Ipqitchuat Makpiġaat - Agaayyutim Uqałhi Iñupiatun

Northwest Alaska Eskimo New Testament

Contents

FRT 1
Matthew 2
Mark 44
Luke 70
John 113
Acts 145
Romans 187
1 Corinthians 208
2 Corinthians 227
Galatians 239
Ephesians 246
Philippians 253
Colossians 258
1 Thessalonians 263
2 Thessalonians 267
1 Timothy 269
2 Timothy 275
Titus 279
Philemon 282
Hebrews 283
James 298
1 Peter 304
2 Peter 310
1 John 314
2 John 320
3 John 321
Jude 322
Revelation 324

Ipqitchuat Makpiġaat - Agaayyutim Uqałhi Iñupiatun

The New Testament in Northwest Alaska Eskimo

copyright © 2010 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Inupiatun, Northwest Alaska (Northwest Alaska Eskimo)

Translation by: Wycliffe Bible Translators

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2014-04-25

ISBN 978-1-5313-0233-7

PDF generated on 21 Sep 2016 from source files dated 21 Sep 2016

46cece15-9127-50b3-bf07-88a1082e7ab6

Ipqitchuat Makpiġaat
Agaayyutim Uqałhi Iñupiatun

The New Testament in Iñupiatun
Northwest Alaska Eskimo

Wycliffe Bible Translators
The New Testament in Iñupiatun
Northwest Alaska Eskimo
[esk]

First edition, © International Bible Society, 1997
Second Edition, © Wycliffe Bible Translators, 2010

www.ScriptureEarth.org

Creative Commons License (Attribution, Noncommercial, No Derivatives)
http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0

Table of Contents

page

Uqałhich Aglaaŋi Matthew-ŋum

Sivulliaŋi Jesus Christ-ŋum

1 Uvva ukua aglaŋich sivulliaŋiñ Jesus Christ-ŋum, kiŋuviaŋupluni David-miñ
Abraham-miñḷu.
2 Abraham aapagigaa Isaac-ŋum,
Isaac-li aapagigaa Jacob-ŋum,
Jacob-li aapagigaa Judah-ŋum aniqataiñḷu.
3 Aasiiñ Judah aapagigaak Perez-ŋumlu Zerah-ŋumlu, taapkuak aakaŋak Tamar,
Perez aapagigaa Hezron-ŋum.
Hezron-li aapaŋa Ram-ŋum.
4 Ram-li aapagigaa Amminadab-ŋum,
Amminadab-li aapagigaa Nahshon-ŋum.
Nahshon-li aapagigaa Salmon-ŋum.
5 Salmon-li aapagigaa Boaz-ŋum, Rahab-mik aakaqaqtuam,
Boaz-li aapagigaa Obed-ŋum, aakaqaqtuam Ruth-mik,
Obed-li aapagigaa Jesse-m, 6 Jesse-aasiiñ aapagigaa umialgum David.
David-li aapagigaa Solomon-ŋum, aakaqaqtuam Uriah-m nuliaġaluaŋanik.
7 Aasiiñ Solomon aapagigaa Rehoboam-ŋum,
Rehoboam-li aapagigaa Abijah-ŋum,
Abijah-li aapagigaa Asa-ŋum.
8 Asa-li aapagigaa Jehoshaphat-ŋum,
Jehoshaphat-li aapagigaa Jehoram-ŋum,
Jehoram-li aapagigaa Uzziah-ŋum,
9 Uzziah-li aapagigaa Jotham-ŋum,
Jotham-li aapagigaa Ahaz-ŋum,
Ahaz-li aapagigaa Hezekiah-ŋum.
10 Hezekiah-li aapagigaa Manasseh-ŋum,
Manasseh-li aapagigaa Amon-ŋum,
Amon-li aapagigaa Josiah-ŋum.
11 Josiah-li aapagigaa Jeconiah-ŋum aniqataiñḷu. (Ukua taimani Israel-aaġmiut aullautraupmata Babylon-mun.)
12 Iñuich tikiutikkauŋanikmata Babylon-mun,
Jeconiah aapagigaa Shealtiel-ŋum,
Shealtiel-aasiiñ aapagigaa Zerubbabel-ŋum,
13 Zerubbabel-li aapagigaa Abiud-ŋum,
Abiud-li aapagigaa Eliakim-ŋum,
Eliakim-li aapagigaa Azor-ŋum,
14 Azor-li aapagigaa Zadok-ŋum,
Zadok-li aapagigaa Achim-ŋum,
Achim-li aapagigaa Eliud-ŋum,
15 Eliud-li aapagigaa Eleazar-ŋum,
Eleazar-li aapagigaa Matthan-ŋum,
Matthan-li aapagigaa Jacob-ŋum,
16 Aasiiñ Jacob aapagigaa Joseph-ŋum, uiŋan Mary-m, taamna Mary Jesus annivigikkaŋa taiguutiqaqtuam Christ-mik.
17 Iluqatiŋaasiiñ kiŋuviaġiich aullaġniipḷutiŋ Abraham-miñ David-munaglaan akimiaġuutaiḷauniqsut, suli aullaġniipḷutiŋ David-miñ iñuich aullautraułhatnunaglaan Babylon-mun kiŋuviaġiich akimiaġuutaiḷaupmiñiqsut. Aasiiḷi iñuich aullautraułhatniñaglaan akimiaġuutaiḷaupmiut kiŋuviaġiich aniłhanunaglaan Christ-ŋum.

Aniñiŋa Jesus Christ-ŋum

18 Uvva Jesus Christ-ŋum aniłha itnaiḷipḷugu inniqsuq. Aakaŋa Mary nuliaksrausiutianikami Joseph-mun, aglaan katigaluaqatik iḷitchuġiniqsuq siŋaiyautilaaġmiñik
Ipqitchuakun Irrutchikun. 19 Aasiiñ uiksrautaa Joseph nalaunŋaruaŋuniqsuq. Iḷisimagaa
katchuutiłiksrani Mary-mik nalaunŋaitkisilaaŋa, aglaan kanŋusaaġuŋiññiġaa iñuŋnun.
Taatnamik sivunniġñiqsuq avitchukługu nalunautchipḷuni. 20 Taavrumiŋa isumaaluk-
titlugu Atanġum isaġulgan sagviutiniġaa siññaktukun nipliqhuni, "Joseph, kiŋuviaġi-
gaatin David-ŋum, sivuuġanak Mary-mik tuvaaqatniŋñiaqniḷutin atakkii siŋaiyaupkaġaa
Ipqitchuam Irrutchim. 21 Iġñiqaġisiruq. Atchiġisigiñ Jesus-mik. Atakkii anniqsuġisigai
iñuŋni killuqsautiŋitñiñ." 22 Tamatkua iluqatiŋ atuumarut taŋiqsaqługu Atanġum uqaut-
tutigikkaŋa tumigiplugu taimña sivuniksriqiri,
23 "Taamna aŋutituqsimaitchuaq siŋaiyauniaqhuni iġñiqaġisiruq.
Iñuich taiguutiqaġisigaat Immanuel"
(itnautauruaq, Agaayyutim iqatigigaatigut). 24 Joseph-ŋum itiqami taimma
iḷaqatiksraqtaaġigaa Mary isaġulgan Atanġum uqauttutaagun. 25 Iḷaksiaŋiññiġaa
iġñiqałhanunaglaan; aasiiñ Joseph-ŋum atchiġñiġaa Jesus-mik.

2

Puqiksuat Aŋutit Aggiqsut Kivaknamiñ

1 Jesus anianikman Bethlehem-mi Judea-miittuami, Herod umialgułhani, aŋutit puqik-
saat tikiññiqsut Jerusalem-mun, apiqsruqtuqhutiŋ, 2 "Sumiimma aniva umialgat Jew-
ŋuruat? Tautukkikput uvluġiaŋa kivaknamiñ, taatnaqhuta aggiqsugut sitquġvigityaq-
tuaqługu." 3 Umialgum Herod tusaakamiuŋ taamna isumaalutchaŋniqsuq iluqatiŋlu
Jerusalem-miut. 4 Tavra katipkaqługich iluqaisa qaukłiŋich agaayuliqsit aglaliqirit,
iliŋich apiqsruġniġai sumi Christ, anniqsuqti akiqsruutauruaq, aniñiaqmagaan. 5 Iliŋisa
kiuniġaat, "Bethlehem-mi Judea-miittuami, itna sivuniksriqiri aglaŋatigun ittuq,
6 'Iñuich iñuuruasii Bethlehem-mi, nunaŋaniittuami Judah-m,
kamanaiññiqsrauŋuruasii akunġatni iñuiñ Judah-m,
ilipsitñiñ sivulliuqti aggiġisiruq
aŋalatchityaqtuaġuni iñugikkamnik Israel-ŋum.' " *Micah 5:2*
7 Herod atanġum nalunautchipḷuni puqiksaat aŋutit tikisinniġai,
iḷitchuġiviginiallapiaqługich napmun iḷipman uvluġiaq sagviqmagaan.
8 Iḷitchuġianikamiuŋ Bethlehem-muquniġai nipliqhuni, "Aullaġusi pakallapiaqsiuŋ
iḷiḷgauraq, aasiiñ paqitkupsiuŋ iḷitchuġipkaġumagipsitŋa. Uvaŋaptuuq utlakkumagiga
sitquġvigityaqtuaġlugu." 9 Taavrumiŋa umialgum uqautianikmatiŋ aullaġniqsut.
Tautuŋniġaat uvluġiaq qiñikkaqtiŋ kivaknamiñ. Sivulliukkauniqsut uvluġiam
nutqaġniałhanunaglaan inimun iḷiḷgauram nayukkaŋanun. 10 Tautukamitruŋ uvluġiaq
quviatchallapiaġniqsut. 11 Isiqhutiŋ tupiġmun tautuŋniġaat iḷiḷgauraq aakaŋalu
Mary. Sitquġviginiġaat sivuġaanun iḷiḷgauraq. Aŋmaġniġaich akisuruaġikkatiŋ
qaitchipḷuguasiiñ maniŋñik kaviqsaanik tipraġiksautiniglu, frankincense-nik suli
myrrh-niglu. 12 Aasiiñ kilikkauniqsut siññaktukun utiquŋitḷugich Herod-mun. Tavra
aiñiqsut atlakun apqutikun.

Pigruġniŋat Egypt-mun

13 Taapkua aullaanikmata isaġulga atanġum sagviġñiqsuq Joseph-mun siññaktukun
nipliqhuni, "Makillutin. Pigruutiuŋ iḷiḷgauraq aakaŋalu Egypt-mun, aasiiñ taamani-
itchumausi uvamnun uqautiniałłapsiknunaglaan. Atakkii Herod pakaŋniaġaa iḷiḷgauraq
tuqqutchuglugu." 14 Joseph makitluni aullautiniġaa iḷiḷgauraq aakaŋalu unnuami Egypt-
mun. 15 Immiġñiqsuq Atanġum uqauttutigikkaŋa tumigiplugu sivuniksriqiri, "Egypt-miñ
tuqłuġiga Iġñiġa." Taatnamik tavraniinniqsut tuquniałhanunaglaan Herod-ŋum.

Nukatpiaġruurat Tuquġaqtaurut

16 Herod iḷitchuġikami saglutaqtilaaġmiñik puqiksaanun aŋutinun qinnallapiaġniqsuq.
Tilisiñiqsuq tuqqutquplugich nukatpiaġruurapayaat Bethlehem-miittuat suli iluqaisa
avataaniittuat, tamatkua ukiuqaqtuat malġuŋnik nutautluktuatlu, atakkii iḷitchuġiplugu
puqiksaat aŋutit uqautigikkaŋat uvluġiam sagviłhagun. 17 Uqauttutauruaq tumigiplugu
sivuniksriqiri Jeremiah taimña immiumaniqsuq,

18 "Nipi tusaġnaġniqsuq Ramah-mi
qiaruaq kiŋuvġupluni.
Rachel-ŋum qianiġai qitunġaurani arayunaiqhuniunniiñ
atakkii qitunġaŋich iluqatiŋ tuquplutiŋ." *Jeremiah 31:15*

19 Herod tuquanikman isaġulga Atanġum sagviġñiqsuq Joseph-mun siññaktukun
Egypt-mi uqaqhuni, 20 "Makillutin aullautiuŋ iḷiḷgauraq aakaŋalu nunaŋanun Israel-
ŋum. Taipkua tuqqutchiñiaqtuat iḷiḷgauramik tuqurut." 21 Makitluni aullautiniġaa
iḷiḷgauraq aakaŋalu nunaŋanun Israel-ŋum. 22 Aglaan tusaakamiuŋ Archelaus atanġu-
nipḷugu Judea-mi inaani aapami Herod sivuuġatchaŋniqsuq aullałiksraġmiñik. Ki-
likkaukami siññaktukun aullaġniqsut nunaŋanun Galilee-m. 23 Aasiiñ iñuuniagaqsipḷutiŋ
nunaaqqimi Nazareth-mi. Immiumaniqsuq uqautaumaruaq tumigiplugich sivu-
niksriqirit, "Taiguutiqaġisiruq Nazareth-miumik."

3

Quliaqtuałha John Paptaaqtitchirim

1 Taipkunani uvluni John Paptaaqtitchiri quliaqtuaġniqsuq iñuiḷaami Judea-mi,
2 uqaqhuni, "Isummitqigitchi atakkii Agaayyutim aŋaayuqautaa qalliruq." 3 Taamna John
ilaaŋuruq sivuniksriqirim Isaiah-m uqautigikkaŋa nipliqhuni,

"Iñuk tuqłiraqtuq iñuiḷaamiñ,
Itqanaiyautisiuŋ apqutiksraŋa Atanġum,
nalġuġlugu tumiksraŋa." *Isaiah 40:3*

4 John atnuġaaqaġniqsuq pikukturuam amian nuyaiñik, qisiŋmik tapsiqaqhuni,
niqiqaqhuni pigliġianik suli igutchaich siiġñaqtaalliaŋitñik nanipayaaq paqitchumiuŋ.
5 Iñuich utlaŋniġaat John Jerusalem-miñḷu, Judea-miñḷu, nunaaqqiñiñḷu avataani
kuuŋan Jordan-ŋum ittuat. 6 Iñuich quliaġiniġaich killuqsautitiŋ aasiiñ John-ŋum
paptaaġniġai kuuŋani Jordan-ŋum. 7 Aglaan tautukamigich iñugiaktuat Pharisee-ŋuruat
Sadducee-ŋuruatlu utlautiruat paptaaġvianun uqautiniġai, "Tuqunaliktun nimiġiatun
ittusi. Qimakkumiñaitchusiasu aggiġñiaqtuamiñ qinnautaaniñ? 8 Qiñiqtittitchi
iñuuniałłapsigun isummitqiḷḷapiaqtilaapsitñik. 9 Suli isumaniaqasi, 'Uvagut Abraham-
mik aapaqaqtugut.' Nipliutiniaġipsi uumiŋa, uyaġaŋniñ makunakŋa Agaayyun
iñiqsiłhiñauruq iḷiḷgaanik Abraham-mun. 10 Ipiġautaqaqtuaq kipriłhiñaaġuqtuq
napaaqtunik kaŋiŋisigun. Napaaqtupayaaq asirritḷaitchuaq kipikkaugisiruq aasiiñ
igitauluni ikniġmun.

11 "Iḷumun paptaaġipsi imiġmik isummitqiłiġmun, aglaan aqupkun aggiġisiruq ka-
manatluktuaq uvaŋniñ. Nakuuŋitchuŋa saagałiksramnik aluġutiknik. Paptaaġisigaasi
Ipqitchuamik Irrutchimik suli ikniġmik. 12 Tigummiaġigaa tiktittaun salummallapi-
aġukługich mukkaaksrat sanikłuŋniñ. Katitkisigai mukkaaksrat siġḷuaġmiñun, aglaan
ikipkaġisigai sanikłuich ikniġmun qamiyumiñaitchuamun."

Jesus Paptaakkauruq

13 Aquagun Jesus tikiññiqsuq Galilee-miñ Jordan-mun John-mun paptaaqupluni ilaa-
nun. 14 Aglaan John-ŋum paptaaġuŋitkaluagaqsiñiġaa uqautiplugu, "Ilvich paptaaq-
taksraġigaluaġikma. Suvaata utlautivich uvaŋnun paptaaquplutin?" 15 Aglaan Jesus
kiuniġaa, "Nakuuruq. Taamna taatnaġuptigu taŋiġñiaġikpuk iluqaan Agaayyutim iŋi-
aŋa." John taatna piyumaliġñiqsuq. 16 Jesus paptaakkauŋanikami mayuġniqsuq imiġmiñ.
Aasiiñ qiḷak aŋmaqhuni tautuŋniġaa Irrusia Agaayyutim atqaqtuaq tiŋmiaġruuratun

mitḷuni ilaanun. 17 Aasiiñ nipi qiḷaŋmiñ nipliġñiqsuq, “Taamnatavra piqpagikkaġa Iġñiġa.
Quyalisimaaġaaŋa.”

4

Jesus-ŋum Aŋiqusaaqsiułha

1 Taatnaanikman Ipqitchuam Irrutchim sivulliġñiġaa Jesus iñuiḷaamun uuktuaqsi-
utyaqtitlugu tuunġaġmun. 2 Aasiiñ uisauraaqhuni malġukipiani uvluni unnuaniḷu
niġisuliġñiqsuq. 3 Uuktuaqtitchirim utlakamiuŋ uqautiniġaa, “Iġñiġipiaqpatin Agaayyu-
tim makua uyaġaich qaqqiaġuqtitkich.” 4 Aglaan Jesus kiuniġaa, “Aglausimaruq
Agaayyutim uqałhani, ‘Iñuk iñuuniaŋitchuq niqiłhiñakun aglaan uqałipayaatigun aniru-
atigun qanġaniñ Agaayyutim.’ ” 5 Tavrani tuunġaum aullautiniġaa Jesus Jerusalem-mun,
aasiiñ inillakługu qutchiŋñiqsraŋanun nuvukkaŋan agaayyuvikpaum, 6 uqautiplugu,
“Iġñiġipiaqpatin Agaayyutim nutigiaġiñ. Aglausimaruq,
‘Tiligisigai isaġuligikkani munaġitqulutin.
Argagikkaġmiknik akigaġisigaatin.
Atniŋitchumaittin isigaktin uyaġaŋnun.’ ” *Psalm 91:11, 12*
7 Jesus-ŋum uqautiniġaa, “Aglausimaruqsuli, ‘Uuktuaġumiñaitchiñ Ataniq
Agaayyutin.’ ” 8 Tuunġaum aullautitqiḷgiññiġaa Jesus qutchiḷḷapiaqtuamun iġġimun,
aasiiñ qiñiqtitlugu atanġuvipayaaŋiñik nunam kamanautiŋitñiglu. 9 Uqautiniġaa,
“Tamatkua supayaat qaitkisigitka ilipnun sitquġvigigupŋa sivumnun.” 10 Jesus-ŋum
kiuniġaa, “Tuunġaaq, piiġiñ! Atakkii aglausimaruq, ‘Ataniq Agaayyutigikkan kisian
agaayyuvigiyumagiñ savautilugulu.’ ” 11 Tavra tuunġaum uniññiġaa, aasiiñ isaġulgich
tikiññiġaat savautityaqługu Jesus.

Jesus-ŋum Aullaġniigaa Savaani Galilee-mi

12 Jesus-ŋum tusaakamiuŋ John isiqtaunipḷugu aullaġniqsuq Galilee-mun. 13 Unitḷugu
Nazareth utlautiniqsuq Capernaum-mun itchaqtuaqhuni siñaani narvaqpaum
nunaŋakni Zebulun-ŋumlu Naphtali-mlu. 14 Taamna immiumatquplugu uqauttutauruaq
tumigiplugu sivuniksriqiri Isaiah,
15 “Iñuich tamatkua nunaŋakni Zebulun-ŋumlu Naphtali-mlu
tuŋaani narvaqpaum, taaganitchiaŋani Jordan-ŋum,
Galilee-mi nunaŋatni Jew-ŋuŋitchuat,
16 tamatkua iñuuniaqtuat taaqtuami
tautuŋniġaat kamanaqtuaq qauma,
aasiiñ qaumam qaggutiniġai iñuuniaqtuat taġġaŋani tuqułhum.” *Isaiah 9:1-2*
17 Tikiñŋanikami Capernaum-mun Jesus-ŋum aullaġniiñiġaa quliaqtuałłi, “Isummitqig-
itchi atakkii Agaayyutim aŋaayuqautaa qalliruq.”

Jesus-ŋum Tuqłuġniġai Sisamat Aqaluŋniaqtit

18 Jesus pisukhuni siñaagun narvaqpaŋan Galilee-m tautuŋniġik aniqatigiik, Simon
taiguutiqaqtuaq Peter-mik suli Andrew aniqataa, kuvriqsuak narvaqpaŋmun aqaluŋni-
aqtauplutik. 19 Uqautiniġik, “Maliksikŋa, uvakŋaniñaglaan piññaŋniaġisirutik iñuŋnik
aqaluŋniaqtitun.” 20 Tavrauvaa Simon-ŋum suli Andrew-m uniññiġaik kuvratik ma-
likługuasiiñ. 21 Jesus igliqtuiñaqhuni apqusaaqługu narvaqpaŋa Galilee-m. Tautuk-
miñiġik aniqatigiik James-lu John-lu, iġñak Zebedee-m, ikimmiruak umiami aapariŋlu
Zebedee iḷaaqtuiruat kuvramiknik. Jesus-ŋum tuqłuġniġik maliqupluni. 22 Tavrauvaa
uniññiġaak umiaqtik aapariŋlu malikługu Jesus.

*Jesus I*ḷisautriruġlu, Quliaqtuaqsriruġlu, Iłuaqsiriruġlu

23 Jesus kukiḷuŋniqsuq iluqaani Galilee-mi, iḷisautripḷuni Jew-ŋuruat katraġviŋitñi
suli quliaqtuaġiplugu tusaayugaallautaq Agaayyutim aŋaayuqautaata, mavruuqługiḷḷu
iñuich atniġñautipayaaŋitñik. 24 Tusaayugaallautaq Jesus-kun siaminniqsuq iluqaanun
Syria-ŋum, aasiiñ iñuich tikiutruġniġaich atniġñapayaaqtuat naŋirrutipayaaqtuatlu,
iḷaŋich irrusiqłuqaqhutiŋ qiiqsruqtaqhutiŋlu suli avatiŋich tuquŋaplutiŋ. Jesus-ŋum

mavruuġniġai iluqaitñik. [25] Iñugiaktuat iñuich maliŋniġaat, aggiqhutiŋ Galilee-miñ,
avataaniittuaniñḷu nunamiñ atiliŋmiñ Decapolis-mik, Jerusalem-miñ, Judea-miñḷu, suli
nunamiñ igḷuani ittuam Jordan-ŋum kuuŋan.

5

Jesus-ŋum Quliaqtuałha Iġġimi

[1] Jesus-ŋum qiñiqamigich iñugiallapiaqtuat mayuġniqsuq qimiġaamun, aquvitluniasii.
Maliġuaqtai Jesus-muŋniqsut.

Quviasuutipiaġatat

[2] Ilaan iḷisautiaqsiñiġai nipliqhuni,
[3] Quvianamiurut tamatkua iḷitchuqsriruat inuqsrałiġmiknik irrutchikun,
atakkii Agaayyutim aŋaayuqautaa pigigaat.
[4] Quvianamiurut tamatkua kiŋuvġuruat,
atakkii Agaayyutim arakkisigai.
[5] Quvianamiurut tamatkua piisaaŋitchuat,
atakkii nunapayaaq pigigisigaat.
[6] Quvianamiurut tamatkua kimmutiqaqtuat nalaunŋaruałiġmik,
atakkii Agaayyutim pisuiqsimaaqtitkisigai.
[7] Quvianamiurut tamatkua nagliktauruat,
atakkii Agaayyutim nagliktuġisipmigai.
[8] Quvianamiurut tamatkua uummatiqaqtuat ipqitchuamik,
atakkii qiñiġisigaat Agaayyun.
[9] Quvianamiurut tamatkua tutqiutiqaqtitchiruat akunġatni iñuich,
atakkii Agaayyutim taiguutiqaġisigai qitunġaġmiñik.
[10] Quvianamiurut tamatkua piyuaqsiuruat piqutigiplugu nalaunŋaruałiq,
atakkii Agaayyutim aŋaayuqautaa pigigaat.
[11] Quvianamiurusi piiŋiḷaqsruutigikpasi suli piyuaġusi suli niplialutiŋ qanusipayaanik
pigiitchuanik ilipsigun sagluturuaġilusi pisigilugu maliġuaqtaułiqsi uvamnun.
[12] Quviatchapiaġataġitchi atakkii kamanaqtuq akiḷiusiaksraqsi ittuaq qiḷaŋmi.
Taatnatuntuuq piyuaqsiupmiñiqsut taipkua sivuniksriqirit sivupsitñi iñuuniaqtuat.

Iñuich Ittut Taġiutunlu Qaummaqtunlu

[13] "Ilipsi taġiuġigaasi nunam. Taġiuq taġiuġniiġumi qanuġuni taġiuġniḷitqikkisiva?
Atuġumiñaiqsuq aglaan igitaksraġułhiñaqtuq tutmiġaġuqhuni iñuŋnun. [14] Naniġigaasi
nunam. Nunaaqqiq nappakkauruaq qimiġaamun iriqsimatlaitchuq. [15] Kisupayaam
ikitnamiuŋ naniq iḷitḷaitkaa ataanun utkusium aglaan naniqaġviŋmun qaummataut-
lasipḷugu tupqum iḷuani ittuapayaanun. [16] Taatnatun qaumapkaqsigik nannisi sivuġaatni
iñuich. Tautukkumagaat savaallautaqsi, aasiiñ kamaksruaqsiḷugu aapari ittuaq qiḷaŋmi.

*Jesus I*ḷisautriruq Maliġutaksrakun

[17] "Isumanasi aggiġñiḷuŋa piyaqquġiaġlugich maliġutaksraŋi Moses-ŋum naagaqaa
iḷisauttutiŋich sivuniksriqirit. Aggiŋitchuŋa piyaqquġiaġlugich aglaan taŋiġiaġlugich.
[18] Uqautigipsi, Qiḷaglu nunalu piiġumiñaitchuk aglausimaruapayaaq maliġutaksrani im-
miumagaluaqnagu. [19] Kiñapayaaq navguiruaq kamanaiññiqsrallapiaŋatnik tillisit aasiiñ
iḷisautripḷuni atlanik iñuŋnik taatnaquplugich, taamna iñuk kamanaiññiqsrauniaqtuq
ukunakŋa iñuŋniñ Agaayyutim aŋaayuqautaani. Aglaan kiñapayaaq kamaksriruaq
tillisiñik iḷisautripḷuniasiiñ atlanik taatnaquplugich, taamna iñuk taiguutiqaġisiruq
kamanaqtuamik ukunakŋa iñuŋniñ Agaayyutim aŋaayuqautaani. [20] Uvva uqautigipsi,
Nalaunŋaruałiqsi nakuutluŋitpan iñuuniaġusiatniñ aglaliqirit suli Pharisee-ŋuruat su-
uramikunniiñ isiġumiñaitchusi aŋaayuqautaanun Agaayyutim.

*Jesus I*ḷisautriruq Qinnautiłikun

21 “Tusaamarusi uqautauruamik iñuŋnun iŋiḷġaan, ‘Iñuaġniaqnak’. Kiñapayaaq iñuaq-
tuaq tikiutraugisiruq atanniiviŋmun. 22 Aglaan uqautigipsi, Kiñapayaaq qinnautriruaq
aniqatmiñik tikiutraugisiruq atanniiviŋmun, suli kiñapayaaq nipliraqtuaq aniqat-
miñun suksrauŋiññipḷugu tikiutraugisiruq uqaqsittaaġviŋmun, suli kiñapayaaq nipli-
raqtuaq aniqatmiñun kinnaunipḷugu tikiutraugisiruq ikniŋanun anasiñŋuqsaġvium.
23 Taatnamik, aatchuityaġniġuvich aatchuutiksraqnik Agaayyutmun tuniḷḷaqtuġviŋmi
itqaġluguasiiñ aniqatvich sua-tasamma akikŋautaa ilipnun, 24 uniḷḷugu aatchuutik-
srautin sivuġaanun tuniḷḷaqtuġvium aasiiñ iłuaqsityaqqaaġlugu taimña akiŋautaa
aniqatiupnun, aasiiḷi utiġutin aatchuutigityaġlugu aatchuutiksrautin. 25 Akiḷḷiġikkaqpich
uqaqsittaaġviŋmuutiniaqpatin iḷauraaġiliutiyumagiñ qilamik piqatigiŋŋaan apqutmi.
Aatchuutigiviaġaatin atanniqsuqtimun, aasiiñ atanniqsuqtim qaiḷḷutin qaunaksrimun
isiqtautqulutin. 26 Uqautigikpiñ, Aniyumiñaipiaqtutin kisianik akiḷiiguvich akiqsruutip-
nik ilaanun.

*Jesus I*ḷisautriruq Atlatułikun

27 “Tusaamarusi itna uqaqsimaruamik, ‘Atlatuġniaqnak.’ 28 Aglaan uqautigipsi, Kiña-
payaaq qiñiqtuaq aġnamik ikḷigiplugu atlatuaniktuq isumamiñi. 29 Taliqpium irivich
killuqsaqtitpatin piiġḷugu igirruŋ. Nakuutluŋniaqtuq piyaqquġupku iḷaviñġa timivich
uumakŋa iluqaan timivich igitaułiksraŋaniñ anasiñŋuqsaġviŋmun. 30 Suli taliqpium ar-
gakpich killuqsaqtitpatin kipilugu igirruŋ. Nakuutluŋniaqtuq piyaqquġupku argałhiñan
uumakŋa iluqaan timivich aullałiksraŋaniñ anasiñŋuqsaġviŋmun.

*Jesus I*ḷisautriruq Aviłikun

31 “Uqaqsimaruqsuli, Kisupayaam avitkumiuŋ nuliani qaitchiḷiuŋ aglaamik nalupqi-
naiġutinik avinnikun. 32 Aglaan uqautigipsi, Aŋutim nuliani tuniqsimagaluaŋŋaan
ilaanun avitkumiuŋ atlatuqtitkaa. Taamna avittuaq patchisauruq. Suli aŋun nuliaqtuaq
avittuamik atlatuqmiuq.

*Jesus I*ḷisautriruq Akiqsruutigun

33 “Tusaasimagiksisuli itna uqautaumaruaq iñugikkaptiknun iŋiḷġaan, Akiqsruq-
taġuvich naviŋñiaqnagu aglaan atuumayumagiñ akiqsruutigikkan iñuŋnun Atanġum
sivuġaani. 34 Aglaan uqautigipsi, Sumiunniiñ akiqsruġumiñaitchusi qiḷakun atakkii
qiḷak Agaayyutim aquppiutaġigaa, 35 naagalu nunakun atakkii iñiqtuiqsiaqvigigaa isi-
gaŋmiñun, naagalu Jerusalem-kun atakkii nunaaqqiġigaa kamanaqtuam umialgum.
36 Naagaqaa akiqsruġumiñaitchutin niaqupkun, atakkii atausiq nuyaq qatiqsipkaġu-
miñaitkiñ unniiñ taaqsipkaġlugu. 37 Taatnamik, aŋiġniaġuvich aŋillapiaġumuutin
suli naagaaġniaġuvich naagaallapiaġutin, atakkii supayaam uqałhum iḷḷatauruam
tamatkuŋnuŋa pigiitchuamitŋaqtauruq.

*Jesus I*ḷisautriruq Akisaqtułikun

38 “Tusaamagiksi uqauttutauruaq, ‘Iri akisautiqaġli irimik, kiguttuuq kigutmun.’
39 Aglaan uqautigipsi, Akisaqtuġniaqnagu iñuum pimaqłuktaqpatin. Kisupayaam
isaksaqpatin taliqpiagun iqsraqpich alaġumagiñ igḷuanik iqsraqpich. 40 Kisupayaam
akiḷiipkaġniaqpatin atnuġaapnik uqaqsittaaġviŋmi pipkaġumagiñ quppiġaan. 41 Suli
aŋuyaktim nunuriḷusi saagaqtitpasi natmaŋmiknik atautchimik mile-lamik saagau-
tiyumagiñ malġuŋnik mile-laaknik. 42 Iñuum iŋiqpatin sumik-tasamma qaitchumagiñ
ilaanun. Suli iñuk atugaksraġukpan itigautipkaġniaqnagu.

Piqpagiyumagisi Uumiksrigikkasi

43 “Tusaamagiksi itna uqaqsimaruaq, ‘Piqpagiyumagisi iñuuniaqatiusi
aasiiñ uumigilugich uumiksrigikkasi.’ 44 Aglaan uqautigipsi, Piqpagiyumagisi
uumiksrigikkasi suli agaayutilugich tamatkua piyuaqtigikkasi. 45 Taatnaġupsi
qiñiqtitkiksi iñuŋnun iłuaqqun atripḷugu aapari qiḷaŋmi ittuaq, atakkii siqiñini
siqiññaaġiksitkaa pigiitchuanunlu nakuuruanunlu suli sialuktitlugu nalaunŋaruanunlu
nalaunŋaitchuanunlu. 46 Piqpagigupsigik kisiitñik tamatkua piqpaksrigikkasi, suvaata

akiññaktaaqaġniaqpisi Agaayyutmiñ? Taatnatun tax-siliqirit pitḷapmiut. 47 Suli
paġlagupsigik kisiitñik aniqatiusi, savaaqaġniqpisi pitḷukhusi atlaniñ? Taatnatuntuuq
tax-siliqirit pitḷapmiut. 48 Taatnamik nalaunŋaruksraurusi atriḷugu aapagikkaqsi qiḷaŋmi
nalaunŋallapiaqtuaq."

6

*Jesus I*ḷisautriruq Nagliktuutitigun

1 "Qaunagititchi savaaġiniaqasiuŋ nalaunŋaruakun savaaqsi qiñiqqusaaqsiñaġusi
sivuġaatni iñuich. Taatnaġupsi aapapsi qiḷaŋmiittuam akiḷiġumiñaitkaasi. 2 Taatnamik
aatchuġuvich nagliktuutinik nipitusiraġautiginiaqnagich atriḷugich ukpiŋŋuaqtit Jew-
ŋuruat katraġviŋitñi suli tumitchiani kamasruqusaaqsiñaqhutiŋ iñuŋnun. Uqautigipsi,
akiḷiusiaqaaniktut. 3 Aglaan aatchuġuvich nagliktuutinik inuqsraqtuanun saumik argaiñ
iḷisimapkaġniaqnagu taliqpium argakpich savaaŋanik. 4 Nagliktuisitchi nalunaqtuakun.
Aapavich qiḷaŋmi qiñitlaruam supayaanik akiḷiusiaksritkisigaatin."

*Jesus I*ḷisautriruq Agaayułikun

5 "Aasiisuli agaayugupsi piñiaqasi atriḷugich ukpiŋŋuaqtit, atakkii agaayullaturut
makitaplutiŋ katraġviŋitñi suli saqquviŋitñi tumitchiat qiñillaŋniaquplutiŋ iñuŋ-
nun. Uqautigipsi, akiḷiusiaqaaniktut. 6 Aglaan agaayutyaġniaġuvich isiġutin inip-
nun taluluguasiiñ suli agaayuyumautin aapapnun qiñiġnaitchuamun. Aapavich qiñit-
laruam nalunaqtuakun akiḷḷiġisigaatin. 7 Suli agaayuguvich nipliraġniaqnak imaiḷaanik
uqautinik atriḷugich ukpiqtuaŋuŋitchuat, atakkii isumasuurut Agaayyutmun tusaag-
isiñipḷutiŋ takłiḷugu agaayugumiŋ. 8 Tuvrautinasi, atakkii Agaayyutim aapapsi iḷisimagaa
sumik inuqsraqtilaaqsi apiqsruġaluaqtitnasi ilaanun. 9 Itna agaayuyumuusi,
'Aapapta qiḷaŋmiittuatiin!
Iñupayaaq nunami kamaksriḷi ilipnik ipqiqsitlugu taavrumuuna atqiñ.
10 Aullaġniiḷi aŋalatchiḷhiñ iñupayaanik.
Iñupayaaq nunami tupiksriḷi pisułiġikkapnik
qiḷaŋmi itmatuntuuq.
11 Aatchuqtigut uvluġaġikpan niqimik inuġikkaptiknik.
12 Suli natqigutiluta killuqsautiptiknik
natqigutrisimaaqmatun tamatkua savamaqłuutriruanik uvaptiknun.
13 Suli sivulliutiniaqasigut uuktuaqsiułiġmun,
aglaan annautiluta pigiitchuamiñ.
[Atakkii umialgurutin saŋŋipayaaqaqhutin kamanautiqaqhutinlu isuitchuamun.
Amen.]'
14 Atakkii natqigutigupsigik iñuich killuqsautrigikkasi, Aapapsi qiḷaŋmiittuam
natqigutigisipmigaasi. 15 Aglaan natqigutiŋitkupsigik iñuich killuqsautrigikkasi, Aapapsi
qiḷaŋmiittuam natqigutiyumiñaitmigaasi killuutipsitñik."

*Jesus I*ḷisautriruq Uisauraałikun

16 "Suli uisauraaġupsi, qiññaqaqnasi ipiqtunaqsiḷusi ukpiŋŋuaqtitun.
Qiññaġiiḷiraġaġniġaich kiiñatiŋ qiñiqqusaałhiñaqhutiŋ iñuŋnun iliŋitñik
uisauraałiġmikni. Uqautigipsi, akiḷiusiaqaaniktut. 17 Aglaan uisauraaġupsi
uqsruqtiġlugich niaqusi, suli iġġuġlugich kiiñasi; 18 Qiñiqtiłhiñaġniaqasi iñuŋnun
uisauraaġusi aglaan Aapapsitñun qiñiġnaitchuamun, suli Aapapsi qiñiqtuam
nalunaqtuakun akiḷiusiaksritkisigaasi."

*Jesus I*ḷisautriruq Umialgutitigun

19 "Tugvaiñasi umialgutinik marrumuŋa nunamun, qupilġullu qałhumlu
piiñġiqsakkaŋanun, suli tigliŋniaqtit siqumitchipḷutiŋ tigliktuġviatnun. 20 Aglaan
tugvaisitchi anniġikkapsitñik qiḷaŋmun qupilġullu qałhumlu piiñġiqsaġumiñaisaŋanun,

suli tigliŋniaqtit siqumitchumiñaisaŋatnun tigliŋniaġutiŋ. [21] Atakkii anniġipayaakkavich
irviatni uummatin tavraniitkisipmiuq.”

*Jesus I*ḷisautriruq Qaummatigunlu Taaqtuakunlu

[22] “Iri naniġigaa timim. Irrakkiñ qiñitlakpaknik qaunagilguniaqtutin aullapayaaġu-
vich. [23] Aasiiñ irrakkiñ pigiitpaknik ilvich saptaaqsiñiaqtutin. Aglaan qiñilguitchupku
Agaayyun [kaŋiqsitḷaiḷḷutin pisułhanik] qanutunaglaan taaqtuaq ilipni tatamnaqtigini-
aqpa!”

*Jesus I*ḷisautriruq Agaayutikunlu Isumaaluutitigunlu

[24] “Kiñaliqaa savautriyumiñaitchuq malġuŋnik aŋaayuqaqaġuni. Atakkii uumigigisi-
gaa iḷaqataa aasiiñ piqpagilugu iḷaqataa, naagaqaa iluqnauqsimaaġisiruq iḷaqataanun
aasiiñ suksraaġlugu iḷaqataa. Savautriyumiñaitchutin iluqaaknik Agaayyutmiglu
maniŋmiglu. [25] Taatnamik uqautigipsi, isumaaluŋniaqasi iñuułipsitñik, sumik niġigisip-
magaapsi suli imiġusi, naagaqaa timigikkaqsi sumik atnuġaaġisipmagaapsi. Uvva
iñuułiq pitḷuktuaŋuŋitpa niqimiñ suli timi atnuġaaniñ? [26] Qiñiqsigik tiŋmiurat siḷami.
Nautchirriitḷaitchut naagaqaa kipritḷaitchut tugvaiḷutiŋlu siġḷuaġmiknun. Naagauvva
Aapapsi qiḷaŋmiittuam niġipkaqsimaaġaġigai. Ilipsimi akisutluktuaŋuŋiññiqpisi tiŋmi-
uraniñ? [27] Nallipsi isumaaluguni iñuuniqtusiḷaaġisivauŋ iñuułłi? [28] Suli suvaata
isumaalugaġivisi atnuġaaksrapsitñik? Isummatigillaksigik qanuq nauriat nunami nau-
raġitilaaŋatnik. Savatlaitmiut naagaqaa ukiḷharritḷaitmiut. [29] Aglaan uqautigipsisuli,
Solomon-unniiñ qanutun kamanaqtigigaluaqhuni atnuġaaqaŋiññiqsuq atripḷugich
piññaqnaqtuat nauriat. [30] Taatna Agaayyutim qaunagitlaniqpagich ivgich ittuat ugluvak aasiiñ uvlaakun igitauplutiŋ ikniġmun, qaitchigisigaasi atnuġaanik inuġikkap-
sitñik. Ukpiqsriḷikiññiaqpat! [31] Isumaalukasi itnaġusi, Sumik niġiñiaqpisa imiġutalu
atnuġaaqaġutalu? [32] Atakkii ukpiŋaitchuat isumaalukmiraqtut supayaanik tamatkuniŋa.
Aasiiñ aapari qiḷaŋmiittuaq iḷisimaruq inuqsraqtilaapsitñik iluqaitñik tamatkuniŋa.
[33] Pakaaqqaaġilugu Agaayyun aŋalatchiruaq nalaunŋaruaŋupluni umialiktun. Taat-
naġupsi qaitchigisigipsi inuġikkapayaapsitñik. [34] Taatnamik isumaaluŋniaqasi uvlaakuk-
sramik atakkii uvlaakuksraq isumaaluutiqaqtuq iŋmigun. Uvlulaat iłuiḷḷiuġutiqaaniktut
iŋmigulaa.”

7

*Jesus I*ḷisautriruq Atanniiḷikun

[1] “Atanniiñiaqasi atlanik, Agaayyutimli atanniŋitchumagaasi. [2] Atakkii atanniigupsi
atlanik, taatnatuntuuq atanniikkaugisipmiusi. Taatnatuntuuq qanuq irrutrigupsi at-
lanik irrutikkaugisipmiusi. [3] Suvaata tautukpiuŋ irriutaŋuluuraq aniqatvich iraani
aasiiñ suliqutigiŋitḷugu tamanna qirugraitchiaq iripni? [4] Qanuġuvva uqautriñiaġniqpich
aniqatiupnun, ‘Piiġḷagu irriutaŋuluuraq irimiitan,’ qiñisuŋaqnagu qirugraitchiaq irim-
iitan? [5] Ukpiŋŋuaqtii, sivulliulugu piiqsirruŋ qirugraitchiaq iripniñ. Qiñilguniaġiñḷi
nalupqinaiġḷugu irriutaiqsiḷiksran aniqatvich iraaniñ. [6] Qaiññiaqasigiŋ ipqitchuat sut
qipmiñun, atakkii saatpiaġaasi siqumitchugusi. Naagaqaa iginniaqasigiŋ akisuruat
suŋaurat sivuġaatnun kuniat, atakkii tutmaluginiaġaich isigaŋmiknik.”

Agaayusitchi, Pakakkitchi, Katchaktuqqitchi

[7] “Iŋiġupsi qaisaugisiruq ilipsitñun, pakaaqaġupsi paqitkisigiksi; katchaktuġupsi
talu aŋmakkauniaqtuq ilipsitñun. [8] Atakkii kiñapayaaq iŋiqsruqtuaq akuqtuigisiruq,
suli pakaaqaqtuaq paqitchigisiruq, suli talu aŋmakkaugisiruq kisupayaamun
katchaktuqtuamun. [9] Kia iġñiñi qaitchigisivauŋ uyaġaŋmik iŋiqpan qaqquqtuġuguni?
[10] Naagaqaa qaitchigisivauŋ nimiġiamik iŋiqpan aqaluktuġuguni? [11] Pigiitchaluaqhusi
iḷisimaraġigiksi qanuq qaitchiḷiksraqsi nakuuruanik sunik qitunġaurapsitñun,
maatnaasu aapasi qiḷaŋmiittuaq qaitchiñiapiaqtuq nakuuruamik tamatkunuŋa
iŋiqsruqtuanun ilaanun. [12] Qanusipayaatigun irrutitqusuugupsi atlanun iñuŋnun

taatnatuntuuq irrutriyumausi atlanik. Taavruma atunim iḷigai iluqaisa iḷisauttutiŋich sivuniksriqirit suli maliġutaksraŋi Moses-ŋum.”

Amisuuraqtuaq Paa

13 “Isiġitchi amisuurakun paakun. Atakkii paa sivuniqaqtuaq piyaqquġviksramun aŋiruq, suli tumi tasamuŋa qaġanaqtuq aasiiñ iñugiaktuat igliġvigiplugu. 14 Aglaan paa
sivuniqaqtuaq iñuułiġmun amisuurauraqtuq suli apqun tasamuŋa qaġanaitchuq. Aasiiñ
iñugiakisuurat paqitkaat.”

*Napaaqtuq I*ḷisaġigaat Asiaŋigun

15 “Qaunagititchi sivuniksriqiŋŋuaqtuanik utlautruqtuat ilipnun atnuġaaġutiŋ ip-
naisun qaamiktigun, aglaan iḷumiktigun amaqqutun ugiaġnaqhutiŋ. 16 Asiaŋisigun
iḷisaġiniaġisi. Iñuich asiaġniaġuuvat asiaviŋñik kakitḷuŋnaniñ, naagaqaa aqpiŋñik
kakitḷaġnaligaaniñ? 17 Napaaqtuġiksuaq nauriraqtuq asiaġiksuanik, aglaan napaaq-
tuġiiḷaq nauriraqtuq asiaġiitchuanik. 18 Napaaqtuġiksuaq nauritḷaitchuq asiaġiitchuanik,
suli napaaqtuġiitchuaq nauritḷaitchuq asiaġiksuanik. 19 Napaaqtupayaaq asirritḷaitchuaq
asiaġiksuanik kipikkauraqtuq igitaupluniasiiñ ikniġmun. 20 Taatnamik asiaŋisigun
iḷitchuġiniaġisi, ami iñuuniallaułhatigun.”

Qaŋaunniiñ Naluniġipsi

21 “Kiñapayaaq uqaqtuaq uvaŋnun, ‘Ataniiq,’ isiġumiñaitchuq aŋaayuqautaanun
Agaayyutim, aglaan kisiitñik tamatkua tupiksriruat pisułhanik aapam
qiḷaŋmiittuam. 22 Aqulliġmi uvlumi iñugiaktuat iñuich uqaġisirut uvaŋnun, ‘Ataniiq,
sivuniksriqisuurugut atiġikkapkun anitqataqługich irrusiqłuich suli savaaqaqhuta
iñugiaktuanik quviqnaqtuanik.’ 23 Aasiiñ nalupqinaiġḷugu uqautigisigitka, ‘Piiġitchi
uvaŋniñ. Iḷisimaŋiññiġipsi, pigiiḷiqirisii!’ ”

Malġuk Tuppirik

24 “Taatnamik kisupayaaq tusaaruaq tamatkuniŋa nipliuttutigikkamnik aasiiñ
atuġlugich, atriqaqtuq puqiksaamik iñuŋmik tuppiruamik uyaġaum qaaŋanun.
25 Sialugruaġuqman kuugich ulitlutiŋ, suli anuqłiġruaġuqman makitalgupluni
taamna tupiq ulġuŋiññiqsuq, atakkii turviqaqhuni uyaġaŋmik. 26 Aglaan kisupayaaq
tusaagaluaqhuni nipliuttutimnik atuumaŋitñamigich atriqaqtuq isumalguitchuamik
iñuŋmik tuppiruamik qaviam qaaŋanun. 27 Sialugruaġuqman kuugich ulitlutiŋ, suli
anuqłiġuqman makitalguitḷuni tupiq ulġuniqsuq suksraunġiḷḷapiaqhuni.”
28 Jesus uqaŋaiqman taapkuniŋa iñugiaktuat iñuich quviġusuŋniqsut iḷisauttutaiñik.
29 Atakkii Jesus-ŋum iḷisautiniġai aŋalatchisiqaqtuatun iñuktun, atrisuŋaqnagich
aglaliqirit.

8

Jesus Mamititchiruq Auyugaqtualiŋmik

1 Jesus atqaqman qimiġaamiñ, iñugayaaqpaurat maliŋniġaat. 2 Tavrani auyugaq-
tualgum utlakami sitquġviginiġaa sivuġaanun uqaqhuni, “Ataniiq, pisuksiñaġuvich
mamitiłhiñaugikma.” 3 Jesus-ŋum isakługich argakni aksiŋñiġaa nipliqhuni, “Piyum-
matiqaqtuŋa, mamittin!” Tavrauvaa aŋutim auyugaqtuaŋa mamitikkauruq. 4 Jesus-
ŋum uqautiniġaa, “Uqaġniaqnak kisumununniiñ iñuŋmun, aglaan tautuktitchaqtu-
aġiñ agaayuliqsimun isivġiuqtillutin. Aatchuiyumautin tuniḷḷautinik Agaayyutmun
tuvraġlugu Moses-ŋum tillisaa. Taatnaġuvich iñupayaam iḷitchuġiniaġaa mamitilaan.”

Jesus Mamititchiruq Aŋuyyiuqtaiñ Qaukłiata Savaktaanik

5 Jesus tikitman Capernaum-mun, aŋuyyiuqtit qaukłiata Rome-maġmium paaġniġaa
apiqsruqługu ikayuqupluni. 6 Tavra nipliġñiqsuq, “Ataniiq, savaktiga amma kiŋu-
nimni nalaruq aulatlaitchuaq iłuiḷḷiullapiaqhuni.” 7 Jesus-ŋum nipliutiniġaa, “Ut-
lakkisigiga aasiiñ iłuaqsiḷugu.” 8 Aŋuyyiuqtit qaukłiata kiuniġaa, “Ataniiq, utlak-
taksrauŋiḷuqtuŋaunniiñ tupimnun, aglaan tillisiqałhiñaġiñ savaktigali iłuaqsiyumuuq.

9 Atakkii aŋalatiqaqmiuŋa qaukłiġñik suli aŋuyyiuqtiqaqłuŋa aŋalatamnik. Tilikapku
una, ‘Aullaġiñ!’ aullaġaqtuq. Suli tilikapku taamna, ‘Qaġġaiñ!’ aggiġaqtuq. Suli
tilikapku savaktigikkaġa, ‘Taamna piuŋ!’ piraġigaa.” 10 Jesus-ŋum tusaakamiuŋ
taamna quviġusuŋniqsuq. Nipliutiniġai iñuich maliktuat iŋmiñik, “Iḷumun uqautigipsi,
paqitchiŋitchuŋa Israel-unniiñ kisumik ukpiqsriḷḷapiaqtuamik uumatun. 11 Suli ni-
pliutigipsi, Iñugiaktuat Jew-ŋuŋitchuat aggiġisirut kivaknamiñ suli kanaknamiñ aquvil-
lutiŋaasiiñ niġiqpaktuani Agaayyutim aŋaayuqautaani piqatigilugich Abraham-lu Isaac-
lu Jacob-lu. 12 Aglaan tamatkua Agaayyutmun qitunġaġiniruat igitaugisirut taaġniqsral-
lapiamun. Tavrani qiagisirut tiriquulalutiŋunniiñ kigutiŋich.” 13 Jesus-ŋum nipliutiniġaa
aŋuyyiuqtit aŋalataat, “Aŋiḷaaġiñ. Ukpiqsriḷḷapkun iñiqtaugisiruq.” Taavrumatavra
savaktaa mamitkaniktiġñiqsuq taavrumani sassaġniġmi.

Jesus Mamititchiruq Iñugiaktuanik Iñuŋnik

14 Jesus isiqami Peter-m tupqanun tautuŋniġaa Peter-m aakaruaŋa nalaruaq uunaqłuk-
titluni. 15 Jesus-ŋum aksiŋñiġaa argaigun aasiiñ uunaqłuŋaiqhuni. Tavra makitiqhuni
niqłiuġutiaqsiñiġai. 16 Unnuksraaqman iñugiaktuat irrusiqḷuqaqtuat tikiutruġniġaich
ilaanun, aasiiñ Jesus-ŋum anittaġniġai irrusiqḷuich uqałiġmiñik, suli iłuaqsipḷugich
iluqaisa atniġñaqtuat. 17 Atuumakamiuŋ taamna taŋiġñiġaa sivuniksriqirim Isaiah-m
uqautigikkaŋa,

“Ilaan piiġai sayairrutivut timikun
suli akigaġiplugich atniġñautivut.” *Isaiah 53:4*

Iluqnauŋitchuat Maliġuaqtit

18 Jesus-ŋum tautukamigich iñugayaat avatimiñi tiliñiġai maliġuaqtini ikaaquplugich
igḷuanun narvaqpaum. 19 Aglaliqiri utlautiniqsuq ilaanun nipliqhuni, “Iḷisautrii, ma-
likkisiikpiñ sumupayaaġuvich.” 20 Jesus-ŋum kiuniġaa, “Kayuqtut sisiqaqtut tiŋmiu-
ratlu siḷam ugluqaqhutiŋ, aglaan Iġñiŋan Iñuum iniksraitkaa napmun tullałiksraŋa ni-
aquġikkaġmi.” 21 Atlamsuli maliġuaqtim nipliutiniġaa, “Ataniiq, iḷuviġiallaktiqqaaġlugu
aapaga malikkumaikpiñḷi.” 22 Aglaan Jesus-ŋum uqautiniġaa, “Maliŋŋa, tamatkua
tuquŋaruat irrutchikun iḷuviqsillich tuquŋaruanik.”

Jesus-ŋum Quunniġuqtitkaa

23 Aasiiñ ikiniqsuq umiamun maliġuaqtaiḷu malikhutiŋ. 24 Tavrakŋatchiaq anuqłiġru-
aġuġniqsuq narvaqpak qaiqpaich immautruġnialiqługu umiaq, aglaan Jesus siñiktu-
aġniqsuq. 25 Maliġuaqtaiñ utlakługu iqiiqsaġniġaat nipliqhutiŋ, “Ataniiq, anniqsuqtigut
piyaqquaqsirugut.” 26 Aglaan nipliutiniġai, “Ukpiqsriḷikiññiaqpat! Suvaata iqsivisi?”
Makitnami iñiqtiġniġik anuġilu qaiqpaiḷḷu, aasiiñ quunniġuġniqsuq. 27 Maliġuaqtai
quviġusukhutiŋ uqaġniqsut, “Qanusiuniqpa una aŋun anuġimunniiñ qaiḷiqpauratlu
kamagivatruŋ?”

Jesus Mamititchiruq Malġuŋnik Aŋutik Irrusiqłuqaqtuak

28 Jesus tikitman igḷuanun narvaqpaum nunaŋanun Gadarenes, malġuk aŋutik ir-
rusiqḷullak nuyuaġnallapiaqtuak aggiqhutik iḷuviġniñ paaġniġaak, kia-unniiñ iñuum
qaaŋiḷguisak apqutmi. 29 Iġialaniqsuk, “Suniaqpisiguk? Aggiqpich nagliksaaqtitchaq-
tuaqhunuk sivuani piviksram?” 30 Kuniaqaġniqsuq iñugiallapiaqtuanik niġiruanik
uŋasipiaŋitchuami. 31 Irrusiqḷuich iŋiqsruaġniġaat Jesus, “Aninniaġuptigut tuyuġisigut
tamatkunuŋa kunianun.” 32 Jesus-ŋum nipliutiniġai, “Aullaġitchi!” Aasiiñ anikamiŋ
malġuŋniñ aŋutiŋniñ isiġniqsut munaqsranun kunianun. Iluqatiŋ kuniat paŋal-
iŋniqsut tuŋaanun narvaqpaum, naparaqhutiŋ qutaiḷakun ipnakun aasiiñ ipiplutiŋ.
33 Qaunaksriruat kunianik pigruġniqsut nunaaqqimun. Tarani uqautiginiġaat iluqaan
qanuqtilaaŋak aŋutik irrusiqḷullak. 34 Iluqatiŋ nunaaqqim iñuiñ paaġniġaat Jesus.
Tautukamitruŋ iŋiqtiġniġaat unitquplugu nunaaqqiqtiŋ.

9

Jesus Mamititchiruq Aŋutmik Aulatlaitchuamik

1 Jesus ikipluni umiamun ikaaġniqsuq aasii tikitḷuni nunaaqqimiñun. 2 Iḷaŋich iñuich
tikiutriñiqsut aulatlaitchuamik nalaruamik ikivġani. Jesus-ŋum tautukamiuŋ ukpiqs-
riḷhat nipliġñiqsuq aulatlaitchuamun, “Iḷauraamaaŋ, quviatchauġigiñ. Killuqsautitin
natqigutikkaurut.” 3 Iḷaŋich aglaliqirit uqaġniqsut iŋmiknun, “Una iñuk uqaġniqłuk-
taġniqsuq.” 4 Jesus iḷisimaplugich isummatiŋich nipliġñiqsuq, “Suvaata isumavisi
pigiitchuanik? 5 Nalliaknik qaġanatlukpa nipliqsuni, ‘Killuqsautitin natqigutikkau-
rut,’ naagaqaa nipliqsuni, ‘Makillutin pisugiñ?’ 6 Iḷitchuġitqugipsi Iġñiŋanik Iñuum
aŋalatchisiqaqtilaaŋanik nunami natqigutritḷaruamik killuqsautinik.” Tavraasiiñ ni-
pliġñiqsuq aulallaitchuamun, “Makillutin tigulugich ikivġatin aggiiñ.” 7 Aŋun makitluni
aiñiqsuq. 8 Iñugayaat qiñiqtuat taavrumiŋa quviġutchaŋniqsut, aasiiñ kamaksruġniġaat
Agaayyun qaitchiruaq taatnatchimik aŋalatchiḷiġmik iñuŋnun.

Jesus-ŋum Tuqłuġaa Matthew

9 Jesus aullaqami tavrakŋa tautuŋniġaa aŋun atilik Matthew-mik aquppiruaq tax-
siliqiviŋmi nipliutipluguasii, “Maliŋŋa.” Matthew-m makitluni maliŋniġaa. 10 Jesus
niġiñiaqtitlugu Matthew-m tupqani iñugiaktuat tax-siliqirit suli killuliqirit isiqhutiŋ
niġiqasiġniġaich Jesus-ŋum maliġuaqtaiñḷu. 11 Pharisee-ŋuruat tautukamitruŋ taamna
apiqsruġniġaich maliġuaqtai, “Suvaata iḷisautriksi niġiñiaqatauva tax-siliqirini suli
killuliqirini?” 12 Jesus-ŋum tusaakamiuŋ Pharisee-ŋuruat apiqsruutaat nipliġñiqsuq,
“Tamatkua surruitchuat inuqsratlaitchut taaktimik, aglaan tamatkua atniġñaqtuat. 13 Ki,
iḷitchaqsiuŋata taavruma uqałhan qanuutautilaaŋanik, ‘Kimmutigitlukkiga nagliktaq
uumakŋa tuniḷḷaqtułiġmiñ.’ Aggiŋitchuŋa tuqłuġiaġlugich nalaunŋaruat, aglaan kil-
luliqirit.”

Apiqsruun Uisauraałikun

14 Maliġuaqtaiñ John-ŋum utlaŋniġaat Jesus aasii apiqsruqługu, “Suvaata
uvagut Pharisee-ŋuruatlu uisauraaġaġivisa aasiiḷi maliġuaqtitin taatnatun
piñġitmipkaqługich?” 15 Jesus-ŋum kiuniġai, “Iḷauraaŋi iḷaqatniŋniaqtuam
alianniutlaitchut ilaan nayuqataułhani iliŋitñi. Aglaan katchuutiniaqtuam
unitchiviksraŋa tikiññiaqtuq. Tavrali aullaanikpan iḷauraaŋi alianniuġisirut
uisauraaġutiŋ. 16 Iñuk iḷaaqtuitḷaitchuq nutaamik iḷiqniġmik atnuġaaluŋmun,
atakkii iḷaaġutauruaq algutiniaqtuq utuqqaqtuamiñ atnuġaamiñ aasiiñ allaq
aglitḷukhuni. 17 Naagaqaa iñuich kuviritlaitchut nutaamik misuqqumik puuġruanun.
Taatnaġaluaqmikpata puuġruat qaaġniaqtut aasiiñ misuġuq kuviḷuni suli puuŋich
suksraunġiġutiŋ. Aglaan kuviraġigaat nutaaq misuġuq nutaamun puumun. Iluqatikli
puuġlu misuġuġlu piiñġiŋitchumuuk.”

Jairus-ŋum Pania suli Aġnaq Aksiŋñiktuaq Jesus-ŋum Atnuġaaŋanik

18 Taatna uqaqtitlugu tamatkunuŋa sivulliuqtim Jew-ŋuruat katraġviata tikiññiqsuq
sitquqhuni sivuġaanun Jesus nipliqhuni, “Paniga amma tuquqammiqsuq. Maligluŋa
aksigiaġuŋ argaknik iñuuluniasiiñ.” 19 Jesus-ŋum makitluni maliŋniġaa piqatigiplugich
maliġuaqtini. 20 Maliktitlugu aġnam aunaaqsruġuitḷaiqsuam qulit malġuŋni ukiuni
tikiññiġaa tunuanun Jesus-ŋum, aksikługuasiiñ atnuġaaŋan akuagun 21 isumapluni
iŋmiñun, “Aksiḷḷagukkaluaġiga quppiġaaŋa mamilluŋaasiiñ.” 22 Jesus-ŋum kiŋiaqami
qiñiġniġaa aġnaq nipliutipluguasiiñ, “Aġnaaq, quviatchauġigiñ. Ukpiqsriḷiqpich
iłuaqsipkaġaatin.” Tavrakŋatchiaq aġnaq iłuaqsikkauniqsuq. 23 Jesus-ŋum tikitñami
sivulliuqtim tupqanun tautuŋniġai supluaqtuġnanik atuqtuuraqtit iñugayaatlu kiŋu-
vġuruat. 24 Nipliġñiqsuq, “Annisitchi. Niviaqsiaġruk tuquŋaŋitchuq. Siñiktuaqsiñaq-
tuq.” Aglaan iñuich mitautiginiġaat Jesus. 25 Iñugayaat anianikmata, Jesus isiġniqsuq
niviaqsiaġruum inaanun. Tigupmaniasiiñ argaŋmigun niviaqsiaġruk makinniqsuq.
26 Iñuich siaminniġaat tusaayugaallautaq taavrumuuna nunaaqqipayaanun.

Jesus Mamititchiruq Malġuŋnik Iññuŋnik Ayauŋaruaŋnik

27 Jesus aullaqman tavrakŋa malġuk ayauŋaruak aŋutik maliŋniġaak kappaiŋaplu-
tik, “Nagligillaŋniaqtiguk, iġñiġikkaŋatiin David-ŋum.” 28 Jesus isiqman tupiġmun
ayauŋaruak utlaŋniġaak. Aasiiñ Jesus-ŋum apiqsruġniġik, “Ukpiġivitku uvamnun
taamna savaaġitlatilaaŋa?” Taapkuak kiuniġaak, “Aa, Ataniiq.” 29 Jesus-ŋum aksiŋñiġik
iriŋikkun nipliutiplugik, “Ukpiġipluŋa taatnaqhutik qiñitlasitqiksutik.” 30 Taapkuak aŋu-
tik qiñitlasitqiŋñiqsuk. Jesus-ŋum alġaqsrullapiaġniġik uqaquŋitḷugik kisumununniiñ
taavrumiŋa, 31 aglaan aullaqamik siaminniġaak tusaayugaallautaq Jesus-kun nunaaqqi-
payaanun.

Jesus Mamititchiruq Aŋutmik Uqatlaitchuamik

32 Taapkuak aniaqsipmiuglu. Aŋun irrusiqḷulik uqatlaiḷaaq Jesus-muutikkauniqsuq.
33 Irrusiqḷuk anitmagu uqatlaiḷaaq aŋun uqaaqsiñiqsuq, iñugayaat quviġusukhutiŋ ni-
pliġñiqsut, “Qaŋaunniiñ tautuksimaiññiqsugut atriŋanik uuma Israel-mi.” 34 Aglaan
Pharisee-ŋuruat nipliġñiqsut, “Anitchiraqtut irrusiqḷuŋnik atuqługu saŋŋia aŋalataata
irrusiqḷuich.”

*Jesus-ŋum I*ḷunŋuksriḷha

35 Aasiiñ Jesus kukiḷuŋniqsuq nunaaqqipayaani nunaaqqiuraniḷu, iḷisautripḷuni Jew-
ŋuruat katraġviŋitñi quliaqtuaġiplugulu tusaayugaallautaq Agaayyutim aŋaayuqautaa-
gun suli mamititlugich qanusipayaanik atniġñautilgiḷḷu naŋirrutilgiḷḷu. 36 Tautukamigich
iñugayaat iḷunŋutchaŋniqsuq, atakkii iłuiḷḷiuqhutiŋ qanuqsausiuqhutiŋlu atripḷugu
ipnaiq qaunaksraiḷaaq. 37 Jesus-ŋum uqautiniġai maliġuaqtini, “Katittaksraq iḷumun
iñugiakkaluaqtuq, aglaan savaktit ikittut. 38 Iŋiqsruqsiuŋ aŋaayuqaŋa katitchivium
tuyuqaqulugu savaktinik katitchiviŋmun.”

10

Jesus Piksraqtuq Qulit Malġuŋnik Uqqiraqtinik

1 Jesus-ŋum iŋmiñuquniġai qulit malġuk maliġuaqtini, aasiiñ saŋŋiksriññiġai an-
itchitḷasipḷugich irrusiqłuŋnik suli iłuaqsipkaitḷasipḷugich qanusipayaanik naŋirrutil-
iŋnik. 2 Uvva ukua qulit malġuk uqqiraqtaiñ atiŋich: Sivulliq Simon taiguutiqaq-
tuaq Peter-mik, aniqataalu Andrew, James-lu John-lu iġñak Zebedee-m, 3 Philip-lu,
Bartholomew-lu, Thomas-lu, Matthew-lu tax-siliqiri, James-lu iġñiŋa Alphaeus-ŋum,
suli Thaddaeus, 4 Simon-lu iḷaŋata Zealot-kuaqtuat, suli Judas Iscariot aatchuutigitnik-
tuaq Jesus-mik aquvatigun.

Jesus-ŋum Aullaqtitkai Qulit Malġuich Maliġuaqtini

5 Taapkua qulit malġuk Jesus-ŋum tuyuġiniġai alġaqsruqługich itnaqhuni,
“Aullaġniaqasi Jew-ŋuŋitchuanun naagaqaa isiġniaqasi nunaaqqipayaaŋitñun
Samaria-ġmiut. 6 Aglaan aullałhiñaġitchi iñuiñun Israel-ŋum ittuanun
tammaummiruatitun ipnaisun. 7 Aasiiñ iglaułłapsitñi quliaqtuaġiyumagiksi,
‘Agaayyun aŋalatchiḷhiñaaġuqtuq iñuŋnik nutaakun.’ 8 Iłuaqsipkaiḷusi atniġñaqtuanik,
aŋipkaqtillugich tuquruat, mamititchiḷusi auyugaqtualgitñik, anittaġlugich irrusiqḷuich,
suli aatchuutigiyumagiksi akuqtuaġikkaqsi akiiḷaaġlugu. 9 Maniḷigaaġniaqasi
kaviqsaamiglu qatiqtaamiglu unniiñ kanŋuyamiglu. 10 Puukataiḷaaġusi aullaġupsi,
quppiġaatqiutaiḷaaġusiḷu, suli aluġutitqiutaiḷaaġusi, naagaqaa ayauppiaŋiḷaaġusi,
atakkii savakti piqaqtitaksrauruq inuġikkaŋanik. 11 Nunaaqqimupayaaġupsi naagaqaa
nunaaqqiuramun pakakkumausi iñuŋmik tukkiiyumaruamik, aasiiñ tukkuummiḷusi
tupqani aullaġniałłapsitñunaglaan. 12 Tukkuummigupsi taavrumani tupiġmi
nipliġumuusi, ‘Agaayyutim iłuaqqutillaŋniaġumagaasi.’ 13 Iñuich taapkua paġlakpasi
tutqiutiqaġniaqtut. Aglaan paġlaŋitpasi tutqiutiqaġumiñaitchut. 14 Kisupayaam
akuqtuŋitpasi naagaqaa naalaġnisuŋitpatigik uqauttutisi, ipsuktuqsiuŋ apyuq
isigapsitñiñ aniñiaġupsi tupiġmiñ naagaqaa nunaaqqimiñ. 15 Iḷumun uqautigipsi,

qaġanatluŋniaqtuq iñuiñi Sodom-ŋum Gomorrah-ŋumlu Atanniivium uvluani taapkunakŋa iñuiñiñ tukkuliiŋitchuamiñ ilipsitñik nunaaqqiatni.

Nagliksaaqtirrutiksrautit

16 "Tuyuġiniaġipsi ipnaisun akunġatnun amaqqut. Taatnamik puqikkumausi nimiġiatun suli suqłukkatatlaitchuatun tiŋmiaġruuratun. 17 Qaunagilugich iñuich, atakkii uqaqsittaaġviŋmuutigisigaasi ipiġaqtuġlusi Jew-ŋuruat katraġviŋitñi. 18 Suli pisigiluŋa tikiutrauniaqtusi sivuġaatnun kavanauruat umialgiḷḷu. Piviksraqaġisirusi iḷisimaraulusi iliŋitñun suli Jew-ŋuŋitchuanun. 19 Aglaan tiguraugupsi isumaaluŋniaqasi qanuq naagaqaa sumik uqaġniaqtilaapsitñik, atakkii tavraġuqpan qaitchikkauniaqtusi uqaksrapsitñik. 20 Atakkii ilipsi uqaġumiñaitchusi, aglaan Irrusiŋa Aapapsi uqaġisiruq ilipsigun. 21 Aniqatim aatchuutigigisigaa aniqatni tuqqutautqulugu, suli aapam pigisipmigaa taatnatun qitunġaurani; iḷiḷgaat akikŋaqtuipmiñiqsut aŋayuqaaġmiknik aasiiñ aŋayuqaatiŋ tuqqutillugich. 22 Iñupayaam uumigiliutigisigaasi piqutigiluŋa, aglaan makitaruaq payaŋaiġuni isuanun anniqsukkaugisiruq. 23 Piyuaqsiugupsi uumani nunaaqqimi, qimakkumuusi atlamun nunaaqqimun. Iḷumun uqautigipsi naatchitḷasigaluaqasi savaapsitñik nunaaqqipayaaŋitñi Israel-ŋum Iġñiŋa Iñuum aggiġisiruq. 24 Maliġuaqti kamanatlutlaitchuq iḷisautrimiñiñ, naagaqaa savakti aŋaayuqaġmiñiñ. 25 Iñuich uumigigisigaat maliġuaqti atunim iḷiḷugu uumigipmatun iḷisautrigikkaŋa, suli taatnatuntuuq savakti aŋaayuqaŋatun. Iñuich tuqłiraġniqpatruŋ aŋaayuqaŋa tupqum Beelzebub-mik tupiqatauruat maatnaasu tuqłiraġniaġaich taavrumiŋa atiġmik.

Sivuuġaginasigik Iñuich

26 "Iqsiginiaqnasigik iñuich. Supayaaq matuqaqtuaq sagvikkaugisiruq, suli nalunaqtuapayaaq iḷitchuġipkakkaugisiruq. 27 Uqautigikkaġa ilipsitñun taaġmi uqautigiyumagiksi qaumami. Suli iñuich isivruutigikkaŋat siuttapsitñun quliaqtuaġiyumagiksi tupqich qaaŋatniñ. 28 Suli iqsiginiaqnagich iñuich tuqqutchiraġaqtuat timimik, aglaan tuqqutchumiñaitkaat iñuusiq; sivuuġagiłhiñaqsiuŋ taamna piyaqquitḷaruaq iluqaaknik iñuutchimiglu timimiglu anasiñŋuqsaġviŋmi. 29 Uvva malġuk tiŋmiurak tunitḷaitpak atautchimun nalliġḷugik maniuramik? Naagauvva nalliakunniiñ katakkumiñaitchuq nunamun aapagikkaqsi naluŋŋaan. 30 Agaayyutim iḷisimagai iluqaisa nutchasi niaqupsitñi suli qanutun iñugiaktilaaŋat. 31 Taatnaġusi sivuuġanasi, akisuruaŋutluktusi tamatkunakŋa tiŋmiuraġayaaniñ.

Uqaġiłhalu Piiḷaaġiłhalu Christ-mik

32 "Taatnamik kisupayaaq nalupqinaiqhuni uqaqpan sivuġaatni iñuich piginiḷuni uvamnun, ilaa nalupqinaiġḷugu uqaġigisipmigiga sivuġaani Aapaa qiḷaŋmiittuam. 33 Aglaan kisupayaam piiḷaaġikpaŋa iñuŋnun piiḷaaġigisipmigiga Aapaanun qiḷaŋmiittuamun.

Jesus Aggiutriruq Aviktuiłiġmik

34 "Isumaniaqasi aggiġñiḷuŋa tikiutityaġlugu tutqiun nunamun aglaan savikpak. Aggiŋitchuŋa iñuich piqatigiiksityaġlugich aglaan atinġiquplugich.
35 Atakkii piqutigiluŋa iġñiġuruat akikŋaqtuitḷasipḷugich aapamiknik,
paniuruat aakamikniglu,
ukuaŋuruat aakaruamikniglu.
36 Iñuum tupiqatiŋi uumigirigigisigai. *Micah 7:6*
37 "Iñuum piqpagitlukkumiuŋ aapani naagaqaa aakani uvamniñ maliġuaqtaulguyumiñaitchuq uvamni, suli iñuum piqpagitlukkumiuŋ iġñiġikkani naagaqaa panigikkani uvamniñ maliġuaqtigiŋitkiga. 38 Suli iñuum akiggiutiŋitkumiuŋ sanniġutani maligluŋa maliġuaqtigiŋitkiga. 39 Iñuum tigummiñiaqtuam iñuułiġmiñik tammaigisigaa iḷumutuuruaq iñuułiq; aasiiñ iñuum tammaigumiuŋ iñuułłi piqutigiluŋa piññaktaaġigisigaa.

Akiḷiusiaksrat

40 “Iñuum akuqtuqpasi akuqtullapiaqmigaaŋa, suli kisupayaaq akuqtuiruaq uvam-
nik akuqtullapiaqmigaa tuyuġiriga. 41 Kiña iñuk akuqtuiruaq sivuniksriqirimik
pisigiplugu sivuniksriqiraupluni akuqtuigisiruq sivuniksriqirit akiññaktaaksraŋati-
tun, suli iñuk akuqtuiruaq nalaunŋaruamik iñuŋmik pisigiplugu nalaunŋaruaŋułha
iñuum akuqtuigisiruq nalaunŋaruaŋułha iñuum akiḷiusiaŋatun. 42 Suli kisupayaaq
aatchuiruaq atautchimununniiñ makua kamanaiññiqsrauruat maliġuaqtima nigliñaq-
tuamik imiġmik qallutmun pisigilugu maliġuaqtaułha, iḷumun uqautigipsi, tammaiyu-
miñaiḷḷapiaġaa akiḷiusiaksrani.”

11

1 Jesus naatchianikami iḷisautriḷiġmiñik qulit malġuk maliġuaqtimiñik aullaġniqsuq
tavrakŋa iḷisautrityaqhuni suli quliaqtuaġiaqhuni nunaaqqiŋitñun Galilee-m.

John Paptaaqtitchiri Tuyuqaqtuq Malġuŋnik Maliġuaqtiŋnik

2 John tusaakami isiqtauḷiġmiñi qanuq Christ, anniqsuqti akiqsruutauruaq,
savaaqaqtilaaŋanik, tuyuġiniġik malġuk maliġuaqtiŋni 3 apiqsruġiaquplugu Jesus,
“Taimñauvich John-ŋum uqautigikkaŋa aggiġñiaġnipḷugu? Naaga niġiuŋniaqpisa
atlamik?” 4 Jesus-ŋum kiuniġik, “Utiġusik uqautigityakku John-mun tusaakkaqsik
suli qiñikkaqsik. 5 Ayauŋaruat qiñitlasipḷutiŋ, pisutlaitchuatlu pisutlasipḷutiŋ,
auyugaqtualgiḷḷu mamitikkauplutiŋ, tusaatlaitchuat tusaatlasipḷutiŋ, tuquŋaruat
aŋipkaqługich, suli tusaayugaallautaq quliaqtuaŋupluni iḷaippaŋnun. 6 Quvianamiuruq
iñuk qapiqtaŋitchuaq pisigiluŋa.”

7 John-ŋum maliġuaqtik aullaaqsipmaknik Jesus uqaaqsiñiqsuq iñugayaanun
John-kun, “Sumik qiñiġiaqpisi iñuiḷaami nunami, ivigaamik aŋalataakkaŋanik
anuġim? 8 Sumikmi qiñiġiaġniqpisi? Iñuŋmik atnuġaaqaqtuaq akisuruanik? Naagga,
tamatkua atuqtuat akisuruanik atnuġaanik iñuuniaqtuaŋurut umialgum tupiqpaŋani.
9 Taitñiŋitpan sumikmi qiñiġiaqpisi? Sivuniksriqirimik? Aa, John qiñikkaqsi pitḷuktuq
sivuniksriqirimiñ. 10 Uvvauna aglausimaruaq John-kun,
‘Ataŋii, tuyuġigisigiga uqqiraqtiga sivupni.
Itqanaiyaġisigaa apqutiksran sivunnapni.’ *Malachi 3:1*
11 Iḷumutuuruamik uqaqtuŋa ilipsitñun, John Paptaaqtitchiri kamanatluktuq iñuŋniñ
aniruaniñ nunami uvuŋanunaglaan. Aglaan iñupayaaq kamanaiññiqsrauruaq ukunakŋa
Agaayyutim aŋalataŋiñiñ kamanatluktuq John-miñ. 12 John Paptaaqtitchiri sagviqman
Agaayyun aullaġniiñiqsuq aŋalataġmiñik iñuŋnik, aglaan iñuich saqłaktuat aippaavak
akiḷḷiḷiqsuiñiqsut uvuŋanunaglaan. 13 Atakkii sivuniksriqiripayaat suli Moses-ŋum mal-
iġutaksraŋiñ uqaġigaat John-ŋum aggiġñiałhanunaglaan. 14 Ukpiġisukkupsiuŋ sivu-
niksriqirit uqaġikkaŋat ukpiġiniaġiksi John Elijah-ŋutilaaŋanik aggiqsaġumaruamik.
15 Kiña iñuk siutiqaqtuaq tusaali.

16 “Sumik atriqaqpat makua iñuuruat pakma? Ittut iḷiḷgaatun aquppipḷutiŋ tuniriñiaq-
tuatun katimmaviŋñi suli tuqłirautiplutiŋ avatmun,
17 ‘Atuqtuurautigaluaġipsi aglaan aġġiŋitḷusi.’
‘Atuqhutali kiŋuvġuutinik aglaan qiaŋitchusi.’
18 John aggiqami niġitḷaiññiqsuq imiġluniḷu, naagasuli iñuich uqaqtut
irrusiqłuqaġnipḷugu. 19 Iġñiŋa Iñuum aggiqami niġitḷapluni imitlapluniḷu atlatitun,
aglaan uqautiginiġaat itna, ‘Marra niġġiqsuruaq imiqtuqtilu, iḷauraaġiniġaat tax-siliqirit
killuliqiritlu.’ Agaayyutim puqiutaa iḷitchuġipkautauruq iḷumutuuplugu savaaŋagun.”

Ukpiŋitchuat Nunaaqqich Iḷaŋatni

20 Aasiiñ Jesus-ŋum iñiqtiaqsiñiġai iñuich nunaaqqiñi savaaqaġvigitlukkani quviqnaq-
tuanik atakkii isummitqiŋitmata. 21 “Nakłiuŋ Chorazin-naġmiusii! Nakłiuŋ Bethsaida-
ġmiusii! Savaaqaġaluaqtuŋa iñugiaktuanik quviqnaqtuanik akunnapsitñi. Makua quviq-
naqtuat qiñikkasi savaaŋuniqpata iŋiḷġaanimma Tyre-miḷu Sidon-miḷu iñuich taimani
isummitqianikkayaqtut miissuŋnik atnuġaaġutiŋ suli aġramun aquvillutiŋ qiñiqtitlugu

taavrumuuna mumiḷiqtiŋ killuqsautmikniñ. 22 Aglaan uqautigipsi, Uvluani atanniivium igḷutuyunaitḷukkisiruq ukuŋnakŋa Tyre-miñḷu Sidon-miñḷu ilipsitñi. 23 Aasiiñ Capernaum-miusii! Kamanaġasugivisi? Iktaugisirusi anasiñŋuqsaġviŋmun. Atakkii quviqnaqtuat savaaŋuruat ilipsitñi savaaŋuniqpata Sodom-mi, ittuiñaġayaġaluaqtuq uvuŋanunaglaan. 24 Aglaan uqautigipsi, Sodom-miut atanniusiaksraŋat qaġanatluŋniaqtuq atanniusiaksrapsitñiñ."

Aggiqhusi Uvamnun Minġuiqsiaġitchi

25 Tavraasiiñ Jesus nipliġñiqsuq, "Aapaaŋ, atanġuruatiin qiḷaŋmi nunamiḷu, quyagikpiñ! Sagviġitin puqiitchuanun sut iriqsimaruat puqiksuaniñ iḷisimaruaniñḷu. 26 Aa, Aapaaŋ, taamna sivunniutigikkan quviagigiñ. 27 Aapaa saŋŋipayaat qaitkai uvamnun. Kia-unniiñ iñuum iḷisimaŋitkaa iġñiġuruaq aglaan kisimi aapam. Suli kia-unniiñ iḷisimaŋitmigaa aapa aglaan kisimi iġñiġuruam iñupayaamlu iġñiġuruam iḷitchuġipkakkaŋa aapamik. 28 Minġuqtuasii uqumaiḷḷiuqtuasiiḷu! Uvuŋaġitchi, minġuiqsiaqtitchumagipsiḷi. 29 Akiyaqasiutititchi uvamnun iḷisaġvigiluŋaasiiñ. Taatnaġupsi iñuutchisi minġuiqsiaġniaqtut atakkii piisaaŋitchuŋa atchikłuŋalu. 30 Akiyautiga naammaktuq atuqtuni, suli savaaksrirrutiga ilipsitñun qaġanaqtuq."

12

Apiqsruun Minġuiqsiaġvikun

1 Akuniisuŋaqatiŋ Jesus-lu maliġuaqtaiḷu apqusaaġniqsut mukkaaksrat nautchiiviatigun minġuiqsiaġvium uvluani. Jesus-ŋum maliġuaqtai niġisuliqhutiŋ nutchuigaqsiñiqsut mukkaaksranik aasiiñ niġipḷutiŋ. 2 Pharisee-ŋuruat tautukamisigik upyaŋniġaat Jesus, "Qiñillakkich maliġuaqtitin. Navgiḷḷapiaqtut maliġutaksraptiknik minġuiqsiaġvium uvluagun." 3 Jesus-ŋum kiuniġai, "Agliqisimasuknaġiksi sumik David-ŋumlu piqataiñḷu pisilaaŋat niġisuliqamiŋ. 4 David isiqhuni tupqanun Agaayyutim, ilaalu piqataiḷu, niġirut ipqiqsakkauruamik qaqqiamik niġiraksriutauruamik kisiitñun agaayuliqsinun. Maliġutaksrakuaġnanġitchuq niġipmatruŋ taamna qaqqiaq. 5 Suli agliqisimasuknaġiksi maliġutaksrani, qanuq agaayuliqsit agaayyuvikpaŋmi qaayuġnaqsiḷiuġniałhat minġuiqsiaġvium uvluani, tavraami patchisaiḷhat navguikamiŋ maliġutaksranik. 6 Aglaan uqautigipsi, iñuk maaniitkaluaqtuq kamanatluktuaq agaayyuvikpaŋmiñ. 7 Iḷisimanayaġniġupsi qanuutautilaaŋanik uuma uqałhum, 'Kimmutigitlukkiga nagliktaq uumakŋa tuniḷḷaqtułiġmiñ,' suksraunġiġayaitchisi iñuich killukuaŋitchuat. 8 Atakkii Iġñiŋa Iñuum ataniġigaa minġuiqsiaġvium uvluan."

Aŋun Argalik Pannaqłuktanik

9 Jesus tavrakŋa aullaqami isiġniqsuq Jew-ŋuruat katraġviatnun. 10 Aŋutiqaġniqsuq tavrani pannaqłuktanik argalik. Atlanik iñuqaġmiñiqsuq tavrani agvisiksraiḷiqiruanik Jesus-mik. Apiqsruġniġaat maliġutaksrakuaġnaqmagaan iłuaqsipkairuni minġuiqsiaġvium uvluani. 11 Jesus nipliutiniġai, "Nalliqsi piqaġniġumi atautchimik ipnaimik aasiiñ ipnaiq kataguni iḷunaamun minġuiqsiaġvium uvluani, taavruma amunayaiññiqpauŋ taavrumakŋa? 12 Nalupqinaitchuq, Iñuk piqpaknatluktuq ipnaimiñ. Taatnaqhuni maliġutaksrakuaġnaqtuq ikayuiruni minġuiqsiaġvium uvluani." 13 Aasiiñ nipliutiplugu taamna aŋun, "Isakkich argaktin!" Taavruma isaŋniġai argaŋni aasiiñ iłuaqsipḷutiŋ igḷuŋisitun argaiñ iḷipḷutiŋ. 14 Tavrakŋa Pharisee-ŋuruat anikamiŋ katiplutiŋ sivunniuġniqsut qanuġlugu Jesus tuqqutchukługu.

Agaayyutim Piksraqtaaŋuruaq Savaktaa

15 Jesus iḷisimapluni sumik sivunniuqtilaaŋatnik, aullaġniqsuq tavrakŋa. Iñugiaktuat iñuich maliŋniġaat. Jesus-ŋum iłuaqsiraġaġniġai iluqaisa atniġñaqtuat. 16 Jesus-ŋum iñiqtiġniġai iñuich uqaġitquŋitḷuni. 17 Taamna immiqsaqługu uqautaumaruaq tumigiplugu sivuniksriqiri Isaiah, itnaqhuni,

18 "Uvvauna savaktiga piksraqtaaġikkaġa!
Ilaaŋuruq piqpagikkaġa suli ilaagun quyalikkaupluŋa.

Iḷigisigiga irrusiḷḷautaġa ilaanun,
suli quliaqtuaġigisigaa iñupayaanun
qanuq atanniiḷiksraġa iñupayaanik atisiḷugich.
19 Uqaalatlaitchuq iġialaluniḷu.
Kia-unniiñ tusaayumiñaitkaa nipaa tumitchiani.
20 Piyaqquġniaŋitkai sayaitchuat iñuich ittuat piġittuatun ivikpaktun
naagaqaa qamiyasiuraqtuatun nanipiam ipiġaŋatun
atanniiḷiksraġmiñunaglaan iñupayaanik nalaunŋaluniḷu atisiḷuniḷu.
21 Suli ilaan atqagun nunaaqqipayaat niġiugaqaġisirut." *Isaiah 42:1-4*

Jesus-lu Beelzebul-lu

22 Iñuich Jesus-muutiniġaat aŋun irrusiqḷulik ayauŋaruaġlu uqatlaitchuaġlu. Jesus-ŋum iłuaqsiñiġaa. Tavrali taamna aŋun uqatlasiruq qiñitlasipḷuniḷu. 23 Iluqatiŋ iñuich quviġutchaŋniqsut uqaqhutiŋ, "Kiŋuviaġiŋitkaluaġniqpauŋ una David-ŋum?" 24 Aglaan Pharisee-ŋuruat tusaakamitruŋ uqaġniqsut, "Jesus anitchiraġaiñiqsuq irrusiqḷuŋnik iñuŋniñ atuqługu saŋŋia Beelzebul-ŋum aŋalataata irrusiqḷuich." 25 Jesus-ŋum iḷisimaplugich sumik isummatilaaŋatnik uqautiniġai, "Iñuich atanġuviŋmiguuq akikŋautirut avatmun; ataniġliasiiñ taavrumani suksraunġiġñiaqtuq iñugikkaŋi avgumakpata. Nunaaqqipayaat naagaqaa tupiqatigiich avikamiŋ makitatlaitchut. 26 Taatnatuntuuq tuunġaq irrusiqḷuŋi avgumagumiŋ akikŋautilutiŋ avatmun atanġuvia isukłiññiaqtuq. 27 Aasiiñ anittaġupkich irrusiqḷuich Beelzebul-kun, kisukunli iñugikkapsi anittaġuuvatigik irrusiqḷuich? Taatnamik atanniqsuqtiginiaġisi. 28 Aglaan Irrutchiagun Agaayyutim anittaiguma irrusiqḷuŋnik, nalupqinaitchuq Agaayyutim aŋalatchianiktilaaŋa iñuŋnik akunnapsitñi. 29 Kiñapayaaq isiġuktuaq saŋŋiruam iñuum tupqanun tigliguguni, qiḷiqsruqqaaġlugu saŋŋiruaq iñuk tiglikkisiruq suuraŋiñik. 30 Iñuk piqataunitchuaq uvamni akikŋautiruq uvamnun, suli iñuk katitchiqataunitchuaq siamitchiḷhiñaqtuq. 31 Taatnaqhusi uqautigipsi, Agaayyutim natqigutitlagai iñuich killuqsautipayaaŋich itqaġitqikkumiñaiġlugich uqaġniqłuktapayaaŋich. Aglaan uqaġniqłuktuaq akikŋaqługu Ipqitchuaq Irrusiq natqigutikkauyumiñaitchuq sumiunniiñ. 32 Kiñapayaaq uqaqtuaq pigiitchuamik akikŋaġlugu Iġñiŋa Iñuum natqigutikkaugisiruq, aglaan kiñapayaaq uqaqtuaq pigiitchuamik akikŋaġlugu Ipqitchuaq Irrusiq natqigutikkauyumiñaitchuq pakmapak suli taimuŋa.

*Napaaqtuq Asiaŋi*ḷu

33 "Napaaqtuq iḷitchuġinaqtuq asiaŋigun. Napaaqtuġiksuaq asirriḷḷautaġaqtuq aasiiñ napaaqtuġiitchuaq asirripḷuni asiaġiitchuanik. 34 Ilipsi tuqunalgich nimiġiat! Uqatlaitchusi nakuuruanik atakkii pigiitchuaŋuplusi. Qanġaum uqaġiraġigaa taatnasiq ittuaq uummatmi. 35 Iñullautaq piqaġaqtuq nakuuruamik uummatmiñi aasiiñ uqallautat aniraġaqhutiŋ uummatmiñiñ, aasiiḷi pigiitchuaq iñuk uummatiġmiutaġaqtuq killuġmik uqaqhuniasiiñ nakuuŋitchuanik. 36 Uqautigipsi, uvluani atanniivium iñuich pasirauniaqtut uqaġiiḷḷapayaaġmiktigun uqautigikkaġmikkun. 37 Atakkii uqaġikkapsigun nalaunŋasripkakkauniaqtusi, suli uqaġikkapsigun suksraunġiqsaugisirusi."

Iñuich Jesus Savaqugaat Quviqnaqtuamik Savaamik

38 Tavrani iḷaŋisa Pharisee-ŋuruat suli iḷaŋich aglaliqirit uqaġniqsut Jesus-mun, "Iḷisautrii, qiñiġuktugut quviqnaqtuamik savaamik nalupqinaiġutauplugu kisuutilaaqnik." 39 Jesus-ŋum kiuniġai, "Makua iñuich pigiitchuatlu sayuŋaruatlu qiñiġuktut quviqnaqtuanik savaanik nalupqinaiġutaulugich, aglaan qiñiġumiñaitḷutiŋ taatnatchimik. Qiñiłhiñaġisigaat quviqnaqtuaq savaaq atuupmatun Jonah-mun sivuniksriqirimun. 40 Jonah aqalukpaum narraaŋni inniqsuq piŋasuni uvluniḷu unnuaniḷu. Taatnatuntuuq Iġñiŋa Iñuum iḷuviġmiitkisipmiuq piŋasuni uvluniḷu unnuaniḷu. 41 Atanniivium uvluani iñuŋisa Nineveh-m patchisiginiaġaasi iñuuruasi pakmapak, atakkii taimani isummitqikhutiŋ killuqsautmikniñ Jonah-m quliaqtuaġutipmatiŋ. Ataŋii, iñuk maaniittuq kamanatluktuaq Jonah-miñ. 42 Atanniivium uvluani atanġum

aġnam patchisiginiaġaasi iñuuruasi pakmapak, atakkii aggiqhuni uŋallam tuŋaaniñ uŋasiksuamiñ naalaġnityaqługu Solomon-ŋum puqiksilaaŋa. Ataŋii, iñuk maaniittuq kamanatluktuaq Solomon-miñ.

Irrusiqłuk Utiqtuq

43 "Irrusiqłuk anipman iñuŋmiñ kukiługaqtuq paliqsaakun nunakun pakakhuni iñiq-
tuiqsiaġviksraġmiñik, aasiiñ paqinġitługu. 44 Iŋmiñun uqaġaqniqsuq, 'Utiġlaŋa tupiġ-
mun annivigikkamniñ.' Aasiiñ utiqami paqillaġniġaa imaiłaaq inigisimakkani salikuq-
taatchiaq suli inillaktullautaqtaq. 45 Anipłuni aggiutriraqniqsuq tallimat malġuŋnik
atlanik irrusiqłuŋnik pigiitłuktuanik iŋmiñiñ. Aasiiñ isiqhutiŋ iñuuniagaqsiraġniqsut
tavrani. Aqullia taavruma iñuum pigiitłuksiraqtuq sivulliġmiñ iñuuniałiġmiñiñ. Taat-
natuntuuq itkisiruq killuliqirini iñuuniaqtuat pakmapak."

Aakaŋalu Aniqataiłu Jesus-ŋum

46 Jesus-ŋum uqaqtitlugu iñuŋnun aakaŋalu aniqatiŋiłu qikaġniqsut tatqaani
uqaqatigisukługu Jesus. 47 Iñuich iłaŋata uqautiniġaa Jesus, "Aakanlu aniqatiutinlu qaani
qikaqtut uqaqatigisukhutin." 48 Jesus-ŋum kiuniġaa taamna iñuk uqautriñi, "Kisuuva
aakaga? Suli kisuuvat aniqatiutka?" 49 Tikkuaqługich maliġuaqtini nipliġñiqsuq,
"Qiñiqsigik, ukua aakagigitkalu aniqatiutkalu. 50 Atakkii kiñapayaaq savaaqaqtuaq
pisułhanik aapaa qiłaŋmiittuam aniqatigigiga naagaqaa aakagiplugu."

13

Atrikusaun Nautchiaksriqirikun

1 Taavrumani uvlumi Jesus anikami tupiġmiñ, utlautiniqsuq narvam siñaanun
aquvitluniasii. 2 Iñugiallapiaqtuat iñuich katirviginiġaat avatlugu. Kiisaimma ikiniqpuq
umiamun aquvitluni, iñugayaaqpaurat makitaplutiŋ narvam siñaani. 3 Aasiiñ Jesus-
ŋum uqautiaqsiñiġai iñugiaktuanik atrikusautinik itnaqhuni, "Iñugguuq nunaliqiri
nautchiityaġniqsuq. 4 Nautchirripkaqługu nautchiaksrat iłaŋich katagaġniqsut apqut-
mun, aasiiñ tiŋmiurat niġipługich. 5 Iłaŋitsuli katagaġniqsut uyaġauruamun nunamun
nunaqapiaŋitchuamun, aasiiñ nauplutiŋ qilamik atakkii nunakitłuni, 6 aasiiñ siqiñiq
nuipman pasikługich pannaqłuŋniġai atakkii kaŋiłiviksraitłutiŋ. 7 Suli iłaŋich nautchi-
aksrat katagaġniqsut akunġatnun kakitłaġnat, aasiiñ kakitłaġnat naukamiŋ nagguviksraiġñiġaich nautchiaġiksaat. 8 Aglaan iłaŋich katagaġniqsut nunagiksuamun, aasiiñ
nauriñiqsut asianik iñugiaksipługich, iłaŋich atautchimiñ tallimakipiaŋuttaaqhutiŋ
naaga piŋasukipiaŋuttaaqhutiŋ naaga iñuiññaq quliŋuttaaqhutiŋ." 9 Aasiiñ Jesus ni-
pliġñiqsuq, "Kiña siutiqaqtuaq naalaġniłi."

Sivuniŋat Atrikusautit

10 Maliġuaqtaiñ utlakługu Jesus apiqsruġniġaat, "Suvaata uqaqpich iñuŋnun
atrikusautitigun?" 11 Jesus-ŋum kiuniġai, "Ilipsitñułhiñaq Agaayyutim sagviġñiġaa
nalunaqtuaŋanik aŋaayuqautaan qiłaum, aglaan makunuŋa iñuŋnun sagvikkauŋitchuq.
12 Atakkii iñuk piqaqtuaq akuqtullaaġisiruq, aglaan taavruma piqaŋitchuam anniagisigaa
mikiruuraqunniiñ pigikkani. 13 Una pisigiplugu uqaqtuŋa iñuŋnun atrikusautitigun:
Atakkii qiñiġaluaqhutiŋ iłisaqsritłaitchut
suli naalaġnigaluaqhutiŋ tusaatlaitchut aasiiñ kaŋiqsitłaitłutiŋ.
14 Aasiiñ makunuuna iñuktigun immiumaniqsuq Isaiah-m sivuniksriqutaa itnaqhuni,
'Tusaagaluaġupsi kaŋiqsiyumiñaitchusi,
suli qiñiġumaaġaluaġupsi iłitchuqsriyumiñaitchusi.
15 Atakkii makua iñuich uummatiŋich pitchiġiiłiġñiqsut,
tusaasunġitłutiŋ supayaamik, iritiŋłu siquplugich.
Utitqiñġitchut Agaayyutmun mamitiłiksramiknun
atakkii qiñitlaitłutiŋłu tusaatlaitłutiŋlu kaŋiqsitłaitłutiŋlu.' *Isaiah 6:9-10*
16 Aglaan quvianamiurusi, atakkii irigikkasi qiñitlarut suli siutigikkasi tusaatlaplutiŋ.
17 Iłumun uqautigipsi, iñugiaktuat sivuniksriqirit nalaunŋaruatlu Agaayyutim iñuiñ

qiñiġukkaluaġaat tamanna pakma qiñikkaqsi aglaan qiñiŋitkaat. Tusaasukkaluaġaat-
tuuq pakma tusaakkaqsi, aglaan tusaaŋitkaat.

Jesus-ŋum Kaŋiqsipkaġaa Atrikusaun Nautchiaksriqirikun

18 "Naalaġniḷḷaksiuŋ qanuutautilaaŋa atrikusautim nautchirriqirikun. 19 Tamatkua tus-
raaruat uqałiġmik aŋaayuqautaagun Agaayyutim kaŋiqsisuŋaqatiŋ atriqaqtut nautchi-
aksranik kataktuanik apqutmun. Aquagun pigiitchuam aggiqhuni aattaġigai nautchirri-
utauruat uummataatniñ, suli piiguipkaġai tusaakkaŋatnik. 20 Aasiiḷi akuqtuiruat
uqałiġmik quviasuutigiplugu tusaapqauraqamitruŋ atriqaqtut nautchiaksranik katak-
tuanik uyaġaulamun nunamun. 21 Aglaan kaŋiḷiviksraitman akuniutlaitchuq. Tavra
iłuiḷḷiułiq piyuaqsiułiġlu tikitmata iñuich taapkua qilamik qapiqtiġaqtut. 22 Suli
nautchiaksrat kataktuat akunġatnun kakitḷaġnat atrigigaat iñuk tusaaruaq uqałiġmik,
aglaan isumaaluutit iñuuniałikun kinnitñiŋniaġutitlu umialgutitigun suqutiginġiġaġi-
gaat uqałiq taimmaasiiñ naurisuŋaqani asianik. 23 Aglaan iñuk akuqtuiruaq nautchiak-
sranik nautchirriutauruanik katakhutiŋ nunagiksuamun atriqaqtuq iñuktun tusaaru-
atun uqałiġmik kaŋiqsipḷugu. Ilaa naurisuuruq asianik, iḷaŋich tallimakipiatun, iḷaŋich
piŋasukipiatun, suli atlat iñuiññaq qulitun."

*Atrikusaun Mukkaaksraġii*ḷatigun

24 Jesus uqaġniqsuq atlamiksuli atrikusautmik, "Agaayyutim aŋaayuqautaa sagviqpan
itkisiruq iñuktun nautchiiruatun mukkaaksraġiksaanik nautchiiviŋmiñun. 25 Aglaan
iñuich siñiktitlugich uumiksri aggiqhuni nautchiiñiqsuq mukkaaksraġiiḷanik akunġat-
nun mukkaaksraġiksaat aullaqhuniasiiñ. 26 Naugaqsipmata nautchiat mukkaaksrau-
rat nuiŋuraqmata mukkaaksraġiiḷattuuq sagviġmiñiqsut. 27 Savaktit utlakamitruŋ
aŋaayuqaqtiŋ apiqsruġniġaat, 'Ataniiq, nautchiiñigiptigiñ mukkaaksraġiksaanik. Nakiñ
makua mukkaaksraġiiḷat nuivat?' 28 Qaukłiata kiuniġai, 'Uumiksrim savaaġigaa taamna.'
Savaktit apiqsruġniġaat, 'Aullaquvisigut nutchugiaġlugich mukkaaksraġiiḷat?' 29 Tavra
kiuniġai, 'Naaga, nutchuigupsi mukkaaksraġiiḷanik taputriviaqtusi mukkaaksraġik-
saanik. 30 Iluqatik naulik kipriviksramunaglaan, aasiiñ kiprivik tikitpan uqautigisig-
itka kipririt sivulliulugu katitqulugich mukkaaksraġiiḷat qiḷiqtaulaalugich ikipkaaqsri-
uġlugich, aglaan katillugich mukkaaksraġiksaat siġḷuamun.' "

Atrikusaun Mikiniqsrakun Nautchiaksrakun

31 Jesus-ŋum uqautilgiññiġai atlamik atrikusautmik itnaqhuni, "Agaayyutim
aŋaayuqautaa ittuq mustard-ŋum nautchiaksrauraŋatun iñuum nautchiikkaŋatun
nunautmiñi. 32 Mikiniqsraugaluaŋŋaġmi nautchiaksrapayaaniñ naagatarra naukami
aŋiniqsrauraqtuq nautchiapayaaniñ napaaqtuġuqhuni. Aasiiñ tiŋmiuraŋi siḷam
aggiqamiŋ ugluliñiqsut qisiqsiutiŋitñun."

Atrikusaun Puvlaksautigun

33 Jesus-ŋum uqautilgiññiġai atlamik atrikusautmik, "Agaayyutim aŋaayuqautaa
sagviqpan itkisiruq aġnaq akutchipmatun puvlaksautmik mukkaaksramun iḷuturuamun
puvlagataqtitlugu iluqaan qaqqiaksraq."

Jesus-ŋum Uqaqtilaaŋa Atrikusautitigun

34 Jesus-ŋum uqaġiniġai iluqaisa sut tamatkua iñugayaanun atrikusautitigun.
Atrikusautaiḷaaġuni uqatlaiññiqsuq. 35 Tavra immiumaniqsuq uqauttutauruaq
sivuniksriqirikun itnaqhuni,
"Atrikusautitigun uqaġisiruŋa iliŋitñun.
Uqautigisigitka sutigun iriqsimaruatigun nunam aullaġniiłhaniñaglaan." *Psalm 78:2*

*Jesus-ŋum Kaŋiqsipkaġaa Atrikusaun Mukkaaksraġii*ḷatigun

36 Jesus-ŋum aullaqtitqaaqługich iñuich isiġniqsuq tupiġmun. Maliġuaqtai utlau-
tiniqsut ilaanun itnaqhutiŋ, "Kaŋiqsipkallaktigut atrikusaun mukkaaksraġiiḷatigun

nautchiiviŋmi.” [37] Jesus-ŋum kiuniġai, “Iñuk taamna nautchiiruaq mukkaaksraġiksaanik Iġñiġigaa Iñuum. [38] Nautchiivik nunauruq. Mukkaaksraġiksaat tamatkuaŋurut qaitchuat iŋmiknik Agaayyutmun aŋalatquplutiŋ, mukkaaksraġiiḷatli tamatkuaŋurut qaitḷutiŋ iŋmiknik pigiitchuamun aŋalatquplutiŋ. [39] Taamna uumiksri nautchiiruaq tamatkuniŋa mukkaaksraġiiḷanik tuunġauruq. Kiprivik isugigaa nunam aasiiñ kipririt isaġulguplutiŋ. [40] Atriḷugich mukkaaksraġiiḷat katitauruat ikipkaqługich ikniġmun taatnatuntuuq itkisipmiuq isukłitpan nuna. [41] Iġñiŋan Iñuum tuyuġigisigai isaġuligikkani aasiiñ katityaġlugich ukunakŋa Agaayyutim aŋaayuqautmiñiñ killuqsaqusaaġutipayaat suli iñupayaat pigiiḷiqiruat. [42] Isaġulgich igitkisigaich ikkaularuamun uunaksautmun. Tavrani iñuich qiagisirut suli tiriquulatchiḷugich kigutitiŋ. [43] Nalaunŋaruatli qaumagisirut siqiñiqtun aŋaayuqautaani aapagikkaġmiŋ. Kiña siutiqaqtuaq tusaali.

Atrikusaun Iriqsimaruakun Akisuruakun

[44] “Agaayyutim aŋaayuqautaa sagviqpan itkisiruq akisuruaq iriqsimapmatun nautchiiviŋmi. Iñuum paqitnamiuŋ iritqikḷugu nautchiiviŋmun; iñuk taamna quviatchakhuni tunirityaġniqsuq sulliñaurapayaaġmiñik, aasiiñ tauqsiġñiġaa nautchiivik.

Atrikusaun Akisuruakun Suŋauraqpakun

[45] “Aasiisuli Agaayyutim aŋaayuqautaa sagviqpan itkisiruq tauqsiġñiaqtitun pakaktuatun akisuruamik suŋauraqpagiksaamik. [46] Paqitnami akisullapiaqtuamik suŋauraqpaŋmik aipḷuni tunityaqługich sulliñaurapayaani tauqsiqługu taamna akisullapiaqtuaq suŋauraqpagiksaaq.

Atrikusaun Kuvrakun

[47] “Aasiisuli Agaayyutim aŋaayuqautaa sagviqpan itkisiruq qaaqtuutitun niŋitauruatun taġiumun aasiiñ qaaqhuni qanusipayaanik aqaluŋnik. [48] Qaałallaanikamiŋ aqaluŋniaqtit nuqitlugu siñaanun aquvitlutiŋ avguaqsipḷugich aqaluich, nakuuruat iḷipḷugich aqaluqaġviŋmiknun aasiiñ nakuuŋitchuat igitlugich. [49] Itna itkisiruq isukłitpan nuna. Isaġulgich avguityaġisirut pigiitchuanik iñuŋnik akunġatniñ nalaunŋaruat iñuich [50] igitlugich ikkaularuamun uunaksautmun. Tavrani iñuich qiagisirut suli tiriquulatchiḷugich kigutitiŋ.”

Nutauruallu Utuqqauruallu Suġalġich

[51] Jesus-ŋum apiqsruġniġai maliġuaqtini, “Kaŋiqsivisigik sut tamatkua iluqaisa?” Kiuniġaat, “Aa, kaŋiqsigivut.” [52] Aasiiñ Jesus-ŋum uqautiniġai, “Aglaliqipayaaq iḷisaaqaqtuaq Agaayyutim aŋaayuqautaanik atriqaqtuq tupqum iñuanik sagviqsruiruamik suuraġmiñik nutauruanik naagaqaa utuqqauruanik tugvaqsiviŋmiñiñ.”

Nazareth-miut Ukpiġiŋitkaat Jesus

[53] Jesus-ŋum uqaġiŋaiqamigich tamatkua atrikusautit aullaġniqsuq tavrakŋa. [54] Tikitḷuni iñuguġviŋmiñun iḷisautiniġai iñuich katraġviatni. Iñuich tusaaruat quviġusukhutiŋ apiqsruqtautiaqsiñiqsut avatmun, “Sumiñ una iñuk piññakpa puqiutmik suli saŋŋimik savaaqatlasipḷuni quviqnaqtuanik? [55] Uvvauna kaapintam taivruma iġñiġiŋitpauŋ? Aakaŋa taimña atiqaŋitpa Mary-mik? Aniqatigiŋitpagich ipkua James-lu, Joseph-lu, Simon-lu, suli Judas? [56] Iluqatiŋsuli nukatchiaŋi iñuuniaqataunŋiñiqpat uvaptikni? Sumiñ una iñuk piññaŋniqpa tamatkuniŋa supayaanik?” [57] Tavra atniummatiqaġniqsut Jesus-mik. Aglaan Jesus-ŋum uqautiniġai, “Agaayyutim sivuniksriqiraa kamagikkauraqtuq nanipayaaq aglaan kamagikkauŋitḷuni iñuguġviŋmiñiḷu naagaqaa iḷamiñiḷu.” [58] Tavra Jesus savaaqaŋiñiqsuq iñugiaktuanik quviqnaqtuanik atakkii iñuich tavrani ukpiqsriŋitḷutiŋ ilaanik.

14

Tuqqutaułha John Paptaaqtitchirim

1 Taatnałhatni Herod, atanġa Galilee-m, tusaaniqsuq uqqamik Jesus-kun, 2 uqautiniġai
savaktini, “Jesus una John Paptaaqtitchirauniqsuq aŋitqikhuni tuqułiġmiñ. Taat-
naqhuni savaaqatlaniqsuq quviqnaqtuanik.” 3 Sivuaniimma Herod-ŋum tigupkaġniġaa
John qiḷiqsruqługu isiqtaupkaqługu. Taatnaqtinniġaa pisigiplugu Herodias, aniqatmi
Philip-ŋum nuliaŋa. 4 Atakkii John Paptaaqtitchirim akulaiqḷugu uqautiniġaa Herod,
“Maliġutaksrakuaġnanġitchuq iḷaqatiginiaġupku aniqatvich nuliaŋa.” 5 Herod-ŋum
tuqqutchukkaluaġniġaa John, aglaan iqsiñiqsuq iñuŋnik atakkii iliŋisa isummatigi-
plugu John sivuniksriqirauplugu. 6 Herod-ŋum annivia tikitman, pania Herodias-ŋum
sayuġniqsuq sivuġaatni Herod-ŋumlu tuyuġmiaŋiñḷu quyaliḷḷapiaqługu. 7 Akiqsruġniġaa
nalupqinaiqḷugu qaitchigisiñipḷugu supayaamik iŋiqpan. 8 Niviaqsiaq pitchuksaakkau-
pluni aakamigun nipliġñiqsuq, “Qaitchiŋŋa niaquanik John Paptaaqtitchirim iḷiḷugu
alluiyamun.” 9 Umialik aliatchaŋniqsuq, aglaan pisigiplugu akiqsruutni suli tamatkua
niġiqatini tiliriñiqsuq qaitquplugu niviaqsiam iŋiaġikkaŋa. 10 Herod tiliriñiqsuq
isiqsiviŋmun niaquiġiaquplugu John. 11 Itqutiniġaat niaqua iḷipḷugu alluiyamun
qaitḷuguasiiñ niviaqsiamun, aasiiḷi taavruma aakamiñuutiplugu. 12 John-ŋum maliġuaq-
taiñ aggiqhutiŋ piñiġaat timaa iḷuviqługuasiiñ. Taatnaanikamiŋ uqautityaġniġaat Jesus.

Jesus Niġipkaiñiqsuq 5,000 Aŋutinik

13 Jesus tusaakami qanuqtilaaŋanik John-ŋum, aullaġniqsuq umiakun quvġuti-
plugu iñuiḷaamun kisimi. Iñugayaat tusaakamiŋ maliutiniġaat nunaaqqipayaaniñ
pisukkataqhutiŋ. 14 Jesus tulakami tautukługich iñugayaaqpaurat iḷunŋutchaŋniqsuq.
Mamitinniġai atniġñautiŋitñiñ. 15 Unnuksraaġataqman maliġuaqtaiñ utlaŋniġaat uqau-
tiplugu, “Unnuaġuqtuq. Suviksraiḷaaq manna. Tuyuġikkich iñuich nunaaqqiuranun
tauqsiġiaqulugich niqiksramiknik.” 16 Jesus-ŋum uqautiniġai, “Aullaŋitkumiŋ suŋitchut.
Ilipsi niġipkaqsigik.” 17 Kiuniġaat, “Piqaqtugut tallimałhiñanik qaqqianiglu malġuŋniglu
aqaluŋnik.” 18 Jesus-ŋum nipliutiniġai, “Uvuŋautisigik uvamnun.” 19 Aasiiñ tiliñiġai
iñugayaat aquvitquplugich iviŋnun. Tigukamigich taapkua tallimat qaqqiat malġuglu
aqaluk aaġluġniqsuq qiḷaŋmun quyyatiplugich. Tavra Jesus-ŋum avguqługich qaqqiat
qaiññiġai maliġuaqtimiñun aasiiḷi taapkua autaaqługich iñugayaanun. 20 Iluqatiŋ iñu-
gayaat niġiñiqsut niġisuiqhutiŋ. Niġiŋaiqmata maliġuaqtit katitchiñiqsut iḷakuŋitñik
immiġataqługich qulit malġuk aguupmaich. 21 Taapkua niġiruat 5,000-tuyuŋnaq inniqsut
aŋutit, kisiqatigisuŋaqnagich aġnat iḷiḷgaatlu.

Jesus Pisuaqtuq Imġum Qaaŋagun

22 Jesus-ŋum maliġuaqtini ikipkaqtiġniġai umiaqpauramun ikaaġiaquplugich igḷuanun
narvaqpaum aasiiñ aipkaqługich iñugayaat. 23 Taatnaanikami mayuġniqsuq iġġimun
agaayutyaqtuaqhuni kisimi. Anaqaksraaqman Jesus kisiŋŋuġniqsuq. 24 Tavra umiaqpau-
raq tikiññiqsuq qitqanun narvaqpaum. Umiaqpauraq piyaqniuliġniqsuq qaiḷġutiplugu
atakkii anuġim paġġaġuutiplugulu. 25 Aasiiñ Jesus-ŋum utlaŋniġai maliġuaqtini
uvluyasipman pisukhuni imġum qaaŋagun. 26 Maliġuaqtaiñ tautukamitruŋ Jesus
pisuktuaq imġum qaaŋagun iqsitchaŋniqsut nipliqhutiŋ, “Aliuqtuaq marra!” Kap-
paiŋaaqsiñiqsut tatavrauplutiŋ. 27 Aglaan tavrauvaa Jesus nipliutiniġai, “Quviatchauġig-
itchi. Uvaŋauruŋa. Iqsiñasi!” 28 Peter-m kiuniġaa, “Ataniiq, ilviupiaġuvich tiliŋŋa
utlaqulutin imġum qaaŋagun.” 29 Jesus-ŋum kiuniġaa, “Uvuŋaġiñ.” Peter niukami
umiaqpauramiñ pisukhuni imġum qaaŋagun utlautiniqsuq Jesus-mun. 30 Aglaan Peter-m
tautukamiuŋ qanutun saŋŋisilaaŋa anuġim iqsitchaŋniqsuq. Kiviaqsikami kappaiŋaniq-
suq, “Ataniiq, annautiŋŋa.” 31 Tavrauvaa Jesus-ŋum isautiplugich argaŋni tiguniġaa Pe-
ter nipliutiplugu, “Ukpiqsriḷikiññiaqpat! Suvaata arguaqtuqpich?” 32 Ikipmaknik umiaq-
pauramun anuġaiġñiqsuq. 33 Taapkua umiaqpauramiittuat sitquġviginiġaat sivuġaanun
Jesus uqaqhutiŋ, “Iḷumun iġñiġiniġaatin Agaayyutim.”

Jesus Mamititchiruq Atniġñautiliŋnik

34 Ikaaqamiŋ igḷuanun nunaliññiqsut Gennesaret-mun. 35 Aasiiñ iñuŋi taavruma
nunam iḷitchuġikamiŋ Jesus-mik tuyuġniqsut uqqamik avalliupayaamiknun nunaaqqi-
uranun, tikiutruaqsipḷugich aasiiñ atniġñautilipayaat Jesus-mun. 36 Iŋiqsrullapiaqługu
aksiḷḷaŋniaqsiñaġukługuunniiñ akua atnuġaaŋan, aasiiñ aktuipayaaqtuat ilaanik mami-
tikkauniqsut.

15

*I*ḷisauttutiŋich Sivulliaŋuruat

1 Pharisee-ŋuruat aglaliqiritlu utlaŋniġaat Jesus Jerusalem-miñ apiqsruqługu,
2 "Suvaata maliġuaqtivich kamagitlaitpatigik iḷisauttutiŋich sivulliaġikkapta?
Iġġuŋitkaich argatiŋ niġigaluaqatiŋ." 3 Jesus-ŋum kiuniġai, "Suvaatamipsuuq
kamagitlaitpisigik Agaayyutim tillisai? Kamaksritḷaitchusi atakkii maliġukkisi
iḷisauttutiŋich sivulliaġikkapta. 4 Agaayyun uqaqtuq, 'Kamagisigik aapanlu aakanlu.
Kiñapayaaq uqamaqłuutriruaq aapamiñik naagaqaa aakamiñik tuquruksraupiaqtuq.'
5 Ilipsiḷiasiiñ iḷisautrirusi iñuŋmun uqautiłhiñaunipḷugu aapani naagaqaa
aakani, 'Piqaġaluaqtuŋa aatchuutiksramik. Aatchuutigiyumiñaitkiga ilipsiknun,
atakkii akiqsruutigianikkiga Agaayyutmun.' 6 Taatnatun iḷisautigupsiuŋ iñuk
kamaksritquŋitḷugu aapaŋanik naagaqaa aakaŋanik suunġiġisi Agaayyutim tillisaa
pisigiplugich sivulliapsi iḷisauttutiŋich. 7 Ukpiŋŋuaqtisii! Qanutun nalauttiginiqpa
Isaiah sivuniksriqiri uqaqami ilipsigun,

8 Tamatkua iñuich kamaksrulgugaluaġaatŋa uqałhiñaġmiktigun
aglaan uummatiŋich uŋasiksut uvamniñ piqpagillapianġitḷuŋa.
9 Agaayyuvigiraġigaatŋa imaiḷaakun,
atakkii iḷisautrirut iñuich iḷisauttutiŋitñik iḷipḷugich maliġutaksraġiruatun
Agaayyutun." *Isaiah 29:13*

Sut Qaayuġnaqsipkairuat Iñuŋnun

10 Jesus-ŋum iŋmiñuquniġai iñugayaat nipliutiplugich, "Naalaġniḷḷaksiŋŋa
kaŋiqsiḷusiasiiñ. 11 Sum isiqtaqtuam iñuum qanġagun qaayuġnaqsipkatlaitkaa,
aglaan taavruma aniraġaqtuam qaniġmiñ, uqałhum qaayuġnaqsipkaġaġigaa
iñuk." 12 Maliġuaqtaiñ utlakługu apiqsruġniġaat, "Iḷisimavigich Pharisee-ŋuruat
atniummatilaaŋat tusaakamitruŋ taamna uqautigikkan?" 13 Kiuniġai, "Nautchiapayaaq
aapama qiḷaŋmiittuam nautchirriutiŋaisaŋa amuruaniaqtuq kaŋituummaan.
14 Iŋmiktuuġlich. Ayauŋaruani sivulliuqtaurut ayauŋaplutiŋ. Ayauŋaruam
sivulliuqpagu ayauŋaruaq, iluqatik katakkisiruk itiqsramun." 15 Tavra Peter-m
kiuniġaa, "Uqautitigut qanuutautilaaŋanik taavruma atrikusautim." 16 Jesus-ŋum
nipliutiniġai, "Ilipsipsuuq kaŋiqsisaitmivisi? 17 Kaŋiqsiŋitpisisuli? Suapayaaq
qaniġmuktuaq aqiaġuqmugaqtuq aasiiñ anipḷuni timimiñ. 18 Aglaan sut tamatkua
aniraġaqtuat qanikun aniraġaqtut uummatmiñ, aasiiñ qaayuġnaqsiraġaqługu iñuk.
19 Atakkii uummatmiñ aniraqtut pigiitchuat isummatit, iñuaqtułiq, iḷaqatiqaġaluaqhuni
atlatułiq, iḷaqataiḷḷuni sayuŋałiq, tigliyułiq, taŋiġiḷaakun iḷisimaraułiq, uqaniqłuktałiġlu.
20 Taapkuatavra qaayuġnaqsiraġaġaat iñuk, aglaan niġiruni iġġuġaluaġnagich argaich
qaayuġnaqsitḷaitchaat iñuk."

Aġnam Ukpiġutaa

21 Jesus aullaġniqsuq tavrakŋa nunaŋanun Tyre-m suli Sidon-ŋum. 22 Canaanit-aġmiu
aġnaq tamaani iñuuniaqtuaq utlautiniqsuq ilaanun kappaiŋapluni, "Ataniiq, kiŋuviaŋa
David-ŋum! Nagligillaŋniaŋŋa! Paniga pigiiḷiḷḷapiaqtuq irrusiqłuqaqhuni." 23 Aglaan
Jesus kiuŋiññiġaa. Maliġuaqtaiñ utlakługu iŋiqsrullapiaġniġaat itnaqhutiŋ, "Aqpigiuŋ
una aġnaq. Nipraulapluni malikkaatigut." 24 Jesus-ŋum kiuniġai, "Tuyuġikkauruŋa
kisiitñun iñuiñun Israel-ŋum ittuanun tammaummiruatun ipnaisun." 25 Aġnaq utlau-
tikami sitquġniqsuq sivuġaanun nipliqhuni, "Ataniiq, ikayullaŋniaŋŋa." 26 Jesus-ŋum
kiuniġaa, "Nakuunġitchuq pigupsiuŋ iḷiḷgaat qaqquksrautaat qaiḷḷuguasiiñ qipmiñun."

27 Aġnaq nipliġñiqsuq, “Aa Ataniiq, aglaan qipmichunniiñ niġipmiraqtut kanġakunik
kanġaalaruanik iñuŋmiŋ niġġiviŋitñiñ.” 28 Jesus-ŋum kiuniġaa, “Aġnaaq, kamanallapi-
aqtuamik ukpiqsriłiqaġniqsutin; iŋiqsruaġikkan savaaŋugisiruq ilipnun.” Tavra aġnam
pania iłuaqsikkauniqsuq taavrumani sassaġniġmi.

Jesus Mamititchiruq Iñugiaktuanik Iñuŋnik

29 Jesus aullaqami tavrakŋa iglauniqsuq siñiqsraqługu narvaqpaŋa Galilee-m; aasiiñ
mayuqhuni qimiġaamun aquvinniqsuq tamauŋa. 30 Iñugiallapiaqtuat iñuich utlau-
tiniqsut ilaanun tikiutruipłutiŋ pisutlaitchuanik, ayauŋaruanik, uqatlaitchuanik, sul-
guiłimaruanik, suli iñugiaktuanik atlanik. Iłiuqqaġniġaich Jesus-ŋum sivuġaanun.
Aasiiłi Jesus-ŋum iłuaqsiñiġai. 31 Iñuich quviġutchaŋniqsut qiñiqamisigik uqatlaiłaat
uqaaqsipmata, sulguiłimaruat iłuaqsikkaupmata, pisutlaitchuat pisutlasipłutiŋ, suli
ayauŋaruat qiñitlasipłutiŋ; kamaksruġniġaat Agaayyutaat Israel-ŋum.

Jesus Niġipkaiñiqsuq 4,000 Aŋutinik

32 Jesus-ŋum maliġuaqtini iŋmiñuquniġai nipliutiplugich, “Iłunŋutchaliqsuŋa maku-
niŋa iñuŋnik nayuutituiñaqtuanik uvamni piŋasuni uvluni, atakkii niqiksraitmiut.
Aullaqtinniaŋitkitka niġisuŋaitñik atakkii taaqtukkaqpiaqtut apqutmi.” 33 Maliġuaqtaiñ
nipliutiniġaat, “Sumiñ paqitkisivisa naamayumiñaqtuamik qaqqiamik marrumani
iñuiłaami niġipkautiksramik iñugayaanun?” 34 Jesus-ŋum apiqsruġniġai, “Qanutun
iñugiaktigiruanik qaqqianik piqaqpisi?” Kiuniġaat, “Tallimat malġuŋnik suli iñugiak-
isuuranik aqalugauranik.” 35 Jesus-ŋum tiliriñiġai iñugayaat aquvitquplugich nuna-
mun. 36 Tiguniġai tallimat malġuk qaqqiat aqalugauratlu. Quyaanikamiuŋ Agaayyun
avguqługich qaiññiġai maliġuaqtimiñun, aasiiłi taapkua autaaqługich iñugayaanun.
37 Iluqatiŋ iñuich niġiñiqsut niġisuiġataqhutiŋ. Aquagun maliġuaqtai katitchiñiqsut
iłakunik immiġataqługich tallimat malġuktun aguupmaŋnik. 38 Tamatkua niġiruat 4,000-
tun iñugiaktiginiqsut, aġnatlu iłiłgaatlu kisirrutisuŋaqnagich. 39 Jesus-ŋum aullaqt-
inŋanikamigich iñugayaat ikiniqsuq umiaqpauramun tikitłuni nunaŋanun Magadan-
ŋum.

16

*Iñuich Qasi*łiñiqsut Quviqnaqtuamik Savaamik

1 Pharisee-ŋuruatlu Sadducee-ŋuruatlu utlautiniqsut Jesus-mun uuktuaġiaqługu.
Apiqsruġniġaat qiñiqtitquplutiŋ quviqnaqtuamik savaamik nalupqinaiġutaulugu
Agaayyutim tuyuqtilaaŋanik qiłaŋmiñ. 2 Kiuniġai, “Unnuksraaqman uqaġuurusi,
‘Siłaŋŋuġniaqtuq atakkii qiłak kaviqsiruq.’ 3 Suli uvlaami uqaġaqtusi, ‘Siłaqłuŋniaqtuq
ugluvak atakkii qiłak kaviqsiruq nuviyaqłuġuqman.’ Sivuniqsitłagaluaqhusi siłamik
qiłaum qiññaŋagun, aglaan iłitchuġitlaiññiġisi qanuutautilaaŋat quviqnaqtuat savaat
atuumaruat akunnapsitñi. 4 Makua iñuich pigiitchuatlu sayuŋaruatlu qiñiġuktut
quviqnaqtuanik savaanik, aglaan qiñiġumiñaitłutiŋ taatnatchimik. Qiñiłhiñaġisigaat
quviqnaqtuaq savaaq sivuniksriqirikun Jonah-kun.” Tavra Jesus-ŋum uniññiġai taapkua
aullaqhuni.

Jesus Suakataġniqsuq Maliġuaqtimiñik

5 Jesus maliġuaqtaiłu ikaaġniqsut igłuanun narvaqpaum. Maliġuaqtai iłitchuġiniqsut
piiguisilaaġmiknik qaqqianik. 6 Jesus-ŋum uqautiniġai, “Qaunagititchi puvlaksautiŋat-
niñ Pharisee-ŋuruatlu Sadducee-ŋuruatlu.” 7 Aglaan uqauraġniqsut iŋmiknun it-
naqhutiŋ, “Uqautigigaa taamna qaqqialigaaŋiññapta.” 8 Jesus-ŋum iłisimaplugich
qanuq uqaqtilaaŋat apiqsruġniġai, “Suvaata ilipsiguuraq uqauraqpisi qaqquiññipługu?
Ukpiqsriłikiññiaġniqpat ilipsitñi. 9 Kaŋiqsitłaitpisisuli? Naagaunniiñ itqatlaitpisigik
avguqapkich tallimat qaqqiat 5,000-nun aŋutinun? Qapsiñik aguupmaŋnun im-
miqsitpisi? 10 Naagaunniiñ tallimat malġuk qaqqiat avguqapkich 4,000 iñuŋnun?

Qapsiñun aguupmaŋnun immiqsitpisi? [11] Qanuġimña kaŋiqsiŋiññiqpisi uqautiqaŋisi-
laamnik qaqqianik? Qaunagititchi puvlaksautiŋatniñ Pharisee-ŋuruatlu Sadducee-
ŋuruatlu." [12] Taatnaanikman maliġuaqtai kaŋiqsiñiqsut ilaanun uqautiŋisilaaġmiknik
puvlaksautinik aglaan qaunagitquplugich iḷisauttutiŋitñiñ Pharisee-ŋuruatlu Sadducee-
ŋuruatlu.

Peter-m Uqautiginiġaa Kisuutilaaŋa Jesus-ŋum

[13] Jesus utlautikami nunaŋanun Caesarea Philippi-m apiqsruġniġai maliġuaqtini,
"Iġñiŋa Iñuum kisuunipḷugu uqaġaġivat?" [14] Kiuniġaat, "Iḷaŋisa John
Paptaaqtitchiraunigaat, atlatli Elijah-ŋunipḷugu, atlatsuli Jeremiah-ŋunipḷugu
naagaqaa iḷaginasugiplugu sivuniksriqiraiñun Agaayyutim." [15] Apiqsruġniġai,
"Ilipsiḷimi kisuunasugivisitŋa?" [16] Simon Peter-m nipliutiniġaa, "Christ-ŋurutin.
Iġñiġigaatin iñuuruam Agaayyutim." [17] Jesus-ŋum kiuniġaa, "Simon, iġñiŋa Jonah-m!
Quvianamiurutin! Atakkii uqautigikkan iñuum sagviaqtuŋitkaa ilipnun aglaan aapaam
qiḷaŋmiittuam. [18] Uqautillakkikpiñ, Peter-ŋurutin [itnautauruaq Uyaġaŋmik] aasiiñ
taavrumuŋa uyaġaŋmun nappaġniaġiga agaayyuviga, suli saŋŋipayaaŋiñ tuqułhum
akiiḷiyumiñaitkai. [19] Ilvichuvva, qaitchigisigikpiñ itqutiksranik aŋaayuqautaanun
Agaayyutim. Suapayaaq qiḷiqsruumakkaqsi maani nunami qiḷġutiqaqtuiñaġisiruq
qiḷaŋmi, aasiiñ suapayaaq qiḷġutaiyakkaqsi maani nunami qiḷġutaiyakkaugisiruq
qiḷaŋmi." [20] Jesus-ŋum maliġuaqtini uqaquŋiññiġai kisumununniiñ iñuŋmun Christ-
ŋuniḷuni.

*Jesus-ŋum Uqautiginiġaa Tuqułiksrani*ḷu Aŋipkakkaułiksraniḷu

[21] Tavrakŋaniñaglaan Jesus uqautriaqsiñiqsuq maliġuaqtimiñik nalupqinaiqługu,
"Jerusalem-muktuksrauruŋa. Tavraniasiiñ nagliksaaqtuksraupluŋa sivulliuqtiġruaniñ
qaukłiŋitñiñḷu agaayuliqsit aglaliqiriniñḷu, suli tuqqutauruksraupluŋa. Aglaan aŋip-
kakkaugisiruŋa piŋayuatigun uvlut." [22] Peter-m avuŋaqtaaġutiplugu Jesus iñiqtiġniġaa
itnaqługu, "Ataniiq, Agaayyutimtuq taatniitinġiḷḷiuŋ taamna. Atuumaruksrauŋipiaqtuq
ilipnun." [23] Jesus-ŋum qiviaqługu Peter nipliutiniġaa, "Tuunġaaq, piiġiñ uvamniñ!
Piñaiḷutaurutin uvamni. Isummatiqaŋitchutin Agaayyutim isummataiñik, aglaan isum-
matiqaqtutin iñuich isummataatun." [24] Jesus-ŋum nipliutiniġai maliġuaqtini, "Kisu-
payaam maligukkumiŋa suksraaqtaksraġigaa pisułłi, iqsriutilugu sanniġutani aasiiñ ma-
ligluŋa. [25] Atakkii kiapayaaq anniġiniaġumiuŋ iñuułłi tammaigisigaa, aglaan kiapayaaq
tammaiyumiuŋ iñuułłi piqutigiluŋa piññakkisiruq iḷumun iñuułiġmik. [26] Iñuum piññak-
taaġiłhiñaugaluaġaa suurapayaaŋa marruma nunam, aglaan tammautigisigaa iñuutchii.
Sakuuŋuraġniałha sumun atuġumiñaitchuq! Tarra simmiutiksraitchaa iñuum iñuutchii.
[27] Atakkii Iġñiŋa Iñuum aggiqsaġumaruq piqatigilugich isaġuliŋni quvianaŋagun aapami,
tavraniasiiñ akiḷḷiġisigaa iñupayaaq savaaŋigun. [28] Iḷumun uqautigipsi, Iñuqaqtuq-
samma makitaruanik uvani tuquniaŋitchuanik qiñiġaluaqnagu Iġñiŋa Iñuum aggiqpan
umialgulugu."

17

Jesus-ŋum Atlaŋŋuqtiłha

[1] Itchaksrat uvlut aquatigun Jesus-ŋum aullautiniġai Peter-lu James-lu John-lu,
aniqataa James-ŋum, kisiitñik qutchiksuamun iġġimun. [2] Tavrani qiñiqtitlugich Je-
sus atlaŋŋuġniqsuq sivuġaatni. Kiiñaŋa qaummaġiksiñiqsuq siqiñiqtun atnuġaaŋi
qatiqsipḷutiŋ kirratchiatun. [3] Taatnaġmiutlu Moses suli Elijah sagviġñiqsuk uqaqati-
giaqsipḷugu Jesus. [4] Peter-m nipliutiniġaa Jesus, "Ataniiq, nakuuniqsuq nayuutikapta
uvani. Nappaitquguptigut nappaiñayaqtuŋa piŋasunik palapkaaksranik, atautchimik
ilipnun, suli atautchimik Moses-mun, suli atautchimik Elijah-mun." [5] Uqaqtitlugusuli
qaumaruam nuviyam qulaŋiutiniġai aasiiñ nipi nipliqhuni nuviyamiñ, "Tavrataamna
piqpagikkaġa Iġñiġa quyalimaaqtigillapiakkaġa, naalaġniyumagiksi." [6] Maliġuaqtit
tusaakamitruŋ nipi punniqsut nunamun iqsitchakhutiŋ. [7] Aglaan Jesus-ŋum utlakługich

aksiŋñiġai aasiiñ nipliutiplugich, “Makititchi, suli iqsiŋaiġitchi.” 8 Aaġluqamiŋ mali-
ġuaqtit qiñiŋiññiqsut iñuŋnik. Jesus inniqsuq kisimi. 9 Atqaaqsikamiŋ iġġimiñ
Jesus-ŋum tilisiñiġai, “Uqaġniaqasi kisumununniiñ tamatkuniŋa qiñikkapsitñik Iġñiŋa
Iñuum aŋitqiłhanunaglaan tuqułiġmiñ.” 10 Maliġuaqtaiñ apiqsruġniġaat Jesus, “Suvaata
aglaliqirit uqaqpat Elijah aggiqqaaqtuksraunipługu aggiŋaiññaan Christ?” 11 Jesus-
ŋum kiuniġai, “Taapkua uqaqtut iłumutuuruamik. Elijah aggiqqaaġniaqtuq Christ-miñ
itqanaiyaġiaġlugu suapayaaq. 12 Aglaan uqautigipsi, Elijah aggianiktuq, aasiiñ iñuich
nalurut kisuutilaaŋanik. Qanupayaaq aŋalatchukamitruŋ aŋalatkaat. Taatnatuntuuq
Iġñiŋa Iñuum nagliksaaqtinniaqmigaat.” 13 Maliġuaqtaiñ kaŋiqsiłġataġniġaat Jesus-ŋum
uqałha John Paptaaqtitchirimik.

Jesus Iłuaqsipkaiñiqsuq Nukatpiaġruŋmik Irrusiqłuliŋmik

14 Jesus maliġuaqtiniłu tikitmata iñugayaanun iñuum utlaŋniġaa sitquqhuni sivuġaa-
nun 15 nipliqhuni, “Ataniiq, nagligillaŋniaġuŋ iġñiġa. Qiiqsruġuupluni nagliksaallapiaq-
tuq. Akulaiqługu puukaġaqtuq ikniġmunlu imiġmunlu. 16 Maliġuaqtipnuutigaluaġiga,
aglaan iłuaqsiłguiññiġaat.” 17 Jesus-ŋum kiuniġaa, “Ukpiqqutaitchuasii ilipsitñi! Naa-
gasuli killukuaqmiusi! Qanutunaglaan nayuutiniaqpik ilipsitñi? Qanutunaglaan
igłutuqtaksraġivisisuli? Uvuŋautisaqsiuŋata nukatpiaġruk.” 18 Jesus suamasipłuni
tilisiñiqsuq irrusiqłuŋmik anitquplugu nukatpiaġruŋmiñ. Irruqsiqłuk anitman nukat-
piaġruk iłuaqsiłiġñiqsuq. 19 Maliġuaqtaiñ utlaŋniġaat Jesus kisipquqhutiŋ apiqsruqługu,
“Suvaata irrusiqłuk anitlaitpisigu?” 20 Jesus-ŋum uqautiniġai, “Pisigiplugu ukpiqs-
riŋiłiqsi. Uqautigipsi, Ukpiqsrisiqaġupsi mikitilaaŋatun mustard-ŋum nautchiaksrau-
raŋatun uqautiłhiñaugiksi una iġġiq, Nuuttin iñuŋa uvakŋa, aasiiñ nuunniaqtuq.
Piłhiñaugisirusi supayaanik. 21 [Aglaan kisiagun agaayułikun uisauraałikunlu anitlagai
taatnatchich irrusiqłuich. Atlam sum anitchumiñaitkai.]”

*Jesus-ŋum Uqautigitqikkaa Tuqułiksrani*łu Aŋipkakkaułiksraniłu

22 Atautchimukamiŋ Galilee-mi Jesus-ŋum uqautiniġai maliġuaqtini, “Iġñiŋa Iñuum
aatchuutigikkauniaqtuq iñuŋnun; 23 iliŋisa tuqqutkisigaat. Aglaan piŋayuatigun uvlut
aŋipkakkauniaqtuq tuqqutaułhaniñ.” Tavra maliġuaqtai ipiqtutchallapiaġniqsut.

*Aki*łiiłiq Agaayyuvikpaum Tax-siġutiŋiñik

24 Jesus maliġuaqtiniłu tikitñamiŋ Capernaum-mun nalautchirut iñuŋnik katitchi-
raunik aatchuutinik agaayyuvikpaŋmun. Tamatkua Peter apiqsruġniġaat, “Umaa,
iłisautriksi akiłiqsuġaġiva tax-sinik agaayyuvikpaŋmun?” 25 “Aa, akiłiisuuruq,” Peter-m
kiuniġaa. Aasii isiqman tupiġmun Jesus nipliqqaaġniqsuq ilaanun apiqsruqługu, “Simon,
sumik isumavich? Kisuniñ umialiŋi nunam katitchiraġivat tax-sinik? Nunaqatmikniñ
naagaqaa avakŋaqtaniñ?” 26 Peter-m kiuniġaa, “Atlaniñ.” Jesus nipliutiniġaa Peter,
“Tavra, nunaqatit akiłiqsuġniaŋiññiqsut tax-sinik. 27 Aglaan atniummativiaġivut iñuich.
Aullaġutin niksigiaġiñ narvamun. Qanġaniñ sivullium aqaluum niksiksaqpich paqitk-
isirutin maniŋmik. Tigulugu taamna qaitchumagiñ iliŋitñun, aasii akiłiutilunuk.”

18

Kiña Kamanaġniqsrauva?

1 Maliġuaqtaiñ utlakługu Jesus apiqsruġniġaat, “Kiña kamanaġniqsrauva Agaayyutim
aŋaayuqautaani?” 2 Jesus-ŋum tuqłuġniġaa iłiłgauraq iŋmiñuquplugu, aasiiñ qikaqti-
tlugu akunġatnun maliġuaqtit 3 nipliqhuniasiiñ, “Uqautigipsi, isummitqiŋisuaġupsi
aasiiñ iłiłusi iłiłgauratun isiġumiñaitchusi Agaayyutim aŋaayuqautaanun. 4 Kiñapayaaq
atchiksiruaq iŋmiñik atripługu taamna iłiłgauraq kamanaġniqsrauruq ukunakŋa
Agaayyutim aŋaayuqautaani. 5 Suli kisum iñuum akuqtuġumiuŋ iłiłgauraq pisigiluŋa
akuqtuġaaŋa.

Killuqsaqusaaġutit

6 “Aglaan kia iñuum killuqsaqtitpagu iḷaŋat makua ukpiqsrisiqaqtuat uvaŋnun
iḷiḷgaatun nakuutlukkayaqtuq taamna quŋisiġmiutchiġḷugu uyaġakpaŋmik ipipkaq-
pan itiniqsraŋani taġium. 7 Qanutun tatamnaqtigivat nunam iñui killuqsaqusaaqtuat
iñuŋnik. Taatnatchich killuqsaqusaaġutit atuumarut ataramik. Aglaan qanutun tatam-
naqtigiva taamna iñuk ukpiġutaiqsitchiruaq iñuŋnik killuqsaqusaałiġmigun. 8 Argapsi
naagaqaa isigapsi killuqsaqtitpasi, kipilugich igitchumagisi. Nakuutlukkayaqtuq isiġupsi
iñuułiġmun argaiḷḷusi naagaqaa isigaiḷḷusi uumakŋa igḷuktun argaliŋmiñ naagaqaa
isigaliŋmiñ igitauluniasiiñ isuitchuamun ikniġmun. 9 Suli iripsi killuqsaqtitpasi piiġḷugu
igitchumagiksi. Nakuutluŋniaqtuq isiġupsi isuksraitchuamun iñuułiġmun atautchimik
iriqaġusi uumakŋa malġuŋnik iriliŋmiñ igitauluniasiiñ anasiñŋuqsaġvium ikniŋanun.

Atrikusaun Tammaqtuakun Ipnaikun

10 “Qaunagititchi suuŋiḷḷaġiłiksraŋatniñ makua iḷiḷgaurat. Atakkii isaġuliŋich ataramik
aapamnułhiñaurut qiḷaŋmi. 11 [Iġñiŋa Iñuum aggiqsuq anniqsuġiaqługu tammaqtuaq].
12 Qanuq isummatiginayaġniqpisiuŋ iñuk piqaqtuaq tallimakipianik ipnaiñik aasiiñ
atausiq tammaġuni? Pakkiaġumiñaiññiqpauŋ taamna atausiq tammaqtuaq? Uniññi-
aġai taapkua tallimakipiaġuutaiḷat ipnaich qimiġaamun. 13 Uqautigipsi, paqitkumiuŋ
taamna atausiq ipnaiq quviatchautigitluŋniaġaa ukunakŋa tallimakipiaġuutaiḷaniñ tam-
maŋitchuaniñ. 14 Taatnatuntuuq aapapsi qiḷaŋmiittuam pisułiġiŋitkaa atausiġunniiñ
iḷaŋat tamatkua ukpiqsriruat iḷiḷgauratun iḷipḷutiŋ tammaqulugu.

Aniqan Killuqsaqtuaq

15 “Aniqatin killuqsaqpan akikŋaġutin uqautityaġuŋ killuqsautaanik kisiŋŋuġusik
ilaalu ilviḷḷu. Naalaġnikpatin aniqatigiliutitqiŋñiaġiñ utitmun. 16 Aglaan
naalaġnisuŋitpatin utlatqikkumagiñ piqasiġutin atautchimik naagaqaa malġuŋnik
iññuŋnik. Taapkua iñuich iḷisimarautlaniaqtut uqaġipayaakkapkun aniqatiupnun.
Atakkii pasikkutipayaaq inillakkaugisiruq malġukkun naagaqaa piŋasutigun
iḷisimarauruatigun. 17 Naalaġnisuŋiḷgitpagich uqaġilugu ukpiqtuaŋuruanun;
naalaġnisuŋitchuiñaqpan aasiiñ ukpiqtuaŋuruanikunniiñ irrutigisigiksi Jew-
ŋuŋitchuatun naagasuli tax-siliqiritun. 18 Iḷumun uqautigipsi, Suapayaaq
qiḷiqsruumakkaqsi maani nunami qiḷġutiqaqtuiñaġisiruq qiḷaŋmi; suli suapayaaq
qiḷġutaikkaqsi maani nunami qiḷġutaiyakkaugisiruq qiḷaŋmi. 19 Uqautipsaaġipsi,
Malġuugupsik maani nunami aasii aŋiġutilusik supayaakun apiqsruġupsik, aapaa
qiḷaŋmi savaaġigisigaa ilipsitñun. 20 Atakkii nani malġuk naagaqaa piŋasut katikpata
pisigiluŋa nayuutigisiruŋa iliŋitñi.”

Atrikusaun Natqigutriŋitchuakun Savaktigun

21 Aasiiñ Peter-m utlakługu Jesus apiqsruġniġaa, “Ataniiq, qapsiñiaglaan
natqigutiraksraġivigu aniqatiga akitñaġluŋa killuqsaqpan? Tallimat malġuŋniaglaan?”
22 Jesus-ŋum kiuniġaa, “Tallimat malġułhiñauŋiḷaaŋnik aglaan piŋasukipiaq
qulit tallimat malġuŋniaglaan. 23 Agaayyutim aŋaayuqautaa sagviqpan
atriqaġisiruq umialiŋmik apiqsruqtuamik savaktimiñik qanutun iliŋitñun
akiqsruutiqaqmagaaġmi. 24 Makpiġarriqisaanikman iñuk akiqsruummirigikkaŋa
manikpauramik tikiutikkauniqsuq ilaanun. 25 Akiḷiiyumiñaiññiqman aŋaayuqaŋan
tunirautquniġaa aġnaatlu suli qitunġauraŋi suli iluqaisa suurapayaaŋi aasiiñ
akiḷiutigilugich niġġiuqsruutaiñun. 26 Savakti sitquqami sivuġaanun uqapsaaġniqsuq,
‘Ataniiq, utaqqiurallaŋŋa. Utiqtitchigisigikpiñ iluqaitñik.’ 27 Aŋaayuqaŋan
iḷunŋutchautiplugu aullaqtinniġaa natqigutiplugich niġġiuqsruutai. 28 Aglaan
savakti anikami tavrakŋa nalaunniġaa iḷaŋat savaqatmi niġġiuqsruummirigikkani
qapsiuranik maniŋñik. Tiguniqłukamiuŋ qimitchiqsruaqsiñiġaa nipliutiplugu,
‘Niġġiuqsruutin utiqtirruŋ uvamnun.’ 29 Savaqataan purviginiġaa iŋiqsruaqługuasiiñ,
‘Utaqqiurallaŋŋa. Utiqtitchigisigikpiñ iluqaitñik.’ 30 Aglaan akiqsruġvigikkaŋa
utaqqisuŋiññiqsuq. Aullautiłhiñaġniġaa isiqsiviŋmun aasiiñ isiqtaupkaqługu
utiqtitchiñiałhanunaglaan niġġiuqsruutaanik. 31 Atlat savaktit qiñiqamitruŋ taamna

atuumaruaq ipiqtutchallapiaġniqsut. Utlakługu aŋaayuqaqtiŋ uqautiniġaat iluqaitñik
atuumaruanik. 32 Aŋaayuqaŋan savakti isiquniġaa nipliutiplugu, ‘Pigiitchuatiin
savaktii! Natqigutigaluaġikpiñ niġġiuqsruutipnik uvamnun iŋiqsruaqapŋa.
33 Suvaata iḷunŋuksriñġiññiqpich savaqatiknik atriḷuŋa nagliksriḷḷaptun ilipnik?’
34 Tavra aŋaayuqaŋan qinnautiplugu tuyuġiniġaa isiqsirinun anasiñŋuqsaquplugu
akiḷiiñiałhanunaglaan niġġiuqsruutipayaaŋiñik. 35 Taatnatuntuuq aapama qiḷaŋmi
irrutiniaqmigaasi natqigutriŋitchupsi aniqatiupsitñik uummatipsitñiñ.”

19

*Jesus I*ḷisautriruq Aviłikun

1 Jesus uqaŋaiqami tamatkuniŋa aullaġniqsuq Galilee-miñ utlautipluni nunaaqqiu-
raŋiñun Judea-m akiani Jordan-ŋum. 2 Iñugiaktuat iñuich maliŋniġaat. Jesus-ŋum
mamitinniġai atniġñaqtuat tavrani. 3 Iḷaŋisa Pharisee-ŋuruat utlaŋniġaat. Tavra uuk-
tuaqsaqługu apiqsrulgiññiġaat, “Aŋutim avitpagu nuliani patchitchiġuni supayaanik,
maliġutaksrakuaġnaqpa?” 4 Jesus-ŋum kiuniġai, “Agliqisimasuknaġiksi aullaġniip-
man Agaayyutim iñiqsiḷha aŋutmiglu aġnamiglu. 5 Taatnaqhuni aŋutim unisaksraġi-
gaa aapani suli aakani aasiiñ piqasiutiluni nuliaġmiñun, iluqatik-aasii atautchisun
timinigutik. 6 Malġuuŋaiqsuk aglaan atausiŋŋuqtuk. Iñuum avitiŋiḷḷiuŋ tuvaaqa-
tini Agaayyutim piqasiutipkaqmatik.” 7 Pharisee-ŋuruat apiqsruġniġaat, “Suvaatami
Moses tillisiqaġniqpa aŋutmun agliutiqqaaġlugu aullaqtilluguasiiñ nuliani?” 8 Jesus-
ŋum kiuniġai, “Moses-ŋum avititkaasi nuliapsitñiñ atakkii iḷisautitchiġiitpaitḷusi.
Aglaan itniinġitkaluaqtuq aullaġniiḷhaniñaglaan. 9 Uqautigipsi, Aġnaq tuniqsimau-
raqnaiññaan aŋutmiñun naagasuli aŋutim avitkumiuŋ, iḷaqatnitqiguniasii atlamik aġ-
namik. Taamna aŋun atlatuqtauruq.” 10 Maliġuaqtaiñ nipliutiniġaat, “Taatna inniaqpan
akunġakni nuliaġiik nakuutluŋniaġniqsuq iḷaqatniŋitchuni.” 11 Aglaan Jesus kiuniġai,
“Iñugiaktuat iñuich akuqtutlaitkisigaat taamna iḷisauttun. Kisimiŋaglaan tamatkua
Agaayyutim qaitchikkaŋi akuqtutlagisigaat. 12 Atakkii aŋutiqaqtuq isuanunaglaan
iḷaqatnikkummataitchuanik; suli aŋutiqaqmiuq iḷaqatnikkumiñaiyakkaŋitñik iñuich;
atlatsuli, iḷaqatnikkummataitḷutiŋ atakkii savautisutlukkaat Agaayyun. Iñuum akuq-
tuġumiñaġumiuŋ taamna iḷisauttun akuqtuġliuŋ.”

*Jesus-ŋum Agaayyutiniġai I*ḷiḷgaurat

13 Iñuich iḷiḷgaurat tikiutruġniġaich Jesus-mun argaŋi iḷiḷugich iḷiḷgauranun agaayyu-
titquplugich. Aglaan maliġuaqtit iñiqtiġniġaich tamatkua iñuich. 14 Jesus nipliġñiqsuq,
“Iḷiḷgaurat uvamnuktitchigik. Avriaqutaunasi iliŋitñun atakkii Agaayyutim aŋaayuqau-
taa aŋmaruq iñuŋnun atriqaqtuanun iḷiḷgaanik.” 15 Iḷikamigich argaŋi agaayyu-
tiqqaaqługich aullaġniqsuq.

Nukatpiaq Sulliñaurauqaqtuaq

16 Aŋun utlautiniqsuq Jesus-mun apiqsruqhuni, “Iḷisautrii, sunik nakuuruanik
savagluŋa piqatlasiñayaqpik isuitchuamik iñuułiġmik?” 17 Jesus-ŋum nipliutiniġaa,
“Suvaata taiguutiqaqpiŋa nakuuruamik? Kisimi Agaayyun nakuuruaŋuruq.
Aglaan iñuułiqaġukkuvich tupigiyumagitin tillisit.” 18 Nukatpiam apiqsruġniġaa,
“Nalliŋich?” Jesus nipliġñiqsuq, “Iñuaġniaqnak, atlatuġniaqnak atlam iḷaqataanik,
tigliŋniaqnak, sagluniaqnak iḷisimarauguvich. 19 Kamagilugik aapan aakanlu,
piqpagilugu iñuuniaqatin iliptun iḷiḷugu.” 20 Nukatpiaq nipliġñiqsuq, “Tamatkua
iluqaisa qaunagigitka nutaułłamniñaglaan. Sumik minitchivik?” 21 Jesus-ŋum
uqautiniġaa, “Taŋiġisukkuvich tillisipayaanik tunityakkich suurat pisin aasiiñ
qaiḷḷugich maniich iḷaippauranun. Taatnaġuvich piññakkisirutin akisuruamik qiḷaŋmi.
Taatnaanikkuvich maliŋŋa.” 22 Nukatpiam tusaakamiuŋ taamna ipiqtutchakhuni
aullaġniqsuq atakkii sulliñaurauqaqhuni. 23 Jesus-ŋum nipliutiniġai maliġuaqtini,
“Iḷumun uqautigipsi, Sakiqnallapiaġisiruq umialguruami iñuŋmi isiġniałiksraŋa
Agaayyutim aŋaayuqautaanun. 24 Uqautipsaaġipsi, qaġanatluktuq pikukturuam

isiłiksraŋa ‘Mitqutim Iraagun’ uumakŋa umialguruam isiłiksraŋaniñ Agaayyutim aŋaayuqautaanun.” 25 Maliġuaqtaiñ tusaakamitruŋ taamna quviġutchallapiaġniqsut
nipliqhutiŋ, “Kiñami anniqsuġisiñiqpa?” 26 Jesus-ŋum takusaqługich nipliutiniġai, “Sua
iñuich savaaġiyumiñaisaŋat Agaayyutim savagitlapiaġataġaa.” 27 Peter-m kiuniġaa,
“Supayaat unitkivut maligukhutin. Aasiiḷi sumik piññaŋniaqpisa?” 28 Jesus-ŋum
nipliutiniġai, “Uqautigipsi, Iġñiŋa Iñuum aquvinŋanikpan aquppiutaqpaŋmiñun
quvianaġmiñi suli supayaaq nutaaġuqpan, tavra ilipsi maliġuaqtuasii uvamnik,
aquppigisipmiusi qulit malġuŋnun aquppiutaqpaŋnun atanniqsuġlugich kiŋuviaŋi qulit
malġuk iġñiŋiñ Israel-ŋum. 29 Suli kiñaliqaa unitchiruaq kiŋuniġmiñiglu aniqatmiñiglu
aapamiñik aakamiñiglu, iḷiḷgaaġmiñiglu naagaqaa nunamiñik pisigiluŋa akuqtuigisiruq
akiḷiusianik tallimakipiaġuġlugu. Piññakkisiruq isuitchuamik iñuułiġmik. 30 Aglaan
iñugiaktuat sivulliuruat pakma aqulliġuġisirut, suli iñugiaktuat aqulliuruat pakma
sivulliġuġutiŋ.”

20

Savaktit Nautchiiviŋmi

1 “Agaayyutim aŋaayuqautaa sagviqpan itkisiruq iñuktun nautchiiviqaqtu-
atun. Anipḷuni uvlaatchaurami savaktiksraqsiuġniqsuq nautchiiviŋmiñun.
2 Sivunniuqatigiqqaaqługich savaktiksrat akiḷiġisiñipḷugich uvlum akiksraŋanik
savakpata nautchiiviŋmiñi tiliñiġai. 3 Quliŋuġutaiḷamun sassaq tikitman aullalgitñami
qiñiġniġai atlat tunisiñiaġviŋñi qikaqtuat ittuaqsiñaqhutiŋ. 4 Nipliutiniġai,
‘Savviaġitchiḷi nautchiivimñun. Nalaunŋaruamik akiḷiġisigipsi.’ Savviaġniqsut.
5 Aullalgiññiqsuq uvluq qitiqquġuŋnaqman suli piŋasunun sassaq iḷipman,
taatnatunsuli savviaqtitchipḷuni. 6 Suli aullalgiññiqsuq tallimanun sassaq
tikitchuŋnaqsipman, aasiiñ paqilgitñami atlanik qikaġaaqsiñaqtuanik apiqsruġniġai,
‘Suvaata qikaqtuaqsiñaqpisi taatna uvluvakpauraq ittuaqhusi?’ 7 Kiuniġaat,
‘Atakkii kia-unniiñ iñuum savaktiksraqtaaġiŋitḷuta.’ Uqautiniġai, ‘Aullaġitchiḷi
savviaġusi nautchiivimñun.’ 8 Anaqaksraaqman nautchiiviqaqtuaq uqaġniqsuq
savaktit aŋaayuqaŋatnun, ‘Tuqłuġlugich savaktaut akiḷikkich akiññaktaaŋitñik,
aullaġniiḷugich aqulliuplutiŋ savviaqtauniñ sivulliġñunaglaan.’ 9 Aggiqmataasiiñ
taapkua savaktiksraqtaaŋuruat tallimanun sassaq iḷipman, akiḷiqługich uvlum
akiksraŋanik. 10 Taapkuali savaktiksraqtaaqqaaŋuruat aggiqamiŋ, isumaniqsut
akikŋatluŋniaqhutiŋ. Aglaan atausiullaaplutiŋ akuqtuipmiñiqsut uvlum akiksraŋanik.
11 Taapkua akuqtuikamiŋ akiññaktaaġmiknik uqapiḷuaqsiñiqsut akikŋaqługu
nunautilik 12 uqaqhutiŋ, ‘Tamatkua aqulliich savviaqtuat savaktut atautchiłhiñami
sassaġniġmi. Akiḷiġitin atunim uvaptiktun naagauvva igḷutuqługu uunaq savakhuta
uvluqtutilaaŋatun.’ 13 Aglaan kiuniġaa iḷaŋat, ‘Iḷauramaaŋ, savvaqłuutiŋitkikpiñ
ivayaġniaġutin. Sivunniuqatigiŋitpiŋa savagukhutin akiksraŋatun uvlum? 14 Tigulugu
akiḷiusian aŋiḷaaġiñ. Qaitchisukkiga aŋun savviaqtuaq aqulliupluni ilipniktuaq
akiḷiipmatun. 15 Nalaunŋaiññiqpik isumaptun aŋalatchikama pigikkamnik? Naagaqaa
killuqsraqpich anniqsraitñama?’ 16 Taatnatuntuuq aqulliich sivulliġuutigisirut, suli
sivulliich aqulliġuutilutiŋ. [Iñugiaktuat iñuich tuqłirakkaugaluaqtut, aglaan ikituurat
piksraqtaaŋurut.]”

Jesus-ŋum Piŋatchiġñiġai Uqaqałłi Tuqqutaułiksraġmiñiglu Aŋipkakkaułiksraġmiñiglu

17 Jesus Jerusalem-mukhuni saniqpaktaaġutiniġai qulit malġuk maliġuaqtini uqau-
tiplugich, 18 “Naalaġnisitchi, Jerusalem-muŋniaqtugut Iġñiŋa Iñuum aatchuutigikkau-
viksraŋanun qaukłiŋitñun agaayuliqsit suli aglaliqirinun. Iliŋisa tuqqutaksraġuġniñi-
aġaat. 19 Qaitkisigaat Jew-ŋuŋitchuanun mitautigitqulugu ipiġaqtuġlugulu, suli kikiak-
tuutipkaġlugu sanniġutamun; aglaan aŋitqiksikkauniaqtuq piŋayuatigun uvlut.”

Aakauruam Iŋiqsruaŋa

[20] Aasiiñ Zebedee-m iġñakkiñ aakaŋak utlautiniqsuq Jesus-mun piqatigiplugik iġñaŋni.
Sitquġviginiġaa sivuġaanun iŋiqługu pisitquplutiŋ. [21] Jesus-ŋum apiqsruġniġaa aġ-
naq, "Sumik pisukpich?" Aġnam kiuniġaa, "Tilikkik ukuak iġñakka aquppitḷasiḷugik
ilipni, iḷaqataa taliqpiqñun suli iḷaqataa saumipñun atanniqsuiguvich aŋaayuqau-
tipni." [22] Jesus-aasiiñ nipliġñiqsuq, "Nalurusi sumik iŋiqsruqtilaapsitñik. Imiłhiñau-
vitku qallun imiqsaġumakkaġa [naagaqaa apqusaałhiñauvitku naŋinnaqtuaq apqusaa-
gaksrautigikkaġa]?" Taapkuak iġñakkiñ kiuniġaak, "Imiłhiñaugikpuk." [23] Jesus-ŋum
nipliutiniġik, "Iḷumun imiġniaġaluaqtusik qallutmiñ imiġniakkamniñ. Aglaan piksraq-
tuksrauŋitchuŋa aquppiruksraŋnik taliqpimñi saumimñiḷu. Taapkuak innak iñuqaġni-
aqtuk aapaa itqanaiyautikkaŋiknun." [24] Qulit tusaakamiŋ taavrumiŋa iłuagiŋiññiġaich
taapkuak malġuk aniqatigiik. [25] Jesus-ŋum tuqłuġniġai maliġuaqtini uqautiplugich,
"Iḷisimarusi aŋalatiŋich Jew-ŋuŋitchuat aŋalanniġlugaqtilaaŋatnik iñuŋitñik suli ka-
manaġniqsraŋisa naŋititchuuplugich. [26] Aglaan taatnaittuksraunġitchuq ilipsitñi. Kiña-
payaaq kamanaġuktuaq akunnapsitñi ilipsitñun savaktiruksrauruq. [27] Suli kisupayaaq
qaukłiusukkumi savaktaaġruguqtuksrauruq iluqapsitñun. [28] Taatnatun Iġñiŋa Iñuum
aggiŋitchuq savautipkaġiaġuni, aglaan savautrityaqhuni suli qaitchaqtuqługu iñuułłi
tasuġukługich iñugiaktuat iñuich."

Jesus Mamititchiruq Malġuŋnik Ayauŋaruaŋnik Aŋutiŋnik

[29] Jesus maliġuaqtiniḷu aullaaqsipmata Jericho-mun, iñugiallapiaqtuat maliŋniġaat.
[30] Malġuk aŋutik ayauŋaruak aquppiñiqsuk saniġaatni tumitchiat. Tusaakamik Jesus
apqusaaġnipḷugu kappaiŋaniqsuk, "Ataniiq, kiŋuviaŋa David-ŋum! Nagligillaŋniaq-
tiguk." [31] Iñugayaat iñiqtiġniġaich nipaisaaquplugik, aglaan nipitutluuraqhutik kap-
paiŋaniqsuk, "Ataniiq, kiŋuviaŋa David-ŋum! Nagligillaŋniaqtiguk." [32] Jesus nutqaqhuni
tuqłuġniġik, aasiiñ apiqsruqługik, "Sutquvisik uvamnun?" [33] Kiuniġaak, "Ataniiq, qiñit-
lasisuktuguk." [34] Jesus iḷunŋutchaŋniqsuq taapkuŋniŋa. Aksiŋñiġik iriŋik. Tavrauvaa
qiñitlasiñiqsuk, aasiiñ malikługu Jesus.

21

Jesus-ŋum Tikisaałha Jerusalem-mun Ataniqtun

[1] Aasiiñ qallikamiŋ Jerusalem-mun tikiññiqsut Bethphage-mun, iġġiġñun atiqaqtua-
mun Olives-mik. Tavrakŋa Jesus-ŋum tiliñiġik malġuk maliġuaqtiŋni, [2] uqautiplugik,
"Aullaġutik nunaaqqiuramun sivunnaptikniittuamun. Amaniaŋani paqitkisigiksik
pituqaqtuaq natmaksiġvik nuġġaŋalu. Pituiġḷugik uvuŋautiyumagitik uvamnun. [3] Kia
iñuum qanuqpatik uqautiyumagiktik atanġuruamun inuġiniḷugik. Taavruma tavrauvaa
aullaqtinniaġik." [4] Iluqaan atuumaniqsuq taŋiqsaqługu sivuniksriqirim uqautigikkaŋa
itnaqhuni,

[5] "Uqautisigik iñuŋi Zion-ŋum,
Ataŋii, umialiksi aggiqsuq ilipsitñun.
Piisaaŋitchuq usiaqsiqsuq natmaksiġviŋmi,
nuġġaŋaniunniiñ natmaksiġvium." *Zechariah 9:9*

[6] Maliġuaqtik aullaġniqsuk tuvraqługu Jesus-ŋum uqauttutaa iŋmiknun. [7] Taapkuak
aggiutiniġaak natmaksiġvik nuġġaŋalu Jesus-mun. Iḷiñiġaich atnuġaatik natmaksiġviŋ-
mun aasii Jesus aquvitluni taapkuŋnuŋa. [8] Iñugiallapiaqtuat iñuich siaminniġaich
atnuġaatiŋ tumitchianun. Atlatli kipriñiqsut akiqqunik napaaqtuniñ siapsiutiplugich
tumitchianun. [9] Iñugayaat pisuktuat sivuagun Jesus-ŋum suli tamatkualu maliktuat
niprualaniqsut,

"Hosanna. Nanġaġlakput iġñiŋa David-ŋum.
Uvvatuq Agaayyutim piḷiutiqaġliuŋ tikitchuaq piqusiqhuni Ataniġmik. *Psalm 118:26*
Nanġakkauli Agaayyun qutchiŋñiqsrami qiḷaŋmi."

10 Tavra Jesus isiqman Jerusalem-mun iñupayaaŋi nunaaqqim aġayaullaŋniqsut, aasiiñ
iñuich apiqsruqtuġniqsut, “Kiña una?” 11 Tamatkua iñugayaat kiuniġaich, “Taamna tavra
Jesus-ŋuruq, sivuniksriqiri Nazareth-miñ Galilee-mi.”

Jesus-ŋum Suaqłuiyaiłha Agaayyuvikpauramik

12 Jesus-ŋum isiqami agaayyuvikpaŋmun anittaġniġai iluqaisa tauqsiqsuktuat
suli tunisiullaqtuat tavrani, suli ulġutaqługich tiivlut maniŋñik simmiqsuġviŋich
aquppiutaŋitłu tamatkua tunisiullaqtuat tiŋmiaġruuranik. 13 Jesus-ŋum uqautiniġai
tamatkua, “Aglausimaruq Agaayyutim makpiġaaŋiñi, Tupiġa taggisiqaġniaqtuq
agaayutyaġviŋmik, aglaan iriqtuġvigiliutipkaġiksi tigliŋniaqtinun.” 14 Tavrani
agaayyuvikpaŋmi ayauŋaruat suli pisutlaitchuat Jesus-muŋniqsut, aasiiñ Jesus
mamititlugich. 15 Qaukłiŋich agaayuliqsit aglaliqiritlu uumitchaŋniqsut qiñiqamitruŋ
Jesus savaaqaqtuaq quviqnaqtuanik suli iłiłgaat niprualaruat agaayyuvikpaŋmi
nipliqhutiŋ, “Nanġaġlakput iġñiŋa David-ŋum.” 16 Tamatkuali nipliutiniġaat Jesus,
“Tusaavigich makua sumik uqaqtilaaŋat?” Jesus-ŋum kiuniġai, “Ii, agliqisimasuknaġiksi
uqałiq uqaqsimaruaq,
‘Aniqammiurat iłiłgauratlu nanġaipkaġniġitin quyyatillautamik’?” *Psalm 8:2*
17 Jesus-ŋum uniññiġai. Aullaġniqsuq nunaaqqiqpaŋmiñ siñiktaqhuni Bethany-mi.

Jesus-ŋum Pannaqtitkaa Fig Napaaqtua

18 Uvlaaġuqman Jesus utillaġmi nunaaqqiqpaŋmun niġisuliġñiqsuq. 19 Qiñiqamiuŋ fig
napaaqtua apqutmi utlaŋniġaa aglaan paqitchiŋitłuni fig-nik, tamarra milukataigaluaq.
Jesus-ŋum nipliutiniġaa napaaqtuq, “Tavrakŋaniñaglaan asianik nauritqiŋñiaqnak.”
Taamna napaaqtuq pannaqłuktiġniġaa. 20 Maliġuaqtaiñ qiñiqamitruŋ taamna
quviġutchakhutiŋ uqaġniqsut, “Qanuqhuni manna fig napaaqtua paniqtiqpauŋ?”
21 Jesus-ŋum kiuniġai, “Uqautigipsi, Ukpiqsrisiqaġupsi arguaqtusuŋaqasi pitłanayaqtusi
savaaġikkaptun taavrumiŋa fig napaaqtuanik, aglaantuuq nipliġupsiunniiñ
uumuŋa iġġimun, ‘Nuutittin igitaulutin taġiumun’ taatnallapiaq atuumanayaqtuq.
22 Ukpiqsriłikun apiqsruġupsi supayaamik akuqtuigisirusi agaayułikun.”

Kimik Jesus Tuyuġiriqaġniqpa?

23 Jesus Jerusalem-mun tikiñŋanikman isiġniqsuq agaayyuvikpaŋmun. Qaukłiŋisa
agaayuliqsit sivulliuqtiġruatlu utlaŋniġaat Jesus iłisautripkaqługu aasii nipliutiplugu,
“Kisum aŋalatchiłhagun savaaġivigich tamatkua? Kia saŋŋiksritpatin taatnatun?”
24 Jesus-ŋum kiuniġai, “Uvaŋaptuuq apiqsruġniaġipsi atautchiłhiñamik. Kiugupsitŋa
uqautigisipmigipsi nakiñ aŋalatchiłiqaqłuŋa savaaġitilaaŋatnik tamatkua. 25 Kia saŋŋik-
sritpauŋ John paptaaqtitchiquplugu, Agaayyutim naagaqaa iñuich?” Uqaqtuyaaġniq-
sut iŋmiknun, “Uqaġupta agaayyutmiqsauniługu Jesus-ŋum uqautiniaġaatigut, ‘Su-
vaatami ukpiġiŋitpisiuŋ John?’ 26 Aglaan uqaġupta iñukmiqnisauniługu, iłuiġutchaktin-
niaġivut iñuich atakkii iñupayaat nalupqiġiŋitkaat John sivuniksriqirautilaaŋa.” 27 Aasiiłi
kiuniġaat Jesus, “Nalurugut.” Tavra nipliutiniġai, “Uqautiyumiñaitmigipsi sumiñ
aŋalatchisiqaqłuŋa savaaqaqtilaamnik tamatkuniŋa.

Atrikusaun Malġukkun Iġñikkun

28 “Qanuq isummatigiviuŋli aŋun iġñiqaqtuaq malġuŋnik? Utlaŋniġaa aŋayukłiq ni-
pliutiplugu, ‘Iġñiiŋ savviaġiñ nautchiivimñun ugluvak.’ 29 Taavruma kiuniġaa, ‘Savviaġu-
miñaitchuŋa,’ aglaan aquagun nunuuraniqsuq aullaqhuniasii. 30 Aapaŋak utlautilgiññiq-
suq iłaqataanun iġñiġmi uqautiplugu sivuanisun. Taavruma kiuniġaa, ‘Savviaġisiruŋa,’
aglaan aullaŋiññiqsuq. 31 Nalliak taapkuak iġñakkiñ tupiginiqpatku aaparik?” Kiu-
niġaat, “Taavruma sivullium.” Jesus-ŋum nipliutiniġai, “Nipliutigipsi, tax-siliqirit suli
akiisut iñugiliutiniaġai Agaayyutim aŋaayuqautmiñi sivupsitñiñ. 32 John aggiġaluaqtuq
ilipsitñun iłisautityaqhusi nalaunŋaruakun iñuuniaġviksrakun, aglaan ukpiġiŋitkiksi
John. Aglaan tax-siliqirit akiisutlu ukpiġigaat. Aasiiłi qiñiqapsigik nunuuraŋitchusi
aquvatigun ukpiġilugu.

Atrikusaun Nautchirriqiritigun

33 "Naalaġniḷḷagitchi atlamik atrikusautmik, Iñuqaġniqsuq nunaqaqtuamik.
Nautchirriġviḷiuġniqsuq, sapukutchiqḷugu avataagun, nivakhuni misuġuliuġviksramik,
nappaipḷuni nasiqsruġviŋmik, tavraasiiñ atukkirrutigiplugu nautchirriqirinun.
Taatnaanikami aullaġniqsuq uŋasiksuamun nunamun. 34 Tavra qallipman pukugviksraq
asianik tuyuġiniġai savaktini nautchirriqirinun aitquplugich piññaktaaksrautni
iliŋitñiñ. 35 Aglaan nautchirriqirit tiguniġaich savaktai, aasiiñ anaumikḷugu atausiq,
suli tuqqutlugu iḷaŋat, atlasuli miḷuqtuqługu uyaġaŋnik. 36 Tuyuqalgiññiqsuq atlanik
savaktinik, iñugiatluktuanik sivulliġñiñ. Aglaan savvaġlulgiññiġaich taatnatun.
37 Aqulliqpiaŋuplugu tuyuġniqsuq iġñiġmiñik iliŋitñun uqaqhuni, 'Taluġiniaġaat
iġñiġa.' 38 Aglaan nautchirriqirit qiñiqamitruŋ iġñiq uqaġniqsut iŋmiknun,
'Tamarra paitchaktaaksralik, ki tuqullakput piññaktaaġiluguasii paitchaktaaksrautaa.'
39 Tiguplugu aninniġaat asialiviŋmiñ tuqqutluguasiiñ. 40 Taatnamik, iñua asirrivium
aggiġumi qanuġniaqpagich tamatkua nautchirriqirit?" 41 Kiuniġaat, "Taapkua iñukłuich
naŋitillugich tuqunniaġai, aasiiñ atukkirrutigilugu asialivik atlanun nautchirriqirinun
aatchuġumiñaqtuanun iŋmiñun asianik pivik tikitpan." 42 Jesus-ŋum nipliutiniġai,
"Agliqisimasuknaġiksi Agaayyutim uqałha,
'Uyaġak tuppirit ayakkaŋat,
taamna uyaġak piitchuiḷḷapiaġaqtuq tuppirauni.
Taamna atanġum savaaġigaa
suli quviqnaqtuaŋunasugigikput.' *Psalm 118:22, 23*
43 Taatnamik uqautigipsi, Iñuginġiġisigai Agaayyutim aŋaayuqautaa, uvakŋaniñaglaan
Agaayyun aŋalatchiñiaqtuq iñuŋnik tupiksriruanik pisułiġmiñik. 44 Aasiiñ kisupayaaq
puukaqtuaq taavrumuŋa uyaġaŋmun siqumitauniaqtuq, aglaansuli taavruma uyaġaum
kattaqitñikkumi iñuŋmik kanuġiñiaġaa."
45 Qaukłiŋich agaayuliqsit suli Pharisee-ŋuruat tusaakamisigik Jesus atrikusautiŋi
iḷisimaniqsut Jesus-mun uqautigitilaaġmiknik. 46 Tigusukkaluaġniġaat, aglaan iqsiñiqsut
iñugayaanik atakkii iñuich ukpiqhutiŋ Jesus sivuniksriqiraunipḷugu.

22

*Atrikusaun Niġiqpagvikun I*ḷaqatnigviksrautni

1 Taimma uqaaqtuagaqsiḷgiññiqsuq atrikusautitigun uqaqhuni, 2 "Agaayyutim
aŋaayuqautaa sagviqpan atriqaġisiruq umialiŋmik itqanaiyairuamik niġiqpagviksramik
iġñi iḷaqatnigviksrautaani. 3 Tiliñiġai savaktini tuqłuġiaquplugich tamatkua aiyugaaq-
tauruat niġiqpagviksramun, aglaan aggiġuŋiññiqsut. 4 Umialik tiliritqiḷgiññiqsuq atlanik
savaktimiñik uqaqhuni, 'Uqautiyumagisi tamatkua aiyugaaqtauruat, Itqanaiŋanikkiga
nullautchiġviksraġa. Tuqqutchianiktuŋa uqsraqsaŋitñik tuttuqpałuŋma nuġġaġmalu.
Suapayaaq itqanaiqsuq. Aggiġusi niġiqpagiaġitchi katchuutiniaqtuaŋnun.' 5 Tamatkua
aiyugaaqtauruat suliqutigiŋiññiġaich aglaan aullałhiñaġniqsut, iḷaŋat savviaqhuni
nautchiiviŋmiñun suli atla tauqsiġñiaġviŋmiñun. 6 Iḷaŋisa tiguniqłuŋniġaich
savaktit anaumikḷugich suli tuqqutqataqługich. 7 Umialgum tusaakamiuŋ taamna
uumitchaŋniqsuq. Tuyuġiniġai aŋuyyiuqtini tuqqutchaqtuaquplugich tamatkua
iñuaqtuqtuat suli ikipkaġlugu nunaaqqiŋat. 8 Tavra nipliutiniġai savaktini,
'Iḷaqatnigviksraun itqanaitkaluaqtuq aglaan taipkua aiyugaaqtaugaluaqtuat
nalliummatiŋitchut. 9 Aullaġusi tumitchiat kaŋiġaluŋitñun aiyugaaqłiġiaġitchi
kisupayaanik qiñikkapsitñik aggiqulugich katchuutiniaqtuak niġipkaiviksrautaaknun.'
10 Savaktit aullaġniqsut tumitchianun aasiiñ katitchiaqsipḷutiŋ iñuŋnik atisipḷugich
nakuuruatlu pigiitchuatlu. Iḷaqatnigviksraunaasiiñ immiġñiqsuq paqitapayaaġmiknik.
11 Aglaan umialik isiqami qiñiġiaqługich tuyuġmiaksraqtaaŋuruat, qiñiġniġaa iñuk
tavrani atnuġaaqtummaaŋitchuaq piqutigilugu iḷaqatniŋniaqtuaq. 12 Umialgum
nipliutiniġaa taamna iñuk, 'Iḷauraamaaŋ, qanuqhutin isiqpich niġiqpagvianun
atnuġaaqtusuŋaqnak nalaunŋaruanik?' Taamna iñuk nipiksraiññiqsuq. 13 Umialgum

uqautiniġai savaktini, ‘Qiḷiqsigik argaiḷḷu isigaiḷḷu igillugu aasii taaġniqsrallapiamun. Tavrani itkisiruq qiałiq suli tiraalatchiłiq kigutinik.’ ” [14] Tavrani Jesus niplipsaaġniqsuq, “Iñugiaktuat iñuich aiyugaakkaugaluaqtut, aglaan ikituurat piksraqtaaŋurut.”

Akiḷiaksrapiatigun Tax-sinik

[15] Pharisee-ŋuruat sivunniugaqsiñiqsut pitchaġukługu Jesus uqałhigun. [16] Tuyuqaġniqsut maliġuaqtimiknik ilaanun, piqasiqługich Herod-kuaqtuanik uqaqhutiŋ, “Iḷisautrii, iḷisimarugut nalaunŋaruaŋutilaaqnik. Iḷisautrirutin Agaayyutim iñuuniaġvigitqukkaŋanik iḷumutuuruakun sugisuŋaqnagu qanuq iñuich isummatiqaqtilaaŋat, aasiiñ sugiŋitmigiñ iñuum suurautilaaŋa. [17] Uqautitigut sumik isummatilaaqnik taavrumuuna, Maliġutaksrakuaġnaqpa akiḷiiruni tax-sinik Caesar-mun naaga nalaunŋaitpa?” [18] Aglaan Jesus iḷisimaplugu sivunniuġutaat pigiiḷiqiłikun nipliġñiqsuq, “Ukpiŋŋuaqtisii! Suvaata uuktuaqpisitŋa? [19] Qiñiqtillaksitŋa maniŋmik akiḷiqsuutauruamik tax-sinun!” Qaitchiñiqsut maniŋmik. [20] Jesus-ŋum apiqsruġniġai, “Kia-una agliutraŋa maniŋmi? Kiasuli aglaŋa?” [21] Kiuniġaat, “Caesar-m.” Aasiiñ Jesus-ŋum uqautiniġai, “Akiḷḷiutigilugu Caesar-mun Caesar-m pigikkaŋa, suli Agaayyutmun pigikkaŋa Agaayyutim.” [22] Tusaakamitruŋ Jesus-ŋum uqaġikkaŋa quviġusuŋniqsut unitḷuguasiiñ.

Apiqsruun Aŋipkakkaułikun Tuqułiġmiñ

[23] Taavrumani uvlumi Sadducee-ŋuruat, tamatkua uqaġuuruat tuquruat aŋitqitḷaiññipḷugich, utlautiniqsut Jesus-mun apiqsruġukługu, [24] “Iḷisautrii, Moses-ŋum uqautigaatigut itnaqhuni, Aŋun iḷaqatiqaqtuaq tuqukpan qitunġigaluaqani, taavruma aŋutim aniqataan iḷaqatniktaaġiraksraġiniġaa uiḷgaġnaaq qitunġisiḷugu aŋutmik iḷisimanaġuniasiiñ tuquruam qitunġaġitilaaŋanik. [25] Samma maani ittut tallimat malġuktun aniqatigiich akunnaptikni: aŋayukłiq nuliaqtuaq tuqupluni qitunġaitḷuni, unitḷugu nuliani aniqatmiñun. [26] Tugliasuli aniqataa taatnatun tuqupluni piŋayuaglu, kiisaimma iluqatiŋ aniqatigiich tuquvut. [27] Aqulliupluniasiiñ aġnaq tuqupmiñiqsuq. [28] Taapkua tallimat malġuuruat aŋutit nuliaqtuat iluqatiŋ taavrumiŋa aġnamik, nalliata nuliaġigisiñiqpauŋ taamna aŋitqigviŋmi?” [29] Jesus-ŋum kiuniġai, “Qanutun killukuaqtigivisi! Nalugisi Agaayyutim uqałhich ilaanlu saŋŋia. [30] Iñuich aŋitqigumiŋ tuqumiñ iḷaqatniktuġumiñaitchut naagaqaa iḷaqatniktitakkauyumiñaitchut. Aglaan itkisirut isaġuliktitun qiḷaŋmiittuatun. [31] Agliqisimasuknaġiksi Agaayyutim uqauttutaa ilipsitñun aŋitqiłikun tuqułiġmiñ. [32] ‘Agaayyutigigaatŋa Abraham-lu Isaac-ŋumlu Jacob-ŋumlu.’ Agaayyutigiŋitkaat tuquŋaruat aglaan iñuuruat.” [33] Iñugayaat tusaakamitruŋ Jesus-ŋum iḷisauttutaa quviġusuŋniqsut.

Kamanaġniqsrakun Tillisigun

[34] Pharisee-ŋuruat katimaniqsut tusaakamiŋ Jesus-mun nipaiqsiñipḷugich Sadducee-ŋuruat. [35] Iḷaŋata iḷisautriŋuruam maliġutaksranik apiqsruġniġaa Jesus uuktuaġukługu, [36] “Iḷisautrii, nalliat tillisit kamanaġniqsrauva maliġutaksrani?” [37] Jesus-ŋum kiuniġaa, “ ‘Piqpagiyumagiñ ataniq agaayyutigikkan iluqaaniñ uummatipniñ, iluqaaniñ iñu-utchipñiñ, suli iluqaaniñ isummatipniñ.’ [38] Taamna tavra sivulliq suli kamanaġniqs-raq tilliñ. [39] Suli tuglia taatnatun itmiuq, ‘Piqpagilugu iñuuniaqatin iḷiḷugu iliptun.’ [40] Maliġutaksrapayaaq suli sivuniksriqirit iḷisauttutigikkaŋich tunŋaviqaqtut taap-kuŋnuŋa malġuŋnun tillisiŋñun.”

Apiqsruun Anniqsuqtikun Akiqsruutauruakun

[41] Pharisee-ŋuruat katimapkaqługich Jesus-ŋum apiqsruġniġai, [42] “Qanuq isummati-givisiuŋ Christ, anniqsuqti akiqsruutauruaq? Kia kiŋuniaġivauŋ?” Kiuniġaat, “David-ŋum.” [43] Jesus-ŋum nipliutiniġai, “Qanuqhunimi David-ŋum, uqaqhuni Irrutchikun, taiguutiqaġniqpauŋ ataniġmik? Atakkii uqaġniġuguuq,
[44] ‘Ataniq uqaqtuq Atanimnun:
Aquvittin kamagitchiuviksrapnun

uvaŋnun akiiḷiñiałhatnunaglaan uumigiritin.' *Psalm 110:1*
45 David-ŋum iŋmiñik taiguutiqaqpagu Ataniġmik, qanuġmi Anniqsuqti David-ŋum
kiŋuviaġitlaniqpauŋ?" 46 Nalliataunniiñ Pharisee-ŋuruat kiulguiññiġaich Jesus-ŋum
apiqsruutai. Tavrakŋaniñaglaan uvlumiñ kia-unniiñ apiqsruqtaġuŋaiġñiġaat Jesus.

23

Jesus-ŋum Kiliktuutigigai Ukpiŋŋuaqtit

1 Taatnaanikman Jesus uqaġniqsuq iñugayaanun maliġuaqtimiñunlu, itnaqhuni,
2 "Aglaliqirit Pharisee-ŋuruatlu maliġutaksriuqtut Moses-tun iŋiḷġaanimma. 3 Taatnamik
tupigiraksraġigisi atuġlugiḷḷu supayaanik uqautikpasi tuvrasuŋaqnagich qanuq pisuu-
tilaaŋat. Atakkii atuummitḷaitchaat sumik uqaqqaaqhutiŋ. 4 Natmiqsuiraqtut iñuŋ-
nun uqumaiḷanik. Aasiisuli ikayuġummataitkaich akiyautisuglugich. 5 Savaapayaaqtiŋ
iñiqtaġiraġigaat qiñiqqusaałhiñaġutiŋ iñuŋnun. Agliḷaaqtaġniġaich puukataurat
qauġmikniḷu taliġmikniḷu imaqaqtuat uqałiġnik suli atnuġaaġmiŋ niviŋalukkataŋich
takłiḷaaqługich. 6 Iniqallatuniqsut qaukłiŋich aquppiutaŋitñik niġiqpakmata, suli
Jew-ŋuruat katraġviŋitñi aquppiḷḷatuplutiŋ qaukłiuruam inaani, 7 suli tumitchiani
paġlatqutuplutiŋ suli iñuŋnun tuqłiraqusuuplutiŋ iḷisautriñik. 8 Aglaan taiguu-
tiqaġumiñaitchusi iḷisautriñik, atakkii atautchiłhiñamik iḷisautriqaqhusi aasiiñ iluqasi
aniqatigiiksusi. 9 Taiguġniaqasiuŋsuli kiñapayaaq maani nunami aapapsitñik, atakkii
atautchiłhiñamik aapaqaqtusi qiḷaŋmiittuamik. 10 Naagaqaa taiguqasiuŋ kiñapayaaq
sivulliuqtinik atakkii atautchiłhiñamik sivulliuqtiqaqtusri, taamna Christ-ŋuruq, anniq-
suqti akiqsruutauruaq. 11 Iñuk kamanaġniqsrauruaq akunnapsitñi savaktigiyumagiksi.
12 Suli kiñapayaaq kamanaġasugiruaq iŋmiñik atchiksipkakkaugisiruq. Kiñapayaaq
atchiksiruaq iŋmiñik kamanaqsipkakkaugisiruq.

Jesus-ŋum Suakataġai Ukpiŋŋuałhatigun

13 "Nakłiuŋ, aglaliqirisiiḷu Pharisee-ŋuruasiiḷu, ukpiŋŋuaqtisii! Kaŋiqsitḷaitkiksi
Agaayyutim uqałha uqqiraqtaalu suli iḷisautriŋitḷugich. Atriqaqtusi iñuŋnik aŋmau-
tiqaqtuanik Agaayyutim aŋaayuqautaanun aglaan aŋmaŋitḷugu. Isiŋitchusi sulipsuuq
isiqtaiḷigisi tamatkua isiġniuraqtuat. 14 [Nakłiuŋ, aglaliqirisiiḷu Pharisee-ŋuruasiiḷu,
ukpiŋŋuaqtisii! Ivayaqtuipḷusi tupiŋitñik sulliñauraŋitñiglu uiḷgaġnaat, aasiiñ taimma
qiñiqtinniagaqsipḷusi takiruamik agaayuplusi, taamna pisigilugu anasiññuqsaqsiułik-
sraqsi pigiitḷuŋniaqtuq.] 15 Nakłiuŋ, aglaliqirisiiḷu Pharisee-ŋuruasiiḷu, ukpiŋŋuaqtisii!
Kukiḷuktusi taġiukunlu nunakunlu atautchimikunniiñ maliġuaqtinigukhusi. Aasiiñ
maliġuaqtiksraqtaaġianikapsiuŋ anasiññuqsaġviŋmutlasiraġigiksi pigiiḷitḷukługu ilip-
sitñiñ. 16 Nakłiuŋ, ayauŋaplusi sivulliuqtauruasii! Uqaqtusi, 'Kiñapayaaq ak-
iqsruqami agaayyuvikpakun taamna suuŋitchuq, aglaan kiñapayaaq akiqsruqami
kaviqsaakun manikun agaayyuvikpakun, tavra akiqsruutiniktuq!' 17 Ayauŋaplusi
isumalguitchuasii! Nalliak ukuak pitḷuktuaŋuva—kaviqsaaq manik naaga agaayyu-
vikpak ipqiqsitchipkairuaq kaviqsaamik maniŋmik? 18 Uqaqtusisuli kiña iñuk akiqs-
ruqami tuniḷḷaqtuġvikun taamna suuŋitñipḷugu, aglaan akiqsruqami aatchuutauruakun
tuniḷḷaqtuġviŋmi akiqsruutiniktuq. 19 Ayauŋaruasii! Nalliak ukuak pitḷuktuaŋuva
aatchuun naaga tuniḷḷaqtuġvik ipqiqsitchipkairuaq aatchuutmik? 20 Taatnamik iñuum
tuniḷḷaqtuġvikun akiqsruqami taputiraġigai aatchuutit tuniḷḷaqtuġviŋmiittuat. 21 Iñuk
akiqsruqami agaayyuvikpakun, taputipmiraġigaa Agaayyun ittuaq tavrani. 22 Iñuk
pakivrumuuna akiqsruqtaqami taputipmiraġigaa Agaayyutim aquppiutaŋa taamnalu
aquppiruaq tavrani. 23 Nakłiuŋ, aglaliqirisiiḷu Pharisee-ŋuruasiiḷu, ukpiŋŋuaqtisii!
Qulikuraqtusi avuuġutipsitñik—mint, dill suli cummin-nik; aglaan minitlugich qul-
liupiaqtuat iḷisauttutit maliġutaksrani: nalaunŋaruałiq, nagliktaq suli ukpiqsriłiq—
taapkua atuumaraksraġaluasi minitchiraġasuŋaqasiaglaan sivulliġñik. 24 Ayauŋaplusi
sivulliuqtisii, milugiatchiat piiġñiaġaġigisi qallutipsitñiñ salummautituqługich, aglaan

iiļġataqtiġaġigiksi pikukturuaq natmaksiġvik. 25 Nakłiuŋ, aglaliqirisiiļu Pharisee-
ŋuruasiiļu, ukpiŋŋuaqtisii! Salumapkairusi qaałhiñaŋitñik qallutipsi suli puggutapsi,
aglaan iļuŋich immaukkaqhutiŋ ivayaqtułiġmik suli killiqiłiġmik. 26 Pharisee-ŋuruasii,
qanutun qiñitlaisigivisi! Salummaqqaaqsigik iļuaŋnik qallutimlu puggutamlu, qaaŋigli
salumayumauk. 27 Nakłiuŋ, aglaliqirisiiļu Pharisee-ŋuruasiiļu, ukpiŋŋuaqtisii! Ittusi
qiñiyunaqtuatun iļuvġich siļataatitun, aglaan iļuŋich immaukkaqhutiŋ tuquŋaruat
iñuich sauniŋitñik suli qaayuġnapayaaqtuanik. 28 Taatnallapiaq qaałhiñapsigun
sagviaqtuġaqtusi iñuŋnun nalaunŋaruatun iļipļusi, aglaan iļupsitñi immaukkaqtusi
ukpiŋŋuaġutinik pigiiļiqiłiġniglu.

Jesus Sivuniksriqiruq Anasiñŋuqsaaġviksraŋatnik

29 "Nakłiuŋ, aglaliqirisiiļu Pharisee-ŋuruasiiļu, ukpiŋŋuaqtisii! Qiñiyunaqsaġisi
iļuviŋich sivuniksriqirit suli nalaunŋaruat iñuich. 30 Uqaqtusisuli, 'Iñuuniaqsimagupta
iŋiļġaan taimani aapaavut iñuuniaqmata, piqasiqsuutinayaitchugut iliŋitñi
iñuaqtuqmata sivuniksriqirinik.' 31 Taatna uqaqapsi ilipsitñik iļisimarauniqsusi
kiŋuviaġitilaapsitñik tuqqutchiruanun sivuniksriqirinik. 32 Ki naatchiuŋ sivulliapsi
aullaġniikkaŋat. 33 Ilipsi qitunġaŋich tuqunaqaqtuat nimiġiat! Qanuġlugu
naŋaqniaqpisiuŋ anasiñŋuqsaġviŋmuktitauviksraqsi? 34 Taatnamik tuyuġisiruŋa
sivuniksriqirinik ilipsitñun puqiksaaniglu iñuŋnik aglaliqiriniglu —iļaŋich
tuqqutkisigisi, suli iļaŋich kikiaktuutilugich, atlatsuli ipiġaqtuġlugich katraġvipsitñi
suli qimaaratchiļugich nunaaqqimiñ atlanun nunaaqqiñun. 35 Taamna pisigiplugu
anasiñŋuqsaqsiułiksraqsi tikiññiaqtuq ilipsitñun maqitchipkaiłłapsigun auŋatnik
nalaunŋaruat iñuich mauŋa nunamun, aullaġniiļugu iñuaqtułhaniñ Abel-ŋum
iñuaqtułhanunaglaan Zechariah-m iġñiŋan Barachiah-m, iñuaqtapsi akunġakni
agaayyuvikpaumlu tuniłłaqtuġviumlu. 36 Uqautigipsi iļumutuuruamik, iluqani tamanna
anasiñŋuqsautiksraq tikiumagisiruq makunuŋa iñuŋnun pakmapak iñuuruanun.

Jesus-ŋum Piqpaksriłha Jerusalem-miunik

37 "Annaatuk, Jerusalem-miusii! Tuqutchuuruasii sivuniksriqirinik miļuqtuiruasiiļu
uyaġaŋnik tamatkuniŋa tuyuurauruanik ilipsitñun! Akulaiqługu katitchummiuġalu-
aġaġigitka iñugikkasi, atriļugu aqargiqpak piyaqquqtaiłitñiktuatun paiyaaġmiñik
ataaknun isaqquŋmi. 38 Ataŋii, tupiqsi suksraakkaullapiaġniaqtuq suuŋiłłaġuġlugu.
39 Taatnaqłuŋa uqautigipsi, qiñitqikkumiñaitkipsitŋa nipliġñiałłapsitñunaglaan,
'Uvvatuq Agaayyutim piłiutigiliuŋ taamna tikitchuaq atqagun atanġum.' "

24

Jesus Sivuniksriqiruq Piyaqquġniałhanik Agaayyuvikpaum

1 Jesus unitkaqsipmagu agaayyuvikpak maliġuaqtaiñ upyauġniġaat iniŋitñik
agaayyuvikpaum. 2 Jesus-ŋum apiqsruġniġai, "Iluqaisa makua tupqich qiñiŋitpisigich?
Uqautigipsi, Kisiŋŋuqtaqaġumiñaitchuqunniiñ uyaġaŋmik qalliani atlam
ulġusimaitchuamik."

*Jesus Sivuniksriqiruq Iłui*łliuġutniglu Piyuaqsiułiksramiglu

3 Jesus aquppipkaqtitlugu iġġimi taggisiqaqtuamik Olives-mik maliġuaqtaiñ ut-
laŋniġaat kisipkuqhutiŋ apiqsruqługu, "Uqautitigut uumiŋa. Qakugun tamanna atuum-
miñiaqpa? Sukun iļitchuqqutigun iļitchuġigisivisa aggiyasiguvich suli nuna isukłiyasik-
pan?" 4 Jesus-ŋum kiuniġai, "Qaunatqiaġigitchi iñuiłłi kinniŋitchumagaasi. 5 Atakkii
iñugiaktuat iñuich aggiġisirut uqaġutiŋ, 'Christ-ŋuruŋa,' aasiiñ kinnitñigutiŋ iñugiak-
tuanik iñuŋnik. 6 Tusaagisirusi aŋuyaktuanik qanittuamiñ uŋasiksuamiñłu. Iqsiñiaqasi
atakkii iluqatiŋ tamatkua atuumaruksraurut aglaan isukłiñġitchuqsuli. 7 Nunaaqqich
aŋuyyiuġisirut akiłłiġiiksillutiŋ avatmun suli atanġuviich akiłłiġiiksillutiŋ avatmun,
niġisuksiuliqmiłutiŋ, suli nuna aulapmiłuni nanipayaaq nunani. 8 Iluqaitñik tamatkua
aullaġniisaaġigai auliyautiłhum.

9 “Qaisaugisirusi nagliksaaqsiuviksrapsitñun, suli tuqqutaułiksrapsitñun,
uumigitchiulusi nunaaqqipayaaniñ piqutigiluŋa. 10 Taimaniġuqpan iñugiaktuat iñuich
ukpiġutaiġñiaqtut, aatchuutigiraġautilutiŋ avatmun suli uumikkutilutiŋ avatmun.
11 Iñugiaktuat sivuniksriqiriŋŋuaqtuat aggiġisipmiñiqsut kinnitñigutiŋ iñugiaktuanik
iñuŋnik. 12 Suli pisigilugu iñuich pigiiḷiqiłhat iñugiaksitmukhutiŋ piqpakkutaat
niglaqsiñiaġaa. 13 Aglaan iñuk makitaruaq payaŋaiġuni isuanun anniqsukkaugisiruq.
14 Quliaqtuaġigisigaat taamna tusaayugaallautaq Agaayyutim aŋaayuqautaagun,
uqautigilugu nunaaqqipayaanun. Aquagun isukłitkisiruq.

Tatamnapiaġataqtuaksraq

15 “Iñuk agliqiruaq ukuniŋa kaŋiqsiḷi. Qiñiġniaġiksi naġġunallapiaġataqtuaq
qikaġlugu ipqitchuami inimi iniksraġiŋisamiñi, Daniel-ŋum Agaayyutim sivuniksriqiraa
uqautigikkaŋa. 16 Taipkunani uvluni iñuuniaqtuat nunaŋani Judea-m qimakkumaut
iġġiñun. 17 Iñuksuli itkumi tupiġmi qaaŋani atqaġniaqani aikłiġuni sumik tupiġmi
iḷuaniñ. 18 Kiñasuli iñuk nautchiiviŋmi itkumi utiġniaqani aikḷiġuni quppiġaaġmiñik.
19 Taipkua uvlut tikitpata, nakłiuŋ aġnat siŋaiyauniġumiŋ suli aakat miluktitchigumiŋ
iḷiḷgauraġmiknik. 20 Agaayutitchi qimałiksraqsi atuumatquŋiḷḷugu ukiumi naagaqaa
minġuiqsiaġvium uvluani. 21 Atakkii taivrumani nagliksaaqpaurałiksraq atuumagisiruq
atrigiŋisaŋa atuumaruam aullaġniiłhaniñ nunam uvuŋanunaglaan. Taatnasiq
nagliksaaqpaurałiq atuummitqiŋñiaŋitchuq taavruma aquagun. 22 Aasii Atanġum
makua uvlut iḷaŋŋaqtaaŋisuaqpagich, kiña iñuk anniqsukkauyumiñaitchuq.
Aglaan pisigiplugich piksraqtaani Agaayyutim taapkua uvlut iḷaŋŋaqtaaġisigai.
23 Taimaniġuqpan kia iñuum uqautikpasi, ‘Qiñiqsiuŋ, uvva Christ,’ naagaqaa itnaqpasi,
‘Ikaniittuq,’ ukpiġiniaqasigik. 24 Atakkii anniqsuqtiŋŋuat suli sivuniksriqiriŋŋuat
iḷigisirut savaaqaġutiŋ kamanaqtuanik savaanik suli quviqnaqtuanik. Taapkunuuna
kinniñiaġniġaich Agaayyutim piksraqtaaŋi pisaġiyumiñaġumisigik. 25 Ataŋii, uqautigipsi
taavrumiŋa atuummigaluaqnagu.
26 “Aasiiḷi kisupayaam uqautikpasi Christ iñuiḷaami inniḷugu tatpavuŋaqasi naagaqaa
iriqsimaniḷugu uvani tupqum iḷuani ukpiġiniaqasiuŋ. 27 Atakkii Iġñiŋa Iñuum ag-
giġisiruq atriḷugu ikniqpalaŋmun qaummaġiksipmatun qiḷak kivaknamiñ kanaknamun.
28 Sumipayaaqsuli tuquŋaruaq itpan, tavruŋa tiŋmiaqpaich tuquŋaraqtuġuuruat katisu-
urut.

Aggiḷiksraŋa Iġñiŋan Iñuum

29 “Aquuraŋagunaasiiñ uvluiñ nagliksaaqsiułhum,
siqiñiq taaqsigisiruq
suli tatqiq qaumaġinġiġuni,
uvluġiat katagaqmiḷutiŋ qiḷaŋmiñ
suli qaummatipayaaŋi siḷam nuktitaulutiŋ inimikniñ. *Isaiah 13:10; 34:4*
30 Taivrumani uvluni iḷitchuqqutaa Iġñiŋan Iñuum sagviġisiruq qiḷaŋmi. Iñupayaaŋa
nunam qialuni qiñiġisigaat Iġñiŋa Iñuum aggiqsuaq nuviyakun qiḷaŋmiñ saŋŋimigun
suli kamanallapiaqtuakun kamanautmigun. 31 Qalġuqtautiqpaktuġlugich nipituruat
tuyuġigisigai isaġuligikkani katitchityaqtillugich piksraqtaaġmiñik iñuŋnik nakitña-
payaaq nunami.

*I*ḷisaaksraŋa Asirritḷaitchuam Napaaqtum

32 “Iḷisaaqaġitchi fig napaaqtumiñ, itnaqhuni, akiġuiñ milukataŋich naugaqsipmata
suli suŋaaqsipḷutiŋ qituglipmata iḷisimaraġigiksi upinġaam qalliłha. 33 Taatnatuntuuq
qiñiġupsigik tamatkua atuummiruat iḷisimaniaqmigiksi Iġñiŋa Iñuum qalliḷḷapiaqtilaaŋa
qakma. 34 Iḷumun uqautigipsi, Iñuich iñuuniaqtuat pakma tuquaniŋniaŋitchut tamanna
suapayaaq atuumaanikkaluaqnagu. 35 Iluqani nuna suli qiḷak piyaqqukkaugisiruk, aglaan
uqałhich uqautigikkatka piiñġiġumiñaitchut.

*Pivia Aggiḷiksraŋan I*ḷisimaraitchuq

36 “Kia-unniiñ iñuum nalugaa uvluq naagaqaa sassaq sumi tikisilaaksraŋa. Isaġulgich
qiḷaŋmiittuat unniikii iġñiġuruam nalugaat. Kisimi aapam iḷisimagaa. 37 Iġñiŋa
Iñuum aggiqpan taimanisun itkisiruq atriḷugich iñuich iñuuniaqmatun uvluiñi Noah-m.
38 Atakkii taipkunani uvluni sivuani uliqpałhum iñuich niġimaaqtut imiqsimaaqhutiŋlu,
iḷaqatniktuqhutiŋ suli qitunġatiŋ iḷaqatniktuqtitlugich Noah-m isiġniałhanunaglaan
umiamun. 39 Iñuich iḷitchuġiŋiññiqsut atuumaniaqtuamik uliqpaŋmun pisaġilġataqti-
tlutiŋ. Taatnatun itkisipmiuq Iġñiŋa Iñuum aggiqpan. 40 Malġuk aŋutik savaktuak
nautchiiviŋmi, iḷaqataa tigurauliġisiruq aasiiñ iḷaqataa uniktauliġuni. 41 Malġuk aġnak
mukkaaksriuqtuak mukkaaksriuġviŋmi, iḷaqataa tigurauliġisiruq aasiiñ iḷaqataa unik-
tauliġuni.
42 “Taatnaġusi ataramik itqanaitchuksraurusi, atakkii nalugiksi sumi uvlumi atannapsi
aggiġñiaqtilaaŋanik. 43 Aglaan iḷisimayumagiksi una, tupqum iñuan iḷisimayumiuŋ
napmun iḷikpan unnuaq tigliŋniaqtim aggiġñiaqtilaaŋa qaunaginayaqtuq tigliŋniaqti
siqumġutitquŋiḷḷugu tupiġmiñun. 44 Taatnatuntuuq itqanaitchuksraupmiusi atakkii
Iġñiŋa Iñuum aggiġñiaqtuq sassaġniġmi niġiugviġiŋisapsitñi.

Tuniqsimaruaq Naaga Tuniqsimaitchuaq Savakti

45 “Kiña tuniqsimaruaŋupluni isumatupluniḷu savaktauva? Ilaaŋuruq aŋaayuqam
qaukłiḷiutikkaŋa atlanun savaktimiñun tupiġmiñi ittuanun niqiksritñiktaqtuamun
piviksraq nallaullapiaqługu. 46 Qanutun quviasuktigigisiva taamna savakti aŋaayuqam
utiġumi paqitaŋa savaaġiglugu. 47 Iḷumun uqautigipsi, atanġum piksraqtaaġigisigaa
taamna savakti qaunaksritqulugu iluqaitñik suuraġmiñik. 48 Aglaan qanuq savaktauniq-
pan pigiitḷuni? Isumapiaġniqsuq iŋmiñun, ‘Aŋaayuqaġa maunauraq utiġniaŋitchuq,’
49 aasiiñ anaumiaqsiḷugich atlat savaqatini suli niġiqatigiplugiḷḷu imiqatigiplugiḷḷu im-
iqtuqtit. 50 Aŋaayuqaŋa taavruma savaktim utiġniaqtuq iḷaŋatigun uvlut niġiugiŋisil-
lugu ilaanik sassaġniġmiḷu qaunagiŋisillugu. 51 Atanġata aggiġumi tatapsallapiaġisigaa
piqasiutipkaġlugulu ukpiŋŋuaqtinun. Tavrani iñuich qiagisirut tiriquulatchiḷugiḷḷu
kiggutitiŋ.”

25

Atrikusaun Qulitigun Niviaqsiatigun

1 “Agaayyutim aŋaayuqautaa sagviqpan itkisiruq qulitun aŋutituqsimaitchuatun
tigummiaqaqtuanik nanniuramiknik paaġiaqługu iḷaqatniŋniaqtuaq. 2 Tallimat
taapkunani isumaturuaŋuniqsut, suli tallimat isumatuitḷutiŋ. 3 Taapkua isumatuitchuat
saagaġmiñiġaich nanniuratiŋ, aglaan uqsritqiutiksraŋitñik saaganġiññiqsut.
4 Isumaturuataasiiñ uqsritqiutiksraligaaġniqsut nanniuramiknun. 5 Iḷaqatniŋniaqtuaq
tuuliuŋapkaqługu taapkua iluqatiŋ siñiŋnialiqamiŋ siñiksaġniqsut. 6 Tavra
unnuaq qitiqquqman iñuk nipliqsuq, ‘Marra, iḷaqatniŋniaqtuaq aggiqsuq. Aniḷusi
paaġiaqsiuŋ.’ 7 Iluqatiŋ aŋutituqsimaitchuat makitnamiŋ ikummaktaaġniġaich
nanniuratiŋ. 8 Isumatuitchuat uqautiniġaich isumaturuat, ‘Qaitchisigut iḷaŋanik
uqsrupsi atakkii nanniuravut qamiaqsiñiqsut.’ 9 Aglaan isumaturuat kiuniġaich, ‘Naaga,
naamayumiñaitpaluŋmiugut uvaptiknunlu ilipsitñunlu pigupta, aglaan aullaġusi
taipkunuŋa tunisiullaqtuanun uqsrunik tauqsiġiaġitchi piksrapsitñik.’ 10 Tavrali
isumatuitchuat aullaġniqsut, aasiiñ tauqsiġiaqtitlugich iḷaqatniŋniaqtuaq aggiġñiqsuq.
Taapkua itqanaitchuat isiqatigigaat katchuutiviŋmun niġiqpagiaqhutiŋ, tavraasiiñ
taluplugu. 11 Aquvatigunli aggiqmiñiqsut alġiaŋich niviaqsiat. Uqaaqsigaluaqtut,
‘Ataniiq, aŋmautillaŋniaqtigut.’ 12 Aglaan kiuniġai, ‘Naluniġipsi. Kisuuvisi?’ 13 Taatnaġusi
qaunatqiaġigitchi. Atakkii nalugiksi uvluq unniiñ sassaġniq Iġñiŋa Iñuum aggiḷiksraŋa.

Atrikusaun Piŋasutigun Savaktitigun

14 “Suliuvva Agaayyutim aŋaayuqautaa sagviqpan atriqaqtuq aŋutmik iglausuktu-
amik uŋasiksuamun nunamun. Iŋmiñuquplugich savaktigikkani qaunaksriḷiutiniġai

suuraġmiñun. 15 Atausiq iñuk qaitchiñiġaa 5,000-tun maniŋñik, atla iñuk 2,000-
tun, atlasuli 1,000-tun, iñullaa akuqtuipḷuni pitḷakkaġmigun. Aasiiñ aullaġniqsuq
iglauviksraġmiñun. 16 Taamna iñuk akuqtuiruaq 5,000-tun maniŋñik aullaqhuni
piñatchiasuŋaqani tauqsiġñiutiginiġai maniksriusriani, aasiiñ piññautigiplugich 5,000-
sipsaanik. 17 Taatnatunsuli taamna iñuk akuqtuiruaq 2,000-tun piññapsaaqmiuq at-
lanik 2,000-nik. 18 Aglaali iñuk akuqtuiruaq 1,000-tun aullaqhuni paksrautiplugu
nunamun iriġniġaa aŋaayuqaġmi maniŋa. 19 Akuni piiḷġataġaluaqami aŋaayuqaŋat
taapkua savaktit utiġniqsuq, aasiiñ makpiġarriqutiaqsipḷugich maniksriusriaŋatigun.
20 Tavra taamna iñuk akuqtuiruaq 5,000-tun tikiutriruq atlamik 5,000-naktaaġmiñik
uqaqhuni, ‘Ataniiq, qaitchikapŋa 5,000-tun maniŋñik, uvva piññapsaaqtuŋa 5,000-
nik.’ 21 Aŋaayuqaŋan taavruma uqautigaa, ‘Savaaqallautaġniqsutin, nakuuplutin tu-
niqsimaruaŋuniqsutin savakti! Tuniqsimmatriñiqsutin iñugiakitchaluaqtuatigun suu-
ratigun; inillaŋniaġikpiñ aŋalatiġuġutin iñugiaktuanun suuranun. Quviasuqatautyaġiñ
aŋaayuqaġikkapni.’ 22 Taamnaptuuq iñuk akuqtuiruaq 2,000-tun maniŋñik ag-
giqhuni uqaġmiuq, ‘Ataniiq, qaitchikapŋa 2,000-tun maniŋñik, uvva piññapsaaq-
tuŋa 2,000-nik.’ 23 Aŋaayuqaŋantuuq uqautipmigaa, ‘Savaaqallautaġniqsutin, nakuu-
plutin tuniqsimaruaŋuniqsutin savakti. Tuniqsimmatriñiqsutin iñugiakitchaluaqtu-
atigun suuratigun. Inillakkisigikpiñ iñugiaktuanun suuranun. Quviasuqatautyaġiñ
aŋaayuqaġikkapni.’ 24 Tavrali iñuk akuqtuiruaq 1,000-tun maniŋñik aggiqhuni uqaq-
tuq, ‘Ataniiq, iḷisimagikpiñ. Anayaktuaqtauŋunġitchutin aŋun. Pukuiraqtutin
nautchiivigiñġisapniñ katitchisuuplutinlu kanġaqsruivigiṅġisaqniñ nautchiaksranik.
25 Sivuuġapluŋa taatnaqłuŋa iriġitka maniksin nunamun. Uvva, pisin pigigitin.’
26 Aŋaayuqaŋan uqautigaa, ‘Pigiitchuatin iqiasruuplutinlu savaktii! Iḷisimagaluaqtutin
kiprisuutilaamnik nautchiiġviginġisamniñ katitchipḷuŋalu kanġaqsruivigiṅġisamniñ
nautchiaksranik. 27 Iḷiñayaġniġitin manitka manniqiriñun, aasiiñ utiġuma akuq-
tuitḷanayaqtuŋa pimñik naggutiŋitñik.’ 28 Aasiiñ uqautiniġai atlat savaktit, ‘Pisigiŋ
taapkua maniich ilaaniñ qaityaġiaġlugichaasii taavrumuŋa 10,000-tun maniqaqtu-
amun.’ 29 Tavraasiiñ kiñapayaaq aŋalatchiḷḷautaqtuaq aatchuusriaġmiñik piññap-
saaġisiruq sippakuuqtualiġuni. Aglaan taamna piññanġitchuaq, mikiruamikunniiñ
piginasugikkaġmiñik piikkaugisiruq ilaaniñ. 30 Siŋitchiuŋ piññaŋniuranġitchuaq savakti
taaqtuam taaġniqsraŋanun. Tavrani qiagisirut tiriquullaisa kiggutitiŋ.

Aviktuiḷiksraq Nunam Iñupayauraŋi

31 “Iġñiŋa Iñuum aggitqikpan kamanaqtuakun qaumamigun iluqaisa ipqitchuat
isaġuligikkani piqatigilugich, aquvinniaqtuq aquppiutaqpaŋmiñun kamanaqtuamun.
32 Aasiiñ iñupayauraŋi nunam katitaugisirut sivuġaanun. Tavrani aviktuġisigai
atausiuttaaġlugich, atriḷugu munaqsri aviktuipmatun ipnaiñik tuttułuuraniñ.
33 Suli inillakkisigai ipnaich taliqpiŋmi tuŋaanun, aglaali tuttułuurat saumium
tuŋaanun. 34 Umialgum uqautigisigai taliqpiŋmiñi ittuat, ‘Mauŋaġitchi,
aatchuusriaqaqtuasii piḷiusiamik Aapamniñ, paitchaktaaġisiuŋ Agaayyutim
aŋaayuqautaa itqanaiyaaŋuruaq ilipsitñun iñiqtaułhaniñaglaan nunam. 35 Atakkii
niġisuktauqama niqiksritchaġigikma. Imiġukamalu imiksritchaġigikma. Iglaaŋukama
aiyugaaqłuŋa isiqtitaġigikma. 36 Atnuġaaŋitñama atraksritchaġigikma atnuġaamik.
Atniġñaqama takuraġigikma. Isiqtaukama tikitḷuŋa isiqattaaġaġigikma.’ 37 Tavrali
iñuich nalaunŋaruat kiuniaġaat, ‘Ataniiq, qaŋaaglaan qiñiqpisigiñ niġisukavich aasiiñ
niġipkaqhutin naagaqaa imiġukavich imiqtitaġivisigiñ? 38 Qaŋasuli qiñiqpisigiñ
iglaaŋuplutin aasiiñ isiqtitlutin naagaqaa atnuġaaŋitñavich atnuġaaqtitpisigiñ?
39 Suli qaŋaaglaan qiñiqpisigiñ atniġñaqhutin naagaqaa isiqsiviŋmiitnavich
takuniqpisigiñ?’ 40 Umialgum kiugisigai tamatkua itnaġlugich, ‘Iḷumun uqautigipsi.
Qanutunaglaan savautrikapsi nagliŋnaqniqsraŋatnun aniqatiuma savaaġigiksi
uvaŋnun.’ 41 Aasiiḷi uqautiniaqmigai tamatkua saumium tuŋaani, ‘Piiġitchi
uvaŋniñ! Anasiñŋuqsakkauniaqtusi isuitchuami ikniġmi itqanaiyaaŋuruamun

tuunġaġmun isaġuliŋiñunlu. 42 Atakkii niġisukama niqiksritḷaitchipsitŋa. Imiġuliqama
imiksritḷaitchipsitŋa. 43 Iglaaŋukama aiyugaatlaitchipsitŋa. Atnuġaitñama
atnuġaaqtitlaitchipsitŋa. Atniġñaqamalu isiqsiviŋmiitnamalu isiqattaatlaitchipsitŋa.'
44 Tavraptuuq kiuniaġaat itnaġutiŋ, 'Ataniiq, qaŋaaglaan qiñiqpisigiñ niġisukavich
imiġukaviḷḷu naagaqaa iglaaŋukavich atnuġaitñaviḷḷu, naagaunniiñ atniġñaqavich
isiqtaukaviḷḷu aasiiñ savautinġitḷutin?' 45 Aasiiñ kiuniaġai, 'Uqautigipsi, qanusipayaamik
savautrisunġitñapsi atautchimununniiñ nagliŋnaqniqsraqtuamun savautriñġitchusi
uvaŋnik.' 46 Tamatkuali aullaqtitkisigai isuitchuamun anasiñŋuqsaqsiuviŋmun, aglaali
nalaunŋaruat isuitchuamun iñuułiġmun."

26

Sivunniuġun Tuqutchukługu Jesus

1 Jesus uqaġuiqami tamatkuniŋa, uqautigai maliġuaqtini, 2 "Iḷisimarusi, malġuk uvluk
aquagun atuumagisiruq Jew-ŋuruat niġiqpagvikaaŋat atilik Apqusaakkaułiġmik, aasiiñ
Iġñiŋa Iñuum aatchuutigikkauniaqtuq kikiaktuutraksrauluni." 3 Qaukłiŋich agaayuliqsit
[suli aglaliqirit] suli sivulliuqtiġruat katinniqsut igluqpaŋanun qaukłiat agaayuliqsit
atilgum Caiaphas-mik. 4 Sivunniugaqsiñiqsut tigusraġukługu Jesus nalunautchiḷutiŋ
tuqulluguasiiñ. 5 Aglaan uqaġniqsut, "Niġiqpagvikaam uvluani taatnaġnianġitchikput.
Iñuich aŋalanniqłuktaiviaqtut."

Jesus Tipraġiksakkauruq Bethany-mi

6 Uvvaasriiñ Jesus Bethany-miititlugu tupqani Simon-ŋum auyugaqtualgum
7 tikiññiġaa aġnam saagaqhuni nakasruŋŋuaŋuramik tipraġiksautmik akisuruamik
nanuutiksramik, aasiiñ kuvipḷugu Jesus-ŋum niaquanun niġiñiaqtitlugu. 8 Maliġuaqtaiñ
qiñiqamitruŋ iłuagiŋiññiġaat nipliqhutiŋ avatmun, "Supman asiñun tipraġiksaun
atuqpauŋ? 9 Una tipraġiksaun tunikpan atqunautaunayaqtuq qaisauluniasiiñ
nagliŋnaqtuanun." 10 Jesus-ŋum iḷitchuġiplugu nipliutigikkaŋat uqautiniġai, "Suvaata
una isumaaluksaaqpisiuŋ aġnaq? Savautigaaŋa savaallautamik. 11 Nagliŋnaqtuat
nayuqtigigisi ataramik, aglaan nayuqtiginianġitchipsitŋa ataramik. 12 Uvvauna
aġnam kuvikamiuŋ tipraġiksaun timimnun itqanaiyautigaa iḷuvikkaułiksraġa.
13 Iḷumun uqautigipsi, nanipayaaq tusaayugaallautaq quliaqtuaŋukpan nunapayaani,
taavrumaptuuq aġnam savaaŋa uqautaugisipmiuq itqakkutauluni ilaanun."

Judas Aŋiqtuq Aatchuutigisukługu Jesus

14 Taimmali iḷaŋata qulit malġuk maliġuaqtit, atiqaqtuaq Judas Iscariot-mik,
utlautiniqsuq qaukłiŋitñun agaayuliqsit 15 uqautiplugich, "Sumik qaitchiñiaqpisitŋa
Jesus aatchuutigigupku ilipsitñun?" Akiḷiññiġaat iñuiññaq qulitun maniŋñik.
16 Tavrakŋaniñaglaan Judas qaunaksruaqsiruq piviksramik aatchuutigisrukługu Jesus.

Jesus Niġiqatauniqsuq Maliġuaqtimiñi Niġiqpagviani Atiliŋmi Apqusaakkaułiġmik

17 Sivulliqpiami uvluani niġiqpagvikaam puvlaksiġniġiḷaanik qaqqunik maliġuaqtit
tikiññiġaat Jesus uqautipluguasiiñ, "Nani itqanaiyaquvisigut niġiqpałiksrapnik atiliŋmik
Apqusaakkaułiġmik?" 18 Kiuniġai, "Nunaaqqimugitchi aŋutmun iḷisimakkamnun uqau-
tilugu, 'Iḷisautri uqaqtuq, piviksraġa qalliuraqtuq. Niġiqpagvia atilik Apqusaakkaułiġmik
niġġivigisukkiga tupipni piqatigilugich maliġuaqtitka.' " 19 Maliġuaqtit piñiqsut Jesus-
ŋum piraksrirrutaatun iliŋitñun, aasiiñ itqanaiyaqhutiŋ niġiqpagviksramun atil-
iŋmun Apqusaakkaułiġmik. 20 Unnuksraaqman Jesus aquvinniqsuq niġisukhuni
piqatigiplugich qulit malġuk [maliġuaqtini]. 21 Niġiñiallaġmiŋ Jesus-ŋum uqautigai,
"Uqautigipsi, iḷapsisamma aatchuutiginiaġaaŋa uumiksriñun." 22 Iluqatiŋ isumaalutchal-
lapiaġataqtut. Atausiuttaaqhutiŋ apiqsrullaagaqsigaat, "Ataniiq, uvaŋaunġitchuq,
amii?" 23 Uqautigai, "Ilaaŋuruq misuqatauruaq argaŋmiñik uvapkun puggutauramun.
Taavruma aatchuutiginiaġaaŋa uumiksriñun. 24 Iġñiŋa Iñuum aullaġisiruq uqałhum
aglaksimałhatun pisigiplugu ilaa, aglaan qanutun tatamnaqtigigisiva taamna aŋun

Iġñiŋanik Iñuum aatchuutigitniktuaq uumiksriñun. Nakuutlukkayaqtuq taamna iñuk
taimani aniñġiññiġumi.” 25 Tavrali Judas-ŋum aatchuutigitniktuaŋan apiqsruġniġaa,
“Iḷisautrii, uvaŋaunġitchuq, amii?” Jesus-ŋum uqautiniġaa, “Ii, ilviuruq.”

Atanġum Nullautchiġvia

26 Niġiḷḷaġmiŋ Jesus-ŋum tigugaa qaqqiaq quyaplugu Agaayyun siqumitkaa
qaitḷuguasiiñ maliġuaqtimiñun uqaqhuni, “Tigulugu niġġisiuŋ, tavrataamna timiga.”
27 Tigupluguasiiñ qallun quyaanikami qaitkaa iliŋitñun uqaqhuni, “Imiġvigisiuŋ!
28 Taamna auga maqipkakkauruaq iñugiaktuanun aullaġniiruq nutaamik sivunniuġutmik
Agaayyutmiḷu iñuŋniḷu. Taavrumuuna aukun Agaayyutim nalupqinaiġñiaġaa
sivunniuġutni iñuŋnun natqigutiksraupluni killuqsautiŋitñun. 29 Imitqiŋñianġitchuŋa
taavruma asiam misuġuaniñ uvakŋaniñaglaan tikiḷġataqtillugu taimña uvluq
imitqikkuma piqatigilusi Aapaa aŋaayuqautaani.” 30 Atuanikamiŋ atuutmik aullaqtut
iġġimun taggisiqaqtuamun Olives-mik.

Jesus Sivuniksriqiruq Peter-m Piiḷaałiksraŋa

31 Pisullaġmiŋ Jesus-ŋum uqautiniġai maliġuaqtini, “Iluqasi uniññiaġipsitŋa uumani
unnuami. Atakkii aglausimaruq uqałiġni itna,
‘Tuqutkisigiga munaqsri,
aasiiñ ipnaich siamillapiaġutiŋ.’ *Zechariah 13:7*
32 Aglaan aŋipkakkauŋanikkuma tuqułiġmiñ, aullaġisiruŋa sivupsitñi Galilee-
mun.” 33 Peter-m uqautigaa Jesus, “Iluqatiŋ atlat suksraaġaluaqpatin sumiunniiñ
taatnaġumiñaitchikpiñ.” 34 Jesus-ŋum uqautigaa Peter, “Uqautigikpiñ, anaqavak
piiḷaaġutiginiaġikma piŋasuniaglaan aqargiqpak qalġuqtaġaluaqnagu.” 35 Peter-
m uqautigaa, “Tuquqatigiraksraġigupkiñunniiñ piiḷaaġiyumiñaipiaġikpiñ.”
Taatnatuntuuq uqaqtaġmiut iluqatiŋ maliġuaqtit.

Jesus Agaayuruq Gethsemane-mi

36 Jesus-ŋum aullautigai maliġuaqtini inimun atiliŋmun Gethsemane-mik uqauti-
plugich, “Aquppiuraallagitchi uvani, agaayutyaqtuaqtilluŋa iñuŋa.” 37 Aullautiplugich
Peter malġuglu iġñaŋik Zebedee-m alianniuliqsuq iłuiḷḷiuliḷḷapiaqhuniḷu. 38 Uqautigai,
“Arrii, uvva uqumaiḷḷiullapiaġniqsuŋa. Alianam pisaġiłhiñaaġuqtaġaaŋa. Tavrani-
ittuallagitchi qaunaksruqasiḷḷagluŋa.” 39 Taiñuŋaqtaallakhuni pullapiaqługu kiiñani
agaayuruq, “Aapaaŋ, pisułiġigupku piiġuŋ qallutaa nagliksaałhum uvaŋniñ. Uvaŋa
pisułiġiŋiḷḷaaptun aglaan ilvich pisułiptun.” 40 Jesus utiqami maliġuaqtimiñun paqin-
niġai siñiktuat. Apiqsruġniġaa Peter, “Qaunagiuraallakkumiñaitpisitŋa atautchim-
iunniiñ sassaġniġmi? 41 Siñiŋniasuŋaqasi agaayulusiḷu. Ukpiqsrisaiŋitchumausiḷi
uuktuaqsiugupsi. Iḷumun irrusiq piyummatiqaġaluaqtuq aglaan timi sayaitchuq.”
42 Jesus aullatqiḷgitchuq iḷaqataani agaayupluni uqaqhuni, “Aapaaŋ, una qallugauraq
piiġumiñaitpan uvaŋniñ imiqtaksraġipiaġupku piḷagu pisułiġikkan.” 43 Utilgitñami
paqilgitchai siñiktuat atakkii iriŋich siqupsaġuliḷḷapiaqhutiŋ. 44 Uvvaasiiñ aullal-
gitchuq agaayutyaqhuni piŋatchiqługich, uqaqhuni taapkuniŋasuli uqautigikkaġmiñik
sivuani. 45 Jesus utiqami maliġuaqtimiñun uqautigai, “Siñiktuaqpisisuli iñiqtuiqsiaqhusi?
Uvva, sassaq tikitchuq aatchuutigikkauviksraŋa Iġñiŋan Iñuum argaŋitñun killuliqirit.
46 Makillusi aullaqta! Aatchuutigitniktuaġa imma tikitchuq.”

Jesus Tigukkauruq

47 Jesus uqaġugaaqtitlugu Judas aggiġñiqsuq, iḷaŋat qulit malġuk maliġuaqtit. Piqa-
tiqaġniqsuq iñugiallapiaqtuanik iñuŋnik savikpiraqtuanik anautchiraqtuaniglu, tuyu-
umaruanik qaukłiŋitñiñ agaayuliqsit sivulliuqtiġruaŋitñiñḷu. 48 Taavruma aatchuutig-
itniktuam piqatini iḷitchuqqutiksriññiġai uqaqhuni, “Kiñataimma kunikkupku tavra
taamnaugisiruq. Tiguyumagiksi.” 49 Taavrumatavra naliŋiñaaqługu utlakkaa Je-
sus paġlaplugu, “Paġlagikpiñ, iḷisautrii!” aasiiñ kunikḷugu. 50 Jesus-ŋum kiuniġaa,
“Iḷauraamaaŋ, tavra taatnaġiaġuguutinkii.” Tamatkua iñuich tiguniqłukługu Jesus

tigugaat. 51 Tavrali iḷaŋata taapkua piqatiŋiñ Jesus-ŋum amuniġaa savikpani uugi-
raqtiqługuasii savaktiŋa qaukłiata agaayuliqsit. Uugiraqamiuŋ tavra siutaiqsiġniġaa.
52 Tavrani Jesus-ŋum uqautigaa taamna, “Utiqtirruŋ savikpaiñ puuŋanun atakkii iluqatiŋ
aŋuyaktuat savikpakun piyaqquġisirut savikpakun. 53 Isumaŋitpich iŋiqsruġupku Aa-
paga ikayuqtaiḷiqiluŋa, akkuvaurapiaq tuyuġayaġaaŋa qulit malġuktun kavluutinik
isaġuliŋnik. 54 Taatnaġupku qanuġuni Agaayyutim uqałha immiumagisiva uqaġiruaq
taatna ittuksraupluni?” 55 Taavrumani Jesus-ŋum uqautigai iñugiallapiaqtuat iñuich,
“Savvaqłuktauvik, atakkii aggiqhusi tigutyaqłuŋa savikpaŋnik anautaniglu. Uvluġaġip-
man aquppigaluaġaqtuŋa piqatigiplusi agaayyuvikpaŋmi iḷisautripḷuŋa, aglaan tigus-
ratlaitchipsitŋa. 56 Aglaan iluqatiŋ tamatkua atuumarut atakkii Agaayyutim uqałhich
uqaġikkaŋich sivuniksriqirit immiumaruksraupmata.” Tavrali iluqatiŋ maliġuaqtit
unitchaat pigruqhutiŋ.

Jesus Apiqsruqtuġaat Uqaqsittaaġviŋmi

57 Taapkua tiguriruat Jesus-mik aullautiniġaat Caiaphas-mun qaukłiat agaayuliqsit
katimmavigikkaŋatnun aglaliqirit sivulliuqtiġruatlu. 58 Aasiiñ Peter-m maliŋniġaa
uŋasiuraaqhuni qaukłiata agaayuliqsit igluqpaŋan siḷataanunaglaa. Isiqhuni aqup-
piqatauniqsuq qaunaksrini qiñiġukługu qanuġisitilaaŋa. 59 Qaukłiŋich agaayuliqsit suli
iluqatiŋ uqaqsittaaqtitchirit pakaaqaġniqsut taŋiġiḷaanik iḷisimarauruanik sagluutig-
ilugu Jesus tuqqutchukługu. 60 Aglaan paqitchiŋiññiqsut sumikunniiñ, iñugiakkalu-
aqhutiŋ tikiaruat taŋiġiḷaakun iḷisimarauniaqtuat. Naagatai paqitchiŋitchut. Kii-
saimmalu malġuk taŋiġiḷaakun iḷisimarauruak saavitpuk 61 uqaqhutik, “Uvvauna iñuk
uqaqtuaq, ‘Piyaqqułhiñaugiga agaayyuvikpaŋa Agaayyutim aasiiñ nappatqiġlugu piŋa-
suni uvluni.’ ” 62 Uvvaasiiñ qaukłiata agaayuliqsit makitluni uqautigaa Jesus, “Kiggutik-
sraitpich sumik ukuak iññuk uqautaakkun ilipkun?” 63 Aglaan Jesus nipaisaaqtuq.
Qaukłiata agaayuliqsit uqautiniġaa Jesus, “Itqaġuŋ una, Pakma nayuutirugut sivuġaani
iñuuruam Agaayyutim. Taatnamik uqautitigut, Christ-ŋuvich, Iġñiŋa Agaayyutim?”
64 Jesus-ŋum kiuniġaa, “Uvva ilvich uqaaniktutin taatna. Aglaan uqautigipsi, qaku-
gun taimma qiñiġisigiksi Iġñiŋa Iñuum aquppiruaq taliqpian tuŋaani saŋŋipayaaqaq-
tuam, aggiġuni nuviyatigun.” 65 Tavrani qaukłiata agaayuliqsit aligaaġniġai atnuġaani
uqaqhuni, “Iŋmiñik uqaġniqłuktaġniqsuq! Suvaatami piqaġupsaaqpisa iḷisimarinik?
Pakma tusaagisi uqaġniqłuutai. 66 Qanuq isumavisi?” Kiuniġaat, “Tuquruksraġuqtuq.”
67 Aasiiñ tivvuaqtuaqsiñiġaat kiiñaŋagun qakiqtaqsimmaan pattakługu argaŋmiknik.
68 Uqaġniqsut, “Christ-ŋuruatiin! Nalautchaġutin uqautitigut, kia qakiqpatin?”

Peter-m Piiḷaaġigaa Jesus

69 Taatnałhatni Peter aquppiñiqsuq siḷataani igluqpaum. Niviaqsiġaam tikitḷugu
nipliutiniġaa, “Ilvichtuuq piqatigipmikkan Jesus Galilee-ġmiu.” 70 Aglaan Peter
piiḷaaqtuq iluqaŋisa takkuatni uqaqhuni, “Naluruŋa sumik uqautiqaqtilaapnik.” 71 Aasiiñ
anipman qanitchaġruamun, atlam qiñiqługu uqautiniġai tamatkua tavraniittuat,
“Uvvauna iñuk piqatauruaq Jesus-mi Nazareth-miumi.” 72 Tavrani Peter piiḷaatqiksuq
suamasipḷugu, “Nalugiga taamna aŋun.” 73 Suli akkunilitchiallakługu qikaqtuat
tamaani utlakkaat uqautilgitḷugu Peter, “Iḷumun iḷagigaatin taapkua, atakkii
uqausipkun iḷisimanaqtutin.” 74 Tavra Peter suviagaqsiñiqsuq itnaqhuni, “Agaayyutim
anasiñŋuqsaġliŋa uqanġiññiġuma iḷumutuuruamik. Nalugiga kisuutilaaŋa taavruma
aŋutim.” Uqaqtitlugu tavrakŋatchiaq aqargiqpak qalġuqtaġniqsuq. 75 Peter-m
itqaqtiġai uqautai Jesus-ŋum iŋmiñun itna, “Aqargiqpak qalġuqtaġaluaqnagu
piiḷaaġutiginiaġikma piŋasuniaglaan.” Tavra anipḷuni qianiqsuq iłuiḷḷiullapiaqhuni.

27

Jesus Pilate-muutiniġaat

1 Uvlaatchaurami qaukłiŋich agaayuliqsit suli sivulliuqtiġruaŋich Jew-ŋuruat sivun-
niġñiqsut tuqqutchukługu Jesus. 2 Qiḷiqługu aullautiniġaat Pilate-mun kavanauruamun.

Judas Tuquruq

3 Tavrali Judas, Jesus-ŋum aatchuutigiriŋa, iḷitchuġikami Jesus-ŋum tuqqutaksraġuqti-
laaŋanik nunuuratchallapiaġniqsuq utiqtitlugich taapkua iñuiññaq qulit maniurat
qaukłiŋitñun agaayuliqsitlu sivulliuqtiġruaŋitñunlu Jew-ŋuruat 4 nipliqhuni, "Killuqsaq-
tuŋa atakkii aatchuutigitnikłuŋa patchisaiḷaamik iñuŋmik." Kiuniġaat, "Suutauniaq-
pami taamna uvaptiknun? Tavra savaaġigiñ." 5 Judas-ŋum miḷuqsautiniġai mani-
ich agaayyuvikpaŋmun. Aullaqami qimiññiqsuq iŋmiñik. 6 Qaukłiŋich agaayuliqsit
tiguplugich taapkua maniich nipliġñiqsut, "Maliġutaksrakuaġnanġitchuq tugvaigupta
maniŋmik iḷirakuvianun agaayyuvikpaum, atakkii taamna manik akigigaa tuqqutau-
ruam." 7 Sivunniġñiqsut tauqsiutigisukługu utkutchirim nunaŋanik iḷuviqaġvigisukługu
iglaaŋuruanun. 8 Taatnaqługu taamna nuna taiguutiqaġaat nunaŋanik augum ugluvaŋnunaglaan. 9 Taamna immiumaniqsuq uqauttutauruaq tumigiplugu Jeremiah
sivuniksriqiri uqautigikkaŋa, "Tiguniġaich iñuiññaq qulit maniich. (Taapkua mani-
ich iñugiaktilaaŋat Israel-aaġmiut sivunniutigikkaŋich akiḷiutigisukługich ilaanun.)
10 Tauqsiutiginiġaat utkutchirim nunaŋa, maliġutlugu atanġum tillisaa uvamnun."

Jesus Apiqsruqtuġaa Pilate-ŋum

11 Jesus qikaqtitlugu sivuġaanun Pilate kavanauruam taavruma apiqsruġniġaa Jesus,
"Umialigivatin Jew-ŋuruat?" Jesus kiuniġaa, "Uqaaniktutin taatna." 12 Aasiiñ Jesus
pasiikkaukami qaukłiŋitñiñ agaayuliqsit sivulliuqtiġruaniñḷu kiuŋiññiġai. 13 Kiisaimma
Pilate nipliqpuq ilaanun, "Tusaqsaġiŋitpigich iḷisimarriqsuutiŋich akikŋaqhutin?"
14 Aglaan Jesus-ŋum kiuŋiññiġaa ataутchimikunniiñ uqaqsaġniġmik. Kavanauruaq
quviġutchallapiaġniqsuq.

Jesus Tuquruksraġuġaat

15 Uvvaasiiñ ukiuġaġipman niġiqpagvikaami kavanauruaq anipkairaġniqsuq
atautchimik isiqtamik iñuich pisukkaŋatnik. 16 Taatnałhatni iñuk isiqtauniqsuq
iḷisimallautakkaŋat atiqaqtuaq Barabbas-mik. 17 Iñugayaat katipmata Pilate-
ŋum apiqsruġniġai, "Nalliaknik anipkaitquvisitŋa —Barabbas-mik naagaqaa Jesus-
mik taiguutiqaqtuamik Christ-mik?" 18 Ilaan iḷitchuġiniġaa tamatkua qaisilaaŋat
Jesus iŋmiñun siqñataqałiġmiktigun. 19 Aasiiñ Pilate aquppipkaqługu atanġum
aquppiutaŋani, aġnaata tuyuġniġaa uqqamik itnaqługu, "Iḷaksianagu taamna
nalaunŋaruaq iñuk, atakkii iłuiḷḷiuġutigillakkiga ugluvak siññaktuġiplugu." 20 Aglaan
qaukłiŋisa agaayuliqsit sivulliuqtiġruatlu maliksuŋniġaich iñugayaat apiqsruġlugu
anipkaquplugu Barabbas aasiiñ tuqqutillugu Jesus. 21 Kavanauruam apiqsruġniġai,
"Nalliaknik ukuak iññuk anipkaitquvisitŋa?" Iñuich kiuliġñiġaat, "Barabbas."
22 Pilate-ŋum apiqsruġniġai, "Suniaqpiguasiiñ Jesus taiguutiqaqtuaq Christ-mik?"
Iluqatiŋ kiuniġaat, "Kikiaktuutili sanniġutamun." 23 Pilate-ŋum nipliutiniġai, "Sumik
savamaqłuqaqpa?" Aglaan nipaalapsaaqsiñaġniqsut nipitusiḷḷapiaqhutiŋ, "Kikiaktuutili
sanniġutamun!" 24 Pilate iḷitchuġiniqsuq qanuġunniiñ piyumiñaiḷhanik suliasiiñ apai
nipruaqhutiŋ iñuich. Imiksraqhuni iġġuġniġai argaŋni sivuġaatni iñugayaat. Aasiiñ
nipliqhuni, "Uvva, patchisauŋitchuŋa uuma iñuum tuqqutauniałhagun. Taamna
savaaġigiksi." 25 Iluqatiŋ iñuich nipaalaniqsut, "Anasiñŋuqsausiaksraq tuqqutaułhagun
illi uvaptiknun qitunġaptiknunlu." 26 Tavrani Pilate-ŋum anipkaġniġaa Barabbas,
aasiiñ ipiġaqtuqtitqaaqługu qaiññiġaa Jesus aŋuyyiuqtinun kikiaktuutityaquplugu
sanniġutamun.

Aŋuyyiuqtit Mitautiginiġaat Jesus

27 Aasiiñ Pilate-ŋum aŋuyyiuqtiŋiñ Jesus aullautiniġaat kavanauruam igluqpaŋa-
nunaasii, katipkaqługich aŋuyyiuqtipayaat avataŋiqługu Jesus. 28 Atnuġaiyaqługu atip-
kaġniġaat kaviqsaamik atnuġaamik. 29 Niaquġusiuġniqsut kakitḷaġnanik iḷipḷugu niaqua-
nun tigummialiqługulu ayauppiamik taliqpiagun. Aasiiñ sitquqhutiŋ sivuġaanun mi-
tautigiaqsiñiġaat nipliqhutiŋ, "Paġlagiptigiñ, umialgat Jew-ŋuruat." 30 Taatnaanikmata

tivvuaqtuġniġaat Jesus pipḷugu taamna ayauppiaq anaumiaqsipḷuguasiiñ niaquagun. 31 Mitautigisuiqamitruŋ Jesus aŋuyyiuqtit mattaqługu atnuġaaq atukkaŋa atnuġaatqiksinniġaat atnuġaaŋiñik. Aasiiñ aullautiniġaat kikiaktuutikkauviksraŋanun.

Jesus Kikiaktuutiniġaat Sanniġutamun

32 Aŋuyyiuqtit aniḷḷaġmiŋ nalaunniġaat aŋun Cyrene-naġmiu atilik Simon-mik. Nunuripḷugu taamna aŋun iqsruktinniġaat Jesus-ŋum sanniġutaŋanik. 33 Tikitñamiŋ inimun atiliŋmun Golgatha, itna mumiutiqaqtuaq "Saunġa niaqum," 34 aŋuyyiuqtit qaitchiñiġaat misuqqumik avuuqtamik suŋamik. Aglaan Jesus-ŋum uuktuallakkaluaqamiuŋ imiġuŋiññiġaa. 35 Kikiaktuutianikamitruŋ Jesus aŋuyyiuqtit autaaġniġaich atnuġaaŋi iŋmiknun saaptaqtuutigiplugich. 36 Aquvinniqsut qaunagiaqsipḷugu tavrani. 37 Qulaanun niaquan iḷiñiġaat pasikkun ilaagun, aglausimaruaq itna, "Uvvauna Jesus, umialgat Jew-ŋuruat." 38 Malġuk tigliŋniaqtik kikiaktuutiqatigipmiñiġik Jesus-ŋum, iḷaqataa taliqpianun aasiiñ iḷaqataa saumianun. 39 Iñuich apqusaaqtuat niaqulaniqsut nipliaplutiŋ pisaaŋŋatinik Jesus-mun, 40 "Uqaġuuruatin piyaqqułhiñaunipḷugu agaayyuvikpak nappatqigḷugu piŋasuni uvluni, anniqsuġiñ ilipnik. Iġñiġikpatin Agaayyutim, atqaġiñ sanniġutamiñ." 41 Taatnatun qaukłiŋisa agaayuliqsit aglaliqiritlu sivulliuqtiġruatlu pisaaŋapmiñiġaat Jesus. 42 Uqaġniqsut, "Ikayutlagaluaġai atlat iñuich, aglaan iŋmiñun ikayulguiññiqsuq! Umialgikpauŋ Israel-ŋum, ki atqaġli kikiaktuutriviŋmiñ. Aasiiḷi ukpiġigisigikput. 43 Tunŋaniqsuq Agaayyutmun. Ki, Agaayyutim pigisullapiaġumiuŋ anniqsuġliuŋ Jesus pakma, atakkii uqaġniqsuq iġñiġinipḷuni Agaayyutmun." 44 Taapkuak tigliŋniaqtik kikiaktuutiqatauruak ilaani pisaaŋapmiñiġaat Jesus.

Jesus Tuquruq

45 Uvluq qitiqquqman taaqsiñiqsuq nunapayaami piŋasuni sassaġniġñi. 46 Iḷiyuŋnaqsipman quliŋŋuġutaiḷam sassaġniŋanun Jesus nipliġñiqsuq nipitusiḷḷapiaqhuni, "Eli, Eli, lama sabachthani?" (Taamna itnautauruaq, Agaayyutmaaŋ, Agaayyutmaaŋ, suvaata suksraaqpiŋa?) 47 Iḷaŋisa iñuich tamaani qikaqtuat tusaakamitruŋ taamna uqaġniqsut, "Uvva uuma aŋutim tuqłiraġaa Elijah." 48 Tavrauvaa iḷaŋat iñuich tigusiñiqsuq misuktaqtuamik. Immiqsinniġaa misuġuqłuŋmik iḷipḷugu qiruum nuvukkaŋanun. Aasiiñ qaiññiġaa ilaanun imiquplugu. 49 Aglaan iḷaŋich iñuich nipliġñiqsut, "Iḷaksianasiuŋ. Naipiqtuġlakput Elijah aggiġisipmagaan annautityaġlugu." 50 Aasiiñ Jesus nipliatqikami nipitusipḷuni aniġniŋiġñiqsuq. 51 Tavraguuq talukuyaaq niviŋaruaq agaayyuvikpaŋmi siiksiġniqsuq tatpichakŋa takanuŋaaglaan. Nuna aulapmiñiqsuq suli uyaġaich qupluqhutiŋ. 52 Iḷuvġiḷḷu aŋmaġniqsut aasiiñ iñugiaktuat Agaayyutim iñuŋi tuqugaluaqtuat aŋitqikhutiŋ. 53 Aŋitqianikamiŋ uniññiġaich iḷuviqtiŋ, aglaan aquagun aŋitqiḷhan Jesus-ŋum nunaaqqimuŋniqsut ipqitchuamun sagviqhutiŋ iñugiaktuanun iñuŋnun. 54 Aŋuyyiuqtit aŋalatiŋiḷḷu qaunaksriruat Jesus-mik qiñiqamiŋ aularuamik nunamik suli supayaanik atuumaruanik, iqsitchallapiaġniqsut nipliqhutiŋ, "Iḷumun iġñiġiniġaa Agaayyutim." 55 Iñugiaktuat aġnat qiñiqtuaġniqsut uŋavaniñ. Tamatkua aġnat maliktuat Jesus-mik Galilee-miñ savautrityaqhutiŋ ilaanik. 56 Iḷaupmiñiqsut Mary Magdalene, Mary aakaŋak James-ŋumlu Joseph-ŋumlu, suli aakaŋak iġñaŋisa Zebedee-m.

Jesus Iḷuviġniġaat

57 Unnuksraaqman umialik aggiġñiqsuq atilik Joseph-mik Arimathea-ġmiumik maliġuaqtaupmiñiqsuamik Jesus-mi. 58 Utlautipluni Pilate-mun apiqsruutiginiġaa timaa Jesus-ŋum. Pilate tiliriñiqsuq qaitquplugu timi Joseph-mun. 59 Tavra Joseph-ŋum atqaqamiuŋ timi aasii nimiqsruġniġaa salumaruamik ukiḷhaamik. 60 Aasiiñ inillaŋniġaa Jesus-ŋum timaa nutaamun iḷuviḷiuqtamun uyaġaŋmi, iḷuviksraġmiñun iŋmiñik. Aksraanikamitruŋ uyaġakpak umiŋniġaa talua iḷuvġum aullaqhuniasiiñ. 61 Mary Magdalene-lu atlalu Mary aquppiñiqsuk akiani iḷuvġum.

Munaqsrit Iḷuviġmi

62 Uvvaasiiñ uvlutqikman, itqanaiyaġvium uvluan aquagun, qaukłiŋich agaayuliqsit
suli Pharisee-ŋuruat utlautiniqsut Pilate-mun 63 nipliqhutiŋ, “Aŋuun, itqaġikput
taavruma kinnirim uqaġikkaŋa iñuuŋŋaġmi makitqikkisiñipḷuni aquatigun piŋasut
uvlut. 64 Taamna pisigilugu tilisiiñ iḷuviq qaunagillapiaqulugu taapkunani piŋasuni
uvluni. Maliġuaqtai aggiqpiaqtut tigliglugu timaa Jesus-ŋum aasii uqautilugich iñuich
aŋitqiŋñiḷugu tuqumiñ. Taatnasiq saglułiq pigiitḷukkisiruq sivulliġmiñ sagluutimiñ.”
65 Pilate-ŋum uqautiniġai, “Piksraġusi aŋuyyiuqtinik qaunaksriksrapsitñik qaunagityaq-
siuŋ iḷuviq pisuqtilaapsitñi.” 66 Tavrali utlautiniqsut iḷuviġmun aŋmaġumiñaiyaġiaqługu
uyaġak, suli qaunaksriḷiqḷugu aŋuyyiuqtinik.

28

Jesus Aŋitqiksuq Tuqułiġmiñ

1 Aquagun minġuiqsiaġvium, qauniuraaġataqtuami sivulliġmi uvluani akunniqsaam,
Mary Magdalene-ŋumlu atlamlu Mary-m qiñiġiaġniġaak iḷuviq. 2 Tavratavrani sua-
maruamik nuna iḷiqsraqtuq, atakkii isaġulgan Atanġum atqaqhuni qiḷaŋmiñ aksrak-
tinniġaa uyaġagruaq paaŋaniñ aasii aquvirvigiplugu. 3 Qiññaŋa atriqaġniqsuq ikniq-
palaŋmik, suli atnuġaaŋi qatiġniqsut aputitun. 4 Iqsigiplugu qaunaksrit uuliksiñiq-
sut. Iḷiñiqsut tuquŋaruatun iñuktitun. 5 Isaġulgum uqautiniġik aġnak, “Iqsiñatik.
Iḷisimagiga ivaqłiqtik Jesus-mik kikiaktuutrauruamik. 6 Uvaniinġitchuq. Aŋitqiksuq
nipliḷiġmisun. Mauŋaġitchik. Qiñiġiatku Atanġuruam nallavia. 7 Aullaġitchik qilamik
uqautilugich maliġuaqtai, ‘Aŋitqiŋñiqsuq tuqułiġmiñ aullaanikhuni sivupsitñi Galilee-
mun. Taamani qiñiġisigiksi.’ Tavruŋaaglaan.” 8 Aullaqtiqtuk qilamiksruaqhutik
iḷuviġmiñ iqsiḷḷaġmik quviasullapiaġataqhutiglu. Aqpaqsruaqhutik uqautrityaqtuk mal-
iġuaqtaiñik. 9 Uqautrityaqtuaqtitlugik maliġuaqtaiñik taimmaiñaq Jesus-ŋum nalaun-
niġik nipliutigaluni, “Paġlagiptik.” Taapkuak utlakługu tiguniġaak isigaŋigun, aasiiñ
agaayyuvigiplugu. 10 Uvvaasiiñ Jesus-ŋum uqautiniġik, “Iqsiñatik. Aullaġutik uqautity-
atkik aniqatiutka Galilee-muqulugich. Taamani qiñiġisigaatŋa.”

Munaqsrit Quliaqtuałhat

11 Tavraguuq, igliqtitlugik iḷaŋich qaunaksrit nunaaqqimuŋniqsut uqautiaqsipḷugich
qaukłiŋich agaayuliqsit iluqaŋitñik atuumaruanik. 12 Uvvaasiiñ taapkua katimaanikmata
sivulliuqtiġruatlu sivunniuqhutiŋ aŋuyyiuqtitlu qaitchiñiġaich manigayaanik
13 uqautiplugich, “Uqautiyumagisi iñuich, maliġuaqtaiñ tikitḷugu unnuami
timaa tigliŋniġaat siñiktitluta aullautipluguasiiñ. 14 Taamnaasii uqautauruaq
kavanauruam tusaaniqpauŋ quyaliñiaqsaġisigikput qanuutaisitchaġusi.” 15 Aŋuyyiuqtit
akuqtuġniġaich maniich tupigiplugu urriqsuusiaqtiŋ. Taamna quliaqtuaq
siaminŋasugaaqtuq akunġatni Jew-ŋuruat uvluvaŋnunaglaan.

Jesus Sagviqsuq Maliġuaqtimiñun

16 Tavraasiiñ qulit atautchimik maliġuaqtit Galilee-muŋniqsut iġġimun Jesus
aullaġvigitqukkaŋanun. 17 Uvvaasiiñ qiñiqamitruŋ agaayyuviginiġaat, aglaan iḷaŋisa
nalupqisuutigiplugu. 18 Jesus-ŋum tikitḷuni uqautiniġai, “Agaayyutim saŋŋiksriññiġaaŋa
aŋalataġitlasipḷugich qiḷaŋmiittuat nunamiittuatlu. 19 Taatnamik aullaġusi iñuŋnun
nanipayaaq nunami maliġuaqtiġuqtititchi, paptaaġlugich atqagun Aapauruamlu
Iġñiġuruamlu Ipqitchuam Irrutchimlu, 20 Iḷisautilugich kamaksritqulugich iluqaŋitñik
tillisigikkamnik ilipsitñun. Nalupqigiyumiñaitkiksi nayuutiłiġa ilipsitñi ataramik
isukłitchaaġatałhanunaglaan nunam.”

Uqałhich Aglaaŋi Mark-ŋum

John Paptaaqtitchiri Quliaqtuaqaġniqsuq

1 Uvvauna tusaayugaallautauruq Jesus Christ-kun, iġñiŋagun Agaayyutim.
2 Agaayyutim uqautaa aglausimaruq sivuniksriqirikun Isaiah-kun, itna,
"Ataŋii, tuyuġigisigiga uqqiraqtiga sivupni
itqanaiyautitqulugu tumiksran sivunnapni."
3 "Iñuk tuqłiraqtuq iñuiḷaamiñ:
Itqanaiyautisiuŋ apqutiksraŋa Atanġum,
nalġuġlugu tumiksraŋa!" *Isaiah 40:3*
4 Atuumasimaruq taatnatun, John Paptaaqtitchiri quliaqtuaqami iñuŋnun iñuiḷaami itnaqhuni, "Paptaaqtillusi mumiqqaaġusi killuqsautipsitñiñ Agaayyutimli natqigutigisigai killuqsautisi." 5 Iñugiaktuat iñuich aggiumauraaġniqsut ilaanun nakikŋapayaaq Judea-miñ suli Jerusalem-miñ. Quliaġimatigik killuqsautitiŋ John-ŋum paptaaġniġai kuuŋmi taggisiqaqtuami Jordan-mik. 6 John atnuġaaqaġniqsuq pikukturuam amianik, qisiŋmik tapsiqaqhuniḷu, niqiqaqhuniḷu pigliġianik suli igutchaich siiġñaqtaalliaŋitñik nanipayaaq paqitnami. 7 Quliaqtuaqtuq, "Aŋunimma tikiumagisiruq kamanatluktuaq uvaŋniñ, aasiiñ siŋiiḷguyumiñaitchuŋaunniiñ aluġutiŋnik. 8 Aa, iḷumutun paptaaġaluaġipsi imikun, aglaan ilaan paptaaġisigaasi Ipqitchuakun Irrutchikun," itnaqhuni.

*Jesus Paptaakkaupman Aŋiqusaaqsiuplunii*ḷu

9 Taipkunani uvluni Jesus aggiġñiqsuq Nazareth-miñ Galilee-miittuami. John-ŋum paptaaġniġaa Jordan-mi. 10 Jesus-ŋum qakipqauraqami imiġmiñ tautuŋniġaa qiḷak aŋmaqman. Agaayyutim Irrusia atqaqhuni miññiqsuq ilaanun tiŋmiaġruuratun. 11 Nipi tusaġnaġniqsuq pakmakŋa, "Ilvich piqpagiplutin Iġñiġigikpiñ, quyalimaaġikma."
12 Tarakŋatarra Ipqitchuam Irrutchim aullaqtinniġaa iñuiḷaamun. 13 Taavani iñuiḷaami inniqsuq malġukipiaq uvluni, aasiiñ tuunġaum uuktuallaŋniġaa. Nayuutiniqsuq iñuiḷaam niġrutaiñi, aasiiñ isaġulgich savautityaġniġaat.

Jesus Tuqłuġniqsuq Sisamanik Iqaluŋniaqtinik

14 Taipkunani uvluni Herod-ŋum, umialguruam, John tiguplugu isiġniġaa. Jesus utlautiniqsuq Galilee-mun quliaqtuaqhuni tusaayugaaŋanik Agaayyutim. 15 Nipliġñiqsuq, "Pakma aŋaayuqautaa Agaayyutim qallipḷuni atuumaaqsiruq. Isummitqigitchi ukpiġilugulu tusaayugaaġiksuaq."
16 Uvvaasiiñ Jesus pisuktualgitḷuni siñaagun narvaŋan Galilee-m, tautuŋniġik aniqatigiik, Simon-lu Andrew-lu, kuvriġñiaġniqsuak narvami, iqaluŋniaqtauplutik. 17 Jesus-ŋum nipliutigik, "Maliksikŋa. Uvakŋaniñaglaan piññaŋniaġisirutik iñuŋnik aqaluŋniaqtitun." 18 Tarvauvaa uniññiġiŋik kuvraġikkatik maliaqsipḷuguasiiñ. 19 Tarakŋatarra Jesus pisuktuallaallakhuni tautukkik aniqatigiik, James-lu John-lu, iġñak Zebedee-m, kuvriuġniqsuak umiaġmikni. 20 Jesus-ŋum tautupqauraqamigik tuqłuġniġik. Unisiġaaktarra aapagikkaqtik Zebedee akiññakniaqtuanun savaktaiñun umiami, maliaqsipḷuguasiiñ Jesus.

Iñuk Irrusiqłulik

21 Tikitñamiŋ Capernaum-mun minġuiqsiaġvium uvluani Jesus katraġviatnuktiġniqsuq iḷisautriaqsipḷuniasiiñ. 22 Katimaruat aarigaaġusuŋniqsut iḷisauttutaiñik atakkii iḷisautripḷuni aŋalatchiłiqaqtuatun, atlakaupluni ukunakŋa aglaliqiriniñ. 23 Jewŋuruat katraġviatni piqaġniqsuq irrusiqłuliŋmik nipliaruamik, 24 "Iḷaksianatigut. Jesus Nazareth-miu, suniaqpisigut? Uvuŋaqpich piyaqquġukhuta? Naluŋitchiga kisuutilaan, ipqitchuaŋurutin Agaayyutim tuyuġikkaŋa." 25 Jesus-ŋum tarra tiliñiġaa irrusiqłuk

itnaqługu, “Qiñuisaaġiñ! Aniḷutinaasii aŋutmiñ!” [26] Irrusiqḷuum iñukniaq nagliksaaqti-
tuullaŋniġaa qiiqsruqmatununniiñ iġialapkaqpauraqługu uniksaqamiuŋ. [27] Iluqatiŋ tau-
tuktuat taavrumiŋa quviġutchakpagitḷutiŋ apiqsruqtuutiaqsiñiqsut avatmun, “Qanusi-
uniqpa una? Qanusiuniqpa nutaaq iḷisauttun? Una aŋun aŋalatchiḷiqaqhuni tilitḷaniġai
irrusiqḷuich, aasii iliŋisa tupigitlaniġaat.” [28] Qilamik tavra siaminniqsuq taamna atu-
umaruaq nunaaqqipayaanun Galilee-mi.

Jesus Mamititchiñiqsuq Iñugiaktuanik Iñuŋnik

[29] Anikamiŋ Jew-ŋuruat katraġviatniñ tupqatnuŋniqsut Simon-kutlu Andrew-tkutlu,
piqatigiplugik James-lu John-lu. [30] Simon-ŋum aakaruaŋa nalaniqsuq uunaqłukhuni.
Jesus tikipqauraqman uqautiniġaat atniġñaġnipḷugu. [31] Utlakługu aġnaq tiguniġaa
argaigun makititlugu, aasiiñ uunaqłunġiqsiqhuni. Tavra niqłiuġutiaqsiñiġai.
[32] Minġuiqsiaġvium uvlua nuŋitman, unnuksraakun siqiñiq nipianikhuni, iñuich
tikiutriñiqsut ilaanun tamatkuniŋa atniġñautiliŋnik atlakaaġiiñik suli irrusiqḷuliŋnik.
[33] Iluqatiŋ nunaaqqim iñui katiniqsut taavruma tupqum sivuġaanun. [34] Jesus
mamititchiñiqsuq iñugiaktuanik atniġñautiqaqtuanik atlakaaġiiñik suli anipkaipḷuni
iñugiaktuanik irrusiqḷuŋnik. Ilaan irrusiqḷuich nipliquŋiññiġai atakkii iḷisimaniġaat
kisuutilaaŋa.

Jesus Quliaqtuaġniqsuq Galilee-mi

[35] Uvlaatchaurami qaugaluaqnagu Jesus aullaġniqsuq nunaaqqimiñ iñuiḷaamun.
Tavrani agaayuniqsuq. [36] Simon-ŋum piqasiqhuni piqatmiñik pakaaqsiñiġaa.
[37] Paqitnamitruŋaasiiñ nipliutiplugu, “Iluqatiŋ iñuich qiñiġukkaatin.” [38] Aglaan Jesus-
ŋum kiuniġai, “Aullaqtuksraurugut atlamun nunaaqqimun. Uvaŋali quliaqtuaġumauŋa
taamani atakkii piqutigiplugu aggiqsuaŋuruŋa.” [39] Tarra ilaa quliaqtuaqtuq katraġviŋitñi
iluqaani Galilee-mi, anipkaipḷuniḷu irrusiqḷuŋnik.

Jesus Mamititchiñiqsuq Auyugaqtualiŋmik

[40] Tarrasuli una auyugaqtualik tikiumaniqsuq Jesus-mun sitquqhuniasii iŋiqsruqługu
ikayuqupluni, “Ilvich pisuksiñaġuvich mamitiłhiñaugikma.” [41] Jesus iḷunŋutchaŋniqsuq,
isakługich argagikkani aksikḷuguasiiñ. Nipliutiniġaa, “Pisugaaġluŋa, mamititqugikpiñ.”
[42] Jesus nipliġḷuqqaaqtuq taavrumiŋa, taamna tavrakŋatchiaq iłuaqsiruq auyugaq-
tuaġmiñiñ. [43] Tarra Jesus-ŋum taamna aŋun aullaqtitkaluaqnagu iñiqtiġniġaa,
[44] “Uqautiniaqnagu kiñaunniiñ aglaan agaayuliqsimugutin, qiñiqtitchumigiñ iłuaqsiḷhiñ
ilaanun. Aatchuutiyumautin tuniḷḷautinik Agaayyutmun tuvraġlugu Moses-ŋum
tillisigikkaŋa mamititkaatinkii. Taatnaġuvich iñupayaam iḷitchuġiniaġaa mamitilaan.”
[45] Aglaan taamna aŋun aullaqami uqallaaqsiñiqsuq atqunallapiaq siamitlugu mami-
tikkaułłi. Taatnaqhuni Jesus isitqiḷguiññiqsuq nunaaqqiñun, aglaan aullaġniqsuq
iñuiḷaamun, iñuichaasiiñ utlaaġaaqsipḷugu nakitŋapayaaq.

2

Jesus Mamititchiñiqsuq Aŋutmik Aulatlaitchuamik

[1] Kiŋuagun ikituurat uvlut Jesus utitqiŋñiqsuq Capernaum-mun. Iñupayaat
uqaaqsiñiqsut aiñipḷugu. [2] Iñugiaktuat kativagitḷutiŋ tavruŋa iniksraigutiniqsut
tupqum iḷuani naagaunniiñ paam siḷataani. Jesus-ŋum quliaqtuaġutiniġai
Agaayyutim uqałhanik. [3] Tarra sisamat iñuich tavruŋautriñiqsut aulatlaiḷaamik
iñuŋmik. [4] Qalligaluaqhutiŋ tikiḷguiññiġaat Jesus iñugiakpagitḷutiŋ iñuich. Tavra
aŋmaqługu tupqum qiḷaŋa atqaqtinniġaat taamna aulatlaiḷaq qaatchiaqtuummaan.
[5] Jesus-ŋum iḷitchuqłiqamiuŋ ukpiqsrisiqaqtilaaŋat, nipliutiniġaa aulatlaiḷaq,
“Nukatpiaq, killuqsautipnik natqigutigikpiñ.” [6] Iḷaŋich aglaliqirit aquppiruat
tamaani isummatiqaġniqsut itna, [7] “Suvaata una uqaqpa Agaayyutitun? Taamna
uqaġniqłuktauruq. Agaayyun kisimi natqigutritḷaruq killuqsautinik!” [8] Jesus-ŋum
irrutchiġmigun kaŋiqsiaġiliqamigich uqapiḷułhat, nipliutliġniġai, “Suvaata uqapiḷukpisi
isummatipsigun? [9] Qanuq una nipliutitquvisiuŋ aulatlaiḷaq, ‘Killuqsautipnik

natqigutigikpiñ' naagaqaa nipliutiłhanik, 'Makillutin, uqummatitin tigulugich pisugiñ'?
Nalliak qaġanatlukpa? [10] Aglaan iḷitchuġitqugipsi Iġñiŋan Aŋutim aŋalatchiłiqałhanik
maani nunami natqigutritḷapluni killuqsautinik." Tavrani nipliutigaa aulatlaiḷaq,
[11] "Tiligikpiñ, 'Makillutin, tigulugu qaatchian aggiiñ!' " [12] Tavrakŋatchiaq taamna aŋun
makitiqtuq. Tiguplugu qaatchiani aullaġniqsuq nakuqsipqauraqami. Qiñiqtuapayaat
taavrumiŋa quviġutchaŋniqsut. Kamasruaqsiñiġaat Agaayyun, "Tautunġaŋitchugut
taatnatchimik," itnaqhutiŋ.

Jesus Piksraġniqsuq Levi-mik

[13] Jesus taivrumuŋalgiññiqsuq siñaanun narvaŋan Galilee-m aasii katirviginiġaat iñu-
gaaġruich. Ilaan iḷisautiaqsiñiġai. [14] Tamaani apqusaaqami tautuŋniġaa Levi, iġñiġikkaŋa
Alphaeus-ŋum aquppiruaq savaaġmiñi manniqipluni. Tavra Jesus-ŋum nipliutipmani
itna, "Maliŋŋa," taavruma makitluni maliutliġniġaa.
[15] Aasiiñ taavruma aquagun Jesus niġiñiqsuq tupqani Levi-ŋum. Iñugiaktuat tax-
siliqiritlu atlat killuliqiritlu aquppiqatiginiġaich Jesus-ŋumlu maliġuaqtaiñḷu. Tamatkua
iluqatiŋ maliaqsipmiñiġaat. [16] Aglaliqirit suli Pharisee-ŋuruat tautuŋniġaat niġiqa-
tiqaqługu tax-siliqirinik suli killuliqirinik. Taapkua nipliutigaich maliġuaqtai, "Su-
vaata ilaa niġiqatauva suli imiqatauva tax-siliqirini suli killuliqirini?" [17] Jesus-ŋum
tusaakamigich nipliutigai, "Iłuaqtuat taapkua atniġñaitchuat inuqsraŋitchut taaktinik
aglaan iliŋich atniġñaqtuat. Uvaŋa aggiŋitchuŋa aiyugaaġiaġlugich nalaunŋaruat
aglaan killuliqirit."

Apiqsruun Uisauraałikun

[18] Maliġuaqtai John-ŋum Paptaaġirim suli Pharisee-ŋuruat uisauraaġuuniqsuat
piqusiġiplugu. Iḷaŋich iñuich utlakamitruŋ apiqsruġniġaat, "Suvaata maliġuaqtai
John-ŋum suli Pharisee-ŋuruat uisauraaqmata, ilviḷḷi maliġuaqtitin taatnatlaiññiqpat?"
[19] Jesus-ŋum kiuniġai atrikusautmik, "Iḷagiich uumani iḷaqatnigiaqtuami
uisauraaġniqpat iḷaqatnigiaqtuam nayuutiniŋanisuli? Taatnaġumiñaitchut
iḷaqatnigiaqtuam nayuutiłhani. [20] Aglaan uvluq tikitkisiruq iḷaqatnigiaqtuam
aullaġviksraŋa iliŋitñiñ. Tavra uisauraaġviksraqpaaluk." [21] Jesus-ŋum iḷisautipsaaġniġai
atrikusrautmik, "Iñuum utuqqaq atnuġaaq iḷaaġumiñaitchaa nutaamik ukiłhaamik
atakkii iḷaaŋuyumi nutaam utuqqaq alikpalaaġisigaa, aasiiñ allaq aglitḷukhuni.
[22] Naagasuli, iñuum utuqqaq puuq immiġumiñaitchaa nutaamik asiam misuġuanik
atakkii nutaam misuqqum alikkisigaa asiam misuġuan puuŋa, suli asiam misuġua
maqigisiruq taavrumakŋa puumiñ. Aglaan nutaaq asiam misuġua immiutraksrauruq
nutaamun puumun."

Qanuutautilaaŋa Minġuiqsiaġvium

[23] Uvluani minġuiqsiaġvium Jesus pisuŋniqsuq nautchiivikun. Tarra maliġuaqtai
tamaunnaaqamiŋ pukuŋniqsut mukkaaksranik, niġiaqsipḷugitaasiiñ. [24] Tavra iḷaŋisa
Pharisee-ŋuruat nipliutilgiññiġaat, "Ataŋii, suvaata iliŋich savakpat minġuiqsiaġvium
uvluani maliġutaksrakuaġnaŋitkaluaqtuat tamarrumani uvlumi?" [25] Ilaan kiuniġai,
"Agliqimasuknaġiksi David-ŋumlu piqataiñḷu inuqsriułhat niqiksraġmiknik? [26] David
isiġniġuguuq tupqanun Agaayyutim niġipḷuniasii qaqqumik tuniḷḷaqtuutmik
Agaayyutmun. Taatna atuumasruuniqsuaq Abiathar-ŋum qaukłiułhatni agaayuliqsit.
Maliġutaksraptigun kimun-unniiñ niqiksrautitquŋiññiġaa avataatigun agaayuliqsit.
Aglaan David-ŋum niġiñiġaa qaqqiaq, aasiiñ aatchuġniġaa maliktigikkani."
[27] Taatnaġaluaqamigich Jesus-ŋum nipliutipsaaġniġai, "Minġuiqsiaġvium uvlua
iñiqtauruq iñuŋmun aglaan iñuk iñiqtauŋitchuq minġuiqsiaġvium uvluanun.
[28] Taatnamik Iġñiŋa Iñuum atanġuruq unniiñ minġuiqsiaġvium uvluani."

3

Aŋun Argalik Pannaqłuktanik

1 Jesus isitqiŋñiqsuq Jew-ŋuruat katraġvianun. Aasiiḷi tarani itmiñiqsuq aŋun argalik
pannaqłuktanik. 2 Jew-ŋuplutiŋ sivulliuqtuat qaunaksruaqsiḷgiññiġaat mavruigisik-
maŋaan minġuiqsiaġvium uvluani, tavraami agvisiksraqsiuqługu. 3 Jesus-ŋum tarra
nipliutiniġaa aŋun argalik pannaqłuktanik, “Makillutin uvuŋaġiñ.” 4 Tavraniasiiñ
apiqsruqługich taapkua, “Nalliak maliġutaksrakuaġnaqpa Minġuiqsiaġvium uvluani
—savaaqałiq nakuuruamik naagaqaa pigiitchuamik, anniqsuiḷiq iñuułiġmik naagaqaa
tuqqutchiḷiq?” Aglaan iliŋich nipaisaaġniqsut. 5 Uumitchaksaałhum tikiumaliġalu-
aġniġaa tarani aglaantuuq iłuirrutiginiġaa pitchiġiiḷhatigun suli suksraqaŋiḷhatigun,
uummatiqaqhutiŋ siqquqtuamik. Tarra nipliutiniġaa aŋun taamna, “Isivitkich argak-
tin.” Taavruma tarra isivinniġai, aasiitai argai iłuaqsiñiqsut igḷumiktitun iḷipḷutiŋ.
6 Tarra taapkua Pharisee-ŋuruat aullaqtiġniqsut, tarvauvaa sivunniuqatigityaqługich
Herod-kuayaat qanuq tuqułiksraŋagun Jesus-ŋum.

Iñugayaat Narvam Siñaani

7 Jesus aullaqasriqhuni maliġuaqtimiñik Galilee-m narvaŋanuŋniqsuq. Iñugaaġruich
malilgiññiġaat Galilee-miñḷu Judea-miñḷu, 8 Jerusalem-miñḷu, Idumaea-miñḷu,
uŋataaniñḷu Jordan-ŋum, avataaŋniñḷu Tyre-mlu Sidon-ŋumlu. Taapkua tusaaniġaat
kamanaqtuanik savaaqałha utlakługuasiiñ. 9 Tarra Jesus-ŋum uqautiniġai
maliġuaqtini umiaq ikkiviksrani tigułhiñaaġuqupluqu qanimiñun atakkii iñugaaġruich
ukua iñugiaksivagitḷutiŋ tatruliġaat. 10 Mamititchianikman iñugiaktuanik, atlat
atniġñautilgich tatviksraiġñiġaat aksigukługu Jesus. 11 Tamarrasuli irrusiqḷulgich
tautukamitruŋ putqataġvigiplugu niplianiqsutli itna, “Ilvich Iġñiŋa Agaayyutim.”
12 Aglaan iñiqtiqtaġniġai tamatkua iliŋitñun iḷitchuġipkautigitquŋitḷuni.

Jesus Piksraġniqsuq Qulit Malġuiñik

13 Jesus kilvaqtaaġniqsuq tuŋaanun kiŋiktaam nunam. Tarani qiññuaġniġai tamatkua
pigisukkani. Tarra utlaŋniġaat. 14 Nalunaiqsaġai qulit malġuk maliġuaqtiksrat,
uqqiraqtaunik taiyuqługich piqatigisukługich, tuyuġisukługich quliaqtuaġiaquplugich.
15 Saŋŋiksriññiġai mamititchitḷasipḷugich atniġñaqtuanik suli anitchitḷasipḷugich ir-
rusiqḷuŋnik. 16 Uvva ukua qulit malġuich Jesus-ŋum nalunaiqsaġikkaŋi: Simon-
lu atchikkaŋa Peter-mik, 17 James-lu John-lu iġñak Zebedee-m Jesus-ŋum atchikkak
Boanerges-mik, mumiutiqaqhuni “Iġñiġikkak katlulam” [uumitchiyałallakhutigguuq].
18 Suli Andrew-lu, Philip-lu, Bartholomew-lu, Matthew-lu, Thomas-lu, James-lu iġñiŋa
Alphaeus-ŋum, Thaddaeus-lu, atla suli Simon Zealot-ŋuruaq, 19 suli Judas Iscariot,
taamna aatchuutigitniktuaq ilaanik.

Jesus-lu Beelzebul-lu

20 Akuniisuŋaqani Jesus isiġniqsuq tupiġmun. Iñugaaġruich malilgiññiġaat. Ki-
isaimmatai taatnaqhutiŋ Jesus-lu maliġuaqtiniḷu niġiḷguiḷiġniqputunniiñ. 21 Tavra
iḷaiñ tusaakamitruŋ taatnaqtuaq aullaġniqsut aggisityaġukługu Jesus, atakkii iñuich
uqautigigaat iłuanġiġñipḷugu. 22 Iḷaŋich aglaliqirit tikiññiġaat Jerusalem-miñ itnaqhutiŋ,
“Jesus Beelzebul-mik aŋalatiqaqtuq, aasiiñ anitchiraġaqtuq irrusiqḷuŋnik atuqługu
saŋŋia aŋalataata irrusiqḷuich.” 23 Jesus-ŋumtarra qalliḷaaquniġai iñuich iŋmiñun uqau-
tiuraagaqsipḷugichaasiiñ atrikusautitigun itna, “Qanuġuni tuunġaq anittaigisiva tu-
unġaġmik? 24 Uvva nunaaqqim aŋalatai akiḷḷiḷiqsuutikpata avatmun, taamna nunaaqqiq
suksraunġiġñiaqtuq. 25 Uvvasuli iñuich tupiġmi atinġiqpata akitŋaqtuutilutiŋ suk-
sraunġiġñiaqmiut. 26 Uvva taatna qaukłiat tuunġaich irrusiqḷuŋi piyuutigumiŋ avat-
mun, ilaan saŋŋia isukłiññiaqtuq. 27 Uvvasuli atla atrikusaun: Kiñaunniiñ iñuk isiġu-
miñaitchuq saŋŋiruam iñuum tupqanun ivayaqtuaqsiḷuniasiiñ sulliñauraŋiñik aglaan
sivulliulugu pitukkayaġaa saŋŋiruaq iñuk, tavrakŋaasiiñ ivayaqtuaqsiḷuni sulliñau-
raŋiñik.

28 “Uvvauna uqautigipsi, Agaayyun natqigutriyumaaqtuq pisugaaqhuni iñuich kil-
luqsautipayaaŋitñik suli uqaġniqłuktałipayaaŋitñik Agaayyutmik. 29 Aglaan Agaayyu-
tim natqigutiyumiñaitchaa taimuŋa iñuk uqaġniqłuutriruaq Ipqitchuamik Irrutchimik;
taamna iñuk patchisaugisiruq isuitchuaġuni.”
30 Jesus taatnaġniqsuq atakkii taapkua upyaktuqługu itna, “Taamna aŋalatiqaqtuq
irrusiqłuŋmik.”

*Jesus-ŋum Aakaŋalu Aniqatiuŋi*ḷu

31 Uvvali Jesus-ŋum aakaŋa suli aniaqatiuŋi tikiññiqsut. Qichaqhutiŋ qakma kili-
giaqtinniġaat. 32 Iḷaŋata aquppiruat avataani nipliutigaa Jesus, “Ataŋii, aakanlu ani-
aqatiutinlu kigga utaqqiñiġaatin.” 33 Jesus-ŋum kiuniġai, “Kiña uvaŋa aakapiaġiviyu
unniiñ aniaqatiupiaġiviyu?” 34 Saatlugich aquppiruat avatmiñi nipliutipsaaġniġai,
“Ataŋii, uvaŋa aakapiaġa suli aniaqatiupiatka! 35 Kisupayaaq savaaqaqtuaq pisułhanik
Agaayyutim, taamna iñuk aniaqatiugigiga suli aakagiplugu.”

4

Atrikusaun Nautchiaksriqirikun

1 Tarrasuli Jesus-ŋum iḷisautiaqsiḷgiññiġai narvam siñaani imma. Iñuich katil-
giññiqsut iñugiaksipḷutiŋ. Taatnaqmataasiiñ ikiniqsuq umiamun, mikiruuramik ayak-
taallakługu, aquvinniqsuq. Iñugaaġruich qichaqtuiñaqtut narvam siñaani. 2 Ilaan
iḷisautiniġai iñugiaktuatigun atrikusautitigun. Aasii iḷisauttutmiñi uqaaqtuutiu-
raaqługich. 3 “Naalaġniḷḷagitchi! Iñugguuq nautchiityaġniqsuq. 4 Nautchirapkaqługu
nautchiaksrat iḷaŋich katagaġniqsut apqutmun, aasiitai tiŋmiurat tikitḷutiŋ niġiñiġaich.
5 Iḷaŋich kataŋniqsut uyaġauruamun nunamun nunaqapiaŋitchuamun. Nauniqsut
qilamik atakkii nunakitḷuni. 6 Aasiiñ siqiñġum mayuaqami pasikługich atakkii
kaŋiqapiaŋitḷutiŋ pannaqłuŋniġai. 7 Suli iḷaŋich kataŋniqsut akunġatnun kakitḷaġnat,
aasiiñ kakitḷaġnat naukamiŋ nagguviksraiġñiġaich asirriŋitḷutiŋaasiiñ. 8 Iḷaŋitsuli
katakhutiŋ nunagiksaamun asirriaqaġniqsut. Iñugiaksipḷutiŋ nauriñiqsut mukkaak-
sranik atautchimiñ iñuiññaq quliŋuttaaqhutiŋ suli iḷaŋich piŋasukipiaŋuttaaqhutiŋ
suli iḷaŋich tallimakipiaŋuttaaqhutiŋ.” 9 Ilaan nipliutigai, “Taamna iñuk siutiqaqtuaq
naalaġniḷi.”

Sivuniŋat Atrikusautit

10 Kisiŋŋuqamiŋ, maliġuaqtaiñ iñuiḷḷu tusaaruat ilaanik apiqsruġniġaat taavrumuuna
atrikusautikun. 11 Jesus-ŋum nipliutigai, “Agaayyutim sagviġaa nalunaqtuaŋanik
aŋaayuqautaan ilipsitñułhiñaq, aglaali tamatkunuŋa ukpiqsriŋitchuanun uqaġaqtuŋa
atrikusautitigułhiñaq. Taamna aglausimaruaq uqałiġni immiumaruq Agaayyutim it-
nauttutigikkaŋa,
12 ‘Qiñiġaluaqhutiŋ irimiknik iḷisaqsritḷaitchut,
unniiñ tusaagaluaqhutiŋ siutimiknik kaŋiqsiḷḷaitchut.
Kaŋiqsiñiġumiŋ mumikpiaqtut Agaayyutmun,
ilaanli natqigutigai killuqsautiŋitñik.’ ” *Isaiah 6:9-10*

Jesus Kaŋiqsipkaiñiqsuq Atrikusautmik Nautchiirikun

13 Jesus-ŋum apiqsruġniġai, “Naluniqpisiuŋ taamna atrikusaun? Qanuġmi kaŋiqsiñi-
aqpisigich atlat atrikusautit? 14 Nautchiiri nautchiiruq tusaayugaallautamik. 15 Iḷaatni
uqałiq nautchiaksratun katagaqhuni apqutmun; tamatkua iñuich tusaaplugu uqałiq,
aglaan tuunġaum tikitḷugu qilamik aattaġniġai uqałhich nautchirriutauruat uum-
matiŋitñi. 16 Suli atlat iñuich atripḷugich nautchiaksrat kataktuat uyaġauraaliŋmun;
tusaaplugulu uqałiq qilamik quviasukhutiŋ akuqtuqługulu, 17 aglaan uqałiq kaŋiḷiŋitman
akuniutlaitchuq. Kiŋuagun iłuiḷḷiułiġlu piyuaqsiułiġlu iḷipmaknik pigiplugu uqałiq
qapiqtiġaġniqsut. 18 Suli atlat iñuich atripḷugich nautchiaksrat kataktuat akunġatnun

kakitḷaġnat. Taapkua tusaaruat uqałiġmik [19] aglaan isumaaluutit iñuuniałikun, kinnitñiŋniaġutitlu umialgutmik suli kimmutit supayaanik suqutiginġiġaġigaat Agaayyutim uqałha. Taimmaasiiñ nauritḷaitchut asianik. [20] Suli atlat iñuich atripḷugich kataktuat nunagiksaumun: tusaakamitruŋ uqałiq akuqtuqługu suli asirriaqaqhutiŋ, iḷaŋich iñuiññaq qulitun, iḷaŋich piŋasukipiatun, iḷaŋitsuli tallimakipiatun.”

Naniq Ataani Utkusium

[21] Jesus nipliutigikkani iḷaniġai, “Ataŋii, iñuich iḷiraġinġitchaa naniq ataanun utkusium unniiñ ataatnun siñigviich. Aglaan iñuich naniq iḷiraġigaa naniqaġviŋmun. [22] Agaayyutim iriqsimakkaŋi pakma sagviġisigai iḷaatnigu. Iñuich kaŋiqsimaŋitchaluaġumisigik pakma kaŋiqsigisigaich taimanigu. [23] Kiña iñuk siutiqaġumi tusaatlaruaŋnik, ki ilaa tusaali.” [24] Ilaan nipliutimmiñiġai, “Ki, naalaġnimmaaġiksi ata! Qanutun naalaġnisilaaqsi taimma itpan, taatnatun kaŋiqsiaqtilaaqsi itkisiruq, suli kaŋiqsisaiñaġniaqtusi. [25] Ilaa piqaqtuaq akuqtullaaġisiruq aglaan taavruma piqaŋitchuam anniagisigaa pigikkani.”

Atrikusaun Nautchiaksrakun Nauraqtuakun

[26] Jesus nipliqsuq, “Atriqaqtuq aŋaayuqautaa Agaayyutim iñuŋmik nautchiiruamik nautchiaksranik nunamun. [27] Unnuaġaġipman siñikhuni suli uvluġaġipman makitluni savaaqaqtuq. Qaunaksraiḷaat nautchiaksrat nauraqtut, suli qanupiaq nalugaa naułhat. [28] Aglaan nunam naupkaqługu asirriraqtuq, sivulliuplugu nautchiaksraq nuiḷḷagaqtuq qiñiġnaqsiuraqhuni aasiitai nauqqaaqhuni puuŋa piŋŋuqmata mukkaaksram, tavrakŋa iluqani niqiksraq nauvaalukhuni. [29] Aglaan asiat nautchiirim kipputmik kipiaqsiraġigai, katitchivik tikiumaplunikii.”

Atrikusaun Mikiniqsrakun Nautchiaksrakun

[30] Jesus nipliqsuq, “Sumun atritḷavisigu Agaayyutim aŋaayuqautaa iñuŋnik? Uqautiniaġipsi atrisilaaŋanik. [31] Atriqaqtuq nautchiaksrauramik atiqaqtuamik mustardmik. Mikiniqtaġaluaqtuq nautchiaksrapayaaniñ nunami. Aglaan nautchirriutaukami nunami [32] naugaqsiraqtuq aglitḷukhuni nauriapayaaniñ. Akiġuġluksipḷuni tiŋmiḷuich uvluutiqaġvigiraġniġaat taġġaŋatni akutuqpalgich.”

[33] Suli iñugiaktuatigun atrikusautitigun Jesus-ŋum uqaaqtuutiraġniġai iñuich kaŋiqsiḷgutilaaŋatitun. [34] Ilaan uqautitlaitkai atrikusautaiḷaaqhuni. Aglaan kisiŋŋuqamiŋ maliġuaqtini kaŋiqsipkaġniuraapiaqługich piraġniġai.

Jesus-ŋum Quunniġuqtitkaa

[35] Tamarrumani uvlumi anaqaksraaqman ilaan nipliutiniġai maliġuaqtini, “Akmuŋaqta” [36] Tavrani iliŋisa uniññiġaich iñugaaġruich. Maliġuaqtai ikiniqsut umiamiknun Jesus-ŋum ikimmivianun. Atlat umiat itmiñiqsut. [37] Anuqłiġuqman qaiḷiġuqhuni umiaŋat immautiaqsiñiġaa. [38] Jesus aquani umiam siñiŋniqsuq akitchiḷḷakhuni. Iliŋisa itiqsaġniġaat niplialaplutiŋ, “Ataniiq, sugiŋitpiuŋ piyaqquġupta?” [39] Ilaa makitluni iñiqtiġniġik anuġilu qaiḷiġḷu, “Ki, anuġaiġḷi!” itnaqhuni. Anuġaiqhuni quunniġuġniqsuq taatnaqman. [40] Nipliutiniġai, “Suvaata iqsivisi ukpiqqutaitmatun?” [41] Taapkua iqsiḷiqpauraġniqsut. Apiqsruutiaqsiñiqsut avatmun, “Qanusiuniqpa una iñuk anuġimunniiñ qaiḷiqpauratlu kamagivatruŋ?”

5

Jesus-ŋum Mamititkaa Iñuk Iñugiaktuanik Irrusiqłulik

[1] Iliŋich ikaaġniqsut igḷuanun narvam nunaŋatnun Gerasene-naġmiut. [2] Niupqauraqman umiamiñ paaġniġaa irrusiqłulgum iḷuvġich akunġatniñ. [3] Uvvaguuq taamna iñuuniaġniqsuaq tamaani. Kia-unniiñ iñuum qiḷiqsimalguitḷugu kalimñiġñik; [4] Akulaiqługu qiḷiġaluaġaġniġaat niukkunlu argaigunlu. Kiktuġaalaraġniġai qilġutini piiyaqługich. Kia-unniiñ iñuum nuyuiqsalguiññiġaa. [5] Ataramik unnuamiḷu uvlumiḷu nayuutiraġniqsuq nipaalapluni qipiqsralakami iḷuviġich akunġatniḷu qimiġaat

qaaŋatniḷu, suli iñugiaktuami kiḷḷialapluni uyaġaŋnun. 6 Taiññaqiuraq qiñiqamiuŋ
Jesus aqpaliqsruġniqsuq ilaanun, sitquġvigipluguasiiñ sivuġaanun. 7 Iñuum iḷuaniñ
irrusiqłuum piyaa nipitugalukut, “Jesus, Iġñiŋa Qutchiŋñiqsrauruam Agaayyutim,
suniaqpiŋa? Agaayyutim atqagun iŋiġikpiñ anasiñŋuqsaquŋitḷuŋa.” 8 Jesus-ŋum tiligaa
irrusiqłuk anitquplugu taavrumakŋa iñuŋmiñ. 9 Atakkii Jesus-ŋum apiqsruġaa, “Sumik
atiqaqpich?” Ilaan kiuniġaa, “Uvaŋa atiġa Iñugiaktuaq atakkii uvagut iñugiaktugut.”
10 Tarra taavruma iŋiqsruaġniġaa, “Tuyuġiniaqasigut tamarrumakŋa nunamiñ.”
11 Qanimi munaqsraqpauraqaġniqsuq malġuŋnik kavluutiŋnik kunianik, niġiñiaqhutiŋ
qimiġaami. 12 Irrusiqłuich iŋiqsruaqsiñiġaat, “Isiqtittigut kunianun taapkunuŋa.”
13 Jesus-ŋum aŋiġniġai. Irrusiqłuk aullaġniqsut aŋutmiñ, isiqhutiŋaasiiñ kunianun.
Iluqatiŋ kuniat paŋalikhutiŋ anayasuktuasuŋaqatiŋ ipnakun. Naparaġniqsut narvamun
aasiiñ ipiplutiŋ.

14 Munaqsriruat taapkuniŋa kunianik qimakhutiŋ uqautityaġniġaich nunaaqqiġmiut.
Tamatkua iñuich aullaqhutiŋ tautugiaġniġaat tamanna atuumaruaq. 15 Iñuich utlau-
tikamiŋ Jesus-mun tautuŋniġaat irrusiqłuqaġuugaluaqtuaq aquppiruaq atnuġaaqhuni
qauġrimapluniḷu. Taatnaqhutiŋ iñuich iqsitchaŋniqsut. 16 Tamatkua qiñiqatauruat
uqautigiaqsiñiġaat iñupayaanun qanuq atuumałha atlaġuqman irrusiqłuqaġuugaluaq-
tuaq suli qanuq piyaqqułhat kuniat. 17 Tavra iñuich iŋiqsruagaqsiñiġaat Jesus aullaqu-
plugu nunamikniñ. 18 Jesus ikiaqsipman umiamun taavruma irrusiqłuqaġuugaluaqtuam
iŋiqsruaqsiñiġaa maligukługu Jesus. Maliguliḷḷapiaġniġaa Jesus. 19 Naagauvva Jesus-ŋum
maliquŋiññiġaa aglaan itna nipliutiłhiñaġniġaa, “Aiḷutin iḷauraaqnun uqautityakkich
tamarrumiŋa kamanaqtuamik Atanġum savauttutaanik ilipnun suli iḷunŋuksriłhanik
ilipnun.” 20 Tavra iñuk aullaġniqsuq, aasiiñ quliaqtuagaqsipḷuni nanipayaaq Qulini
Nunaaqqiñi qanuq kamanaqtuamik savaaqałha Jesus-ŋum iŋmiñun. Tarra iluqatiŋ
iñuich quviġusuŋniqsut.

Jairus-ŋum Pania suli Aġnaq Aksikniktuaq Jesus-ŋum Atnuġaaŋanik

21 Jesus utiqami igḷuanun narvam, iñugiaktuat iñuich katilgiññiqsut siñaani nar-
vam. 22 Tavra aggiqmiñiqsuq aŋalataa Jew-ŋuruat katraġviata, Jairus-mik atilik. Tau-
tukamiuŋ Jesus punniqsuq sivuġaanun. 23 Iŋiqsrullapiaġniqsuq itnaqhuni, “Paniuraġa
amma tuqułhiñaaġuqtuq. Iḷiḷḷaŋniaqugitka argaktin ilaanun mamitquplugu. Iñu-
uyumauġli.” 24 Taatnaqmantarra Jesus taamuŋaqatiqagiññiqsuq. Iñuich iñugiak-
pagitḷutiŋ malilgiññiġaat tatruqługuunniiñ. 25 Aġnaqtuuq tamaaniitmiñiqsuq atniġñau-
tiqaqtuaq auŋmik qulit malġuŋni ukiuni, 26 iłuaqsipkaġniaġaluaqtitluni iñugiaktua-
nun taaktinun. Akiḷiqsuutigiplugitunniiñ sulliñaurani iłuaqsiŋiññiqsuq, aglaan at-
niġñaliqsaiññaġniqsuq. 27 Ilaan tusaakamiuŋ Jesus utlautiniqsuq iñugiaktuat akunġa-
tigun. Tarra tunuaniñ aksiŋñiġaa atnuġaaġikkaŋa, 28 isumapluni, “Aksikkupku Jesus-
ŋum atnuġaaŋa iłuaqsiyumiñaqtuŋa.” 29 Tavrakŋatchiaq aunaaqsruŋaiġñiqsuq. Ikpig-
iniġaa timigikkaġmiñi iłuaqsiłḷi taavrumakŋa atniġñautmiñ. 30 Jesus iḷisimaliqhuni
saŋŋi aullaqtilaaŋanik iŋmiñiñ kiŋiaġniqsuq tatruqtuani nipliqhuni, “Kia aksiksiq-
pauŋ atnuġaaġa?” 31 Maliguaqtaiñ nipliutigaat, “Iḷisimagaluaqługu iñugiaktuanun
tatruqtilaan, naagasuli apiqsruqtutin kimun aksiksilaaqnik.” 32 Jesus qiñiġniaġniqsuq
kimun aksiksilaaġmiñik. 33 Taavruma aġnam Jesus utlaŋniġaa iqsiḷiqsiqhuni attaqs-
raliqsiqhuni iḷisimaplunikii iłuaqsisilaaġmiñik. Putluni sivuġaanun uqautiniġaa ak-
siŋñipḷugu. 34 Jesus-ŋum nipliutigaa, “Ukpiqsriḷiqpich iłuaqsipkaġaatin. Tutqiksaut-
lasirutin, iłuaqsirutin atniġñautigikkaqniñ.”

35 Jesus uqaqtitlugu iḷaŋich iñuich tikiññiqsut tupiġikkaŋaniñ taivruma aŋalataan
katraġvium nipliqhutiŋ, “Paniuran tuquaniktuq. Iḷaksiatqiŋñiaqnagu Iḷisautri.”
36 Jesus-ŋum suliqutigisuŋaqnagich nipliqsuat nipliutigaa aŋalataa katraġvium,
“Iqsiñak, ukpiqsriłhiñaġiñ.” 37 Ilaan kiñaunniiñ iñuk maliquŋiññiġaa avataatigun
Peter-mlu, James-lu, suli John aniqatigikkaŋa James-ŋum. 38 Tikitñamiŋ tupqanun
aŋalataan katraġvium Jesus-ŋum qiñiġniġai kiñuvġurit tamatkualu qiarit atqunallapiaq.

39 Isiqhuni nipliutigai, “Suvaata itnaġniqpisi qiaplusiḷu? Una iḷiḷgaaq tuquŋitchuq,
siñiktuaqsiñaqtuq.” 40 Tamatkua mitautigiaqsiñiġaat. Uvvaasiiñ anitquniġai.
Kisiŋŋuqhutiŋ aŋayuqaaglu iḷiḷgaam suli taapkualu piŋasut maliġuaqtai isiġniqsut
iḷiḷgaam nalavigikkaŋanun. 41 Tiguniġaa iḷiḷgaaq argaigun nipliutipluguasii, “Talitha
Coum” (mumiutiqaqtuaq “Niviaqsiaġruuk, nipliutigikpiñ, makittin”). 42 Tavrakŋatchiaq
iḷiḷgaaq makinniqsuq pisuaqsipḷuniasiiñ. Taamna ukiuqtutilaaqaġniqsuq qulit
malġuŋnik. Taapkua nayuutiruat quviġutchallapiaġniqsut. 43 Ilaan iñiqtiġniġai
kisumununniiñ iḷitchuġipkaquŋitḷugu tamanna atuumaruaq aglaan niġipkaquniġaa.

6

Nazareth-miut Ukpiġiŋitkaat Jesus

1 Taavrumakŋa Jesus aullaġniqsuq iñuguqniaġviŋmiñun. Maliġuaqtaiñ maliŋniġaat.
2 Minġuiqsiaġvium uvluani ilaa iḷisautriaqsiruq Jew-ŋuruat katraġviatni. Iñugiaktuat
tusaakamitruŋ quviġusuŋniqsut nipliqhutiŋ,
“Nakikŋakiaq iḷisimmatiqaġnikpa, una iñuk? Kia marrumiŋa puqiutmik aatchuġniq-
pauŋ suli saŋŋimik savaaqatlasipḷuni quviqnaqtuanik? 3 Taamna qiruŋnik savaaqaġu-
usruguuq, amii? Iġñiġigaa Mary-m. Suli aniaqatigigaat James-ŋumlu, Joseph-ŋumlu,
Judas-ŋumlu Simon-ŋumlu, suli aġnat aniaqatai marra iñuuniaqhutiŋ akunnaptikni.”
Tarraasiiñ ukpiġiŋiññiġaat kamanałha. 4 Aglaan Jesus-ŋum itnaġniġai, “Iñuich nani-
payaaq kamagiraqniġaat sivuniksriqiri aglaan kamagitlaiññiġaat iñuguġviani unniiñ
akunġatni iḷagikkaiñ naagaunniiñ kiñunġani.” 5 Jesus savaaqalguiññiqsuq quviqnaqtu-
anik savaanik. Iḷigaluaġniġai argaŋni ikituuranun atniġñaqtuanun iłuaqsipḷugichaasiiñ.
6 Ilaan quviġusuutiginiġaa Nazareth-miut ukpiqsrisuŋiḷhat. Jesus nunaaqqiñuktaġniq-
suq iḷisautriaqsipḷuniasiiñ.

Jesus-ŋum Aullaqtitkai Qulit Malġuich Maliġuaqtini

7 Jesus-ŋum sivunniuqatiginiġai qulit malġuich maliġuaqtini, aasii
aullaqtitkaqsipḷugich malġuuttaaqługich. Saŋŋiksriññiġai anitchitḷasipḷugich
irrusiqłuŋnik, 8 tilipḷugich, “Iglaułłapsitñi saagaġniaqasi sumik aglaan ayauppiuramik
kisian; qaqqumik unniiñ iŋiularim puukataŋanik unniiñ maniŋmik aullautriñiaqasi.
9 Aluġuaqtuġusi suli atnuġaatqiutiksraiḷaaġusi.” 10 Suli ilaan nipliutiniġai, “Tukkuniġupsi
tupiġmun atlamik tukkuksraqsiuġumiñaitchusi aullaġniałłapsitñunaglaan, 11 suli iñuich
paġlaŋitpasi naalaġnisuŋitpatigiglu uqalusi, uniḷḷugu nunaaqqiq ipsuktuġumagiksi
apyuq isigapsitñiñ. Taamna kilgutaugisiruq iliŋitñun akuqtuiŋisilaaŋatnik
tusaayugaaġiksuamik. [Iḷumun uqautigipsi, qaġanatluŋniaqtuq iñuiñi Sodom-
ŋum Gomorrha-ŋumlu atanniivium uvluani taapkunakŋa iñuiñiñ nunaaqqim.]”
12 Quliaqtuaġutiginiġaat iñuŋnun isummitqiquplugich mumikługich killuqsautiŋitñiñ.
13 Suli anittaiñiqsut iñugiaktuanik irrusiqłuŋnik iñuŋniñ, uqsruqtiqługiḷḷu uqsruġutnik
iñugiaktuat atniġñaqtuat iłuaqsipḷugichaasiiñ.

John Paptaaqtitchiri Tuquniqsuq

14 Herod-tuuq, Galilee-m umialga, tusaaniqsuq Jesus-mik atakkii iñuich uqaqaġniqsut
ilaanik nanipayaaq. Iḷaŋich iñuich nipliġñiqsut, “John Paptaaqtitchiri aŋitqiŋñiqsuq
tuqułiġmiñ. Taatnamik savaaqatlasiñiqsuq quviqnaqtuanik.” 15 Atlat nipliġñiqsut,
“Elijah-ŋuvaluktuq.” Suli atlattuuq uqaġniqsut, “Sivuniksriqirauvaluktuq iḷaŋatitun
taipkua kamanaqtuat sivuniksriqiritun iŋiḷġaan.” 16 Aglaan Herod tusaakami ni-
pliġñiqsuq, “Una John-ŋuniqsuq niaquikkaġa, makitqikhuni tuqułiġmiñ.” 17-18 Sivuani
Herod-ŋum iḷaqatigiliutinikkaŋa aniaqatmi Philip-ŋum nuliaŋa atilik Herodias-mik,
John-ŋum suakataġaluaġniġaa Herod, “Maliġutaksrakuaġnanġitchuq aniaqatvich nuli-
aġikkaŋa tuvaaqasiutigupku.” Taatnaqługu Herod-ŋum tigupkaġniġaa John isiqsiuviŋ-
muktitlguasiiñ aġnaqtiŋ quyalisukługu. 19 Aasiiñ Herodias-ŋum qinnautigaluaġniġaa
tuqqutchukkaluaqługu, aglaan taatnalguiññiġaa piqutigiplugu Herod. 20 Herod-ŋum

attaġiniġaa John iḷisimaplugu nalaunŋapluni ipqitchuaq iñuk. Taatnamik tugluaqsi-
maaġniġaa. Naalaġnisuullapiaġaa John tutqiiḷisuugaluaŋŋaġmi naalaqtuapayaaqamiuŋ.
21 Kiisaimma Herodias-ŋum piviksrani nalautitpaa. Herod-ŋum annivilirvia
tikitman aiyugaaqłiqhuni qaukłiŋitñik kavamauruat, aŋuyaktillu qaukłiŋitñik suli
sivulliuqtiŋitñiglu Galilee-m. 22 Tavra pania Herodias-ŋum isiqhuni sayuġniqsuq
quyalipḷugu Herod suli tuyuġmiaŋi. Umialgum nipliutiniġaa aġnauraq, “Iŋiqsruġiñ,
sumik piqaġukkapnik aatchuġisigikpiñ.” 23 Akiqsruutiniġaa taamna aġnauraq,
“Qanutchipayaamik iŋiġupŋa qaitchigisigikpiñ, avvaŋanikunniiñ atanġuviŋma.”
24 Niviaqsiaq aakamiñukhuni itnaġniġaa, “Sumik apiqsruġisivik?” “Apiqsruġumautin
niaquanik John Paptaaġirim,” aakaŋan itnaġniġaa. 25 Taamna utiġniqsuq
qilamiksruaqhuni umialiŋmun nipliutiplugu, “Uvaŋa aatchuquruŋa ilipnun akkupak
niaquanik John Paptaaqtitchirim puggutamun iḷiḷugu.” 26 Umialgum tusaakamiuŋ
aliasuliḷḷapiaġniqsuq. Aglaan akiqsruqtuutni pigiplugu suli pigiplugich tuyuġmiani
itigautipchanġitchaa. 27 Tarva Herod umialik tilisiñiqsuq niaquiqsirimik niaquanik
John Paptaaqtitchirim aggiutritquplugu. Taavruma isiqsiviŋmukhuni niaquiġñiġaa
John. 28 Aasiiñ aggiutiplugu niaqua puggutamun iḷipḷugu qaiññiġaa aġnauramun,
aasiiñ aġnauram qaitḷugu aakamiñun. 29 Tavrakŋa John-ŋum maliġuaqtaiñ
tusaapqauraqamitruŋ taamna, aiñiġaat timaa tugvaġiaqługuasiiñ.

Jesus Niġipkairuq 5,000 Aŋutinik

30 Uqqiraqtit utiġniqsut Jesus-mun, uqautipluguasiiñ savaaġikkaġmiknik suli
iḷisautriḷiġmikniglu. 31 Iñuich utiqtaqpaitḷutiŋ maliġuaqtai niġġiviksraiġniġaichunniiñ.
Taatnaqhuni Jesus-ŋum nipliutiniġai, “Kiata, kisiŋŋuġuutiluta iñuiḷaamun,
miŋġuiqsiallagiaġitchi.” 32 Tavra aullaġniqsut iñuiḷaamun umiakun kisimiŋ.
33 Iñuich tautukamisigiŋ aullaqmata, iḷisaqłiġniġaich. Aqpatkaqsiḷiġñiqsut iluqaitñiñ
nunaaqqiñiñ tikiumasukhutiŋ sivuniġvigikkaŋatnun taapkua sivuatni. 34 Jesus niukami
umiamiñ tautuŋniqsuq iñugiaktuanik iñuŋnik. Iḷunŋutchaŋniqsuq atriḷiutiplugich
ipnaiyaatun munaqsraiḷaatun. Tavra Jesus-ŋum iḷisautiuraaġatasrugruŋniġai.
35 Uvluqpaguqman maliġuaqtaiñ utlaŋniġaat Jesus nipliutiplugu, “Manna
nayukkaqput iñuitchuq, suli unnuaqsiyaa. 36 Aullaqtitkich iñuich nunaaqqiuranun.
Tauqsiġiaġlich niqiksraġmiknik.” 37 Tarra Jesus-ŋum kiuniġai, “Aatchuqsigik
niqiksraŋitñik.” Taapkua apiqsruġniġaat, “Qaqquqsitquvisigut malġuk tallimakipiak
akiksraŋaknik niġipkautiksraŋatnik?” 38 Jesus-ŋum nipliutiniġai, “Qanutunmi samma
qaqqiaŋuraqaqpisi? Iḷitchuġiniurallaktiġitchi.” Iḷitchuġikamitruŋ Jesus uqautigaat,
“Paqittugut tallimanik qaqqiaŋuranik suli malġuŋnik iqaluŋnik.” 39 Tiligai iñuich
aquvititquplugich ivigaamun. 40 Tavra tallimakipiaŋutqataaqługich suli malġukipiaq
qulitqataaqługich aquvititkaich. 41 Tiguniġai tallimat qaqqiaŋurat suli malġuk
iqalugauraak, aaġluqhuni qiḷaŋmun quyyatiplugich. Aasiiñ avguqługich qaqqiat suli
iqalugauraak qaiññiġai maliġuaqtimiñun autaaquplugich tamatkunuŋa niġisuktuanun.
42 Iñuich niġiñiaġniqsut, iluqatiŋaasiiñ niġisuiḷḷapiaqhutiŋ. 43 Niġisuiŋanikmata
katinniġaich qulit malġuk aguupmaich iḷakunik imalgich. 44 Taapkunani niġiruani
5,000-ŋuniqsut aŋutit.

Jesus Pisrukman Imiġmi

45 Niġianipqauraqmata maliġuaqtai aullaqtitkai umiakun sivumiñi narvam igḷuanun,
amuŋa nunaaqqiuramun Bethsaida-mun. Aasii taatnaanikami aitquniġai taapkua
iñugayaat. 46 Suli aullaqtitkanikamigich mayuġniqsuq iġġimun agaayutyaqhuni.
47 Qaumauraaŋŋaan unnuksraaqman umiaq iḷiñiqsuq qitqanun narvam, Jesus kisivlip-
kaqługu nunami. 48 Qiñiġniġai sakuullapiaqhutiŋ iputtuat atakkii paaqługu anuġi.
Tamaaniguuq uvlaatchauraġuqman pisuktuaġniqsuq qaaŋagun imġum. Qaaŋiqsaġu-
maruatun piñiġai. 49 Tautuŋniġaat iḷisaġipmiñagulu pisuktuaqtuaq qaaŋani imġum.
Aliuqtuaqsiñasugiplutiŋ nipliagaqsiñiqsut. 50 Qiñiqamitruŋ iluqatiŋ tataminniqsut.
Qilamik Jesus-ŋum nipliutigai, “Quviatchauġigitchi, uvaŋauruŋa, iqsiñasi.” 51 Tarra

utlaŋniġai ikipluni umiamun, aasii anuġaiqhuni. Taapkua quviġutchallapiaġniqsut.
52 Tautukkaluaqługu Jesus niġipkaipman qaqqunik iñugiaktuanun kaŋiqsimalguiññiġaat-
suli kisuutilaaŋa, ukpiġilguitḷugu tavrakii.

Jesus Mamititchiruq Atniġñaqtuanik Gennesaret-mi

53 Taapkua ikaaqługu narvaq tulaŋniqsut Gennesaret-mun. 54 Niukamiŋ umiamiñ
iñuich iḷisaqłiġutiniġaat Jesus. 55 Iglauniqsut iluqaani nunami Jesus-muutriaqsipḷutiŋ
atniġñaqtuanik akiyaqhutiŋ siñigviksuummaisa iḷitchuġikamitruŋ Jesus sumiitilaaŋa.
56 Napmupayaaq Jesus nunaaqqiuramukman suli nunaqpaŋmun iñuich aggiutruġniġaich
atniġñaqtuat iḷḷiuqaqługich tumitchaanun apqusaagaksraŋiñun Jesus. Tamatkua iñuich
iŋiqsruġniġaat Jesus atniġñaqtuat aksiḷḷaŋniaġukługuunniiñ atnuġaaŋa. Aasiiñ taat-
naqamitruŋ nakuqsiraġautiginiġaat.

7

*Sivulliaŋisa I*ḷisauttutigikkaŋat

1 Tavra iḷaŋisa Pharisee-ŋuruat suli aglaliqirit aggiqsuat Jerusalem-miñ utlaŋniġaat
Jesus. 2 Tautuŋniġaich Jesus-ŋum maliġuaqtit iḷaŋisa niġiruat iġġuġaluaqnagich argatiŋ
Pharisee-ŋuruat piraksriutaatitun iñuŋnun. 3 Pharisee-ŋuruat suli atlat Jew-ŋuruat
niġiḷḷaiññiqsut iġġuġaluaqnagich argatiŋ, kamagiplugu iḷisauttutaat sivulliaġikkaġmiŋ
iŋiḷġaanimakŋa. 4 Aikamiŋ tauqsiġñiaġviŋmiñ sunik niġiḷḷaiññisut iġġuġaluaqatiŋ. Suli
iñugiaktuat piraksriutiŋich aapamiŋ maliġutmigaich itnatun ittuat, iġġuġlugich qallutit
suli utkusiich suli puggutat. 5 Tavra Pharisee-ŋuruat suli aglaliqirit apiqsruġniġaat Je-
sus, “Suvaata maliġuaqtitin maliġutiŋitpat iḷisauttutigikkaŋitñik sivulliapta, niġipḷutiŋ
qaqqianik iġġuġniġiḷaanik argaŋmiknik?”

6 Jesus nipliutigai, “Ukpiŋŋuaqtauruasii, Isaiah sivuniksriqiri nalauttuq uqaqami
ilipsigun, itnaqhuni,

Iñuich kamaksrulgugaluaġaatŋa uqałhiñaġmiktigun
aglaan uummatiŋich uŋasiksut uvamniñ [piqpagillapianġitḷuŋa].

7 Kamaksruutaat uvamnun taŋiġiḷaaŋuruq
atakkii iḷisautrirut iñuich iḷisauttutaitñik iḷipḷugich maliġutaksraġiruatun Agaayyu-
tim. *Isaiah 29:13*

8 Kamagiŋitkaluaġisi tillisai Agaayyutim, aglaan kamaksripḷusi ilitqutchiñik iñuknitŋaq-
tauruanik.”

9 Jesus-ŋum nipliutipsaaġniġai, “Yaiy, nalunġitkaluaġniġiksi qanuq ayaksimaałik-
sraŋat tillisai Agaayyutim. Iḷisimagaluaqługu atuumaniaqtaksrauruaq Agaayyutim
pisułhagun kamagiraġiŋitkisi aglaan iḷisauttutisi malikkisi. 10 Moses tilisiñiqsuq,
‘Kamagiyumagiñ aapan suli aakan’ suli ‘Kiñaimña uqapiḷuutriruaq aapamiñik suli
aakamiñik tuqqutaksraupiaqtuq’. 11 Aglaan itna iḷisautrirusi iñuum nipliutiłhiñau-
plugik aŋayuqaaŋni ‘Corban’ (mumiutiqaqtuaq ‘Ikayuġukkaluaġiptik aglaan qaiñŋanik-
tuŋa Agaayyutmun’). 12 Taatnaqamigguuq patchisaiyaġniraqtuq ikayuiḷiksraġalu-
aġmiñik aŋayuqaaŋmiñik. 13 Taatnaqapsi ayakkisi uqałhi Agaayyutim taavrumuuna
iḷisauttutipsigun. Suli iñugiaktuat atlat iḷisauttutipsi atuumanġiġaġigisi.”

Sut Qaayuġnaqsiruat Iñuŋnun

14 Uumaguuq tuqłuġniġai iluqaisa iñuich iŋmiñun nipliutiplugich, “Naalaġniḷḷaksitŋa,
kaŋiqsiyumausi! 15 Isaaġaqtuaq iñuŋmun siḷataaniñ qaayuġnaqsiraġutauŋitchuq aglaan
samna anniuġaqtuaq uummatmiñiñ. 16 [Kiña iñuk siutiqaqtuaq tusaali.]”

17 Jesus-ŋum unitñamigich iñugayaat isiġniqsuq tupiġmun. Maliġuaqtaiñ
kaŋiqsimasrukhutiŋ apiqsrulgiññiġaat taavrumuuna atrikusautikun. 18 Suakataġniġai,
“Kaŋiqsiḷḷaiññiaqpat! Tusaaŋitchuatun! Uvvaami qanutchim siḷataaniñ isaaġaqtuam
qaayuġnaqsiraġaŋitchaa iñuk. 19 Atakkii isaaġaqtaŋitchuq uummataanun aglaan
aqiaġuanun anipḷuniasiiñ timimiñ.” (Jesus-ŋum nipliutigikmauŋ taamna

niġiñaqsigai niqipayaurat.) [20] Niplipsaaqtuq, “Sagviqsiqataqtuam iñuŋmiñ taavruma
qaayuġnaqsiraġigaa iñuk. [21] Samakŋa anniuġaġaqtut uummataaniñ iñuum, pigiitchuat
isummatit: sayuŋałiq iḷaqataunnani, tigliyułiq, iñuaqtułiq, [22] atlatułiq, kaviuġutiqałiq,
pigiiḷiqiłiq, kinnitñiłiq, iŋmiñun aŋalalguiḷiq, saŋiaktułiq, uqaġniqłuktałiq,
kamanaġasrugiłiq, kinnaŋaałiq. [23] Iluqatiŋ taapkua pigiitchuat sagviġaqtut iñuŋmiñ,
qaayuġnaqsipḷuguasiiñ taamna iñuk.”

Ukpiqsriłha Aġnam Jew-ŋunġitchuam

[24] Tavrakŋa Jesus aullaġniqsuq tuŋaanun Tyre-m suli Sidon-ŋumlu. Isiġniqsuq
tupiġmun nalutqugaluaqhuni iñuŋnun. Aglaan naluŋiḷgiññiġaat. [25] Uvvauna aġnaq
paniuraqaġniqsuaq irrusiqłuliŋmik. Tusaaniġaa imma Jesus tikiumanipḷugu. Ut-
lakamiuŋ purviginiġaa isigaiñun. [26] Aġnaq Jew-ŋuŋitchuq, animapluni Phoeniciami Syria-mi ittuami. Taavruma iŋiqsruġniġaa irrusiqłuk anillaŋniaquplugu pani-
uraġikkaġmiñiñ. [27] Aglaan Jesus-ŋum nipliutigaa atrikusautmik, “Iḷiḷgaat sivulliu-
lugu niġisuiqsuksraurut. Nalaunŋaŋitchuq iḷiḷgaat qaqquksraŋat aatchuutigiłiksraŋat
makunuŋa qipmiñun.” [28] Aġnam kiuniġaa, “Aa tarraami, Ataniiq, naagaunniiñ qipmich
niġġiviich ataatni niġisuupmiut kanġaniŋitñik iḷiḷgaat.” [29] Ilaan nipliutiniġaa, “Aarigaa,
kiusriḷḷautaqtutintarra, ikayuġisigikpiñ. Aggiiñ, taamma irrusiqłuk aniruq paniu-
raġikkaqniñ.” [30] Taavruma aikami paqinniġaa paniuraġikkani nalauraaqtuaq siñigviŋñi,
irrusiqłuqaġniaŋitchalukut.

Jesus Mamititchiruq Iñuŋmik Uqatlaitchuamiglu Tusaatlaitchuamiglu

[31] Tarra Jesus aullalgiññiqsuq avataaniñ Tyre-m Sidon-kuaqhuni utlautipluni nar-
vaŋanun Galilee-m, apqusraaqługu nunakun atilikun Decapolis-mik. [32] Iñuich Jesus-
muutilgiññiġaat iñuk tusaallaitchuaq suli uqallaitmisigalugu. Tarra iŋiqsruġnigaat
patiglugu argaiñik iłuaqsitquplugu. [33] Tavra uŋavaqtaaġutillaŋniġaa iñugaaġruŋniñ.
Iḷipḷugu tikiġikkani siutaŋnun suli tivvuaqtuqługich aksiŋñiġaa uqaġikkaŋa iłuaq-
sisukługu. [34] Aaġluqhuni qiḷaŋmun aniqsaaqpaŋniqsuq nipliqhuni, “Ephphatha”
(mumiutiqaqtuaq “Aŋmaġiñ”). [35] Tavrakŋatchiaq siuttak aŋmaġniqsuk suli uqaŋa
iłuaqsipḷuni, uqaaqsipḷuniasiiñ kaŋiqsiñaqsipḷuni. [36] Jesus-ŋum tiliñiġai uqaquŋitḷugich,
aglaan iñiqtiġaluaqtitlutiŋ uqapsaaġniqsut tamarrumuuna uuma savaaġikkaŋagun.
[37] Quviġutchallapiaġniqsut nipliqhutiŋ, “Ilaa savaaqaqtuq supayaamik piḷḷautaqługu:
tusaallaiḷaat tusaatlasipḷugich suli uqallaitchuat uqatlasipḷugich.”

8

Jesus Niġipkaiñiqsuq 4,000 Aŋutinik

[1] Taipkunani uvluni iñugiaktuat iñuich katiniqsut. Niqiksraitmata, Jesus-ŋum
tuqłuġniġai maliġuaqtini iŋmiñun, aasii nipliutiplugich, [2] “Uvaŋa iḷunŋugigitka iñu-
giaktuat iñuich, atakkii nayuutirut uvaptikni piŋasuni uvluni niqiksraigutiplutiŋaasiiñ;
[3] uvaŋa aullaqtitkupkich niġipkaġaluaġnagich iliŋich taaqtukkaġisirut apqutmi. Iḷaŋich
aggiġñiqsut uŋasiksuamiñ.” [4] Jesus-ŋum maliġuaqtaiñ kiuniġaat, “Nakikŋami maani
iñuiḷaami qaqquqtuġisivat taatnatun iñugiaktigiruat iñuich niġisuiġutiŋ?” [5] Tarra
apiqsruġniġai, “Qapsiñik qaqqiaŋuranik piqaqpisi?” Kiuniġaat, “Tallimat malġuŋnik.”
[6] Tarra tiliñiġai iñuich aquvitquplugich nunamun; aasiiñ tigukamigich tallimat malġuk
qaqqiaŋurat quyyavigiqqaaqługu Agaayyun, avguqługich qaqqiat qaiññiġai maliġuaq-
timiñun autaaġutigitquplugich iñuŋnun. Aasiiñ piñiġaat taamna. [7] Taapkua piqaqmiñiq-
suttuuq mikiruuranik iqalugauranik. Jesus-ŋum quyyatiplugich tiliñiġai maliġuaqtini
tamatkuaptuuq autaaġutigitquplugich. [8] Iluqatiŋ iñuich niġiñiqsut niġisuiġataqhutiŋ.
Maliġuaqtit iḷakut pukukmatigich immiġñiġaich tallimat malġuk aguupmaich. [9] Taapkua
niġiruat iñugiaktilaaqaġniqsut 4,000 iñuich. Jesus-ŋum aipkaqqaaqługich [10] ikiniqsuq
umiamun maliġuaqtiniḷu tiksiqhutiŋ nunaŋanun Dalmanutha-m.

*Iñuich Qasi*ḷiñiqsut Quviqnaqtuamik Savaamik

11 Pharisee-ŋuruat aggiqhutiŋ uqavaaġutiaqsiḷgiññiġaat Jesus uuktuaqsaġukługu,
“Savaaqaġiñ quviqnaqtuamik. Taavrumuuna iḷitchuġipkaġumigaatigut Agaayyutim
tuyuġipiałhanik ilipnik.” 12 Aniqsaaqpagataqhuni Jesus-ŋum qatmigiliutiniġai ni-
pliqhuni, “Uvvali ukua tautugukamiŋaglaan quviqnaqtuamik! Nipliutigipsi, Makua
iñuich tautukkumiñaitchut quviqnaqtuanik savaanik nalupqinaiġutaulugu kisuutilaam-
nik.” 13 Taatnaqqaaqhuni uniŋñiġai. Ikipluniasiiñ umiayamun aullaġniqsuq taavruma
narvam siñaan igḷuanun.

Kaŋiqsitlaitchuat Maliġuaqtit

14 Maliġuaqtai aullaqamiŋ piiguqtiġniqsut qaqqumikunniiñ aglaan atausiḷhiñaq qaqqi-
aŋuraq taquaġiliġniġaat. 15 Jesus-ŋum tiliñiġai, “Qaunagiyumausi puvlaksautaatniñ
Pharisee-ŋuruat suli puvlaksautaaniñ taavruma Herod atanġum.” 16 Taapkua uqaq-
tuyaagaqsiñiqsut avatmun, “Una uqaqtuq taavrumiŋa taquaŋitñapta qaqqiamik.”
17 Jesus-ŋum iḷisimalgiññiġai kaŋiqsitḷaiḷhatigun. Uqaqtuaq iḷisautriḷhatnik Pharisee-
ŋuruat suli suraġałhanik Herod-ŋum, taapkuali uqaqhutiŋ taquaŋiḷiġmiknik qaqqumik.
Taatnaqhuni apiqsruġniġai, “Suvaata uqaqtuyaagaqsiḷgitpisi akunnapsitñi qaqqumik
taquaŋiññipḷusi? Kaŋiqsiŋitpisisuli? Puqiisigivisi taatnatun? 18-19 Iriqaġaluaqhusi qiñil-
guitchusi suli siutiqaġaluaqhusi tusaalguitchusi. Itqaġiŋiññiqpisiuŋ tallimat qaqqiat
niġipkautikapkich 5,000 iñugiaktilaaliŋnun? Qapsiñik aguupmaŋnik immiuvisi iḷakunik
katitchikapsi?” Tamatkua kiuniġaat, “Qulit malġuŋnik.” 20 “Suli niġipkautikapkich tal-
limat malġuŋnik qaqqiat 4,000 iñugiaktilaaliŋnun aasiiñ iḷakugikkaŋich pukukapsigich
qapsiñik immiuvisi aquupmaŋnik?” Tamatkua kiugaat, “Tallimat malġuŋnik.” 21 Ilaan
nipliutigai, “Suvaatami kaŋiqsiḷguitkaqsiḷgitpisi?”

*Jesus Iłuaqsipkaiñiqsuq Qiñitlai*ḷamik Bethsaida-mi

22 Tikitmata Bethsaida-mun, tavruŋautiniġaat qiñitlaitchuaq iñuk iŋiqsruqługuasiiñ
iłuaqsitquplugu. 23 Jesus-ŋum tiguplugu qiñitlaitchuaq iñuk argaigun, tasiuqługu an-
nisiniġaa nunaaqqimiñ. Aasiiñ tivvuaqtuqqaaqługik irrak patiŋniġik argaŋmiñik nipliu-
tipluguasii, “Sumik qiñitlasiñiqpich?” 24 Iñuk tautuŋniagaqsiñiqsuq nipliqhuni, “Uvaŋa
tautukkitka iñuich atriqaqługich napaaqtunik pisuktuatun.” 25 Jesus-ŋum iḷitqiŋñiġai
argagikkani irraknun, taututqiksaqamiasiiñ taamna iłuaqsiñiqsuq. Takpiksiḷiġñiqsuq.
26 Qiñitlasipkaanikamiuŋ Jesus-ŋum uqautiniġaa, “Aiḷḷaaġiñ, aglaan nunaaqqimun
utiqtiġniaġnak.”

Peter-m Uqautiginiġaa Kisuutilaaŋa Jesus-ŋum

27 Jesus aullaġniqsuq piqatigiplugich maliġuaqtini nunaaqqiñun qaniŋanun Caesarea
Philippi-m. Igliqtuałiġmikni apiqsruġniġai, “Kisuunivatŋa makua iñuich?” 28 Tamatkua
kiuniġaat, “Iḷaŋisa iñuich John Paptaaqtitchiraunipḷutin, iḷaŋisa Elijah-ŋunipḷutin, at-
latlu sivuniksriqiraunipḷutin iŋiḷġaanimma, itna uqaġaqtut.” 29 Ilaan nipliutigai, “Ilipsimi
kisuunivisitŋa?” Peter-m kiuniġaa, “Christ-ŋurutin Agaayyutim akiqsruutigikkaŋa.”
30 Jesus-ŋum tiliñiġai uqautitquŋitḷugu kimun-unniiñ.

*Jesus-ŋum Uqautiginiġaa Tuqułiksrani*ḷu Aŋipkakkaułiksraniḷu

31 Tavra Jesus-ŋum iḷisautiuraagaqsiñiġai maliġuaqtini, “Iġñiŋa Iñuum nagliksaaqtuk-
srauruq, suli sivulliuqtiġruat suli qaukłiŋisa agaayuliqsit suli aglaliqirit ayakkisigaat.
Tuqutkisigaat, aglaan piñayuakun uvlut aŋipkakkaugisiruq.” 32 Nalupqinaiyautigai
tamatkuniŋa. Peter-m saniqpaktaaġutillakługu uqautiniġaa Jesus taatnatchiñik
uqaquŋitḷugu. 33 Jesus-ŋum takullakkaluaqamigich maliġuaqtini iñiqtiġniġaa Peter,
“Tuunġaaq, aullaġiñ uvamniñ atakkii isumaŋitchutin Agaayyutim isummasianik aglaan
iñuich isumaŋatnik.”

34 Jesus-ŋum tuqłuqmiñiġai iñugayaat iŋmiñun maliġuaqtimiñunlu nipliutiplugich,
“Kisupayaam maligukkumiña suksraaqtaksraġigaa pisułłi, iqsriutilugu sanniġutani
aasiiñ maligluŋa. 35 Atakkii kisupayaam anniġiniaġumiuŋ iñuułłi tammaigisigaa aglaan

kisupayaam tammaiyumiuŋ iñuułłi pigiluŋa suli pigilugu tusaayugaallautaq anniqsuġi-
akun, taamna iñuugisipiaqtuq. 36 Iñuum piññaktaaġiłhiñaugaluaġaa suurapayaaŋa mar-
ruma nunam, aglaan tammautigisigaa iñuutchii. Sakuuŋuraġniałha atuġumiñaitchuq
sumun. 37 Tarra simmiutiksraitchaa iñuum iñuutchii. 38 Iļapsi kanŋugivalukkaatŋa
iļisauttutitkalu sivuġaatni iñuich killuuruat sayuŋaruatlu. Taatnatun Iġñiŋan Aŋutim
kanŋugigisipmigaaptuuq utiġumi kamanautiqaġuni aapamisun piqasiġuni ipqitchuanik
isaġuliŋnik."

9

1 Suli iļaniġai uumiŋa, "Iļumutuuruamik nipliutigipsi, Iļaŋich marra iñuich tuquyu-
miñaitchut qiñiŋaiñŋaan Agaayyutim aŋaayuqautaa saŋŋigun."

Jesus-ŋum Atlaŋŋuqtiłha

2 Kiñuagun itchaksrat uvlut Jesus-ŋum kayuŋiġñiġai Peter-lu, James-lu John-lu aasii
sivulliaqsipļugich iġġimun kisiisa. Qiñiqtitlugich Jesus atlaŋŋuġniqsuq sivuġaatni.
3 Atnuġaaŋi qivliqisirauraqhutiŋ qatiqsipļutiŋ aniutun, kia-unniiñ nunami salummaġu-
miñaitkai qatiqsitļuglugich. 4 Tavrakŋatchiaq tamatkua qiñiġmiñiġaich Elijah-lu Moses-
lu uqaqatigiaqsipmatku Jesus. 5 Tarra Peter-m nipliutiniġaa Jesus, "Iļisautrii, nakuu-
nayaqtuq uvani ittuiñaġupta. Nappaitquguptigut nappaiñayaqtugut piŋasunik palap-
kaaksranik, atautchimik ilipnun, atautchimik Moses-mun suli atautchimik Elijah-mun."
6 Peter qanuġviiļapiaġniqsuq tupaŋapluni, taatnaqhuni iļisimanġiññiqsuq sumikunniiñ
uqaġikkaġmiñik. 7 Taatnaqsaqtitlugich nuviyam qulaŋiutiniġai. Nipi nuviyamiñ tusaġ-
naqsiñiqsuq itnaqhuni, "Taamna ilaaŋuruq piqpagikkaġa Iġñiġa, naalaġniyumagiksi!"
8 Taapkua alaqtaaqsikmata iļagikkak qiñiġnaiŋaniktiġniqsuk. Qiñiłhiñaġniqsut kisianik
Jesus-mik.

9 Iluqatiŋ atqaaqsikamiŋ taavrumakŋa iġġimiñ Jesus-ŋum tiliñiġai uqautig-
itquŋitļugich qiñikkaŋit Iġñiŋan Aŋutim aŋitqiłhanunaglaan. 10 Tamatkua
tusaakamitruŋ tillisaa qanuqsaġviitkaluaqhutiŋ apiqsruqtuutiaqsiñiġaat avatmun,
"Qanuutauruaq una aŋitqiłiq tuqumiñ pivauŋ?" 11 Tavra apiqsruġniġaat Jesus, "Suvaata
aglaliqirit uqaġuuvat Elijah aggiqsuksraunipļugu sivulliuluni?" 12 Kiuniġai, "Tavra Elijah
aggiqqaaġniaqtuq Christ-miñ itqanaiyaġlugich supayaat. Uvvasuli aglausimaruaq
Iġñiŋa Iñuum nagliksaallapiaqtuksraugisiñipļugu suli suksraġinġiġisiñipļugu iñuŋnun.
13 Aglaan nipliutigipsi, Elijah aggianiktuq. Iñuichaasiiñ aŋallaqłukkaat qanupayaaq,
tuvraqługu aglausimaruaq ilaagun."

Jesus Nakuqsipkaiñiqsuq Nukatpiaġruŋmik Irrusiqłuliŋmik

14 Tamatkua utiqamiŋ atlanun maliġuaqtaiñun tautuŋniġaich iñugayaat suli aglaliqirit
uqavaaqtuat maliġuaqtinun. 15 Iñuich tautukamitruŋ Jesus quviġusullapiaqhutiŋ aq-
paliqsruqhutiŋ ilaanun paaġniġaat. 16 Ilaan aglaliqirit apiqsruġniġai, "Sumik uqaq-
tuyaaġutiqaqpisi?" 17 Iļaŋata iñugaaġruich nipliutiniġaa, "Iļisautrii, tikiutriruŋa
iġñiġikkamnik irrusiqłuqaqhuni uqatlaiqsitlugu pitchaŋanik. 18 Irrusiqłuum aŋalataġip-
magu ulġutkaa nunamun. Ilaa qiluraġallapiaġaqtuq, innuliqipluni qaniġmigun, tiriqu-
ulaplugich kigutini suli tikkaksiłapiaqhuni iluqaġmi tuquruatununniiñ. Uqauti-
galuaġitka maliġuaqtitin anitquplugu aglaan taatnalguiññiġaat." 19 Tavrali Jesus-
ŋum nipliutiniġai, "Aatai, ukpiqqutaiññiaqpat ilipsitñi! Qanutunaglaansuli nayuġ-
niaqpisi? Qanutunaglaan igłutuqtaksraġivisi? Taamna nukatpiaq uvuŋautisaqsi-
uŋata." 20 Iñuich Jesus-muutiniġaat. Irrusiqłuum tautupqauraqamiuŋ Jesus, nukat-
piaġruk qiiqsruqtitkaqsiñiġaa. Ulġupluni nunamun aksralikhuni innuliqiaqsiñiqsuq
qaniġmiñi. 21 Jesus-ŋum apiqsruġaa aapaŋa, "Qaŋaaglaan taatnaiļiva?" Taavruma
nipliutigaa, "Imma iłilgauraułiġmiñiñaglaan. 22 Akulaiqługu irrusiqłuum tuqunni-
aqsimagaa igitqataqługu ikniġmun suli imiġmun. Pitłagupku suraġallaŋniaġuqtuq!
Iłunŋugillaŋniaġuta ikayuqtigut!" 23 Jesus-ŋum uqautiniġaa, "Arguasuktuksrauŋitchutin
pitłaniłuŋa. Ukpiqsriłhiñaġuvich supayaaq piłhiñauruq!" 24 Tavrauvaa aapaŋa iłilgaam

kappiaŋaruq nipliqhuni, “[Ataniiq.] Ukpiqtuŋa. Ikayuŋŋa ukpiqsrisiqatluquluŋa!”
25 Jesus-ŋum qiñiġai iñuich utlaktigikkani. Iñiqtiġaa irrusiqłuk itnaqhuni, “Uqallaitchuaq
suli tusaallaitchuaq irrusiq, anitqugikpiñ uumakŋa nukatpiaġruŋmiñ, aasiiñ isitqisuŋaq-
nak.” 26 Irrusiqłuk iġiallaksaqtuq qiluraġaqtitlugu taamna nukatpiaġruk, aasiiñ uulillak-
titlugu aniruq ilaaniñ. Taamna nukatpiaġruk tuquŋaruatun iḷiḷiqtuq. Iñuich uqaaqsiñiq-
sut, “Ilaa tuquliqtuq.” 27 Aglaan Jesus-ŋum tiguplugu argaigun ikayuqługu makitinniġaa.
28 Jesus isianikman tupiġmun maliġuaqtaiñ apiqsruġniġaat kisiŋŋuġuutiplugu, “Suvaata
aniḷguitpisigu taamna irrusiqłuk?” 29 Ilaan kiuniġai, “Agaayułhiñałikun piḷiqillapiaqhuni
[uisauraałikunlu] anitlagaa taatnasiq irrusiq.”

*Jesus Uqautigilgitkaa Tuqqutaułiksrani*ḷu Aŋipkakkaułiksraniḷu

30 Taavrumakŋaqhutiŋ Galilee-kuaġniqsut. Iḷisimatquŋiññiġaa kimun-unniiñ nani-
itilaani, 31 atakkii iḷisautrisukhuni maliġuaqtimiñik, itna, “Iñuich tigugisigaat Iġñiŋa
Iñuum tuqulluguasiiñ. Tuqqutauŋanikkumi piñayuakun uvlut taamna aŋitqikkisiruq.”
32 Aglaan maliġuaqtaiñ kaŋiqsiŋiññiġaat uqaaqtuutigikkaŋa, taluqsraqhutiŋaasiiñ apiqs-
ruaġalguiññiġaat Jesus.

Kiña Kamanaġniqsrauva?

33 Tavra tikiññiqsut Capernaum-mun. Tupiġmiillaġmiŋ Jesus-ŋum maliġuaqtini
apiqsruġniġai, “Sumik uqaqtuyaaġutiqaqpisi iglaułłaptikni?” 34 Kiuŋiññiġaat atakkii
iglaullaġmiŋ uqaqaqhutiŋ avatmun nalliġmiknik kamanaġniqsrauniaqmagaan. 35 Ilaan
tarra aquvitluni tuqłuġniġai qulit malġuich maliġuaqtigikkani nipliutiplugich, “Kiña
iñuk sivulliusukkumi aqulliuruksrauruq savaktiġuqmiḷuni iluqaŋitñun.” 36 Aasii
qiññuaġniġaa iḷiḷgaaq inillakługu akunġatnun, saġliriutiplugu itnaqhuni, 37 “Kisupayaam
akuqtuġumiuŋ iḷiḷgaaq pisigiluŋa akuqtuġaaŋa, suli kisupayaam akuqtuġumiña akuq-
tuġumiñaitchaaŋa uvaŋałhiñaq aglaan akuqtuġaa taamna tuyuġirigikkaġa.”

*Akitñaqtuqtinġitchuaq Uvaptiknun I*ḷagillapiaġikput

38 John-ŋum Jesus nipliutiniġaa, “Iḷisautrii, qiñiġikput una anitchiraġiiruaq
irrusiqłuŋnik atuqługu atqiñ. Taavruma iñuum maliġuaŋitmigaatigut. Uvvaasiiñ
iñiqtiġikput atakkii maliġuaqtigiŋitḷugu uvaptikni.” 39 Aglaan Jesus-ŋum
nipliutiniġai, “Nutqaqtitnasiuŋ atakkii iñuum savaaqaqtuam quviqnaqtuanik
atuqługu atiġa uqautigiyumiñaitkaaŋa pigiiḷiḷuŋa. 40 Akitñaqtuqtiŋitchuaq uvaptiknun
iḷagillapiaġikput. 41 Nipliutigipsi, kisupayaam aatchuġumisi qallugauramun
imiksrapsitñik Christ pigipmasi akiḷḷiusiaġitlasipiaġisigaa.

Killuqsaqusaaġutit

42 “Kia iñuum killuqsaqusaaqpagu iḷaŋat makua ukpiqsrisiqaqtuat uvamnik
iḷiḷgaatun, nakuutlukkayaqtuq taamna quŋisiġmiutchiġḷugu uyaġakpaŋmik ipipkaqpan
taġiumi. 43 Suli argakpich killuqsaqtitpatin piiġumagitin. Iłuatlukkayaqtuq ilipni
isiġuvich iñuułiġmun argaiḷḷutin uumakŋa argaqaġutin igḷuktun aullałiksraqniñ
anasiññuqsaġviŋmun ikniġmun qamitlaiḷaamun. 44 [Tavrani qupilġut tuquyumiñaitchut
suli ikniq qamiyumiñaitmiuq.] 45 Naagasuli isigakpich killuqsaqtitpatin piiġumagitin.
Iłuatlukkayaqtuq isiġuvich iñuułiġmun isigaiḷḷutin uumakŋa isigaqaġutin igḷuktun
iktaułiksraqniñ anasiññuqsaġviŋmun. 46 [Tavrani qupilġut tuquyumiñaitchut
suli ikniq qamiyumiñaitmiuq.] 47 Suli ilvich irigikkaqpich killuqsaqtitpatin
piiqsiġumagiñ qaquliġlugu. Iłuatlukkayaqtuq ilipni isiġuvich aŋaayuqautaanik
Agaayyutim atautchimik iriqaŋŋaqpich uumakŋa malġuŋnik iriqaġutin iktaułiksraqniñ
anasiññuqsaġviŋmun. 48 Tavrani
qupilġut tuquyumiñaitchut
suli ikniq qamiyumiñaitmiuq. *Isaiah 66:24*
49 “Maaniḷi iñuk iŋmiguuraq makitalgutillaakkaugisiruq iknikun. 50 Taġiuq nakuu-
ruq, aglaan taġium taġiuġniiqpan qanuq taġiuġniḷiġñiaqpisiuŋ? Taatnamik qanusri-
ułiqaġitchi taġiutun, tutqiutiqaġusi akunnapsitñi.”

10

*Jesus I*ḷisautriruq Aviłikun

1 Jesus aullaqami tavrakŋa Judea-muŋniqsuq igḷuanun Jordan-ŋum kuuŋan. Tavrani
iñuich katirvigilgitmatni sivuanisun Jesus-ŋum iḷisautiuraagaqsiḷgiññiġai.
2 Iḷaŋich Pharisee-ŋuruat tikitḷugu uuktuaqsaġniaġalualgiññiġaat, "Uvva, maliġu-
taksrakuaġnaqpa iñuum avitkumiuŋ aġnaqtiŋ?" 3 Taavrumali kiuniġai apiqsruutmik,
"Qanuġmi Moses-ŋum tillisiqaqpasi?" 4 Tamatkua kiugaat, "Moses aglausimaruq, Iñuum
aġnaqtiŋ avitchukkumiuŋ qaitchiqiliuŋ aglaŋnik avirrutiksranik aullaqtilluguasiiñ."
5 Jesus-ŋum kiuniġai, "Moses qaitchiruq taavrumiŋa tillitmik pitchiġiiḷipsigun. 6 Aglaan
aullaġniiḷhani Agaayyun iñiqsipman supayaanik iñiqsipmiñiqsuq aŋutmik suli aġnamik.
7-8 Taatnamik aŋutim unitkisigaa aapaniḷu aakaniḷu, aġnamiknun iḷiḷuni atausiŋŋuġu-
tikaasiiñ. Tavra malġuuŋŋaiġutik aglaan atausriŋŋuġisiruk. 9 Taatnamik kia-unniiñ
iñuum avitinniaqnagik Agaayyutim atautchimuktitaġikkak."
10 Isiqamiŋ tupiġmun maliġuaqtaiñ apiqsrutqiḷgiññiġaat taavrumuuna. 11 Jesus ni-
pliutigai, "Kisupayaaq avitchumi aġnaġmiñiñ aasiiñ kasuutiluni atlamun atlatuqtuq
akitñaġlugu aġnaqqaaqtiŋ. 12 Naagaqaa aġnam avitchumiuŋ aŋutni aasiiñ kasuutiluni
atlamun taamna aġnaq atlatuqtuq."

*Jesus-ŋum Agaayyutigai I*ḷiḷgaurat

13 Iḷaŋisa iñuich iḷiḷgaat Jesus-muutiniġaich aksiquplugich. Maliġuaqtaiñaasiiñ
iñiqtiaqsiñiġaich iñuich tikiutriruat iḷiḷgaanik. 14 Jesus-ŋum iḷitchuġikamigich
iłuagiŋiññiġai. Nipliutiniġai, "Iḷiḷgaurat uvamnuktitchigik. Avriaqutaunagich iliŋitñun
atakkii Agaayyutim aŋaayuqautaa aŋmaruq iñuŋnun atriqaqtuanun iḷiḷgaanik.
15 Itqaġisiuŋ una! Taapkua akuqtuqtuat aŋaayuqautaanik Agaayyutim iḷiḷgaurat
akuqtuipmatun, kisimiŋ taapkua tavruŋaġisirut." 16 Tarra ilaan saġliriutikamigich
iḷiḷgaat, iḷipḷugich argaŋni iliŋitñun agaayyutiniġai.

Nukatpiaq Sulliñaurauqaqtuaq

17 Jesus aullapqauraqman iñuum aqpaliqsruqhuni purviginiġaa itnaqługu, "Nakuuruaq
iḷisautrii, qanuġluŋa piññaktaaqatlasiñayaqpik isuitchuamik iñuułiġmik?" 18 Jesus-ŋum
apiqsruġniġaa, "Suvaata atchiqpiŋa nakuuruamik? Atautchiḷhiñaq nakuuruq, taamna
Agaayyun. 19 Iḷisimagitin tillisauruat, 'Iñuaqtuqnak, atlatuqnak, tigliktuqnak, saglunak,
saglutaqnak, kamagilugu aapan suli aakan.' " 20 Taavruma iñuum kiugaa, "Iḷisautrii,
iluqaisa tamatkua tupigigitka nutaułłamniñaglaan." 21 Tavra Jesus-ŋum tautuŋniġaa
piqpaksriḷikun itnaqługu, "Atautchimik inuġniqsutin. Aullaġutin tunityakkich sulliñi-
payaaġikkatin aasiiñ qaiḷḷugich maniññaktatin inuqsraqtuanun. Ilviḷḷi umialgutiqaġu-
mautin pakmani. Aasiiḷi taatnaanikkuvich maligluŋa." 22 Iñuk tusaakami taavrumiŋa
aliasuliġniqsuq, aasiiñ aullaġniqsuq iłuiḷḷiuliqhuni atakkii suuraupkaqpaitḷuni.
23 Jesus qiñiqtuaġataġaluaqamigich nipliutiniġai maliġuaqtini, "Qanutun sakiq-
naqtigigisiva tamatkunani umialguruani isiłiksraŋat Agaayyutim aŋaayuqautaanun."
24 Maliġuaqtai quviġusuŋniqsut taavrumiŋa nipliqman. Aglaan Jesus-ŋum nipliu-
titqiŋñiġai, "Iḷiḷgaat, qanutun sakiqnaqtigiva [umialguruani] isiłiksraŋat Agaayyu-
tim aŋaayuqautaanun. 25 Qaġanatlukkayaqtuq pikukturuam isiłiksraŋa 'Iraagun
Mitqutim' uumakŋa umialguruamiñ isiġniałiksraŋaniñ Agaayyutim aŋaayuqautaanun."
26 Maliġuaqtai quviġutchallapiaġniqsut, suli apiqsruaqsipḷutiŋ iŋmiknun, "Kiñami an-
niqsuġisiñiqpa?" 27 Jesus-ŋum qiñiqamigich iriġruiñaqługich nipliġñiqsuq, "Iñuk anniq-
suġumiñaitchuq iŋmiñik, aglaan Agaayyutim kisimi anniqsutlagaa atakkii Agaayyutim
supayaaq savaaġitlaplugu." 28 Tavra Peter-m nipliutiniġaa, "Ataŋii, unitchikput sua
iluqaan malikhutin."
29-30 Jesus-ŋum kiuniġaa, "Nipliutigipsi, Iñuk unitchiyumi kiŋuniġmiñik, aniaqatmiñik,
aapamiñiglu aakamiñiglu, qitunġamiñik, unniiñ umialgutmiñik pigiluŋa suli pigilugu
tusaayugaaġiksuaq, tamatkua utiġisirut iluqaitñik ilaanun tallimakipiatunaglaan mar-
rumani iñuułiġmi piyuaqsiugaluaŋŋaġmiunniiñ, suli pigigisipḷugu isuitchuaq iñuułiq

sivuniġmi tikiumaraksrani. [31] Tamatkua sivulliunasugiruat pakma aqulliġuġisiñiqsut
aasiiñ aqulliuruat sivulliġuġutiŋ."

Jesus-ŋum Piŋatchiġñiġai Uqaqałłi Tuqqutauniałiġmiñiglu Aŋitqikkaułiġmiñiglu

[32] Ukua igliġniqsut tuŋaanun Jerusalem. Jesus-ŋum sivulliuqtuaġniġai maliġuaqtit
kapyaliḷḷaktuat. Atlat iñuich maliqsruqtuat iqsiḷiḷḷaktut. Aasiiñ katitaallakamigich
qulit malġuich iñugiaktigiruat uqautiaqsilgiññiġai tamatkua atuumaruaksrat iŋmiñun,
[33] nipliqhuni, "Ataŋii, Jerusalem-muŋniaqtugut. Iñuum aatchuutiniaġaa Iġñiŋa
Iñuum qaukłiŋitñun agaayuliqsinun aglaliqirinunlu. Tamatkua tuqqutaksraġuġniñi-
aġaat. Tavrali qaitkisigaat Jew-ŋuŋitchuanun. [34] Taipkua mitautigigisigaat suli
tivvuaqtuġlugu suli anaumigmiḷugu, aasiiñ tuqqutkisigaat. Aglaan piñayuakun uvlut
aŋitqikkisiḷgitchuq."

Aakauruam Iŋiqsruaŋa

[35] James-lu John-lu, iġñak Zebedee-m, utlautiniqsuk ilaanun nipliqhutik,
"Iḷisautrii, apiqsruutiksraqaġiptigiñ pisullapiakkaptiknik." [36] Tavra nipliutiniġik,
"Suqaġukkaluaqpisik?" [37] Taapkuak kiuniġaak, "Aquppiqasriġukhutin uvvaami
iḷaqatikpuk taliqpikñi suli iḷaqatikpuk saumipni pigaluaqtuguk taivrumani uvlumi
aquvitkuvich kamanaqtuani atanġuvipni." [38] Aglaan Jesus-ŋum nipliutigik,
"Iḷisimaniġuptiku apqusaagaksrautigikkaġa apiqsruġayaitpaluktutik taatna.
Imiłhiñauvitku qallun imiġviksrautigikkaġa naagaqaa apqusaałhiñauvitku
naŋinnaqtuaq apqusaagaksrautigikkaġa?" [39] Taapkuak malġuk nipliutigaak,
"Piḷhiñauruguk." Jesus-ŋum nipliutigik, "Iliptik iḷumutun imiġisirutik alianaqtuamik
imigaksrautimnik suli apqusaaġisipḷutik naŋinnaqtuakun apqusaagaksrautipkun.
[40] Aglaan piksraqtuksrauŋitchuŋa kimik aquppiruksramik taliqpimñi unniiñ
saumimñi, aglaan Agaayyun qaiññiaġik taapkuak inik tamatkunuŋa iñuŋnun
itqanaiyautikkaġmiñun inigitquplugik." [41] Atlat qulit tusaakamitruŋ iłuagiŋiññiġaich
James-lu John-lu. [42] Jesus-ŋumli iŋmiñuutiniġai aasiiñ nipliutiplugich,
"Iḷisimarusi aŋalatiŋich Jew-ŋuŋitchuat aŋalanniġlugaqtilaaŋatnik iñuŋitñik, suli
kamanaġniqsraŋisa naqititchuuplugich. [43] Aglaan taatnatun ittuksrauŋitchuq
akunnapsitñi. Kisupayaaq kamanaġukkumi akunnapsitñi savaktigiyumagiksi. [44] Suli
kisupayaaq qaukłiusukkumi akunnapsitñi savautrisuuyumauq iluqapsitñik. [45] Iġñiŋa
Iñuum aggiŋitchuq iñuŋnun savautityaġuni aglaan savautrityaqhuni suli qaitchaqługu
iñuułłi tasuqsautiksrauplugu iñugiaktuanun."

Jesus Qiñitlasitqipkaiñiqsuq Bartimaeus-mik

[46] Jesus maliġuaqtiniḷu tikiumaniqsut Jericho-mun. Aasiiñ aullalgitñamiŋ Jericho-miñ
qiñitlaiḷaq iŋiulauraaġniaqti aquppiñiqsuq tumitchaam saniġaani, atilik Bartimaeus-
mik iġñiŋa Timaeus-ŋum. [47] Qiñitlaiḷam iḷitchuqłiqamiuŋ Jesus Nazareth-miu apqusaa-
gaqsiñipḷugu tuqłuġaaqsiñiqsuq, "Jesus, kiŋuviaŋa David-ŋum, anniqsuqtaurutin
Agaayyutim akiqsruutigikkaŋa iŋiḷġaanimma. Nagligillaŋniaŋŋa." [48] Iñugiaktuat
iñiqtiġaluaġniġaat nipaisaaquplugu, aglaan nipitusipsaaġniqsuq, "Kiŋuviaŋa David-
ŋum, nagligillaŋniaŋŋa." [49] Jesus nutqaqtiqami tiliñiġai tikiutitquplugu. Tamatkua
utlaŋniġaat qiñitlaiḷaq nipliutiplugu, "Quviatchauġigiñ, makillutin. Tuqłuġaatin."
[50] Quyaliqpagitḷuni maksrikami quppiġaaġniutigalugu aqpaqsruġniqsuq Jesus-mun.
[51] Jesus-ŋum apiqsruġniġaa, "Suvaata akku tuqłullaviŋa?" Qiñitlaiḷam uqautiniġaa,
"Iḷisautrii, qiñitlasitqigukkaluaqtuŋa." [52] Uuma kiugaa, "Itqanaiŋaniktiġniqsuq ukpiqs-
riḷipkun." Tavrakŋatchiaq qiñitlasiñiqsuq. Nakuqsiḷiqami maliutigaluguuġniġaa Jesus.

11

Jesus-ŋum Tikisaałha Jerusalem-mun Ataniqtun

[1] Qaniŋani Jerusalem Jesus iglauqataiḷu qalliñiqsut nunaaqqiuraaŋnun Bethphage-
mun suli Bethany-mun ittuaŋnun iñġiŋani atiqaqtuam Olives-mik. Jesus tuyuqaġniq-
suq malġuŋnik maliġuaqtimiñik nipliutiplugik, [2] "Nunaaqqiuramukkitik. Taamuŋaasii

isipqaurağuptik paqitkisigiktik pituksimaruaq nuġġaŋa natmaksiġvium natmaksiġvigi-
maiḷaq sivuani. Pituiġlugu uvuŋautityatku! 3 Kia iñuum apiqsruqpatik suvaata pi-
tuiġñiaqmagaan nipliutiyumagiktik, ‘Atanġuruam inuġigaa aglaan utiqtitkisiyaa qil-
amik.’ ” 4 Taapkuak tarra aullaġniqsuk. Paqinniġaak natmaksiġvium nuġġaŋa tumitchi-
ani pituqaqtuaq paaŋani tupqum. Tarra pituiġñiġaak. 5 Taatnalu iñuiḷḷi qichaqtuat
tamaani nipliutigaik, “Ukuqtiik, suniaqługu una pituiqpitku?” 6 Aikḷiqsuak taapkuak
kiggutiniqsuk Jesus-ŋum tillisaatun. Iñuiḷḷi taapkua aullaqtinniġaich. 7 Taapkuak taamna
nuġġaq Jesus-muutiplugu, aasiiñ quppiġaatik mattaqługik iḷiñiġaik taavrumuŋa nuġġaġ-
mun. Jesus natmaksiaqsiñiqsuq. 8 Iñugiaktuat iñuich quppiġaatiŋ siamitkaqsiñiġaich
apqutmun, suli iḷaŋich akiġuiñik napaaqtum navguqługich iḷḷiuqaiñiqsut apqutmun.
9 Iñuich sivuagun Jesus-ŋum suli tamatkua aquagun nipruagaqsiñiqsut,
“Hosanna. Nanġaġlakput Agaayyun!
Uvvatuq Agaayyutim piḷiutiqaġliuŋ tikitchuaq piqusiqhuni Ataniġmik. *Psalm 118:25, 26*
10 Agaayyutim piḷiutiqaġliuŋ taamna aŋalatchiaqsiruaq pakma sivulliaptiktun David-tun.
Nanġakkauli Agaayyun qutchiŋñiqsrami qiḷaŋmi.” *Psalm 148:1*
11 Taatnatun Jesus Jerusalem-muŋniqsuq. Tavruŋaqami isiqhuni agaayyuvikpaŋmun,
qiñiqtuagataġaluaqami aniñiqsuq. Tanuġaksipḷuni aullaġniqsuq Bethany-mun piqatigi-
plugich qulit malġuk maliġuaqtini.

Jesus-ŋum Pannaqtitkaa Fig Napaaqtua

12 Uvlaakuqman iluqatiŋ pisuktuaqamiŋ Bethany-miñ Jesus niġisuliġñiqsuq.
13 Tautuŋniġaa asirrisuuruaq napaaqtuq uŋavaniñ akutuqpaliqaġniqman. Tarra
takuniġaa asrirritmaŋaaġiaqługu. Tikitñamiuŋ suqaġnianġitchuq. Akutuqpaliḷhiñanik
paqittuq atakkii pukuŋnaqsinġitḷunisuli. 14 Jesus-ŋum nipliutigaa napaaqtuq, “Kia-
unniiñ iñuum asiaqtuġvigitqikkumiñaitchaatin pakmakŋaniñaglaan.” Maliġuaqtaiñ
tusaaniġaat taatnaqman.

Jesus-ŋum Suaqłuiyaiḷha Agaayyuvikpauramik

15 Tikitñamiŋ Jerusalem-mun Jesus isilgitchuq agaayyuvikpaŋmun. Anitkaqsiḷiġniġai
tunisiullaqtuat suli tauqsiqsuktuat taavrumakŋa agaayyuvikpaŋmiñ, ulġutqataqługiḷḷu
niġġiviich akiñik simmiqsuġviich suli aquppiutaŋich tunisiullaqtuat tiŋmiaġruuranik
tuniḷḷautiksrauruanik, 16 suli kiñaunniiñ akiyaqtitchumiñaiññiġaa tuniaksranik agaayyu-
vikpakuaġlugu. 17 Iḷisautiniġai iñuich, “Aglausimaruq,
‘Uvaŋa tupiġa taiyuutiqaġisiruq
iñupayaat agaayutyaqtuġviatnik.’ *Isaiah 56:7*
Aglaan ilipsi iriqtuġviḷiutiniġiksi tigliŋniaqtinun.” 18 Qaukłiŋich agaayuliqsit suli
aglaliqirit tusaakamitruŋ taamna, pakaaġiaqsiñiġaat qanuq taimma piyaqquġukługu.
Nuyuaġiliutiniġaat atakkii iluqatiŋ iñuich quviġusuutigiplugich Jesus-ŋum iḷisauttutai.
19 Unnuksraaqman Jesus aullalgiññiqsuq nunaaqqimiñ piqatiqaqhuni maliġuaqtimiñik.

*I*ḷisaaksraq Pannaqłuktuamiñ Napaaqtumiñ

20 Suli uvlaaġuqman apqusaaqamiŋ taututqiŋñiġaat asirrisuuruaq taimña
napaaqtuq. Pannaqłuŋniqsuq kaŋituummaġmi. 21 Peter-m itqaqtilgiññiġaa
imña atuumaruaq aasiiñ nipliutiplugu Jesus, “Iḷisautrii, asirrisuuruaq napaaqtuq
piuŋiḷḷaqsruqtikkan paniqtiġniqsuq.” 22 Jesus-ŋum kiugai, “Ukpiqsrisitchi
Agaayyutmik. 23 Iḷumutun uqautigipsi, Nipliutigupsiuŋ iġġiq, ‘Ki, nuutittin igitaulutiŋ
taġiumun’ atuumagisipiaqtuq. Taamna nalupqinaitchuq. Ukpiġillapiaġupsiuŋ
iluqnauġusi taatna atuumagisiniḷugu, tavra savaaŋupkałhiñaugiksi. 24 Taatnamik
nipliqsuŋa, qanutchipayaat kipiġniuġutigikkasi agaayyutigigupsigik ukpiġitchi
akuqtuġiniḷugich, suli piginiaġisi. 25 Agaayugupsi, natqigutimaaġumagisi iḷagikkasi
qanutchimik akikŋaqtuutiqaġniġupsi. Taatnaġupsi aapagikkapsi pakmani ittuam
natqigutimaaġisigaasi killuutipsitñik. 26 [Natqigutrisimaitkupsi iñuŋnik atlanik aapapsi
pakmani ittuam natqigutiyumiñaitmigaasi killuutipsitñik.]”

Kimik Jesus Tuyuġiriqaġniqpa?

27 Utitqikkamiŋ Jerusalem-mun, Jesus isiġniqsuq agaayyuvikpaŋmun. Qaukłiŋich
agaayuliqsit suli aglaliqirit suli sivulliuqtiġruat tikiññiġaat 28 apiqsruqługu, "Kia
aatchuqpatin aŋalatchiłiġmik savautiplutin tamatkuniŋa? Kia saŋŋiksriññiqpatin
taatnatun?" 29 Jesus-ŋum kiuniġai, "Apiqsruġniaġipsi atautchiłhiñamik apiqsruut-
mik. Kiulgugupsitŋa uqautigisigipsi aŋalatchiłikun tamatkuniŋa savalgutilaamnik.
30 Nakitña John aŋalatchiłinikpa ilaan paptaaqtitchisilaaŋanik? Agaayyutmiñ naaga
iñuŋniñ? Uqautisitŋa." 31 Taapkua uqqaaġiaqsiñiqsut iŋmiknun, "Kiuguptigu pak-
makŋaktauniługu nipliutigisigaatigut, 'Suvaatami ukpiġiññiqpisiuŋ John?' 32 Naagaqaa
uqaġumiñaitchugut aŋalatchiłha iñukmiqnisauniługu." Iliŋisa sivuuġaginiġaich iñuich,
atakkii iñupayaaq ukpiġipiaġniġaaq John sivuniksriqiraunipługu. 33 Taatnagaluaqamiŋ
kiułhiñaġniġaat Jesus, "Uqautilguiññiġiptiġiñ." Jesus-ŋumli kiugai, "Uvaŋaptuuq uqau-
tiyumiñaitmiñiġipsi nakikŋa aŋalatchiłinikłuŋa tamatkuniŋa savaaqaqtilaamnik."

12

Atrikusaun Nautchirriqiritigun

1 Tavrali Jesus uqautriñiqsuq Pharisee-ŋuruanik atrikusautmik. "Unaguuq
iñuk nautchiiviqaġniqsuq. Nautchirriġviłiuġniqsuq, sapukutchiqługu avataagun,
nivakhuni misuġuliuġviksramik, nappaipłuni nasiqsruġviŋmik, tarraasiiñ
atukkirrutigiplugu nautchirriqirinun, Taatnaanikami aullaġniqsuq uŋasiksaumun
nunamun. 2 Katitchiñaqsipman nautchiiviqaqtuaq tuyuqaġniqsuq savaktaaġrukniamik
atugaksraqtuanun piññaktaaksrautni aitquplugu iliŋitñiñ. 3 Tamatkua taamna
tigukamitruŋ anauliġniġaat, aullaqtitluguasiiñ saagaiłaaqługu. 4 Una tuyuqatqiŋñiqsuq
atlamik savaktimik. Aasiasii tamatkua atniaqługu niaquagun, aullaqtinniġaat
uqapiłuutiplugu. 5 Tuyuqatqiłgiŋñiqsuq atlamik. Maatna tamatkua tuqunniġaat.
Tarra iñugiaktuat atlat tuyuġikkaŋi iñuum naŋititqatapiaqtaġniġaich, iłaŋich
anauraġaqługich, atlat tuqquttaqługich. 6 Uvvaguuq taamna nautchiiviqaqtuaq
atautchimik iġñiqaġniqsuq piqpagikkaġmiñik. Aqulliuplugu tuyuġiniġaa itnaqhuni,
'Tamatkua taluġigisivalukkaat iġñiġikkaġa.' 7 Aglaan taapkua nautchiiriqirit
iŋmiknun uqaġniqsut, 'Taamnauvva paitchaktaaksralguruq. Ki, tuqullakput, aasii
paitchaktaaksrautaa piyumagikput.' 8 Atugaksraqtuat tigguqłuŋniġaat iġñiŋa, aasiiñ
tuqqutlugu iginniġaat taavrumakŋa siłataanun nautchiivium. 9 Qanuġniaqpa iñua
nautchiivium? Utiġisiruq tuqqutchaġlugich taapkua nautchiiriqirit. Qaitkisigaa
nautchiivik atlanun atugaksraqtuanun. 10 Agliqisimasruknaġiksi Agaayyutim uqałha:

'Uyaġak tuppirit ayakkaŋat,
taamna uyaġak piitchuiłłapiaġaqtuq tuppirauni.
11 Taamna atanġum savaaġigaa
suli quviqnaqtuaŋunasugigikput.' " *Psalm 118:22, 23*

12 Jew-ŋuplutiŋ sivulliuqtit iłisimaniġaat uqaaqtuutigiplugu atrikusautmik akikŋałiqtiŋ.
Taatnaqługu tigusuliqpiavsaaġaluaġniġaat Jesus maatna aglaan taluqsraġniqsut
iñuŋnik. Aasiiñ qanuusiksraiqamiŋ uniññiġaat.

Akiłiaksrapiatigun Tax-sinik

13 Jew-ŋuplutiŋ sivulliuqtit tuyuġiniġaich iłaŋich Pharisee-ŋuruat suli Herod-kuaqtuat
pitchaquplugu Jesus apiqsruqtuutinik. 14 Tikiumakamiŋ nipliutiniġaat, "Iłisautrii,
iłisimarugut nalaunŋaruaŋutilaaqnik sugisuŋaqnagu qanuq iñuich isummatiqaqti-
laaŋat. Sugiŋitmigiñ iñuum suurautilaaŋa, aglaan iłisautrirutin Agaayyutim iñuuni-
aġvigitqukkaŋanik. Maliġutaksrakuaġnaqpa akiłiiruni tax-sinik Caesar-mun Rome-mi?
15 Akiłiiruksrauvisa tax-sinik naaga akiłiiñiaŋitpisa?" Aglaan Jesus-ŋum iłisimaniġaa
ukpiŋŋuaġutaat nipliutiplugich, "Suvaata uuktuaqpisitŋa? Kiata aatchuqsitŋa qiñillaak-
sramnik maniŋmik!" 16 Tamatkua aatchuqmatni maniuramik apiqsruġniġai, "Kisumik

atriqaġniqpa?" Kiuniġaat, "Caesar-mik." [17] Jesus-ŋum nipliutiniġai, "Utiqtitchu-
magiksi pigikkaŋa Caesar-m sua-samna ilaanun, suli Agaayyutmun sua-samna pigikkaŋa
Agaayyutim." Tamatkuatarra quviġusuutiginiġaat nipliutipmatiŋ taavrumiŋa.

Apiqsruun Aŋipkakkaułikun Tuqułiġmiñ

[18] Tavra iḷaŋich Sadducee-ŋuruat Jesus-muŋniqsut, taapkua nipliġuuruat tuquruat
aŋitqitḷaiññipḷugich. Iliŋisa apiqsruġniġaat, [19] "Iḷisautrii, Moses-ŋum uqautigaa-
tigut maliġutaksrakun itnaqhuni, Aŋun iḷaqatiqaqtuaq tuqukpan qitunġigaluaqani,
taavruma aŋutim aniqataan iḷaqatniktaaġiraksraġiniġaa uiḷgaġnaaq qitunġisiḷugu aŋut-
mik iḷisimanaġuniasiiñ tuquruam qitunġaġitilaaŋanik. [20] Uvva uqaaqtauŋurut itna,
Iḷaatniguuq tallimat malġuich aniaqatigiich. Aŋayukłium nuliaġiliutiniġaa una aġnaq,
tuqupluniasiiñ qitunġigaluaqani, [21] suli tuglian nuliaġiliutilgiññiġaa taamna aġnaq aasiiñ
tuqulgitḷuni qitunġigaluaqani, taatnatunsuli piŋayuak. [22] Tarra taatnatunsuli tallimat
malġuich nuliaġiniġaat qitunġigaluaqatiŋ. Aqulliupluni aġnaq tuqupmiñiqsuqtuuq.
[23] Taivrumani aŋitqiḷiġmi makitqikkumiŋ nalliata nuliaġigisivauŋ? Atakkii iluqatiŋ
tallimat malġuich nuliaġiniġaat."

[24] Jesus-ŋum kiugai, "Naluniqpisiuŋ nalaunġiḷiqsi? Naluniġiksi Agaayyutim uqałha
aglausimaruaq ilaanlu saŋŋia. [25] Tuquŋaruat aŋitqikkumiŋ atrigigisigaich isaġulgich
atakkii iḷaqatniktułiq itchumiñaitchuq pakmani. [26] Agliqisimasuknaġiksi makpiġaaŋiñi
Moses-ŋum aŋitqiḷikun tuqułiġmiñ—Agaayyutim nipaa tusaġnaqtuq ikualaruamiñ uqpi-
gauramiñ itnaqhuni, 'Uvaŋa Agaayyutaa Abraham-ŋum Isaac-ŋumlu Jacob-ŋumlu'.
[27] Kaŋiqsimaiññiqsusri. Agaayyutigiŋitkaat tuquŋaruat aglaan agaayyutigiplugu iñuu-
ruat. Taatnamik kinnirusi ilipsitñun."

Kamanaġniqsraŋat Tillisit

[28] Iḷaŋata aglaliqirit tusaaniġaa Jesus-ŋum uqautigikkaŋa Sadducee-ŋuruatnun.
Iḷitchuġiplugu Jesus-ŋum kiggutillautaqałha apiqsruġniġaa, "Nalliat tillisit tupig-
itluktaksrauva iluqaŋitñiñ?" [29] Jesus-ŋum kiugaa, "Una tilliñ piitchuiḷḷapiaqtuq,
'Naalaġnisitŋa, Israel-aaġmiuŋuruasii, Saŋŋiruaq Agaayyutvut kisimisauluk Atanġuruq.
[30] Piqpagiraksraġigiñ Ataniq Agaayyutin iluqaaniñ uummatipniñ suli iluqaaniñ iñu-
utchipñiñ suli iluqaaniñ isummatipniñ suli iluqaaniñ sayagikkapniñ.' Sivulliuruksraq
tilliñ tavrataamna. [31] Tuglia taatnatun, 'Piqpagiyumagiñ iñuuniaqatin iliptun iḷiḷugu.'
Atlamik piitchuq tillitmik kamanatluktuamik taapkuŋnakŋa." [32] Taavruma aglaliqirim
kiuniġaa, "Iḷisautrii, uqaqtutin iḷumutuuruamik. Agaayyutaipiaqtuqtavra atlamik.
[33] Iñuum piqpagiraksraġigaa Agaayyun iluqaaniñ uummatmiñiñ suli iluqaaniñ kaŋiqsi-
małiġmiñiñ, suli iluqaaniñ sayagikkaġminiñ, suli piqpagilugu iñuuniaqatni iŋmisun
iḷiḷugu. Iłuatluktuq tupiksriruni taapkuŋniŋa tillisiŋñik tikiutriḷiġmiñ niġrutinik suli
atlanik tuniḷḷautiksranik Agaayyutmun." [34] Taavruma kiupmani isumaturuatun, Jesus-
ŋum nipliutigaa, "Ukpiġiłhiñaaġuġniġiñ Agaayyutmun aŋalatchiiḷiksran." Tavrakŋa
Jesus apiqsruqausiksraiġñiġaat.

Apiqsruun Anniqsuqtikun Akiqsruutauruakun

[35] Jesus iḷisautriḷḷaġmi agaayyuvikpaŋmi apiqsruġniqsuq, "Suvaata aglaliqirit ni-
pliġaġivat Christ, anniqsuqti akiqsruutauruaq, kiŋuviaġinipḷugu David-mun? [36] David,
aŋalatlugu Ipqitchuam Irrutchim, itnaġniqsuq,
'Atanġum uqaqtuq Atanimnun:
Aquvittin kamagitchiiviksrapnun
uvaŋnun akiiḷiñiałhatnunaglaan uumigiritin.' *Psalm 110:1*
[37] David-ŋum iŋmiñik taiguutiqaqpagu Atanġuruamik, qanuġmi Anniqsuqti David-ŋum
kiŋuviaġitlaniqpauŋ?" Iñugaaġruich naalaġnisuurut Jesus-mik.

Jesus-ŋum Kiliktuutigigai Aglaliqirit

[38] Iḷisautriḷiġmiñi nipliutigai, "Qaunagiyumagisi aglaliqirit pisuktuatlaturuat
akuqturuanik atnuġaaqhutiŋ suli iñuŋnun paġlatqusuuplutiŋ tauqsiġñiaġviŋñi.

[39] Katraġviŋitñi suli iñuich niġiqpakmata aquppitḷaturut nakuutluktuani aquppiutaŋitñi.
[40] Ivayaqtuqmigaich uiḷgaġnaat tupiġikkaŋich, aasiiñ agaayuuraalgupmiut sivisuplugu
agaayuŋŋuałikun. Tamatkua tamarra anasiñŋuusiaqaġisirut pitḷuglugu atlaniñ
iñuŋniñ."

*Ui*ḷgaġnaam Iḷiraŋa

[41] Jesus aquvinniqsuq igḷuanun iḷirrivium aasiiñ tautuktuagaqsipḷugich iñuich iḷiriruat
iḷirriviŋmun. Iñugiaktuat umialguruat iḷiriqpaŋniqsut. [42] Piqaqmiñiqsuq naalgiiktu-
amik uiḷgaġnaamik iḷiriruamik malġuŋnik susauraaŋnik maniayauraaŋnik. [43] Jesus-
ŋum tuqłuġniġai maliġuaqtini nipliutiplugich, "Nipliutigipsi, taamna naalgiiktuaq
uiḷgaġnaaq iḷiritḷuktuq tamatkunakŋa atlaniñ iḷiriruaniñ. [44] Iluqatiŋ atlat piksraqaqhutiŋ
iḷirirut sippakuuqtuaqhutiŋ, aglaan aġnaq piksraiñŋaġmi iḷiriruq tamatkiqługu iluqaan
pigikkani iñuuniutiksraiġḷuqhuniunniiñ."

13

Jesus Sivuniksriqiruq Piyaqquġniałhanik Agaayyuvikpaum

[1] Jesus aullaaqsipman agaayyuvikpaŋmiñ, maliġuaqtaan iḷaŋata nipliutiniġaa,
"Iḷisautrii qiñiġuŋ. Qanutun piññaqnaqtigivat makua uyaġaich marrumani
agaayyuvikpaŋmi!" [2] Jesus-ŋum kiugaa, "Quviġusuutigivigich makua kamanaqtuat
tupqich qiñikkatin? Kisiŋŋuqtaqaġumiñaitchuq uyaġaŋmik qalliani atlam
ulġutauniaŋitchuamik."

*Jesus Sivuniksriqiruq Iłui*ḷḷiuġutniglu Piyuaqsiułiksramiglu

[3] Aquppiuqtuaqhutiŋ Jesus-lu iġġiñi atiqaqtuaq Olives-mik akiani agaayyuvikpaum,
Peter-mlu, James-ŋumlu, John-ŋumlu, suli Andrew-m apiqsruġniġaat kisiŋŋuuti-
plugu, [4] "Uqautitigut, qakugun tamanna atuumaniaqpa? Suli sukun iḷitchuqqutigun
iḷitchuġigisivisa iluqaġmiŋ tamatkua atuumaaqsikpata?" [5] Jesus-ŋum uqaaqsiñiġai,
"Qaunagiyumausi; kisumun iñuŋmun kinnipkaġniaqasi! [6] Iñugiaktuat tikiumagisirut
atuġlugu atiġa nipliġutiŋ, 'Uvaŋa Christ-ŋuruŋa'. Kinnitñikkisirut iñugiaktuanik.
[7] Iłuiḷḷiuġniaqasi tusaqsraqaġupsi aŋuyaŋmik maani naagaqaa uŋasiktuani. Aglaan
isukłitchumiñairgaqtuqsuli. [8] Nunaaqqich akikŋaqtuliġisigaich atlat nunaaqqich, suli
atanġuviich akikŋaqtuliġisigaich atanġuviich atlat, nuna iḷiqsraġisiruq atlakaaġiiñi
nunani. Itkisipmiuq niġisuŋnaq suli iłuiḷḷiułiq. Tamarra tamatkua aullaġniisaaġigisigai
nagliksaałhum.

[9] "Aglaan qaunakkiaġikkumausi ilipsitñik. Qaitqataġisigaasi uqaqsittaaqtitchirinun,
suli ipiġaqtuġisiyaasi katraġviŋñi. Tikiutigisigaasi kavanauruanun umialguruanunlu
pisigiluŋa. Tavra piviksraqaġisiñiqsusi iḷisimaraulusi. [10] Tamatkua atuumagalu-
aqtitnagich quliaqtuaġigisigaat tusaayugaaġiksuaq iñuŋnun nanipayaaq. [11] Qakugun
tigukpasi aullautilusi uqaqsittaaġviŋmun isumaalusuŋaqasi sivuani piviksram sumik
uqaksrapsitñik. Taivrumani Ipqitchuam Irrutchim iḷisautigisigaasi nipliutiksrapsitñik.
Tavra nipliutigiyumagiksi. Taamna Irrusia Agaayyutim uqaġisiruq ilipsigun; nipliayu-
miñaitchusi. [12] Aniaqatiuŋuruat qaitqataliġisigaich aniaqatiutiŋ tuqqutaksraulugich, suli
aapagikkatiŋ iġñiġuruat. Iḷiḷgaat akikŋaqtuliġisigaich aŋayuqaatiŋ unniiñ tuqqutak-
sraulugich tamatkua. [13] Iñuich nanipayaaq uumigigisigaasi pigiluŋa. Aglaan Agaayyutim
anniqsuġisigaa sivutmuulguruaq isuanunaglaan.

Tatamnapiaġataqtuaksraq

[14] "Iñuk agliqiruaq ukuniŋa kaŋiqsiḷi! Tautukkisigiksi naġġunallapiaġataqtuaq
qikaġuni tavrani qikaġviksraġvigiŋisaġmiñi. Taipkunani uvlut tamatkua Judea-mi
ittuat qimakkumaut iġġiñun. [15] Iñuk inniġumi tupqum qaaŋani isiġniaqani saagak-
sraqsiuġiaġuni tupqum iḷuaniñ. [16] Suli taamna qakma nautchiiviŋmi utiġniaqani saa-
gaġniaġuni atnuġaamiñik. [17] Qanutun tatamnaqtigigisivat tamatkunani siŋaiyauruani
suli miluktitchiruani taipkunani uvluni. [18] Agaayuyumuusi qimagviksraqsi inġitqu-
lugu ukiumi. [19] Taipkunani uvluni iñuich nagliksaatlullapiaġniaqtut qaŋapaŋniñaglaan

Agaayyutim nuna iñiġataqmagu. Aasiiñ taatnatun nagliksaaqtigitqikkumiñaitchut
aquagun taavruma. 20 Aasiiñ Atanġum iḷaŋŋaqtaaŋisuaqpagich taipkua uvlut kiña
iñuk anniqsukkauyumiñaitchuq, aglaan pisigilugich piksraqtaaġikkaŋi iḷaŋŋaqtaaġisigai
taipkua uvlut. 21 Taimanigun kia iñuum uqautikpasi, 'Ataŋii, uvva Christ-ŋuruaq
Agaayyutim akiqsruutigikkaŋa' naagaqaa uqautikpasi 'Ataŋii, ilaa taimña', ukpiġini-
aqnagich. 22 Anniqsuqtiŋŋuat suli sivuniksriqiriŋŋuat iḷigisirut savaaniglu quviqnaq-
tuaniglu. Taavrumuuna kinniñiaġniġaich Agaayyutim piksraqtaaŋi pisaġiyumiñaġu-
misigik. 23 Taatnamik qaunatqiaġikkumausi! Kilikkipsi sivuani tamatkuniŋa iluqaŋitñik
piŋaiñŋaisa.

Aggiḷha Iġñiŋan Iñuum

24 "Taipkunani uvluni, pianikpan taamna iłuiḷḷiuġutiqpak,
siqiñiq taaqsigisiruq,
suli tatqiq qaumaġinġiġuni.
25 Uvluġiat katakkisirut qiḷaŋmiñ,
suli qaummatipayaaŋi siḷam nuktitaulutiŋ inimikniñ. *Isaiah 13:10; 34:4*
26 Taivrumani uvlumi iñuich tautukkisigaat Iġñiŋa Iñuum aggiqsuaq nuviyakun piqaġuni
kamanaqtuamik saŋŋimik kamanautituummaġmi. 27 Taamna tuyuqaġisiruq isaġuliŋnik
katitchityaqtuanik atautchimun Agaayyutim piksraqtaaġikkaŋiñik nakikŋapayaaq.

*I*ḷisaaksraŋa Asirritḷaitchuam Napaaqtum

28 "Iḷisaaqaġitchi asiaviqutiniñ, itnaqhuni, nauriuraq nauŋuraaqsivaalukman
qiñiġnaqsiuraaqsipmata akutuqpaliksrai iḷisimaraġigiksi upinġaam qalliḷha.
29 Taatnatuntuuq, tautukkupsigik tamatkua atuumaruat iḷisimagisigiksi isuksram
tikiumaaqsiḷha. 30 Iḷumun nipliutigipsi, ukua iñuich tuquyumiñaitchut
atuumagaluaqtitnagu iluqaan tamanna. 31 Qiḷaglu nunalu piiġisiruk aglaan uqałitka
piiġumiñaitchut.

*Pivia Aggiḷiksraŋan I*ḷisimaraitchuq

32 "Kia-unniiñ iñuum nalugaa taimanigun Iġñiŋan Aŋutim qakugun aggiḷiksraŋa,
uvaŋa unniiñ isaġulgich ittuat pakmani nalugaat, aglaan kisimi Aapaa iḷisimagaa.
33 Qaunatqiaġiksiḷusi, itqummaaġikkumausi, atakkii nalugiksi sumi atuumałiksraŋa.
34 Atriqaqtuq umialiŋmik aullaqtuamik uŋasiksuamun nunamun unitchipḷuni
tupiġmiñik. Saŋŋiksriññiġaa pirigikkani savaaksraŋanik, tilipḷuguasiiñ talum
munaqsraa qaunatqiaġiquplugu. 35 Taatnamik itqummaaġikkumausi atakkii nalugiksi
qakugu aŋaayuqaŋa tupqum aggiḷiksraŋan, unnuami naaga unnuaġruami naaga
uvlaatchaurami unniiñ uvlaami. 36 Aggiġumi tavrakŋatchiaq paqinġitchumagaasi
siñigusi. 37 Nipliutigikkaġa iluqapsitñun sivuani uqautigigiga iñupayaanun,
Itqummaaġikkumausi!"

14

Sivunniuġun Tuqutchukługu Jesus

1 Atuumagaluaqtitnagik malġuk uvluk Jew-ŋuruat niġiqpagvikaaŋatalu atilik
Apqusaakkaułiġmik suli niġiḷhata puvlaksiġniġiḷaamik qaqqumik, qaukłiŋisa
agaayuliqsit suli aglaliqirit pakaaġiniġaat qanuġimña tigusukługu Jesus
iriġaqtuġutiŋ tuqulluguasiiñ. 2 Aglaan iliŋich nipliġñiqsut, "Niġiqpagvikaam uvluani
taatnaġnianġitchikput. Iñuich aupatchakpiaqtut."

Jesus Tipraġiksakkauruq Bethany-mi

3 Jesus-uvva inniqsuq Bethany-mi, tupqani Simon-ŋum atniġñautiqaqtuam auyu-
gaqtuamik. Aasii niġipkaqługu aġnam tikiññiġaa saagaqhuni akisullapiaqtuamik uqs-
ruġutmik atiqaqtuamik Nard-mik. Taavruma aŋmaġniġaa nakasruŋŋuaŋa kuvikługu
uqsruġun Jesus-ŋum niaquanun. 4 Iḷaŋisa iñuich iłuagiŋiḷgiññiġaat aasiiñ avatmun

nipliqhutiŋ, “Suvaata una piiḷaamun uqsruġun atuqpa? 5 Tuniñayaqtuq qaaŋiġḷugu piŋa-
sut kavluutit taalanik aasii qaiḷḷugu manik nagliŋnaqtuanun.” Taatnaqhutiŋ uqapiḷuktut
akikŋaqługu aġnaq. 6 Jesus-ŋum nipliutigai, “Sugiŋaiqsiuŋ! Suvaata iłuiḷḷiuqtitpisiuŋ
taamna aġnaq? Una savaaqaqtuq nakuuruamik uvaŋnun. 7 Nagliŋnaqtuat itchaġataq-
tut. Taimma qanutun savautiłhiñaugisi nakuuruamik piyumiñaġupsi, aglaan nayuu-
tiłhaiñaġumiñaitchuŋa. 8 Aġnaq savaaqaqtuq piyumiñakkaġmiñik. Tipraġiksaġaa
timigikkaġa itqanaiyautiplugu iḷuvikkaułiksraŋanun. 9 Uqautigipsi, nanipayaaq nunami
quliaqtuaġikpatruŋ tusaayugaaġiksuaq iñuich uqautigigisigaat nalupqinaiġḷugu aġnam
taavruma taatnałha itqakkutauluniasii ilaanun.”

Judas Aŋiqtuq Aatchuutigisukługu Jesus

10 Judas Iscariot, iḷaŋat qulit malġuich maliġuaqtit, utlautiniqsuq qaukłiŋitñun
agaayuliqsit aatchuutigisukługu Jesus iliŋitñun. 11 Tusaakamitruŋ quviasuliġniq-
sut, suli akiqsruġniġaat aatchuġukługu maniŋñik. Tavrakŋa Judas utaqqiaqsiñiqsuq
aatchuiviksramik Jesus-mik pisuġnaqsiḷugu.

Jesus Niġiqatauniqsuq Maliġuaqtimiñi Niġiqpagviani Atiliŋmi Apqusaakkaułiġmik

12 Sivulliqpiami uvluani niġiqpagvikaam puvlaksiġniġiḷaamik qaqqumik ipnaiyaaq
tuqqutauraqtuq itqakkutaupluni Apqusaakkaułiġmun. Jesus-ŋum maliġuaqtaiñ
apiqsruġniġaat, “Nanili itqanaiyaquvisigut niġiqpałiksraptiknik atiliŋmik
Apqusaakkaułiġmik?” 13 Jesus-ŋum tuyuġigik malġuk maliġuaqtiŋni nipliutiplugik,
“Nunaaqqimukkitchik. Tavrani paaġisigiktik iñuk saagaqtuaq qikumik imiqaġviŋmik.
Malikkumagiktik. 14 Napmun isiqpan nipliutiyumagiktik tupilik, ‘Iḷisautri nipliqsuq,
nanili iniqaqpich niġġiviksramnik ipnaimik atiliŋmik Apqusaakkaułiġmik piqasiġḷuŋa
maliġuaqtimnik?’ 15 Taavruma urriqsuutigisigaatik nalauraallagviŋmik inituruamik
qulliġmi inimi itqanaiḷaamik inuqsraŋaiqḷugu. Tavrani itqanaiyautiyumagiptigut.”
16 Jesus-ŋum maliġuaqtai aullaqtut nunaaqqimukhutiŋ. Paqinniġaat nipliḷha
taatnatupiaq, itqanaiyaqhutiŋ niġiqpagviksramun atiliŋmun Apqusaakkaułiġmik.
17 Anaqaksraaqman Jesus tikiññiqsuq piqatigiplugich qulit malġuich. 18 Niġipkaqługich
Jesus-ŋum nipliutigai, “Iḷapsisamma niġiqatigikkaġma aatchuutigigisigaaŋa.” 19 Taapkua
aliasuliġñiqsut nipliutiplugich atausiuttaaqhutiŋ, “Uvaŋa piviŋa?” atlatsuli, “Naaga
uvaŋa?” 20 Jesus-ŋum kiuniġai, “Iḷapsisamma qulit malġuuplusi ittuasi misuk-
siqatigikkaġma puggutamiñ. 21 Iñuk agaayyutitŋaqtauruaq nalunaiqsaq tuquruksrauruq
tuvraġlugu aglausimaruaq ilaagun. Nakłiuŋ iñuk tamna aatchuiruaq Iñuŋmik agaayyu-
titŋaqtauruamik! Iłuatlukkayaqtuq taimani aniŋitchumi.”

Atanġum Nullautchiġvia

22 Tamatkua niġiḷġataqtitlugich Jesus-ŋum tigummipḷugu qaqquq quyyatipluguasiiñ
avguqługu qaiññiġaa maliġuaqtimiñun nipliqhuni, “Tigulugu niġġisiuŋ, taamna timiga.”
23 Jesus-ŋum tigukamiuŋ qallun quyalgitḷugu Agaayyun, qaiññiġaa tamatkunuŋa im-
iqsiḷḷaavigipluguasiiñ. 24 Nipliutigai, “Una auga maqiruaq iñugiaktuanun. Taavrumuuna
Agaayyutim taluġniqusiġaa akiqsruutni. 25 Nipliutigipsi, imitqikkumiñaitchuŋa asiam
misuġuanik taivrumuŋaaglaan imiġviksramnun nutaakun aŋaayuqautaani Agaayyu-
tim.” 26 Tavra atuanikamiŋ atuutmik aullaġniqsut iġġimun atiliŋmun Olives-mik.

*Jesus Sivuniksriqiruq Peter-m Pii*ḷaaġniałhanik

27 Jesus-ŋum nipliutigai, “Marrumani unnuami iluqasi nikatchakkisirusi piqutigiluŋa.
Atakkii aglausimaruaq,
‘Tuqqutchiruŋa munaqsrimik,
taatnamik ipnaich siamitkisirut.’ *Zechariah 13:7*
28 Aglaan kiñuagun aŋitqianikkuma aullaġisiruŋa sivupsitñi Galilee-mun.” 29 Peter-
m nipliutigaa, “Iluqatiŋ unitkaluaqpatinunniiñ, nikatchakkumiñaitchuŋa.” 30 Jesus-
ŋum itnaġniġaa, “Uqautilakpiñ, marrumani unnuami aqargiqpak qalġuqtaġaluaq-
nagu malġuŋniaglaan piiḷaaġutigigisigikma piñasuniaglaan.” 31 Aglaan Peter nipliqsuq

qapiŋaiqhuni, “Tuquluŋaunniiñ nayuġniaġikpiñ. Piiḷaaġiyumiñaipiaġikpiñ sumiunniiñ.” Taatnatuntuuq nipliqmiñiqsut iluqatiŋ.

Jesus Agaayuruq Gethsemane-mi

32 Jesus-lu maliġuaqtiniḷu tikitñamiŋ nunagiksaaŋanun atiliŋmun Gethsemane-mik
nipliutigai, “Aquppiuraallagitchi uvani agaayutyaqtilluŋa.” 33 Piqatiginiġai Peter-lu,
James-lu, suli John. Uqumaiḷḷiullapiaġniqsuq nagliŋnaqsipḷuniunniiñ irrutchiġmigun
34 nipliqhuniasiiñ, “Arrii, uqumaiḷḷiullapiaġniqsuŋa. Alianam pisaġiłhiñaaġuqtaġaaŋa.
Tavraniittuallagitchi qaunaksruqasiḷḷagluŋa.” 35 Taavuŋaqtaallakhuni sitquġniqsuq
nunamun agaayupluniasiiñ nagliksaaġuŋitḷuni piñaġumiñaqpan. 36 Itnaġniqsuq,
“Abba, Aapaaŋ, suapayaaq aŋalatkiñ piiqugaluaġiga nagliksaaġutiqpak
uvamniñ. Aglaan pisułhiñ atuumayumuuq, pisułiġiŋiḷaapkun.” 37 Jesus-ŋum
utiqami paqitlugich siñiktuat nipliutiniġaa Simon Peter, “Simaan, siñikpich?
Munaġiuraallakkumiñaiññiqpichunniiñ akkuvauraq?” 38 Tavra nipliutilgiññiġai,
“Siñiŋniasuŋaqasi agaayulusiḷu, ukpiqsrisaiŋitchumausiḷi uuktuakkaugupsi. Iñuk
iḷumutun piyummatiqaġaluaqhuni irrutchiġmigun, aglaan timimigun sayaitchaqtuq.”
39 Jesus aullatqiŋñiqsuq agaayutyaqhuni sivuanisun. 40 Utiqami paqilgiññiġai
siñiktuat, irratiŋ uisalguiḷḷiḷḷakługichunniiñ. Taatnamik kiuqausiksraiññiġaat.
41 Utiqami piñayuakni nipliutiniġai, “Kiikaa, siñigitchi qanutun minġuiqsiġusiḷu.
Aglaan siñikpaaniktusi. Uvva aatchuutaułiksraŋa iñuum Iġñiŋan tikitchuq
aŋalataġiyumiñaqsipḷugu killuliqirinun. 42 Makillusi, utlaglavut, ataŋii tunirigikkaġa
imma tikitchuq.”

Jesus Tiguniġaat

43 Jesus uqaqtitlugu Judas, iḷaŋat qulit malġuich maliġuaqtaiñ tikiññiqsuq. Ag-
giqasiqhuni iñugiaktuanik iñuŋnik, saviqaqhutiŋ suli anautchiraqhutiŋ. Qaukłiŋich
agaayuliqsit, aglaliqiritlu suli sivulliuqtiġruat tuyuġiniġaich. 44 Taavruma tuniritñiktuam
ilaanik qaiññiġaa itnaqhuni iḷitchuġipchautigigisiñipḷugu, “Taamna kunikkaġa, tavra
ilaaŋugisiruq. Tiguyumagiksi aullautiluguasiiñ qaunagilugu.” 45 Judas-ŋum tikirgau-
raqamiuŋ Jesus nipliutiniġaa, “Iḷisautrii,” kunikługu. 46 Aasiiñ tamatkua tigguqłuŋniġaat.
47 Iḷaŋata maliġuaqtaiñ qichaqtuam amuliqamiuŋ savikpani anauniġaa savaktaat qaukłi-
ata agaayuliqsit, siutaiqsiqługu. 48 Jesus-ŋum nipliutigai, “Suvaata tigutyaqpisitŋa
savikpaliraaqhusi anautaniglu? Savvaqłuktaunasugivisitŋa? 49 Uvlutauġaġipman
agaayyuvikpaŋmi iḷisautiplusi naagauvva tigullaitchipsitŋa, aglaan aglaksimaaqtuaq
taatna Agaayyutim uqałhani ittuksraupluni.” 50 Tarrali maliġuaqtai iluqatiŋ suk-
sraaqługu qimaŋniqsut.

51 Nukatpiaq, maliġuaqtaiñ iḷaŋat, atnuġaaqaġniqsuq qalipquałhiñamik. Tiguliqsaq-
manituuq 52 qalipquani unitḷugu qimaŋniqsuq atnuġaunnani.

Jesus Uqaqsittaaġviŋmi

53 Taapkua tigusiruat pituigun tasiuġniġaat Jesus qaukłiatnun agaayuliqsit, katimaru-
anun iluqatiŋ qaukłiŋich agaayuliqsit sivulliuqtiġruat aglaliqiritlu. 54 Peter malikmiñiq-
suq uŋasiuraaqhuni siḷataanunaglaa igluqpaŋan agaayuliqsit qaukłiata. Aquppiqatau-
niksuq qaunaksrini naniaqtuaqhuni ikniġmi. 55 Qaukłiŋich agaayuliqsit suli iluqatiŋ
uqaqsittaaqtitchirit pakaaqaġniqsut agvisiksraŋanik akikŋaġlugu Jesus tuqqutchukługu,
aglaan paqitchitḷaiññiqsut. 56 Iñugiaktuat iḷisimaraugaluaqtut akikŋaqługu, aglaan
iḷisimaruaruat atiŋitqataqtut. 57 Tavra iḷisimarit iḷaŋich makinniqsut akikŋaqługu
nipliqhutiŋ, 58 “Tusaagikput nipliqman, ‘Piyaqquġisigiga agaayyuvikpak iñiqtauruaq
argaŋnik, aglaan piŋayuakkun uvlut nappaiñiaqtuŋa atlamik iñiqtauŋitchuamik ar-
gaŋnik.’ ” 59 Iḷisimaritunniiñ taapkua piqasiutilguiññiqsut taavrumuuna. 60 Qaukłiat
agaayuliqsit makinniqsuq sivuġaatni. Tarra apiqsruġniġaa Jesus, “Kiggutiksraitpiuŋ una
iḷisimarit uqaġikkaŋat akikŋaqhutin?” 61 Aglaan Jesus nipaisaaqtuq uqaŋitḷuni sumik.

Apiqsrutqiḷgiññiġaa qaukłiata agaayuliqsit nipliqhuni, “Christ-ŋuvich, Iġñiŋa
Nanġakkauruam Agaayyutim?” 62 Jesus-ŋum kiuniġaa, “Tarra, Ilaaŋuruŋa.

Tautukkisigiksi Iñuum Iġñiŋa aquppikpan taliqpiani Saŋŋipayaalgum qiñiġisipḷugu atqaqpan nuviyakun qiḷaŋmiñ.” 63 Qaukłiata agaayuliqsit aliktuġniġai atnuġaani nipliqhuni, “Inuqsraŋaiqsugut iḷisimarauruksramik! 64 Tusaagiksi uqaġniqłuutaa! Qanuq sivunniġñiqpisi?” Iluqatiŋ katimaruat tuqqutaksraġuġnigaat. 65 Iḷaŋisa tivvuaqtuqługu, irrak matuqqaaqługik anaumikkaat apiqsruqługu, “Ki, nalautchaġiñ kimun anaumiktilaaqnik.” Taatnaanikmata qaunaksrit tiguplugu pattaŋniġaat.

Peter-m Jesus Piiḷaaġigaa

66 Peter ititlugu siḷataani uqaqsittaaġvium tikiññiġaa aġnam savaktaan qaukłiata agaayuliqsit. 67 Uuma tautukamiuŋ naniaqtuaqtuaq iŋmiñik iḷisaqłiġniġaa nipliutiplugu, “Ilvittuuq piqatigipmikkaŋatin Jesus Nazareth-mium!” 68 Peter piiḷaaqtiqtuq, “Naluruŋa. Kaŋiqsimaŋitchiga qanutchimik uqaqtilaan.” Nuktaaqtitlugu aqargiqpak qalġuġniqsuq. 69 Suli aġnam taututqiḷgitñamiuŋ nipliutiniġai tamatkua qichaqtuat, “Uvvauna iḷagipmikkaŋat.” 70 Peter piiḷaatqiḷgiññiqsuq. Kiŋuagunsuli qichaqtuat tavrani nipliutiniġaat Peter, “Iḷumun iḷagigaatin Galilee-ġmiuŋuplutin.” 71 Aglaan suviagaqsiñiqsuq itnaqhuni, “Agaayyutim anasiññuqsaġliŋa uqaŋitkuma iḷumutuuruamik. Nalugiga kisuutilaaŋa taavruma aŋutim.” 72 Tugliḷiqługu aqargiqpak qalġuġniqsuq. Peter-m itqaġniġai uqałiġikkaŋi Jesus-ŋum, “Aqargiqpak qalġuqtaġaluaqnagu malġuŋniaglaan piiḷaaġutigigisigikma piŋasuniaglaan.” Itqaqamiuŋ taamna qiagaqsiñiqsuq.

15

Pilate-muutiniġaat Jesus

1 Tavra uvlaatchaurami qaukłiŋich agaayuliqsit piqatigiplugich sivulliuqtiġruat suli aglaliqirit suli iluqaġmiŋ uqaqsittaaqtitchirit katimaniqsut sivunniuqhutiŋ. Tamatkua Jesus qiḷiqtinniġaat. Qiḷġutilik tasikuaqługu Pilate-muutiniġaat kavanauruamun.
2 Pilate-ŋum apiqsruġaa, “Uvva Jew-ŋuruat umialigivatin?” Jesus-ŋum kiugaa, “Tavra ilvich taatnaqtutin.” 3 Qaukłiŋich agaayuliqsit pasiuġniġaat iñugiaktuatigun sutigun. Aglaan Jesus kiumaksriñġiññiqsuq. 4 Pilate-ŋum apiqsrulgitkaa, “Kiggutiksraiññiqpich? Qanutunaglaan iñugiaktautigiruanik pasiuqpatin!” 5 Jesus nipliñġitchuq. Taatnamik Pilate quviġusuŋniqsuq.

Jesus Tuquruksraġuġaat

6 Ukiupayaaqman Jew-ŋuruat niġiqpagvikaatni atiliŋmi Apqusaakkaułiġmik Pilate annaktitchiraġniqsuq atautchimik isiqtamik kisupayaamik pisukamiŋ. 7 Akunġatni isiqtat iñuk inniqsuq atilik Barabbas-mik iñuaqatauruaq taapkua aŋuyakmata akikŋaqługu Roman kavamaŋatnik. 8 Iñugayaat Pilate-mukamitruŋ qasriḷiaqsiñiġaat pituiquplugu isiqtaq piraġiłiġmisun sivuani. 9 Pilate-ŋum kiugai, “Pituiġitquvisitŋa Umialgatnik Jew-ŋuruat?” 10 Iḷitchuġiniġaa qaukłiŋisa agaayuliqsit qaitchiḷhat Jesus-mik siqñataqałiġmiktigun. 11 Aglaali qaukłiŋich agaayuliqsit akatchiñiqsut iñuŋnik Pilate-ŋum pituiġitquplugu Barabbas-mik. 12 Pilate kiugai, “Qanuġisiñiqpigu una taiguutiqaqtuaq Umialgatnik Jew-ŋuruat?” 13 Iluqatiŋ iñuich nipliaqpaŋniqsut, “Kikiaktuutili!” 14 Pilate-ŋum apiqsruġniġai, “Suvaata? Savamaqłuqaqpa?” Aglaan iñuich nipliaqpaurallapiaġniqsut, “Kikiaktuutisiuŋ!” 15 Pilate-ŋum quyalisukługich iñuich pituiġñiġaa Barabbas iliŋitñun. Qaitkamiuŋ Jesus aŋuyyiuqtimiñun tiliñiġai, “Ki, ipiġaqtuqsiuŋ! Kikiaktuutinaqsiruq.”

Aŋuyyiuqtit Mitautigigaat Jesus

16 Aŋuyyiuqtit itqutiniġaat Pilate-ŋum tupiqpaŋanun, aasiiñ katitquniġaich atlat aŋuyyiuqtit, 17 atnuġaaqługu akisuruanik kaviqsaamik suli niaquusipḷugu kakitḷaġnanik aasiiñ iḷipḷugich niaquanun. 18 Kamagiŋŋuaġniġaat sivuġaani nipliqhutiŋ, “Uvvaguuq Umialgat Jew-ŋuruat!” 19 Anaullaġniġaat niaquagun anautamik suli tivvuaqtuqługu sitquġvigiplugu sivuġaani Jesus. 20 Mitautigianikamitruŋ mattaqtinniġaat kaviqsaaq siḷatiġuaq atipkaqługuasiiñ ilaan atnuġaaŋiñik. Tavra aullautiniġaat kikiaktuutiviksraŋanun.

Jesus Kikiaktuutigaat Sanniġutamun

21 Uvvaguuq iglaullaġmiŋ aŋuyyiuqtit paaġniġaat iñuk atiqaqtuaq Simon-mik
utiqtuaq nunaaqqimun. Nunuriñiġaat iqsruquplugu Jesus-ŋum kikiaktuutriviksraŋa.
Taamna Simon Cyrene-naġmiu aapaŋak Alexander-mlu Rufus-ŋumlu. 22 Tikiutiniġaat
nunaŋanun taiyuutiliŋmik Golgotha-mik mumiutiqaqhuni "Niaqum Saunġa."
23 Imiksritkaluaġniġaat asiam misuġuanik avuplugu suŋaġnitchuamik. Aglaan Jesus
imiŋiññiġaa. 24 Tamatkua aŋuyyiuqtit kikiaktuutigaat. Tavra aviktuġniġaich atnuġaaŋi
aasiiñ saaptautigiplugich qanutchimik iñuk piksraquplugu. 25 Nine-akłaaqman uvlaami
kikiaktuutiniġaat. 26 Aglaich pasikkusiaŋi iḷiñiġaich niaquan qulaanun itna aglakługich,
"Umialgat Jew-ŋuruat." 27 Ilaani kikiaktuutriqatauniqsuk malġuk tigliŋniaqtik, iḷaqataa
taliqpian tuŋaani suli iḷaqataa saumiani. 28 [Sivuniksriqirim tarra Agaayyutim uqałha
immiumaruq, "Irrutiniġaat savamaqłuktuatun."]
29 Iñuich apqusaaqtuat niaqulaniqsut nipliaplutiŋ pisaaŋŋatinik Jesus-mun, "Aa!
Uqaġuuruatin piyaqqułhiñaunipḷugu agaayyuvikpak aasiiñ nappatqigḷugu piŋasuni
uvluni, 30 ki, anniqsuġiñ ilipnik, aasiiñ atqaġiñ sanniġutamiñ." 31 Taatnatuntuuq
qaukłiŋisa agaayuliqsit piqasiqhutiŋ aglaliqirinik mitautigigaat, "Una anniqsuiraqtuq
atlanik, aglaan iŋmiñik anniqsulguitmiñiqsuq. 32 Ki, Christ, Umialga Israel-ŋum,
atqaġutin kikiaktuutrivipniñ! Uvagut tautukkuptigu ukpiġiyumaikput." Taapkuak
kikiaktuutriqatauruak suviaġutiniġaak.

Jesus Tuquruq

33 Uvluq qitiqquqman taaqsiñiqsuq nunapayaami. 34 Three-akłaaqman Jesus nip-
itusiñiqsuq, "Eloi, Eloi, lama sabachthani?" mumiutiqaqhuni, "Agaayyutmaaŋ,
Agaayyutmaaŋ, suvaata suqutiginġiqpiŋa?" 35 Iḷaŋich tamatkua qichaqtuat tusaakamiuŋ
nipliqsut, "Ataŋii, tuqłuġaġaa Elijah." 36 Iḷaŋat iñuich tiguliqamiuŋ allaqtiġun qilamik-
sruaqhuni misuktiqługu misuqqumun, isautchiqsiqługu ayauppiŋmik qaqłuukkun ak-
tuqługu nipliqhuniasiiñ, "Ki, qiñiġumagikput Elijah aggiġisipmagaan atqautityaġlugu."
37 Jesus nipaalaliqhuni tuquniqsuq. 38 Talukuyaaq agaayyuvikpaŋmi siiksiġniqsuq tat-
pichakŋa takanuŋa taatna. 39 Tavra aŋuyyiuqtit qaukłiat qichaqtuaq Jesus-ŋum qaniŋani
tuqupman nipliġñiqsuq, "Iḷumutun taamna aŋun iġñiġiniġaa Agaayyutim."
40 Itmiñiqsut aġnat tautuktuat uŋavaniñ, iḷagiplugich Salome suli Mary Magdalene suli
Mary, aakagikkaŋak taivruma kamanaiññiqsram James-ŋum suli Joses-ŋum. 41 Tamatkua
piqasiqsuġniġaat Jesus Galilee-mi itman savautiplugulu. Atlat iñugiaktuat aġnat mal-
iŋniġaat Jerusalem-mun.

Jesus Iḷuviġñiġaat

42 Unnuksraaġuraaqman Joseph Arimathea-ġmiu tikiññiqsuq. Uvva uvluani sivuani
Jew-ŋuruat minġuiqsiaġviat piuq. 43 Taatnamik ilaa taluqsraiqhuni utlautiniqsuq Pilate-
mun. Iŋiaġiniġaa Jesus-ŋum timaa. Joseph kamagikkaupluni sivulliuqtiġruaŋuniq-
suaq niġiugaqaġniqsuq aullaġniiḷiksraŋanik aŋaayuqautaanik Agaayyutim. 44 Pilate
quviġusuŋniqsuq Jesus tuquaniktiġniqman. Tuqłuġniġaa aŋuyyiuqtit qaukłiat apiqs-
ruqługu tuquaniktiqmagaan. 45 Tarra iḷitchuġianikamiuŋ taavrumakŋa aŋuyyiuqtit
qaukłiatniñ Jesus-ŋum tuqqutilaaŋa, qaitkaa timaa Joseph-mun. 46 Joseph tauqsiġñiqsuq
ukiḷhaaġiksaamik. Atqautiplugu Jesus-ŋum timaa puuqługu ukiḷhaaġiksuamik iḷiñiġaa
iḷuviḷiuqtamun uyaġaŋmi. Aksrakługu uyaġaŋmik taluniġaa taamna iḷuviq. 47 Mary
Magdalene suli Mary aakagikkaŋa Joses-ŋum qiñiġniġaak napmun iḷiñiaqmaŋaan.

16

Jesus Aŋitqiksuq Tuqułiġmiñ

1 Jew-ŋuruat minġuiqsiaġviat qaaŋianikman, Mary Magdalene suli Mary
aakaŋa James-ŋum suli Salome tauqsiġñiqsut tipraġiksaanik uqsruqtiġukługu
Jesus. 2 Uvlaatchaurami sivulliġmi uvluani akunniqsaam tikitchut iḷuviġmun
nuiyasriuraqmiuġlu siqiñiq. 3 Uqaksraqtuniqsut iŋmiknun, "Kiami aksrakkisivauŋ

uyaġak paaŋaniñ iḷuvġum?” (Atakkii uyaġak aŋigaluaqtuaq). [4] Tavrakŋa tautuŋniġaat
uyaġak aksraksimaanikługu.
[5] Tavra aġnat isiġniqsut iḷuviġmun. Tautukkaat nukatpiaq aquppiuraaqtuaq taliqpian
tuŋaani atnuġaaqaqhuni takiruamik qatiqtaamik. Quviġutchaŋniqsut. [6] Aasiiñ nukat-
piam nipliutigai, “Quviġusuŋaqasi! Pakakkiksi Jesus Nazareth-miu kikiaktuutrauruaq.
Agaayyutim aŋitqiksitkaa. Uvani inġitchuq. Qiñiqsiuŋ nallavia. [7] Aglaan uqau-
tityaqsigik maliġuaqtit Peter-lu, ‘Immaimña Galilee-muŋniaqtuq sivupsitñi, taamani
tautukkisigiksi tuvraġlugu uqauttutaa ilipsitñun.’ ” [8] Tarra uniññiġaat iḷuviq qilamik.
Tatamitpaitḷutiŋ uuliksiñiqsut. Nipliŋiññiqsut iñuŋmun apqutmikni iqsitchakpaitḷutiŋ.

Jesus Sagviqsuq Mary Magdalene-mun

[9] Jesus aŋitqikhuni uvlaatchaurami sivulliġmi uvluani akunniqsaam, sagviġñiq-
suq sivulliuplugu taivrumuŋa Mary Magdalene-mun irrusiqḷuiyakkamiñ tallimat
malġuŋnik. [10] Taavruma utlaŋniġai piqatigisuukkaŋi Jesus-ŋum kiñuvġuruat qaipḷutiŋlu.
[11] Uqautiniġai Jesus iñuunipḷugu suli tautuŋnipḷugu. Tamatkua naagatai kiñuvġuruat
tusaakamiŋ ukpiġinġiññiġaat.

Jesus Sagviġñiqsuq Malġuŋnun Maliġuaqtiŋnun

[12] Kiŋuagun Jesus sagviqmiñiqsuq iglaatun iḷipḷuni malġuŋnun iḷaŋiknun aullaqtuaŋ-
nun nunaaqqimiñ. [13] Tavrakŋatchiaq utiġniqsuk. Uqauraaqsiñiaġaluaġniqsuk atlanun
maliġuaqtinun, aglaan tamatkua ukpiġiŋitmiñiġaich.

Jesus Sagviġñiqsuq Qulit Atautchiñun Maliġuaqtinun

[14] Kiŋuagun Jesus sagviqmiñiqsuq taapkunuŋa qulit atautchiñun niġiñiaqtitlugich.
Suakataġniġai ukpiqsriḷguiłhatigun pitchiġiiłhatigunlu atakkii ukpiġiŋitḷugich qiñiqtuat
ilaanik kiŋuagun aŋitqiłhan. [15] Nipliutigai, “Aullaġusi iluqaanun nunamun, quliaq-
tuaġiyumagiksi tusaayugaaġiksuaq anniqsuġiakun iluqaitñun iñuŋnun. [16] Kisupayaaq
ukpiqsriruaq suli paptaakkauruaq anniqsuġisiruq. Aglaan kisupayaaq ukpiqsriŋitchuaq
suksraunġiqsaugisiruq. [17] Tamatkua ukpiqtuat piqaġniaqtut iḷitchuqqutaiñik saŋŋim
taavrumuuna: Atuġlugu atiġa anittaigisirut irrusiqḷuŋnik suli uqatlagisirut atlakaaġiiñik
uqqanik. [18] Tigugaluaġumiŋ nimiġianik unniiñ imiġaluaġumiŋ tuqunamik nuyuaġnami-
uyumiñaitchut. Iḷigisigaich argagikkatiŋ atniġñaqtuanun aasiiñ tamatkua iłuaqsiḷutiŋ.”

*Jesus Aullautrauruq Qi*ḷaŋmun

[19] Kiŋuagun Jesus-ŋum Atanġum uqaqatigianikamigich, Agaayyutim aullautiuraa-
gaqsiñiġaa pakmuŋa aquvititluguasiiñ taliqpiŋmi tuŋaanun. [20] Maliġuaqtai aullaqhutiŋ
quliaqtuaġniqsut tusaayugaaġiksuamik nanipayaaq. Atanġuruam savaqatiginiġai
nalupqinaiġutiplugu uqauttutaat iḷumun itilaaŋanik quviqnaqtuatigun savaaŋisigun.

Uqałhich Aglaaŋi Luke-ŋum

1 Piqpagiplutin iḷauramaaŋ Theophilus! Iñugiaktuat iñuich pisuqtilaaġmiktigun
aglaŋniqsut atuumaruanik akunnaptikni. 2 Iḷisimarauruat uqautiniġaatigut tau-
tukkaġmiknik taimakŋaniñ aullaġniiłhaniñ. Iñuich tamatkua pakmapak quliaqtuaġniq-
sut tusaayugaaġiksuamik. 3 Qutchiksuaŋuruatiin, aglaŋniaqtuŋa iḷitchuġiraksraqnik
iḷisaaġillapiaqqaaġlugich uqaġipayaakkaŋich aullaġniiłhaniñaglaan. 4 Aglaktuŋa taavru-
miŋa iḷisimatquplutin iḷumutuupiałhanik iḷisauttusiaġikkaqpich.

Anniviksraŋa John Paptaaqtitchirim Uqautauruq

5 Herod-ŋum umialguniŋani Judea-mi agaayuliqsiqaqmiñiqsuq atiliŋmik Zechariah-
mik. Agaayyuvikpaŋmi savaqatauniqsuq agaayuliqsini taggisiqaqtuani Abijah-
tkutnik. Aġnaata atqa Elizabeth, paniginiġaali atlam agaayuliqsim. 6 Iluqatik
nalaunŋaruaŋuniqsuk Agaayyutim qiñiłhani, tupiksripḷutik iluqaitñik Atanġum
tillisaiñiglu atuqtaksraiñiglu. 7 Qitunġaiññiqsuk atakkii Elizabeth qitunġitlaitḷuni,
suli iluqatik utuqqanaaġuqhutik.

8 Abijah-tkut savagviksriutaata Agaayyuvikpaŋmi tikiummipman, Zechariah-m savau-
tiniġaa Agaayyun agaayuliqsaupluni. 9 Tuvraqługu atuiraġiłhat agaayuliqsit pik-
sraqtaaġiniġaat ikipkairuksraupluni tipraġiksautmik. Isiġniqsuq agaayyuvikpaŋa-
nun Atanġum. 10 Zechariah ikipkaipkaqtitlugu tipraġiksautmik iñugaaġruich agaayu-
niqsut siḷataani. 11 Isaġulgan Atanġum sagviutiniġaa qichaqhuni taliqpiani ikip-
kaiviuram tipraġiksautmik. 12 Zechariah-m tautukamiuŋ tupaŋniqsuq iqsiḷiqsiqhuni.
13 Aglaan isaġulgum nipliutiniġaa, “Zechariah, iqsiñak! Agaayyutim tusaaniġaa
iŋiqsrułhiñ. Nuliaġikkan Elizabeth iġñigisiruq aŋugauramik. Atchiġisigiñ John-
mik. 14 Quviasuutiqaġniaqtutin! Atlatlu iñugiaktuat quviatchakkisirut anikpan.
15 Iñullautaugisiruq kamanaġuni Agaayyutim qiñiłhani. Imiġumiñaitchuq asiam mis-
uqquanik saŋŋisimaruamik. Aniḷġatałiġmiñiñaglaan aŋalatiqaġisiruq Ipqitchuamik
Irrutchimik. 16 Utiqtinniaġai iñugiaktuat Israel-ŋuruat Ataniġmun agaayyutaat-
nun. 17 Ataniq aggitḷaiñŋaan taamna John quliaqtuaġniaqtuq saŋŋiqaġuni sivu-
niksriqiritun Elijah-tun. Iḷauraaġiiksitkisigai aapauruat qitunġaŋitñun. Utiqtitk-
isigai tupiksritḷaitchuat isummatiqatlasiḷugich nalaunŋaruamik. Itqanaiyautigisi-
gai iñuich akuqtuġumiñaqsiḷugu Ataniq.” 18 Zechariah-m nipliutiniġaa isaġulik,
“Qanuġluŋa iḷisimaniaqpik iḷumutuutilaaqnik? Ataŋii, aŋayuqaaqtuŋa suli nuli-
aġikkaġa utuqqaġuqmiuq.” 19 Isaġulgum kiuniġaa, “Gabriel-ŋuruŋa. Qichaqtuŋa
sivuġaani Agaayyutim. Tuyuġigaaŋa uqautityaquplutin taavrumiŋa tusaayugaallau-
tamik. 20 Ukpiġilguitchiñ uqauttutigikkaġa aglaan atuumagisiruq. Atakkii ukpiġilgui-
tñapŋa uqaġumiñaitchutin tikiḷġataġlugu uvluq tamatkua atuumaviksraŋat.”

21 Taatnaqtitlugu iñuich utaqqiñiġaat Zechariah iḷisimasukhutiŋ suvaata mulu-
vaałłakmagaan iḷuani agaayyuvikpaum. 22 Anisulliġataqami uqalguiññiqsuq. Iñuich
iḷitchuġiniġaat qiñiqquuraaqałha agaayyuvikpaum iḷuani. Uqalguitḷuni urriqaniqsuq
argaŋmiñik. 23 Abijah-tkut savagviksriutaat Agaayyuvikpaŋmi naatnamiuŋ Zechariah
aiñiqsuq. 24 Aquvatigun taavruma nuliaŋa Elizabeth siŋiayauniqsuq. Aasiiñ tallimani
tatqiñi aimmiñiqsuq 25 itnaqhuni, “Kiisaimma saŋŋiruam Atanġum Agaayyutim ikayuq-
paaŋa. Kanŋusutqikkumiñaiqsuŋa qitunġitlaiññiḷuŋa.”

Anniviksraŋa Jesus-ŋum Uqautauruq

26 Itchaksrani tatqiñi Elizabeth siŋiayauŋanikman, Agaayyutim tuyuġilgiññiġaa isaġu-
lik Gabriel nunaaqqimun Galilee-miittuamun atiliŋmun Nazareth-mik. 27 Tuyuġiniġaa
niviaqsiamun aŋutituqsimaitchuamun atiliŋmun Mary-mik nuliaksrausiutianiktuamun

aŋutmun atiliŋmun Joseph-mik. Joseph kiŋuviaġiniġaa Atanġum David. [28] Isaġulgum tikiññiġaa nipliutiplugu, “Paġlagikpiñ! Atanġum Agaayyutim piksraqtaaġigaatin iqatigiplutin. [Quvianaġniqsraurutin aġnapayaaniñ.]” [29] Mary tupallapiaġniqsuq isaġulgum nipliuttutaagun kaŋiqsiŋitḷugu suvaata uqaqtilaaŋa taatna. [30] Isaġulgum nipliutiniġaa, “Iqsiñak Marii! Agaayyutim iłuaqqutigigaatin. [31] Siŋiayaugisirutin iġñiḷutinaasiiñ aŋugauramik atchiqsaksraġikkaqnik Jesus-mik. [32] Taamna kamanaġisiruq, suli iñuich taiguutiqaġisigaat iġñiŋanik Qutchiŋñiqsrauruam Agaayyutim. Agaayyutim ataniġuqtinniaġaa David-tun sivulliaŋatun. [33] Ataniġuġisiruq kiŋuviaŋiiñi Jacob-ŋum qaŋapak taimuŋa, suli aŋaayuqautaa isuksraqaġumiñaitchuq.” [34] Mary-m tarra nipliutiniġaa isaġulik, “Qanuq una itkisiñiqpa? Iḷaqatniksimaitchuŋasuli.” [35] Isaġulgum kiuniġaa, “Ipqitchuaq Irrusiq tikiumagisiruq ilipnun. Agaayyutim Qutchiŋñiqsrauruam saŋŋigikkaŋan nayuġisigaatin. Taatnaġuni iḷiḷgaaq ipqitkisiruq taiguutiqaġuni Iġñiŋanik Agaayyutim. [36] Aasiiñ, itqallauŋ iḷan Elizabeth. Uqautigimasugauq qitunġaqatlaiññipḷugu. Aglaan pakma siŋaiyauruq itchaksrani tatqiñi utuqqanaaġuġaluaŋŋaġmi. [37] Atakkii Agaayyutim supayaaq savaaġitlagaa.” [38] Mary nipliġñiqsuq, “Atanġum savaktigigaaŋa. Atuumali uvaŋnun uqauttutigikkaptun.” Tavrakŋa isaġulgum uniññiġaa.

Mary-m Utlakkaa Elizabeth

[39] Taavruma aquagun, Mary paqnaliqtuqhuni aullaqtiġniqsuq nunaaqqiuramun qimiġaaŋiñiittuamun Judea-m. [40] Tarra isiqhuni Zechariah-m tupqanun iqinniġaa Elizabeth. [41] Elizabeth-ŋum tusaapqauraqmagu Mary-m paġlataa iḷummiutaq iḷiqsraqtiġniqsuq. Elizabeth aŋalatiqaġniqsuq Ipqitchuamik Irrutchimik [42] nipliqhuni nipitusipḷuni, “Quvianaġniqsraurutin aġnapayaaniñ. Quvianamiuruq iḷiḷgaaq siŋaiyaukkan. [43] Qanutun quyyasiusiaqaqtigivik, ataniġma aakagikkaŋan utlagluġniġaaŋa qiñiġiaqłuŋa! [44] Tusaapqauraqapku paġlatigikkan iḷummiutaġa quviatchakhuni iḷiqsraqtiqtuq. [45] Qanutun quviasuktigivich ukpiġikapku Atanġum uqałha tuyuutigikkaŋa ilipnun atuumagisiñipḷugu.”

Mary-m Kamaksruutaa

[46] Mary nipliġñiqsuq,
“Iñuutchimniñ iluqaaniñ kamaksruġiga Ataniq.
[47] Quviatchautigigiga Agaayyun Anniqsuqtigikkaġa.
[48] Suuŋiḷuqtuaŋa itqaġiniġaaŋa.
Uvakŋaniñaglaan iluqatiŋ iñuich taiguutiqaġisigaatŋa quvianamiuruamik
[49] atakkii kamanaqtuaq Saŋŋiruaq Agaayyun savaaqaqhuni kamanaqtuanik uvamnun.
Atqa ipqitchuq.
[50] Kiŋuviaġiiñi aippaavak
nagliktuutiqaġai taluġirigikkani.
[51] Agaayyun isaŋniqsuq saŋŋiruamik taliġmiñik
aasiiñ siammayaaqługich kamanaġasuktuat sivunniuġutituummaitñik.
[52] Atchiksinniġai kamanaqtuat atanġich
suli atchiksuat kamanaqsipkaqługich.
[53] Inuqsraqtuat pisuiqsinniġai nakuuruanik
suli aullaqtitlugich umialguruat saagaiḷaaqługich.
[54-55] Ikayuġniġaa savaktigikkani Israel nagliktuqługich,
akiqsruutmisun sivulliaptiknun Abraham-mun kiŋuviapayaaŋiñunlu qaŋapak taimuŋa.”
[56] Mary nayuutiuraaġniqsuq piñasuni tatqiñi Elizabeth-mi, aasiiñ utiġmun aipḷuni.

Aniłha John Paptaaqtitchirim

[57] Iġñiviksrani tikitman, Elizabeth iġñiñiqsuq aŋugauramik. [58] Iḷaiñ iḷauraaŋiñḷu tusaaniġaat Atanġum kamanaqtuamik nagliktuiłha Elizabeth-mun. Aasiiñ tamatkua

quviasuqasiġñiġaat. 59 Aniqammiuraq tallimat malġuŋnik uvlianikman nalunaitŋutchi-
aqsiñiġaat atchiġukługu Zechariah-mik, aapaŋan atqanik. 60 Aglaan aakaŋa nipliġñiq-
suq, “Naagga, atiqaqtuksrauruq John-mik.” 61 Nipliutilgiññiġaat, “Aglaan nalliatunniiñ
iḷavich atiqaŋitchut taavrumiŋa atiġmik.” 62 Urriqaplutiŋ apiqsruġniġaat aapaŋa kisumik
atchiġukkisipmagaan aniqammiuraq. 63 Zechariah aatchuquniqsuq aglagviksramik,
aglakhuniasiiñ, “Atiqaġisiruq John-mik.” Quviġusuŋniqsut iluqatiŋ. 64 Taatnaanikami
Zechariah uqatlasitqiŋñiqsuq quyaaqsipḷuguasiiñ Agaayyun. 65 Siḷalliuŋich atlayu-
atchaŋniqsut, aasiiñ iñuich nunapayaani Judea-mi uqaġiniġaat. 66 Tusaapayaaqtuat
taavrumiŋa isummatiginiġaat apiqsruqhutiŋ, “Qanusiugisiñiqpa una iḷiḷgaaq?” Nalupqi-
naitchuq Ataniġmun iqatigitilaaŋa.

Zechariah-m sivuniksriqutaa

67 John-ŋum aapaŋa Zechariah aŋalatiqaġniqsuq Ipqitchuamik Irrutchimik. Uqaġniq-
suq sivuniksriqipluni,
68 “Quyalakput Ataniq Agaayyutaat Israel-aaġmiut!
Atakkii ikayuġiaġniġai tasuqsaġiaqługich iñuni.
69 Akunġatniñ kiŋuviaġikkaŋiñ David-ŋum
Agaayyun piksraqtaaqaġniqsuq iñuŋmik saŋŋiqaqtuamik anniqsuġiaqhuta.
70 Taimakŋaaglaan akiqsruġaatigut tumigiplugich ipqitchuat sivuniksriqirini
71 anniqsuġisiñipḷuta akiḷḷiḷiqsuqtigikkaptikñiñ
suli saŋŋiatniñ uumigirigikkapta.
72 Uqaġniqsuq nagligigisiñipḷugich sivulliaġikkavut
itqaġilugu ipqitchuaq sivunniuġutni.
73 Agaayyutim akiqsruġniġaa sivulliaqput Abraham
74 annautigisiñipḷuta akiḷḷiḷiqsuqtigikkaptikñiñ
uvaptiknun savautitqupluni iqsisuŋaqata
75 ipqiłikun nalaunŋaruałikunlu iñuuniqtutilaaptikni.
76 Ilvich iḷiḷgauramaaŋ, taiguutiqaġisirutin sivuniksriqiraanik Qutchiŋñiqsrauruam
Agaayyutim.
Igliġisirutin sivuani Atanġum itqanaiyaġiaġlugu aggiłiksraŋa
77 uqautilugich iñugikkaŋi
anniqsuġisiñiḷugich natqigutigisiñiḷugiḷḷu killuqsautiŋitñik.
78 Agaayyutigikkaqput iḷunŋuktauruq nagliktaupluniḷu.
Tuyuġikpagu anniqsuqti inniaqtuq uvaptiknun uvlum qausaġataurağniŋatun.
79 Ikayuġisigai iñuuniaqtuat taaqtuami iqsiñaŋani tuqułhum,
aasiiñ ilaan iñuupkaġuta tutqiksilluta.”
80 John aglipḷuni timimigun saŋŋisiñiqsuq irrutchikun. Iñuuniaġniqsuq iñuiḷaami
aullaġniiñiałhanunaglaan ilaan quliaqtuaqałhan Israel-aaġmiunun.

2

Aniłha Jesus-ŋum

1 Augustus atanġuŋŋaġmi Rome-mi tilisiñiqsuq iñuich nanipayaaq atqiqsitquplugich.
2 Taamna atqiqsitchivik sivulliuniqsuq. Taamna atuumapman aŋun atiqaqtuaq
Quirinius kavanauniqsuq Syria-mi. 3 Iñupayaat utlautiniqsut sivulliaġmiŋ anniviŋitñun
atqiqsitchaqtuqhutiŋ. 4 Joseph-tuuq iglaupmiñiqsuq. Aullaġniipḷuni Nazareth-miñ
Galilee-miittuamiñ Bethlehem-muŋniqsuq, nunaaqqimun Judea-miittuamun, annivia-
nun atanġum David. Joseph tavruŋaġniqsuq atakkii ilaaptuuq kiŋuviaġiplugu David-
ŋum. 5 Atqiqsitchaqtuqami aullautiniġaa Mary nuliaksrausiutianikkani siŋiayauruaq.
6 Bethlehem-miititlugik Mary iġñisuliġñiqsuq. 7 Iġñiñġaġniqsuq aŋugauramik. Nim-
iqsruqtuallaŋniġaa iḷipḷuguasiiñ tuttuqpaich niġġiviatnun atakkii iniksraitḷutiŋ nul-
laġviŋmi.

*Munaqsri*ḷḷu Isaġulgiḷḷu

8 Iḷaŋich munaqsrit unnuiñiqsut taavani nunami munaqsripḷutiŋ ipnaimiknik.
9 Isaġulgan Atanġum sagviutiniġai aasiiñ qaumaŋan Atanġum qaggutiplugich. Taapkua
tatamitchallapiaġniqsut. 10 Aglaan isaġulgum nipliutiniġai, “Iqsiñasi, uvuŋaqłuŋa
uqautityaġipsi tusaayugaallautamik quviatchaktirrutiksrauruamik iñupayaamun.
11 Marrumani unnuami anniqsuqti ilipsitñun aniruq David-ŋum nunaaqqiani, Christ-
ŋuruaq Ataniq. 12 Una iḷitchuqqutauruq ilipsitñun ilaaŋutilaaŋanik, paqitkisigiksi
aniqammiuraq nimiqsrullaktaq nalaruaq tuttuqpaich niġġiviatni.” 13 Tavrakŋatchiaq
iñugiallapiaqtuat isaġulgich qiḷaŋmiñ sagviġñiqsut. Piqasiqługu isaġulik nanġaġniġaat
Agaayyun itnaqhutiŋ,
14 “Kamanaun illi Agaayyutmun qutchiŋñiqsrami qiḷaŋmi,
suli tutqiutiqaġli nunami akunġatni iñuich quyalitñiktuat ilaanik.”
15 Isaġulgich utiqmata qiḷaŋmun munaqsrit nipliġñiqsut iŋmiknun, “Ki,
aullaqta Bethlehem-mun tautugiaġlugu Atanġum uqauttutigikkaŋa uvaptiknun!”
16 Qilamiksruaqhutiŋ paqinniġaich Mary-lu Joseph-lu suli aniqammiuraq nalauraqtuaq
tuttuqpaich niġġiviatni. 17 Munaqsrit tautukamitruŋ uqaġiniġaich isaġulgum
nipliuttutigikkaŋi taavrumuuna aniqammiurakun. 18 Tusaapayaaqtuat quviġusuŋniqsut
tamatkuniŋa munaqsrit nipliuttutigikkaŋitñik. 19 Mary-m uummatiġmiitchiutiniġai
uqautigikkaŋich aasiiñ isummatigiuraaqługich. 20 Munaqsrit utiġniqsut kamaksruqługu
nanġaqługu Agaayyun iluqaisigun tusaakkaġmiktigunlu tautukkaġmiktigunlu.
Atuumaruq atriḷipḷugu isaġulgum atuumagisiñikkaŋa.

*Jesus Atchiġaat Agaayyuvikpaŋmi Qait*ḷugu Agaayyutmun

21 Tallimat malġuk uvlut naatmata suli aniqammiuraq nalunaitŋutchiqsauŋanikman,
atchiġñiġaat Jesus-mik, atiġmik isaġulgum qaisaŋanik Mary siŋaiyaugaluaqtitnagu.
22 Ipqiqsaġviksraŋat tikitman, Joseph-lu Mary-mlu aniqammiuraq Jerusalem-
muutiniġaak qaitchaqtuaqługu Agaayyutmun tuvraqługu maliġutaksraŋa Moses-ŋum,
23 maliġutlugu aglausimaruaq maliġutaksraŋiñi Atanġuruam, “Aniqqaaqtuapayaaq
aŋugauraq qaisaksrauruq Agaayyutmun.” 24 Tuniḷḷaqtuġiaġniqsuk malġuŋnik
tiŋmiaġruuraŋnik, iŋiaŋuruamik maliġutaksraŋagun Agaayyutim.
25 Jerusalem-mi aŋutiqaġmiñiqsuq atiliŋmik Simeon-mik. Una aŋun nalaunŋaniqsuq
taluqsriruaq Agaayyutmik, suli utaqqiñiqsuaq Israel-aaġmiut annautikkaułiksraŋatnik.
Ipqitchuam Irrutchim nayuġniġaa. 26 Ilaan uqautiniġaa tuquyumiñaiññipḷugu qiñiġalu-
aqnagu Christ Anniqsuqti Agaayyutim akiqsruutigikkaŋa. 27 Simeon sivullikkaupluni
Ipqitchuakun Irrutchikun utlautiniqsuq agaayyuvikpaŋmun. Jesus-ŋum aŋayuqaaŋiñ
tikiutipmatku aniqammiuraq Jesus agaayyuvikpaŋmun atuumatyaqługu atuiraġiłhagun
maliġutaksram, 28 Simeon-ŋum akiggiutiniġaa iḷiḷgaaq aasiiñ quyaplugu Agaayyun,
29 “Ataniiq, akiqsruutigikkan atuumapkaġiñ,
suli tuqqutlasiruŋa tutqigḷuŋa.
30 Irramnik tautukkiga anniqsuqti
31 tuyuġikkan annautitquplugich iñuich sumipayaaq.
32 Ilaa qaumauruq sagviiruaq anniqsuġiamik Jew-ŋuŋitchuanun
suli kamanautaugisiruq iñuiñun Israel-ŋum.”
33 Iḷiḷgaam aapaŋa aakaŋalu quviġusuŋniqsuk tamatkunuuna Simeon-ŋum uqaut-
tutaigun Jesus-kun. 34 Simeon-ŋum qiññuaġutiniġik piḷiusiamik suli nipliutiplugu
Mary aakagikkaŋa, “Agaayyutim una iḷiḷgaaq piksraqtaaġiniġaa agvisautyaquplugu
tammałiksraŋatnun naagaqaa anniqsułiksraŋatnun iñugiaktuanun Israel-aaġmiunun.
Iḷitchuqqutaugisiruq, aasii pisigiplugu ilaan kisuutilaaŋa iñugiaktuat iñuich uqaġisirut
akitñaġlugu. 35 Taatnaġumiŋ sagviġisiñiġaich iriġaqtuqhutiŋ isummatigikkaŋich ilaa-
gun. Suli alianaq savikpaktun ipiktuatun kapirigisiruq uummatipnik.”
36 Sivuniksriqiriqaġmiñiqsuq uiḷgaaġnaamik atiliŋmik Anna-mik panianik Phanuel-
ŋum kiŋuviaŋiñiñ Asher-ŋum. Anna utuqqauruq. Uiqaġniqsuq tallimat malġuŋni
ukiuni, aasii uiŋa tuqupluni. 37 Taimakŋaaglaan iñuuniaġniqsuq uiḷgaaġnaaŋupluni,

aasiiñ pakma ukiuniŋniqsuq sisamakipiaq sisamanik. Uniḷḷaiññiġaa agaayyuvikpak.
Uvlumi unnuaqtuummaan savautiniġaa Agaayyun uisauraaqhuniḷu agaayupluniḷu.
38 Taavrumani sassaġniġmi tikiññiqsuq qaitchipḷugu quyyatmik Agaayyun. Uqautig-
iniġaa taamna iḷiḷgaaq iluqaitñun niġiugaqaqtuanun tasuqsaityałiksraŋanik Jerusalem-
ŋum.

Utiłhat Nazareth-mun

39 Joseph-ŋum suli Mary-m taŋianikamitkik iluqaisa atuqukkat maliġutaksraŋigun
Agaayyutim utiġniqsuk kiŋuniġmiknun Nazareth-mun Galilee-miittuami. 40 Iḷiḷgaaq
Jesus aglipḷuni saŋŋisiñiqsuq, puqiutiqallapiaqhuniḷu. Suli Agaayyutim iłuaqqutiniġaa.

Nukatpiaġruk Jesus Agaayyuvikpaŋmiittuq

41 Ukiuġaġipman aŋayuqaak Jesus-ŋum utlautiraġniqsuk Jerusalem-mun
niġiqpagvikaamun atiliŋmun Apqusaakkaułiġmik. 42 Jesus qulit malġuŋnik ukiunikman
utlautiniqsut niġiqpagvikaamun piraġiłiġmiktitun. 43 Niġiqpagvikaam aquagun
aigaqsiñiqsut. Utiqsaġmaknik nukatpiaġruk Jesus uniŋñiqsuq Jerusalem-mun,
aasiiñ aakaŋan Joseph-ŋumlu naluniġaak. 44 Igliġasuginipḷugu iglauqatauruani
iglauniqsuk naalġataqługu uvluq. Uvvaasiiñ tikiumakamik nullaġviksraġmiknun
pakaaqsiñiġaak akunġatni iḷamiŋ suli iḷauraaŋiñi. 45 Paqiŋitñamitku utiaqsiñiqsuk
Jerusalem-mun pakkiaqługu. 46 Piñayuatigun uvlut paqinniġaak agaayyuvikpaŋmi
aquppiqatauplunі Jew-ŋuplutiŋ iḷisautriñi, naalaġnipḷugich apiqsruqtaqługiḷḷu.
47 Iluqatiŋ tusaaruat ilaanik quviġusuutiginiġaat puqikhuni kiggutaigun. 48 Aŋayuqaakkiñ
quviġusuutiginiġaak tautukamitku. Aakaŋan nipliutiniġaa, “Iġñiiŋ, qanulgitpisiguk?
Aapanlu piŋiksraliḷḷapiaqhunuk taatnaqhunuk pakkiaġiptigiñ.” 49 Jesus-ŋum kiuniġik,
“Suvaata pakakpisitŋa? Naluniqpitku nayuutiruksraułiġa aapaa tupqani?” 50 Aglaan
kaŋiqsiŋiññiġaak kiggutaa. 51 Tavrakŋa Jesus utiqasiġniġik Nazareth-mun tupigiplugik.
Aakagikkaŋan itqaġiplugich iluqaisa tamatkua uummatiġmiitchiutiniġai. 52 Jesus
agliñiqsuq puqiksipḷuni. Agaayyutimlu iñuiḷḷu nakuaġiniġaat.

3

Quliaqtuaqałha John Paptaaqtitchirim

1 Akimiaġuutaatni ukiut atanniqsuiłhani Caesar-m atilgum Tiberius, Pontius Pilate
kavanaupmiñiqsuq nunami taggisiqaqtuami Judea-mik, Herod atanġupluni Galilee-
mi, aniqataa Philip atanġupluni nunami taggisiqaqtuami Iturea-mik Trachonitis-
miglu, Lysanias atanġupluni Abilene-mi, aasiiñ 2 Annas-lu Caiaphas-lu qaukłiuplutik
agaayuliqsini. Taapkua atanġupkaqługich uqałha Agaayyutim tikiumaniqsuq John-
mun iġñiŋanun Zechariah-m iñuiḷaami. 3 John kukiḷuŋniqsuq kuuŋan Jordan-ŋum
avataani quliaqtuaqhuni, “Isummitqigitchi mumigusi killuqsautipsitñiñ paptaaqtillusi.
Taatnaġupsi Agaayyutimli natqigutigisigai killuqsautisi.” 4 John aggiġñiqsuq tuvraqługu
aglausimaruaq makpiġaaŋani sivuniksriqirim Isaiah-m itna,
“Iñuk tuqłuiraqtuq iñuiḷaamiñ:
Itqanaiyautisiuŋ apqutiksraŋa Atanġum,
nalġuġlugu tumiksraŋa!
5 Natiġnapayaat immiġḷugich,
iñġich qimiġaallu naqiḷiḷugich,
saquŋaruat apqutit nalġuqsaqmiḷugich,
qaiġiitchuat tumitchaat qaiqsaġlugich.
6 Tarrali iñupayaaq iḷitchuġiniaqtuq anniqsuqtimik Agaayyutim akiqsruutigikkaŋanik.”

Isaiah 40:3-5

7 Iñugiaktuat iñuich utlautiniqsut John-mun paptaaquplutiŋ. Uqautiniġai, “Nim-
iġiatun ittuasii, kia uqautivasi annatlasiñipḷusi anasiñŋuqsautiksraŋaniñ Agaayyu-
tim? 8 Iḷitqutchipsigun qiñiġnaqsisiuŋ isummitqiḷiqsi killuqsautipsitñiñ. Isumanasi,
‘Abraham sivulliaġigikput.’ Uqautigipsi, Agaayyutim makua uyaġaich kiŋuvialiutlagai

Abraham-mun! 9 Agaayyutim atanniiłha qallipiaġataqtuq, iñuktun itqanaiqsuatun kipiłhiñaaġukługu napaaqtuq kaŋiagun. Napaaqtupayaaq asirriŋitchuaq kipikkaugisiruq iktauluniasiiñ ikniġmun."
10 Iñuich apiqsruġniġaat, "Qanuġmi pigisiñiqpisa?" 11 Kiuniġai, "Kisupayaam malġuŋnik qaliġuaqaġumi qaitchiłi iñuŋmun atnuġaaksraitchuamun, suli kisupayaaq niqiksrautiqaġumi niġipkaiłi niqiksraitchuamik." 12 Iłaŋich tax-siliqirit utlautipmiñiqsut paptaaquplutiŋ aasiiñ apiqsruqługu, "Iłisautrii, Sugisiñiqpisali?" 13 Uqautiniġai, "Katitchiñasi qaaŋiġługu piraksriusiaqsi." 14 Iłaŋisa aŋuyyiuqtit apiqsruqmiñiġaat, "Uvagutaasiiñ, qanuġisiñiqpisa?" Nipliutiniġai, "Aqsaknasigik iñuich nunuritñigusi naagaqaa saglutiginasigik iñuich. Apaigilugu akiłiusiaġikkaqsi."
15 Iñupayaat niġiugaqaġniqsut Anniqsuqtimik aggiqsaġumaruamik, aasiiñ isumaniqsut taamna John Christ-ŋupmagaan, anniqsuqti akiqsruutauruaq. 16 Aasiiñ John-ŋum uqautiniġai, "Paptaaqtitchiruŋa imikun, aglaan taimma iñuk aggiqsaġumaruaq kamanatluktuq uvamniñ. Siŋiiłguyumiñaitchuŋaunniiñ aluġutiŋnik. Paptaaġisigaasi Ipqitchuakun Irrutchikun suli iknikun. 17 Tigummiaġigaa tiktitaun salummaġukługich mukkaaksrat sanikłuŋniñ, katillugichaasiiñ mukkaaksrat siġłuaġmiñun. Aglaan ikipkaġisigai sanikłuich ikniġmun qamiyumiñaitchuamun."
18 Atlakaaġiikun John quliaqtuaġniqsuq tusaayugaallautamik iñuŋnun pitchuksaaqługich atlaġuquplugich iñuuniałhat. 19 John-ŋum iñiqtiqmiñiġaa ataniq Herod atakkii iłaqatnikhuni Herodias-mik aniqataan nuliaŋanik suli savaaqaqhuni iñugiaktuanik atlanik pigiitchuanik. 20 Aasiiñ Herod savaaqaġniqsuq pigiitłuktuamik isiqtaupkaqamiuŋ John.

Paptaakkaułha Jesus-ŋum

21 Iluqaisa iñuich John-mun paptaaqtinŋanikmata, Jesus-tuuq paptaaqtinniqsuq. Agaayupkaqługu qiłak aŋmaqtuq 22 suli Ipqitchuaq Irrusiq atqaġniqsuq ilaanun tiŋmiaġruuratun. Nipi tusaaniġaat pakmakŋa, "Piqpagiplutin Iġñiġigikpiñ. Quyalimaaġikma."

Jesus-ŋum Kaŋŋiġviŋi

23 Jesus-ŋum aullaġniikamiuŋ savaani, iñuiññaq qulinik ukiuqtutilaaqaġniqsuq. Iñuich isummatiginiġaat iġñiġinipługu Joseph-mun,
iġñiŋa Heli-m, 24 iġñiŋa Matthat-ŋum,
iġñiŋa Levi-m, iġñiŋa Melchi-m,
iġñiŋa Jannai-m, iġñiŋa Joseph-ŋum,
25 iġñiŋa Mattathias-ŋum, iġñiŋa Amos-ŋum,
iġñiŋa Nahum-ŋum, iġñiŋa Esli-m,
iġñiŋa Naggai-m, 26 iġñiŋa Maath-ŋum,
iġñiŋa Mattathias-ŋum, iġñiŋa Semein-ŋum,
iġñiŋa Josech-ŋum, iġñiŋa Joda-m,
27 iġñiŋa Joanan-ŋum, iġñiŋa Rhesa-m,
iġñiŋa Zerubbabel-ŋum, iġñiŋa Shealtiel-ŋum,
iġñiŋa Neri-m, 28 iġñiŋa Melchi-m,
iġñiŋa Addi-m, iġñiŋa Cosam-ŋum,
iġñiŋa Elmadam-ŋum, iġñiŋa Er-ŋum,
29 iġñiŋa Joshua-m, iġñiŋa Eliezer-ŋum,
iġñiŋa Jorim-ŋum, iġñiŋa Matthat-ŋum,
iġñiŋa Levi-m, 30 iġñiŋa Simeon-ŋum,
iġñiŋa Judah-m, iġñiŋa Joseph-ŋum,
iġñiŋa Jonam-ŋum, iġñiŋa Eliakim-ŋum,
31 iġñiŋa Melea-m, iġñiŋa Menna-m,
iġñiŋa Mattatha-m, iġñiŋa Nathan-ŋum,
iġñiŋa David-ŋum, 32 iġñiŋa Jesse-m,

iġñiŋa Obed-ŋum, iġñiŋa Boaz-ŋum,
iġñiŋa Salmon-ŋum, iġñiŋa Nahshon-ŋum,
33 iġñiŋa Amminadab-ŋum, iġñiŋa Admin-ŋum,
iġñiŋa Arni-m, iġñiŋa Hezron-ŋum,
iġñiŋa Perez-ŋum, iġñiŋa Judah-m,
34 iġñiŋa Jacob-ŋum, iġñiŋa Isaac-ŋum,
iġñiŋa Abraham-ŋum, iġñiŋa Terah-m,
iġñiŋa Nahor-ŋum, 35 iġñiŋa Serug-ŋum,
iġñiŋa Reu-m, iġñiŋa Peleg-ŋum,
iġñiŋa Eber-ŋum, iġñiŋa Shelah-ŋum,
36 iġñiŋa Cainan-ŋum, iġñiŋa Arphaxad-ŋum,
iġñiŋa Shem-ŋum, iġñiŋa Noah-m,
iġñiŋa Lamech-ŋum, 37 iġñiŋa Methuselah-m,
iġñiŋa Enoch-ŋum, iġñiŋa Jared-ŋum,
iġñiŋa Mahalaleel-ŋum, iġñiŋa Cainan-ŋum,
38 iġñiŋa Enos-ŋum, iġñiŋa Seth-ŋum,
iġñiŋa Adam-ŋum, iġñiŋa Agaayyutim.

4

Jesus-ŋum Aŋiqusaaqsiułha

1 Jesus utiġniqsuq Jordan-miñ aŋalatiqaqhuni Ipqitchuamik Irrutchimik. Sivullikkauniqsuq Irrutchikun iñuiḷaamun 2 uuktuaqsiutyaqhuni tuunġaġmiñ malġukipiami uvluni. Iluqaani taapkunani uvluni niġiŋiññiqsuq, aasiiñ niġisuliqhuni piviksrani isukłitmata. 3 Tuunġaum nipliutiniġaa, “Agaayyutim iġñiġipiaqpatin tilliuŋ una uyaġak qaqquġuqulugu.” 4 Aglaan Jesus-ŋum kiuniġaa, “Agaayyutim uqałha nipliqsimaaqtuq, ‘Iñuk iñuuyumiñaitchuq qaqqułhiñakun.’ ” 5 Tavrakŋa tuunġaum aullautilgiññiġaa qiñiqtitluguasiiñ atanġuviŋiñik nunam 6 nipliutiplugu, “Aatchuġisigikpiñ iluqaanik aŋalatchiḷiġmik suli iluqaanik umialgutmik. Tamanna iluqani qaisauruq uvaŋnun. Aasiiñ qaitḷagiga kisumupayaaq qaitchukkupku. 7 Iluqaan tamanna piginayaġiñ agaayyuvigigupŋa.” 8 Aglaan Jesus-ŋum kiuniġaa, “Agaayyutim uqałha nipliqsimaaqtuq, ‘Agaayyuvigisaġiñ Atanġuruaq Agaayyutin savautilugu kisian.’ ” 9 Tavrakŋa tuunġaum aullautilgiññiġaa Jerusalem-mun inillakługuasiiñ qutchiŋñiqsraŋanun nuvukkaŋanun agaayyuvikpaum nipliutiplugu, “Iġñiġipiaqpatin Agaayyutim igittin ilipnik taunuŋa. 10 Atakkii Agaayyutim uqałha nipliqsimaaqtuq,
‘Agaayyutim isaġuliŋmiñun munaġipkaġisigaatin.’
11 Nipliqhunisuli, ‘Akiyaġigisigaatin argaŋmiknik,
aasii atniġumiñaitchitin isigaktin uyaġaŋnun.’ ” *Psalm 91:11, 12*
12 Aglaan Jesus-ŋum kiuniġaa, “Agaayyutim uqałha uqaqmiuqtuuq, ‘Uuktuaġumiñaitchiñ Atanġuruaq Agaayyutin.’ ” 13 Tuunġaum uuktuaqsaaġuiqamiuŋ Jesus qanutchipayaakun unisimaallaŋniġaa.

Jesus-ŋum Aullaġniigaa Savaani Galilee-mi

14 Tavrakŋa Jesus utiġniqsuq Galilee-mun saŋŋiqaqhuni Ipqitchuakun Irrutchikun. Iñuich uqaġiniġaat nanipayaaq. 15 Ilaa iḷisautripḷuni katraġviŋitñi suli kamaksruġniġaat iluqatiŋ.

Nazareth-miut Ukpiġiŋiññiġaat Jesus

16 Jesus Nazareth-muŋniqsuq iñuguġvigikkaġmiñun. Jew-ŋuruat minġuiqsiaġvium uvluani piraġiłiġmigun isiġniqsuq katraġviŋmun. Makinniqsuq agliqipluniasiiñ Agaayyutim uqałhaniñ. 17 Aatchuġniġaat makpiġaaŋiñik sivuniksriqirim Isaiah-m. Aŋmaqamigich makpiġaat paqinniġaa aglausimaruaq,
18 “Irrusian Agaayyutim nayuġaaŋa.
Piksraqtaaġigaaŋakii

quliaqtuaġitquplugu tusaayugaallautaq inuqsraqtuanun.
Tuyuġigaaŋa uqaġitquplugu patchisaiġun tigutaaŋuruanun
suli mamirrutiksraq qiñitlaitchuanun
suli patchisaiquplugich naŋitaaqsiruat
[19] suli quliaqtuaġitquplugu Atanġum anniqsuiłiksraŋan iñugikkaġmiñik tikiññiq-
suq." *Isaiah 61:1-2*
[20] Jesus-ŋum umikługich makpiġaat utiqtinniġai katraġvium savaktigikkaŋanun
aquvitluniasii. Iluqatiŋ iñuich katraġviŋmi qiñiaqsiñiġaat. [21] Iḷisautiaqsiñiġai
itnaqhuni, "Taamna Agaayyutim uqałha atuumaniqsuq uvlupak agliqiaŋupman
tusaałłapsitñi." [22] Iñupayaat aarigaaġutchaŋniqsut quviġusuutigiplugich saŋŋiqaqtuat
uqałhich uqauttutigikkaŋi. Nipliġñiqsut, "Una taimña iġñiġinġitpauŋ Joseph-ŋum?"
[23] Jesus-ŋum nipliutiniġai, "Uqautiniaġipsitŋa uqauttutauruamik iŋiḷġaanimma itna,
'Taaktii, iłuaqsiiñ ilipnik!' Tusaagivut savaaġikkatin Capernaum-mi. Ki, Savaaqaġiñ
uvani iñuguġvipni. [24] Iḷumutuuruq, Sivuniksriqiri paġlatlaitchaat iñuguġviŋmiñi.
[25] Naalaġniḷḷaksitŋa, Iḷumun iñugiaktuanik uiḷgaġnaaqaqtuq Israel-mi taimani Elijah
iñuupman. Imani sialuŋitchuġġuuq piŋasuni ukiuni ukium avvaŋaik iḷaplugich
niġisuksiullapiaqhutiŋ iluqaani nunami. [26] Naagauvva Elijah tuyuuŋiññiqsuq
nalliatnun uiḷgaġnaat Israel-mi aglaan kisianun uiḷgaġnaamun iñuuniaqtuamun
Zarephath-mi Sidon-miut nunaŋatni. [27] Suli iñugiaktuanik iñuqaqmiñiqsuq
auyugaqtualiŋnik iñuuniaqtuanik Israel-mi imani sivuniksriqiri Elisha iñuupman.
Aglaan nalliatunniiñ mamikkauŋiññiqsuq avataagun Naaman Syria-ġmiu." [28] Iñuiñ
katraġviŋmi tusaakamitruŋ taamna qinnallapiaġniqsut. [29] Makitiqhutiŋ tinuraqługu
Jesus annisiniġaat nunaaqqiġmikniñ. Qaaŋanuutiniġaat iñġiuram nunaaqqimiŋ
irvianun igitchukługu ipnamiñ. [30] Aglaan akunniraqługich iñugayaat aullaġniqsuq.

Iñuk Irrusiqłulik

[31] Tavrakŋa Jesus Capernaum-muŋniqsuq, nunaaqqimun Galilee-miittuamun aasiiñ
iḷisautripḷuni iñuŋnik Jew-ŋuruat minġuiqsiaġvium uvluani. [32] Iñuich quviġusuŋniq-
sut tamarrumiŋa iḷisauttutaanik, atakkii uqaġniqsuq liilaa aŋalatchiłiqaqtuatun.
[33] Katraġviŋmi iñuqaqmiñiqsuq irrusiqłuliŋmik iġialaruamik, [34] "[Iḷaksianatiguk.] Jesus
Nazareth-miu, suniaqpisiguk? Uvuŋaqpich piyaqquġukhunuk? Naluŋitchiga kisuuti-
laan, ipqitchuaŋuplutin Agaayyutim tuyuġikkaŋa!" [35] Jesus-ŋum tiliñiġaa irrusiqłuk,
"Qiñuisaaġiñ! Anniiñ iñuŋmiñ!" Irrusiqłuum ulġusaaqtinniġaa aŋun sivuġaatnun iñuich
unitḷuguasiiñ atnisuŋaqnagu. [36] Iñuich quviġutchaŋniqsut nipliqhutiŋ avatmun, "Qanu-
siuniqpa una nipliun? Aŋalatitchiłiġmik saŋŋimiglu uuma iñuum tilitḷaniġai aasiiñ
irrusiqłuich anipḷutiŋ." [37] Tusaayugaaq taamna Jesus-kun siaminniqsuq napmupayaaq
tamarrumani nunami.

Jesus Mamititchiñiqsuq Iñugiaktuanik Iñuŋnik

[38] Aasiiḷi Jesus anikami katraġviŋmiñ utlautiniqsuq Simon Peter-m kiŋunġanun.
Simon-ŋum aakaruaŋa atniġñaġniqsuq uunaqłukpakhuni. Uqautiniġaat Jesus taavru-
miŋa. [39] Utlakługu qichaqhuni siñigviiñ saniġaatnun tiliñiġaa uunaqłuk aullaquplugu
ilaaniñ. Tarra uunaqłunġiqsiġniqsuq. Makitiqhuniasiiñ niqłiuġutiaqsiñiġai.
[40] Jew-ŋuruat minġuiqsiaġviat nuŋitman, siqiñiq nipianikmanimma iluqatiŋ
iḷauraaqaqtuat atniġñaqtuanik atniġñautilgich atlakaaġiiñik tikiutiniġaich Jesus-mun.
Iḷiñiġai argaŋni iluqaŋitñun aasii iłuaqsipḷugich iluqaisa. [41] Irrusiqłuich aninniġai
iñugiaktuaniñ iñuŋniñ nipliaplutiŋ, "Iġñiġigaatin Agaayyutim." Jesus-ŋum tiliñiġai
irrusiqłuich nipliquŋitḷugich, atakkii iḷisimaniġaat Christ-ŋutilaaŋa.

Jesus-ŋum Quliaqtuaqałha Katraġviŋñi

[42] Uvlaaġuqman Jesus-ŋum uniññiġaa nunaaqqiq iñuiḷaamukhuniasiiñ. Iñuich
pakaaqsiñiġaat. Paqitnamitruŋ iġḷigiaqsiñiġaat aullaquŋitḷugu. [43] Aglaan nipliutiniġai,
"Quliaqtuaqtuksrauruŋa tusaayugaallautaŋanik aŋaayuqautaan Agaayyutim iñuŋnun

atlani nunaaqqiñi. Taatnaqhuni Agaayyutim tuyuġigaaŋa.” 44 Taatnamik quliaqtuaġniq-
suq Jew-ŋuruat katraġviŋitñi nanipayaaq.

5

Jesus-ŋum Tuqłuġai Sivulliich Maliġuaqtit

1 Iḷaŋatni uvlut Jesus qichaġniqsuq siñaani narvam taggisiqaqtuami Gennesaret-
mik. Iñuich tinurautraġniqsut tusaasukhutiŋ uqałhanik Agaayyutim. 2 Tautuŋniġik
malġuk umiak siñaani. Iqaluŋniaqtit niuplutiŋ salummaiñiqsut kuvramiknik. 3 Jesus
ikiniqsuq iḷaqataaknun umiak (umiaġikkaŋanun Simon-ŋum) uqautipluguasiiñ ayak-
taallaquplugu siñaaniñ. Jesus aquppipḷuni umiami iḷisautriaqsiñiqsuq iñuŋnik.
4 Iḷisautriŋaiqami nipliutiniġaa Simon, “Ayallaguŋ umiaq itiruamun aasiiñ kuvriġiaġusri,
ilvich piqatigikkatinlu.” 5 Simon-ŋum kiuniġaa, “Ataniiq, sakuukkaluaqtugut unnua-
pak. Iqaluŋiḷḷaktugut. Aglaan nipliutigikkan maliglugu kuvriġisirugut.” 6 Kuvriqamiŋ
iqalukpauraġniqsut kuvratiŋunniiñ aliŋniuraliqługich. 7 Isaaqtaġniġaich piqatitiŋ atlami
umiami ittuat ikayuġiaquplutiŋ. Utlautikamiŋ immiġñiġaich taapkuak umiak iqaluŋnik
kiviñialiġataqługik. 8 Simon Peter-m tautukamiuŋ tamanna sitquġniqsuq sivuġaanun
Jesus-ŋum nipliqhuni, “Ataniiq, aullaġiñ uvamniñ! Killiqirauruŋa.” 9 Atakkii ilaalu piqa-
tiniḷu narġiasruŋniqsut iqalukpauraqtaġmiktigun. 10 Simon-ŋum piqatik James-lu John-
lu, iġñak Zebedee-m, quviġusukmiñiqsuttuuq. Jesus-ŋum Simon nipliutiniġaa, “Iqsiñak,
uvakŋaniñaglaan piññaŋniaġisirutin iñuŋnik aqaluŋniaqmatun.” 11 Iqaluŋniaqtit qaki-
tiġniġaich umiatiŋ siñaanun, unisiqługichaasiiñ supayaat maliaqsipḷugu Jesus.

Jesus Mamititchiruq Auyugaqtualiŋmik

12 Jesus nunaaqqimiitnami nalautchiñiqsuq aŋutmik auyugaqtualiŋmik. Aŋutim
tautukamiuŋ Jesus sivuġaanuŋniqsuq iŋiqsruqługuasiiñ, “Ataniiq, pisuksiñaġuvich
mamitiłhiñaugikma.” 13 Jesus-ŋum isakługich argaŋni aksiŋñiġaa, “Piyummatiqaqtuŋa.
Iłuaqsiiñ!” Tavrauvaa aŋutim auyugaqtuaŋa mamitikkauruq. 14 Jesus-ŋum tiliñiġaa,
“Uqautiginiaqnagu kisumununniiñ, aglaan agaayuliqsimugutin isivġiuqtitchumuutin.
Aatchuiyumuutin tuniḷḷautinik Agaayyutmun tuvraġlugich Moses-ŋum tillisaa mami-
titkaatinkii. Taatnaġuvich iñupayaam iḷitchuġiniaġaa mamitilaan.” 15 Aglaan tusaayu-
gaaq Jesus-kun siaminniqsuq iñugiaksipḷuni. Iñugiaktuat iñuich utlautiniqsut ilaanun
tusaasukługu suli mamititausukhutiŋ atniġñautmikniñ. 16 Aglaan iñuiḷaamuaqsiñiqsuq
agaayutyaqhuni.

Jesus Mamititchiñiqsuq Aulatlaitchuamik

17 Iḷaatni Pharisee-ŋuruat suli iḷisautrit maliġutaksranik aggiġñiqsut
nunaaqqipayaaniñ Galilee-miittuamiñ Judea-miittuamiñḷu suli Jerusalem-miñ.
Jesus iḷisautripkaqługu taapkua aquppiñiqsut naalaġnipḷugu. Agaayyutim Jesus
saŋŋiksritmiñiġaa iłuaqsitquplugich atniġñaqtuat. 18 Iḷaŋich iñuich aggiġñiqsut
akiyaqługu aulatlaitchuaq aŋun ilaan qaatchiaŋagun. Itqutiniaġaluaġniġaat
iḷuanun tupqum iḷisukługu sivuġaanun Jesus. 19 Aglaan apqutiksraniḷguiññamitruŋ,
iñuitkii tatiplutiŋ, akiyautiniġaat qaaŋanun tupqum, aasriiñ alikługu qiḷaŋa
tupqum atqaqtinniġaat qaatchiaŋagun akunġatnun iñugayaat iḷipḷugu sivuġaanun
Jesus. 20 Jesus-ŋum tautukamiuŋ ukpiqsriḷhat nipliutiniġaa atniġñaqtuaq,
“Aŋuun! Killuqsautitin natqigutikkaurut.” 21 Aglaliqirit suli Pharisee-ŋuruat
isumaaqsiñiqsut, “Taamna iñuk kisuunasugiva uqaġniqłuutriruaq Agaayyutmik?
Kiña natqigutriyumiñaitchuq killuqsautinik aglaan Agaayyun kisimi.” 22 Jesus-
ŋum iḷisimaniġai sumik isummatiqaqtilaaŋat apiqsruqługich, “Suvaata isumavisi
taatnatchimik? 23 Qaġanatlukpa nipliqsuni, ‘Killuqsautitin natqigutikkaurut’ naagaqaa
‘Makillutin pisugiñ’? 24 Iḷitchuġipkaġisigipsi Iġñiŋan Iñuum aŋalatchirrutiqałhanik
natqigutritḷapluni killuqsautinik nunami.” Tavra nipliutiniġaa aulatlaitchuaq aŋun,
“Makillutin tigulugu qaatchian aŋiḷaaġiñ.” 25 Tavrakŋatchiaq aŋun makinniqsuq
sivuġaatnun nayuutipayaaqtuat. Tiguplugich qaatchiani nallavigikkani aiñiqsuq

kamaksruqługu Agaayyun. [26] Iñuich katimapayaaqtuat quviġusuliḷḷapiaġniqsut, aasriiñ
taluqsraliqhutiŋ nipliqhutiŋ, “Maatnatavra quviqnallapiaqtuamik qiñiqtugut uvlupak.”
Tarra kamaksruġniġaat Agaayyun.

Jesus Tuqłuġniqsuq Levi-mik

[27] Kiñuagun taavruma Jesus anikami tautuŋniġaa aŋun atilik Levi-mik aquppiruaq
tax-siliqiviŋmiñi. Taamna tax-siliqiri katitchiñiqsuq maniŋñik Rome-maġmiunun.
Jesus-ŋum nipliutiniġaa, “Maliŋŋa!” [28] Levi makitiqhuni unitḷugu suapayaaq mali-
aqsiñiġaa. [29] Aquvatigun Levi niġiqpautriñiqsuq Jesus-mik tupiġmiñi. Aiyugaaqtau-
ruani iḷaupmiñiqsut iñugiaktuat tax-siliqirit atlatlu iñuich. [30] Uvvaasiiñ Pharisee-
ŋuruat suli aglaliqirit uqaalaaqsiñiqsut maliġuaqtaiñun Jesus-ŋum, “Suvaata niġiqatau-
visi imiqatauvisiḷu tax-siliqirini suli killuliqirini?” [31] Aglaan Jesus kiuniġai, “Iñuich
atniġñaŋitchuat taaktiqaġniaŋitchut aglaan tamatkua atniġñaqtuat. [32] Aggiŋitchuŋa
tuqłuġiaġlugich nalaunŋagiruat iŋmikni iñuich aglaan killuliqirit mumiquplugich.”

Uisauraałikun

[33] Iḷaŋisa iñuich nipliutiniġaat Jesus, “Maliġuaqtai John-ŋum uisauraaġniqsut aku-
laiqługu agaayuplutiŋ suli maliġuaqtiŋich Pharisee-ŋuruat taatnatunsuli; aglaan mal-
iġuaqtitin niġiraqtut imiqhutiŋlu.” [34] Jesus-ŋum kiuniġai, “Isummatigivisigik aiyugaaq-
tauruat katchuutiviŋmi uisauraaquplugich uiksraun inŋaan? Naagga! [35] Uiksrautaan
aullaġviksraŋa tikiññiaqtuq. Aglaan aullaanikpan iḷauraaŋi uisauraaġniaqtut.”

[36] Jesus-ŋum uqautitqiŋñiġai atrikusautmik, “Kiñapayaaq iḷaaksraġumiñaitchuq nu-
taamiñ quppiġaamiñ iḷaaġluguasiiñ utuqqaq quppiġaaq. Taatnaġumi aliksiñaġniaġaa
nutaaq quppiġaaq, atakkii nutaamiñ quppiġaamiñ iḷaaksraġumiuŋ atriginiaŋitchaa
utuqqam. [37] Uvvasuli nutaaq asiam misuġua ittuksrauŋitchuq utuqqaġmi puumi atakkii
nutaam misuqqum alikkisigaa utuqqaq puuq maqiluni, aasiiñ misuġuq puuġlu su-
unġiġisiruk. [38] Aglaan nutaaq asiam misuġua ittuksrauruq nutaami puumi. [Iluqatigli
puuġlu misuġuġlu piiñġiŋitchumuuk.] [39] Kiñaunniiñ imiġukkumiñaitchuq nutaamik
imiqqaaġuni asiam misuġuanik saŋŋisimaruamik. Atakkii nipliġisiruq, ‘Utuqqaġuqsiaq
nakuutluŋniqsuq.’ ”

6

Qanuutautilaaŋa Minġuiqsiaġvium Uvluan

[1] Jesus pisuŋniqsuq tamauna mukkaaksrat nautchiiviatigun minġuiqsiaġvium uvlu-
ani. Maliġuaqtiŋi pukuŋniqsut mukkaaksranik sanŋiyaqługich argaŋmiknik niġi-
aqsipḷugitaasiiñ. [2] Pharisee-ŋuruat apiqsruġniġaich, “Suvaata savakpisi minġuiqsi-
aġvium uvluani? Maliġutaksraġikkaptigun savakkumiñaitchusi ugluvak.” [3] Jesus-
ŋum kiuniġai tamatkua, “Agliqisimasuknaġiksi sumik David-ŋumlu piqataiñḷu pisi-
laaŋat niġisuliqamiŋ. [4] David isiġniġuguuq tupqanun Agaayyutim. Aasiiñ qaqquk-
sraqhuni tuniḷḷautauruamik Agaayyutmun niġiñiġaa aatchuqługich maliktigikkani.
Maliġutaksraptigun kimununniiñ niqiksrautigitquŋiññiġaa taatnasiq qaqquq avataati-
gun agaayuliqsit.” [5] Jesus nipliġñiqsuqsuli, “Iġñiŋa Iñuum atanġuruq minġuiqsiaġvium
uvluaniunniiñ.”

Aŋun Argalik Pannaqłuktanik

[6] Atlami minġuiqsiaġvium uvluani Jesus katraġviŋmukhuni iḷisautriñiqsuq. Tavrani
itmiñiqsuq aŋun argalik pannaqłuktanik. [7] Aglaliqirit suli Pharisee-ŋuruat patchisik-
sraiḷiqiniġaat Jesus savaaqaġasugalugu nalaunŋaitchuamik; naipiqtuġniġaat tautu-
giaqhutiŋ iłuaqsiriigisipmagaan iḷisratlaitchuamik minġuiqsiaġvium uvluani. [8] Aglaan
Jesus-ŋum iḷisimaniġai isummatiŋich. Uvvaasiiñ nipliutiniġaa aŋun argalik pannaqłuk-
tanik, “Makittin uvuŋaġutin.” Aŋun makitluni tavruŋaġniqsuq. [9] Jesus nipliutiniġai
tamatkua, “Apiqsruġniaġipsi una, Nalliak maliġutaksrakuaġnaqpa: savaaqałiq nakuu-
ruamik naagaqaa pigiitchuamik minġuiqsiaġvium uvluani? Ikayuqtuksrauvisa iñuŋnik
naagaqaa piyaqquqtillugich?” [10] Qiñiqługich iñuich avatmiñi nipliġñiqsuq aŋutmun,

"Isakkich argaktin!" Taatnaqman argai iłuaqsiñiqsut. [11] Aglaliqirit Pharisee-ŋuruatlu
qinnallapiaġniqsut. Aasiiñ uqautigiaqsiñiġaat avatmun qanuġukługu Jesus.

Jesus Piksraġniqsuq Qulit Malġuŋnik Uqqiraqtinik

[12] Taipkunani uvluni Jesus qimiġaamuŋniqsuq agaayutyaqhuni, unnuaq naatluguasiiñ
agaayupluni Agaayyutmun. [13] Uvluqman iŋmiñuquniġai maliġuaqtini. Piksraġniq-
suq qulit malġuiñik taiguutiqakkaġmiñik uqqiraqtinik: [14] Simon-mik atchikkaġmiñik
Peter-mik suli aniqataaniglu Andrew-mik, James-mik suli John-mik, Philip-mik suli
Bartholomew-mik, [15] Matthew-mik suli Thomas-mik, James-mik iġñiŋanik Alphaeus-
ŋum suli Simon-mik taiguutiqaqtuaq Zealot-ŋuruamik, [16] Judas-mik iġñiŋanik James-
ŋum suli Judas Iscariot-mik aatchuutigitniktuaq ilaanik aquagun.

*Jesus I*ḷisautriruq suli Mamititchiruq

[17] Tavrakŋa Jesus atqaqatiginiġai maliġuaqtini qimiġaamiñ. Qichaġataġniqsuq
qaiġiksaamun nunamun piqatigiplugich iñugiaktuat maliġuaqtigikkani. Iñugiak-
tuat iñuich aggiġñiqsut nakikŋaliqaa Judea-miñ Jerusalem-miñḷu suli nunaaqqiŋñiñ
taġium siñaani atiqaqtuamiñ Tyre-miglu Sidon-miglu. [18] Utlautiniqsut tusaasukługu
Jesus suli iłuaqsisukhutiŋ atniġñautmikniñ. Uvvasuli tamatkua iłuiḷḷiuqtitauruat ir-
rusiqḷuŋmiñ iłuaqsikkauniqsut. [19] Iñupayaat aksiguŋniġaat atakkii saŋŋiqaqhuni iŋmiñi
iłuaqsitḷaplugich. Aasiiñ tamatkua utlautiruat ilaanun iłuaqsikkauniqsut.

Quviasuutitlu Isumaaġutitlu

[20] Jesus-ŋum tautuŋniġai maliġuaqtini nipliqhuni,
"Quvianamiurusi inuqsraqtuasii;
Aŋaayuqautaa Agaayyutim pigigiksi!
[21] Quvianamiurusi niġisuktuasii pakma;
Agaayyutim niġisuiqsitkisigaasi!
Quvianamiurusi alianniuqtuasii pakma;
Iglaġisirusi!
[22] Quvianamiurusi iñuich uumigikpasi,
ayaksimakpasi pigilugu Iġñiŋa Iñuum aivakpasiunniiñ
suli nipliutigikpasi pigiitchuaŋuniḷusi.
[23] Quviatchapiaġitchi tamanna atuumakpan, nuttaglusi quvianakun, atakkii
akiḷiusiaksraqsi pakmani kamanaġniaqtuq. Itqaumasigik, sivulliaŋisa taatnautipmi-
raġigaich sivuniksriqirit.
[24] Aglaan iqsiñamiurusi umialguruasii pakma;
qaġanaqtuaq iñuułiqsi isukłiññiaqtuq!
[25] Iqsiñamiurusi niġisuiqsimaaqtuasii pakma;
niġisuliġisirusi!
Iqsiñamiurusi iglaqtuasii pakma;
kiñuvġugisirusi qialusiḷu!
[26] Iqsiñamiurusi iñupayaat uqautigillautaqpasi.
Itqaumasigik, sivulliaŋisa uqautigillautaqmiraġigaich sivuniksriqiŋŋuaqtuat.

Piqpaksriḷiq Uumiksririnik

[27] "Aglaali naalaġniruasii uqautigipsi, Piqpagiyumagisi akiḷḷiḷiqsuqtigikkasi,
iłuaqqutilugich uumigirigikkasi. [28] Apiqsruqsiuŋ Agaayyun iłuaqqutitqulugich tamatkua
taiyuaniqłuutriruat ilipsitñik, agaayutilugich tamatkua iłuaqqutrigiŋisasi. [29] Kia
qakiqpatin iqsrapkun, ki, maniyumagiñ igḷuanik iqsraqpich; kia iñuum piñiqpagu
quppiġaan, ki, pipkaġumagiñ atnuġaanlu. [30] Kisupayaam apiqsruqpatin suqaġuguni
qaiḷḷugu, suli kia tiguniqpagu pigikkan apiqsruġniaqnagu utiqtitqulugu. [31] Qanuq
irrutitqusuugupsi atlanun iñuŋnun taatnatuntuuq irrutriyumuusi atlanik.
[32] "Piqpaksrigupsi kisiitñik iñuŋnik piqpaksrigikkapsitñik suvaata akuqtuiñiaġasug-
ivisi quyyatmik? Killuliqiritunniiñ piqpagipmiraġigaich tamatkua piqpagirigikkatiŋ.

33 Iłuaqqutigupsigik kisiisa iłuaqqutrigikkasi suvaata akuqtuiñiaġasugivisi quyyatmik?
Killuliqiritunniiñ taatnaġaqtuttuuq! 34 Atugaksritñikkupsi tamatkunuŋa kisiitñun
utiqtitchitḷaruanun atugaksraqtaaġmiknik suvaata akuqtuiñiaġasugivisi quyyatmik?
Killuliqiritunniiñ atugaksritñikamiŋ killuliqiriqatmiknun utiqtitchivigitqupmiraqtut
aktilaaŋatun! 35 Aglaan ilipsi, piqpagiyumagisi uumigirigikkasi, iłuaqqutilugich iñuich
suli atuaksriḷḷugich niġiugisuŋatnagu utiqtitkisiñiḷugich. Taatnaġupsi akuqtuigisirusi
kamanaqtuamik akiḷiusiamik, suli iġñiġigisigaasi Qutchiŋñiqsrauruam Agaayyutim
iłuaqqutriruaq quyyataitchuanik pigiitchuaniglu. 36 Nagliktausitchi Aapapsisun nagliktuutiqaqtuatun.

Atanniiḷiq Atlanik

37 "Suksraunġiqnasi atlanik, suksraunġiqsauŋitchumausiḷi; pigiiññiġaiñiaqasi atlanik,
pigiiññiġakkauŋitchumausiḷi; natqigutisimaaġlugich atlat, natqigutisimaakkauyumuasiḷi. 38 Aatchuġlugich atlat, aatchuusiaqaġumuasiḷi; aa, akuqtuigisirusi immiġḷugu
uuktuun, naqiqsraġlugu, aŋalallugu, ulipkaulalugu: akiyaġniqtutilaapsitñun.
[Agaayyutim aatchuġaġigaasi iġḷikkutaiḷaakun.] Uuktuutigikkaqsi atlanun taamna
Agaayyutim uuktuutigigisipmigaa ilipsitñun."
39 Jesus uqautiniġai atrikusautmik, "Qiñitlaitchuam iñuum sivulliġumiuŋ atla
qiñitlaitchuaq iluqatik katakkisiruk nivviamun. 40 Maliġuaqti kamanatluŋitchuq
iḷisautrimiñiñ, aglaan iḷisaqtaupayaaq naatchigumi iḷisaaġmiñik atrigaigutigisigaa
iḷisautriñi.
41 "Suvaata tautukpiuŋ irriutaŋuluuraq aniqatvich iraani, aasiiñ suliqutigisuŋaqnagu
qirugraitchiaq iripni? 42 Qanuq uqautriñiaġniqpich aniqatiupnun, 'Aniqatmaaŋ, piiġḷagu
irriutaŋuluuraq iripniñ!' qiñisuŋaqnagu qirugraitchiaq iripni? Ukpiŋŋuaqtii! Sivulliulugu piiqsirruŋ qirugraitchiaq iripniñ. Qiñilguniaġiñḷi nalupqinaiġḷugu irriutaiqsiḷiksran aniqatvich iraaniñ.

*Napaaqtuq I*ḷisaġigaat Asiaŋigun

43 "Napaaqtuġiksaaq nauritḷaitchuq asiaġiitchuanik, naagaqaa napaaqtuġiitchuaq asirritḷaitchuq nakuuruanik. 44 Napaaqtupayaaq iḷisimanaġaqtuq asirrianigun; pukutlaitchusi aqpiŋñik kakitḷaġnaniñ, naagaqaa asiaviŋñik kakitḷaġnaqaqtuanik uqpiŋniñ.
45 Iñullautaq nakuurualiqiruq atakkii nakuuruamik isumaqaqhuni; iñullautauŋitñami
pigiitchualiqiruq atakkii pigiitchuamik isumaqaqhuni. Taatnamik, iñuk uqaqami irrusipiani salapqiġaa uqałiġmigun.

Malġuk Tuppirik

46 "Taiguqtaksraġiŋitchipsitŋa Atanipsitñik kamagiyumaŋitkupsigik uqauttutigikkatka ilipsitñun! 47 Kiña iñuk uvaŋnukkumi naalaġniḷugich uqałiġikkatka aasiiñ
tupigilugich—iḷisautigisigipsi qanuq atriqaqtilaaŋanik. 48 Taamna atriqaqtuq iñuŋmik
nappairuamik tupiġmiñik nivakhuni itisipḷugu aasii iḷipḷugu turvia uyaġaŋmun. Kuuk
uliqłukman qasaqtaqługu taamna tupiq auliyaŋitchuq atakkii payaŋaitḷuni. 49 Aglaan
kiña iñuk tusaaruaq uqałiġikkamnik tupigiŋitḷugich atriqaqtuq iñuŋmik nappairuamik
tupiġmiñik nunamun turviiḷaaqługu; uliqłuum qasaqtaqmagu taamna tupiq ulġuruq
siqumitipiaqhuni."

7

Jesus Mamititchiruq Aŋuyyiuqtaiñ Qaukłiata Savaktaanik

1 Jesus-ŋum iḷisautrisuiqami tamatkunuuna iñuŋnik, ilaa Capernaum-muŋniqsuq.
2 Taavaniguuq Roman aŋuyyiuqtaiñ qaukłiat savaktiqaġniqsuq piqpagikkaġmiñik; taamnaasii iñuk atniġñaqhuni tuqułhiñaaġuqhuni. 3 Uvvauna aŋuyyiuqtit qaukłiat tusaakami
Jesus-mik tuyuqaġniqsuq Jew-ŋuruat sivulliuqtiġruaŋitñik apiqsruġiaqtitlugu mamititquplugu savaktigikkani. 4 Tikitñamitruŋ Jesus iŋiġniġaat pipiaqhutiŋ, "Taamna
iñuk ikayuqtaksraġipiaġiñ, 5 atakkii ilaan piqpagigai iñugikkavut. Nappairuqunniiñ
katraġviksraptiknik." 6 Tavra Jesus maliŋniġai. Uŋasiŋaiqmiuġlu tupqaniñ aŋuyyiuqtit

qaukłiata tuyuġiniġai iļauraani nipliutitquplugu Jesus, “Ataniiq, uvuŋaŋiññaqpich.
Uvva utlaktaksrauŋiļuqtuŋaunniiñ tupimnun. 7 Naagalu suuŋiļuqpaitļuŋa utlaktak-
sraġiŋiļuġikpiñunniiñ. Uqallaksiñaġiñ uqałiġmik aasiiñ savaktigikkaġa atniġñaqtuaq
iłuaqsiñiaqtuq. 8 Atakkii aŋalatiqaqmiuŋa qaukłiġñik suli aŋuyyiuqtiqaqłuŋa aŋalatam-
nik. Tilikapku una, ‘Aullaġiñ!’ aullaġaqtuq; tilikapkusuli taamna, ‘Qaġġaiñ!’ aggiġaqtuq;
suli tilikapku savaktigikkaġa, ‘Taamna piuŋ!’ piraġigaa.” 9 Jesus-ŋum quviġusuutiginiġaa
taamna tusaakamiuŋ. Kiŋiaqami iñugaaġruŋnun maliktigikkaġmiñun uqaġniqsuq,
“Paqisimaitchuŋasuli ukpiqsriłiġmik taatnatun Israel-aaġmiuni!” 10 Aŋutit tuyuuruat
utiqamiŋ aŋuyyiuqtit qaukłiata tupqanun paqinniġaat savakti iłuaqsipļugu.

*Jesus Aŋitqiksitchiruq Ui*ļgaġnaam Iġñiŋanik

11 Tamanna atuumaanikman Jesus utlautiniqsuq nunaaqqimun atiliŋmun Nain-mik.
Maliġuaqtaiñ suli iñugiaktuat iñuich maliŋniġaat. 12 Tikiññiqsuq paaŋanun nunaaqqim
aniļġataqmiñiqsullu akigaqtuat tuquŋaruamik iñuŋmik. Taamna tuquŋaruaq iġñi-
tauġinikkaŋa uiļgaġnaam. Iñugiaktuat iñuich nunaaqqimiñ maliŋniġaat taamna aġ-
naq. 13 Atanġuruam Jesus tautukamiuŋ iļunŋutchallapiaġniqsuq. Nipliutiniġaa aġnaq,
“Qianak!” 14 Utlakługu aksiŋñiġaa tuquŋaruam akigautaat. Iñuich akigaqtuat taavru-
miŋa nutqaqmata Jesus nipliġñiqsuq, “Nukatpiaq, tiligikpiñ, makittin!” 15 Tuquŋaruaq
aŋun aquvitiġniqsuq uqaaqsipļuniasiiñ. Jesus-ŋum utiqtinniġaa aakaŋanun. 16 Iñuich
iluqatiŋ taluqsratchaŋniqsut kamaksruaqsipļuguasiiñ Agaayyun itnaqhutiŋ, “Kamanaq-
tuaq sivuniksriqiri salapqiġñiqsuq akunnaptiknun. Agaayyun aggiqsimaniqsuq anniq-
suġiaqługich iñugikkani!” 17 Taamna tusaayugaaq Jesus-kun siaminniqsuq nunaaqqi-
payaanun Judea-mun suli avataanun nunamun.

Uqqiraqtit John Paptaaqtitchirimiñ

18 John-ŋum maliġuaqtaiñ uqautiniġaat iluqaitñik tamatkuniŋa. 19 Tuqłuqługik
malġuk maliġuaqtiŋni tuyuġiniġik atanġuruamun apiqsruquplugu, “Anniqsuqtauvich
aggiqsaġumaruaq, naagaqaa niġiuktuksrauvisasuli atlamik?” 20 Utlautiruk Jesus-mun
nipliutiplugu, “John Paptaaqtitchirim tuyuġigaatiguk apiqsruquplutin, ‘Anniqsuqtau-
vich aggiqsaġumaruaq, naagaqaa niġiuktuksrauvisasuli atlamik?’ ” 21 Taavrumani taat-
nałhatni Jesus iłuaqsiraġaiñiqsuq iñugiaktuanik iñuŋnik atniġñautiŋitñik naŋirru-
tiŋitñiglu, suli anittaqługich irrusiqłuich, qiñitlasipļugiļļu qiñitlaitchuat iñuich. 22 Jesus-
ŋum kiuniġai John-ŋum maliġuaqtik, “Uqautityatku John qiñikkaptiknik suli tusaakkap-
tiknik:

‘Qiñitlaitchuat qiñitlasirut, pisutlaitchuat pisutlasirut,
tamatkua auyugaqtualgich mamittut, tusaatlaitchuat tusaatlasirut,
tuquŋaruat aŋitqiksikkaurut iñuułiġmun, suli tusaayugaallautaq quliaqtuaŋuruq inuqs-
raqtuanun.’

23 Qanutun quvianaqtigiva iñuk ukpiġutaiñġitchuaq piqutigipluŋa.”

24 John-ŋum uqqiraqtik aullaqmaknik Jesus-ŋum uqautigiaqsiñiġaa iñugaaġruŋnun
John-kun, “Uvva John-mukapsi iñuiļaamun sumik qiñiġasugivisi? Iviŋmik anuġim
aŋalataŋanik liilaa? 25 Uvvasuli qiñiġasugivisi iñuŋmik atnuġallautaliŋmik? Iñuich
atnuġaallautaqaġaqtuat inuqsrasuŋaqatiŋ iñuuniaġuurut inillautani. 26 Uqautisitŋa,
sumik qiñiġiaqpisi? Sivuniksriqirimik? Taamna iļumutuuruq, aglaan tautukkaqsi
kamanatluktuaŋuruq sivuniksriqiriłhiñamiñ. 27 John taamna ilaaŋuruq Agaayyutim
uqałhan uqautigikkaŋa itna, Agaayyun nipliqsuq,

‘Ataŋii, tuyuġigisigiga uqqiraqtiga sivupni
itqanaiyautitqulugu tumiksran sivunnapni.’ ” *Malachi 3:1*

28 Jesus niplipsaaqtuq, “John [Paptaaqtitchiri] kamanatluktuq anipayaaqtuaniñ. Aglaan
kiñaunniiñ kamanaiññiqsrauruaq aŋaayuqautaani Agaayyutim kamanatluktuq John-
miñ. 29 (Tusaapayaaqtuat ilaanik tax-siliqirituummaġmiŋ tupiksriñiqsut Agaayyutim
nalaunŋaruanik atuqukkaŋiñik paptaakkauplutiŋ John-kun. 30 Aglaan Pharisee-ŋuruat

suli iḷisautrit maliġutaksranik ayaksimaniġaat Agaayyutim sivunniutaa iŋmiknun, suli paptaaquŋitḷutiŋ John-mun.)
31 "Sumik atriqaqpat iñuich iñuuruat pakmapak? Sutun itpat? 32 Atriqaqtut iḷiḷgaanik
aquppiruanik tuniriñiaqtuat katimmaviŋitñi tuqłirautiplutiŋ avatmun,
'Atuqtuurautigaluaġipsi katchuutituutinik
aglaan aġġiŋitḷusi.'
'Uvagutli, atuqapta kiŋuvġuutinik qiaŋitchusi.'
33 John Paptaaqtitchiri aggiqami niġitḷaiññiqsuq suli iminġitḷuni asiam misuġuanik,
naagasuli uqaqtusi irrusiqłuqaġnipḷugu. 34 Iġñiŋa Iñuum niġiraqtuq imiqhuniḷu. Pakma
nipliġaqtusi, 'Tautullaksiuŋ iñuk niġġiqsuruaq imiqtuqtilu, iḷauraaŋat tax-siliqiritlu
killuliqiritlu.' 35 Agaayyutim puqiutaa iḷitchuġipkautauruq iḷumutuuplugu savaaŋagun."

Jesus Kiŋunġani Simon Pharisee-ŋuruam

36 Iḷaŋata Pharisee-ŋuruat aiyugaaġniġaa Jesus niġiyaqtuaquplugu. Jesus ut-
lautikami tupqanun, nayummagataqhuni tamauŋa niġiaqsiñiqsuq. 37 Taavrumani
nunaaqqimi aġnaq iñuuniaqmiñiqsuq killuliqiraupluni. Tusaakamiuŋ Jesus niġiñi-
aġnipḷugu Pharisee-ŋuruam tupqani aggiutriñiqsuq nakasuŋŋuamik imaliŋmik piññaq-
naqtuamik tipraġiksautmik. 38 Qichaġniqsuq tunuani Jesus-ŋum isigaiñi qiapluni,
imaġuqługich qulvimiñik, ivikługich nutchamiñik, kunikługich, suli kuvipḷugich
tipraġiksautmik. 39 Pharisee-ŋuruaq aiyugaaqtuaq Jesus-mik tautukami taavrumiŋa ni-
pliġñiqsuq iŋmiñun, "Uuma iñuum sivuniksriqiraupiaġumi naluŋiññayaġaa una aġnaq
aksiksigikkani; naluŋiññayaġaa qanutchimik iñuuniusiqaqtilaaŋa! Atakkii ilaa killuliqi-
rauruq." 40 Jesus-ŋum nipliutiniġaa, "Simon, uqautraksraġigikpiñ." "Aa, iḷisautrii,
uqautiŋŋa!" 41 Jesus unipkaagaqsiruq, "Malġuk iññugguuq simmiḷiaksraqtuġvik akiqs-
ruumaniġaak maniŋñik. Iḷaqataan akiqsruumaniġaa naliksraliŋmik tallimat kavluu-
tit uvlut savaaŋatnik, iḷaqataanaasiiñ malġukipiaq qulinik. 42 Iluqatik taapkuak
akiḷiilguiññiqmaknik akiqsruutaiġñiġik. Nalliak taapkuak piqpaksritḷukpa ilaanik?"
43 Simon-ŋum kiuniġaa, "Uumaqanuġii natqigutrikkauruam aŋitluktuamik akiqsruut-
mik." Jesus nipliġñiqsuq, "Nalauttutin." 44 Kiŋiaqługuasiiñ aġnaq nipliutiniġaa Si-
mon, "Tautuguŋ una aġnaq! Uvaŋa isiqama tupipnun qaitchiŋitchikma imiġmik
iġġuutiksraŋatnik isigaŋma. Aglaan uuma aġnam iġġuġai isigatka qulvimiñik aasiiñ
ivikługich nutchamiñik. 45 Ilvich iqiŋitchikma kunigḷuŋa. Aglaan uuma aġnam
nutqautiŋitchai kunniuqługich isigatka isiġataqamaaglaan. 46 Uqsruqtiŋitchiñ ni-
aquġa. Aglaan uuma aġnam uqsruqtiġai isigatka tipraġiksautmik. 47 Uqautigikpiñ,
uuma aġnam kamanaqtuamik piqpaksriłhan qiñiqtitkaa iñugiaktuat killuqsautini
natqigutikkaułhat. Aglaan iñuk killuqsautiqapiaŋiññasugiruaq natqigutiraksramik
piqpaksripiaġniaŋitchuq." 48 Tavrakŋa Jesus-ŋum uqautiniġaa aġnaq, "Killuqsautitin
natqigutikkaurut." 49 Atlat aiyugaaqtauruat niġiqatigiplugu Jesus nipliġñiqsut avatmun,
"Kisuunasugiva una? Natqigutritḷaniqsuqunniiñ killuqsautinik." 50 Aglaan Jesus nipliu-
tiniġaa taamna aġnaq, "Ukpiqsriḷiqpich anniqsuġaatin. Iñuuniaġiñ tutqiksiḷutin."

8

Aġnat Maliktuat Jesus-mik

1 Taavruma kiñuagun Jesus iglauniqsuq apqusaaqługich nunaaqqich nunaaqqiuratlu
quliaqtuaqhuni tusaayugaallautamik aŋaayuqautaanik Agaayyutim. Qulit malġuich
maliġuaqtaiñ maliŋniġaat. 2 Iḷaŋisa aġnattuuq malikmiñiġaat iłuaqsikkauruat ir-
rusiqłuŋniñ suli atniġñautiniñ. Taapkua Mary-lu (taiguutiqaqtuaq Magdalene-mik),
taamna Jesus-ŋum tallimat malġuŋnik irrusiqłuŋnik anitchirvigikkaŋa, 3 Joanna-lu,
uiqaqtuaq Chuza-mik aŋalatauruamik atanġum Herod-ŋum iniqpaŋani, suli Susanna
suli iñugiaktuat atlat aġnat. Tamatkua ikayuuttutiginiġaich pigikkatiŋ Jesus-mun suli
maliġuaqtaiñun.

Atrikusaun Nautchiaksriqirikun

4 Iḷaatni iñugiaktuat iñuich utlautruġniqsut Jesus-mun nunaaqqipayaaniñ. Iñu-
gayaat katikmata uqautiniġai uumiŋa atrikusautmik. 5 “Iḷaatni iñuk nautchiityaġniq-
suq. Nautchirripkaqługu nautchiaksrat iḷaŋich katagaġniqsut apqutmun tutmiġaqatau-
plutiŋaasii, suli tiŋmiurat siḷami niġipḷugich. 6 Iḷaŋich kataŋniqsut uyaġauruamun
nunamun. Nautchiaksrat qilamik naurut, aglaan pannaqłuŋniqsut atakkii nuna
aiḷaŋitḷuni. 7 Iḷaŋich nautchiaksrat kataŋniqsut kakitḷaġnalgich akunġatnun. Aasiiñ
kakitḷaġnat nauqasiqługich nautchiaksrat nagguviksraiġñiġaich. 8 Suli iḷaŋich nautchi-
aksrat kataŋniqsut nunagiksaamun. Naukamiŋ nauriñiqsut mukkaaksranik tallimakipi-
aŋuttaaqhutiŋ atautchimiñ.” Taamna uqausiġillaan nipitusipḷuni uqallaŋniqsuq, “Kiña
siutiqaqtuaq naalaġniḷi!”

Sivuniŋat Atrikusautit

9 Maliġuaqtaiñ apiqsruġniġaat Jesus qanuutautilaaŋanik taavruma atrikusautim.
10 Kiuniġai, “Agaayyutim sagviġaa nalunaqtuaŋa aŋaayuqautmi ilipsitñułhiñaq, aglaali
tamatkunuŋa ukpiqsriŋitchuanun uqaqtuŋa atrikusautitigułhiñaq. Taatnamik
qiñiġaluaqhutiŋ iḷisaqsritḷaitchut,
suli naalaġnigaluaqhutiŋ kaŋiqsitḷaitchut. *Isaiah 6:9*

Jesus-ŋum Kaŋiqsipkaġaa Atrikusaun Nautchiaksriqirikun

11 “Uvvauna qanuutaułha atrikusautim: nautchiaksraq uqałiġigaa Agaayyutim.
12 Nautchiaksrat kataktuat apqutmun atriqaqtut tamatkuniŋa tusaaruanik tusaayu-
gaallautamik, aglaan Tuunġaum tikitḷuni aattaġigai uqałhich uummatiŋitñiñ ukpiqs-
ritquŋitḷugich anniqsukkautquŋitḷugiḷḷu. 13 Nautchiaksratli kataktuat uyaġauru-
amun nunamun atriqaqtut tamatkuniŋa tusaaruanik tusaayugaallautamik akuqtuqługu
quviasukhutiŋ aglaan kaŋiḷiŋitḷutiŋ. Ukpiqsriuraallakkaluaqhutiŋ akkuniisuŋaqani
aasiiñ uuktuaqsiułiq tikitman qapiqtiġaġniqsut. 14 Nautchiaksratli kataktuat akunġat-
nun kakitḷaġnat atriqaqtut tamatkuniŋa tusaaruanik tusaayugaallautamik, aglaan
isumatuyaałhum umialgułhumlu suli quvianaŋan marruma iñuuniałhum suqutig-
inġiqsitaġiġaat ukpiqsriḷiq, aasiiñ asiaŋat piġutlaitchuq. 15 Nautchiaksratli kataktuat
nunagiksaamun atriqaqtut tamatkuniŋa tusaaruanik tusaayugaallautamik akuqtupi-
aġataqługu. Tamatkua tupiginiġaat Agaayyutim uqałha aasiiñ asirriaqaqhutiŋ anuqs-
rułikun, suli iñuusiŋich atlaŋŋuqtauplutiŋ.

Naniq Ataani Utkusium

16 “Kia iñuum ikitnamiuŋ naniq matutlaitchaa utkusiŋmik naagaqaa iḷitlaitchaa ataat-
nun siñigviich. Aglaan iḷiraġigaa naniqaġviŋmun, iñuiḷḷi isiqtuat taututlarut naniqaq-
man. 17 Qanutchipayaaq irikkauruaq sagvikkaugisiruq, suli qanutchipayaaq matukkau-
ruaq paqitaugisiruq. 18 Qaunagitittchi taatnamik qanuq naalaġnisilaapsitñik atakkii
kisupayaaq piqaqtuaq akuqtullaaġisiruq, aglaan taavruma piqaŋitchuam anniagisigaa
taamnaunniiñ mikillapiaqtuaq pigikkani.”

*Jesus-ŋum Aakaŋalu Aniqatiuŋi*ḷu

19 Jesus-ŋum aakaŋan suli aniqatiuŋiñ utlaŋniġaat. Aglaan tikiḷguiññiġaat iñugiak-
paitḷutiŋ. 20 Iḷaŋata iñuich nipliutiniġaa Jesus, “Aakanlu aniqatiutinlu qichaqtut kigga
qiñiġukhutin.” 21 Jesus-ŋum nipliutiniġai iluqaisa, “Aakagigiga aniqatigigitkalu makua
tusaaruat uqałhanik Agaayyutim tupigiplugulu.”

Jesus-ŋum Quunniġuqtitkaa Narvaq

22 Iḷaŋatni uvlut Jesus maliġuaqtiniḷu ikiniqsut umiamun, ilaa nipliqhuni, “Ki, ikaaqta
igḷuanun narvam.” Tarra ayaksaaġniqsut. 23 Tiŋilġaqsiaġviŋmikni Jesus siñiksaġniqsuq.
Tavrakŋatchiaq anuqłiġuutiqpauraġniġai narvami, umiaŋat immiaqsipḷuguasiiñ suli
iluqatiŋ navianniuliqhutiŋ. 24 Maliġuaqtaiñ utlakługu Jesus itiqsaġniġaat nipliqhutiŋ,
“Iirigii, Ataniiq! Kiviaqsirugut.”

Jesus makitluni iñiqtiġniġaa anuġi qaiqpauratlu. Aŋniġuiqman quunnitchiaġullapi-
aġniqsuq. 25 Tavra Jesus-ŋum nipliutiniġai maliġuaqtini, “Naami ukpiqsriḷiqsi?”

Aglaan quviġusuŋniqsut iqsiḷiqhutiŋ, aasiiñ uqaqhutiŋ iŋmiknun, “Qanusiuniqpa una iñuk anuġimunniiñ qaiḷiqpauratlu kamagivatruŋ?”

Jesus Mamititchiruq Iñugiaktuanik Irrusiqłuliŋmik

[26] Jesus maliġuaqtaiḷu tiŋiḷġaqsiaġniqsut nunaŋanun Gerasene-naġmiut, igḷuanun narvaŋan Galilee-m. [27] Jesus niupman umiamiñ paaġniġaa iñuum nunaaqqimiñ irrusiqłuqaqtuam. Taamna iñuk atnuġaiḷaaġaġniqsuq aimmitḷaiqhuni, aglaan nayuutiraqniqsuq iḷuviġni. [28] Tautukamiuŋ Jesus igitluni isigaiñun nipliġñiqsuq nipitusipḷuni, “Jesus, iġñiŋa Qutchiŋñiqsrauruam Agaayyutim, suniaqpiŋa? Iŋiġikpiñ anasiñŋuqsaquŋitḷuŋa!” [29] Nipliutiniġaa taavrumiŋa atakkii Jesus-ŋum tilipḷugu irrusiqłuk anitquplugu ilaaniñ. Aippaavak aŋallaqłuŋniġaa akulaiqługu. Tiguraugaluaġaqtuq argaiḷḷu isigaiḷu. Qiḷiqsruqługich kalimñiġñik kiktuġaaġaġniġai, aasii iñuiḷaamuktitaqługu irrusiqłuum. [30] Jesus apiqsruġniġaa, “Kisumik atiqaqpich?”

Taavruma kiuniġaa, “Uvaŋa atiġa Iñugiaktuaq,” atakkii iñugiakhutiŋ irrusiqłuich isiqsimaniqsut ilaanun. [31] Irrusiqłuich iŋiqsruaġniġaat Jesus tuyuġitquŋitḷutiŋ samuŋa natiqsiñaitchuamun. [32] Uvvaasiiñ iñugiallapiaqtuat kuniat qanimi niġiñiaġniqsut qimiġaami. Irrusiqłuich iŋiqsruaġniġaat Jesus aullaqtitquplutiŋ kunianun. Jesus-ŋum aullaqtinniġai tamatkunuŋa. [33] Irrusiqłuich anikamiŋ iñuŋmiñ isiġniqsut kunianun. Iluqatiŋaasiiñ kuniat paŋaliŋniqsut ipnakun. Naparaġniqsut narvamun aasiiñ ipiplutiŋ.

[34] Iñuich munaqsriruat kunianik tautukamitruŋ taamna atuumaruaq, qimakhutiŋ tusaayugaaġutiginiġaat nunaaqqimi avataaniḷu. [35] Iñuich utlautiniqsut tautugiaqhutiŋ supmagaisa. Tikitñamitruŋ Jesus paqinniġaat iñuk anitchivigikkaŋa irrusiqłuŋnik aquppiruaq isigaiñi Jesus-ŋum, atnuġaaqaqhuni suli qauġrimmaaġikhuni. Iñuich tamatkua iqsitchaŋniqsut. [36] Tamatkua munaqsriruat tautuktuat taavrumiŋa uqautiginiġaat iñuŋnun qanuq iñuum mamitikkaułha. [37] Iluqatiŋ Gerasene-naġmiut apiqsruġniġaat Jesus aullaquplugu iqsiḷiḷḷapiaqhutiŋ. Jesus ikipluni umiamun utiaqsiñiqsuq Galilee-mun. [38] Iñuum anitchivigikkaŋan irrusiqłuŋnik iŋiġniġaa Jesus, “Maligukkaluaġikpiñ.” Aglaan Jesus-ŋum aullaqtitkaa nipliutiplugu, [39] “Aiḷutin uqaġiaġiñ Agaayyutim savauttutaanik ilipnun.” Taamna iñuk nunaaqqimukhuni uqaaqsiñiqsuq qanuq Jesus-ŋum savauttutaanik iŋmiñun.

Jairus-ŋum Pania suli Aġnaq Aksiŋñiktuaq Jesus-ŋum Atnuġaaŋanik

[40] Jesus utiqami igḷuanun narvam iñugayaat paġlagaat atakkii utaqqiñiġaat. [41] Iñuk atilik Jairus-mik, sivulliuqtaa Jew-ŋuruat katraġviata, tikiumaniqsuq. Punniqsuq isigaiñun Jesus-ŋum iŋiqsruqługu kiñuniġmiñuquplugu, [42] atakkii panitaulua, qulit malġuŋnik ukiuqaqtuaq, tuquaqsiñiqsuq. Jesus taamuŋaqami iñugiaktuat iñuich tatviksraiġñiġaat avataaniñ. [43] Iñuich akunġatni itmiñiqsuq aġnaq aunaaqsruġuitḷaiqsuaq qulit malġuŋni ukiuni. Akiḷiqsuutigigaluaġniġai suurapayaani taaktinun, aglaan kia-unniiñ mamitilguiññiġaa. [44] Akunġatigun iñugayaat aġnam utlakługu tunuaniñ aksiŋñiġaa Jesus-ŋum akuagun atnuġaaŋan. Tavrakŋatchiaq aunaaqsruġuiqsiġniqsuq. [45] Jesus apiqsruġniqsuq, “Kia aksikpaŋa?” Iluqatiŋ naluniñiqsut. Peter nipliġñiqsuq, “Ataniiq! Iñuich tatviksraiqhutiŋ tinuraġaatin. [Naagauvva apiqsruqtutin kimun aksiksilaaqnik?]” [46] Aglaan Jesus nipliqsuq, “Kia-imña aksikkaaŋa. Iḷisimaliġiga anipman saŋŋigikkaġa uvamniñ.” [47] Aġnam tautukamiuŋ iḷitchuġikkaułłi utlautiniqsuq uulillaġmi putluni Jesus-ŋum isigaiñun. Sivuġaatni iluqaisa iñuich uqautiniġaa suvaata aksiłhanik Jesus suli qanuq iłuaqsikkaułłi tavrakŋatchiaq. [48] Jesus uqautiniġaa, “Aġnaaq, [quviatchauġigiñ,] ukpiqsriłiqpich iłuaqsipkaġaatin. Aullałhiñaaġuqtutin tutqiksiḷutin.”

[49] Jesus uqaqtitlugu kiliktuiruaq tikiññiqsuq Jairus-mun nipliqhuni, “Paniuran tuquruq. Iḷaksiatqiŋñiaqnagu iḷisautri.” [50] Aglaan Jesus-ŋum tusaaplugu nipliutiniġaa Jairus, “Iqsiñak; ukpiqsriłhiñaġiñ. Paniuran iłuaqsigisiruq.” [51] Tikitñamiŋ tupiġmun Jesus-ŋum isiquŋitchai iñuich avataagun Peter, John, James suli iḷiḷgaam aapaŋalu aakaŋalu. [52] Iluqatiŋ iñuich qiaplutiŋ kiñuvġugaat iḷiḷgaaq. Jesus nipliutiniġai, “Qianasi.

Iḷiḷgaaq tuquŋitchuq, siñiksiñaqtuq.” 53 Iluqatiŋ mitautigiaqsigaat iḷisimaplugu aġnauram tuqułha. 54 Aglaan Jesus tigukamigich argai tuqłuġniġaa, “Niviaqsiaq! Makittin.” 55 Iḷiḷgaaq iñuutqiŋñiqsuq makitluniasiiñ tavrakŋatchiaq. Jesus-tavra tilisiñiqsuq aatchuquplugu niqiksraŋanik. 56 Aŋayuqaak quviġutchaŋniqsuk. Aglaan Jesus-ŋum uqaquŋiññiġik kisumun taavrumiŋa atuumaruamik.

9

Jesus Aullaqtitkai Qulit Malġuich Maliġuaqtini

1 Jesus-ŋum katipkaqamigich qulit malġuich maliġuaqtini saŋŋiksriññiġai anitchitḷasipḷugich irrusiqłuŋnik suli mamititchitḷasipḷugich atniġñautinik. 2 Taatnaanikami tuyuġiniġai quliaqtuaġiaquplugich aŋaayuqautaanik Agaayyutim suli iłuaqsiitquplugich atniġñaqtuanik, 3 nipliqhuni, “Aullautriñiaqasi iglaugupsi: ayaupiamik unniiñ iŋiularim puukataŋanik unniiñ niqiksrapsitñiglu unniiñ maniŋmiglu naagaqaa atnuġaatqiutiksrapsitñik. 4 Kisupayaam akuqtuqpasi nayuutiyumausi taavrumani inaani aullaġniałłapsitñunaglaan taavrumakŋa. 5 Iñuich nani akuqtuŋitpasi unitchumagiksi taamna nunaaqqiq aasii ipsuktuġlugu apyuq isigapsitñiñ. Taamna kilgutaugisiruq iliŋitñun akuqtuiŋisilaaŋatnik tusaayugaaġiksuamik.” 6 Maliġuaqtit aullaqamiŋ iglauniqsut nunaaqqiurapayaatigun quliaqtuaqhutiŋ tusaayugaallautamik suli mamititchipḷutiŋ iñuŋnik nanipayaaq.

Herod-ŋum Qanuġviiḷha

7 Herod-ŋum, aŋalatauruam Galilee-mi, tusaaniġai iluqaisa Jesus-ŋum savaaŋi. Tupaŋaniqsuq atakkii iñuich uqaqhutiŋ John Paptaaqtitchiri iñugutqiŋñipḷugu, 8 iḷaŋich uqaqhutiŋ Elijah sagviġñipḷugu, iḷaŋitsuli uqaqhutiŋ sivuniksriqiri iŋiḷġaaqnisaq iñugutqiŋñipḷugu. 9 Herod nipliqsuq, “Uvaŋa John niaquiqsitaġa, aglaan una iñuk kisuuniqpa tusaqsraġikkaġa tamatkunuuna?” Taatnamik iḷitchuġisuŋniġaa Jesus kisuutilaaŋa.

Jesus Niġipkairuq 5,000 Aŋutinik

10 Uqqiraqtit utiqamiŋ uqautigaat Jesus iluqaanik savaaġikkaġmiknik. Uvvaasiiñ aullaqatiginiġai kisiitñik nunaaqqianun Bethsaida-m. 11 Iñugaaġruich tusaakamitruŋ maliŋniġaat. Jesus-ŋum paġlaplugich uqautiniġai aŋaayuqautaanik Agaayyutim, suli iłuaqsipḷugich tamatkua ikayuġnaqtuat. 12 Unnuksraaqhuni siqiñiq nipipman, qulit malġuk maliġuaqtit utlaŋniġaat Jesus nipliutiplugu, “Tuyuġikkich iñuich nunaaqqiuranun suli nautchiiviḷiŋnun nullaġniuraġiaqulugich suli niqiksraġiaqulugich, atakkii iñuiḷaamiittugut.” 13 Jesus nipliutigai, “Naagga! Aglaan ilipsi, aatchuqsigich niqiksraŋitñik.” Tamatkua kiuniġaat, “Uvva piqaġaluaqtugut tallimanik qaqqiaŋuranik suli malġuŋnik iqalugauraaŋnik. Tauqsiġiaquvisigut niqiksraŋitñik iñugaaġruich?” 14 Aŋutit 5,000-siyuŋnaq iñugiaktigirut tarani. Jesus nipliutigai maliġuaqtini, “Iñuich aquvititchigik malġukipiaq quliŋullaalugich.” 15 Maliġuaqtit iñupayaat aquvitinniġaich. 16 Jesus tiguniġai tallimat qaqquurat suli malġuk iqalugauraak aasii aaġluqhuni qiḷaŋmun quyyatigiplugich. Avguaġai qaqqut iqalugauraaglu qaitḷugich maliġuaqtimiñun autaaġutigitquplugich iñuŋnun. 17 Iñuich niġiñiqsut niġisuiġataqhutiŋ. Tavra maliġuaqtit immiġñiġaich qulit malġuk aguupmaich iḷakunik.

Peter-m Uqautiginiġaa Kisuutilaaŋa Jesus-ŋum

18 Iḷaatniguuq Jesus agaayupman kisiŋŋuqhuni maliġuaqtaiñ utlaŋniġaat. Jesus-ŋum apiqsruġniġai, “Kisuunasugivatŋa iñuich?” 19 Maliġuaqtaiñ kiugaat, “Iḷaŋisa uqaġigaat John paptaaqtitchiraunipḷutin, iḷaŋisasuli Elijah-ŋunipḷutin, atlatlu uqaqhutiŋ sivuniksriqiri iŋiḷġaaqnisaq iñugutqiŋñipḷugu.” 20 Jesus apiqsruġniġai, “Ilipsiasiiñ? Kisuunasugivisitŋa?” Peter-m kiuniġaa, “Ilvich Christ-ŋurutin, anniqsuqti akiqsruutauruaq.”

*Jesus-ŋum Uqautiginiġaa Tuqułiksrani*ḷu Aŋipkakkaułiksraniḷu

21 Jesus-ŋum iñiqtillapiaġniġai uqautigitquŋitḷuni kisuutilaaġmiñik kimununniiñ.
22 Uqautipsaaġniġai, “Sivulliuqtiġruatlu, qaukłiŋisa agaayuliqsitlu suli aglaliqirit nagliksaaqtitkisigaat ayaglugulu Iġñiŋa Iñuum tuqulluguasiiñ. Aglaan piŋayuakkun uvlut aŋipkakkaugisiruq.”
23 Iluqaisa nipliutiniġai, “Kia iñuum maligukkumiña suksraaqtaksraġigaa pisułłi, iqsriutilugu sanniġutani uvluġaġikpan aasii maligluŋa. 24 Atakkii kia iñuum anniġiniaġumiuŋ iñuułłi tammaigisigaa, aglaan kiapayaaq tammaiyumiuŋ iñuułłi piqutigiluŋa piññakkisiruq iḷumun iñuułiġmik. 25 Iñuum piññaktaaġiłhiñaugaluaġaa suurapayaaŋa marruma nunam aglaan tammautigisigaa iñuułłi. Sakuuguraġniałha sumun atuġumiñaitchuq! 26 Iḷapsi kanŋugivalukkaatŋa iḷisauttutitkalu sivuġaatni iñuich suksraqaŋitchuat Agaayyutmik. Taatnatun Iġñiŋan Aŋutim kanŋugigisipmigaaptuuq utiġumi kamanautiqaġuni aapamisun piqasiġuni ipqitchuanik isaġuliŋnik. 27 Iḷumun nipliutigipsi, Iñuqaqtuq iḷaŋitñik uvani makitaruat tuquŋaiññaġmiŋ qiñiġniatuanik Agaayyutim aŋaayuqautaanik.”

Jesus-ŋum Atlaŋŋuqtiłha

28 Akunniqsaaŋanikman Jesus-ŋum kayuŋiutiplugich Peter-lu, John-lu suli James mayuġniqsuq qimiġaamun agaayutyaqhuni. 29 Agaayupkaqługu qiññaŋa atlaŋŋuġniqsuq atnuġaaŋiḷu qivliqisirauraqhutiŋ. 30 Tavrakŋatchiaq malġuk aŋutik uqaqatiginiġaak Jesus. Taapkuak Moses-lu Elijah-lu 31 aasiiñ qiññaŋak qaummaġiḷallaŋniqsuq. Uqaqatiginiġaak Jesus tuqqutaułiksraŋagun Jerusalem-mi Agaayyutim sivunniutaagun. 32 Peter-lu piqataiḷu siñiŋnialiḷḷapiaġniqsut, aglaan itiqamiŋ tautuŋniġaat Jesus kamanałhagun qichaqatigiplugu malġuk aŋutik. 33 Aŋutik unitkaqsipmatku Jesus Peter-m nipliutiniġaa, “Ataniiq, nakuullapiaqtuq uvaniiłiqput. Nappaitquguptigut nappaiñayaqtugut piŋasunik palapkaaksranik, atautchimik ilipnun, atautchimik Moses-mun suli atautchimik Elijah-mun.” Iḷisimaŋitkaluaġniġaa uqaġikkani. 34 Peter uqaqtitlugu nuviyam qulaŋiutiġniġai; maliġuaqtai iqsitchaŋniqsut nuviya qulaŋiutipman. 35 Nipi nipliqsuq nuviyamiñ, “Tavrataamna Iġñiġa piksraqtaaġikkaġa; naalaġniyumagiksi.” 36 Uqaġuiqman Jesus kisiŋŋuġniqsuq. Taipkunani uvluni maliġuaqtaiñ uqautigiŋiññiġaat kisumununniiñ tautukkaqtiŋ.

Jesus Iłuaqsipkaiñiqsuq Nukatpiaġruŋmik Irrusiqḷuliŋmik

37 Uvlutqikman Jesus-lu piŋasutlu maliġuaqtai atqaqamiŋ qimiġaamiñ iñugiaktuat iñuich paaġniġaat Jesus. 38 Iñuk nipliġñiqsuq akunġatniñ iñugayaat, “Iḷisautrii, tautullaguŋ iġñiġa, tarra iġñitualuga. 39 Irrusiqḷuum aŋalatmani kapyaaqsiñiqsuq. Ilaa qiluraġallapiaġaqtuq suli innuliqiaqsiruq qaniġmigun. Irrusiqḷuum atniaqtuiñaġaa suli unitḷaiqḷugu. 40 Uqapsaaġaluaġitka maliġuaqtitin anitquplugu taamna irrusiqḷuk aglaan anipkalguiññiġaat.” 41 Jesus kiusriñiqsuq, “Ukpiqutaiññiaqpat ilipsitñi. Naagasuli killukuaqmiusi. Qanutunaglaan nayuqtigiraksraġivisi? Qanutunaglaan igḷutuqtigiraksraġivisi?” Tavrali nipliutiniġaa iñuk, “Uvuŋautisaqsiuŋata iġñiġiñ!” 42 Nukatpiaġruum utlautiłhani irrusiqḷuum ulġuqsraaqtinniġaa nunamun qiiqsruqtitkaqsipḷugu. Jesus-ŋum iñiqtiġniġaa irrusiqḷuk aasiiñ mamititlugu nukatpiaġruk utiqtitlugu aapaŋanun. 43 Iluqatiŋ iñuich quviġusuutiginiġaat kamanaqtuaq saŋŋigikkaŋa Agaayyutim.

Jesus-ŋum Uqautigilgitkaa Tuqqutaułiksrani

Iñuich quviġusuktitlugitsuli Jesus-ŋum savaaġikkaŋanik nipliutiniġai maliġuaqtini, 44 “Piiguġniaqnagu una uqauttutiginiakkaġa ilipsitñun! Iġñiŋa Iñuum aatchuutigikkaugisiruq iñuŋnun tuqqutqulugu.” 45 Aglaan qanuutautilaaŋa uqautigikkaŋan iriqsimaniqsuq maliġuaqtaiñiñ. Taatnaqługu kaŋiqsiḷguiññiġaat. Taluqsraqhutiŋ apiqsrulguiññiġaat taavrumuuna.

Kiña Kamanaġniqsrauva?

46 Maliġuaqtit qapiqtaiḷitraaqsiñiqsut nalliqtiŋ kamanaġniqsraupmagaan. 47 Jesus-
ŋum iḷisimaniġai isummatilaaŋat. Qiññuaġniġaa iḷiḷgaaq inillakługu saniqqamiñun
48 nipliutiplugich tamatkua, “Kisupayaam akuqtuġumiuŋ iḷiḷgaaq pisigiluŋa tavra akuq-
tuġaaŋa; suli kisupayaam akuqtuġumiña akuqtuġisipmigaa taamna tuyuġirigikkaġa.
Iñuk kamanaiññiqsrauruaq akunnapsitñi ilaa kamanaġniqsrauruq.”

*Akitñaqtuqtinġitchuaq Uvaptiknun I*ḷagillapiaġikput

49 John nipliqsuq, “Ataniiq, tautukkikput iñuk anitchiraġaqtuaq irrusiqḷuŋnik
atuqługu atqiñ. Iñiqtiġikput atakkii uvagut iḷagiŋitḷugu.” 50 “Nutqaqtinniaŋaiqsiuŋ,”
Jesus-ŋum nipliutiniġaa atlatlu maliġuaqtai, “Atakkii kiñapayaaq akiḷḷiḷiqsuŋitchuaq
ilipsitñik ilipsitñuktuqtuq.”

*I*ḷaŋisa Samaria-ġmiut Akuqtuġunġitchaat Jesus

51 Jesus-ŋum iḷitchuġikamiuŋ utiqtuksraułłi Agaayyutmun isummiġñiqsuq Jerusalem-
mugukhuni. 52 Iglaułiġmiñi tuyuqaġniqsuq uqqiraqtiŋnik sivumiñi nunaaqqianun
Samaria-m itqanaiyautitqupluni tukkuksraġmiñik. 53 Aglaan iñuich tarani akuq-
tuŋiññiġaat atakkii Jerusalem-muŋniaqhuni. 54 James-ŋum suli John-ŋum, mal-
iġuaqtikkiñ, tautukamitku taamna nipliutiniġaak, “Ataniiq, qiññuaquvisiguk ikniġmik
qiḷaŋmiñ piyaqquityaqulugu tamatkuniŋa?” 55 Jesus-ŋum kiŋiaqługich iñiqtiġniġai.
56 Aasiiñ Jesus maliġuaqtaiḷu iglauniqsut atlamun nunaaqqiuramun.

Iluqnaunġitchuat Maliġuaqtit

57 Igliqtaułiġmikni iñuum nipliutiniġaa Jesus, “Malikkisigikpiñ napmupayaaġuvich.”
58 Jesus-ŋum kiuniġaa, “Kayuqtut sisiqaqtut, suli tiŋmiurat siḷami ugluqaqhutiŋ, aglaan
Iġñiŋa Iñuum iniksraitchuq minġuiqsiaġviksraġmiñik.” 59 Jesus-ŋum atla iñuk nipliu-
tiniġaa, “Maliŋŋa.” Aglaan taavruma iñuum nipliutiniġaa, “Ataniiq, sivulliulugu aiḷaŋa
iḷuviġiaġlugu aapaga.” 60 Jesus-ŋum kiuniġaa, “Ki, tuquŋaruat iḷuviġḷitruŋ tuquru-
aġikkaqtiŋ. Aglaali ilvich quliaqtuaġiaġiñ aŋaayuqautaanik Agaayyutim nanipayaaq.”
61 Atla iñuk nipliqsuq, “Ataniiq, malikkisigikpiñ. Aglaan sivulliulugu qiñiġuiqsaaġi-
aġlagich iḷagikkatka.” 62 Jesus-ŋum nipliutiniġaa, “Kiña iñuk nunniuqtuaq kiŋiaŋŋati-
galugu atuġumiñaitchuq sumun aŋaayuqautaani Agaayyutim.”

10

Jesus Tuyuġigai Maliġuaqtit

1 Kiñuagun taavruma atanġuruaq piksraqtuq piñasukipiaq qulit malġuŋnik iñuŋnik
tuyuġiplugich malġuullaaplugich. Aullaqtitkai sivumiñi nunaaqqipayaanun tikitchaġu-
makkaġmiñun. 2 Jesus-ŋum nipliutiniġai, “Katitaksraqtugaluaqtuq aglaan savak-
tit katitchiruksrat ikittut. Iŋiqsruġumausi atanġanun katitchivium tuyupsaaqulugu
katitchiruksranik savaqulugich nautchiiviŋmiñi. 3 Aullałhiñaurusi. Tuyuġiniaġipsi
ipnaiyaatun liilaa akunġatnun amaqqut. 4 Aullautriñiaqasi manikuviuramik naagaqaa
puukatauramik naagaqaa sakpakkimik; igliqtaułłapsitñi nutqaaqtuġniaqasi kisumununn-
niiñ. 5 Supayaami isiġniġupsi tupiġmun nipliutiyumagisi, ‘Tutqiun iñuiñun uumani
tupiġmi illi.’ 6 Iñuk tavrani iñuuniaġniqpan piqpaksriḷuni tutqiutmik, taamna tutqiun
ittuiñaġisiruq ilaani. Aasiiñ taatniinġiññikpan taamna tutqiun utiġisiruq ilipsitñun.
7 Nayuutiyumausi taavrumani tupiġmi niġiḷusiḷu imiġusiḷu qanutchipayaamik aatchuq-
pasi, atakkii savakti akiḷiusiaksraqaqtuksrauruq. Nuktaġniaqasi tupiġmiñ atlamun.
8 Supayaami nunaaqqimukkupsi paġlakpasi niġiyumausi payugutaatnik, 9 mamititchiḷusi
atniġñaqtuanik taavrumani nunaaqqimi, uqautilugich iñuich, ‘Aŋaayuqautaa Agaayyu-
tim qalliruq ilipsitñun.’ 10 Aglaan nunaaqqimukkupsi nani iñuich paġlaŋitpasi ni-
pliġumausi tumitchaani, 11 ‘Apyua nunaaqqipsi isigaptikniñ ipsuktuġisigikput; aglaan
itqaġiyumagiksi una, Aŋaayuqautaan Agaayyutim qallisigaasi!’ 12 Uqautigipsi, atanni-
ivium uvluani Agaayyutim iḷunŋugitlukkisigai Sodom-miut taavrumakŋa nunaaqqimiñ
taatniittuamiñ. [Jesus uqaanikman taavrumiŋa, maliġuaqtai aullaġniqsut.]

Ukpiŋitchuat Nunaaqqich Iḷaŋitñi

13 “Nakłiuŋ, Chorazin-naġmiusii! Nakłiuŋ, Bethsaida-ġmiusii! Savaaqaġaluaqtuŋa
iñugiaktuanik quviqnaqtuanik akunnapsitñi. Makua quviqnaqtuat qiñikkasi savaaŋu-
niqpata Tyre-miḷu Sidon-miḷu iŋiḷġaanimma, iñuich taimani isummitqianikkayaqtut
miissuŋnik atnuġaaġutiŋ suli aġramun aquvillutiŋ qiñiqtillugu taavrumuuna mu-
miłiqtiŋ killuqsautmikniñ! 14 Atanniivium uvluani igḷutuyunaitḷukkisiruq ilipsitñi uku-
nakŋa Tyre-miñḷu Sidon-miñḷu. 15 Ilipsitñunlu Capernaum-miusii! Kamanaġnasug-
ivisi qiḷaŋmunaglaan? Iktaugisirusi anasiñŋuqsaġviŋmun!” 16 Jesus nipliutiniġai mal-
iġuaqtini, “Kisupayaam naalaġnikpasi naalaġnigisipmigaaŋa, suli kisupayaam ayakpasi
ayakkisipmigaaŋa, suli kisupayaam ayakpaŋa, ayakkisipmigaa taamna tuyuġirigikkaġa.”

Jesus-ŋum Maliġuaqtai Utiġniqsut

17 Piŋasukipiaq qulit malġuich iñuich utiqamiŋ quviasullapiaġniqsut nipliqhutiŋ,
“Ataniiq, makua irrusiqłuichunniiñ tupigiraġigaatigut tilikaptigiŋ anitquplugich
atuqługu atqiñ!” 18 Jesus-ŋum kiuniġai, “Tautukkiga tuunġaq atqaqman atripḷugu
ikniqpalak pakmakŋa. 19 Naalaġniḷḷagitchi! Saŋŋiksritkipsi tutmatlasipḷusi nimiġianik
putyuutiliŋniglu akimatlasipḷusiḷu saŋŋianiñ piyuaqtigikkapsi. Suli tamatkua
atniġumiñaitchaasi. 20 Quviatchautiginagu irrusiqłuŋnun tupiginiḷusi aglaan
quviatchautigitluksiuŋ atiġikkasi aglausimaaġniḷugich pakmani.”

Jesus Quviatchakpaktuq

21 Taavrumani Ipqitchuam Irrutchim quviatchaktinniġaa Jesus suli uqaqtitlugu, “Aa-
paaŋ, atanġuruatiin qiḷaŋmi nunamiḷu, quyagikpiñ! Sagviġitin puqiitchuanun sut iriqsi-
maruat puqiksuaniñ iḷisimaruaniñḷu. Aa, Aapaaŋ, taamna sivunniġikkan quviagigiñ.
22 Aapaa qaitchigaaŋa saŋŋipayaamik. Kia-unniiñ nalugaa Iġñiġuruam kisuupiaqtilaaŋa
aglaan kisimi Aapauruam, suli kia-unniiñ nalugaa Aapauruam kisuutilaaŋa aglaan
Iġñiġuruam, suli tamatkua Iġñiġuruam sagviutisukkani Aaparuamik.” 23 Jesus-ŋum
kiŋiaqamigich maliġuaqtini nipliutiniġai kisiŋŋuutiplugich, “Quvianamiurusi atakkii
iñuurusi taututlasipḷusi atuumaruanik! 24 Uqautigipsi, Iñugiaktuat sivuniksriqirit
suli umialgich tautugummiuġniġaat tamanna tautukkaqsi aglaan tautulguitḷugu, suli
tusaayummiuqługu tusaakkaqsi aglaan tusaalguitḷugu.”

Atrikusaun Nakuuruakun Samaria-ġmiukun

25 Iḷisautrim maliġutaksranik utlakługu Jesus uuktuaġuŋniġaa apiqsruqtaqługu,
“Iḷisautrii, sumik savaktuksrauvik akuqtuisukkuma isuitchuamik iñuułiġmik?”
26 Jesus-ŋum kiuniġaa, “Qanuġmi maliġutaksrani aglaksimaaqpa? Qanuq agliqiplugu
iḷisauttutigiraġiviuŋ?” 27 Aŋutim kiuniġaa, “Piqpagiyumagiñ ataniq Agaayyutin
iluqaaniñ uummatipniñ, iluqaaniñ iñuutchipñiñ, iluqaaniñ sayagikkapniñ,
iluqaaniñ isummatipniñ; suli piqpagilugu iñuuniaqatin iḷiḷugu iliptun.” 28 Jesus-
ŋum kiuniġaa, “Tarra, nalauttutin. Taatna iñuuniaġuvich iñuugisirutin.”
29 Aglaan aglaliqirim nalaunŋanasugniaqhuni iŋmiñik apiqsrulgitchaa Jesus,
“Kiña iñuuniaqatigivigu?” 30 Jesus uqaaqtuagaqsiruq, “Iḷaatniguuq iñuqaġniqsuq
Jericho-muktuamik Jerusalem-miñ. Iglauŋŋaan tigliŋniaqtit aŋallaqłuŋniġaat
atnuġaiqługu karukługu unitḷuguasiiñ tuqułhiñaaġuqtuaq. 31 Agaayuliqsiptuuq
igliġmiñiqsuq tamarrumuuna tumitchaakun. Tautukamiuŋ taamna iñuk
apqusaałhiñaġniġaa igḷuagun tumitchaam. 32 Ikayuqtiptuuq agaayyuvikpaŋmi
taatnatun pipmiñiqsuq, aasiiñ tautukamiuŋ taamna iñuk apqusaaġmiñiġaa igḷuagun
tumitchaam. 33 Aglaan Samaria-ġmiu iglaupmiñiqsuq tamarrumuuna tumitchaakun.
Tikitmiuq taavrumuŋa aŋallaqłuktamun, aasiiñ tautukamiuŋ iḷunŋugiliutiplugu.
34 Utlakługu kuvviqiniġai uqsruġutmik wine-miglu kiḷḷiaġniŋi aasiiñ mamitaqługich.
Taatnaanikami iḷiñiġaa taamna iñuk natmaksiġviuraġmiñun nullaġviŋmuutiplugu
qaunagiaqsipḷuguasii. 35 Uvlutqikman manniññiġaa malġuŋnik nullaġvium iñua
uqautiplugu, ‘Qaunagiyumagiñ. Tikiumatqikkuma tamaunnaaġluŋa akiḷiġisigiga
qaunaksriłipkun ilaanik akiqsruutiqaġniġupkiñsuli.’” 36 Jesus-ŋum apiqsruġniġaa

iḷisautri, “Qanuq isumaniqpich taapkunuuna piŋasutigun? Nalliat iñuuqatauva taavrumuŋa iñuŋmun aŋallaqłukkauruamun tigliŋniaqtitigun?” 37 Aglaliqirim kiuniġaa, “Taamna nagliktuiruaq ilaanik.” Jesus-ŋum nipliutiniġaa, “Taatnatun iñuuniaġiñ.”

Jesus-ŋum Isiqattaaġvigigik Martha-lu Mary-lu

38 Jesus maliġuaqtiniḷu iglautuiñaqhutiŋ tikiññiqsut nunaaqqiuramun. Aġnam tavrani atilgum Martha-mik aiyugaaġniġaa kiŋuniġmiñun. 39 Aasiiñ aniqatiqaġniqsuq atiqaqtuamik Mary-mik. Aquptaaqhuni isigaiñ saniġaatnun atanġuruam naalaqtuaġniġaa iḷisautripman. 40 Aglaan Martha alapisrautiqaġniqsuq suraksraġayaaġmiñik. Utlakługu Jesus uqautiniġaa, “Ataniiq, sugiŋitpiuŋ aniqatma kisivripkaqmaŋa? Uqauttuuŋ uvuŋaqulugu ikayuġiaġluŋa!” 41 Atanġuruam kiugaa, “Annaa, Martha! Isumaaluktutin supayaanik. 42 Aglaan atausiq piitchuiḷḷapiaqtuq. Mary-m piksraqtaaġigaa nakuuniqtaq atlat piiġumiñaisaŋat ilaaniñ.”

11

*Jesus I*ḷisautriruq Agaayułikun

1 Iḷaŋatni uvlut Jesus agaayulgiññiqsuq kisiŋŋuqhuni. Agaayuŋŋaiqman iḷaŋata maliġuaqtaiñ nipliutigaa, “Ataniiq, iḷisauttutigut qanuq agaayułiksraptiknik John iḷisautripmatun maliġuaqtimiñik.” 2 Jesus nipliutiniġai, “Agaayugupsi itnaġusi,
‘Aapapta:
Iñupayaaq nunami kamaksriḷi ilipnik ipqiqsitlugu taavrumuuna atqiñ.
Aullaġniiḷi aŋalatchiḷhiñ iñupayaanik.
3 Aatchuqtigut uvluġaġikpan niqimik inuġikkaptiknik.
4 Natqigutiluta killuqsautiptiknik
natqigutrisimaaqmatun savamaqłuutriruanik uvaptiknun.
Sivulliutiniaqasigut uuktuaqsiułiġmun.’ ”

5 Jesus nipliutigai maliġuaqtini, “Iḷapsisamma utlakkayaġaa iḷauraani tupqanun unnuami nipliutilugu, ‘Iḷauraaŋ, simmiḷiaksraġuktuŋa piŋasunik qaqqianik. 6 Iḷauraaġa iglauruaq tikiumaruq tupimnun. Niqaitchuŋa niġipkautiksraŋanik.’ 7 Iḷauraaŋan kiunayaġaa tupqum iḷuaniñ, ‘Iḷaksianaŋa! Talu kiluusaaniktuq. Qitunġatkalu uvaŋalu nallaaniktugut. Makitchuŋitchuŋa aatchuġiaġutin.’ 8 Uqautigipsi, una makitchuŋitkaluaġuni aatchuġiaġlugu qaqqumik iḷauraaġiłhagun, makitchumiñaqtuq aatchuġiaġlugu inuġikkaŋanik atakkii taamna iŋiqsruqtuiñaqhuni. 9 Taatnamik nipliutigipsi, Iŋiġupsi qaisaugisiruq ilipsitñun; pakaaqaġupsi paqitkisigiksi; katchaktuġupsi talu aŋmakkauniaqtuq ilipsitñun. 10 Atakkii kisupayaaq apiqsruqtuaq akuqtuigisiruq, suli pakaaqaqtuaq paqitchigisiruq, suli talu aŋmakkaugisiruq kisupayaamun katchaktuqtuamun. 11 Uvva kisupayaam aapauruam aatchuġayaqpauŋ iġñi nimiġiamik iŋiqsruqpani iqaluktuġukhuni? 12 Naagaqaa aatchuġayaqpauŋ putyuutiliŋmik iŋiqsruqpani manniksuġukhuni? 13 Pigiitchaluaqhusi iḷisimaraġigiksi qanuq aatchułiksraqsi nakuuruanik qitunġapsitñun. Maatnaasu Aapa pakmaniittuaq aatchuiñiapiaqtuq Ipqitchuamik Irrutchimik tamatkunuŋa iŋiqsruqtuanun iŋmiñun.”

Jesus-lu Beelzebul-lu

14 Jesus anitchiñiqsuq irrusiqłuŋmik uqalguitchuamik. Aasiiñ irrusiqłuk anipman taamna iñuk uqaaqsiñiqsuq. Iñuich quviġutchaŋniqsut 15 aglaan iḷaŋich nipliqhutiŋ, “Beelzebul-ŋum, aŋalataata irrusiqłuich, qaitchiñiġaa saŋŋimik anitqataitḷasipḷugu.” 16 Atlat uuktuaġukługu Jesus apiqsruġniġaat savaaqaquplugu quviqnaqtuamik iḷitchuqqutaulugu Agaayyutmun tuyuġitilaaŋanik qiḷaŋmiñ. 17 Aglaan Jesus-ŋum iḷisimaniġai qanuq isummatiqałhat. Nipliutiniġai, “Iñuich nunaaqqikpaŋmi akikŋautikpata avatmun makitayumiñaitchuq akuni. Atanġuviich aviksimagumiŋ suksraunġiġñiaqtut. 18 Taatnatuntuuq tuunġaum irrusiqłuŋi avgumagumiŋ akikŋaqtuutilutiŋ avatmun aŋaayuqautaa isukłiññiaqtuq. Nipliqsusi anitchiraġaġnipḷuŋa irrusiqłuŋnik atakkii Beelzebul qaitchipḷuŋaguuq saŋŋimik

savaaqatlasipḷuŋa taatnatchimik. [19] Anitchiraġaġuma irrusiqłuŋnik Beelzebul-kun
kisukun maliġuaqtigikkasi anitchiraqmiraġivat? Tarra iliŋich atanniqsuqtiginiaġisi
iḷisimanaqsiḷugu killukuapiaġataqtilaaqsi. [20] Aglaan anitchiraġaqtuŋa irrusiqłuŋnik
Agaayyutim irrusiḷḷautaŋagun, taavrumuuna nalupqinaitchuq Agaayyutmun
aullaġniiŋaniktilaaŋa aŋaayuqautaa akunnapsitñi." [21] "Saŋŋiruam iñuum
paqnasimaaqmagich satkupayaani qaunaksripḷuni tupiġmiñik, suurai tiglikkautlaitchut.
[22] Aglaan saŋitḷuktuam aŋuyakługu akiiḷikamiuŋ aullautiraġigai satkui tunŋavigikkaŋi,
avguqługich tiglikkani piqatmiñun. [23] Iñuk piqatauŋitchuaq uvamni akikŋautiruq
uvamnun, suli iñuk katitchiqatauŋitchuaq siamitchiḷhiñaqtuq.

Irrusiqłuk Utiqtuq

[24] "Irrusiqłuk anikami iñuŋmiñ iglauraqtuq paliumaruakun nunakun pakakhuni
minġuiqsiallagviksraġmiñik. Paqiŋitñamiuŋ nipliqsuq, 'Utiġniaqtuŋa tupiġmun
unisaġikkamnun.' [25] Utiqami paqinniġaa ini salumaplugu suli iłuaqsaqsimapluni.
[26] Aasiiñ anipḷuni aggiutigai tallimat malġuich irrusiqłuich pigiitḷuktuat iŋmiñiñ.
Isiqhutiŋ iñuuniaġniqsut tavrani. Taamnaasiiñ iñuk pigiiḷitḷuŋniqsuq sivuaniġniñ."

Quvianapiaġataqtuaq

[27] Jesus uqaqtitlugu aġnam iñugayaaniñ nipliutiniġaa, "Qanutun quvianaqtigiva aġ-
naq iġñiruaq ilipnik suli miluktitlutin!" [28] Jesus-ŋum kiuniġaa, "Aa, aglaan qanutun
quvianatluktigivat tamatkua tusaaruat uqałhanik Agaayyutim aasiiñ tupigiplugu!"

*Qasi*ḷirut Quviqnaqtuamik Savaaqaquplugu

[29] Iñuich iñugiaksisaiñaaqsipmata Jesus uqaaqsiñiqsuq, "Iñuich uvlupak pigiitchuaŋu-
ruat qiñiġuktut quviqnaqtuamik savaamik iḷitchuqqutaulugu kisuutilaamnik, aglaan
qiñiġumiñaitchut taatnatchimik. Qiñiłhiñaġisigaat quviqnaqtuaq savaaq atuupmatun
sivuniksriqirimun Jonah-mun. [30] Iġñiŋa Iñuum iḷitchuqqutauniaqtuq iñuŋnun mar-
rumani uvlumi, atripḷugu sivuniksriqiri Jonah iḷitchuqqutauruaq iñuiñun Nineveh-
m. [31] Atanniivium uvluani atanġuruam aġnam aggiqsuam uŋallamiñ maatnaasu
patchisigigisigai iñuich iñuuruat uvlupak atakkii taimmani iglauniqsuq uŋasiksuamiñ
naalaġnityaqhuni Solomon iḷisautripman puqiutmigun. Ataŋii, iñuk maaniittuq ka-
manatluktuaq Solomon-miñ. [32] Atanniivium uvluani iñuŋisa Nineveh-m patchisigigisip-
migai iñuuruat pakmapak, atakkii taimani isummitqiŋñiqsut mumikhutiŋ killuqsaut-
mikniñ tusaakamitruŋ Jonah-m quliaqtuaqałha. Ataŋii, iñuk maaniittuq kamanatluk-
tuaq Jonah-miñ!

Qaumman Timimun

[33] "Kia-unniiñ ikitnamiuŋ naniq iritlaitchaa naagaqaa iḷitḷaitchaa ataanun utkusium
aglaan iḷiraġigaa naniqaġviŋmun. Iñuiḷḷi qiñiġumagaat qauma isiġumiŋ. [34] Irisi nan-
nisun ittut timipsitñun. Irrakkiñ qiñitlakpaknik qaunagilguniaqtutin aullapayaaġuvich.
Aglaan irrakkiñ pigiitpaknik saptaaqsiñiaqtutin. [35] Qaunagititchi qaumaruaq iḷupsitñi
taaqtuaŋitchumuuq. [36] Iluqani timin qaummaaġikpan, iḷaŋa taaqtuamiisuŋaqani, qaum-
maaġikkisiruq iluqaani, atriḷugu naniq qaummatripmatun ilipnik qaumamiñik."

Jesus-ŋum Upyaktuġai Ukpiŋŋuaqtit

[37] Jesus uqaŋaiqman, Pharisee-ŋuruam aiyugaaġniġaa niġiyaqtuaquplugu. Malikługu
nayummagataġniqsuq tamauŋa niġiaqsipḷuniasiiñ. [38] Pharisee-ŋuruaq atlasuktuq
iḷitchuġikamiuŋ Jesus-ŋum iġġuŋisilaaŋat arganiñ niġigaluaqani. [39] Atanġuruam
nipliutiniġaa, "Aatai Pharisee-ŋuruasii, salumapkairusi qaałhiñaŋitñik qallutipsi
suli puggutapsi, aglaan iḷupsitñi immaukkaqtusi ivayaqtułiġmik suli pigiiḷiqiłiġmik.
[40] Ukunani iḷisaġunġitchalukkut. Agaayyutim iñiqtaġigik iluqaanik qaaŋalu iḷualu.
Taatnatuntuuq iñiqtaġigik iñuum timaalu isumaalu. [41] Aatchuutigisiuŋ immaŋat
qallutipsiḷu puggutapsiḷu nagliŋnaqtuanun. Taatnaġupsi suapayaaq salumagisiruq
sivuġaani Agaayyutim. [42] Nakłiuŋ Pharisee-ŋuruasii! Qulikuraqtusi Agaayyutmun
avuuġutinik naurianik. Naagatai iñuŋnik aŋalatchitḷaitchusi nalaullugu suli

piqpaksriñġitḷusi Agaayyutmik. Atuumaraksraqtarra suli qulikuruksraupmiusi.
43 Nakłiuŋ, Pharisee-ŋuruasii! Qiñiqusaaġaqtusi aquppiutaġiksaanun aquvitlusi
katraġviŋñi suli paġlatqusuurusi kamagilusi tauqsiġñiaġviŋñi. 44 Nakłiuŋ,
[ukpiŋŋuaqtisii]! Atriqaqtusi nalunaitŋutchiġniġiḷaanik iḷuviġnik iñuich
pisugvigikkaŋitñik qaaŋatigun naluplugich."
45 Iḷaŋata iḷisautrit maliġutaksranik nipliutiniġaa, "Iḷisautrii, taavrumiŋa nipliqavich
upyaktuġiptiguttuuq."
46 Jesus-ŋum kiuniġai, "Nakłiuŋ, iḷisautrisii maliġutaksranik. Iñuich natmiġaġigisi
kivipqaqtaġnaqtuanik aglaan ilipsi isatlaitchisi argagikkasi ikayuutigisuglugich natmaŋ-
nun. 47 Nakłiuŋ! Iñiqsiraqtusi iḷuviġiksaanik sivuniksriqirinun, taipkunuŋaami sivu-
niksriqiripayaanun sivulliaġikkapsi tuqqutaġikkaŋitñun. 48 Taatnaqapsi aŋiqataupmiusi,
aasiisuli iłuagigiksi tamanna savaaġikkaŋat sivulliaġikkapsi. Taipkua tuqqutchiñiq-
sut sivuniksriqirinik, naagasuli nappairusi iḷuviŋitñik. 49 Piqutigiplugu Agaayyun ni-
pliġñiqsuq puqiłiġmigun, 'Tuyuqaġisiruŋa sivuniksriqirinik uqqiraqtiniglu iñugikkam-
nun. Tamatkua tuqqutkisiḷgitchaich iḷaŋich suli piyuaġlugich atlat.' 50 Taatnaqhutiŋ
Agaayyutim anasiñŋuqsaġisigai iñugikkaŋi pakmapak iñuaqtułhatigun iluqaŋitñik sivu-
niksriqirinik aullaġniiłhaniñaglaan nunam, 51 aullaġniipḷutiŋ tuqqutaułhaniñ Abel-ŋum
tuqqutaułhanun Zechariah-m, tuqqutauruam akunġakni tuniḷḷaġvium suli ipqitchuam
inim. Aa, nipliutigipsi, iñuich iñuuruat pakmapak anasiñŋuqsakkaugisirut iluqaagun
tamarrumuuna. 52 Nakłiuŋ, iḷisautrisii maliġutaksranik! Kaŋiqsitḷaitkiksi Agaayyu-
tim uqałha uqqiraqtaalu suli iḷisauttutigiŋitḷugich. Atriqaqtusi iñuŋmik aŋmau-
tiqaqtuaq Agaayyutim aŋaayuqautaanun aglaan aŋmaŋitḷugu. Isiŋitchusi sulipsuuq
piñaiḷutchiqsuġmipḷugich tamatkua isiġniuraqtuat."
53 Jesus aullaaqsipman tavrakŋa aglaliqirit suli Pharisee-ŋuruat naipiqtuaqsiñiġaat
apiqsruqtaqługu supayaatigun, 54 pisaġisukługu uqaqpan nalaunġiḷḷuni.

12

Jesus-ŋum Kiliktuutigigai Ukpiŋŋuaqtuiḷiq

1 Iñugaaġruich kativiiñaqhutiŋ tatruutivaitḷutiŋ tutiliqatautiniqsut. Jesus-ŋum nipliu-
tiqqaaġniġai maliġuaqtini, "Qaunagititchi qaqqiam puvlaksrautaatniñ Pharisee-ŋuruat,
ami ukpiŋŋuaġutaatniñ. 2 Qanutchipayaaq matukkauruaq matuiġisiruq, suli iluqani
iriqsimaruaq iḷitchuġipkakkaugisiruq. 3 Taatnamik qanutchipayaamik nipliaguvich
taaqtuami tusaġnaġisiruq qaumaruami, suli qanutchipayaamik isivrukkuvich inaurami
nipitusiḷuni uqautaugisiruq nunaaqqiñi.

Sivuuġaginasigik Iñuich

4 "Uqautigipsi, iḷauramaaŋ, iqsiginagich tamatkua tuqqutchiraġaqtuat timimik
aasiiñ taavruma aquagun savaaqalguiḷutiŋ pigiitḷuktuamik. 5 Urriqsuutiniaġipsi
taluġiraksramik, Sivuuġagisiuŋ Agaayyun tuqupkaiŋanikami aŋalatchiḷiqaqtuaq
anasiñŋuqsaġviŋmuktitchitḷapluni. Ukpiġisitŋa, ilaa taluġiraksraġigiksi. 6 Tallimat
tiŋmiurat tunitḷaiññiqpat malġuŋnun maniuraaŋnun? Naagasuli Agaayyutim
atausiqunniiñ tiŋmiuraq piiguumaŋitchaa. 7 Taatnatuntuuq ilipsitñi, nuyaġikkasiunniiñ
niaqupsitñi kisisimaaqtut. Taatnamik iqsiñasi, akisutluktusi iñugiaktuaniñ tiŋmiuraniñ.

*Uqaġiłhalu Pii*ḷaaġiłhalu Christ-mik

8 "Nipliutigipsi, Kiña nalupqinaiġuni uqaqpan sivuġaatni iñuich piginiḷuni uvamnun,
Iġñiŋan Iñuum nalupqinaiġḷugu uqaġigisipmigaa sivuġaatni isaġuligikkaŋiñ Agaayyu-
tim. 9 Aglaan kia ayakpaŋa sivuġaatni iñuich Iġñiŋan Iñuum ayakkisipmigaa sivuġaatni
isaġuligikkaŋiñ Agaayyutim. 10 Agaayyutim natqigutiyumaaġaa iñuk uqaġniqłuktaqtuaq
Iġñiŋanik Iñuum. Aglaan Agaayyutim natqigutiyumiñaitchaa iñuk uqaġniqłuutiqaqtuaq
Ipqitchuamik Irrutchimik. 11 Iñuich uqaqsittaaġviŋmuutikpasi sivuġaatnun atanġich
suli aŋalatit, isumaaluŋniaqasi qanuq naagaqaa sumik uqaġniaqtilaapsitñik. 12 Atakkii
tavraġuqpan Ipqitchuam Irrutchim iḷisautrigisigaasi uqaksrapsitñik."

Atrikusaun Umialguruakun Kinnauruakun

13 Iñuk iñugaaġruŋniñ nipliġñiqsuq Jesus-mun, “Iḷisautrii, uqauttuuŋ aniqatiga
aviqulugich paisannaktaaksravuk aapamnuk unisaġikkaŋi.” 14 Jesus-ŋum kiuniġaa,
“Aŋuun, atanniqsuqtauyumiñaitchuŋa avguitḷasiḷuŋa suuraksrapsitñik ilipnunlu
aniqatipnunlu!” 15 Nipliġñiqsuq iluqaŋitñun, “Munaġititchi siqñaktuałiġmiñ!
Atakkii suuraġaiksigaluaġumi iñuk piññautigiyumiñaitchaa iñuułiġmik.” 16 Tavrali
Jesus-ŋum uqautiniġai atrikusautmik, “Iḷaatniguuq iñuqaġniqsuq umialguruamik.
Nunaŋa nauqpauraqhuni kipraksranik. 17 Isumaaqsiñiqsuq, ‘Iniksraigutigitka
iluqaisa nauriatka. Qanuġisivik? 18 Itnaġisiruŋaliqaa,’ uqaġniqsuq iŋmiñun,
‘siqumitkisigitka tugvaġvitka aasiiñ nappaiḷuŋa aŋitluktuanik. Tavruŋa tugvaġisigitka
nauriaġikkatka suli atlat suuratka. 19 Taatnaanikkuma nipliġisiruŋa uvamnun,
Iñuuk, anaktaitchutin. Piññaktutin suurapayaanik inuġikkaqnik iñugiaktuani ukiuni
atugaksranik. Ki aasiiñ iñuuniaġiñ qaġalutin niġiḷutin imiġutinlu. Quviasugiñ!’ 20 Aglaan
Agaayyutim nipliutiniġaa, ‘Kinnauniqsutin! Marrumani unnuami tuqugisirutin. Kia
pigigisivagich suurannaktapayaatin tugvakkatin ilipnun?’ ” 21 Jesus niplipsaaġniqsuq,
“Taatna ittuq tugvairuani umialgutiksranik iŋmiknułhiñaq aasriiñ suksraitḷutiŋ
Agaayyutitŋaqtauruamik.”

Isumaaluutitigun

22 Jesus-ŋum nipliutitqiŋñiġai maliġuaqtini, “Uqautigipsi isumaaluquŋitḷusi
iñuułiġmik, sumik niġiñiaqtilaaksrapsitñik naagaunniiñ sumik atnuġaaġniaqtilaap-
sitñik. 23 Iñuułiq pitḷuktuaŋuniqsuq niqimiñ, suli timi pitḷuktuaŋuruq atnuġaaniñ.
24 Tautullaksigichata tulukkat, Nautchiitḷaitchut naagaqaa katitchitḷaitchut, suli
siġḷuaqaŋitchut tugvaġviksramiknik. Naagatai Agaayyutim niġipkaġaġigai! Akisut-
luktusi tamatkunakŋa tiŋmiłuŋniñ! 25 Iḷapsi iñuułłi takłiḷaalguitchaa isumaaluutigilugu.
26 Aŋalataġilguiññiġupsiuŋ sua-samna mikiruaq, suvaata isumaaluutiqaqpisi atlanik
sunik? 27 Tautullaksigich nauriat atnuġarritḷaitchuat iŋmiknik. Aglaan uqautigipsi,
Atanġum Solomon atnuġaallautat pigigaluaqługich atriŋitchai tamatkua piññaqnaqtuat
nauriat. 28 Agaayyutim atnuġaaqatlakpagich nauriat—ivgich illakhutiŋ uvlupak aasiiñ
ikipkaqługich uvlaakun—atnuġaatlukkumiñaiññiqpasi? Aatai, ukpiqsriḷikiññiaqpat!
29 Isumaalukasi niġiḷiksrapsitñik imiłiksrapsitñiglu. 30 Atakkii ukpiŋaitchuat marrumani
nunami isumaaluutiqaġaqtut tamatkuniŋa. Aapagikkapsi iḷisimagaa inuġikkaqsi.
31 Taatnaqhusi pakaaqqaaġilugu Agaayyun aŋalatchiruaq nalaunŋaruaŋupluni
umialiktun. Taatnaġupsi qaitchigisigipsi inuġikkapayaapsitñik.

*Umialgutit Qi*ḷaŋmi

32 “Iqsiñasi iñugiakitchuasii, atakkii aapagikkapsi qiḷaŋmiittuam aatchuġukkaasi ilaan
pigikkaŋanik qaunagilusriḷu. 33 Tunisigik sulliñaurasi qaiḷḷuguasiiñ akuqtuaq nagliŋnaq-
tuanun. Taatnaġupsi inniaqtuq maniqaġviqaqmatun piunġiġumiñaitchuamik. Tug-
vaqsiuŋ umialgutiksraqsi pakmuŋa piyaqquġumiñaitchuamun, atakkii tigliŋniaqtim
tiglikkumiñaitchai suli qupilġut piyaqquġumiñaitḷugich. 34 Nani umialgutitin itpata
tavrani uummatin itkisipmiuq.

Itqanaisimaaqtuat Savaktit

35 “Itqanaiyaġumausi savautriḷipsitñun suli nannisi ikumalugich, 36 atriḷugich savak-
tit utaqqiruat aŋaayuqaġmiknik utiqsaġumaruamik katchuutiruat niġiqpagviatniñ.
Tikiḷḷuni katchaktuqpan aŋmautinayaġaat utaqqipkasuŋatnagu. 37 Qanutun quvia-
suktigivat savaktit aŋaayuqaġmiŋ paqitpatiŋ itqumalutiŋ suli itqanaiḷḷutiŋ utiqpan.
Naalaġnisitchi, Aŋaayuqaq saalisaġisiruq aquvitillugich aasiiñ payuglugich. 38 Qanutun
quvianaqtigivat Ataniġmiŋ paqitpatiŋ piḷhiñaaġuġutiŋ aggiqsiġniqpan unnuam qitqani
unniiñ aquagun. 39 Nalupqigiŋitchiksi taamna, tupqum iñuan iḷisimagumiuŋ tigliŋ-
niaqtim tikiumałiksraŋa isiqtinnayaitchaa tupiġikkaġmiñun. 40 Ilipsipsuuq, taatnatun
piḷhiñaaŋuyumausi, atakkii Iġñiŋa Iñuum aggiġisiruq sassaġniġmi niġiugiŋisapsigun.”

Tuniqsimaruaq naagaqaa Tuniqsimaitchuaq Savakti

41 Peter nipliġñiqsuq, “Ataniiq, uqautrivich taavrumiŋa atrikusautmik uvaptiknun
naagaqaa iñupayaanun?”
42 Atanġuruam kiuniġaa, “Uqallaglaŋa tuniqsimapluni suli puqikhuni savaktimik.
Taamnauruq aŋaayuqaŋata iglaułiġmiñi qaukłiḷiutikkaŋa atlat, savaktit niqiksritqu-
plugich piñaqsikpan. 43 Quvianamiuruq taamna savakti aŋaayuqaŋan paqitpani savaguni
utiqpan. 44 Iḷumun uqautigipsi, Atanġum taamna savakti munaqsriḷiutiniaġaa iluqaitñun
suuraġmiñun. 45 Aglaan taamna savakti qaukłiḷiutikkaŋa isummiġñiġumi, ‘Aŋaayuqaġa
muluruq,’ tavrakŋaaglaan ipiġaqtuaqsiḷugich atlat savaktit aŋutit aġnatlu, suli niġi-
aqsiḷuni imiliġuniḷu, 46 tavrauvaali aŋaayuqaŋa utiġisiruq niġiugiŋisillugu kilikkaluaq-
nagulu. Uuma atanġum piiġisigaa savagvianiñ piqasiutipkaġlugu tuniqsimaitchua-
nun. 47 Taamna savakti qaukłiḷiutikkaŋa iḷisimagaluaqtuq aŋaayuqaġmi pisułhanik.
Aglaan tupiksriŋitḷuni anasiñŋuqsausiaqallapiaġniaqtuq. 48 Aglaan savakti naluruaq
ataniġmi pisułhanik nalaunŋaiḷiqiruaġlu anasiñŋuqsakkaugisiruq atqunaunġiḷaamik.
Iñuk aatchuusiaqaqtuaq atqunaq iñuich niġiugvigigisigaat atqunaq. Aasiiñ iñuk aatchu-
usiaqatluktuaq iñuich niġiugvigitlukkisigaat.

Jesus Aggiutriruq Aviktuiḷiġmik

49 “Aggiqsuŋa nunamun isummitqigiaqługich iñuich. Aggiḷiġa ittuq ikniqsuġmatun
nunamun, aa, uvvatuq iknaktinŋaniksimali. 50 Akuqtuigisiruŋa paptaaġutiksramik;
qanutun iłuiḷḷiuqtigivik atuumaniałhanunaglaan! 51 Isumavisi aggiutriñipḷuŋa tutqiut-
mik nunamun? Qaŋaa, aggiutriruŋa aviktuiḷiġmik. 52 Pakmaniñaglaan aŋayuqaaġiich tal-
limauyumiŋ avikkisirut, piŋasut akiḷḷiḷiġlugich malġuk suli malġuk akiḷḷiḷiġlugich piŋa-
sut. 53 Aapa akiḷḷiḷiutiniaqtuq iġñiġmiñun suli iġñiq aapamiñun; aaka akiḷḷiḷiutiniaqtuq
paniŋmiñun suli panik aakamiñun; aakaruam akiḷḷiḷiġisigaa ukuani suli ukuaŋuruaq
aakaruani.”

Kaŋiqsimalugu Atuumaruksraq

54 Jesus-ŋum nipliutilgiññiġai iñuich, “Tautukapsiuŋ nuviya kanaknamiñ nipliġaqtusi
sialuguġniaġnipḷugu, aasii sialuguġaqtuq. 55 Ikpigikapsiuŋ anuġi uŋallamiñ nipliġaq-
tusi uunaqsiñiaġnipḷugu, aasii uunaġuġaqtuq. 56 Ukpiŋŋuaqtausii! Iḷisimagaluaqtusi
siḷaksramik qiññaŋagun nunam qiḷaumlu. Suvaatami naluvisiuŋ qanuutaułha atu-
umaruam pakmapak?

Atisiqatigiuŋ Akiḷḷiḷiqsuqtin

57 “Suvaata isivġiutlaitpisi ilipsitñik sum nalaunŋatilaaŋanik piraksrapsi? 58 Kia iñuum
pasikpatin maliġutaksratigun aasii uqaqsittaaġviŋmuutilutin, pisuqtilaapni inillaksaġu-
magiñ agvisigikkan tikitkaluaqnagu uqaqsittaaġvik. Taatnaŋitchuvich tikiutigisigaatin
atanniqsuqtimun, aasiiñ atanniqsuqtim qaitkisigaatin aikḵiqsuqtinun, aasii aikḵiq-
suqtit iḷigisigaatin isiqtauviŋmun. 59 Uqautigikpiñ, aniyumiñaitchutin isiqtauviŋmiñ
akiḷiġaluaġnagich akiḷiaksrapayaatin.”

13

Mumigusi Killuqsautipsitñiñ Naagaqaa Piyaqquġusi

1 Jesus uqaqtitlugu iḷaŋich iñuich Jesus-muŋniqsut uqautiplugu Galilee-ġmiunik
Pilate-ŋum tuqqutaŋiñik tuniḷḷaqtuqtitlugich Agaayyutmun; auŋiḷḷu auŋich niġru-
titlu avugiiksitlugich. 2 Jesus-ŋum kiuniġai, “Isummatigivisigich taapkua Galilee-
ġmiut killiqirautluŋniplugich atlaniñ Galilee-ġmiuniñ tuqqutaupmata taatna? 3 Qaŋaa,
uqautigipsi, isummitqiŋitchupsi mumigusi killuutipsitñiñ iluqasi tuqugisirusi taap-
kunatitun. 4 Itqallaksigik taapkua akimiaq piŋasut iñuich Siloam-mi tuqqutau-
ruat nasirvium kattaqipmagich? Isummatigivisigiŋ killiqirautluŋniplugich iluqaitñiñ
iñuŋniñ Jerusalem-miñ? 5 Naagga, uqautigipsi, isummitqiŋitchupsi mumigusi killuutip-
sitñiñ iluqasi tuqugisirusi taapkunatitun.”

*Atrikusaun Asirrit*ḷaiḷaakun Napaaqtukun

6 Jesus-ŋum uqautiniġai uumiŋa atrikusautmik, “Iḷaatniguuq iñuk asirrisuuruamik
napaaqtuqaġniqsuq nautchiiviŋmiñi. Asiaqaqmagaaqamiuŋ paqitchiŋiññiqsuq. 7 Aasiiñ
nipliutiniġaa nautchirriqirini, ‘Uvva, piŋasuni ukiuni asiaqaqmagaaqapku taamna
napaaqtuq paqitchiŋitchuŋa. Kippuuŋ! Atuqsiñaġaa manna nuna.’ 8 Aglaan
nautchirriqirim kiuniġaa, ‘Aŋuun, taatniillagli atautchimi ukiumi. Nivaŋniaqtuŋa
avataagun suli iḷḷiqilugu nagguksautmik. 9 Aasiiñ asirriñiqpan ukiutqikpan nakuuniaq-
tuq aglaan piŋitpan kipiniaġiga.’ ”

Jesus Mamititchiruq Aġnamik Jew-ŋuruat Minġuiqsiaġviata uvluani

10 Iḷaŋatni Jew-ŋuruat minġuiqsiaġviata Jesus iḷisautriñiqsuq katraġviŋmi. 11 Tavrani
itmiñiqsuq aġnaq irrusiqḷuqaqtuaq naŋititchiruamik ilaanik akimiaq piŋasut uki-
uni. Taatnaqhuni imupluni isiviḷguiḷiġñiqsuq. 12 Jesus-ŋum tautukamiuŋ tuqłuġniġaa
iŋmiñuquplugu, “Aġnaaq, atniġñautaiqsutin.” 13 Iḷigai argaŋni ilaanun. Aġnam isivi-
tiqami kamaksruaqsigaa Agaayyun. 14 Aŋalataan katraġvium iłuagiŋiññiġaa Jesus-ŋum
iłuaqsiḷha minġuiqsiaġvium uvluani. Tarra uqautiniġai iñuich, “Itchaksrat uvlut ittut
savagviksravut. Aggiġaġutitchi taapkunani uvluni iłuaqsirautyaqtuġlusi minġuiqsi-
aġvium uvluŋiḷaaŋani.” 15 Atanġuruam Jesus kiuniġaa, “Ukpiŋŋuaqtisii! Iluqapsi
pituiġayaġaa qunŋiñi unniiñ natmaktini inaaniñ imiġiaqtuqtilluguasii minġuiqsiaġvium
uvluani. 16 Una aġnaq kiñuviaġigaa Abraham-ŋum naagaunniiñ tuunġaum pituk-
simaplugu akimiaq piñasuni ukiuni. Pituitḷaiññiqpigu marrumani minġuiqsiaġvium
uvluani?” 17 Taavruma kiggutaan kanŋutchaktinniġai akiḷḷiqsuqtiŋi, atlat iñuich quvi-
atchakmipkaqługich iluqaagun quviqnaqtautigun savaaŋigun.

Atrikusaun Mikiniqsrakun Nautchiaksrakun

18 Jesus apiqsruġniqsuq, “Sumik atriqaqpa aŋaayuqautaa Agaayyutim? Sumik
atriḷiġñiaqpigu? 19 Ittuq mustard-ŋum nautchiaksrauraŋatun aŋutim nautchiikkaŋatun
nunautmiñi. Nautchiaq naukami napaaqtuqpaġuqtuq aasiiñ tiŋmiurat siḷami ugluli-
uqhutiŋ akiġuiñun.”

Atrikusaun Puvlaksautikun

20 Jesus apiqsrutqiŋñiqsuq, “Sumik atriḷiġñiaqpigu aŋaayuqautaa Agaayyutim?
21 Itnatun ittuq puvlaksautitun aġnam akarrutiksraŋatun mukkaaksramun, iluqani
puvlaŋniałhanunaglaan qaqqiaksram.”

Amisuuraq Talu

22 Jesus igliġniqsuq nunaaqqisigun suli nunaaqqiuratigun, iḷisautripḷuni iñuŋnik
iglaułiġmiñi Jerusalem-mun. 23 Iḷaŋata apiqsruġniġaa, “Ataniiq, ikituurałhiñat anniqsuġ-
niaqpat?” Jesus kiuniġai, 24 “Pisuqtilaapsitñi isiġniaġitchi amitchuakun talukun, atakkii
iñugiaktuat iñuich isiġniaġisigaluaqtut aglaan piḷguyumiñaitchut. 25 Iñuan tupqum
umikkisigaa talu. Qichaġupsi siḷataani katchaktuġisirusi talumi suli nipliġusi, ‘Aŋuun,
aŋmautillaktigut!’ Kiugisigaasi, ‘Nalugiga nakitña aggiqsilaaqsi!’ 26 Tavrali kiugisigiksi,
‘Niġirugut imiqatigiplutinlu iḷisautrikavich nunaaqqiptikni.’ 27 Aglaan niplitqikkisiruq,
‘Nalugiga nakitña aggiqsilaaqsi. Piiġitchi uvaŋniñ, iluqasi pigiiḷiqirauruasii.’ 28 Qanutun
qiatigigisirusi tiriquulatchiḷugich kigutisi tautukkupsigik Abraham, Isaac, suli Jacob, suli
iluqaisa sivuniksriqirit aŋaayuqautaani Agaayyutim igitaupkaġusi! 29 Iñuich aggiġisirut
kivaknamiñ kanaknamiñḷu suli nigiġmiñḷu uŋallamiñḷu aasiiñ aquvillutiŋ niġiqpagviŋ-
mun aŋaayuqautaani Agaayyutim. 30 Isummatigillaksiuŋ una, iḷasi suvasaġiŋisasi pakma
kamanaqsikkaugisirut suli kamanaqhutiŋ isumaruat pakma suvasaunġiġisirut.”

Jesus-ŋum Piqpaksriłha Jerusalem-miunik

31 Iḷaŋisa Pharisee-ŋuruat utlakkaat Jesus nipliutiplugu, “Aullaqtuksraurutin maakŋa,
atakkii Herod-ŋum tuqqutchukkaatin.” 32 Jesus kiuniġai, “Uqautityaqsiuŋ taamamna

Herod kayuqtumik atriqaqtuaq, ‘Anitqataġitka irrusiqłuich suli iłuaqsiraġaipļuŋa atniġñaqtuanik uvlupak uvlaakunlu, suli piñayuakun uvluk naatchigisiruŋa savaamnik.’ [33] Igliqtuksraupiaqtuŋa tumipkun uvlupak, uvlaakunlu, suli uvlutqikpan, atakkii sivuniksriqiri tuqqutautlaitchuq Jerusalem-ŋum avataani. [34] Annaatuk, Jerusalemmiut! Tuqqutaġigitin sivuniksriqirit, uyaġaŋnik miļļuuqługiļļu uqqiraqtit Agaayyutim tuyuġikkaŋi ilipsitñun! Qapsiñiaglaan katitchukkaluaġaġigipsi atriļugu aqargiqpak piyaqquqtaiļitniktuaq paiyaaġmiñik ataani isaqquŋmi, aglaan pitchiġiitchusi! [35] Taatnamik tupiqsi suksraakkaullapiaġniaqtuq suuŋiļļaġuġlugu. Qiñitqikkumiñaitchipsitŋa nipliġviksrapsitñunaglaan, Uvvatuq Agaayyutim piļiutiqaġliuŋ taamna tikitchuaq atqagun atanġum.”

14

Jesus-ŋum Mamititchiłha Atniġñaqtuamik

[1] Minġuiqsiaġvium uvluani Jesus niġiyaqtuaġniqsuq kiñunġanun sivulliuqtaata Pharisee-ŋuruat. Iñuich naipiqtulgiññiġaat. [2] Iñuk Jesus-muŋniqsuq puvinniqsuaq iluqaani timimiñi. [3] Jesus-ŋum apiqsruġniġai iļisautrit maliġutaksranik Pharisee-ŋuruatlu, “Maliġutaksrakuaġnaqpa mamititchiruni minġuiqsiaġvium uvluani?” [4] Aglaan nipliŋiññiqsut. Jesus-ŋum aksikługu iñuk iłuaqsipkaġniġaa aasiiñ aullaqtitlugu. [5] Tavra nipliutiniġai, “Iġñiqaġupsi kataguniasiiñ nivviamun minġuisiałhum uvluani nuqinnayaqpisiuŋ tavrakŋa qilamik? Taatnatun piñayaitpisi pamiqsaaqaġupsi? [Taatnamik nalaunŋaruq mamititchikama minġuiqsiaġvium uvluani.]” [6] Aglaan kiggutiksraiññiġaat.

Atchiksuałiġlu Tukkuġiŋñałiġlu

[7] Jesus-ŋum iļitchuġiniġai iļaŋich aiyugaakkauruat piksrałhat aquppiutaġiŋñiqsranik. Uqautiniġaiļi atrikusautmik. [8] “Kia aiyugaaqpatin kasuutiruam niġiqpagvianun aquvinniaqnak aquppiutaġiŋñiqsramun. Kiña tavrani kamanatluktuaq ilipniñ aiyugaakkauviaqtuq. [9] Aiyugaaqtivich aiyugaaqłiqsuam iliptiknik utlakkayaġaatin nipliġuni, ‘Ki, una iñuk aquvilli uvuŋa.’ Kanŋusuliġayaqtutin aquvititpatin atchitļuktuamun. [10] Uvvaasiiñ, aiyugaakkauyuvich aquvillutinaasiiñ atchitļuktuamun, ilviļļi aiyugaaqtivich utlakkayaġaatin nipliutilutin, ‘Iļauramaaŋ, uvuŋaġiñ aquppiutaġitļuktuamun.’ Taavrumuuna kamagigisigaatin sivuġaatni iluqatiŋ aiyugaakkauruat. [11] Atakkii kisupayaaq iŋmiñik kamanaqsiruaq atchiksikkaugisiruq, suli kisupayaaq atchiksiruaq iŋmiñik kamanaqsikkauluni.”

[12] Tavrakŋa Jesus-ŋum nipliutiniġaa aiyugaaqłiqsuaq, “Qitiquutaqtitchiñiaġuvich unniiñ nullautchiqsitchiñiaġuvich, aiyugaaġniaqnagich iļauraatin aniaqatiutinlu naagaunniiñ iļatin umialguruat siļalliutinlu, atakkii aiyugaaġisipmigaatin. Taavrumuuna akiļiusiaqaġisirutin. [13] Niġiqpaktitchiñiaġuvich aiyugaaġumagisi nagliŋnaqtuat aulatlaitchuatlu suli pisutlaitchuat qiñitlaitchuatlu. [14] Aasiiñ quviatchaktitauniaqtutin atakkii ilaisa akiļiutiksraitchaatin. Agaayyutim akiļiġisigaatin taivrumani uvlumi aŋitqikpata tuqułiġmiñ tamatkua savaaqaqtuat Agaayyutim pisułhanik.”

Atrikusaun Niġiqpagvikun

[15] Iļaŋat iñuich aquppiqatauruaq niġġiviŋmi tusaakami taavrumiŋa nipliutiniġaa Jesus, “Quvianamiurut tamatkua niġiqatauniaqtuat aŋaayuqautaani Agaayyutim.” [16] Jesus-ŋum nipliutiniġaa, “Iļaatniguuq iñuk aiyugaaqniŋniqsuq iñugiaktuanik iñuŋnik niġiqatiksraġmiñik. [17] Niġiñaqsipman tuyuġiniġaa savaktini uqautitquplugich aiyugaakkani, ‘Uvuŋaġitchi, supayaaq piłhiñaaġuqtuq!’ [18] Aglaan iluqatiŋ patchisiqsuaqsiñiqsut. Sivullium uqautiniġaa, ‘Tauqsiqsuŋa nunamik. Tautugiaġniaġiga. Uvvatuq akuqtuġuŋ pisaŋitchuuġutiga.’ [19] Atla nipliġñiqsuq, ‘Tauqsiqammiqłuŋa tallimanik unirrautiqatigiiñik uuktuaġiaġniaġitka. Uvvatuq akuqtuġuŋ pisaŋitchuuġutiga.’ [20] Suli atla nipliġñiqsuq, ‘Iļaqatnikpaalukłuŋa, taatnaqłuŋa utlautilguitchuŋa.’ [21] Savakti utiġniqsuq uqautipluguasiiñ aŋaayuqani. Taavruma qinnakhuni nipliutiniġaa pirini, ‘Qilamiksruġutin tumitchaanugiñ suli akunġatnun tupqich nunaaqqimi qaġġisillugich

nagliŋnaqtuatlu aulalguitchuatlu suli qiñitlaitchuatlu pisutlaitchuatlu.’ 22 Aquvatigun
savakti nipliġñiqsuq, ‘Ataniiq, savaaġigiga savaaġitqukkan aglaan iniksraqaqtuqsuli.’
23 Aŋaayuqam nipliutiniġaa savakti, ‘Aullaġiñ tumitchaanun. Uqautityakkich iñuich
nanipayaaq niġiqasiquluŋa. Tupiġa immiġḷi iñuŋnik. 24 Uqautigipsi, taipkua iñuich
utlautiŋitchuat aiyugaaqtaugaluaqhutiŋ uuksiyumiñaitchut nullautchiukkamnik!’ ”

Jesus-ŋum Maliġuaqtini Iŋmiknun Suksraaqugai

25 Iñugiaktuat iñuich maliŋniġaat Jesus. Kiŋaiqamigich nipliutiniġai,
26 “Kiña maligukkumi maliġuaqtaulguyumiñaitchuq kisianik piqpagitlugluŋa
aapamiñiñ aakamiñiñḷu, nuliaġmiñiñ qitunġamiñiñḷu, suli aniqatiumiñiñ
naagaunniiñ iŋmiñiñ. 27 Kisupayaaq igḷutuiŋitchumi sanniġutaġmiñik maligluŋalu
maliġuaqtaulguyumiñaitchuq. 28 Nalliqsi nappaisukami nasirviŋmik aquvitluni naar-
rutiksraqaqmagaaġaqtuq savaaksraġmiñik. 29 Turviḷianikkaluaqługu maniksraiññiġumi
tupqum naarrutiksraŋanik tamatkua qiñiqtuat iglautiginayaġaat 30 nipliġutiŋ, ‘Taamna
iñuk nappaisaġaluaqhuni naatchiŋitchuq.’ 31 Aasiisuli ataniq qulit kavluutinik
aŋuyyiuqtiqaqtuaq akiḷḷiḷiutisukkumi atlamun umialiŋmun piqaqtuamun iñuiññanik
kavluutinik aŋuyyiuqtinik, ilaa aquvitqaaġuni sivunniuġayaqtuq saŋŋigaluaqmagaaġmi
igḷuliuġumiuŋ atla umialik. 32 Igḷuliutiyumiñaiññiġumi tuyuqaġayaqtuq kiliktimik
paaġlugu atla ataniq apiqsruġlugu qiñuirrutitquluni uŋasiŋŋaan.” 33 Jesus nipliġñiqsuq,
“Taatnatuntuuq, kiñapayaaq maliġuaqtigiyumiñaitchiga suksraanġisuaqpan iŋmiñik
suli suksraaġlugulu iluqaan pigikkani.

*Atuġumiñai*ḷaq Taġiuq

34 “Taġiuq nakuuruq, aglaan taġiuġniraaŋaiġumi, nakitña taġiuġniraalitqikkisiva?
35 Nakuuŋitchuq nautchiiviksrautmun unniiñ naggutiksriuganun. Iktaksrałhiñauruq.
Naalaġniḷḷagitchi, siutiqaqtuasi!”

15

Ipnaiq Tammaqtuaq

1 Iḷaŋatni uvlut iñugiaktuat tax-siliqirit suli killuliqirit utlautiniqsut tusaasukługu
Jesus. 2 Pharisee-ŋuruat suli aglaliqirit uqapiḷuaqsiñiqsut, “Uuma iñuum paġlagai
killuliqirit niġiqatigiplugiḷḷu!”
3 Tavrakŋa Jesus-ŋum uqautiniġai atrikusautmik, itna, 4 “Iḷarisamma tallimakipiamik
ipnaiqaġumi tammaiḷugu iḷaŋat, suniaqpa? Uniññiaġai tallimakipiaġuutaiḷat ipnaich
iñuiḷaami aasii pakkiaġlugu atausiq tammaqtuaq paqinniałhanunaglaan. 5 Paqitnamiuŋ
quviatchallapiaġniqsuq natmiutiplugu 6 aggisiniġaa. Tuqłuqługich iḷauraani siḷalliuniḷu
nipliutiniġai, ‘Quviatchaktuŋa paqitnapku tammaqtuaq ipnaiġa. Quviasuqasiqsikŋa!’
7 Uqautigipsi, taatnatuntuuq quvianatlukkisiruq pakmani atausiq killuliqiri isummitqik-
pan taapkunakŋa tallimakipiaġuutaiḷaniñ nalaunŋaruaniñ iñuŋniñ isummitqiŋñi-
aŋiññasugiruaniñ.

Maniuraq Tammaqtuaq

8 “Aġnaq qulinik qatiqtaanik maniuraqaġumi tammaiḷugu iḷaŋat, suniaqpa? Ikillugu
naniq salikuġniaġaa natiq, pakiglugu maniuraq nanipayaaq paqinniałhanunaglaan.
9 Paqitnamiuŋ tuqłuġai iḷauraani siḷalliuniḷu nipliutiplugich, ‘Quviatchaktuŋa paqit-
napku maniuraġa tammaitchaġa. Quviasuqasiqsikŋa!’ 10 Uqautigipsi, taatnatuntuuq
isaġulgi Agaayyutim quviasugaqtut atausiq killuliqiri isummitqikman.”

Iġñiq Tammaqtuaq

11 Jesus uqaaqtupsaaġniqsuq, “Iñugguuġuvva malġuŋnik iġñiqaqtuaq. 12 Nukaqłium
nipliutiniġaa, ‘Aapaaŋ, aatchuŋŋa pakma paisannaktaaksrautimnik.’ Uvvaasiiñ aŋu-
tim aviŋniġai suurani taapkuŋnuŋa iġñaŋmiñun. 13 Uvlut aquuraŋatigun nukaqłium
tuniñiġai supayaat pigikkani, aullaqhuni nunamun uŋasiksuamun. Tavraniasiiñ mani-
iġutiniqsuq iñuuniamaqłukhuni. 14 Maniiġutipman kakkaaqsiułiq iḷiñiqsuq iñupayaanun

taapkunani nunaaqqiñi. Suiḷḷapiaqmiuġlu. 15 Kiisaimmalu savaaqsiñiqpuq iḷaŋatnun
nunalgich tamarrumani nunami. Taavruma munaqsriḷiutiniġaa qaunagitquplugich
kuniani. 16 Niġisukpaitḷuni niġisukkaluaġniqsuq kuniat niqiksraŋitñik aglaan iñuich
niġipkaġuŋiññiġaat. 17 Tavrakŋa qauġriaqpalaŋniqsuq nipliqhuniasiiñ, ‘Iluqatiŋ aapaa
savaktai sippakuuqtuaqhutiŋ niqiksraqaġaqtut. Aglaan kakkaaġataqtuŋa. 18 Makilluŋa
aullaġisiruŋa aapaanun nipliutiluguasiiñ, Aapaaŋ, killuqsaqtuŋa akitñaqługu Agaayyun
ilviḷḷu. 19 Taiguutiqaqtuksraunġiqsuŋa iġñipnik. Iḷaliutiŋŋa akiññaŋniaqtaunun savak-
tipnun.’ 20 Tavra makitluni aapamiñuŋniqsuq.

“Uŋasiksitlugusuli aapaŋan tautuŋniġaa aasiiñ iḷunŋutchakhuni. Aqpaqsruġniqsuq
iġñiġmiñun iqitluguasiiñ kunikḷugulu. 21 Iġñiŋan nipliutiniġaa, ‘Aapaaŋ, killuqsaq-
tuŋa akitñaqługu Agaayyun ilviḷḷu. Taiguutiqaqtuksraunġiqsuŋa iġñipnik.’ 22 Aglaan
aapaŋan tuqłuġniġai savaktini, ‘Qilamik, aggiutrisitchi nakuġniqsramik atnuġaatqiu-
tikraŋiñik qitiqłiġutilugulu suli sakpakkiġḷugu. 23 Taatnaanikkupsi aikḷiġitchi uqs-
raqsaamik nuġġamik tuqulluguasiiñ, uvagulli quviasuguta niġiqpakkumaugut. 24 Iġñiġa
tuqugaluaqtuaq pakma iñuuruq, tammaġaluaqtuaq pakma paqitauruq.’ Tavraasiiñ
niġiqpaaqsiñiqsut.

25 “Taatnaqtitlugich aŋayukłiq nautchiiviŋmiñ aiñiqsuq. Qallikami tupiġmun tusaa-
gaqsiñiqsuq atuqtuuramik aġġiruaniglu. 26 Tuqłuqługu iḷaŋat savaktit apiqsruġniġaa,
‘Suvat ipkua?’ 27 Savaktim kiuniġaa, ‘Nukatchian aiñiqsuq suli aapavich tuqqutchisipḷugu
uqsraqsaamik nuġġamik. Niġġisigaa utitqigḷuqman nakuupluni.’ 28 Aapiyaŋa qin-
nakpaitḷuni isiġuŋiññiqsuq tupiġmun niġiqpaktuanun. Aapaŋan anipḷuni iŋiqsru-
aġniġaa isiquplugu. 29 Aglaan uqautiniġaa aapani, ‘Ataŋii, iluqaitñi ukiuni savautigikpiñ
kamagiplugulu tilliñ. Aglaan nagruligauramikunniiñ aatchunġaŋitchikma niġiqpautik-
sramnik iḷauraatkalu. 30 Aglaan taamna iġñiġiñ maniiġutiniqsuq akiisutigunlu. Aasiiñ
aipman tuqqutchirutin uqsraqsaamik nuġġamik pisigiplugu.’ 31 Aapaŋan kiuniġaa,
‘Iġñiiŋ, ittutin ataramik uvaŋni. Suuratka iluqaisa pigigitin. 32 Aglaan niġiqpaktuk-
sraurugut quviasullapiaġuta, atakkii nukatchian tuquruaq pakma iñuuruq, tammaqtuaq
pakma paqitauruq.’ ”

16

Atrikusaun Pisaasuqtuakun Aŋalatchiruakun Suuranik

1 Jesus-ŋum uqaaqtuutiniġai maliġuaqtini, “Taimmaguuq umialik savaktiqaġniqsuaq
aŋalatchiruamik suuraġmiñik. Iñuich umialik uqautiniġaat aŋalatchiruamun
maniiġutchaġnipḷugu. 2 Umialgum tuqłuqamiuŋ uqautiniġaa, ‘Sua uvvauna tusaakkaġa
ilipkun? Uqautiŋŋa qanuq aŋalatchisilaaqnik suuramnik. Aŋalatchitqikkumiñaitchutin
suuramnik atakkii maniiġutchaġniġikma.’ 3 Savakti isummiġñiqsuq, ‘Aŋaayuqaġma
piiġataġaaŋa savaamniñ. Qanuġisivik? Paulġiralguitmiuŋa nunamik suli
kanŋugipmigiga iŋiulałiksraġa. 4 Uvvaliqaa itnaġisiruŋa! Savaŋaiġuma
iḷauraaqaġumuuŋa tukkiqsiksramnik.’ 5 Aŋalatauruam tuqłuġniġai iluqaisa iñuich
akiqsruutiqaqtuat aŋaayuqaġmiñun. Apiqsruġniġaa sivulliq, ‘Qanutun akiqsruumaviuŋ
aŋaayuqaġa?’ 6 Taavruma kiuniġaa, ‘Tallimakipiatun iñugiaktilaaliŋnik qattaġruŋnik
uqsrunik.’ Suuranik aŋalatauruam uqautiniġaa, ‘Uvva akiqsruutitin. Aquvillutin
aglaguŋ tavruŋa malġukipiaq qulit.’ 7 Apiqsrulgiññiġaa atla, ‘Ilvichaasiiñ, qanutun
akisruutiqaqpich?’ Taavruma kiuniġaa, ‘Tallimakipiatun iñugiaktilaaliŋnik miissuŋnik
mukkaaksranik.’ Suuranik aŋalatauruam uqautiniġaa, ‘Uvva akiqsruutitin.
Aglaguŋ sisamakipiaq.’ ” 8 Atanġum Jesus-ŋum uqaġiniġaa nalaunŋaitchuaq
aŋalatchiruaq suuranik piḷḷautaġnipḷugu pisaasułhagun. Atakkii iñui nunam
pisaasutluktut piqatiqaqamiŋ iñuuqatiumiknik tamatkunakŋa ukpiqsriruaniñ.
9 “Uqautigipsi, Iḷauraalliuġusi atuġusi manigikkapsitñik ikayuutiksraŋatnik tamatkua
inuqsralliuqtuat. Iḷaatnigun tuquniġuvich aasiiñ manik nuŋutpan iniqaġisirusi
pakmani. 10 Kisupayaaq tuniqsimaruaq mikiruatigun tuniqsimagisipmiuq aŋiruatigun.
Kisupayaaq tuniqsimaitchumi mikiruatigun tuniqsimaitkisipmiuq aŋiruatigun.

11 Uvvaasiiñ tuniqsimaitchuvich aŋalatchiłiqni nunam suuraiñik, qanuġuni
Agaayyutim tunŋavigitlagisiñiqpatin aŋalatchiłiqni iḷumutun umialgutauruanik?
12 Tuniqsimaitchuvich atlam suuraŋigun, qanuġuni Agaayyutim aatchutlagisivatin
piksraqnik. 13 Kiñaunniiñ savautriḷguitchuq malġuŋnik aŋaayuqaŋnik. Atakkii
uumigigisigaa atausiq aasiiñ piqpagilugu iḷaqataa; kamagigisigaa atausiq aasiiñ
naġġugilugu iḷaqataa. Savautriḷguyumiñaitchusi iluqaaknik Agaayyutmiglu
maniŋmiglu."

Iḷaŋat Jesus-ŋum Iḷisauttutiŋisa

14 Pharisee-ŋuruat tusaakamitruŋ iluqaan tamanna, mitautiginiġaat Jesus atakkii
piqpaksripḷutiŋ maniŋmik. 15 Jesus-ŋum nipliutiniġai, "Nalaunŋanisuurusi takkuatni
iñuich, aglaan Agaayyutim iḷisimapiaġai uummatisi. Atakkii sut kamanaqsipkakkauruat
akunġatni iñuich Agaayyutim naġġugipiaġai.
16 "Aggiłhanunaglaan John Paptaaqtitchirim maliġutaksraŋalu Moses-ŋum aglaŋisalu
sivuniksriqirit aŋalatkaich iñuuniałivut. Aasiiñ tavrakŋaniñaglaan tusaayugaallau-
taŋa aŋaayuqautaan Agaayyutim quliaqtuaŋuniqsuq, suli piyumalaaqtuat sakuuktut
Agaayyutmun atanniqsimatquplutiŋ. 17 Mikiniqsrallapiaqunniiñ titiġnauraŋa aglaum
maliġutaksrani simmiġumiñaitchuq kisianik qiḷaglu nunalu piiqpaknik.
18 "Kia aŋutim avitchumiuŋ nuliani aasiiñ kasuutiluni atlamun aġnamun atlatuġaqtuq;
taatnatuntuuq aŋun kasuutiyumi avisimaruamun aġnamun atlatuqmiuq."

Umialiglu Lazarus-lu

19 Jesus uqaaqtulgitchuq, "Iḷaatniguuq umialiqaġniqsuq atnuġaaqaġuuruamik akisu-
ruanik suli iñuuniaqhuni ayuqsraŋitḷuni uvluġaġipman. 20 Uvvaguuġuna iŋiularikniaq
atilik Lazarus-mik kiḷḷiġruaqaqtuaq. Iñuich inillaŋniġaat paaŋanun umialgum tupqan,
21 niġiḷḷakkasugaluni kanġanauranik kataktuanik umialgum niġġivianiñ. Qipmich ut-
lakługu aluktuġaqniġaich kiḷḷii. 22 Iŋiularikniaq tuqupman isaġulgich akiyautiniġaat
saniġaanun Abraham-ŋum. Umialik tuqupmiñiqsuq iḷuvikkaupluniasiiñ. 23 Aasiiñ
anasiñŋuqsaġviŋmi nagliksaallapiaġataqtuq. Aaġluqhuni tautuŋniġaa Abraham uŋava-
nun Lazarus-lu saniġaniittuaq. 24 Umialik tuqłuġniqsuġli, 'Abraham Aapaaŋ. Naglig-
illaŋniaŋŋa! Tuyuġiuŋ Lazarus kiñiḷḷaglugu tikini imiġmun niglaqtiġiaġliuŋ uqaġa,
atakkii nagliksaallapiaqtuŋa ikniġmi!' 25 Aglaan Abraham nipliġñiqsuq, 'Iġñiiŋ, itqallauŋ
una! Iñuułiqni piqaqtutin iluqaanik nakuuruamik, aasiiñ Lazarus piqaqhuni iluqaanik
pigiitchuamik. Aglaan pakma arauttutiqaqtuq uvani nagliksaaqtitlutin. 26 Naagaunniiñ
itiruamik ikaaġnaġumiñaitchuamik piqaqtuq akunnaptikni. Kiñaasiiñ ikaatlaitchuq
uvakŋa ilipnun, naagaqaa kiña ikaatlaitchuq uvaptiknun ilipniñ.' 27 Umialik nipliġñiqsuq,
'Abraham, aapaaŋ! Iŋiġikpiñ, tuyuġilugu Lazarus aapaa tupqanun. 28 Tavrani tallimanik
aniqatiqaqtuŋa. Kiliktuġiaġligich tatamnaqtuamik, tarrali uvuŋaŋitchumagaat inaanun
nagliksaaġvium.' 29 Abraham nipliġñiqsuq, 'Aniqatiutin piqaqtut aglaaŋitñik Moses-
ŋum suli sivuniksriqirit uqautriqaqhutiŋ tatamnaqtuamik. Aniqatiuvich naalaġni-
raksraġigaich taipkua uqaqpata.' 30 Umialgum kiuniġaa, 'Abraham, aapaaŋ! Taamna
apaiŋuŋitchuq. Aglaan kiña utiqhuni tuquruamiñ utlautikpan, isummitqikkayaqtut
killuqsautmikniñ.' 31 Aglaan Abraham nipliġñiqsuq, 'Naalaġniŋitchumisigich aglaaŋi
Moses-ŋumlu sivuniksriqiritlu tusaayumiñaitmiut kia-unniiñ utiġuni tuquruamiñ uqau-
tikpatiŋ.' "

17

Killuqsaunlu Natqigutriłiġlu

1 Jesus-ŋum nipliutiniġai maliġuaqtini, "Nalupqinaitchuq. Killuqsaqusaaġutit atuu-
maniaqtut ataramik. Aglaan qanutun tatamnaqtigiva taamna iñuk ukpiġutaiqsitchiruaq
iñuŋnik killuqsaqusaaġiłiġmigun. 2 Nakuutlukkayaqtuq taatnasiq iñuk igitaukpan
taġiumun uyaġaŋmik quŋisiġmiutchiġḷugu, taamna iḷiḷgaamik killuqsaqusaaġitñiktuaq.

3 Taatnamik munaġititchi! Aniqatiksi killuqsaqpan suakataġumagiñ, aasiiñ isum-
mitqikpan natqiutiyumagiñ. 4 Killuqsaġniqpan akitñaġutin tallimat malġuŋniaglaan
atautchimi uvlumi nipliġuni, ‘Nunuuraqłuŋa isummitqiksuŋa,’ natqiutiraksraġigiñ.”

Ukpiqsriłiq

5 Uqqiraqtit nipliutiniġaat Ataniq Jesus, “Ukpiqsriłiqput iłalaaġuŋ.” 6 Atanġuruam
kiuniġai, “Ukpiqsriłiqaġniġupsi aktilaaliŋmik mikiniqsraŋatitun nautchiaksrat, nipliu-
tiłhiñaugiñ una napaaqtuq, Amulutin ilipnik kaŋituummaqpich aasiiñ nautchirriutilutin
ilipnik taġiumun. Ukpiqsriłiqaġniġupsi tupiginayaġaatin.

*I*łisauttun Tuniqsimałikun

7 “Nalliqsi savaktiqaqtuaq nunniuqhuni naagaqaa munaqsriłuni ipnaiñik aipman,
uqautinayaqpiuŋ, ‘Aquvillaglutin niġġiiñ’? 8 Naagga! Uqautisuugiñ, ‘Itqanaiyaġiñ
niqiksramnik. Saalisaġutin niġipkaŋŋa imiqtilluŋalu. Niġianikkuma niġiyumautintuuq.’
9 Savaktin quyaraksraġiŋitchiñ tupigipmatin! 10 Taatnatuntuuq ilipsi, savaaqaġupsi
uqauttusiapsitñik nipliġniaqtusi, ‘Uvagut nalliummatiŋitchuat savaktit savałhiñaqtugut
savaaksriusiaptiknik.’ ”

Jesus Mamititchiruq Qulinik Auyugaqtualiŋnik

11 Jesus utlautiniqsuq Jerusalem-mun akunġakkun Samaria-m Galilee-mlu.
12 Nunaaqqiuramukami paaqsiruq qulinik iñuŋnik auyugaqtualiŋnik. Qichaqtut
uŋasiksipłutiŋ 13 aasiiñ kappaiŋaplutiŋ, “Jesus! Ataniiq! Nagligillaŋniaqtigut!” 14 Jesus-
ŋum tautukamigich nipliutiniġai, “Agaayuliqsinugitchi isivġiuqulusi.” Utlautillaġmiŋ
iłuaqsiñiqsut. 15 Iłaŋat iłitchuġikami mamitilaaġmiñik utiġniqsuq, kamaksruqługu
Agaayyun nipitusipłuni, 16 putluni Jesus-ŋum isigaiñun aasiiñ quyaniġaa. Taamna iñuk
Samaria-ġmiuŋuniqsuq. 17 Jesus nipliġñiqsuq, “Qulit iñuich mamitchugaut. Naamiimma
quliŋŋuġutaiłat? 18 Suvaata una sumiuŋuruaq kisimi utiqpa quyasukługu Agaayyun?”
19 Jesus-ŋum nipliutiniġaa, “Makillutin. Ukpiqsriłiqpich iłuaqsigaatin.”

Agaayyutim Aŋaayuqautaagun

20 Iłaŋich Pharisee-ŋuruat apiqsruġniqsut Jesus qakugun aŋaayuqautaa Agaayyutim
aggiġisipmagaan. Jesus-ŋum kiuniġai, “Aŋaayuqautaa Agaayyutim aggiġumiñaitchuq
tautuŋnaġuni. 21 Kiñaunniiñ nipliġumiñaitchuq, ‘Ataŋii, uvva uvaniittuq!’ naagaqaa
‘Iñña iñaniittuq!’ Atakkii Agaayyutim aŋaayuqautaa uvaniittuq akunnapsitñi.”

22 Tavra nipliġñiqsuq maliġuaqtimiñun, “Iłaatnigu qiñiġuliġisirusi iłaŋatnik
uvluġikkaiñ Iġñiŋan Iñuum. Aglaan tautukkumiñaitchiksi. 23 Iłaŋich iñuich uqaġisirut
ilipsitñun, ‘Qiñiqsiuŋ, iñña’ naagaqaa ‘Ataŋii, uvaniittuq!’ Aglaan tautugiaġniaqnagich!
24 Atriqaġuni ikniqpalaŋmik qaummaġiksipmatun qiłak kivaknamiñ kanaknamun,
taatnatuntuuq sagviġisiruq Iġñiŋa Iñuum uvluġikkaġmiñi. 25 Aglaan sivulliulugu
nagliksaaqtuksrauruq ayakkauluni iñuŋniñ marrumani uvlumi. 26 Uvluġikkaŋisun
Noah-m itkisiruq Iġñiŋan Iñuum utiłha. 27 Iñuich niġipłutiŋ imiqhutiŋlu suli
aŋutit aġnat katchuutiplutiŋ uvlumunaglaan Noah-m isiłhanun umiamun, aglaan
uliqłuum tuqqutkai iluqaisa. 28 Itkisipmiuq uvluŋisun Lot-ŋum, iñuich niġipłutiŋ suli
imiqhutiŋ, tauqsiqsuqhutiŋ suli tunisiullaqhutiŋ, nautchiipłutiŋ suli nappaipłutiŋ.
29 Taivrumani uvlumi Lot-ŋum unikmagu Sodom, ikniq suli aġralitlaiłaat kataŋniqsut
qiłaŋmiñ aasiiñ tuqqutlugich iluqaisa. 30 Taatnatun itkisiruq Iġñiŋa Iñuum sagviqpan.
31 Taivrumani uvlumi iñuk itchumi qaaŋani tupqum atqaġniaqani isiġuguni tupiġmiñun
aikłiġuni sulliñauraġmiñik. Taatnatunsuli iñuk nautchiiviŋmi itchumi aiñiaqani
tupiġmiñun. 32 Itqallaksiuŋ qanuq piłha Lot-ŋum nuliaŋa! 33 Kia anniġiniaġumiuŋ
iñuułłi tammaigisigaa, aglaan kisupayaam tammaiyumiuŋ iñuułłi piqutigipluŋa
piññakkisiruq iłumun iñuułiġmik. 34 Uqautigipsi, tamarrumani unnuami malġuk iññuk
siñiktuak siñigviŋñi; atausiq aullautlikkaugisiruq, aasii iłaqataa unisikkaugisiruq.
35 Malġuk aġnak siqupsiruak mukkaaksramik, atausiq aullautlikkaugisiruq, aasii iłaqataa
unisikkaugisiruq. 36 Malġuk aŋutik nautchiiviŋmiittuak; atausiq aullautlikkaugisiruq,

aasiiñ iḷaqataa unisikkaugisiruq.” 37 Maliġuaqtaiñ apiqsruġniġaat, “Naniitkisiva,
Ataniiq?” Jesus-ŋum kiuniġai, “Sumipayaaq tuquŋaruaq itpan tiŋmiaqpaich
tuquŋaruaqtuġuuruat katisuurut.”

18

Atrikusaun Uiḷgaġnaakun suli Atanniqsuqtikun

1 Jesus-ŋum maliġuaqtini uqautiniġai atrikusautmik. Iḷisautiniġai ataramik
agaayutquplugich nikaliġasuŋaqnagich. 2 “Nunaaqqiq atanniqsuqtiqaġniqsuq
taluqsriŋitchuamik Agaayyutmik naagaqaa suvasaġiŋitḷugich iñuich isummataat.
3 Taavrumaniguuq nunaaqqimi uiḷgaġnaaqaqmiñiqsuq utlautraqtuamik taavrumuŋa
isivġiqsimun ikayuqupluni akitñaġlugu igḷuliuqtini. 4 Akuniguuq isivġiksaum
suqutigiŋiññiġaa. Kiisaimmatai nipliġñiqpuq iŋmiñun, ‘Taluqsriŋitchaluaŋŋaġma
Agaayyutmik suli suvasaġiŋiḷḷugich iñuich isummataat, 5 naagasuli taamna uiḷgaġnaaq
minġitñiłhagun uvamnik ikayuġisigiga akuqtutlasiḷugu pigikkaŋanik nalaullugu.
Taatnaŋitchuma utlakpaitḷuŋa minġisaġataġisigaaŋa.’ ” 6 Jesus-ŋum iḷapsaaġniġaa,
“Isummatigisiuŋ qanuq pigiitchuam atanniqsuqtim nipliutaa. 7 Agaayyutim
ikayuġumiñaiññiqpagich piksraqtaaġikkani iŋiqsruqtuat iŋmiñun unnuaqtuummaan?
Pisaġumagisiva ikayułiksraŋatigun? 8 Naalaġnisitchi. Agaayyutim ikayuġisigai
nalaullugu iñuŋni, suli pisaġumautisuŋaqnagich. Aglaan Iġñiŋa Iñuum utiġumi
paqitkisiva taatnatchimik ukpiqsriḷiġmik nunami?”

Atrikusaun Pharisee-ŋuruakun suli Tax-siliqirikun

9 Jesus-ŋum uqautiniġai iñuich atrikusautmik tunŋaruatigun nalaunŋałiġmiknun aasii
naġġugiplugich atlat. 10 “Iḷaatni malġuk iññuk agaayyuvikpaŋmun agaayutyaġniqsuk,
iḷaqataa Pharisee-ŋuruaq atlaasiiñ tax-siliqiri. 11 Pharisee-ŋuruaq qichaqhuni ilaagun
agaayuniqsuq, ‘Agaayyuun, quyagikpiñ siqñatuaŋiḷuqtuŋa, qanutitaŋitḷuŋalu naagaqaa
atlatuqłuŋa atlatitun. Quyagikpiñ atrigiŋiḷuġiga iñña tax-siliqiri. 12 Uisauraaqłuŋa
malġuŋni uvluŋni akunniqsaami suli qaitchaġigiga qulikuat akiññaktaaġma.’ 13 Aglaan
tax-siliqiri qichaġniqsuq uŋavanun aasii aaġluqsuŋaqaniunniiñ pattakługu satqani ni-
pliqhuni, ‘Agaayyuun, nagligillaŋniaŋŋa, killuliqirauruŋakii!’ ” 14 Jesus nipliġñiqsuq,
“Uqautigipsi, tax-siliqiri aiñiqsuq nalaunŋasiḷuni Agaayyutmi, aglaan Pharisee-ŋuruaq
nalaunŋaŋitchuq. Atakkii kisupayaaq kamanaqsipkaqtuaq iŋmiñik atchiksigisiruq, suli
kisupayaaq atchiksiruaq iŋmiñik kamanaqsipkakkauniaqtuq.”

Jesus-ŋum Agaayyutiniġai Iḷiḷgaurat

15 Iḷaŋich iñuich tikiutriñiqsut aniqammiuranik Jesus-mun aksiquplugich. Maliġuaqtit
tautukamisigich suakataġaich. 16 Aglaan Jesus-ŋum iḷiḷgaat iŋmiñuquniġai nipliqhuni,
“Ki, iḷiḷgaat uvamnuktitchigik. Avriaqutaunasi iliŋitñun atakkii aŋaayuqautaa Agaayyu-
tim aŋmaruq iñuŋnun atriqaqtuanun iḷiḷgaanik. 17 Itqaqsiuŋ una! Kisupayaaq akuqtu-
iŋitchuaq aŋaayuqautaanik Agaayyutim atriḷiḷugich iḷiḷgaat isiġumiñaitchuq.”

Nukatpiaq Sulliñaurauqaqtuaq

18 Jew-ŋuruat sivulliuqtaata apiqsruġniġaa Jesus, “Nakuuruaq iḷisautrii, sumik savak-
tuksrauvik akuqtuitḷasiḷuŋa isuitchuamik iñuułiġmik?” 19 Jesus-ŋum apiqsruġniġaa,
“Suvaata taiviŋa nakuuruamik? Nakuuruamik piitchuq avataagun Agaayyutim.
20 Iḷisimagitin tillisit, ‘Atlatuġniaqnak, iñuaġniaqnak, tigliŋniaqnak, naagaqaa sagluuqtu-
aġniaqnak atlatigun, suli kamagilugik aapan aakanlu.’ ” 21 Iñuum kiuniġaa, “Nutaułłam-
niñaglaan tupigigitka iluqaisa tillisit.” 22 Jesus-ŋum tusaakamiuŋ taamna nipliutiniġaa,
“Atautchimiksuli savaktuksraurutin. Tuniḷugich iluqaisa pigikkatin qaiḷḷugiḷḷu maniich
inuqsraqtuanun, ilviḷḷi umialgutiqaġumautin pakmani. Taatnaanikkuvich uvuŋaġutin
maliŋŋa.” 23 Aglaan taavruma iñuum tusaakamiuŋ taamna, aliatchaŋniqsuq atakkii
umialgupluni. 24 Jesus tautukamiuŋ aliatchakługu nipliġñiqsuq, “Qanutun sakiqnaqti-
giva umialguruat iñuich isiłiksraŋat aŋaayuqautaanun Agaayyutim! 25 Sakiqnatluktuq

umialguruam iñuum isiłiksraŋa aŋayuqautaanun Agaayyutim uumakŋa pikukturuam
isiłiksraŋaniñ ‘Mitqutim Iraagun’.” 26 Iñuich tusaakamitruŋ apiqsruġniġaat, “Kiñami
anniqsukkaugisiva?” 27 Jesus-ŋum kiuniġai, “Sua iñuich savaaġiyumiñaisaŋat Agaayyu-
tim savaaġitlapiaġataġaa.” 28 Peter nipliġñiqsuq, “Ataŋii! Unitchivut kiñunnavut
malikhutin.” 29-30 Jesus nipliutiniġai, “Aa, kiñaunniiñ unitchigumi kiŋuniġmiñik,
nuliaġmiñik, aniqatiumiñik aŋayuqaaġmiñiglu naagaqaa qitunġaġmiñik piqutigilugu
aŋaayuqautaa Agaayyutim akuqtuitḷukkisiruq pitḷuktuamik marrumani iñuułiġmi suli
iñuuluni Agaayyutmi qaŋapak taimuŋa.”

Jesus-ŋum Piŋatchiġñiġai Uqaqałłi Tuqqutauniałiġmiñik

31 Jesus-ŋum qulit malġuich maliġuaqtini kisiŋŋuutiplugich uqautiniġai,
“Naalaġniḷḷagitchi! Jerusalem-muŋniaqtugut. Tavraniasiiñ sivuniksriqirit aglaaŋich
Iñuum Iġñiŋagun atuumaniaqtut. 32 Iñuich qaitchigisirut ilaanik Jew-ŋuŋitchuanun.
Mitautigigisigaat kanŋunakun suli tivvuaqtuġlugu. 33 Ipiġaqtuġlugu tuqqutkisigaat.
Aglaan piñayuatni uvlut aŋitqikkisiḷgitchuq.” 34 Aglaan maliġuaqtit kaŋiqsiŋiññiġaat
uqaġikkaŋa. Qanuutautilaaŋa uqałhan iriqsimaniqsuq iliŋitñiñ. Nalugaat sumik Jesus
uqaqtilaaŋa.

*Jesus Mamititchiruq Qiñitlai*ḷamik Iŋiularimik

35 Jesus qallipman Jericho-mun qiñitlaiḷaq iŋiulari aquppiñiqsuq saniġaatni tu-
mitchaat. 36 Tusaakamigich iñugiaktuat iñuich apqusaaqtuat apiqsruġniqsuq, “Suvat
ukua?” 37 Uqautiniġaat, “Jesus Nazareth-miu apqusaaqtuq.” 38 Taamna kappaiŋaaqsiñiq-
suq, “Jesus! Kiŋuviaŋa David-ŋum! Anniqsuqtaurutin Agaayyutim akiqsruutigikkaŋa
iŋiḷġaanimma. Nagligillaŋniaŋŋa!” 39 Iñuich sivulliuruat suakataġniġaat uqautiplugu,
“Nipaisaaġiñ.” Aglaan nipitusiḷaaġniqsuq, “Kiŋuviaŋa David-ŋum, nagligillaŋniaŋŋa.”
40 Jesus-ŋum nutqaqami iŋmiñuutitquniġaa qiñitlaiḷaq iñuk. Qallipman Jesus-ŋum apiqs-
ruġniġaa, 41 “Sumik uvaŋnun savautitquvich?” Kiuniġaa, “Ataniiq, qiñitlasitqiguktuŋa.”
42 Jesus nipliutiniġaa, “Qiñitlasiiñ! Ukpiqsriḷiqpich iłuaqsigaatin.” 43 Tavrakŋatchiaq
qiñitlasiruq maliaqsipḷuguasiiñ Jesus kamaksruqługu Agaayyun. Iñugaaġruich tau-
tukamitruŋ, iluqatiŋ nanġaġniġaat Agaayyun.

19

Jesus-lu Zacchaeus-lu

1 Jesus isiqtuq Jericho-mun apqusaałhiñaġukługu. 2 Itmiñiqsuq qaukłiat tax-siliqirit
atilik Zacchaeus-mik, aasiiñ umialgupluni. 3 Qiñiġuŋniġaa kisuutilaaŋa Jesus. Aglaan
iñuŋuluuraupluni qiñilguiññiġaa atakkii iñugiakpaitḷutiŋ iñuich. 4 Taatnaqhuni aq-
paqsruġniqsuq sivuatnun iñugaaġruich mayuqhuniasiiñ napaaqtumun qiñiġukługu Je-
sus apqusaaġniaqtuaq taavrumuuna. 5 Jesus taruŋaqami aaġluġniqsuq nipliutiplugu
Zacchaeus, “Qilamik atqaġiñ, atakkii tukkuniaqtuŋa tupiqnun uvlupak.” 6 Zacchaeus
qilamik atqaġniqsuq. Paġlaniġaa Jesus quviasullapiaqhuni. 7 Iluqatiŋ iñuich qiñiq-
tuat uqapiḷuaqsiñiqsut, “Una aŋun Jesus tukkuruq tupqanun iñuum killuliqirauruam!”
8 Kiŋuniġmiñi Zacchaeus makitluni nipliutiniġaa Atanġuruaq, “Naalaġniḷḷagiñ! Qaitk-
isigiga avvaŋa suuraġikaġma inuqsraqtuanun. Aqsakniksimaniġuma kisupayaamik
utiqtitchigisigitka sisamaullugu.” 9 Jesus-ŋum Zacchaeus nipliutiniġaa, “Uvluvak una
iñuk tupiqatniḷu anniqsukkauniqsut, atakkii ilaaptuuq kiŋuviaġipmigaa Abraham-ŋum.
10 Iġñiŋa Iñuum aggiqsuq ivaqłiġiaqhuni suli anniqsuityaqhuni tammaummiruanik
iñuŋnik.”

Atrikusaun Kaviqsaatigun Maniuratigun

11 Iñuich naalaġnipkaqługich taavrumiŋa Jesus uqautipsaaġniġai atrikusautmik.
Tikiyasipḷuni Jerusalem-mun iñuich isummatiginiġaat aŋaayuqautaa Agaayyutim sagvi-
aqsiñipḷugu. 12 Uvvaasiiñ nipliġñiqsuq, “Iḷaatniguuq umialiqaġniqsuq aullaġniaqtuamik
nunamun uŋasiksuamun umialiguqtitqupluni, aasii utiġuni. 13 Aullaġaluaqani qulit

savaktini aatchuġniġai ilaagullaa kaviqsaamik maniŋmik uqautiplugich, ‘Aglipkaġniu-
raġumagiksi utiġniałłamnunaglaan.’ 14 Aglaan nunaqataiñ uumiginiġaat. Tuyuqaġniqsut
uqqiraqtinik maliquplugu nipliqhutiŋ, ‘Taamna iñuk umialigisuŋitchikput.’ 15 Taamna
iñuk umialiguqami utiġniqsuq. Iŋmiñuquniġai savaktit tavrauvaa iḷitchuġisukługu
qanutun piññaktilaaŋat. 16 Sivulliq tikitñami nipliġñiqsuq, ‘Ataniiq, manik qaisan
atuqługu qulinikuli piññaktuŋa.’ 17 ‘Aarigaa! Savallautaġniqsutin. Tuniqsi-
marutin mikiruatigun. Aŋalatiġuġisigikpiñ qulinun nunaaqqiñun.’ 18 Tuglianli
pirim tikitñami nipliutiniġaa, ‘Ataniiq, manik qaisan atuqługu tallimaniksuli piññak-
tuŋa.’ 19 Taavrumuŋa taamna nipliġñiqsuq, ‘Aŋalatiġuġisirutin tallimani nunaaqqiñi.’
20 Piŋayuatsuli piri tikiññiqsuq nipliqhuni, ‘Ataniiq, uvva kaviqsaaq maniiñ tug-
vakkaġa iriqługu kakkiiḷisamun. 21 Iqsigiplutin atakkii nagliktaitchutin. Piksraġaqtutin
pigiŋisaqnik suli katitchiraqtutin nautchiiŋisaqnik.’ 22 Atanġum nipliutiniġaa, ‘Suk-
srauŋiḷallaktutin! Nipliutipkun atanniġisigikpiñ! Naluŋitchiñ nagliktaiḷiġa, piksratlałiġa
pigiŋisamnik suli katitchitḷałiġa nautchiiŋisamnik. 23 Suvaatami iḷiŋitpiuŋ maniga
manikuviŋmun? Akuqtuġayaġiga iḷḷataa manium utiġuma.’ 24 Nipliutiniġai qichaqtuat
tamaani, ‘Piḷugu kaviqsaaq manik ilaaniñ qaitchiuŋ pirimun piqaqtuamun qulinik
maniŋñik.’ 25 Aglaan nipliutiniġaat, ‘Ataniiq, piqaaniktuq qulinik maniŋñik!’ 26 Ilaan
nipliutipsaaġniġai, ‘Iñupayaaq piqaqtuaq aatchuusiaġmiñik piññapsaaġisiruq sippaku-
uqtauliġuni, aglaan iñuk piqaŋitchuaq, mikiruaqunniiñ piginasugikkaŋa piikkaugisiruq.
27 Pakma taipkua igḷuliuqtitka ataniqaġuŋitchuat uvaŋnik, uvuŋautisigich tuqullugich
aasii sivuqqamni!’ ”

Jesus-ŋum Tikisaałha Jerusalem-mun Ataniqtun

28 Jesus uqautiqqaaqługich taavrumiŋa igliqtuiñaġniqsuq Jerusalem-ŋum tuŋaa-
nun. 29 Qallikami Bethphage-mun suli Bethany-mun iġġiani atiqaqtuam Olives-mik,
tuyuġiniġik malġuk maliġuaqtik sivumiñi, 30 itnaqługik, “Aullaġitchik nunaaqqiuramun
taichuŋa. Tikitchaġluqaaqtutik paqitkisigiktik nuġġaŋa natmaksiġvium pituksimaruaq
natmaksiġviunġaŋiḷaaq. Pituiġḷugu uvuŋautiyumagiktik. 31 Kia apiqsruqpatik, ‘Su-
vaata pituiqpitku,’ uqautiyumagiktik, ‘Atanġuruam inuġigaa.’ ” 32 Tikitñamik tamauŋa
paqinniġaak iluqaan Jesus-ŋum uqałhatun. 33 Uvvaasiiñ pituiġñiaqtitlugu nuġġaŋa
natmaksiġvium iñuan nipliutigik, “Suvaata pituiqpitku?” 34 Kiuniġaak, “Atanġuruam
inuġigaa.” 35 Aasiiñ Jesus-muutiniġaat. Taatnaqqaaqługu quppiġaatiŋ iḷiñiġaik qaaŋa-
nun natmaksiaġvium, Jesus aquvitluniasii. 36 Natmaksiaqtitlugu iñuich quppiġaatiŋ
tutmaġvigiliutiniġaich tumitchaanun. 37 Tikiññiqsut inimun tavrakŋa Jerusalem qiñiġ-
naqsipḷugu. Tavra iñugiaktuat maliġuaqtit Agaayyun quviatchautigiaqsiñiġaat suli
nanġaqługu nipitusipḷutiŋ iluqaisigun quviqnaqtuatigun qiñikkaġmiktigun,

38 “Uvvatuq Agaayyutim piḷiutiqaġliuŋ umialik tikitchuaq piqusiqhuni Ataniġmik! *Psalm 118:26*
Illi tutqiun qiḷaŋmi suli kamanaun qutchiŋñiqsrami qiḷaŋmi.”

39 Aasiiñ iḷaŋisa Pharisee-ŋuruat akunġatniñ iñugaaġruich uqautiniġaat Jesus, “Iḷisautrii,
tilikkich maliġuaqtitin iñuksruisaaqulugich!” 40 Jesus kiuniġai, “Uqautigipsi, mal-
iġuaqtitka nipaisaaġniqpata uyaġaitḷi niplianayaqtut nipitusiḷutiŋ.”

Jesus-ŋum Qirratigigaa Jerusalem

41 Natmaksiḷḷaġmi nunaaqqiq tautukamiuŋ qiagaqsiñiqsuq. 42 Aasiiñ nipliġñiqsuq,
“Uvvatuq iḷisimatitchi uvlupak suruksrautilaapsitñik tutqiutiqaġukkupsi. Aglaan
kaŋiqsitḷaitchusi! 43 Uvlut tikitkisirut akiḷḷiḷiqsuqtipsi puuġisigaasi, saulugu avatiksi
aniyumiñaiyaġusi quġġutilusiḷu sumiḷḷiqaa. 44 Suksraunġiḷḷapiaġisigaasi iñugikkasiḷu.
Atausiqunniiñ uyaġak minitchumiñaitkaat. Atuumaniaqtuq atakkii ilipsi iḷisaġiŋitḷugu
Agaayyun aggiqman anniqsuġiaqhusi.”

Jesus-ŋum Suaqłuiyaiłha Agaayyuvikpauramik

45 Jesus isiġniqsuq agaayyuvikpaŋmun aasiiñ anitlugich tunisiullaqtuatlu tauqsiq-
suqtuatlu, 46 nipliutiplugich, “Aglausimaruq uqałhani Agaayyutim itnaqhuni, ‘Tupiġa
agaayyuviksrauruq.’ Aglaan iriqtuġvigiliutipkaġiksi tigliŋniaqtinun.”
47 Uvluġaġipman Jesus iḷisautriñiqsuq agaayyuvikpaŋmi. Qaukłiŋich agaayuliqsit suli
aglaliqirit suli sivulliuqtiġruat tuqqutchuŋniġaat, 48 aglaan qanuqsausiiññiġaat, atakkii
iluqatiŋ iñuich naalaġnituiñaġaat.

20

Kimik Jesus Tuyuġiriqaġniqpa?

1 Uvlut iḷaŋatni Jesus agaayyuvikpaŋmi inniqsuq iḷisautripḷuni iñuŋnik
quliaqtuaġiplugu tusaayugaallautaq. Qaukłiŋich agaayuliqsitlu aglaliqiritlu
piqasiqhutiŋ sivulliuqtiġruanik utlaŋniġaat 2 nipliutiplugu, “Uqautitigut, kisum
aŋalatchiḷhagun savaaġivigich tamatkua? Kia saŋŋiksritpatin taatnatun?” 3 Jesus-
ŋum kiuniġai, “Apiqsrullaglapsi uumiŋa. Uqautisitŋa, 4 nakitña John-ŋum paptaaġiłha
taluġniqusiqpa, Agaayyutmiñ naaga iñuŋniñ?” 5 Iŋmiknun kiumġatraaqsiñiqsut,
“Qanuġmi uqautigisiñiqpisigu? Nipliġupta, ‘Agaayyutmiñ’, nipliġisiruq, ‘Suvaatami
ukpiġiŋitpisiuŋ John?’ 6 Aglaan nipliġupta, ‘Iñuŋniñ’, iñugaaġruich miḷuqtuġisigaatigut
uyaġaŋnik atakkii nalupqiginitchaat John sivuniksriqiraułha.” 7 Uvvaasiiñ
kiuniġaat, “Nalugikput nakitñaqtaułha.” 8 Jesus-ŋum nipliutiniġai, “Uvaŋaptuuq
uqautiyumiñaitmigipsi nakitña saŋŋiqaqłuŋa savaaqaqtilaamnik tamatkuniŋa.”

Atrikusaun Nautchiivikunlu Nautchirriqiritigunlu

9 Uqaanikami taavrumiŋa Jesus-ŋum uqaaqtuutiniġai iñuich atrikusautmik,
“Iḷaatniguuq iñuqaġmiñiqsuq nautchirriġviḷiuġniqsuamik, atukkirrutigiplugu
nautchirriqirinun aasiiñ aullaqami mulupluni. 10 Katitchivik asianik tikitman
tuyuqaġniqsuq savaktimik nautchirriqirinun akuqtuquplugich piksraġmiñik
katittaŋitñiñ. Aglaan nautchirriqirit savakti anaullaġniġaat utiqtitlugu saagaunnagu.
11 Tuyuqalgiññiqsuq atlamik savaktimik. Aglaan nautchirriqirit anaullaqmiñiġaat
uqaniqłuutiplugu kanŋunakun, suli utiqtitmiñiġaat saagaunnagu. 12 Tuyuqalgiññiqsuq
piŋayuaknik savaktimik. Nautchirriqirit aŋallaqłukługu aninniġaat. 13 Aquagun taamna
iñua nautchiivik nipliġñiqsuq, ‘Qanuġisiñiqpik? Tuyuġigisigiga iġñiġa piqpagikkaġa.
Iḷumutun kamagigisigaat iłuatun.’ 14 Aglaan nautchirriqirit tautukamitruŋ nipliġñiqsut
avatmun, ‘Taamna tavra paitchaktaaksrautilik. Ki, tuqullakput suuraŋiasiiñ
piññaktaaġilugich!’ 15 Uvvaasiiñ anitlugu nautchiiviŋmiñ tuqunniġaat.”
Jesus apiqsruġniqsuq, “Nautchiiviḷgum sugisiñiqpagitmi tamatkua nautchirriqirit?
16 Aggiġisiruq aasiiñ tuqullugich taapkua iñuich, qaiḷḷuguasiiñ nautchiivik atlanun
nautchirriqirinun.” Iñuich tusaakamitruŋ taamna nipliġñiqsut, “Naagga, taatnaqtuk-
srauŋitchuq!” 17 Jesus-ŋum tautukługich apiqsruġniġai, “Taamna uqałiq qanuutauva?
‘Uyaġak tuppirit ayakkaŋat,
taamna uyaġak piitchuiḷḷapiaġaqtuq tuppirauni.’ *Psalm 118:22*
18 Kisupayaaq puukaqtuaq taavrumuŋa uyaġaŋmun siqumitauniaqtuq; aglaansuli
taavruma uyaġaum kattaqitñikkumi iñuŋmik kanuġiñiaġaa.”

Akiḷiaksrapiatigun Tax-sinik

19 Aglaliqirit suli qaukłiŋich agaayuliqsit tigusuŋniġaat Jesus tavrani. Atakkii
iḷitchuġiniġaat uqaġnipḷugu taavrumiŋa atrikusautmik iŋmiktigun. Aglaan
iqsiñiqsut iñuŋnik. 20 Naipiqtuaqsiñiġaat Jesus. Tuyuqaġniqsut naipiqtuqtiksranik
nalaunŋaŋŋuaqtuanik. Pisaġisuŋniġaat Jesus uqayusautinik, qaitchukługu
aŋalatchiḷiqaqtuamun kavanauruamun. 21 Tamatkua naipiqtuqtit pisaasuġmigaqługu
nipliutiniġaat Jesus, “Iḷisautrii, iḷisimagikput uqałiqtin suli iḷisauttutitin nalaunŋałhat.
Iḷisimagikput suqutiksriŋiḷhiñ iñuich iłhatnik, aglaan iḷisautrirutin Agaayyutim
iñuuniaġvigitqukkaŋatnik iḷumutuuruakun. 22 Uqautitigut, maliġutaksrakuaġnaqpa
akiḷiiruni tax-sinik Caesar-mun naaga nalaunŋaitpa?” 23 Aglaan Jesus-ŋum kaŋiqsiñiġaa

pisaasuġmigałhat aasiiñ nipliutiplugich, [24] “Maniḷḷaksaqsiuŋ uvamnun maniuraq.
Kia agliutraŋa maniŋmi itpa? Kiasuli aglaŋa?” Kiuniġaat, “Caesar-m.” [25] Uvvaasiiñ
Jesus nipliġñiqsuq, “Nakuuruq, akiḷiutigigiksi Caesar-mun Caesar-m pigikkaŋa aasiiñ
Agaayyutmun pigikkaŋa Agaayyutim.” [26] Tavrani sivuġaatni iñuich pisaġilguitchaat
sukununniiñ. Nipaisaaqhutiŋ quviġusuutiqaġniqsut kiggutaiñik.

Apiqsruun Aŋipkakkaułikun Tuqułiġmiñ

[27] Iḷaŋich Sadducee-ŋuruat, uqaġuuruat iñuich aŋitqitḷaiññipḷugich tuquŋaruaniñ,
utlautiniqsut Jesus-mun nipliqhutiŋ, [28] “Iḷisautrii, Moses aglaŋniqsuq maliġutak-
sramik uvaptiknun itnaqhuni, ‘Aŋun iḷaqatiqaqtuaq tuqukpan qitunġigaluaqani,
taavruma aŋutim aniaqataan iḷaqatniktaaġiraksraġiniġaa uiḷgaġnaaq qitunġisiḷugu
aŋutmik iḷisimanaġuniasiiñ tuquruam qitunġaġitilaaŋanik.’ [29] Iḷaatniguuq tallimat
malġuk aniqatigiich inniqsut. Aŋayukłiq iḷaqatniŋniqsuq tuqupluniasiiñ qitunġigalu-
aqani. [30] Tuglian nuliaġniġaa uiḷgaġnaaq, [31] aasiiñ piñayuaknik. Taatnatuntuuq iluqatiŋ
tallimat malġuich tuquniqsut qitunġigaluaqatiŋ. [32] Aqulliupluni uiḷgaġnaaq tuquniqsuq.
[33] Uvvaasiiñ, uvluni tuquŋaruat aŋitqikpata iñuułiġmun, nuliaġiplugu iluqatiŋ tallimat
malġuk kia nuliaġigisivauŋ?”

[34] Jesus kiuniġai, “Katchuutrułiq pigigaa marruma iñuuniałhum, [35] aglaan aŋutit
aġnatlu aŋitqikkumiŋ tuqułiġmiñ katchuutiraġaġumiñaitchut pakmani. [36] Atriqaġisirut
isaġuliŋnik tuqqutlaitchuanik. Iġñiġigai Agaayyutim atakkii aŋitqikkauplutiŋ
tuqułiġmiñ nutaamun iñuułiġmun. [37] Suli Moses nalunaiqḷugu ukpiqnaqsiñiġaa aŋitqiḷiq
iñuułiġmun ikualaruakun uqpigaurakun. Moses-ŋum uqautiginiġaa Ataniq itna,
‘Agaayyutaa Abraham-ŋum Isaac-ŋumlu, suli Jacob-ŋum.’ [38] Ilaa Agaayyutiginiġaat
iñuuruat, pigiŋitchaat tuquŋaruat, atakkii ilaanun iluqatiŋ iñuich iñuurut.” [39] Iḷaŋich
aglaliqirit uqaġniqsut, “Aarigaa kiggutin, iḷisautrii!” [40] Tavrakŋa apiqsrutqiŋaiġñiġaat
taavrumuuna.

Apiqsruun Anniqsuqtikun Akiqsruutauruakun

[41] Jesus-ŋum Pharisee-ŋuruat apiqsruġniġai, “Suvaata iñuich uqaġniqpat Christ, An-
niqsuqti akiqsruutauruaq, kiŋuviaġinipḷugu David-mun? [42] Atakkii David ilaa nipliġñiq-
suq Psalms-ni,
‘Ataniq uqaqtuq Atanimnun:
Aquvittin kamagitchiiviksrapnun
[43] uvaŋnun akiiḷiñiałhatnunaglaan uumigiritin.’ *Psalm 110:1*
[44] David-ŋum iŋmiñik taiguutiqaqpagu Ataniġmiñik, qanuġmi Anniqsuqti David-ŋum
kiŋuviaġiniqpauŋ?”

Jesus-ŋum Kiliktuutigigai Aglaliqirit

[45] Iluqatiŋ iñuich naalaġnipkaqługich Jesus-ŋum nipliutiniġai maliġuaqtini,
[46] “Qaunagititchi tamatkunakŋa aglaliqiriniñ. Pisuktuatlaturut akuqturuanik
atnuġaaqhutiŋ. Suli purvigitqutlaturut iñuŋnun paġlatqusuuplutiŋ tauqsiġñiaqviŋñi.
Aquppiutaksraqtuuraaqmiut aquppiutaġiksaanik katraġviŋñi iñuich niġiqpakmata.
[47] Ivayaqtuqmigaich uiḷgaġnaat, tigliktuipḷugich kiŋunauraŋitñik, suli qiñiqqusaatlatu-
rut agaayuuraaqamiŋ! Anasiñŋuqsausiaqaġisirut pitḷuglugu atlaniñ iñuŋniñ.”

21

Uiḷgaġnaam Iḷiraŋa

[1] Jesus tautuŋniqsuq umialguruanik iñuŋnik iḷiripmata aatchuutmiknik agaayyu-
vikpaum iḷirivianun, [2] tautukmiñiġaa inuqsraqtuaq uiḷgaġnaaq iḷisiruaq malġuŋnik
patukpaaŋnik maniuraaŋnik. [3] Nipliġñiqsuq, “Uqautigipsi, taamna inuqsraqtuaq
uiḷgaġnaaq iḷisitḷuktuq iluqaitñiñ atlaniñ, [4] atakkii atlat iḷisirut aatchuutmiknik iḷaŋatniñ
umialgutmiŋ, aglaan aġnam inuqsraqtuam qaitkaa iluqaan iñuuniutiksraġaluani.”

Jesus Sivuniksriqiruq Piyaqquġniałhanik Agaayyuvikpaum

5 Iḷaŋisa maliġuaqtit uqautiginiġaat qanutun qiñiyunaqtilaaŋa agaayyuvikpaum,
piññaqusiqsaqtaq uyaġaŋnik suli aatchuutauruaniglu qaisauruanik Agaayyutmun.
Jesus nipliġñiqsuq, 6 “Iluqaan tamanna tautukkaqsi —taimanigu kisiŋŋuqtaqaġu-
miñaitchuqunniiñ uyaġaŋmik qalliani atlam ulġusimaitchuam.”

*Jesus Sivuniksriqiruq Iłui*ḷḷiuġutniglu Piyuaqsiułiksramiglu

7 Iñuich apiqsruġniġaat, “Iḷisautrii, qakugun tamanna atuummiñiaqpa? Sukun
iḷitchuqqutikun iḷitchuġigisivisa piyaqquġviksraq aullaġniigaqsikpan?” 8 Jesus-
ŋum kiuniġai, “Qaunagititchi ukpiqsakkauniaqasi. Iñugiaktuat iñuich aggiġisirut
uqaġutiŋ, ‘Christ-ŋuruŋa! Pivik tikiumaruq!’ aglaan maliŋniaqnasigik. 9 Iqsiñiaqasi
tusaagupsi aŋuyaktuanik aġayaktuaniglu. Tamatkua atuumagisirut sivulliulutiŋ aglaan
isukłitchumiñaitchuq taapkunuuna.” 10 Niplipsaaġniqsuq, “Nunaaqqich aŋuyyiuġisirut
atlanik nunaaqqiñik, atanġuviich aŋuyyiuġisirut atlanik atanġuviŋñik. 11 Nuna
iḷiksraġisiruq tatamnaqsiḷuni. Iñuich kakkaaġisirut. Iñuich atniġñautiqaġisirut
tigupqutnaqtuanik naniliqaa. Atlayuaġnaqtuat sagviġisirut qiḷaŋmi iqsipkaġlugich
iñuich. 12 Sivuatni tamatkua tikiumagaluaqnagich, tiguraulusi piyuaqsiugisirusi.
Iñuich uqaqsittaaġviŋmuktitkisigaasi katraġviŋmiknun isiqtaupkaġusi, tikiutruġusi
sivuġaatnun umialgich kavanauruatlu pisigiluŋa. 13 Taivrumani piviksraqaġisiñiqsusi
iḷisimaraulusi. 14 Isumaaluŋaiġitchi kiggutiksrapsitñik tiguraugaluaqasi. 15 Atakkii
uqaksritkisigipsi isumatułiġmiglu uumigiripsiunniiñ igḷuliuġumiñaisaŋatnik.
16 Aŋayuqaapsi aniqatiupsiḷu iḷapsiḷu suli iḷannapsiḷu qaitkisigaasi uumigiripsitñun, aasii
iḷasi tuqqutaugisirut. 17 Iluqatiŋ iñuich uumigigisigaasi pigiluŋa. 18 Aglaan atausiqunniiñ
nuyaŋa niaquqpich tammakkauyumiñaitchuq. 19 Qichaġitchi anuqsrułikun. Nikaitkupsi
piññaktaaġiniaġiksi iñuułiqsi.

Jesus Sivuniksriqiruq Piyaqquġniałhanik Jerusalem-ŋum

20 “Tautukkupsiuŋ Jerusalem puuqpatruŋ aŋuyaich iḷitchuġigisigiksi qalliḷha
piyaqqukkaułiksraŋan. 21 Taipkunani uvluni kiñapayaaq iñuuniaqtuaq Judea-mi
qimakkumauq iġġiñun. Kiñapayaaq nunaaqqimiittuaq aullaqtuksrauruq, suli
avataani nunaviŋmiittuaq nunaaqqimuktuksrauŋitchuq. 22 Atakkii taapkua uvluġigai
anasiñŋuqsautiksram immiumatquplugich iluqaisa sivuniksriqirit uqauttutiŋich.
23 Qanutun tatamnaqtigigisiva taipkunani uvluni aġnanun siŋiayauruanun suli aakanun
miluktitchiruanun. Tatamnaqtuaq iłuiññaq tikiumagisiruq tamarrumuŋa nunamun,
atakkii Agaayyutim qinnautaa akikŋautaugisiruq makunuŋa iñuŋnun. 24 Iḷaŋich
tuqqutaugisirut savikpakun atlat suli tigutaaqsiulutiŋ Jew-ŋuŋitchuanun. Iliŋisa
tutmiġaġigisigaat Jerusalem piviksraqtiŋ isukłiññiałhatnunaglaan.

Aggiḷha Iġñiŋan Iñuum

25 “Atlayuaġnaġisirut siqiñiġlu tatqiġḷu suli uvluġiatlu. Iñuich nanipayaaq qanuusik-
sriaġisirut, iqsiḷutiŋ nipruaġniŋanik taġium aksraligruaŋiñiglu. 26 Iñuich iġivrugaġisirut
iqsiḷutiŋ isumaalułiġmikni sumsuli tikitchuksraŋanik iluqnaanun nunamun, atakkii
qaummatipayaaŋi siḷam nuktitaulutiŋ inimikniñ. 27 Qiñiġisigaat Iġñiŋa Iñuum aggiqsuaq
nuviyakun qiḷaŋmiñ saŋŋimigun kamanallapiaqtuakun kamanautmigunlu. 28 Tamatkua
atuumaaqsikpata qichaġitchi niġiugaqaġusi. Atakkii tasuqsakkaułiksraqsi qalliruq.”

*I*ḷisaaksraŋa Asirritḷaitchuam Napaaqtum

29 Jesus-ŋum uqautiniġai atrikusautmik, “Qiñillaksaqsiuŋ asirrisuuruaq napaaqtuq
suli iluqaisa atlat napaaqtut. 30 Milukatat sagviaqsipmata iḷisimaraġigiksi upinġaam
qalliḷha. 31 Taatnatuntuuq atuumaaqsikpata tamatkua uqautigikkatka iḷitchuġigisigiksi
aŋaayuqautaan Agaayyutim tikiññialiḷha. 32 Itqallaksiuŋ una! Iñuich iñuuniaqtuat
pakma tuquyumiñaitchut tamatkua iluqatiŋ atuumagaluaqtitnagich. 33 Qiḷaglu nunalu
piiġisiruk aglaan uqałitka piiġumiñaitchut.

Munaġimmaaġiḷiksraq

34 “Munaġititchi! Isumaiqsitnasi taaŋŋaġmunlu isumaaluutaanunlu marruma iñu-
uniałhum. Taatnaŋitchupsi uvlum quviqpiaġaasi tavrakŋatchiaq niġiunġisillusi.
35 Naniġiatun pisaġigisigai iluqaisa iñuich nanipayaaq nunami. 36 Munaġiyumausiḷi
agaayulusi ataramik makitalgulusiasiiñ payaŋaiġusi iluqaani atuumarauksrani aggiġñi-
ałhanunaglaan Iġñiŋan Iñuum.”
37 Uvluġaġipman Jesus iḷisautriraqtuq agaayyuvikpaŋmi. Anaqaksraaqman siñiktaġi-
aġniqsuq iġġiani atiqaqtuam Olives-mik. 38 Uvlaaġuqman iñuich utlautiraqtut agaayyu-
vikpaŋmun naalaġnisukługu uqaqpan.

22

Sivunniuġun Tuqutchukługu Jesus

1 Niġiqpagvikaaq atilik Apqusaakkaułiġmik qalliñiqsuq iñuich niġipmata puvlak-
siġniġiḷaamik qaqqumik. 2 Qaukłiŋich agaayuliqsit suli aglaliqirit tuqqutchuŋniġaat
Jesus nalunautchiḷutiŋ aglaan iqsiginiġaich iñuich.

Judas Aŋiqtuq Aatchuutigisukługu Jesus

3 Tavrakŋa tuunġaq isiġniqsuq Judas-mun atiqaqtuamun Iscariot-mik, iḷaŋat
qulit malġuk maliġuaqtit. 4 Judas-ŋum uqaqatigityaġniġai qaukłiŋich agaayuliqsit
aŋalatiŋitḷu agaayyuvikpaum iłuaqtitchiñiaqtiŋiñ qanuq aatchuutigisukługu Jesus
iliŋitñun. 5 Quviasukhutiŋ akiqsruġaat akiḷiġukługu maniŋmik. 6 Judas aŋiġniqsuq.
Piviksraqsiugaqsiñiġaa aatchuutigisukługu Jesus iliŋitñun iñuich nalupkaġlugich.

Itqanaiyałiq Jew-ŋuruat Niġiqpagvikaanun Atiliŋmun Apqusaakkaułiġmik

7 Akunniqsaami uvlua Puvlaksiġniġiḷaam qaqqum tikiññiqsuq, taamna
Apqusaakkaułhum ipnaiyaam tuqurviksraŋa. 8 Jesus-ŋum tuyuġigik Peter-
lu John-lu itnaqługik, “Itqanaiyaġiatku niġiqpałiksraqput.” 9 Apiqsruġniġaak,
“Nani itqanaiyaquvisiguk?” 10 Jesus-ŋum kiuniġik, “Isiġuptik nunaaqqimun
paaġisigiktik iñuk akiyaqtuaq qattamik imiliŋmik. Malikkumaiktik isiqpan
tupiġmun, 11 suliasiiñ nipliutilugu iñua tupqum, ‘Iḷisautri nipliġñiqsuq, Nani
iniqaqpich tuyuġmiaqaġviŋmik niġġiviksramnik ipnaimik piqasiġḷuŋa maliġuaqtimnik
niġiqpagvikaami atiqaqtuami Apqusaakkaułiġmik?’ 12 Uuma urriqsuutigisigaatik inimik
nallauraallagviuluumaaqtuamik qulliġmi itqanaiḷaamik inuqsraŋaiqḷugu. Tavrani
itqanaiyałhiñaurutik.” 13 Aullaqamik paqinniġaak taatnatun Jesus-ŋum uqałhatun,
aasiiñ itqanaiyaqhutiŋ niġiqpagviksramun atiliŋmun Apqusaakkaułiġmik.

Atanġum Nullautchiġvia

14 Niġġiviksraqtiŋ tikitman Jesus aquvinniqsuq piqasiqhuni uqqiraqtinik.
15 Nipliutiniġai, “Niġiqatigisullapiaġipsi uumiŋa ipnaimik niġiqpagvikaami atiqaqtuami
Apqusaakkaułiġmik nagliksaaŋŋaiñŋaġma! 16 Uqautigipsi, niġitqiŋñiaŋitkiga
immiumaniałhanunaglaan aŋaayuqautaani Agaayyutim.” 17 Taatnaanikami Jesus-
ŋum tiguplugu qallun, quyaniġaa Agaayyun nipliqhuni, “Tigulugu taamna
imillagvigisiuŋ! 18 Uqautigipsi, uvakŋaniñaglaan imitqikkumiñaitchuŋa asiam
misuġuanik aggiġñiałhanunaglaan Agaayyutim aŋaayuqautaan.” 19 Jesus-ŋum tiguplugu
qaqquq quyaniġaa Agaayyun. Avguqługu qaqquq qaiññiġaa nipliqhuni, “Taamna
qaqquq timigigiga qaisauruaq ilipsitñun. Niġġisiuŋ itqakkutigilugu uvaŋnun.”
20 Taatnatuntuuq, niġianikamiŋ qallun qaiññiġaa nipliqhuni, “Asiam misuġua
uumani qallutmi Agaayyutim nutaaq sivunniuġutigigaa taluġniqusiqḷugu aupkun
maqikkauruamik ilipsitñun.” 21 “Ataŋii! Iḷapsisamma aquppiqatima qaiññiaġaaŋa.
22 Iġñiŋa Iñuum tuquruksrauniaqtuq Agaayyutim sivunniutaagun, aglaan nakłiuŋ
iñuŋmi qaitchiruami ilaanik!” 23 Maliġuaqtai apiqsruqtautiaqsiñiqsut avatmun nalliqsiŋ
qaitchiyummatiqaqmagaan ilaanik.

Uqavaaġun Kamanaġuŋnikun

24 Maliġuaqtai qapiqtaiḷitraġniqsut nalliqsiŋ kamanaġniqsraugisipmagaan. 25 Jesus-
ŋum nipliutiniġai, “Jew-ŋuŋitchuat umialgich saŋŋiqaqtut iñuŋmikni suli aŋalatit
taigukkautlatuplutiŋ Iḷauraaŋitñik Iñuich. 26 Aglaan taatnatun itchuksrauŋitchusi. Ka-
manaġniqsrauruaq akunnapsitñi iḷiḷi nukaqłiqsun suli sivulliuqti savaktitun. 27 Kiña
kamanaġniqsrauva —taamna aquvitluni niġiruaq naagaqaa taamna payuktaqtuaq?
Tavrataamna aquppiruaq kamanatluktuq. Aglaan iqasiġipsi payuktaqtitun.
28 “Ilipsi, nayuġipsitŋa uuktuaqsiupayaaqama. 29 Atriḷiḷugu aapaa aŋalatchitḷasipkaiḷha
uvamnik, taatnatuntuuq aŋalatchitḷasipkaġisipmigipsi. 30 Niġiqasiġisigipsitŋa im-
iqasiġḷuŋalu aŋalatchiaqsiguma iñuŋnik, suli aquppiqasiġisigipsitŋa taivrumani atanni-
ityaġuma kiŋuviaġiiñik qulit malġuŋnik iġñiŋitñik Israel-ŋum.

*Jesus Sivuniksriqiruq Peter-m Pii*ḷaałiksraŋanik

31 “Annaa, Simon! Naalaġniḷḷagiñ! Tuunġaum uuktuaġumiñaqsiñiġaasi iluqasi,
nautchirriqiri aviktuipmatun mukkaaksranik sanikłuŋniñ. 32 Aglaan agaayyutigikpiñ
ukpiqsriḷhiñ qapiquŋiḷḷugu. Utiġuvich uvaŋnun sayyiġisigitin aniqatiutin.” 33 Simon
Peter-m kiuniġaa, “Ataniiq, isiqtauqasiḷhiñaugikpiñ suli tuquqasiġutin!” 34 Jesus nipliq-
suq, “Peter, uqautigikpiñ, aqargiqpak qalġuqtaġaluaqnagu uvlaami piiḷaaġigisigikma
piñasuniaglaan.”

Maniqaġviglu Puukataġlu suli Savikpak

35 Jesus-ŋum uqaanikami taavrumiŋa apiqsruġniġai maliġuaqtini, “Taimani
tuyuġikapsi manikuviiḷaaqhusi puukataiḷaaqhusiḷu sakpakkiiḷaaqhusiḷu, inuqsraqpisi?”
Kiuniġaat, “Inuqsraŋitchugut.” 36 Jesus nipliġñiqsuq, “Aglaan pakma, kiña
maniqaġviqaġumi naagaqaa puukataqaġumi saagaġligik. Suli kiñapayaaq
savikpaitchumi tuniraksraġigaa quppiġaani aasiiñ tauqsiġuni savikpaŋmik.
37 Uqautigipsi, Taamna uqałiq aglausimaruaq Agaayyutim makpiġaaŋiñi
atuumaruksrauruq, itna ‘Irrutiniġaat savamaqłuktuatun.’ Iluqaan aglausimaruaq
uvapkun immiumakkauniaqtuq.” 38 Maliġuaqtit nipliġñiqsut, “Ataniiq, uvva malġuk
savikpaak!” Kiuniġai, “Tavra apai!”

Jesus Agaayuruq Iġġimi Atiliŋmi Olives-mik

39 Jesus aullalgiññiqsuq iġġimun atiliŋmun Olives-mik piraġiłiġmisun, aasiiñ mal-
iġuaqtaiñ malikkaat, [aglaan Judas maliŋitchuq.] 40 Tikitñamiŋ taruŋa nipliu-
tiniġai, “Agaayulusi ukpiqsrisaiŋitchumausiḷi uuktuaqsiugupsi.” 41 Tavrakŋa aullaq-
taallakhuni sitquqhuni agaayuniqsuq. 42 Nipliġñiqsuq, “Aapaaŋ, pisułiġiyupku pi-
iġuŋ qallutaa nagliqsaałhum uvaŋniñ. Uvaŋa pisułiġiŋiḷaaptun aglaan pisułhiñ
savaaŋuli.” 43 [Isaġulgum qiḷaŋmiñ sagviutiniġaa sayyiqługu. 44 Iłuiḷḷiuqpałikun
agaayuniqsuq piḷiqitlukhuni, aasii ilaan siiqsipkałha kataktuq auktun nunamun.]
45 Makitnami agaayułiġmiñiñ utiqhuniasiiñ maliġuaqtimiñun tavra paqinniġai siñiktuat,
minġuqhutiŋ iłuiḷḷiuqpaitḷutiŋ. 46 Nipliutiniġai, “Suvaata siñikpisi? Makillusi, agaayyu-
titchi ukpiqsrisaiŋitchumausiḷi uuktuaqsiugupsi.”

Tiguniġaat Jesus

47 Jesus uqaqtitlugu iñugiaktuat iñuich tikiññiqsut, sivulliqługich Judas-ŋum, iḷaŋata
qulit malġuk maliġuaqtit. Utlakługu Jesus kuniŋñiġaa. 48 Aglaan Jesus nipliutiniġaa, “Ju-
das, kunikługu aatchuutigiviuŋ Iġñiŋa Iñuum?” 49 Maliġuaqtit nayuutiruat Jesus-mi tau-
tukamitruŋ taamna atuumaruaq uqautiniġaat, “Ataniiq, atuġlavut savikpavut!” 50 Iḷaŋata
anauniġaa qaukłiata agaayuliqsit savaktaa siutaiqsiqługu taliqpianik. 51 Aglaan Jesus
nipliġñiqsuq, “Aŋŋaa! Apaiqsuq!” Aksikługu iñuum siutaa mamitinniġaa. 52 Taavruma
aquagun Jesus-ŋum nipliutiniġai qaukłiŋich agaayuliqsit suli aŋalatiŋich agaayyu-
vikpaum iłuaqtitchiñiaqtiŋiñ suli sivulliuqtiġruat tikitchuat aipḷugu ilaa, “Aatai, tik-
itchuksrauvisi savikpaligaaġusi anautaniglu uvaŋa liilaa savamaqłukti? 53 Nayuġaġikapsi
agaayyuvikpaŋmi uvluġaġipman tiguniatlaitchipsitŋa. Aglaan pakma savagviksraġigiksi
saŋŋiagun taaqtuam.”

Peter-m Piiḷaaġiniġaa Jesus

54 Tamatkua tiguplugu Jesus aullautiniġaat tupqanun qaukłiata agaayuliqsit, suli
Peter-m maliŋniġai taavakŋatluk. 55 Ikniqaġniqsut siḷataani tupqum, aasii Peter-m
iḷaliġniġai aquppiruat tavrani. 56 Iḷaŋata pirit aġnam tautuŋniġaa Peter aquppiruaq
saniġaani ikniġum. Qiñiqługu naliŋiñaaqługu nipliutiniġaa, "Una iñuk piqataup-
miruaq Jesus-mi!" 57 Aglaan Peter piiḷaaġniqsuq, "Aġnaaq, nalugiga!" 58 Kiñuuraŋagun
iñuk iḷitchuqsripmiñiqsuq Peter-mik nipliqhuni, "Ilvich, iḷagigaatintuuq taapkua!"
Aglaan Peter-m kiuniġaa, "Naagga, iḷagiŋitchaatŋa." 59 Sassaġniġum kiñuagun at-
lam iñuum qapiŋaiqhuni upyaŋniġaa, "Iḷumun una iñuk piqataupmiruaq Jesus-mi,
atakkii Galilee-ġmiuŋuruq!" 60 Aglaan Peter-m kiuniġaa, "Nalullapiaġiga sumik uqaqti-
laan." Uqaqtitlugu tavrakŋatchiaq aqargiqpak qalġuqtaġniqsuq. 61 Atanġuruam qivi-
aqhuni tautuŋniġaa naliŋiñaaqługu Peter, aasii Peter-m itqaġniġaa atanġum nipliḷha
iŋmiñun, "Aqargiqpak qalġuqtaġaluaqnagu uvlaapak piiḷaaġutigigisigikma piñasu-
niaglaan." 62 Peter tavra anipḷuni qianiqsuq iłuiḷḷiullapiaqhuni.

Jesus Mitautigigaat Anaullaqługulu

63 Iñuich munaqsriruat Jesus-mik mitautiginiġaat anaullaqługulu. 64 Matuplugik irrak
apiqsruġniġaat, "Kia anauvatin? Nalautchaġiñ?" 65 Nipliutipmiñiġaat iñugiaktuanik
pisaaŋŋatinik.

Jesus Uqaqsittaaġviŋmi

66 Uvlaaġuqman Jew-ŋuruat sivulliuqtiġruat qaukłiŋich agaayuliqsitlu aglaliqiritlu
katiniqsut, aasiiñ Jesus tikiutiniġaat uqaqsittaaqtitchirinun, 67 nipliqhutiŋ, "Uqautitigut!
Ilvich Christ-ŋuvich, taimña akiqsruutauruaq Anniqsuqti?" Jesus-ŋum kiuniġai, "Uqau-
tigupsi ukpiġiniaŋitchipsitŋa; 68 suli apiqsruġupsi apiqsruutmik kiuyumiñaitchipsitŋa.
69 Aglaan uvakŋa Iġñiŋa Iñuum aquppigisiruq tuŋaani taliqpian Agaayyutim piqaqtuam
saŋŋipayaamik." 70 Iluqatiŋ nipliġñiqsut, "Ilvich, Iġñiġivatin Agaayyutim?" Kiu-
niġai, "Ilipsi, uqaqtusi Iġñiġinipḷuŋa." 71 Kiisaimmalu nipliġñiqput, "Inuqsraŋaiqsugut
iḷisimarimik! Tusaagikput qanuq nipliḷha."

23

Jesus Pilate-muutiniġaat

1 Iluqatiŋ iñuich makitlutiŋ Jesus Pilate-muutiniġaat kavanauruamun. 2 Tavrani
pasiaqsiñiġaat Jesus itnaqhutiŋ, "Iḷitchuġigikput una aŋun killukuaqtitchiḷha iñup-
tiknik atakkii uqautiniġai akiḷiquŋitḷugich tax-sinik Caesar-mun Rome-mi. Uqau-
tiniġaisuli ilaa Christ-ŋunipḷuni umialik." 3 Pilate-ŋum apiqsruġniġaa, "Umialigivatin
Jew-ŋuruat?" Jesus aŋiġniqsuq, "Aa, nalauttutin." 4 Taamna atuumaanikman Pilate-ŋum
nipliutiniġai qaukłiŋich agaayuliqsit iñugaaġruiḷḷu, "Iḷitchuġiŋitchuŋa patchisiksramik
uumani aŋutmi." 5 Aglaan qapiŋaipsauraqtut, "Iḷisauttutimigun aġayagaġigai iñuich
iluqaani Judea-mi. Aullaqniiruq Galilee-mi pakma mauŋaqhuniasiiñ."

Jesus Herod-muutiniġaat

6 Pilate-ŋum tusaakamiuŋ taamna apiqsruġniġaa, "Una aŋun Galilee-
ġmiuŋuva?" 7 Iḷitchuġikamiuŋ Jesus-ŋum aggiqsilaaŋa nunamiñ aŋalataŋaniñ
Herod-ŋum, tuyuġiniġaa Herod-mun tavraniitmiñiqsuamun Jerusalem-mi. 8 Herod
quviasupiaġataġniqsuq tautukamiuŋ Jesus, atakkii tusaaplugu suli qiñiġummiuqługu
iŋiḷġatluk. Tautukkummiuġniqsuq Jesus savakpan quviqnaqtuanik. 9 Herod-ŋum
apiqsruqtaaqsiñiġaa Jesus iñugiaktuanik apiqsruutinik, aglaan Jesus-ŋum kiuŋiññiġaa.
10 Qaukłiŋich agaayuliqsit suli aglaliqirit qapiŋaipsauraqhutiŋ pasiuġniġaat Jesus.
11 Herod-ŋum aŋuyyiuqtaiñḷu mitautiginiġaat Jesus suvasaġiŋitḷugu. Atipkaqługu
atanġum atnuġaallautaŋanik utiqtinniġaat Pilate-mun. 12 Taavrumani uvlumi Herod-lu
Pilate-lu iḷauraġiiksinniqsuk sivuani uumigiikkaluaqtuak.

Jesus Tuquruksraġuġaat

13 Pilate-ŋum katipkaġniġai qaukłiŋich agaayuliqsitlu sivulliuqtit iñuiḷḷu, 14 suli
nipliutiplugich tamatkua, “Tikiutigiksi una aŋun uvaŋnun nipliqhusi sivulliullau-
taŋiññipḷugich iñuich. Isivġiuġaluaqługu sivuqqapsitñi paqitlaitchiga savamaqłuu-
tiqaġlugu pasiuġutipsitñik. 15 Unniiñ Herod-tuuq paqitchiŋitchuq agvisiksramik, atakkii
utiqtitqiŋñiġaa uvaptiknun. Una aŋun piitchuq sumik tuqurrutauyumiñaqtuamik ilaa-
nun. 16 Taatnaġluŋa ipiġaqtuqtitqaaġlugu aullaqtitkisigiga.” 17 [Pilate patchisaiqsitchisu-
uruq atautchimik isiqtamik niġiqpagvikaam uvluani]. 18 Iñugaaġruich niplianiqsut,
“Tuqqutchiuŋ taamna iñuk aasiiñ tigutaaqtauŋaiqsillugu Barabbas!” 19 (Barabbas
isiqtauniqsuq atakkii iḷaupluni tamatkunani aġayakhutiŋ nunaaqqimi tuqqutchiru-
aniḷu). 20 Pilate-ŋum Jesus patchisaiġukkaluaġaa. Taatnamik uqaġvigitqikkaluaġai
iñugaaġruich. 21 Aglaan iġialaniqsut nipitusipḷutiŋ, “Kikiaktuutisiuŋ! Kikiaktuutili
sanniġutamun!” 22 Pilate-ŋum piŋatchiqḷugu nipliġñiqsuq, “Sumik savamaqłuutiqaqpa?
Paqitchiŋitchuŋa sumik tuqurrutauyumiñaqtuamik ilaanun. Ipiġaqtuqtillugu patchi-
saiġisigiga.” 23 Aglaan iġialapsauraġniqsut kikiaqtuutiraksraupiaġnipḷugu sanniġuta-
mun. Kiisaimmalu iġialałiġmiktigun akimavut.

24 Uvvaasiiñ Pilate-ŋum atanniġñiġaa Jesus kipiqniuġutaatitun. 25 Pilate-ŋum pi-
tuiġñiġaa Barabbas pisukkaŋat, taamna isiqtauruaq atakkii iḷaupluni tamatkunani
aġayakhutiŋ iñuaqtuani, aasiiñ qaitḷugu Jesus iliŋitñun pisułhatitun.

Jesus Kikiaktuutigaat Sanniġutamun

26 Aŋuyyiuqtit sivulliġñiġaat Jesus. Pisullaġmiŋ paaqsiñiqsut iñuŋmik Cyrene-
naġmiumik atiqaqtuamik Simon aitmuktuamik nautchiiviŋmiñ. Tamatkua nunuriñiġaat
akiyaġiaquplugu sanniġutamik aquagun Jesus-ŋum. 27 Iñugiallapiaqtuat iñuich mal-
iŋniġaat. Akunġatni itmiñiqsut aġnat qairuat uiġualaplutiŋ. 28 Jesus-ŋum kiŋiaqami
nipliutiniġai, “Aġnaaŋisii Jerusalem-ŋum! Qirratiginasitŋa aglaan qirratigisitchi ilip-
sitñun qitunġapsitñunlu. 29 Atakkii uvlut qallirut iñuich nipliġisiḷhat, ‘Quvianami-
urut taapkua aġnat qitunġaitchuat siŋaiyautlaitchuatlu miluktitchisimaitchuatlu.’
30 Taivrumani uvlumi
iñuich nipliġisirut iġġiñun, ‘Katagitchi uvaptiknun!’
suli qimiġaanun, ‘Iriqtigut.’ *Hosea 10:8*
31 Atakkii taatnatun irrutikpatruŋ patchisaitchuaq pakmapak, qanutun irrutriñiaqmivat
iñuŋnik taimanigu?”

32 Malġuk atlak iññuk, iluqatik savamaqłuksimaruak, tuqqutauruksraupmiñiqsuk
piqataulugik Jesus-mi. 33 Aŋuyyiuqtit tikiññiqsut atiqaqtuamun “Saunġa niaqum.”
Tavrani kikiaktuutiniġaat Jesus suli taapkuak savamaqłuksimaruak piqasiqługu, iḷaqataa
taliqpian tuŋaanun suli iḷaqataa saumian tuŋaanun. 34 Jesus nipliġñiqsuq, “Aapaaŋ,
natqigutikkich tamatkua iñuich! Nalugaat sumik savaaqaqtilaaqtiŋ.” Avguġniġaich
atnuġaaŋi nalautchaġautigiplugich. 35 Iñuich qichaqtuat tautuktuaġniġaat. Jew-ŋuruat
sivulliuqtiŋisa mitautiginiġaat, “Annautiraġigai atlat. Ki anniqsuġli iŋmiñik Christ-
ŋuyumi, Anniqsuqti akiqsruutauruaq Agaayyutim piksraqtaaġikkaŋa!” 36 Aŋuyyiuqtit
mitautigipmiñiġaat. Utlakługu aatchuġniġaat suŋaġnitchuamik misuqqumik
37 nipliqhutiŋ, “Anniqsuġiñ ilipnik umialigikpatin Jew-ŋuruat!” 38 Niaquan qulaagun
aglakługich uqałhich, “Taamnauvva umialgat Jew-ŋuruat.”

39 Iḷaqataan savamaqłuksimaruam niviŋaruam uqaġniqłuktaqmiñiġaa, “Christ-
ŋuguvich anniqsuġiñ ilipnik uvaguglu!” 40 Aglaan iḷaqataan iñiqtiġniġaa nipliqhuni,
“Taluġiŋitpiuŋ Agaayyun? Tuqqutaksraurutintuuq ilaatun. 41 Tuquniaqtuguk
nalautlugu atakkii taatnaġnaqhunuk; aglaan taamna savaaqaŋitchuq pigiitchuamik.”
42 Aasiiñ nipliutiniġaa, “Jesus, itqaġillaŋniaŋŋa tikitchuvich aŋaayuqautipnun!” 43 Jesus-
ŋum nipliutiniġaa, “Akiqsruġikpiñ, marrumani uvlumi piqasiġisigikma utaqqiviŋmi.”

Jesus Tuquruq

44 Uvluq qitiqquqman siqiññaaġiŋaiġñiqsuq taaqsipḷuni nunapayaami piñasunun
iḷipman sassaq; 45 talukuyaaq [sapukutchiutauruaq] niviŋaruaq agaayyuvikpaŋmi siik-
siġniqsuq tatpichakŋa takunuŋaaglaan. 46 Jesus nipaalaliġniqsuq, “Aapaaŋ! Argaknun
iḷigiga irrusiġa!” Taatnaanikami tuquniqsuq. 47 Rome-maġmiut qaukłiata aŋuyyiuqtit
tautukługu tamanna atuumaruaq kamaksruġniġaa Agaayyun nipliqhuni, “Iḷumutun
taamna aŋun nalaunŋaruq!” 48 Iñuich katiruat qiñiġiaqługu kikiaktuutriłiq tau-
tukamitruŋ tamanna atuumaruaq, utiġniqsut kiŋuniġmiknun ipiqtutchallapiaqhutiŋ.
49 Iluqatiŋ tamatkua iḷisimaruat Jesus-mik iḷagiplugiḷḷu aġnat maliktuat Galilee-miñ
qichaġniqsut taiñakŋatluk qiñiġiaqhutiŋ.

Jesus Iḷuviġñiġaat

50-51 Iñuqaqmiñiqsuq atiliŋmik Joseph-mik Arimathea-ġmiumik, nunaaqqimiñ
Judea-mi, nalaunŋaruaq qanutitaŋitchuaġlu iñuk, suli utaqqiñiqsuaq tikiłiqsraŋanik
aŋaayuqautaan Agaayyutim. Iḷaugaluaqhuni uqaqsittaaqtitchirini aŋiqatauŋiññiqsuq
sivunniuqmata tuqqutchukługu Jesus. 52 Joseph-ŋum utlautipluni Pilate-mun
apiqsruutiginiġaa timaa Jesus-ŋum pisukługu. 53 Tavrakŋa atqaqługu timaa Jesus-
ŋum, nimiqsruġniġaa ukiłhaaġiksaamik, iḷipḷuguasiiñ iḷuviḷiuqtamun uyaġaŋmi
atunġaŋitchuamun. 54 Iluqani tamanna atuumaniqsuq minġuiqsiaġvium uvlua
aullaġniiyasipman. 55 Aġnat maliktuat Jesus-mik Galilee-miñ maliŋniġaat Joseph
tautukługuasiiñ qanuq Jesus-ŋum timaa iḷipmagu iḷuviġmun. 56 Utiqhutiŋ
kiŋuniġmiknun itqanaiyaġniġaich tipraġiksautilgich uqsruġutiksrai timaan Jesus.
Jew-ŋuruat minġuiqsiaġviatni minġuiqsiġniqsut kamagiplugu tillisaa Moses-ŋum.

24

Jesus Aŋipkakkauruq Tuqułiġmiñ

1 Uvlaatchauraŋani sivullium uvlum akunniqsaami aġnat iḷuviġmuŋniqsut saa-
gaqhutiŋ tipraġiksautiliŋnik uqsruġutiksraiñik itqanaiyaaġmiknik. 2 Paqinniġaat uyaġak
aqsraqtiŋaniqsuaq paaŋaniñ iḷuvġum. 3 Tavraasiiñ isiqamiŋ paqinġiññiġaat timaa
atanġuruam Jesus. 4 Qanuqsausiuqtitlugich tavrakŋatchiaq malġuk aŋutik qitñaġnaq-
tuanik atnuġaallak qichaġniqsuk saniġaatni. 5 Iqsitchakhutiŋ aġnat sikinniqsut nuna-
mun. Aŋutik nipliutiniġaich, “Suvaata tautugiaqpisi iñuuruamik akunġatni tuquŋaruat?
6 Uvaniinġitchuq atakkii iñugutqiksuq. Itqallaksiuŋ qanuq uqaqtilaaŋa ilipsitñun
Galilee-miinŋaġmiñi, itna, 7 ‘Iġñiŋa Iñuum qaisauruksrauruq killuuruanun iñuŋnun
kikiaktuutikkauluni, aasiiñ piñayuatigun uvlut aŋitqikkumapluni iñuułiġmun.’ ” 8 Aġnat
itqaġniġaat uqaġikkaŋa. 9 Utiqhutiŋ iḷuviġmiñ uqautiniġaich qulit atausiq maliġuaqtit
atlatlu iluqaitñik tamatkuniŋa. 10 Taapkua aġnat Mary Magdalene, Joanna-lu, Mary-lu
aakaŋa James-ŋum, suli atlat aġnat. Uqautiniġaich uqqiraqtit tamatkuniŋa atuumaru-
anik iḷuviġmi. 11 Aglaan maliġuaqtit isumaniqsut aġnat piiŋiḷiqinipḷugich. Taatnamik
ukpiġiŋiññiġaich. 12 Aglaan Peter makitiqhuni aqpaliqsruġniqsuq iḷuviġmun; auġrukami
tautuŋniġaa nimġutaa ukiłhaaġiksuaq kisian. Kiŋuniġmukhuni quviġusuutiginiġai
tamatkua atuummiruat.

Pisukkataaġniqsuk Emmaus-mun

13 Taavrumani uvlumi malġuk Jesus-ŋum maliġuaqtik nunaaqqiuramuŋniaġniqsuk
atiliŋmun Emmaus-mik, uŋasiksilaaqaqtuaq tallimat malġuŋni mile-lanik Jerusalem-
miñ. 14 Pisullaġmik uqaġniqsuk iluqaanik atuumaruamik. 15 Uqqaaġiksitlugik Jesus
pisuqasiġniġik; 16 tautukkaluaġniġaak aglaan iḷisaġiŋiññiġaak. 17 Jesus-ŋum nipliutiniġik,
“Sumik uqaqpisik pisuktuałłaptikni?”

Qichaqpaałłaŋniqsuk alianaqsipḷutik. 18 Iḷaqataan atilgum Cleopas-mik apiqsruġniġaa,
“Kisivich naluvaluŋniqsutin Jerusalem-mi atuumapman tamanna ikpaksravak.” 19 Jesus-
ŋum apiqsruġniġik, “Sunik?” Kiuniġaak, “Tamatkuniŋa atuumaruanik Jesus Nazareth-
miumun. Taamna aŋun sivuniksriqirauniqsuq saŋŋiqaqtuaq uqałiġmigun savaaġmi-
gunlu sivuġaatni Agaayyutimlu iñuiḷḷu. 20 Qaukłiŋich agaayuliqsipta suli sivulliuqtipta

sivunniġñiġaat kikiaktuutitquplugulu tuqqutautquplugulu. 21 Niġiugaġigaluakkaqput
ilaaŋunipḷugu tasuqsairuksrauplugu Israel-aaġmiunik. Marrumani uvluni piŋayuġigaat
atuumapmanaglaan. 22 Iḷapta aġnat tupakkaatigut pitḷukługuunniiñ. Taapkua utlau-
tiniqsut qauniuraami iḷuviġmun, 23 aglaan paqinġiññiġaat timaa. Utiqamiŋ nipliġñiqsut
tautuŋnipḷutiŋ isaġullaŋnik uqautriruaŋnaŋnik Jesus iñuunipḷugu. 24 Iḷavut utlautiniqsut
iḷuviġmun paqitlugu taatnatupiaq aġnat uqałhatitun, aglaan qiñiŋitmiñiġaat Jesus."
25 Tavrali Jesus-ŋum nipliutiniġik, "Qanutun isumaiḷaaqtigivisik! Qanutun sukaisigivisik
ukpiqsriḷiksrapsitñik supayaanik sivuniksriqirit uqautaitñik! 26 Uqaġniġugaut Christ,
Anniqsuqti akiqsruutauruaq nagliksaaqtuksraunipḷugu tamatkuniŋa isiġaluaqani ka-
manautmiñun." 27 Jesus-ŋum iḷitchuġipkaġniġik uqautigikkauruanik iŋmigun iluqaitñi
Agaayyutim uqałhiñi, aullaġniipḷuni makpiġaaŋiñiñ Moses-ŋum suli aglaŋitñiñ iluqatiŋ
sivuniksriqirit.
28 Qallikamiŋ nunaaqqiuramun igliġviŋmiknun, Jesus pisuktuiñaġniqsuq qaaŋiiñaġni-
aqtuatun. 29 Aglaan nutqaqtinniġaak nipliqhutik, "Ittuallagiñ uvaptikni. Taaqsisiaqsi-
gaatigut." Malikługik nayuġniġik. 30 Jesus aquvinniqsuq niġiqasiġukługik. Tigusikami
qaqqumik quyaniġaa Agaayyun. Avguqługu qaqquq qaiññiġaa iliŋiknun. 31 Irratik
aŋmaqmata iḷisaġiaqsiḷiġniġaak. Aglaan qiñiġnaiqsiġniqsuq iliŋikniñ. 32 Uqaaqsiñiqsuk
iŋmiknun, "Uunaaqsaaġaluaqpiñuk uummatiptikni uqaqatigipmatiguk tumitchaani
suli kaŋiqsipkaqługu Agaayyutim uqałha uvaptiknun." 33 Maksrikhutik utiqtiġniqsuk
Jerusalem-mun. Paqinniġaik qulit atautchich maliġuaqtit katimaqatiqaqtuat atlanik.
34 Tamatkua katimaruat niplianiqsut, "Atanġuruaq aŋitqiŋñiqsuq iḷumun! Sagviġñiqsuq
Simon-mun." 35 Malġuk utiqtiqtuak uqautiniġaich atuumaruamik tumitchaani suli
qanuq iliŋiknik iḷisaqsriḷiġmiknik Ataniġmik avguipman qaqqumik.

Jesus Sagviqsuq Maliġuaqtimiñun

36 Malġuk uqaqtitlugik taavrumiŋa, tavrakŋatchiaq ataniq Jesus qichaaniktiġniq-
suq akunġatni nipliutiplugich, "Tutqiutiqaġitchi!" 37 Tatamitchaŋniqsut atakkii tau-
tukkasuŋniaqhutiŋ aliuqtumik. 38 Aglaan nipliutiniġai, "Suvaata tupaktiqpisi? Su-
vaata ukpiqsriŋitpisi? 39 Tautuksigich argatka isigatkalu. Uvaŋaupiaqtuŋa. Ak-
sigḷuŋa iḷitchuġiniaqtusi. Atakkii aliuqtuq timiqaŋitchuq sauniqanġitḷuniḷu uvaptun."
40 Uqaqami taavrumiŋa qiñiqtitkai argaŋmiñik suli isigaŋmiñik. 41 Maliġuaqtit ukpiġil-
guiññiġaatsuli aglaan quviġusukhutiŋ quviasullapiaqhutiŋlu. Jesus-ŋum apiqsruġniġai,
"Uvani niqiksraqaqpisi?" 42 Aatchuġniġaat igaamik iqaluŋmik. 43 Tiguplugu niġiñiġaa
sivuġaatni.
44 Tavra nipliutiniġai, "Tamatkua uqautigikkatka ilipsitñunimma nayuutiŋŋaġma ilip-
sitñi, suapayaaq atuumaniaġnipḷugu aglausimaruatun uvapkun maliġutaksraŋa Moses-
ŋum suli aglaaŋitñi sivuniksriqirit suli Psalms-ni." 45 Tavra aŋmaġniġai isummatiŋich
kaŋiqsitquplugich uqałhanik Agaayyutim. 46 Nipliutiniġai, "Taamna aglausimaruaq,
Christ, Anniqsuqti akiqsruutauruaq, nagliksaaqtuksrauruq tuquluniḷu aŋitqiksuksrau-
pluni tuquŋaruaniñ piñayuatigun uvlut, 47 suli atqagun tusaayugaaġiksuaq quliaqtu-
akkaugisiruq isummitqiḷikun suli natqiutikkaułikun killuqsautiniñ iñuŋnun nanipayaaq,
aullaġniiḷugu Jerusalem-miñ. 48 Iḷisimaraugisirusi tamatkunuuna. 49 Tuyuġisigipsi
Irrusiḷḷautamik Agaayyutim akiqsruutigikkaŋanik. Utaqqiruksraurusi nunaaqqimi
saŋŋim pakmakŋa tikiññiałhanunaglaan ilipsitñun."

*Jesus Qi*ḷaŋmuutikkauruq

50 Jesus-ŋum annisiniġai nunaaqqimiñ Bethany-m tuŋaanun. Tavrani isakługich
argaŋni piḷiutiksriññiġai maliġuaqtini. 51 Jesus agaayutillaisa aullautikkauniqsuq pak-
muŋa. 52 Maliġuaqtit agaayyuviginiġaat utiqhutiŋaasiiñ Jerusalem-mun quviasullapi-
aġataqhutiŋ. 53 Ataramik agaayyuvikpaŋmiinniqsut [nanġaqługu] quyaplugu Agaayyun.

Uqałhich Aglaaŋi John-ŋum

Uqałhum Timinitha

1 Aullaġniisaqqaaġatałiġmi ittuq Uqałiq, Uqałiq iqataupluni Agaayyutmi, suli
Uqałiq Agaayyutaupluni. 2 Ilaa piqatauniqsuq Agaayyutmi aullaġniisaqqaaġatałiġmi.
3 Taavrumuuna Uqałikun Agaayyutim iñiqtaġigai supayaat. Atausriuraqunniiñ iluqaaniñ
iñiqtaġikkaŋaniñ iñiqtaunġitchuq ilaa piiḷḷugu. 4 Uqałiq kaŋigigaa iñuułhum. Taavruma
iñuułhum iñuich qaggutigai, kaŋiqsiḷiksraŋatnun Agaayyutmik. 5 Taamna qauma
qaggutriruaq taaqtuamik, taaqtuam qamilguitchaa.
6 Agaayyun kilgiruaksramik tuyuqaġniqsuq, iñuŋmik atiliŋmik John-mik,
7 taivrumuuna qaumakun iñuŋnik uqautrityaqtitlugu. Aggiġñiqsuq iluqaisa kilgutmik
tusraatquplugich ukpiqsritquplugiḷḷu. 8 John ilaa taivrumiŋaunġitchaluaqhuni,
aggiġñiqsuq taivrumiŋa qaumamik uqautrityaqhuni.
9 Taimmataimña qauma iḷumun aggiḷiġmiñi nunam iñuiñun kaŋiqsipchaityaqtuaq
iñupayaanik nunami. 10 Ilaa itman nunami, nuna iñiqtaupluni Ilaagun, naagasuli nunam
iñuiñ iḷitchuġinġiññiġaat. 11 Ilaa iḷamiñun tikitman, iḷaiñ akuqtunġitchaat. 12 Aglaan
iḷaŋich ukpiqsripḷutiŋ akuqtuiruat ilaanik, ilaan qitunġaġiliutipkaġai Agaayyutmun.
13 Tamatkua aniñġitchut timim qitunġiułhagun naagaqaa iñuum pisułhagun, aglaan
anitqiŋñiqsut tuvraġlugu Agaayyutim pisułha.
14 Taamna taggisiqaqtuaq Uqałiġmik iñuguqhuni akunnaptikni iñuuniaqtuq. Uvagut
qiñiġikput kamanautaa inuqtuummataitchuaq iłuaqqutriḷikun suli iḷumutuułikun.
Taamna kamanaun piḷiun Ilaan akuqtuaġigaa aapamiñiñ Iġñituaŋułiġmigun. 15 John-
ŋum taamna uqautiginiġaa. Itnautigiplugu, “Taamna uqautigikkaġa itnaqama, ‘Taimña
aggiqsuaksraq aqupkun kamanatluktuq uvaŋniñ, takku anigaluaqnaŋa inŋaniksi-
maaqhuni.’ ” 16 Inuqtuusrimaiḷiġmiñiñ nagliktaġmigun Ilaan piḷiutiqaġaatigut; iluqata
ikayuġaatigut ikayutqigaaqhuta iłuaqqutmigun. 17 Agaayyutim qaitchaa maliġutaksraq
uumuuna Moses-kun, aglaan iłuaqqun suli iḷumutuułiq Jesus Christ-kun aggiqsuk.
18 Kia-unniiñ Agaayyun qiñinġaqsimaitchaa, kisimi Atautchim, taavruma atriŋuruam
Agaayyutmi suli Aapam saniġaaniittuam, iḷitchuġipkautigigaa.

*John Paptaaqtitchirim Nipliḷha Christ-ŋunġiññip*ḷuni

19 Jew-ŋuruat Jerusalem-miñ tuyuqaġniqmata agaayuliqsinik Levi-tkuayaaniglu apiqs-
ruġiaqługu John kisuupmaŋaan, 20 itna kiggutiksraisuŋaqani uqautiniġai nalupqi-
naiqḷugu, “Uvaŋa Christ-ŋunġitchuŋa; Anniqsuqtiksrautaunġitchuŋa.” 21 “Kisuuvitmi?
Elijah-ŋuvich?” John-ŋum kiuniġai, “Taavrumiŋaunġitchuŋa.” “Naaga taimña Moses-
ŋum uqautigikkaŋa sivuniksriqirauvich?” John-ŋum piñiġai, “Taimñaunġitchuŋa.”
22 Nipliutilgiññiġaat, “Uqautitigutmi kisuutilaaqnik. Uvagut kiggutiqaqtuksraurugut
tuyuġiriptiknun. Qanuqsamma nipliutigivich ilipkun?” 23 John kiuniġai, “Uvaŋa
taimñauruŋa uqaġimakkaŋa Isaiah-m sivuniksriqirim, itna,

Iñuk tuqłuqtuaq iñuiḷaamiñ,
Itqanaiyautisiuŋ apqutiksraŋa Atanġum,
nalġuġlugu tumiksraŋa.” *Isaiah 40:3*

24-25 Taapkua uqqiraqtit tuyuuruat Pharisee-ŋuruaniñ, John apiġilgiññiġaat, “Uvva,
Christ-ŋunġiññiġuvich naagaqaa Elijah-ŋunġitchuvich, naagaqaa taimña sivuniksriqi-
raunġitchuvich, suvaata paptaaġivich?” 26 John kiuniġai, “Uvaŋa paptaaġutiqaqtuŋa
imikun. Aglaan akunnapsitñi qichaqtuq iḷitchuġimaisaqsi. 27 Ilaa aqupkun sagviġisiruq.
Uvaŋa siŋiiḷguyumiñaitchuŋaunniiñ aluġutiŋnik.” 28 Tamatkua atuummiñiqsut Bethany-
mi Perea-mi Jordan taavanitchiaŋani John-ŋum paptaaqtitchiviani.

Agaayyutim Ipnaiyaaŋa

[29] Uvlutqikman John-ŋum Jesus qiñiġniġaa utlautiruaq iŋmiñun, aasrii upyakługu,
“Uvvauna Agaayyutim ipnaiyaaŋa piiġityaqtuaq nunam iñuiñ killuutaatnik!
[30] Ilaa taimñauruq uqautigikkaġa itnautigiplugu, ‘Iñuk imma aggiġñiaqtuq
akiaqtiksraġa. Kamanatluktuaq uvaŋniñ, takku ilaa anigaluaqnaŋa inŋaniksimaaqhuni.’
[31] Uvaŋa nalugaluaqługu kisuugisiłha, tikiumaruŋa paptaaġusriqłuŋa imiġmik
iḷitchuġipkautigisrukługu Israel-aaġmiunun.” [32] Uvva itnaiḷipḷugu John-ŋum
iḷisimarriġaa, “Uvaŋa qiñiġiga Ipqitchuaq Irrusriq atqaqtuaq pakmakŋa atriqaqhuni
tiŋmiaġruuratun aasrii ilaaniitluni. [33] Kaŋiqsianinġitchaluaġiga kisuutilaaŋa, aglaan
Agaayyutim tuyuġirima imikun paptaaġityaqłuŋa, uqautigaaŋa itna, ‘Ilvich qiñiġisigiñ
Ipqitchuaq Irrusriq atqaqpan aasrii inillaguni iñuŋmun, ilaa taimñaugisiruq
paptaaġiruksraq Ipqitchuakun Irrutchikun.’ [34] Aasrii uvaŋa qiñianikkiga taamna
atuumaruaq aasrii uqautigitlaplugu Iġñiġiłhagun Agaayyutmun.”

Jesus-ŋum Sivulliich Maliġuaqtai

[35] Uvlutqikman John taraniilgiññiqsuq malġuŋnik maliġuaqtiŋmiñik piqasriqhuni.
[36] Qiñiqamiuŋ Jesus apqusraaqtuaq John-ŋum upyaŋniġaa, “Uvvauna Agaayyutim ip-
naiyaaŋa.” [37] Taapkuak maliġuaqtik tusraaplugu taatnaqman, maliutiniġaak Jesus.
[38] Jesus-ŋum kiŋiaqami, maliutiniqmakni qiñiqługik apiġiniġik, “Sua pakikpitchu?”
Taapkuak kiuniġaak, “Rabbi, nani tukkuqaqpich?” (Taamnaguuq Rabbi mumiu-
tiqaqtuaq iḷisautrimik.) [39] Ilaan kiuniġik, “Uvuŋaġutik qiñiġiatku!” Taapkuak ut-
lauti'amik qiñiġniġaak nani irviqaqtilaaŋa, aasrii uvlivigiplugu. Sisamanun tuqtuq-
taq iḷiyuŋnaqsiruami sassaq unnuksraaqman. [40] Taapkuak tusraaplutik John-ŋum
uqautaanik maliutriruak Jesus-mik iḷaqataa atiqaġniqsuq Andrew-mik, Simon Peter-m
aniqatigiplugu. [41] Andrew-m sivulliuplugu paqilġaaġniġaa aniqatni Simon uqautiplugu,
“Uvaguk paqitkikpuk Messiah” (mumiutiqaqtuaq Christ-mik naagaqaa Anniqsuqtimik),
[42] aasrii Simon Jesus-muutiplugu. Jesus-ŋum qiñiqługu nipliutiniġaa, “Ilvichuvva Si-
mon, iġñiŋa John. Taiyuutinikkisirutin Cephas-mik” (mumiutiqaqtuamik Peter-mik
Iyaġaŋmiglu).

Jesus Tuqłuiłha Philip-mik Suli Nathanael-mik

[43] Uvlutqikman Jesus sivunniġñiqsuq Galilee-mugukhuni. Ilaan Philip paqitlugu
nipliutiniġaa, “Maliġuaŋŋa!” [44] Philip-guuq Bethsaida-ġmiuŋuniqsuaqtuuq Andrew-
mlu Peter-mlu irviakni. [45] Philip-ŋumli nalautlugu Nathanael, uqautiniġaa “Uvagut
paqitkikput taimña Moses-ŋum uqautigimakkaŋa maliġutaksrani suli sivuniksriqirit
uqautigikkaŋat. Ilaa Jesus-ŋuniqsuq, Nazareth-miu, Joseph-ŋum iġñiŋa.” [46] Nathanael-
ŋum piñiġaa, “Qanusriq nakuuruaq aggitḷava Nazareth-miñ?” Philip kiugaa, “Kiataamiḷi
qiñiġiaqsaġuŋ!” [47] Jesus-ŋum qiñiqamiuŋ Nathanael utlautiruaq iŋmiñun nipliġñiqsuq,
“Uvvauna Israel-aaġmiupiaġataq! Ilaani piitchuq pigiiḷaq.” [48] Nathanael-ŋum apiqs-
ruġniġaa, “Qanuqługu iḷisimaviŋa?” Jesus-ŋum kiugaa, “Philip-mun tuqłuġaluaqtitnak
qiñianiŋniġikpiñ ataŋiusrima'avich asrirriraġaqtuami napaaqtumi.” [49] Nathanael-ŋum
kiugaa, “Iḷisautrii! Ilvich Agaayyutim Iġñiġiniġaatin! Israel-aaġmiut umialiginiġaatin!”
[50] Jesus-ŋum kiugaa, “Ilvich ukpiliqsiqpich qiñiġni'apkiñ sivuani ataani napaaqtum
asrirriraġaqtuam? Qiñiġisirutin kamanatluktuanik taavrumakŋa.” [51] Jesus-ŋum ni-
pliutipsaaġniġai, “Iḷumutuuruamik nipliutigipsi, Ilipsi qiñiġisigiksi qiḷak aŋmaqpan suli
Agaayyutim israġulgi mayutmuktuat naagaqaa atqaqtuat Iñuum Iġñiŋanun.”

2

Jesus-ŋum Atlaŋŋuqtitchiłha Imiġmik Misruqqumun

[1] Uvluk piñayuakun katchuutniaqtuak inniqsuk Cana-mi nunaaqqimi Galilee-mi it-
tuami. Jesus-ŋum aakaŋa itmiñiqsuq. [2] Suli Jesus-lu maliġuaqtiniḷu aiyugaaqtaupmiñiq-
sut katchuutniaqtuaŋnun. [3] Misruġuutaat nuŋupman, Jesus-ŋum aakaŋan nipliutiniġaa,
“Ukua misruġuutaiqsut.” [4] Jesus-ŋum kiuniġaa, “Tiliuqtaksraġinġitchikma sutquluŋa.
Piviksraġasuli tikiumaitchuq.” [5] Jesus-ŋum aakaŋan uqautiniġai savaktit, “Piyumigiksi

qanupayaaq tilikpasri.” [6] Taraniguuq itchaksrat qattaliat iyaġaich imiġnun inniq-
sut, atausriq immaqtutilaaqallaapluni iñuiññaqtun naagaqaa iñuiññaq qulit gallon-
tun, Jew-ŋuruat maliġutaksrirrusriaġikkaġmikkun iġġuutiksraqtuġvikaaŋich. [7] Jesus-
ŋum uqautiniġai, “Immiqsigik qattat imiġmik.” Tarra immiġñiġaich qaqłukpiu-
raqługich. [8] Tarakŋaasrii Jesus-ŋum nipliutigai, “Tarakŋa qalusriḷusri, niġiqpaktuat
aŋalataat payuksiuŋ!” Taapkua payuŋniġaat. [9] Aŋalataata niġiqpaktuat uukamiuŋ
imiq misruġuġuqtitaq naluniġaa nakitñaqtautilaaŋa tamarruma misruqqum, aglaan
taapkua savaktit qalusriruat imiġmik iḷisimaniġaat. Taavruma aŋalataata niġiqpaktuat
tuqłuġniġaa uiksraun, [10] nipliutiplugu, “Atlat autaaqtitchiraqtut misruġuġiŋñiksramik
sivulliuplugu, aasrii aiyugaaktat imianikmata, akiitḷuŋniqsramik piqaqtitkaqsipḷugich.
Aglaan ilvich itinniġiñ misruġuġiŋñiqsraq isruanunaglaan.” [11] Sivulliqpiaŋuplugu
taamna quviqnaqtuaq savaaq Jesus-ŋum iñiqtaġiniġaa Cana-mi Galilee-miittuami. Ilaan
kamanautni qiñiqtinniġaa. Aasrii maliġuaqtaiñ ukpiġiliutipsaagniġaat. [12] Tamarruma
aquagun Jesus aakaniḷu nukatchiaŋiḷu suli maliġuaqtiŋi Capernaum-muŋniqsut, tarani-
asriiñ itlutiŋ ikituurani uvluni.

Jesus-ŋum Suaqłuiyaiḷha Agaayyuvikpauramik

[13] Jew-ŋuruat niġiqpagvikaaŋat atilik Apqusaakkaułiġmik tikiyasriruq, aasriiñ Jesus
Jerusalem-mun aullaġniqsuq. [14] Agaayyuvikpaŋmi pakinniġaa iñuich tunniuqqairuat
aŋusalluŋnik ipnaiñiglu tiŋmiaġruuraniglu suli simmiqsuqtit maniŋñik aquppiruat
manniqiviŋmikni. [15] Aasriiñ akłunaamik, ipiġaqtuusriqhuni uumaruapayaat anin-
niġai Jew-ŋuruat agaayyuvikpaŋatniñ, manniqiviŋich simmiqsuirit maniŋñik ulġut-
lugich, simmiqsuutiŋich siamitlugich. [16] Suli tilipḷugich tunisiullaqtuat tiŋmiaġruu-
ranik itnaqhuni, “Tamatkua uvakŋa anitchigik! Aapaa tupqa tunisiuqqaiviguqnagu!”
[17] Maliġuaqtaiñ itqaġniġaat uqałiq aglausimaruaq itna, “Agaayyuun! Siqñigillapiałiġma
tupiġikkapnik iluqnauqsimaaqtitkaaŋa.” [18] Jew-ŋuruat nipliutitqiŋñiġaat apiqsruutmik,
“Sumik quviqnaqtuamik iñiqtaqaġutin qiñiqtinnayaqpiuŋ uvaptiknun nalaułhiñ taat-
nasriġaqavich?” [19] Jesus-ŋum kiugai, “Unauvva agaayyuvikpak piiyaġupsiuŋ, piñasruni
uvluni nappatqikkisigiga.” [20] Jew-ŋuruat apiqsruġniġaat, “Piñasruni uvluni nappatqikki-
siviuŋ? Malġukipiaq itchaksrani ukiuni nappaġniakkauruq agaayyuvikpak una!”
[21] Aglaan Jesus uqautigikkaŋa agaayyuvikpak atriŋuniqsuq ilaan timaanun. [22] Taamani
tuqułiġmiñ aŋitqikman, maliġuaqtaiñ itqaġniġaat taatna uqałha, arguaqqutaitḷugich
aglausimaruat uqałhich, suli Jesus uqautigikkaŋi.

*Jesus I*ḷisimagai Iluqaisa Iñuich

[23] Jesus Jerusalem-mi ititlugu niġiqpagvikaami taggisiqaqtuami Apqusraaqtitaułiġmik
iñugiaktuat ukpiġiniġaat qiñiqamisigik quviqnaqtuat savaaŋi. [24] Aglaan Jesus-ŋum
iḷumutuuginġiññiġai, atakkii ilaan iñuich iḷisimmaaġikḷugich. [25] Iñuktigun kaŋiqsipkaġ-
niaġnaqhuni inġiññiqsuq, ilaan kaŋiqsimmaaġikḷugich iñuich isrummatiŋich.

3

*Jesus-ŋum I*ḷisautriḷha Nicodemus-mik

[1] Uvvaasriiñ inniqsuq iñuk atiqaqtuaq Nicodemus-mik, Jew-ŋuruat sivulliuqtaiñ
iḷaŋat, piqatauplunі taapkunani Pharisee-ŋuruani. [2] Unnuat iḷaŋatni utlautiniqsuq
Jesus-mun nipliqhuni, “Iḷisautrii! Iḷitchuġigikput ilvich iḷisautriksrauplutin tuyuułhiñ
Agaayyutmiñ. Kia-unniiñ piyumiñaitchai quviqnaqtuat savaat kisianik Agaayyu-
tim piqasriumalugu.” [3] Jesus-ŋum kiugaa, “Iḷumutuuruamik uqautigikpiñ, iñuum
anitqiñġisuaġuni, Agaayyutim aŋaayuqautaa qiñitlasriyumiñaitchaa.” [4] Nicodemus-
ŋum apiqsrulgiññiġaa, “Qanuġuni iñuguaniktuaq anitqikkisiva? Nalupqinaitchuq,
aakami iḷuanun isitqiaqsiyumiñaitchuq, aniḷḷi tugliḷgitḷasriḷugu.” [5] Jesus-ŋum kiugaa,
“Iḷumutuullapiaqtuamik nipliutigikpiñ, Iñuk anitqiñġisuaġuni imikun suli Ipqitchuakun
Irrutchikun isitlasriyumiñaitchuq Agaayyutim aŋaayuqautaanun. [6] Tamatkua aniruat
iñuŋniñ iñugruiñaurut. Tamatkualiasrii kisiisa Ipqitchuam Irrutchim anitqiksitaŋi

iñuugisirut Ipqitchuakun Irrutchikun. 7 Quviġusruutiginagu nipliutiga, ‘Anitqiksuk-
sraupiaqtusri’. 8 Anuġi igliġaqtuq napmupayaaġukami, ilipsiasriiñ tusraaplugu anuġim
siiġruŋniŋa, aglaan iḷisimatlaitchiksi nakiñ aggiłha unniiñ napmułha. Taatnatun kiña-
payaaq ittuq animaaqtuaq Ipqitchuakun Irrutchikun.” 9 Nicodemus-ŋum apiqsruġniġaa,
“Qanuġuni taatniitlagisiva?” 10 Jesus-ŋum kiugaa, “Ilvich iḷisautraugaluaqhutin Israel-
mi taamna naluniqpiuŋ? 11 Iḷumutuullapiaqtuamik nipliutigikpiñ, Uvagut uqaġaqtugut
iḷisimakkaptiknik suli iḷisautriraqtugut qiñikkaptiknik. Aglaan nallipsi uqałiqput akuq-
tuġummataitchaa. 12 Ilipsi ukpiġinġitchipsitña uqautikapsi nunakŋaqtatigun; qanuġusri
ukpiġitlasrigisivisitña uqautigupsi pakmakŋaqtatigun? 13 Kiñaunniiñ pakmuŋa mayuqsi-
maitchuq, aglaan Iñuum Iġñiŋa atqaqtuaq tatpakmakŋa. 14 Moses kivikmatun nim-
iġiaŋŋuaq nappaqutamun suviksraiḷaami, taatnatun Iñuum Iġñiŋa kiviktaksraugisiruq.
15 Kisupayaaq ukpiqsripḷuni turviñiktuaq ilaanik isruitchuamik iñuugisiruq.
16 “Agaayyutim nunam iñui piqpagivagitḷugich, Iġñitualuni aatchuutiginiġaa. Kisu-
payaaq ukpiqsriłikun turviñiktuaq ilaanik tuquyumiñaitchuq, aglaan isruitchuamik
iñuugisiruq. 17 Atakkii Agaayyutim Iġñiñi tuyuġinġitchaa atanniqsuqtautquplugu
nunam iñuiñun aglaan anniqsuqtautquplugu iluqaitñun. 18 Kisupayaaq ukpiqsripḷuni
tunŋaviñiktuaq Iġñiŋanik, atanniusriaksraitchuq. Aglaan ukpiqsriñġitchuaq atanniqsi-
maaŋaniktuq, takku ukpiqsriłikun tunŋaviñiksimaitḷuni Agaayyutim Iġñituaġikkaŋanik.
19 Taatnaiḷipḷugu taamna atanniusriaksraq ittuq, qauma nunam iñuiñun tikitman. Aglaan
iñuich piqpagitlukkaat taaqtuaq taavrumakŋa qaumamiñ, takku iliŋich irrusriñiksi-
maaqhutiŋ pigiitchuamik. 20 Kisupayaam irrusriñiksimaaqtuam pigiitchuakun qauma
uumigigaa, suli utlautisrutlaitchuq qaumamun, takku ilaan irrusriġiliutikkani pigi-
itchuaq sagviqunġitḷugu. 21 Aglaan kisupayaaq irrusriñikkami iḷumutuuruamik qau-
mamun utlautiraqtuq, taavrumuŋa qaumamun sagviumatquplugu irrusriġiliutikkani
tupiksriłikun Agaayyutmik.”

*John Paptaaqtitchiri I*ḷisimaraułha Jesus-kun

22 Taavruma aquagun Jesus-lu maliġuaqtiniḷu aullaġniqsut nunaŋanun Judea-m.
Tarani ittuallaŋniqsuq iliŋitñi suli paptaaġipluni. 23 John-tuuq paptaaġiniqsuq Aenon-
mi uŋasriñġitchuamiñ Salem-miñ, takku imġukkaqhuni tamanna. Iñuich utlaaġaqługu
ilaan paptaaqtaġniġai. 24 John taamna isiqsimaitchuqsuli isiqsiviŋmun.
25 John-ŋum maliġuaqtaiñ iḷaŋich uqaksraqtuaqsiñiqsut Jew-ŋuruatlu taavrumuuna
ipqiqsakkaułikun. 26 Aasriiñ John-mun utlautiplutiŋ uqautiplugu, “Iḷisautrii! Aŋun
itqaġiviuŋ Jordan-ŋum igḷuani piqatigikkan, ilvich uqautigikkan? Ilaa paptaaġiaqsiruq,
aasrii iñuum iluqani utlakkaa!”
27 John-ŋum kiuniġai, “Kiñaunniiñ sumik piqaġumiñaitchuq, Agaayyutmun
qaitchiñġunnani. 28 Ilipsi iḷisimarigigipsi nipliqsimałłapkun ‘Uvaŋa Christ-
ŋunġitchuŋa, aglaan ilaan sivuani tuyuumaruŋa,’ itqanaiyautityaqtitlugu. 29 Nukatpiaq
katchuutniaqtuaq niviaqsiam uiksrautigigaa. Nukatpiam iḷauraaŋa qichaqatauraqtuq
naalaġnipḷugu, quviagiplugu tusraałha nukatpiam katchuutniaqtuam nipaa. Taatnatun
quviasrułiġa naammatigiruq. 30 Ilaa piġuqtuksrauruq kamanaqsitḷuguni, uvaŋaasrii
nuimaiġḷuŋa.

*Ilaa Aggiqsuaq Qi*ḷaŋmiñ

31 “Ilaa aggiqsuaq pakmakŋa iluqaitñiñ kamanatluktuq. Nunakŋaqtaġli iñułhiñau-
pluni nunamiittuaŋuruq, nunakŋaqtanik nipiqaqhuni. Ilaa aggiqsuaq qiḷaŋmiñ ka-
manatluktuq iluqaitñiñ. 32 Aasrii uqautigigaa qiñikkani tusraakkaniḷu, aglaan kisupayaat
uqałha akuqtunġitchaat. 33 Kia akuqtuiruam uqałhanik nalupqiginġiġaa Agaayyutim
iḷumutuułha. 34 Taavruma Agaayyutim tuyuġikkaŋan Agaayyutim uqałhi uqaġigai, takku
Agaayyutim qaitchipḷugu inuŋaiqługu Ipqitchuamik Irrutchiġmiñik. 35 Aapam Iġñiñi
piqpagiplugu aasrii supayaat aatchuutigigai ilaanun. 36 Ilaa ukpiqsriruaq Iġñiġmik
isruitchuamik iñuułiqaqtuq, aasrii tupiksriñġitchuaq Iġñiġmik iñuułiqaġumiñaitchuq.
Aglaan Agaayyutim qinnautaa nayuutigisiruq ilaani qaŋavak taimuŋa.”

4

Jesus-lu Aġnaġlu Samaria-ġmiu

1 Pharisee-ŋuruat tusraaniqsut Jesus iñunnatluaqsiñipḷugu paptaaġitlukhuniḷu John-miñ 2 (Jesus ilaa paptaaġinġitchaluaqtitlugu, aglaan maliġuaqtai). 3 Jesus-ŋum tus-
raa'amiuŋ uqaġikkaŋat, Judea-miñ aullaġniqsuq Galilee-mun utiqhuni.

4 Utiłiġmiñi taavrumani Samaria-kuaqtuksrauniqsuq. 5 Tikiññiqsuq Samaria-m
nunaaqqiŋanun atiqaqtuamun Sychar uŋasriñġiññiqsuamun nunaŋaniñ Jacob-ŋum
qaisaŋaniñ iġñiġmiñun Joseph-mun. 6 Jacob-ŋum nivviaŋa taraniinniqsuaq. Aas-
rii Jesus igluałiġmikniñ iñiqtuqhuni, nivviam saniġaanun aquvinniqsuq, uvluq qi-
tiqquqman. 7 Samaria-ġmiu aġnaq aggiġñiqsuq imiqtaġiaqhuni. Aasrii Jesus-ŋum
nipliutiniġaa, “Imiksriŋŋa!” 8 Immali maliġuaqtai nunaaqqimuŋniqsut niqiksramiknik
tauqsiġiaqhutiŋ. 9 Aġnam Samaria-ġmium nipliutiniġaa, “Ilvich Jew-ŋurutin aasrii
Samaria-ġmiuŋupluŋa. Qanuqhutin iŋiqpiña imiġukhutin?” (Uvvatakku Jew-ŋuruat
piqatiqatlaitchut Samaria-ġmiunik.) 10 Jesus-ŋum kiugaa, “Iḷisimagupku Agaayyutim
aatchuutiksraŋa suli kisuułha iŋiqtigikkaqpich imiksritqupluni iŋiġayaġiñ, aasrii Ilaan
qaitchiḷutin iñuunaqtuamik imiġmik.” 11 Aġnam nipliutigaa, “Ilvich qattaitmiutin,
aasrii nivviaq itipmiuq. Nakiñmi imiq iñuunaqtuaq piñayaqpiuŋ? 12 Jacob-ŋum
sivulliapta uumiŋa nivviamik piqaqtitaŋatigut, qitunġaiñḷu suli pamiqsaaŋisa imiġvigi-
makkaŋatnik. Ilvich Jacob-miñ kamanatluktuaŋunasrugivich?” 13 Jesus-ŋum kiugaa,
“Kiñapayaaq imiqtuaq imiġmiñ uumakŋa imiġulitqikkisiruq. 14 Aglaan kiñapayaaq
imiġmiñ aatchuutiksramniñ imiġumi imiġulitqiŋñianġitchuq, takku imiq aatchuutik-
sraġa itkisiruq ilaani suvliktuatun nivviatun imiġmik iñuunaqtuamik, piqaqtillugu
ittuksramik isruiḷaamun iñuułiġmun.” 15 Aġnam nipliutigaa, “Taavrumiŋa imiġmik
qaitchiŋŋa, imiġulitqiñġitchumuuŋali unniiñ uvuŋa imiqtatqiñġitchumuuŋa.” 16 Tarra
Jesus-ŋum nipliutiniġaa, “Aullaġutin uqautityaġuŋ iḷaqatin pakma nayuqtigikkan, aas-
riiñ uvuŋatqigutik.” 17 Aġnam kiuniġaa, “Iḷaqataitchuŋa.” Jesus-ŋum kiugaa, “Ilvich
nalauttutin nipliqavich iḷaqataiññipḷutin. 18 Ilvich iḷaqatniktuqsimaruami tallimani,
aasrii nayuqtigikkan pakma nalaullugu iḷaqatiginġitchiñ katchuusrimaitchiñ. Taat-
naqavich nalauttutin.” 19 Aġnam nipliutigaa, “Taatnaiḷipḷugu iḷisimmatiqaġniqavich
kaŋiqsigiga sivuniksriqiraułhiñ. 20 Samaria-ġmiut sivulliavut agaayumaaġuurut uumani
iñġimi aasriiḷi ilipsi Jew-ŋuruani uqaġaqtusri iñuich agaayumaaqtuksraunipḷugich
Jerusalem-mi.” 21 Jesus-ŋum nipliutiniġaa “Aġnaaq, ukpiġiŋŋa, Piviksraq tikitkisiruq
iñuich agaayyuvigitlaiġñiaqmatruŋ Aapa uumaniunniiñ iñġimi naagaunniiñ Jerusalem-
mi. 22 Samaria-ġmiusri iḷisimanġipiaġiksi kisumun agaayumaałiqsi; uvagut aglaan
Jew-ŋuruani iḷisimagikput kisumun agaayumaałiqput, takku iñuich anniqsuqtiksraŋat
Jew-ŋuruaniñ kaŋiqaqtuq. 23 Aglaan piviksraq tikisaaqtuq, pakmaunniiñ tikiumaanik-
tuq, iḷumun putqataġviqaqtuat agaayumaaġviginiaqmatruŋ Aapa Ipqitchuakun Ir-
rutchikunlu iḷumutuułikunlu. Takku Aapauruaq piqaġuktuq iñuich agaayumaaġvigini-
aqtuanik iŋmiñun taatnaiḷiḷugu. 24 Agaayyun Irrusriuruq. Tamatkua putqataġviqaq-
tuat ilaanik agaayumaaqtuksraupiaqtut Ipqitchuakun Irrutchikunlu iḷumutuułikunlu.”
25 Aġnam nipliutiniġaa, “Uvaŋa kaŋiqsimagiga Messiah taiyuutilik Christ-mik aggiqsaġu-
maruaq. Ilaan aggiġumi uqautisraġumakkaŋatigut supayaamik.” 26 Jesus-ŋum nipliuti-
gaa, “Uvaŋa uqaqatin Ilaaŋuruŋa.”

27 Taatnaanigmiuglu tarani Jesus-ŋum maliġuaqtai utiġniqsut. Atqunaq
quviġutchaŋniqsut Jesus aġnamik uqaqatiqaġniqman. Aglaanguuq nalliata
nipliutinġiññiġaa aġnaq, “Sumik pisukpich?” naagaqaa apiqsrunġiññiġaat Jesus,
“Suvaata aġnamik uqaqatiqaqpich?” 28 Tarakŋa aġnam imiqtautni unitḷugu,
nunaaqqimun utiġniqsuq, uqaaqsipḷuniasriiñ iñuŋnun, 29 “Maligluŋa qiñiġiaqsiuŋ iñuk
uqautriga suraġałipayaamnik. Ilaa Christ-ŋunġitchaluaqpa?” 30 Tamatkua uniññiġaat
nunaaqqiq utlautiplutiŋ Jesus-mun.

31 Taatnałhatniguuq, maliġuaqtaiñ Jesus uqapsaaġniġaat, “Iḷisautrii, niġġiiñ!” 32 Ilaan
kiuniġai, “Niqautiqaqtuŋa iḷisimanġisapsitñik.” 33 Taatnaqman maliġuaqtai avat-
mun apiqsruqtautiaqsiñiqsut, “Iñuum una payunġitchaluaġniqpauŋ niqiksramik?”
34 Jesus-ŋum nipliutiniġai, “Niqautiqaqtuŋa tupiksriḷiġmik tuyuġirima pitqutaanik
suli itqanaiḷiksraŋanik savaam qaisaŋan iñiqtaġitquplugu.” 35 “Uqaġaqtusri, it-
naiḷipḷugu nautchiiviksigun, ‘Sisamani tatqiñi ittaqtuq katitchiviksraq.’ Uvaŋali ni-
pliutigipsi, qiñiqtuallautaqsigik nauruat pakma piŋŋuqtuat katitaułhiñaaġuqhutiŋ.
36 Iñuk kipripḷuni katitchiruaq akiññagaqtuq katitchiḷiġmiñi nauruanik isruitchua-
mun iñuułiġmun, atunim aasrii nautchiiruaġlu kipriruaġlu quviasruqatigiikkisipḷutik.
37 Uqautauruaq iḷumutuuruq itna, ‘Iñuk nautchiiraqtuq atlam aasrii kipiplugu, kati-
tlugu mukkaaksraq.’ 38 Uvaŋa tuyuġipsi kipriḷusri katitchitquplusri nautchiiviŋmi
savaaqaġvigimaisapsitñi atlat savaaŋatni aasrii piññagusri taipchua savaaŋatniñ.”
39 Samaria-ġmiut iñugiaktuat nunaaqqimikni ukpiqsriñiqsut Jesus-mik aġnam itnałh-
agun, “Ilaan uqautigaaŋa supayaamik atuqsimakkamnik.” 40 Taatnaqługu Samaria-
ġmiut tikitñamitruŋ, ittuallaquaqsiñiġaat iŋmikni. Jesus-ŋumaasriiñ malġuŋni uvluŋni
nayuġniġai. 41 Iñugiaksiḷaaġniqsut ukpiqsriruat ilaan uqauttutaigun. 42 Aasrii aġnaq
uqautiniġaat, “Ukpiqsriḷiqsugut ilvich nipiłhiñaġinġisapkun aglaan uvaptiknik tus-
raaplugu, iḷitchuġigikput iḷumutun anniqsuqtiksraułha nunam iñuiñik.”

Jesus Mamititchiñiqsuq Aŋalatchirim Iġñiŋanik

43 Kiñuagun malġuk uvluk Jesus aullaġniqsuq Galilee-mun. 44 Ilaan iḷisimagaluaqługu,
“Sivuniksriqiri kamakkusriaqatlaitchuq iŋmi nunamiñi,” aullaġviginiġaa. 45 Galilee-
mun tikitman iñuich paġlaniġaat, qiñianikługu supayaaq savaaġikkaŋa niġiqpagvikaami
taggisiqaqtuami Apqusaakkaułiġmik, takku iliŋittuuq utlautiniqsut niġiqpagvikaamun
Jerusalem-mi.
46 Taatnaqhuni Jesus utitqiŋñiqsuq Cana-mun Galilee-mi ittuamun, sivuani imiġmik
misruġuġuqtitchiviŋmiñun. Aasrii Capernaum-mi inniqsuq aŋalatchiri iġñiqaġniqsuaq
atniġñaqtuamik. 47 Tusraa'amiuŋ Jesus tikitḷugu Galilee-mun Judea-miñ, utlakługu
apiqsruġniġaa Capernaum-muglugu iłuaqsipkaġayaitmaŋaan iġñi tuqułhiñaaġuqtuaq.
48 Jesus-ŋum nipliutiniġaa, “Nalliqsiunniiñ tarra ukpiqsriyumiñaipiaqtuq, qiñiġaluaqani
kamanaqtuaniglu savaanik quviqnaqtuaniglu.” 49 Aŋalatchirim kiulgiññiġaa,
“Maliŋŋa, qitunġauraġa tuqugaluaqtitnagu!” 50 Jesus nipliutigaa, “Aullaġiñ, iġñiġiñ
iñuugisiruq!” Taavruma iñuum Jesus-ŋum nipliutaa ukpiġiplugu aullaġniqsuq.
51 Aŋiḷaatmuktitlugu savaktaiñ paaġniġaat tusraapkaġiaqługu “Iġñiġiñ iñuugaqsiruq.”
52 Apiqsruġniġai qaŋaaglaan iġñi iłuaqsitmuaqsipmaŋaan. Taapkua kiuniġaat,
“Ikpaksraq uvluqpaguġniġmiñiñ atautchimun iḷiyuŋnaqsipman uunaqłuutaiqsuq.”
53 Aapauruam iḷitchuġiniġaa atuummiḷha taivrumani sassaġniġmi Jesus-ŋum
nipliutikmani, “Iġñiġiñ iñuugisiruq,” Taatnaqhuni ukpiliġñiqsuq, suli iluqaġmiŋ
tupiqatipayaaŋiḷu. 54 Taavruma tugliḷiġniġaa quviqnaqtuaq savaaŋa Jesus-ŋum Galilee-
mukman Judea-miñ.

5

Jesus-ŋum Mamititchiḷha Atniġñaqtuamik Narvauram Siñaani

1 Aquagun tamarruma Jew-ŋuruat niġiqpagvikaaŋat ilgiññiqsuq. Aasrii Jesus-tuuq
utlautipluni Jerusalem-mun. 2 Taamani Jerusalem-mi Ipnaich Paaŋatni narvauraqaġniq-
suq tallimanik quliġutilik. Hebrew-tguuq uqaŋatigun taiyuutiqaġniqsuq Bethzatha-
mik. 3 Iñugiallapiaqhutiŋ iñuich atniġñaqtuat nalaniqsut tamatkunani quliġutit atiŋitñi
qiñitlaitchuat, pisrutlaitchuat, suli auliyatlaiḷat taqqipḷutiŋ imġum iḷiqsraqtiłiksraŋanik.
4 Uvvaguuqtakku qakugulitchiaqługu Agaayyutim israġulgan imiq iḷiqsraqtitaġniqmagu
aasrii sivulliq atniġñaqtuaniñ kiñiḷġaaqtuaq aŋalataupkaqqaaqługu imiq mamitau-
raġniqsuq qanusripayaamik atniġñautiqaġaluaŋŋaġmi. 5 Iñugguuq atniġñaqtuaq
iñuiññaq akimiaq piñasruni ukiuni tarani itmiñiqsuq. 6 Jesus-ŋum qiñiġniġaa nalaruaq

suli kaŋiqsipḷugu ilaan atniġñałha takiruami, aasrii nipliutiniġaa, “Iłuaqsisukkaluaqpich?” 7 Atniġñaqtuam kiuniġaa, “Uvaŋa kiñisaitchaqtuŋa imiq iḷiqsraqtitaupman. Takanuŋaġniaqtitluŋa atlam sivulliugaġigaaŋa.” 8 Jesus-ŋum nipliutigaa, “Makillutin, ikivġatin tigulugich pisrugiñ.” 9 Taimmaiñaq taamna mamitauniqsuq; ikivġani tiguplugich, pisruŋniqsuq.

Uvluq tamanna taavruma atuummivia Jew-ŋuruat minġuiqsiaġviginiġaat. 10 Taatnaqługu Jew-ŋuruat nipliatiaqsiñiġaat iñuk iłuaqsikkauruaq, “Ugluvak minġuiqsiaġviuruq. Atuqtaksraptiknun akitñautiniqsutin ikivġapnik akiyaqavich.” 11 Ilaan kiuniġai, “Taivruma iłuaqsipkaqtima uqautigaaŋa, ‘Ikivġatin tigulugich pisrugiñ.’ ” 12 Taapkua apiqsruġniġaat, “Kia taatnaquvatin?” 13 Aglaan taavruma iłuaqsikkauruam iḷitchuġinġiññiġaa kisuutilaaŋa, atakkii Jesus tamaakŋa piiġñiqsuq iñugiakpagitḷuni tamanna. 14 Aquagun taavruma Jesus-ŋum paqinniġaa Jew-ŋuruat agaayyuvikpaŋatni aasriiñ nipliutiplugu, “Ataŋii. Pakma iłuaqsirutin. Killuqsatqiŋñiaqnak. Takku killuqsaġuvich pigiitḷuktuaq tikitpiaqtuq ilipnun.” 15 Taavruma iñuum aullaqami Jew-ŋuruat uqautiaqsiñiġai Jesus-ŋunipḷugu iłuaqsipkaqtini. 16 Taavrumiŋa piqusriqhutiŋ Jew-ŋuruat piyuagaqsiñiġaat Jesus, ilaa iłuaqsiiñipḷugu minġuiqsiaġvium uvluani. 17 Jesus kiuniġai, “Aapaga savaktuq ataramik iñiqługu, suli uvaŋaptuuq savaktuksraupmiuŋa.” 18 Taavruma nipliutim Jew-ŋuruat sivunniqsillapiaġniġai tuqqutchukługu, taavrumuunałhiñaunġitchuaq minġuiqsiaġvium atuqtaqsraigun aglaan nipliḷhagunlu Agaayyutmik aapaqaġnipḷuni suli atriḷiutipluni iŋmiñik Agaayyutmun.

Iġñiġuruam Aŋalatchiḷha

19 Jesus kiugai, “Uqautigipsi iḷumutuuruamik itna, Iġñiq iñiqtaqatlaitchuq iŋmigułhiñaq. Ilaa savaaqaġaqtuq taavrumiŋa qiñikkaġmiñik Aapani savaaqaqman. Supayaamik Aapauruaq iñiqtaqaqman, Iġñiŋantuuq savaaġiraġigaa. 20 Aapam Iġñi urriqsuutiraġigaa iluqaanik savaaġitlakkaġmiñik, atakkii piqpagiplugu. Ilaan iḷisautigisipḷugu kamanatluktuanikunniiñ tamatkunakŋa iñiqtaġikkaŋiñiñ, ilipsi quviġusrullapiatlasriḷusri. 21 Atripḷugu Aapaa aŋipchairaġiłha tuquruanik iñugutqiḷiġmun, taatnatullapiaq Iġñiŋa qaitchitḷaruq iñuułiġmik tamatkunuŋa pisukkaġmiñun. 22 Aapaŋa iŋmiñik atanniqsunġiqhuni, aglaan Iġñi qaitchianiŋniġaa atanniiḷiġmik. 23 Taatnaqhuni iluqani kamakkun itkisiruq Iġñiŋanun atriḷugu iñuich kamaqsriḷhat Aapaŋanik. Kiñapayaaq kamakkutaitchumi Iġñiŋanun kamakkutaitmiuq Aapaŋanun tuyuġiraanun. 24 Iḷumutuullapiaqtuamik uqautigipsi, Kiñapayaaq tusraaruaq uqautimnik suli ukpiqsriruaq tuyuġirimnik piññaktaqtuq isruitchuamik iñuułiġmik. Taamna atanniqsiuyumiñaitchuq, aglaan pituġaaniktuq tuquŋałiġmiñ iñuułiġmun.

25 “Uqautigipsi iḷumutuullapiaqtuamik, Piviksraq tikiññiaqtuq, ami tikiumaaniktuq tuquŋaruat tusraałiksraŋat nipaanik Iġñiŋan Agaayyutim, aasrii tamatkua tusraaruat iñuuniaqtut. 26 Atripḷugu Aapauruaq Ilaa kaŋiuruaq iñuułiġmi, taatnatun Aapauruam inillakkaa Iġñiġikkani kaŋiutlasripḷugu iñuułiġmi. 27 Suli qaitchaa Iġñi nalaullugu aŋalatchiḷiksramik atanniqsuiḷiġmik, atakkii Ilaa Iñuum Iġñiġiplugu. 28 Taamna quviġusruutiginagu, piviksraq tikiññiaqtuq tuquruat iluqatiŋ iḷuviġni tusraagisiḷhat nipaanik. 29 Aasrii iliŋich aŋitqigḷutiŋ iḷuviġniñ, tamatkua savaaġiksuat aŋiḷutiŋ iñuułiġmun suli tamatkua savaaġiitchuat aŋiḷutiŋ sivuuġanaqtuamun atanniqsiuviksraġmiknun.

Iḷisimarit Jesus-kun

30 “Sumik savaaqaġumiñaitchuŋa uvapkuiñaq. Uqausriusriaġa tuvraqługu Agaayyutmiñ atanniiraqtuŋa. Taatnaqhutiŋ atanniutitka nalaunŋarut, takku pisułłapkun itinġitḷugu, aglaan tuyuġirima pisułhagun. 31 Uvapkuiñaq uqaqsaġniaġuma, iñuich ukpiġiyumiñaitchaat iḷumutuuniḷugu. 32 Aglaan ittuq uqautigiriga, uqaqtuaq iḷumutun uvapkun. 33 Ilipsi tuyuqaqapsi iñuŋnik kaŋiqsiuqtuksranik John-mun Paptaaqtitchirimun, ilaan uqautigaasri taavrumuuna iḷumutuuruamik. 34 Iñuŋmik iḷisimariqaġnanġitchaluaqłuŋa, aglaan taamna nipliutigigiga ilipsi anniqsuqupḷusri.

35 John atriqaqtuaq nannimik ikimaruamik qaummaġiksipḷugu, ilipsipsuuq sivikitchuami
taimani quviagigiksi qaumagikkaŋa. 36 Aglaansuli uvapkun piqaqtuŋa iḷisimarimik
kamanatluktuamik John-ŋum iḷisimaraułhaniñunniiñ, makua savaat iñiqtaġikkaġma,
Aapaa qaisaŋiñ savaaġitquplugich itqanaiġḷugich tamatkua nalupqinaiqsruġaat
Aapamun tuyuġiłiġa. 37 Aapauruaqtuuq tuyuqaqtuaq uvaŋnik uqaqtuq tamarrumuuna,
ilipsi tusraanġaqsimaitchaluaġiksi nipaa unniiñ kigiñaŋa qiñiġlugu. 38 Ilipsi uqauttutai
piginġitḷugich unniiñ ukpiġinġitḷugu taamna tuyuġikkaŋa. 39 Iḷisaaġigisi uqałhich
aglausimaruat iñuułiġmik isruitchuamik paqitchiñasugiplusri. Tamarra tamatkua
uqautiqaqtuat uvapkun, 40 aglaan piyummataitchusri uvaŋnun utlautisrugusri aasrii
piññagusri iñuułiġmik uvapkun.

41 "Nanġaqsiułiksraq iñuŋniñ qiñiġniaġaginġitchiga. 42 Aglaan iḷisimagiksi, suut-
naġinġitchiksi piqpaksriḷiq suvaluk Agaayyutim piqpaktaŋa. 43 Aggiqsuŋa Aapaa
aŋalatchisaagun aasii akuqtunġitchipsitña. Naagasuli iñuk kiña aggiqpan iŋmi saŋŋimi-
gun, ilipsi akuqtuġniaġiksi. 44 Ilipsi nanġautisruuruani avatmun aasriiñ suliqutig-
inġitchiksi nanġausriaksraqsi Agaayyutmiñ kisianiñ. Qanuġusrimi ukpiqsriñiaqpisi?
45 Isrummatiginagu uvaŋnun patchisiqutigisiñiḷusri Aapaanun. Moses-ŋum patchitri
sagviummigaa, taimñaami Moses ilipsi tunŋavigikkaqsi. 46 Iḷumun ukpiġiniġupsiuŋ
Moses, tunŋaviginayaqmigipsitña ukpiġiluŋa takku ilaan aglaktigun uqautigigaaŋa.
47 Aglaan aglaaġikkaŋi ukpiġinġitñapsigik, qanuġusri ukpiqsrigisivisi uvaŋa uqałimnik?"

6

Jesus-ŋum Niġipchaiḷha 5,000 Aŋutinik

1 Taavruma aquagun Jesus ikaaŋaruq taagatchiaŋanun narvaŋan Galilee-m. Taamna
narvaq taggisiqaqmiuq Tiberias-mik. 2 Iñugiallapiaqtuat malilgiññiġaat, atakkii iliŋisa
qiñiqługich quviqnaqtuat savaaŋi iłuaqsiraġaiḷikun atniġñaqtuanik. 3 Jesus qimiġaamun
mayuqhuni, aquvinniqsuq maliġuaqtiniḷu. 4 Jew-ŋuruat niġiqpagvikaaŋat taggisiqaq-
tuaq Apqusraaqtitaułiġmik tarani qalliñiqsuq.

5 Jesus qiñiqługich iñugiallapiaqtuat iñuich utlautiruat iŋmiñun nipliutiniġaa Philip,
"Nakiñ tauqsiġayaqpisa niġisuiġutiksraŋatnik ukua iñuich?" 6 Taavrumiŋaguuq ni-
pliutiniġaa Philip uuktuaqługu, Jesus-ŋum iḷisimaanikkaluaqługu sułiksrani. 7 Philip-
ŋum kiuniġaa, "Malġuk kavluutik akiaknik naamayumiñaitchut qaqqiaqsisigisaġuptigik
iñullaa mikiruuramikunniiñ niġiyumiñaqsiḷugu." 8 Maliġuaqtit iḷaŋata, Andrew, Si-
mon Peter-m aniqataa, nipliqsuq, 9 "Uvvauvani nukatpiaġruk piqaġniqsuq tallimanik
qaqquuranik barley-nik suli qaluuraaŋnik. Aglaan suugisivat taapkua itna iñugiak-
tigiruami iñuŋmi?" 10 Jesus nipliutigai, "Iñuich aquvititchigik." Ivigaaŋupluniguuq
tamanna. Iñuk iluqani aquvinniqsuq. Aŋutiłhiñat 5,000-siyuŋnaq. 11 Jesus-ŋum
qaqqiaq tigu'amiuŋ, Agaayyun quyaniġaa agaayupluni, autaaġutaupluniasrii iñuŋnun
aquppiruanun. Taatnatunsuli iñiqtaqaġniqsuq qalukkun. Aasrii iluqatiŋ niġiñiq-
sut pisuiġataqhutiŋ. 12 Niġisuiḷḷakmata, Jesus nipliutigai maliġuaqtini, "Iḷakupayaat
katitchigik aasrii iksisruŋaqasri." 13 Katitchi'amiŋ, immiġñiġaich qulit malġuŋnik
aguupmaich iḷakuatnik tallimaniñ barley-niñ qaqquuraniñ iñuich niġġivigikkaŋatñiñ.
14 Iñuich qiñiqamitruŋ quviqnaqtuaq savaaq Jesus-ŋum iñiqtaŋa nipliġñiqsut, "Iḷumutun
una ilaaŋuniqsuq. Tarra sivuniksriqirauniqsuq aggiqsuksrautauruaq nunam iñuiñun."
15 Jesus-ŋum kaŋiqsiñiġaa iñuŋnun umialiguqtinniałiksrani nunuriḷuni. Taatnaqhuni
unitḷugich aullaumiugallaŋniqsuq qimiġaanun kisimi.

Jesus-ŋum Pisrułha Imġum Qaaŋagun

16 Unnuksraaqman maliġuaqtai narvamun utlautiniqsut. 17 Umiamun iki'amiŋ
utiaqsiñiqsut Capernaum-mun ikaaqługu narvaq. Unnuaġuqman Jesus-ŋum ut-
lanġiññiġaisuli. 18 Anuġiġuutiqpauraġniġai qaiḷġuutipḷugich. 19 Maliġuaqtit iputlutiŋ

piñasrunik naagaqaa sisamanik mile-lanik iglianigmiullu, qiñiaqsiñiġaat Jesus pisruktuaq imiġmi qalliruaq umiamun. Aasrii iliŋich iqsitchallapiaġniqsut. [20] Jesus-ŋum nipliutiniġai, “Iqsiñasri! Uvaŋauruŋa.” [21] Taapkua ikiyumaliqsipiaġniġaat, aasrii ikipman taimmaiñaq umiam tikiñŋaniktiġniġaa sivuniġikkani.

Jesus-ŋum Qaqqiaŋułha Iñuułiġmi

[22] Uvlutqikman iñuich iñugiaktuat aullanġitchuat tamaaniaŋaniñ narvam, iḷitchuġiniġaat atausrisualuk umiaq taraniitilaaŋanik. Jesus aullaqataunġiḷha maliġuaqtimigun suli itqaġiniġaat kisimiŋ maliġuaqtaiñ aullałhat. [23] Atlat umiat Tiberias-miñ tulaagaqsiñiqsut qaniŋanun niġiqpagviata Atanġuruaq agaayutrianikman. [24] Iñugiaktuat kaŋiqsima'amitruŋ Jesus taraniinġiḷha unniiñ maliġuaqtai, umianun ikiplutiŋ Capernaum-mun aullaġniqsut pakakługu. [25] Narvam igḷuani iñuich Jesus paqitnamitruŋ, nipliutiniġaat, “Iḷisautrii! Qaŋaaglaan mauŋaqpich?” [26] Jesus-ŋum kiugai, “Iḷumutuullapiaqtuamik nipliutigipsi, paqitkipsitña takku niġiḷḷapsigun qaqqiamik pisuiġataqhusri piqutigitlusruŋaqnagich qiñikkasri quviqnaqtuat savaatka saŋŋigikkapkun. [27] Sakuugutiqaqasri niqimik piunġiqsaqtuamik aglaan sakuugutiqaġitchi niqimun ittuaksramun isruitchuamun iñuułiġmun. Taamna niqi Iñuum Iġñiŋan qaitkisigaa ilipsitñun, takku Agaayyutim Aapam nalunaiqsaġigaa iłuaġikkaułhagun Ilaa.” [28] Tamatkua apiqsruġaat, “Suruksrauvisa savaaqaġniaġupta Agaayyutim savaaŋiñik?” [29] Jesus kiugai, “Uvva savaaq savaaġitqukkaŋa Agaayyutim ilipsitñun, ukpiqsritqugaasri ilaanik tuyuġikkaġmiñik.” [30] Tamatkua kiugaat, “Sumik qiñikkiġayaqpisigut quviqnaqtuamik saŋŋipkun, uvagut qiñiġlugu ukpiqsritḷasriḷuta ilipnik. Sumik iñiqtaqaġayaqpich? [31] Sivulliavut niġimarut taiyuutiliŋmik Mannamik qaqqumik pakmakŋaqtamik suviksraiḷaami atripḷugu uqautigimaruaq iŋiḷġaan uqałiġmi, itna, ‘Ilaan qaitchigai qaqqumik niqiksraŋatnik pakmakŋa.’ ” [32] Jesus nipliqsuq, “Iḷumun nipliutigipsi, taimña Moses niqiqaqtitchiruq ilipsitñik pakmakŋa timiłhiñamun ittuamik, taiyuutiliŋmik Manna-mik. Uvvaaglaan Aapaa qaitchigaasri iñuunaqtuamik iḷumutuuruamik niqiksramik pakmakŋa qiḷaŋmiñ. [33] Uvvatakku niqiksraq Agaayyutim qaisaŋa ilaaŋuruq atqaqtuaq pakmakŋa iñuułiġmik qaitchipḷuni nunam iñuiñun.” [34] Tamatkua nipliutiniġaat, “Ataramik qaitchisigut taavrumiŋa niqiksramik.”

[35] Jesus-ŋum nipliutigai, “Uvaŋa atrigigaaŋa qaqqiam niqiksrauruam timikun, uvaŋa kaŋigigaaŋa iñuutlasriḷiksram iñuutchikun. Iñuk utlautiruaq uvaŋnun niġisulitqikkumiñaitchuq, suli ukpiqsriruaq uvapkun imiġulitqikkumiñaitchuq. [36] Aglaan uvaŋa uqautianikkipsi arguaqtułłapsigun, takku ilipsi qiñiġaluaqłuŋa savaaġikkapkun ukpiqsrisunġitchusri. [37] Kiñapayaaq Aapaa qaisaŋa uvaŋnun utlautigisiruq. Aasrii kiñapayaaq uvaŋnun utlautiruaq saqitchumiñaitchiga. [38] Takku atqaqtuŋa pakmakŋa tuyuġirima pitqutigikkaŋa iñiqtaġityaqługu, pisułłapkuunġitchuaq. [39] Uvvauna pisułiġigaa tuyuġirim uvamnik tammaitqunġiḷiksraġa nalliatnikunniiñ qaisaġianikkaŋiñiñ uvaŋnun aglaan iluqaisa aŋitqiksillugich iñuułiġmun uvlumi aqulliġmi. [40] Uvvauna Aapaa pisułiġigaa iluqatiŋ qiñiqtuat iġñiġuruamik suli ukpiqsriruat ilaanik piqałiksraŋat isruitchuamik iñuułiġmik aasrii uvaŋa makititkisipḷugich iñuułiġmun aqulliġmi uvlumi.”

[41] Jew-ŋuruat uqapiḷuutigiaqsiñiġaat ilaan nipliḷhagun, itna, “Uvaŋa niqiksrauruŋa atqaqtuaq pakmakŋa.” [42] Iliŋich nipliġñiqsut, “Jesus-ŋunġitpauna, Joseph-ŋum iġñiŋa? Uvagut iḷisimagivut aapaŋalu aakaŋalu. Qanuqhunimi nipliava atqaġnipḷuni pakmakŋa?” [43] Jesus kiugai, “Uqapiḷuguiqitchi! [44] Kiñaunniiñ uvaŋnun utlautilguitchuq kisianik Aapauruam tuyuġirima uvaŋnun utlautipkaqmani. Aasrii uvaŋa aŋitqiksitkisigiga iñuułiġmun uvlumi aqulliġmi. [45] Sivuniksriqirit aglausimaruat, ‘Agaayyutim iñupayaat iḷisautigisigai.’ Kisupayaaq naalaġniruaq Aapamik suli iḷitchiyumaruaq Ilaaniñ utlautiraqtuq uvaŋnun. [46] Kia-unniiñ qiñiqsimaitchaa Aapa, aglaan kisimi Agaayyutmiqnisauruam qiñiqsimagaa Aapa. [47] Iḷumutuuruamik nipliutigipsi, kiñapayaaq ukpiqsriruaq isruitchuamik iñuułiqaqtuq. [48] Uvaŋa qaqqiaŋuruŋa iñuunaqtuaq. [49] Ilipsi sivulliasri niġimaŋŋaġmiŋ pakmakŋaktamik qaqqumik suviksraiḷaami tuqurut

timimikkun. 50 Aglaan qaqqiaq atqaqtuaq pakmakŋa itniittuq, kiapayaaq niġikpagu
tuquyumiñaitchuq. 51 Uvaŋa iñuunaqtuaq qaqqiaq atqaqtuaq pakmakŋa. Kiñapayaaq
iñuk niġigumi taavrumakŋa qaqqiamiñ iñuugisiruq taimuŋa, aasrii timiga qaqqiaŋuruq
qaisaksraġikkaġa nunam iñui iñuutlasritquplugich."
52 Taatnaqman Jew-ŋuruat uqaatchagutiniqsut iŋmiknun aasrii apiqsruqługu,
"Qanuġuni uuma iñuum timimiñik niqiksriññiaqpatigut?" 53 Jesus-ŋum
kiugai, "Iḷumutuuruamik nipliutigipsi, ilipsi niġiñġitchupsiuŋ timaa Iġñiŋan
piqaġumiñaitchusri iñuułiġmik ilipsitñi. 54 Kiñapayaaq niqiniktuaq timimnik suli
iminiktuaq augikkamnik isruitchuamik iñuułiññaktaqtuq, aasrii aŋitqiksitkisigiga
iñuułiġmun aqulliġmi uvlumi. 55 Uvvatakku timiga iḷumun niqiksrauruq, suli auga
iḷumun imiksrauruq. 56 Kisupayaaq niqiqaqtuaq timimnik suli imiqaqtuaq augikkamnik
iñuuruq uvapkun suli iñuugisipḷuni piqasriutiluni uvaŋni. 57 Iñuuruam Aapam
tuyuġipluŋa, suli uvaŋaptuuq iñuuruŋa ilaagun, taatnatuntuuq kiña niqiqaqtuaq
uvamnik iñuugisipmiuq uvapkun. 58 Iñuum taamna qaqqiaq niqigigumiuŋ iñuugisiruq
qaŋavak taimuŋa. Taamnauruŋa qaqqiaq atqaqtuaq pakmakŋa atriginġisaŋa
qaqqiam sivulliapsi niġitchaŋat, naagaunniiñ tuquplutiŋ." 59 Taatnaġniġai Jesus-ŋum
iḷisautriñiġmiñi katraġviŋmi Capernaum-mi.

Uqałhich Isuitchuakun Iñułikun

60 Iñugiaktuat maliġuaqtaiñ tusraaplugu nipliġñiqsut, "Taamna iḷisauttun akuq-
tułiksraŋa sakiqnaqtuq. Kia naalaġnigisivauŋ?" 61 Uqautigaluaqtitnaniguuq, Jesus-
ŋum kaŋiqsimapmitchaŋi maliġuaqtini uqapiḷuktuat tamarrumuuna uqaġikkaġmi-
gun. Taatnaqługich nipliutiniġai, "Taavruma nipim piyummataiqsitkaqsivasri?
62 Isrummatigisriuŋ qiñiłiksraŋa Iġñiŋan Iñuum utiaqsikpan sivuani irvigimakkaġmiñun.
Taatnaaqsikpan nikaliġukkayaġniqpisi? 63 Ipqitchuaq Irrusriq iñuułiqaqtitchiruaŋuruq.
Timi iñuułiqaqtitchiñġitchuq. Uqałhich ilipsitñun uqautigianikkatka Irrusriurut, suli
iñuupkaġisipiaġaasri. 64 Naagauvva iḷapsi ukpiġinġitchaich," Jesus-ŋum taatnaġniġai.
Iḷisimaplugu aullaġniisaġatałhaniñ kisuułhat ukpiqsriñġitchuaq suli kisuugisiḷha tu-
niriksraġmi. 65 Aasrii nipliġñiqsuq. "Taavrumiŋa piqusriqḷugu uqautigipsi, kia-unniiñ
utlautiyumiñaiḷha uvaŋnun kisianik Aapam utlautipkaqpani taatnatlasriḷugu."
66 Taavruma aquagun iñugiaktuat maliġuaqtai kiñumuaktut malitqikkummataiqḷugu
ilaa. 67 Taatnaqhuni Jesus nipliutiniġai qulit malġuk maliġuaqtini, "Ilipsipsuuq kiñu-
muakkumanġitchaluaqmivisi?" 68 Simon Peter-m kiuniġaa, "Ii, Ataniiq, kimunmi aullaġi-
sivisa? Ilvich pigigitin uqałhich isruitchuamik iñuunaqtuat. 69 Pakma ukpiġigikput
iḷitchuġiplugu ipqitchuaŋutilaan Agaayyutmiqnisauplutin." 70 Jesus kiugai, "Ilipsi qulit
malġuuplusri piksraqtaaġinġitpisimi? Aglaan iḷari Tuunġaqmiqnisauruq." 71 Ilaanguuq
uqautiginiġaa Judas, iġñiŋa Simon Iscariot-ŋum. Uvvatakku Judas qulit malġuuqataugaluaqhuni, tunisiyumaniqsuq Jesus-mik.

7

*Jesus-lu Aniqatai*ḷu

1 Tamarruma kiñuagun Jesus igliġniqsuq Galilee-mi, igliġummataiḷaqhuni Judea-mi,
atakkii Jew-ŋuruat tuqqutchukługu. 2 Jew-ŋuruat niġiqpagvikaaŋata Palapkaat tikiyas-
riruq. 3 Uvvaasriiñ Jesus-ŋum nukatchiaŋiñ aŋutit nipliutiniġaat, "Uniḷḷugu mannaaq,
aullaġiñ Judea-mun, ilviḷḷi maliġuaqtivich taamani qiñiġumigaat savaaq iñiqtaġikkan.
4 Kiñaunniiñ iriqsimatlaitchuq savaaġmigun iḷisimatqullapiaqami. Ilvich iñiqtaqaqtuami
tamatkuniŋa, iluqaitñun iñuŋnun iḷitchuġipkaġiñ." 5 Taatnaġniġaat nukatchiaŋiunniiñ
ukpiqsriñġitḷutiŋ Ilaanik. 6 Jesus nipliutigai, "Piviksraġa nalaullugu tikiumanġitchuq-
suli. Ilipsi aullałhiñaaŋurusri sumipayaaq. 7 Nunam iñuiñ uumigikkaġinġitchaasri
uvaptun, atakkii uvaŋa uqausrimaplugich iñuuniałhat pigiiḷhagun. 8 Ilipsi niġiq-
pagvikaanukkitchi. Aullanġitchuŋa pakma atakkii aullaġviksraġa tikiumanġitchuqsuli."
9 Taatna uqautilġaaqługich Galilee-mi ittuallaŋniqsuqsuli.

Jesus Niġiqpagvikaaŋani Palapkaatit

10 Aquagun nukatchiani niġiqpagvikaanuanikmata, Jesus-tuuq aullaġniqsuq sagviaq-
tusruŋaqani iñuŋnun, aglaan nalunautchipḷuni. 11 Jew-ŋuruat qiñiġniaġaluaġniġaat
niġiqpagvikaaŋani itnaqhutiŋ, “Naamiimma taimña?” 12 Iñuich atqunaq uqaksraqtu-
niqsut Ilaagun, iḷaŋich uqaqhutiŋ iñullautaunipḷugu aasriiḷu iḷaŋich uqaqhutiŋ pigi-
iññipḷugu kinnitñiŋnipḷugu iñuŋnik. 13 Aglaan kia-unniiñ uqaksraqtutiginġiññiġaa
sagviġḷugu, atakkii iqsipḷutiŋ Jew-ŋuruat sivulliuqtinik.

*Jesus I*ḷisautriḷha Niġiqpagvikaaŋani

14 Niġiqpagvikaaŋata avvaŋa atuumaanikman, Jesus utlautiniqsuq Jew-ŋuruat
agaayyuvikpaŋatnun aasriiñ iḷisautriaqsipḷuni. 15 Jew-ŋuruat atqunaq quviġutchaŋniq-
sut nipliqhutiŋ, “Qanuqhuni una iñuk iḷisimaniqpa apai, iḷisaqsimaitchaluaqhuni?”
16 Jesus kiugai, “Iḷisauttutiga uvamniqnisaunġitchuq aglaan Agaayyutmiñ tuyuġirimniñ.
17 Kisupayaam piyummatiqaġumi maliguglugu Agaayyutim pisułha iḷisimatlagisigaa
iḷisauttutma Agaayyutiqniqsaukmagaan naagaqaa uvamniqnisaukmagaan. 18 Iñuk
nipiqaqtuaq iŋmigułhiñaq piññaŋniaġaqtuq kamagitchiułiksraġmiñik. Aglaan
taamna kamanaqtitchiruaq tuyuġirimiñik iḷumutuuruq, ilaani piitchuq taŋiġiḷaaq.
19 Moses-ŋumliumaa qaitchitchaŋasri maliġutaksranik? Aglaan nallipsiunniiñ
maliġutaksrapayaaq tupiginġitchaa. Suvaata tuqqutchumavisitña?” 20 Iñugiaktuat
kiugaat, “Ilvich tuunġaqtaqaqtutin! Kia tuqqutchukpatin?” 21 Jesus kiugai,
“Atautchimik quviqnaqtuamik savaaqaqama, iluqasri quviġusruutigigiksi. 22 Moses-
ŋum tiliñigaasri iġñaurasri nalunaitŋutchiquplugich. Nalunaitŋutchiqsauviksraŋat
nukatpiaġruich uvluq nalaurrutipman minġuiqsiaġviŋmun nalunaitŋutchiqsuurusri
minġuiqsiaġviŋmi. Uvvasuli, taamna tillisiñ aullaġniiñġitchaluaqmiuq Moses-miñ
aglaan sivulliapsitñiñ ilaan sivuani. 23 Nukatpiaġruk nalunaitŋutchikkautlaniqpan Jew-
ŋuruat minġuiqsiaġviatni, Moses-ŋum maliġutaksraŋa navigunġiḷḷugu, suvaatami
uumisuutivisitña iñuŋmik iłuaqsipkaiñipḷuŋa Jew-ŋuruat minġuiqsiaġviatni?
24 Atanniqsuiñasri sagvirautigułhiñaq qiññałhiñakun aglaan atanniqsuisitchi
nalaunŋaruakun.”

Jesus Christ-ŋuva?

25 Jerusalem-miut iḷaŋich nipliġñiqsut, “Imñaunġitchaluaqpa iñuk ipchua
tuqqutchukkaŋat? 26 Aasrii maaniittuq! Ilaa uqautriruq sagviqhuni. Naagauvva
nalliatunniiñ akitñanġitchaat. Ipchua sivulliuqtit kaŋiqsiñġitchaluaqpatruŋ
Christ-ŋuniḷugu? 27 Aglaan Christ aggiqpan, kia-unniiñ iḷisimayumiñaitchaa
nakitñaqtaułha. Naagauvva iḷisimagikput uuma iñuum kisuŋnik aŋayuqaaqałha.”
28 Jesus iḷisautriñiġmiñi Jew-ŋuruat agaayyuvikpaŋatni nipliġñiqsuq nipitusripḷuni,
“Ilipsi iḷitchiġipiaġaluaqpisitña? Kaŋiqsivisiuŋ nakitñaqtautilaaġa? Uvaŋa
agginġitchuŋa uvapkuiñaq, aglaan tuyuġiriga iḷumutuuruq. Ilipsi nalugiksi. 29 Aglaan
iḷisimagiga atakkii Ilaaniñ aggiqḷuŋa, aasriiñ Ilaan tuyuġipluŋa.” 30 Tamatkuaguuq iñuich
tiguyumagaluaġniġaat, aglaan kia-unniiñ tigunġiññiġaa takku Ilaan tigukkauviksraŋa
tikitmanġitḷuni. 31 Iñugiakpauraqtuat ukpiqsriñiqsut Ilaanik, aasrii nipliqhutiŋ, “Taimña
Christ aggiġumi, quviqnatluktuanik savaanik iñiqtaqaġisiva uuma iñuum iñiqtaŋiñiñ?”

Tigurit Tiliraurut Tigutquplugu Jesus

32 Pharisee-ŋuruat tusraa'amisigik, iñugiaktuat isivruaġutiqaqtuat ilaanik, iliŋich
piqasriqhutiŋ qaukłiŋich agaayuliqsinik tuyuqaġniqsut qaunaksrinik tigutaaquplugu
Jesus. 33 Jesus nipliġñiqsuq, “Uvaŋa nayuqtaullapsaaġaluaġupsi aullaġisiruŋa Ilaanun
tuyuġirimnun. 34 Ilipsi pakiaqsigisigipsitña, aglaan paqitchumiñaitchipsitña, aasriiñ
irviksramnun tikitchumiñaitchusri.” 35 Taatnaqman Jew-ŋuruat uqaaqsiḷgiññiqsut
iŋmiknun, “Napmuŋniaqpa una iñuk uvaptiknun paqitchumiñaiññiva? Ilaa aullaġni-
aqpa Jew-ŋunġitchuat nunaaqqiatnun, Jew-ŋuruat iñuuniaġviatnun iḷisautityaġlugich
Jew-ŋunġitchuat? 36 Uvvatakku nipliqsuq, ‘Ilipsi pakikkisigaluaġipsitña, aglaan

paqitchumiñaitchipsitña.’ Nipliqsuqsuli, ‘Irviksramnun tikitchumiñaitchusri.’ Qanuq-
pami taatnaqami?”

Kuuŋi Iñuunaqtuam Imġum

37 Niġiqpagvikaam uvlua aqulliq nuimatluktauŋuniqsuq. Taavrumani uvlumi Jesus
qichaqhuni nipliġñiqsuq nipitusripḷuni, “Kisupayaaq imiġukkumi utlautiluni uvaŋnun
imiġli. 38 Atriḷugu aglausimaruat uqałhich, itna, ‘Kiñapayaaq ukpiqsriqpan uvapkun imġa
suvliktuaġuġniaqtuq siḷatmun uummataaniñ.’ ” 39 Taatnaiḷipḷugu Jesus-ŋum uqautig-
iniġaa Ipqitchuaq Irrusriq akuqtuġniakkaŋat ukpiqsriruat ilaanik. Tarani taatnałhani
Ipqitchuaq Irrusriq aatchuutaumaitḷunisuli, takku Jesus utiqsimaitḷunisuli pakmuŋa
qiḷaŋmun.

Atinġirrun Iñuŋni

40 Iñugiaktuam iñuum tusraa'amitruŋ Jesus-ŋum uqałhi nipliġñiqsut, “Una tarra
iñuk iḷumun taimña sivuniksriqiraupiaqtuq!” 41 Iḷaŋiḷḷi niplianiqsut, “Christ-ŋuruq
(itnautauruamik Anniqsuqtimik).” Aglaali atlat itnaġniqsut, “Christ aggiġumiñaitchuq
Galilee-miñ. 42 Agaayyutim uqałhich aglausimaruat itnaqtut Christ kiñuviaġigisiñipḷugu
David-mun, suli anigisiñipḷugu Bethlehem-mi nunaaqqiani David-ŋum.” 43 Taatnaqhutiŋ
igḷugiiksinniqsut iñugiaktuat piqusriqhutiŋ ilaanik. 44 Iḷaŋisa tiguyumagaluaġniġaat
aglaan kia-unniiñ tigunġiññiġaa.

Ukpiqsriñġiḷhat Jew-ŋuruat Qaukłiich

45 Qaunaksrit utiġniqsut qaukłiŋich agaayuliqsinun suli Pharisee-ŋuruanun. Taapkua
apiqsruġniġaich, “Suvaata uvuŋautinġitpisiuŋ?” 46 Qaunaksrit kiuniġaich, “Uvagut tus-
raavaaluktugut iñuŋmik taatna uqalgutigiruamik.” 47 Pharisee-ŋuruat nipliḷgiññiqsut,
“Ilipsi kinnipchanġitchaluaqpisi? 48 Iḷitchuġimaitpisiuŋ nalliata sivulliuqtipsa suli
Pharisee-ŋuruat ukpiqsriñġiḷhat Ilaanik? 49 Aglaan iñugaaġruich kisimiŋ ukpiġigaat.
Tamatkua iñuich kaŋiqsimmataitchut maliġutaksranik Moses-kun. Taatnaqhutiŋ
suksraunġiqsauyumaaqtut.” 50 Nicodemus-guuq iḷauniqsuq taapkunani qaukłiġñi
suli Pharisee-ŋuruani. Taamna qiñiġiaqtuaq Jesus-mik sivuani, aasrii nipliġñiqsuq,
51 “Maliġutaksraġikkaptigun atanniipkatlaitchaatigut iñuŋmik tusraagaluaqnagu naa-
gaqaa iḷitchuġigaluaqnagu sumik pisilaaŋa.” 52 Taapkua iḷaiñ kiuniġaat, “Uvva, Galilee-
ġmiuŋupmivich? Iḷitchuġimaiññiqpiuŋ uqałhich aglausimaruat? Iḷisaġlugich aasriiñ
kaŋiqsigisigiñ sivuniksriqirit aggiñġaqsimaiḷhat Galilee-miñ.”

Aġnam Aŋukkaułha Sayuŋałikun

53 [Tarani iluqatiŋ aŋiḷaaġniqsut,

8

1 aglaali Jesus utlautiniqsuq iñġiuramun atiliŋmun Olives-mik. 2 Uvlaakuagun
uvlaatchaurami Jesus utlautilgiññiqsuq Jew-ŋuruat agaayyuvikpaŋatnun. Iñuich iñu-
giakpauraqtuat kattivigilgiññiġaat. Aasrii aquvitluni iḷisautiaqsiḷgiññiġai. 3 Aglaliqirit
suli Pharisee-ŋuruat tikiutriñiqsut aġnamik aŋukkauruamik sayuŋałikun aasrii iluqaisa
sivuġaatnun qichaqtitlugu. 4 Jesus-mun nipliġñiqsut, “Iḷisautrii! Una aġnaq aŋukkauruq
sayuŋałikun. 5 Uvagut maliġutaksriusriaptikni Moses-ŋum tillisiqakkaŋatigut taatnasriq
aġnaq iyaġaŋnik miḷuqtuġlugu tuqqutaksrauplugu. Qanuġli una aġnaq nipliutigi-
nayaqpiuŋ?” 6 Taatnaġniġaat Jesus pitchaqługu iliŋich piqaġukkaluaqhutiŋ agvisik-
sramik. Aglaan Jesus sikitluni nunamun aglaŋniqsuq argaŋmiñik. 7 Taapkua apiqs-
ruqtaqtuiñaaqsipmata, Jesus qichaqhuni nipliutiniġai, “Nallipsi killuqsaqsimaitchuam
sivulliuluni iyaġaŋmik miḷuqsaqqaaġliuŋ.” 8 Taatnaqqaaqhuni sikitluni nunamun
aglaaqsiḷgiññiqsuq. 9 Taamna tusraa'amitruŋ, taapkua iluqatiŋ aullaġniqsut atausriut-
taaqhutiŋ aullaġniipḷutiŋ utuqqautluŋniġmikniñ, Jesus kisiŋŋuqługu aġnaġlu qichaq-
tuaq tarani. 10 Qichatqikhuni nipliutiniġaa aġnaq, “Naamiimma taipchua? Nalliataunniiñ
tuqqutaksraġuġnivatin?” 11 Aġnam kiuniġaa, “Ii, Aŋuun! Nalliatnik israaqtaitchuŋa.”

Jesus nipliutigaa, “Uvaŋaptuuq tuqqutaksraġuġumiñaitchikpiñ. Aullałhiñaaġuqtutin aglaan killuqsatqisruŋaqnak!”]

Jesus Qaumman Nunam Iñuiñun

12 Jesus-ŋum iñuich nipliutitqiŋñiġai, “Qaumaksrauruŋa nunam iñuiñun. Kisupayaam
malikkumiña, qaumamik iñuunaqtuamik piññakkisiruq. Taatnaġuni iñuuniatqikku-
miñaitchuq taaqtuakun.” 13 Pharisee-ŋuruat kiuniġaat, “Ilvich iḷisimarriqsimarutin
ilipniłhiñaq, taatnaqługu iḷumutuugilguitchikput. Sumun atuġumiñaitchuq taamna.”
14 Jesus kiugai, “Taatniinġitchuq. Uqautigigaluaŋŋaġma uvamnik, nipliutipayaaġa
iḷumutuuruq, takku iḷisimagiga nakitñaqtautilaaġa suli napmun aullaġniaqtilaaġa.
Ilipsi iḷisimanġitchiksi nakiñ aggiqsilaaġa unniiñ napmuŋniaqtilaaġa. 15 Ilipsi atan-
niqsuiraqtusri iñułhiñaułikun, atanniġviaġautaitchuŋa kimun-unniiñ. 16 Aglaan atan-
niiruksrauniġuma atanniutiksraġa iḷumutuuniaqtuq, takku tamarrumuuna kisima in-
ġitchuŋa, aglaan Aapauruam tuyuġirima piqasriqsuġaaŋa. 17 Aglausimaruq maliġutak-
sriusriapsitñi malġuulutik iḷisimarik atikpaknik uqautaak iḷumutuuginipḷugu. 18 Uvaŋa
uvamnik iḷisimarriqsimaaqtuŋa suli Aapam tuyuġirima iḷisimarriqsimaaqmigaaŋa.”
19 Tamatkua apiqsruġniġaat, “Naami aapagikkan?” Jesus kiugai, “Nalugiptiguk Aapagalu.
Iḷisimaniġupsitña, Aapagaptuuq iḷisimanayaġiksi.” 20 Jesus-ŋum taatnaġniġai tarani
Jew-ŋuruat agaayyuvikpaŋatni iḷiraqaġvigiplugu pivigikkaŋatni. Aglaan nalliataunniiñ
tigunġiññiġaa, takku tuqqutauviksraŋa tikiumanġitḷuni.

*Jesus-ŋum I*ḷumutuuruaŋułha

21 Jesus nipliutitqiŋñiġai, “Uvaŋa aullaqsaġumaruŋa. Pakiaqsigisigaluaġipsitña,
aglaan tuqugisirusri killuuŋŋapsi natqiguttusriaqanġitchupsi. Atlaŋunġiḷḷusri,
aullalguyumiñaitchusri aullaġviginiakkamnun.” 22 Jew-ŋuruat nipliġñiqsut, “Qanuqpa
una, naaga iŋmiñik tuqunniaqpa? Takku nipliqsuq, ‘Aullaġumiñaitchusri aullaġvig-
iniakkamnun.’ ” 23 Jesus kiugai, “Ilipsi maakŋaqtaurusri, aglaan pakmakŋaqtauruŋa.
Ilipsi aggiqsauŋurusri marrumakŋa nunamiñ, aglaan nunamiqnisaunġitchuŋa.
24 Taatnaqhusri uqautigipsi killuliqirauŋŋapsi tuqugisiñipḷusri. Tuqugisipiaqtusri
killuliqirauŋŋapsi ukpiġinġisuaġupsiuŋ ilaaŋutilaaġa.” 25 Taapkua apiqsruġniġaat,
“Kisuuvichuvva?” Jesus kiugai, “Aullaġniisaqqaapiałhaniñ uqautigaluaġipsi
kisuutilaamnik. 26 Iñugiaktuatigun nipliġḷuŋa isiḷġiġumiñaġaluaġipsi. Uvaŋa
nipiqaqtuŋa nunam iñuiñun tusraakkałhiñamnik Ilaaniñ tuyuġirimniñ
iḷumutuuruamiñ.” 27 Tamatkua kaŋiqsiñġiññiġaat uqautrisilaaqtiŋ Agaayyutikun
Aapauruakun. 28 Taatnaqługich Jesus nipliutilgiññiġai, “Iñuum Iġñiŋa kivianikkupsiuŋ,
iḷitchuġipmiḷugulu pigisigiksi ilaaŋutilaaġa, suli iñiqtaqaqtanġiḷiġa uvapkuiñaq aglaan
nipiqałiġa Aapam kisimi iḷisauttutaagun. 29 Aasrii tuyuġiriga uvamni piqatauruq, Ilaan
kisivripchanġitchaaŋa, takku ataramik quyalimaaġiga.” 30 Iñugiaktuat tusraaruat Jesus
taatnaqman ukpiqsriñiqsut Ilaanik.

Qitunġai Abraham

31 Taatnaqługich Jesus nipliutiniġai Jew-ŋuruat ukpiqsriruat ilaanik, “Ilipsi
iḷisauttutitka tupigituiñaġupsigik sivutmun, iḷumutun maliġuaqtiginiaġipsi.
32 Iḷumutuuruaq iḷitchuġiniaġiksi, iḷumutuułhum patchisaisitkisigaasri.”
33 Taapkua kiuniġaat, “Uvagut Abraham-ŋum kiñuviaġigaatigut. Kimununniiñ
savaktaaġruumaitchugut. Uvvami qanuqpich nipliqavich ‘patchisaisitkisigaasri’ itna?”
34 Jesus nipliutiniġai, “Iḷumutuuruamik nipliutigipsi, kiñapayaaq killuqsaqtaqtuaq
savaktaaġruliutraqtuq killuġmun. 35 Savaktaaġrugli nayuutitlaitchuq aŋayuqaaġiiñi
ataramik, aglaan iġñiġuruaq nayuutiraqtuq. 36 Ilipsi Agaayyutim Iġñiŋan
patchisaisitpasri, tarra nalupqinaitchuanik patchisaitkisirusri. 37 Iḷisimagiga Abraham-
mun kiñuviaġiłiqsi, naagasuli tuqurviksraqsiuġipsitña, takku akuqtuumanġitḷugu
iḷisauttutiga. 38 Uqautiqaqtuŋa Aapama qiñiqtitaŋanik uvamnun, aasriiḷi
iñiqtaqaġaqtusri Aapapsitñiñ uqauttusriapsitñik.”

39 Tamatkua kiuniġaat, “Uvagut aapagigikput Abraham.” Jesus-ŋum kiuniġai, “Ilipsi
iḷumun Abraham-ŋum qitunġaġikpasri, savaaqaġayaqtusri ilaatun. 40 Naagauvva
tuqurviksraqsiuġipsitña, uqautigaluaqtitlusri iḷumutuuruamik tusraakkamnik
Agaayyutmiñ. Abraham taatnaqsimaitchuq. 41 Ilipsi savaaqaqtusri Aapagikkapsi
savaaŋiñik.” Tamatkua kiuniġaat, “Uvagut aapaiḷauŋunġitchugut. Aapa atausriq
pigigikput, Agaayyun ilaa.”

Qitunġai Tuunġaum

42 Jesus kiugai, “Agaayyutmik iḷumun aapaqaġupsi piqpaginayaġipsitña, takku ag-
giqsauŋuruŋa Agaayyutmiñ, aasrii pakma uvaniitluŋa aggiñġitchuŋa uvapkuiñaq aglaan
ilaan tuyuġipluŋa. 43 Suvaata kaŋiqsitḷaitpisiuŋ uqałiġa? Ilipsi naalaġniyumma-
tiqanġitchiksi uqauttutiga. 44 Tuunġaum aapagikkapsi qitunġaġiplusri aasrii mal-
iġutchiyumaruaŋuplusri aapagikkapsi kimmutaiñik. Aullaġniisaqqaapiałhaniñaglaan
ilaa tuqqutchiruaruq. Ilaa tapiqsuusrimaitchuq tuŋaanun iḷumutuułhum ilaa piitḷuni
iḷumutuuruamik iŋmiñi. Uqaqami saglumik iñiqtaqaġaqtuq takku sagluturuaŋupluni,
sagluuqtuałipayaam aapagiplugu. 45 Uvaŋa iḷumutuuruamik uqautigipsi, taatnaqhusri
ukpiġinġitchipsitña. 46 Kiñaunniiñ nipliḷguitchuq uvapkun iḷumutuġuġlugu killuu-
ruaŋuniḷuŋa? Uvvami uqauti'apsi iḷumutuuruamik, suvaata ukpiġisrunġitpisitña?
47 Iñuum aggiqsuam Agaayyutmiñ naalaġnigai Agaayyutim uqautai. Ilipsi agaayu-
tiqniqsaunġitḷusri naalaġniyummataitchusri.”

Jesus-lu Abraham-lu

48 Jew-ŋuruat kiuniġaat Jesus, “Uvagut nalauttugut nipliqapta ilvich Samaria-
ġmiunipḷutin suli tuunġaqtaqaqhutin.” 49 Jesus kiuniġai, “Uvaŋa tuunġaqtaqanġitchuŋa.
Aapaga kamagikkaġigiga aglaan kamakkutaitchipsitña. 50 Pakkiaġinġitchiga kam-
agikkaułiksraq uvapkuiñaq, aglaan atlam pakkiaġigaa kamanaqtitaułiksraġa, aasrii
ilaa atanġuruq. 51 Iḷumutuuruamik nipliutigipsi, kisupayaam uqauttutitka tupigigu-
migich tuquyumiñaipiaqtuq.” 52 Jew-ŋuruat kiuniġaat, “Pakma nalupqiginġiġikput
tuunġaqtaqałhiñ. Abraham sivuniksriqirillu tuqumarut, naagasuli uqaqtutin, kisu-
payaam tupigikpagu uqauttutin tuquyumiñaipiaġnipḷugu. 53 Uvagut sivulliaqput Abra-
ham tuquaniksimaaqtuaq sulipsuuq sivuniksriqiripayaatlu. Kamanatlukkumavich
Abraham-miñ? Kisuunasrukniaqpiñmiuvva ilvich?” 54 Jesus kiugai, “Uvapkuiñaq ka-
makkutiqaġniaġuma suutnauyumiñaitchuq. Aapamnik kamagiriqaqtuŋa, taavrumiŋa
ilipsi Agaayyutiginitchapsitñik. 55 Aasriisuli iḷitchuġianiksimaitchiksi, aglaan uvaŋa
iḷisimagiga Agaayyun. Uqaġuma Ilaa naluniḷugu sagluturuaŋuniaqtuŋa ilipsisun. Aglaan
iḷisimallapiaġiga aasriiñ uqałha tupigiplugu. 56 Abraham-ŋum sivulliapsi ukpiqsriḷiġmi-
gun kaŋiqsipḷugu aggiġisiḷiġa nunamun quviatchautigikkaŋa suli qiñiġummiuqługu
taimña uvluġa. Arguaqqutaiḷḷapiaqługu aggiġisiḷiġa ilaa quviasruktuq.” 57 Jew-ŋuruat
kiuniġaat, “Malġukipiaq qulinik ukiuniksimaitchutinsuli aasiiñ qiñiqsimaniviuŋ Abra-
ham?” 58 Jesus kiugai, “Iḷumutuuruamik nipliutigipsi, Sivuaniunniiñ Abraham-ŋum
aniḷiksraŋan, inŋaniktuŋa.” 59 Tamatkua tigusriñiqsut iyaġaŋnik miḷuqtuġukługu, aglaan
Jesus iriġniqsuq aasriiñ anipḷuni Jew-ŋuruat agaayyuvikpaŋatniñ.

9

Jesus-ŋum Iłuaqsigaa Aŋun Ayauŋaruaq Aniḷiġmiñiñaglaan

1 Jesus pisruksaałiġmiñi qiñiġniqsuq aŋutmik ayauŋaniqsuamik
aniḷġatałiġmiñiñaglaan. 2 Maliġuaqtaiñ apiqsruġniġaat, “Iḷisautrii! Kia killuqsautaan
aniḷhaniñ ayauŋapkaġniqpauŋ? Ilaan naagaqaa aŋayuqaakkiñ killuqsautaaknik?”
3 Jesus-ŋum kiugai, “Taavruma ayauŋałha kaŋiqanġitchuq ilaan killuqsałhanun unniiñ
aŋayuqaakkiñ killuqsałhaknun. Ayauŋaruq Agaayyutim saŋŋia qiñiġnaqtitquplugu
ilaagun. 4 Savaaġiraksraġigikput sivutmun piyumiñaġnaptikni. Unnuaq
tikiññiaqtuq, kia-unniiñ savagvigiyumiñaisaŋa. 5 Uvaŋa maani nunami innamni
qaumaksrauruŋa nunam iñuiñun.” 6 Taatnaanikami Jesus-ŋum tivvuaqhuni nunamun

akurrutiniġaa maġġamun, aasriiñ nanukługik maġġamik taavruma aŋutim irrak,
7 nipliutiplugu, “Aullaġutin iġġuġiaġuŋ kigiñan narvauraŋanun Siloam.” (Taamnaguuq
mumiutiqaqtuaq Tuyuułiġmik.) Taamna aŋun aullaqhuni, kigiññi iġġuġiaqamiuŋ
utiġniqsuq qiñitlasripḷuni. 8 Iñuuniaqataiñ suli tamatkua qiñiqtikaaŋiñ iŋiularaupman
apiqsruqtautiaqsiñiqsut, “Unauvva taimñaunġitpa aŋun aquppipḷuni iŋiulayuk?”
9 Iḷaŋisa taivrumiŋaunigaat. Iḷaŋiḷḷi nipliġñiqsut, “Qaŋaa! Taivrumiŋaunġitchuq,
taatnatun qiññaqaqsiñaqtuq.” Taamna aŋun iŋmiñik nipliġñiqsuq, “Taimñauruŋa.”
10 Tamatkua apiqsruġniġaat, “Qanuqhutinmi qiñitlasripkakkauvich?” 11 Ilaan kiugai,
“Iñuum atiqaqtuam Jesus-mik irrakka maqatlamik nanuqqaaqługik aasriiñ tiligaaŋa
Siloam-mun iġġuġiaquplugu kigiñaġa. Tarra aullaqtuŋa, aasriiñ iġġuqsaġluqqaaqtuŋa
qiñitlasriruŋa.” 12 Taapkua apiqsruġniġaat, “Naamiimmami ilaa?” Kiuniġai, “Naluruŋa.”

Pharisee-ŋuruat Apiqsruqtuġaa Iłuaqsikkauruaq

13 Tamatkua taamna aŋun qiñitlaisimaruaq aullautiniġaat Pharisee-ŋuruanun.
14 Tamannaguuq uvluq Jesus-ŋum maqatlamik nanukługik aŋutim irrak piḷha
qiñitlasritquplugu Jew-ŋuruat minġuiqsiaġviginiġaat. 15 Tarra Pharisee-ŋuruat
apiqsrulgiññiġaat qanuqhuni qiñitlasripmaŋaan. Aasrii uqautiniġai, “Taivruma
maqatlatiqługik irrakka, iġġuqapku kigiñaġa pakma qiñitlasriruŋa.” 16 Pharisee-
ŋuruatguuq iḷaŋich nipliġñiqsut, “Taimña iñuk taatnaiḷipḷugu iñiqtaqaqtuaq
Agaayyutmiqnisaunġiññiqsuq, takku atuqtaksraq minġuiqsiaġvikun tupikkutaiñiġaa.”
Atlatli nipliġñiqsut, “Qanuġunimi iñuk killuliqirauruaq iñiqtaqatlagisiva taatnatchiñik
quviqnaqtuamik savaanik?” Taapkua igḷugiiksinniqsut taavrumuuna. 17 Pharisee-
ŋuruat apiqsrutqiḷgiññiġaat taamna aŋun, “Qanuġli nipliutigitlanayaqpiuŋ ilaa
qiñitlasripkaġnipḷutin?” Taavruma kiuniġai, “Sivuniksriqirauruq.”

18 Jew-ŋuruat ukpiqqutiqaġumanġiññiġaat qiñitlaiḷiġmiñiñ qiñitlasriḷha. Kiisaimma
tuqłuqpaich taavruma aŋutim aŋayuqaak. 19 Iliŋisa apiqsruġniġaich, “Una iġñiġiv-
itchu? Nipliutigitlavitchu animałha ayauŋapluni? Qanuqhunimi qiñitlasriva pakma?”
20 Aŋayuqaakkiñ kiuniġaich, “Uvaguk iḷisimagikpuk ilaa iġniġikkaqpuk suli iḷisimagikpuk
aniḷiġmiñiñaglaan ayauŋałha. 21 Aglaan nalugikpuk qanuqhuni pakma qiñitlasriḷha,
naagaqaa nalugikpuk kimun qiñitlasripchałha. Ilaa iñuguaniksimaaqtuq suli kiggutitlas-
rimaaqtuq iŋmiñun. Apiqsruqtaqsiuŋ.” 22 Aŋayuqaaŋuruak taatna nipliġñiqsuk iqsikku-
tiqaqhutik Jew-ŋuruanun, takku sivunnianiksimaaqtut kia iñuum nalupqinaiġḷugu
uqaġikpagu Jesus Christ-ŋuniḷugu anitkisipḷugu katraġviŋmikniñ. 23 Taatnaqhutik taap-
kuak aŋayuqaaŋuruak nipliġñiqsuk, “Ilaa iñuguaniksimaruq, apiqsruqtaqsiuŋ!”

24 Tugliḷiqḷugu tuqłulgiññiġaat iŋmiknun taimña aŋun animaruaq ayauŋapluni aasriiñ
nipliutiplugu, “Agaayyutim sivuġaani akiqsruġiñ iḷumutun uqaġisiḷḷapkun. Uvagut
iḷitchuġigikput taimña uisitin killuliqiraułha.” 25 Taavruma kiuniġai, “Ilaan qanus-
riułha nalugiga. Atausriq iḷisimagiga, uvaŋa ayauŋagaluaqtuami pakma qiñitlas-
riruŋa.” 26 Taapkua apiqsrutqiḷgiññiġaat, “Qanusriġaqhutin qiñitlasripkaqpatin?”
27 Kiuniġai, “Uqautianikkaluaġipsi aglaan naalaġnisunġitchusri. Suvaatami tus-
raatqiguaqsiḷgitpisiuŋ? Naaga maliġuaqsiutisrukpisi ilaanun?” 28 Tamatkua kiu-
niġaat uqaniġluutiplugu, “Ilvich taivruma maliġuaqtigiliutigaatin. Uvagut Moses-
ŋum pigigaatigut. 29 Iḷisimagikput Agaayyutmun uqautrułha taimña Moses, aglaan
nalugikput tamanna iñuk nakiñ aggiqsilaaŋa.” 30 Taavruma aŋutim kiuniġai, “At-
layuaġnarruqtugalukkut nalunikapsiuŋ nakitñaqtaułhagun, aglaan qiñitlasripkaġaaŋa.
31 Iḷisimagikput, Agaayyutim naalaġnitḷaiḷha killuuruanun, aglaan naalaġniraġigai ka-
magirini suli tupiksriruat pisułiġmiñik. 32 Nunam aullaġniisaġatałhaniñ tusraanġaqsi-
maitchut iñuŋmik qiñitlasripkakkauruamik ayauŋapluni animaruamik. 33 Kisianik
taimña iñuk aggiqsuaŋuluni Agaayyutmiñ pigumi avataagun sumik iñiqtaqalguyu-
miñaitmiuq.” 34 Tamatkua kigguqłuŋniġaat, “Animagaluaqtutin killukun iñukkuk-
saaŋuplutinlu aglaan iḷisautniagaqsivisigut?” Taatnaqqaaqługu iliŋisa aninniġaat ka-
traġviŋmiñ.

*Irrutchikun Qiñitlai*ļaułiq

35 Jesus tusraaniġaa ilaa aninnipļugu. Paqitnamiuŋ nipliutiniġaa, “Ukpiġiviuŋ Iġñiŋa
Iñuum?” 36 Taavruma Jesus kiuniġaa, “Uqautiŋŋa kisuutilaaŋanik. Uvaŋali ukpiġiyu-
migiga ilaa.” 37 Jesus nipliutigaa, “Ilvich qiñianiksimaaġiñ, suli ilaaŋuruq pakma
uqaqatin.” 38 “Ataniiq! Uvaŋa ukpiġigikpiñ,” taamna nipliġñiqsuq, aasrii sitquqhuni
sivuġaanun Jesus-ŋum. 39 Jesus nipliġñiqsuq, “Aggiġñiqsuŋa nunamun pisigiplugu
atanniqsuiłiksraq, ayauŋaruat qiñitlasripkaġlugich, suli qiñitlanasrugiruat ayaupkaġi-
aqługich.” 40 Iļaŋisaguuq Pharisee-ŋuruat tarani ittuat tusraa'amitruŋ taatna nipliqman
apiqsruġniġaat, “Uvaguttuuq qiñitlaitchuaġivisigut?” 41 Jesus-ŋum kiugai, “Ilipsi qiñit-
laitchupsi killuutaiññiaġaluaqtusri, aglaan qiñitlaruaġiplusri ilipsitñik killuutiqaġu-
gaaqtusri.”

10

Atrikusraun Ipnaiqaġvikun

1 Iļumutuuruamik nipliutigipsi, “Iñuk isinġitchuaq ipnaiqaġvium taluagun, aglaan
mayuaqtaqtuaq atlakun tigliŋniaqtauruq ivayaqtuqtaupluniļu. 2 Aglaan isiġaqtuaq
talukun ipnaich munaqsrigiraġigaat. 3 Taluliqirim taluiġutiraġigaa. Ipnaich tusraaraġi-
gaat nipaa tuqłuġaqmatiŋ atiġmiktigun, aasrii ilaan annisiraġigai. 4 Annisianikamigich
sivulliuġaġigai aasrii ipnaich malikługu nipaa iļisimaplugu. 5 Tamatkua atlamik mali-
utritļaitchut, aglaan qimagaġigaat nipaa iļisimanġitļugu.” 6 Jesus atrikusrautmik uqau-
tipmatiŋ, iliŋisa kaŋiqsiñġiññiġaat sumik uqautitilaaqtiŋ.

Jesus Nakuuruaq Munaqsri

7 Jesus nipliutitqiŋñiġai, “Iļumutuuruamik nipliutigipsi, Uvaŋa taluuruŋa ipnaiñi.
8 Atlakauplutiŋ sivumni tikiaruat iluqatiŋ tigliŋniaqtaurut ivayaqtuqtauplutiŋļu aglaan
ipnaich naalaġnisaitchaich tamatkua. 9 Uvaŋa taluuruŋa. Kisupayaaq isiġumi uvapkun
anniqsuġisiruq; ilaa isiqtuni naagaqaa aniruni paqittaġnaqtuq niqiksraq. 10 Tigliŋniaqti
tikitchaqtuq kisianik tigligiaqhuni tuqqutchityaqhuni unniiñ piyaqquqtaityaqhuni.
Uvaŋali aggiqsuŋa tamatkua iñuich iñuułiġmik piññaquplugich inuŋaiļapiaġlugu.
11 “Uvaŋa munaqsriļautaġigaatŋa ipnaich. Munaqsriq nakuuruaq tuquyummatiqaq-
tuq ipnaiñik piqusriġuni. 12 Akiññaŋniaqtim munaqsriŋunġitchua ipnaich piginġitchai.
Unitļugich qimagaqtuq qiñiqami amaqqumik aggiaqsiruamik. Amaqqumaasrii kiŋ-
maqługich siamitkaqsipļugich tamatkua ipnaich. 13 Akiññaŋniaqti iñuk qimagaqtuq
akiññaŋniaqtaułhiñałiġmigun. Suksraġinġitchai ipnaich.
14 “Uvaŋa ipnaich munaqsraat nakuuruaq. Iļisimmaaġitka ipnaitka suli iliŋisa
uvaŋa. 15 Taatnatun Aapam iļisimałha uvamnik, uvaŋaptuuq Aapa iļisimagiga. Uvaŋa
piyummatiqaġiga tuqułiksraġa piqutigilugich. 16 Aasrii atlattuuq ipnaich pigigitka
munaqsriviŋmi uvaniinġitchuat. Tikiutraksraġitmigitka, aasriiñ naalaġniñiaġaat nip-
iga. Tarra atautchiiñaġuġniaqtut ipnaich suli munaqsriri atautchiiñamik. 17 Aapam
piqpagigaaŋa tuqqutriyumałłapkun piqusriġļuŋa iñuŋnik, aasriiñ tuqqutauŋanikkuma
iñugutqikkiłhitchuŋa. 18 Kia-unniiñ tuqqutchumiñaitchaaŋa nunuriļuŋa. Uvapkuiñaq
qaisaġigiga pisułłapkun, qaiłhiñaaġiplugu suli satułhiñaaġiplugu. Taamna tillisi-
aġikkaġa Aapaaniñ atuqugiga.”
19 Tarani Jew-ŋuruat atinġilgiññiqsut piqusriqhutiŋ tamatkuniŋa uqauttutinik.
20 Iñugiaktuat niplianiqsut, “Ilaa tuunġaġmik piqaġniqsuq, kinniqiruq. Suvaata
naalakpisiuŋ?” 21 Atlatli niplianiqsut, “Iñuk tuunġaqtalik uqaġumiñaitchuq taatna.
Qanuġuni tuunġaqtalik qiñitlasripkaigisiva ayauŋaruamik?”

Jew-ŋuruat Ayaiłhat Jesus-mik

22 Ilgiññiqsuq niġiqpagvikaaq Jerusalem-mi. Itqauttutiginiġaa Jew-ŋuruat agaayyu-
vikpaŋat aŋmalgitqikman taimani qaayuġnaiŋanikmagich. 23 Jesus pisruksaaġniqsuq
Jew-ŋuruat agaayyuvikpaŋatni Solomon-ŋum Quliġutaanik taggisiliŋmi. 24 Aasriiñ

Jew-ŋuruat avataanun kati'amiŋ nipliutiniġaat, “Qanutun taktigiruami naliġutitchaaq-
sivisigut? Iḷumutun uqauttutigut, Ilvich Christ-ŋuvich?” [25] Jesus kiugai, “Uqau-
tianikkaluaġipsi, aglaan ukpiġinġitchipsitña. Savaat iñiqtaġikkaġma Aapaa saŋŋiqutaa-
gun uqautigigaatŋa. [26] Aglaan ukpiġinġitchipsitña atakkii ipnaiġinġitḷusri. [27] Uvaŋa
ipnaima nipiga naalagaġigaat, uvaŋa iḷisimaplugich, iliŋisa malikłuŋa. [28] Iñuułiġmik
isruitchuamik qaitchigitka, iliŋich tuquyumiñaiqḷugitunniiñ. Kia-unniiñ ivayaaġiyu-
miñaitchai uvaŋniñ. [29] Sua Aapaa qaiñŋanikkaŋa uvaŋnun kamanatluktuq iluqaaniñ.
Kia-unniiñ ivayaaġiyumiñaitchaa Aapam qaunakkutaaniñ. [30] Aapagalu atausriuruguk.”
[31] Jew-ŋuruat iyaġaŋnik tigusritqiḷgiññiqsut miḷḷuuġukługu. [32] Jesus nipliutiniġai,
“Sivuqqapsitñi uvaŋa savaaqaqtuami iñugiaktuanik savaallautanik Aapam uvaŋnun
iñiqtaġitqukkaŋiñik, nalliatigun tamatkua miḷuqtuġukpisitña?”
[33] Jew-ŋuruat kiuniġaat, “Savaallautatigun miḷuqtuġunġitchiptigiñ, aglaan sagluuq-
tuaġutiqałłapkun, takku iñułhiñaugaluaqhutin uqaqtutin ilipnik Agaayyutaunipḷutin.”
[34] Jesus kiugai, “Maliġutaksraġikkapsitñi aglausimaruq, ‘Agaayyun nipliġñiqsuq, Ilipsi
agaayyutaurusri.’ [35] Kaŋiqsimagivut uqałhich aglausimaruat iḷumutuugisiłhat taimuŋa.
Agaayyutim taiñiġai agaayyutinik taipchua iñuich akuqtuiruat uqałiġmiñik. [36] Uvaŋali
tigusriaġipluŋa Aapam tuyuġikkaġigaaŋa nunam iñuiñun, qanuqhusrimi nipliav-
isi saglupluŋa uqaġniġluutigiñipḷugu Agaayyun nipliqama iġñiġinipḷuŋa Agaayyut-
mun. [37] Ukpiġinaŋa savaaqanġitchuma Aapaa savaaŋiñik, [38] aglaan savaaġiniġupkich,
ukpiġiñġitchaluaġupsitñaunniiñ, savaaġikkatka ukpiġiraksraġigisri. Taatnaġupsiuŋ
kaŋiqsiñiaqtusri nalupqisrunġiġḷusri Aapam uvamniitilaaŋanik suli uvaŋa Aapamni-
itilaamnik.” [39] Taapkuaguuq tiguyumatqiaqsiḷgiññiġaat aglaan annalgiññiqsuq iliŋisa
argaŋitñiñ.
[40] Jesus utilgiññiqsuq Jordan kuuk ikaaqługu taivruma John paptaaġivianun, aasrii
tarani itkaqsipḷuni. [41] Iñugiaktuat iñuich tikiagaqsiñiġaat avatmun itnaqhutiŋ, “John
taimña iñiqtaqanġitchaluaqtuq quviqnaqtuanik aglaan uqauttutipayaaŋa uumuuna
iñukun iḷumutuuruq.” [42] Taatnaqhutiŋ iñugiaktuam iñuum ukpiġiniġaa Jesus.

11

Lazarus-ŋum Tuqułha

[1] Iñuk Bethany-mi iñuuniaqtuaq atiqaqtuaq Lazarus-mik atniġñaliġñiqsuq. Taamna
Bethany nunaaqqiuraq nukaġiik Mary-mlu Martha-mlu irviak. [2] Taamnaguuq Mary
taimña kuviriruaq tipraġiksaumik Atanġum isigaiñun aasrii allaqługich nutchamiñik.
Taavruma aŋutnunġa Lazarus atniġñaliġñiqsuq. [3] Nukaġiik aġnak tuyuqaġniqsuk Jesus-
mun kilgutmik itnaqługu, “Ataniiq, iḷauraannan piqpagikkan atniġñaliqsuq.” [4] Jesus
tusraa'ami nipliqsuq, “Taamna atniġñaq isruqanġitchuq tuqułiġmun. Atuummigisiruq
kamagikkaułiksraŋanun Agaayyutim, aasriiñ Agaayyutim Iġñiŋa kamanaqsikkautqu-
plugu taavrumuuna atniġñakun.” [5] Jesus-ŋum piqpagigai Martha-lu aniqataalu Mary
Lazarus-lu. [6] Ilaan tusraa'amiuŋ Lazarus atniġñaġnipḷugu, irviŋmiñi ittuallapsaaġniq-
suq malġuŋni uvluŋni. [7] Tarakŋa maliġuaqtini nipliutiniġai, “Ki, utitqiḷḷakta Judea-
mun!” [8] Maliġuaqtaiñ kiuniġaat, “Iḷisautrii! Uvvaquyuuraqnaami Jew-ŋuruat iyaġaŋnik
miḷuqtuġniaġugaatin, utiġnialgitpiñmi taamuŋa?” [9] Jesus nipliqsuq, “Uvlum qaumaniŋa
sassaqanġitpa qulit malġuŋnik? Iñuk uvlum qaumaniŋani igliġumi putukkitchu-
miñaitchuq, atakkii qiñiqługu siqiñġum qaummataa marruma nunam. [10] Aglaan
unnuam taaqtuami igliġumi, putukkitkisiruq piiḷḷuni qaumamik.” [11] Jesus taat-
naqqaaqługich nipliġñiqsuq, “Iḷauraaqput Lazarus siñiksaqtuq, aglaan iqiiqsitchaqtuġ-
niaġiga.” [12] Maliġuaqtaiñ kiuniġaat, “Ataniiq, siñikkumi iłuaqsiñiaqtuq.” [13] Aglaan Jesus
piñiqsuaq Lazarus tuqunipḷugu. Taapkua isrumaniqsut uqaġasrukniaqługu siñiksapi-
aqtuamik. [14] Jesus nipliutiniġai nalupqinaiqḷugu, “Lazarus tuquruq. [15] Aglaan piqutigi-
plusri, quyaruŋa taamani inġiłłapkun, ukpiqsrisiñiquplusri pitḷuglugu. Utlaglakput!”
[16] Thomas, taiyuutilik Malġimik, nipliġñiqsuq maliġuaqtauqatmiñun, “Ki! Iḷisautrii,
piqasriġḷakput! Uvagullu tuquqatigiyumigikput!”

Jesus Aŋitqigviuruq Suli Iñuułhupluni

17 Jesus tikitñami, iḷitchuġiniġaa Lazarus iḷuviqtauŋaniksimaplugu sisamani uvluni.
18 Bethany-guuq uŋasriguni inġiññiqsuq Jerusalem-miñ. Sivisutilaaqaġniqsuq malġuk-
tun mile-laksrayuŋnatun. 19 Aasriiñ Jew-ŋuruat iñugiaktuat aggiġñiqsut, Martha-
lu Mary-lu qiñiġiaqługik araaqtuġiaqługik aniŋauraŋaknik tuqułhagun. 20 Martha-m
tusraa'amiuŋ Jesus aggiaqsipḷugu anipḷuni paaġniġaa. Aglaan Mary aimmiñiqsuq.
21 Martha-m Jesus nipliutigaa, “Ataniiq! Uvani itchuvich, aniŋauraġa tuqunayaitchuq.
22 Aglaan iḷisimagiga, pakmaunniiñ Agaayyutim qaitchitḷagaatin, qanusripayaamik iŋiġu-
vich iŋmiñiñ.” 23 Jesus-ŋum nipliutigaa, “Aniŋauran aŋipchakkaugisiruq.” 24 Martha-
m nipliutigaa, “Kaŋiqsimagiga Ilaan aŋipchakkaugisiłha aqulliġmi uvlumi.” 25 Jesus-
ŋum nipliutigaa, “Uvaŋa aŋitqigviuruŋa suli iñuułhupluŋa. Kisupayaaq tunŋapluni
ukpiqsriruaq uvamnik iñuugisiruq tuquŋagaluaqtuaqunniiñ. 26 Suli kisupayaaq iñuuruaq
ukpiqsripḷuni uvamnik tuquyumiñaipiaqtuq. Taamna ukpiġiviuŋ?” 27 Martha-m kiugaa,
“Aa! Ataniiq! Ukpiġigiga Christ-ŋułhiñ, Agaayyutim Iġñiġiplutin, aggiqsuksrautauruaq
nunamun.”

Jesus Qulviruq

28 Martha taatnaqqaaqhuni utiġniqsuq, aasrii Mary aniqatni tuqłuqługu nalu-
naitchipḷuni, “Iḷisautri aggiġñiqsuq, amma utlaqugaatin.” 29 Mary-m tusraa'amiuŋ
iġñiqsruqhuni paaġiaġniġaa. 30 Jesus-suli tikiñŋaniksimaitḷuni nunaaqqimun aglaan
itluni taivrumani Martha-m paaġiviani. 31 Jew-ŋuruatguuq tarani Mary-m tupqani it-
tuat araaqtuġniaqługu qiñiqamitruŋ makitluni aniaqsiḷiqman, isrumaniqsut iḷuviġmun
qiatyaaqsiñipḷugu aasrii aniqasriqḷugu. 32 Mary-m tikitḷugu Jesus qiñiqamiuŋ isi-
gaiñun punniqsuq nipliqhuni, “Ataniiq! Uvani itchuvich, aniŋauraġa tuqunayaitchuq.”
33 Jesus-guuq qiñiqamiuŋ Mary kiñuvġuruaq qiapluni tamatkualu Jew-ŋuruat tu-
vaaqataiñ qiaqasriqḷugu, ilaaptuuq iłuiḷḷiullapiaġniqsuq Irrutchiġmiñi iḷunŋutchakhuni.
34 Apiqsruġniqsuq, “Napmunimma iḷuviqpisiuŋ?” Taapkua kiuniġaat, “Ataniiq! Maliguta
qiñiġiaġuŋ!” 35 Jesus-tuuq qulviruq. 36 Jew-ŋuruat qiñiqamitruŋ nipliġñiqsut, “Qanutun
atqunaq piqpagitigigaluaġniqpauŋ!” 37 Aglaali iḷaŋich nipliġñiqsut, “Uvva uuma qiñit-
lasripchaitḷaruam ayauŋaruam irraknik tuqqutchaiḷiyumiñaiññayaġniqpauŋ Lazarus,
amaġaa?”

Jesus-ŋum Aŋipchaġaa Lazarus Tuquŋałhaniñ

38 Iłuiḷḷiullapiaqhuni Jesus utlautiniqsuq iḷuviġmun inillaksimaruamun sisitun it-
tuamun taluplugu iyaġakpaŋmik. 39 Jesus tiliñiġai, “Iyaġak piiqsiuŋ!” Martha
nipliġñiqsuq tuquruam aġnaunġa, “Ataniiq! Tipliġuŋnaqsiruq. Sisamani uvluni
iḷuviqtuaŋaniksimaruq.” 40 Jesus nipliutigaa, “Uqautianikkugaakpiñ, ukpiqqutiqaġu-
vich qiñiġayaġniqsutin Agaayyutim kamanautaanik.” 41 Tarakŋa tamatkua iñuich
iyaġak piiqmatruŋ, Jesus aaġluqhuni nipliġñiqsuq, “Aapaaŋ! Quyagikpiñ tus-
raaraġi'apŋa. 42 Iḷisimaruŋa ataramik naalaġnigikma. Taamna nipliutigigiga piqutigi-
plugich makua iñuich qichaqtuat uvani ukpiqsritquplugich tuyuqałłapkun uvam-
nik.” 43 Taatnaanikami nipitusripḷuni tuqłuġniqsuq, “Lazarus, anniiñ!” 44 Tuquŋaruaq
aniñiqsuq iḷuviqsisinik nimiqsruqtat argai isigaiḷḷu kigiñaŋalu. Jesus nipliutiniġai,
“Qiḷġutaiġḷugu aullaqtitchiuŋ.”

Sivunniuġun Tuqutchukługu Jesus

45 Jew-ŋuruat iñugiaktuat Mary-muqattaaqsimaruat qiñiqługu Jesus iñiqtaŋa,
turvigiplugu ukpiġiagutriñiqsut ilaanik. 46 Aglaan iḷaŋich Jew-ŋuruat Pharisee-ŋuruanun
utiġniqsut, aasrii uqautiplugich Jesus iñiqtaŋanik. 47 Taatnaqhutiŋ Pharisee-ŋuruatlu
qaukłiŋiḷḷu agaayuliqsit kattutriñiqsut uqaqsittaaqtitchirinik uqaqatigiigukhutiŋ
itnaqhutiŋ, “Qanuġisivisa quviqnaqsipḷugu savaaŋigun taivruma iñuum iñiqtaigun?”
48 “Ilaatuuqtitchuptigu taatna iñupayaam ukpiġiagutigisigaa. Aasriiḷi Rome-maġmiut
qaukłiŋich piyaqquġisigaat agaayyuvikpakput suli nunaaqqiqput.” 49 Taapkua
iḷaŋarguuq atiqaqtuaq Caiaphas-mik, qaukłiupluni agaayuliqsi tamarrumani

ukiumi, nipliġñiqsuq, “Kaŋiqsimaiḷġataqtusri! [50] Iḷisimanġitpisiuŋ iłuatlułha
uvaptiknun atautchim iñuum tuqqutaułha piqusriġuni iñuŋnik uumakŋa iluqaġmi
nunaaqqim piyaqqukkaułhaniñ?” [51] Taatnaguuq nipliñġiññiqsuq iŋmiñiłhiñaq, aglaan
qaukłiupluni agaayuliqsaupluni tamarrumani ukiumi, ilaan sivuniksriqiginiġaa
Jesus-ŋum tuqqutriḷiksraŋa Jew-ŋuruanik, [52] taapkuniŋałhiñaunġitchuaq aglaan
atausriġuqtitchitqiguni aŋayuqaaġiisun iluqaitñik siammayaaqsimaruanik
ukpiqsriruanik Agaayyutmun. [53] Taatnaqhutiŋ tamarrumakŋa uvlumiñaglaan Jew-
ŋuruat qaukłiŋich sivunniuġniqsut, qanuġlugu tuqqutchukługu Jesus. [54] Taatnaqhuni
Jesus igliġatqiñġiññiqsuq sagviḷuni Judea-mi. Aglaan aullaġniqsuq nunamun
qanittuamun suviksraiḷaamun nunaaqqimun atiqaqtuamun Ephraim-mik, aasrii tarani
itkaqsipḷutiŋ maliġuaqtiniḷu.
[55] Jew-ŋuruat niġiqpagvikaaŋat taggisiqaqtuaq Apqusraaqtitaułiġmik qalliñiqsuq, aas-
rii iñugiaktuat iñuich nunamiñ utlautipluni Jerusalem-mun niġiqpagvikaam sivuani
itqanaiyaġiaqhutiŋ, qaayuġnaityaqhutiŋ iŋmiknik [maliglugu maliġutaksraq]. [56] Iñuich
niġiuŋniqsut Jesus-mik, Jew-ŋuruat agaayyuvikpaŋatnun kati'amiŋ apiqsruqtautiplu-
tiŋ, “Qanuġli isrumavich? Nalupqinaitchuq utlautigisuknaitchuq niġiqpagvikaamun
taavrumani.” [57] Qaukłiŋich agaayuliqsit Pharisee-ŋuruatlu tiliriñiqsuat kia iñuum
iḷitchuġikpagu naniitilaaŋa Jesus kilgutigitquplugu iliŋisa tigusrukługu.

12

Jesus Tipraġiksakkauruq Bethany-mi

[1] Itchaksrat uvlut sivuatni niġiqpagvikaam taggisiqaqtuam Apqusraaqtitaułiġmik
Jesus utlautiniqsuq Bethany-mun, Lazarus iñuuniaġvianun, taimña Jesus-ŋum
aŋipchakkaŋa tuqułiġmiñ. [2] Nullautchiuġutiniġaat Jesus tarani. Martha-m
savautigai Lazarus aquppiqataupkaqługu Jesus-mi niġġiviŋñi. [3] Aasriiñ Mary-m
tigusripḷuni akisullapiaqtuamik tipraġiksautmik kuvviqiniġai Jesus-ŋum isigai,
aasrii nutchamiñik allaqługich. Naimasruġnaqtuam tipraġiksautim immiġñiġaa
iluqaan tupiq. [4] Jesus maliġuaqtaiñ iḷaŋat, Judas Iscariot, taimña tunisirauksraq
Jesus-mik, nipliġñiqsuq, [5] “Suvaata tipraġiksaun tunikkaunġitpa piñasrunun
kavluutinun maniŋñun, qaisauluniasriiñ inuqsraqtuanun?” [6] Taatnaġniqsuq
pigaqatlułikuunġiḷaaq inuqsraqtuanik, aglaan ilaa tigliktuqtaupluni; maniqaġviat
akiyaġikkani piksraqtuġvigiraqniġaa. [7] Jesus nipliqsuq, “Iḷaksianagu aġnaq! Ilaan
pigiliuŋ iḷakuni taivrumuŋa uvluanun iḷuviqtuaviksraġma. [8] Ilipsi ataramik
piqaġniaqtusri inuqsraqtuanik iñuŋnik, aglaan nayuutiyumiñaitchuŋa ataramik.”

Sivunniuġun Tuqutchukługu Lazarus

[9] Iñugiaktuarguuq Jew-ŋuruat tusraaniġaat Jesus iłha Bethany-mi aasriiñ taa-
muŋaqhutiŋ, pisigisruŋaqnagu Jesus kisian aglaan Lazarus qiñiġiaġukługu, Jesus-ŋum
aŋipkakkaŋa tuqułiġmiñ. [10] Taatnaqługu qaukłiŋich agaayuliqsit sivunniuqmiñiqsut
tuqqutchukługuptuuq Lazarus; [11] atakkii ilaa piqutigiplugu Jew-ŋuruat iñugiaktuat
unitkaqsiñiġaich qaukłiisiŋ ukpiġiagutripḷutiŋ Jesus-mik.

Jesus-ŋum Tikisaałha Jerusalem-mun Ataniqtun

[12] Uvlutqikman, iñugiakpauraqtuat utlautiruat niġiqpagvikaamun taggisiqaqtuaq
Apqusraaqtitaułiġmik tusraaniqsut Jesus Jerusalem-mun aggiaqsipḷugu. [13] Iliŋich Palm
napaaqtuŋitñiñ akiġuksraqhutiŋ paagaqsiñiġaat nipliaplutiŋ,
“Hosanna. [Nanġaġlakput Agaayyun!]
Uvvatuq Agaayyutim piḷiutiqaġliuŋ tikitchuaq piqusriqhuni Ataniġmik, *Psalm 118:25, 26*
Agaayyutim piḷiutiqaġliuŋ Israel-aaġmiut Umialgat!”
[14] Jesus paqitluni natmaksiġviŋmik natmaksiaġniqsuq uqałhich aglausimaruatun, itna,
[15] “Israel iñugikkaŋasri, Iqsiñasri!
Umialigikkapsi aggiqigaasri,
natmaksiġvium nuġġaŋani usriaqsiaqhuni.” *Zechariah 9:9*

16 Tarani maliġuaqtaiñ kaŋiqsiñġiññiġaat taamna; aglaan Jesus aŋitqianikman pak-
muŋaanikhuni, iliŋisa itqaġniġaat aglausimaruam uqałhum taatnaqsimałha, suli
itqaqmigaat iñuich immiutiłhat taivrumuŋa uqauttutmun. 17 Iñugiaktuarguuq nayuu-
tiruat Jesus-mi Lazarus-mik iḷuviġmiñ tuqułiġmiñ aŋitqiksitman, tusraayugaaqtir-
rutiginiġaat tamanna atuumaaniktuaq. 18 Taatnaqhutiŋ iñugiaktuat Jesus paaġniġaat,
atakkii tusraaŋanikhutiŋ ilaa savaktilaaŋanik taavrumiŋa quviqnaqtuamik. 19 Pharisee-
ŋuruatguuq avatmun uqaaqsiñiqsut, “Uvagut piġunġiḷḷapiagaqsirugut! Takkua, iñu-
payaat iluqatiŋ maliutigaat!”

*Jew-ŋunġitchuat I*ḷaŋisa Uqaqatiqaġułhat Jesus-mik

20 Iḷaŋitguuq Jew-ŋunġitchuat akunġuruat tamatkunani Jerusalem-muktuani kamak-
srityaqhutiŋ Agaayyutmik niġiqpagvikaami. 21 Tikiññiqsut Philip-mun Bethsaida-
ġmiumun Galilee-mi, uqaqhutiŋ, “Aŋuun! Uqaqatigillagukkaluaġikput Jesus.” 22 Philip-
ŋum uqautityaġniġaa Andrew, malġuuplutikaasrii uqautityaġniġaak Jesus. 23 Jesus
kiuniġik, “Tuqqutauviksraġa tikiumaruq, sivuniqaqtuaq Iñuum Iġñiŋan atqunaq ka-
magikkaułiksraŋanun. 24 Uvaŋa iḷumutuullapiaqtuamik uqautigipsi, mukkaaksram
nautchiaksraŋa suunġitchuq kisianik kataktitau'ami nunamun tuqupluni. Taat-
naiḷipḷugu tuquanikami tikiutriraqtuq iñugiatluktuanik nautchiaksranik. 25 Kisupayaam
iñuułłi piqpagigumiuŋ tammaigisigaa. Aglaan kisupayaam iñuułłi piqpaginġitchumiuŋ
nunami marrumani pigigisigaa isuitchuamun taimuŋa. 26 Kisupayaam savautisrukku-
miña maliktaksraġigaaŋa, aasrii sumiitchuma tarani savaktiga inniaqmiuq. Kiapayaaq
savautikpaŋa Aapam kamanaqtitkisigaa.

Jesus-ŋum Uqautiqałha Tuqqutaułiksraġmigun

27 “Pakma uummatiga iłuiḷḷiuġniqsuq. Qanuq nipliġisivik? Nipliġayaqpik itna, ‘Aa-
paaŋ! Tikiumapkaqnagu taamna nagliksaaqsiułiq uvaŋnun?’ Taatnaġnianġitchuŋa,
takku taamna piqutigiplugu aggiqsauŋuruŋa apqusraaġiaqługu taamna nagliksaaq-
siułiq. 28 Aapaaŋ! Kamanaqtirruŋ atqiñ!” Taatnaqman nipi nipliqsuq qiḷaŋmiñ,
“Uvaŋa kamanaqtinŋanikkiga, suli kamanaqtitqikkisipḷugu.” 29 Iñugiaktuam iñuum
qichaqtuam tarani nipi tusraaniġaa aasrii nipliqhutiŋ, “Katlularuq!” Atlatliguuq ni-
pliqsut, “Israġulgum uqaqatigigaa ilaa.” 30 Aglaan Jesus-ŋum nipliutiniġai, “Uvaŋa
piqutigiluŋa taamna nipi tusaġnanġitchuq, aglaan ilipsi. 31 Pakma tikiumaruq nunam
iñuiñ atanniusriaqałiksraŋat. Tuunġaq, nunam marruma aŋalataa akiiḷirauniaqtuq.
32 Aasrii kivikkauguma marrumakŋa nunamiñ nuqitkisigitka iluqaisa iñuich uvaŋnun.”
33 Taatnaqamiguuq uqautiginiġaa qanuq tuqqutauluni nagliksaałiksrani. 34 Iñugiaktuat
iñuich kiuniġaat, “Maliġutaksraġikkapta uqausrimagaatigut, Christ iñuugisiñipḷugu
taimuŋa. Qanuqhutinmi uqaqpich, Iñuum Iġñiŋa kivikkaugisiñipḷugu? Kisuuva una
Iñuum Iġñiŋa?” 35 Jesus kiugai, “Qauma ittuatlullakkisiruq akunnapsitñi. Qauma
pigiŋŋaan iñuuniaġitchi taaqsisikkaunġitchumuusriḷi. Uvvatakku iñuum taaqtuakun
iñuuniaqami, iḷisimatlaitchaa napmun sivuniqaqtilaani. 36 Qaummatiqaŋŋapsi ukpik-
srisitchi qaumamik, aasriiḷi iñugiliutiyumagaasri qaumam.”

Ukpiqsriñġiłhat Jew-ŋuruat

Jesus taatnaqqaaqhuni aullaġniqsuq tamatkunakŋa iriqhuni iliŋitñiñ. 37 Jesus
iñiqtaqaġaluaqtitlugu quviqnaqtuanik savaanik sivuġaatni ukpiġinġiññiġaat.
38 Taavrumuuna sivuniksriqirim Isaiah-m uqauttutaa taŋiqsitauniqsuq itnaqsimałha,
“Ataniiq! Kisut ukpiqsrivat uqauttutigikkaptiknik?
Kisumun Atanġuruam saŋŋiñi urriqsuqpauŋ?” *Isaiah 53:1*
39 Taatnaqhutiŋ tamatkua ukpiqqutaiññiqsut, takku Isaiah-suli itnaqhuni,
40 “Agaayyutim ayaupkaġai, isrummatiŋich muliktuġai,
iḷitchuqsritḷaiqługich qiñikkamiknik suli isrummatiŋich kaŋiqsiyumiñaiqługich,
aasriiñ saatkumiñaiqługich uvamnun mamititqulutiŋ.” *Isaiah 6:10*
41 Isaiah-m taatna nipliutiginiġaa takku ilaan qiñiqługu Jesus-ŋum kamanałha.
42 Iñugiaktuat Jew-ŋuruat sivulliuqtit ukpiqsrigaluaqmiñiqsut Jesus-mik, aglaan

sivuuġagiplugich Pharisee-ŋuruat anitqunġitḷutiŋ Jew-ŋuruat katraġviatniñ.
Taatnaqhutiŋ uqautiginġiññiġaat sagviġḷugu ukpiqsriḷiqtiŋ Jesus-mik. 43 Iliŋisa
piqpagitlukługu iłuaġitchiułiq iñuŋniñ uumakŋa iłuaġitchiułiksraġmikniñ
Agaayyutmiñ.

Atanniusriaqałiksrat Jesus-ŋum Uqałhagun

44 Jesus nipliutiniġai nipitusripḷuni, "Kisupayaaq uvamnik ukpiqsriyumi ukpiqs-
riḷhiñanġitchuq uvamnun, aglaan ukpiġigisipmigaa tuyuġiriga. 45 Kisupayaam qiñiqsi-
maruam uvamnik qiñiqsimaaqmigaa ilaa tuyuġiriga. 46 Uvaŋa nunamun qaumatun
iḷipḷuŋa aggiqsauŋuruŋa, kisupayaaq uvamnik ukpiqsrikpan, irviqaġumiñaiqługu taaq-
tuamik. 47 Kia ivruma tusraagaluaġlugich uqauttutitka tupiginġitpagich atanniġu-
miñaitchiga. Atakkii aggiñġitchuŋa atanniqsuityaġluŋa nunam iñuiñik aglaan an-
niqsuġiaqługich. 48 Kisupayaam ayagluŋa, uqauttutiga akuqtunġitchumiuŋ, atanniqsi-
maaqtiqaqtuq. Uqałhum uqautigianikkaġma atanniġisigaa aqulliġmi uvlumi. 49 Takku
uqanġitchuŋa uvapkuiñaq, aglaan Aapam tuyuġirima tillisiqaġaaŋa sumik uqaġirak-
sramnik. 50 Uvaŋa iḷisimagiga ilaan tillisigikkaŋa isruitchuamik iñuułhuruq. Tamanna
uqauttutigikkaġa Aapam uqautigaaŋa uqaġitquplugu."

13

Jesus-ŋum Iġġuiḷha Maliġuaqtimi Isigaŋitñik

1 Aasriiñ sivuuraŋani niġiqpagvikaam taggisiqaqtuam Apqusraaqtitaułiġmik, Jesus
iḷisimaniqsuq aullaġviksrani tikisilaaŋanik nunamiñ marrumakŋa Aapamun. Ilaan
pigikkani piqpagiraġiplugich marrumani nunami ittuat piqpaginiġai isruanunaglaan.
2 Jesus-lu maliġuaqtiniḷu nullautchiġñiqsut. Tuunġaum isrummianiŋniġaa Judas Iscariot,
Simon iġñiġikkaŋa, tunitquplugu Jesus. 3 Jesus-ŋum iḷisimaniġaa Aapam aatchuutigi-
tilaaŋa iluqaan saŋŋi iŋmiñun. Iḷisimapmigaa aggiqsilaani Agaayyutmiñ suli aullaġni-
aqtilaani Agaayyutmun. 4 Tarraasriiñ Jesus makinniqsuq niġġiviŋñiñ, aasriiñ qalliich
atnuġaani piiqługich, ivgutmik tapsipḷuni. 5 Aasriiñ kuviripḷuni imiġmik iġġuġviura-
mun, iġġuaqsipḷugich maliġuaqtigikkaġmi isigaŋich, aasriiñ allaqtiqługich ivgutmik
tapsigikkaġmiñik. 6 Simon Peter-m tikitmani nipliutiniġaa Jesus, "Ataniiq! Ilvich
iġġuġniaqpigich isigatka?" 7 Jesus-ŋum kiugaa, "Pakma nalugiñ savaaġikkaġa, aglaan
aquvatigun iḷitchuġigisigiñ." 8 Peter-m nipliutilgiññiġaa, "Qakugununniiñ isigatka
iġġuġumiñaipiaġitin." Jesus-ŋum kiuniġaa, "Iġġunġitchupkich isigaktin piqatauyu-
miñaitchutin uvaŋni." 9 Simon Peter-m kiulgiññiġaa, "Ataniiq! Isigałhiñaġinġisatka
aglaan argatkalu niaquġalu." 10 Jesus-ŋum kiuniġaa, "Kisupayaaq iġġuaniksimaruaq
salumallapiaqhuni iġġutqiksuksraunġitchuq avataagun isigaiñ. Iluqasri salummaqsi-
marusri aglaan taamna atausriq." 11 Jesus iḷisimaniġaa kisumun tuniñiaqtilaani; taat-
naqhuni nipliutiginiġaa, "Iluqasri salummaqsimarusri, aglaan atausriq."

12 Ilaan isigaŋich iġġuanikamigich atitqianikługich atnuġaaniḷu utiġniqsuq inimiñun
niġġiviŋñun. Aasriiñ apiqsruġniġai, "Kaŋiqsivisi sutilaamnik ilipsitñun? 13 Taiyuġipsitña
Iḷisautrimik suli Ataniġmik, aasrii nalaunŋapluni taatnałiqsi, atakkii taavrumiŋau-
ruŋa. 14 Uvaŋaasrii, ilipsi Atannapsi suli Iḷisautripsi, isigasri iġġuġitka. Ilipsipsuuq
iġġuutiruksraurusri isigapsitñik avatmun. 15 Qaitchigipsi urrautiksrapsitñik, ilipsipsuuq
iñiqtaqaquplusri iñiqsiḷḷaptun ilipsitñun. 16 Iḷumutuullapiaqtuamik uqautigipsi, Savak-
taaġruk kamanatluktuaŋunġitchuq ataniġmiñiñ, unniiñ uqqiraqti kamanatlunġitchuq
taavrumakŋa tuyuġirimiñiñ. 17 Iḷisimagupsigik tamatkua qanutun quvianamiuniaq-
tusri atuġupsigik. 18 Taamna nipliutiginġitchiga iluqapsigun. Iḷisimaniġitka taapkua
piksraqtaaġikkatka, aglaantuuq uqałiq aglausimaruaq immiqsuksrauruq itna, 'Iñuk
niġiqatiga niqimik akiḷḷiġuqtuq uvamni.' 19 Kilikkipsi taavrumiŋa pakma atuumałik-
sraŋan sivuani aasriiñ taamna qakugu atuummikpan ukpiġitquplugu ilaaŋutilaam-
nik. 20 Iḷumutuullapiaqtuamik nipliutigipsi, iñupayaam akuqtuġumiuŋ kiñapayaaq

tuyuġikkaġa akuqtuqmiraġigaaŋaptuuq. Suli akuqtuipayaaqtuat uvamnik akuqtuqmiraġigaat tuyuġiriga."

Jesus Sivuniksriqiruq Tunikkaułiksraġmiñik

21 Taatnaqqaaqługich Jesus iłuiḷḷiuliġñiqsuq irrutchiġmiñi aasrii nipliutiplugich,
"Iḷumutuullapiaqtuamik nipliutigipsi, iḷapsi tuniñiaġaaŋa." 22 Maliġuaqtit qiñġuti-
aqsiñiqsut avatmun, kaŋiqsiñġiḷḷapiaqługu. 23 Maliġuaqtit iḷaŋat, taimña Jesus piq-
pagikkaŋa, aquppiñiqsuq tugliupluni Jesus-mun. 24 Simon Peter-m urriqaniġaa it-
naqhuni, "Apiqsruġuŋ kisumik uqautiqaqtilaaŋa." 25 Taamna maliġuaqti qalliḷaaqhuni
Jesus-mun apiqsruġniqsuq, "Kisuuva, Ataniiq?" 26 Jesus kiugaa, "Ilaaŋuruq qaitchikkaġa
uumiŋa qaqqiaviñauramik misruqqaaġlugu imiqqamun." Tarakŋa tigusripḷuni qaqqiav-
iñiġmik misruqqaaqługu qaiññiġaa Judas-mun, iġñiŋanun Simon Iscariot. 27 Judas tigu-
luqqaaġaa qaqqiaq Tuunġaum isiġniġaa. Tarani Jesus-ŋum nipliutigaa, "Savaaġisrukkan
piuŋ qilamik!" 28 Nalliataunniiñ niġiñiaqatauruat kaŋiqsiñġiññiġaat qanuutautilaaŋanik
Jesus-mun nipliutiłha. 29 Iḷaŋich maliġuaqtit isrumaniqsut, Judas aŋalatigipmagu
maniqaġviŋat, Jesus-mun tauqsiġiaqunipḷugu inuġikkaġmiknik niġiqpagvikaami, unniiñ
qaitchityaquplugu sumik inuqsraqtuanun. 30 Judas akuqtuanikamiuŋ qaqqiaviñauraq,
tarvauvaa aniñiqsuq. Tarra unnuaŋuruq.

Nutauruaq Tilliñ

31 Judas anianikman Jesus nipliqsuq, "Pakma Iñuum Iġñiŋa kamanaqsipkakkauruq.
Suli Agaayyun kamanaqsipkakkauruq Ilaagun. 32 Aasrii Agaayyun kamanaqsipkakkau-
niqpan Ilaagun, Agaayyutimtuuq iŋmiñik sagviġisigaa kamanautaa Iġñiŋan Iñuum,
Ilaan kamanausriġḷugu tarvauvaa. 33 Iḷilgauramaaŋ! Uvaŋa nayuutiqpakkumiñaiq-
suŋa. Pakaaqsigisigaluaġipsitña, aglaan Jew-ŋuruat uqautipmatun nipliutigipsi pakma,
'Aullalguitchusri aullaġviginiakkamnun.' 34 Nutaamik tillitmik qaitchigipsi, Avatmun
piqpakkutiyumuusri! Atriḷugu piqpaksriḷiġa ilipsitñik, taatnatuntuuq piqpagiikku-
muusri. 35 Avatmun piqpakkutigupsi, iñupayaat iḷitchuġigisigaat uvamni maliġuaq-
taułiqsi."

Jesus Sivuniksriqiruq Peter-m Piiḷaałiksraŋanik

36 Simon Peter-m apiqsruġniġaa, "Ataniiq! Napmuŋniaqpich?" Jesus-ŋum kiuniġaa,
"Pakma malilguitchiñ aullaġviginiakkaġa, aglaan aquvatigun malikkisigikma." 37 Peter-
m apiġiniġaa, "Ataniiq! Suvaata malilguitpigiñ pakma? Uvaŋa tuqułhiñaaġuqtuŋa
pisigilutin." 38 Jesus-ŋum kiugaa, "Itqanaipiaqpich tuqqutisukłuŋa? Iḷumutuuruamik
nipliutigikpiñ, aqargiqpak qalġuŋaiññaan piiḷaaġutigigisigikma piñasruniaglaan."

14

Jesus-ŋum Apqutaułha Aapamun

1 Jesus-ŋum nipliutigai, "Iłuiḷḷiuqtitnagich uummatisri. Ukpiqsrimaaġitchi Agaayyut-
mun, uvamnun ukpiqsriḷusripsuuq! 2 Aapaa kiñunġani iniksrat iñugiaktuat it-
tut. Itqanaiyautityaġniaġipsi iniksrapsitñik. Taatna uqautinayaitchipsi, taatniinġit-
pan. 3 Aasrii aullaġuma itqanaiyaġiaġlugu iniksraqsi aggitqikkisiruŋa, aasrii uvaŋ-
nun iŋmagusri nayuutitlasriḷusri nani itchuma. 4 Aasrii iḷitchuġianikkiksi qanuq
tikiññiałiksraqsi taivrumuŋa aullaġniaġvigikkamnun." 5 Thomas-ŋum nipliutigaa,
"Ataniiq! Iḷisimanġitchikput napmuŋniaqtilaan. Qanuġlugu taivrumuŋaġniałhum
apqutaa iḷisimagisivisigu?" 6 Jesus-ŋum kiugaa, "Uvaŋa apqutauruŋa, iḷumutuupluŋa,
suli iñuułhupluŋa. Kiñaunniiñ Aapaanukkumiñaitchuq kisianik uvapkun. 7 Pakma
iḷitchuġi'apsitña iḷitchuġipmigiksipsuuq Aapaga. Aasriiñ uvakŋaniñaglaan iḷisimagiksi
suli qiñiqsimaplugu."

8 Philip-ŋum nipliutiniġaa, "Ataniiq! Aapamik urriqsuutitigut. Taamna in-
uġikkatuaġigikput." 9 Jesus-ŋum kiugaa, "Takiruami nayuuti'ama ilipsitñi naagasuli
iḷitchuġinġitpiña, Philip? Kisupayaam qiñiqsimaruam uvaŋnik qiñianiksimagaa Aapa.
Suvaatami nipliqpich Aapamik urriqsuutitquplusri? 10 Philip! Ukpiġinġitpiuŋ uvaŋa

Aapami nayuutitilaaġa suli Aapa uvaŋni itilaaŋa? Tamatkua uqałhich uqautigianikkatka
ilipsitñun uvamniqnisaunġitchut. Aapauruam nayuutiruam uvaŋni iñiqtaġigai savaani.
11 Ukpiġisritña uqaqama Aapami itilaamnik suli Aapa uvaŋni itilaaŋanik! Naagaun-
niiñ ukpiġisritña savaapkun. 12 Iḷumutuuruamik nipliutigipsi, kisupayaaq ukpiqsriruaq
uvapkun savaŋniaqmiuq savaaġikkamnik, piñiaqtuqunniiñ kamanatluktuanik savaanik
tamatkunakŋa, atakkii aullaaqsiruŋa Aapaanun. 13 Aasrii iñiqsisigisigipsi qanusri-
payaamik iŋiġupsi attapkun piqutigilugu Aapauruam kamanaqtitaułiksraŋagun uvap-
kun Iġñiġuruakun. 14 Sukupayaaq iŋiġupsitña atiġikkapkun, iñiqtaġigisigiga.

Akiqsruun Ipqitchuam Irrutchim Qaisaułiksraŋanun

15 "Piqpagigupsitña tupigigisigisri tillisitka. 16 Aasrii iŋiġisigiga Aapa qaitchitqulusri
atlamik ikayuqtiksramik nayuqtiksrapsitñik qaŋavak taimuŋa. 17 Taamna Irrusriġigaa
iḷumutuułhum. Nunam iñuiñ akuqtulguitchaat qiñinġitḷugu unniiñ kaŋiqsimaitḷugu.
Aglaan iḷisimagiksi, takku iñuuqatauruq piqatigiplusri suli ilipsitñiinniaqtuq.
18 "Unitchumiñaitchipsi kisiŋŋuġusri. Utiġiłhitchuŋa ilipsitñun. 19 Sivikisuurami
nunam iñuiñ qiñitqikkumiñaiġisaatŋa aglaan ilipsi qiñiġisigipsitña, takku iñuułłapkun
ilipsipsuuq iñuugisirusri. 20 Taimña uvluq tikitpan iḷitchuġigisigiksi Aapamni itilaaġa
suli ilipsi uvamni, aasriipsuuq uvaŋa ilipsitñi. 21 Kisupayaaq piqaqtuaq tillisimnik
tupigiplugiḷḷu ilaaŋuruq piqpaksriraurruq uvamnik. Aapaa piqpagigisigaa piqpak-
sriruaq uvamnik. Uvaŋaptuuq piqpagigisigiga iḷisimapkaġluŋa ilaanun." 22 Judas-
ŋum (Iscariot-ŋunġitchuam) nipliutiniġaa, "Ataniiq! Qanuġutin iḷisimapkaġisivich
uvaptiknun iḷisimapkasruŋaqnak nunam iñuiñun?" 23 Jesus-ŋum kiugaa, "Kisupayaam
piqpaksriruam uvamnik tupigigisigai uqałłatka. Aapaa piqpagigisigaa suli Aapagalu
tikitkisigikpuk iñuuniaqasriġḷugu. 24 Kisupayaam piqpaksriñġitchuam uvamnik tupig-
itlaitchai uqałłatka. Uqałhich tusraakkasri uqałiġinġitchitka, aglaan aggiaġaqtuq Aa-
pamiñ tuyuġirimniñ.
25 "Tamatkuniŋa uqautigipsi nayuutiŋŋaġmasuli ilipsitñi. 26 Ikayuqtim Ipqitchuam
Irrutchim Aapauruam tuyuġiraksraŋan attapkun iḷisautigisigaasri supayaamik itqaqti-
taġlugiḷḷu iluqaisa uqauttutitka ilipsitñun. 27 Qiñuiññamik unirvigigipsi. Tutqiu-
timnik tutqiutiqaqqitchi. Nunam iñui qiñuiññaqaġumiñaitchut qiñuiññaqaqtirru-
tiptun. Iłuiḷḷiuqtitnagich uummatisri! Iqsisuŋaqasri! 28 Tusraagipsitña nipliqama
aullaġniaġnipḷuŋa, aglaan aggitqiŋñiaġnipḷuŋa ilipsitñun. Piqpagipiaġniġupsitña quvi-
asrugayaġaluaqtusri aullaġniałłapkun Aapamun, atakkii Ilaa kamanatluktuq uvam-
niñ. 29 Tamarrumiŋa pakma kilianikkipsi atuummigaluaqnagu ukpiqsritquplusri atu-
ummiḷuni pikpan. 30 Tarakŋaaglaan uqaaqtuqatigilguiġñiaġipsi, takku nunam marruma
aŋalataa, Tuunġaq, aggiaqsiruq. Ilaa piitchaluaqtuq saŋŋimik akiiḷiḷuŋa, 31 aglaan nunam
iñuiñ iḷitchuġiraksraġigaat piqpaksriłiġa Aapamik. Taatnaqługu tupigiraġigiga Aapam
tillisipayaaŋa. Makillusri, uvakŋa aullakta!"

15

Jesus Napaaqtupiatun Ittuq

1 "Uvaŋa atriqaqtuŋa napaaqtupiamik aasrii Aapaga nautchirriqiraupluni. 2 Ilaan
piiġaġigaa akiġupayaaq uvamniittuaq asrirriraġanġitman, suli nagguksaqługu akiġu-
payaaq asrirriraġaktuaq asrirripsaaquplugu. 3 Ilipsi salummakkauŋaniktusri uqałikun
uqautigianikkapkun ilipsitñun. 4 Piqatautuiñaġitchi uvamni suli uvaŋaptuuq ilip-
sitñi. Uvamni nayuutinġiqsuaŋugupsi asrirriaqaġumiñaitchusri, atriḷugu akiġuq iŋmi-
gun asrirritlaitchuaq kisianik napaaqtumi itnami. 5 Uvaŋa atriqaqtuŋa napaaqtumik,
ilipsiasriiñ akiqqutun. Kisupayaaq nayuutiruaq uvaŋni suli uvaŋa ilaani, atqunaq
asrirriaqaġisiruq, takku sumik iñiqsiyumiñaipiaqtusri piiḷḷuŋa uvaŋa. 6 Kiñapayaaq
nayuutinġitchuaq uvamni ittuq akiqqutun igitaupluni tuqulliruatun. Taatnatchich

akiqqut katitlugich ikniġmun igittaġigaich ikipkaġviksraŋatnun. [7] Ilipsi uvamni nayuu-
tigupsi suli uqałiġikkatka ilipsitñi, aasriiḷi qanutchimik pigiyumakkapsitñik iŋiqs-
ruġupsi qaisauniaqtuq ilipsitñun. [8] Aapaa kamanautaa qiñiġnaqtitaugisiruq tumigilugu
atqunaq savaaqqallautałiqsi. Taatnatun ukpiqnaqsigiksi maliġuaqtigitilaaqsi uvamnun.
[9] Piqpagikkaġigipsi atripḷugu Aapaa piqpaksriḷha uvamnik. Nayuutititchi piqpakkutimni.
[10] Tillisitka tupigigupsigik piqpakkutimni itkisirusri, atriḷuguptuuq uvaŋa Aapaa tilli-
saiñik tupiksripḷuŋa itmatun piqpakkutaani. [11] Tamatkuniŋa uqautigipsi quvianaġikkaġa
ilipsitñiitquplugu, suli quvianaqaquplusri naamaruamik.
[12] "Unauvva tillisiga, piqpakkutiyumuusri avatmun atriḷugu piqpaksriḷiġa ilipsitñik.
[13] Kiñaunniiñ kamanatluktuamik piqpakkutaitchuq uumakŋa iñuum qaitchiḷhaniñ iñu-
ułiġmiñik piqutigiplugich iḷauraani. [14] Ilipsi uvaŋni iḷauraaŋurusri tillisitka atuġup-
sigik. [15] Savaktaaġrunik taiyutqikkumiñaitchipsi, takku savaktaaġruum iḷisimatlaitchaa
ataniġmi suraġałha. Aglaan iḷauraanik taiyuutiqaġisigipsi, takku supayaamik Aapam-
niñ tusraakkamnik iḷitchuġipkaġipsi. [16] Ilipsi piksraqtaaġinġitchipsitña, aglaan pik-
sraqtaaġigipsi suli nalunaiġusri asrirriaqaquplusri iñugiaglugu suli asrirrituiñaġusri
itquplusri. Aasrii Aapam qaitchigisigaasri qanusripayaamik iŋiġupsiuŋ attapkun.
[17] Taatnaqhusri taatnaiḷipḷugu tiligipsi piqpakkutitquplusri avatmun.

Nunam Iñuiñ Uumiksriḷhat Maliġuaqtinik

[18] "Nunam iñuiñ uumigikpasri itqaġiraksraġigiksi uumigikkaułiġaptuuq sivupsitñi.
[19] Ilipsi pigipkaġupsi nunam iñuiñun, piqpaginayaġaasri pimiktitun iḷiḷusri. Aglaan
piksraqtaaġigipsi marrumakŋa nunakuałiġmiñ piginġiqsitlusri tamarrumuŋa; taat-
naqhuni nunam iñuiñ uumigigaasri. [20] Itqaġiyumagiksi uqałhich uqautigikkatka ilip-
sitñun, 'Savaktaaġruk kamanatluktuaŋunġitchuq ataniġmiñiñ.' Iliŋisa piyuakkaġi-
gaatŋa, tarrali piyuaġisigaasripsuuq. Tupigigaich uqauttutitka, tarrali tupigigisigaas-
ripsuuq. [21] Aglaan iliŋisa taatna irrutigisigaasri piqutigilugu pigipkałiqsi uvaŋnun,
iḷisimanġitḷugu tuyuġiriga. [22] Aggiñġitchuma suli uqautinġitchupkich patchisaikkau-
nayaqtut. Aglaan pakma pisanġitchuuġutiksraitchut killuqsautmiktigun. [23] Kisupayaam
uumigi'amiña Aapagaptuuq uumigipmiraġigaa. [24] Savaaqaqsimaitchuma akunġatni
iñuum iñiqtaġinġaqsimaisaŋanik patchisaikkaunayaqtut, aglaan qiñianikkaluaqługu
iñiqtaġa uumigituiñaġaatŋa suli Aapaga. [25] Taamna taatniittuksrauruq taŋiquplugu
taimña uqautauruaq aglaksimakkaŋa maliġutaksriusraiŋitñi, 'Uumigigaatŋa patchi-
saiḷaakun.'
[26] "Aglaan ikayuqti aggiqpan, tuyuġiniakkaġma Aapamiñ, Irrusria iḷumutuułhum
Aapamiqnisauruaq, ilaa uqautiniaqtuq uvapkun. [27] Uqaġigisigipsitñapsuuq takku iqatau-
rusri uvamni aullaġniiłhaniñ.

16

[1] "Uqautigipsi tamatkuniŋa ukpiqqutaiqunġitḷusri. [2] Iñuich anitqataġisigaasriunniiñ
iliŋisa katraġviŋmikniñ. Aa, piviksraq tikitchumaaqtuq kia iñuum tuqqutchumisi
savautriñasrukniaġisiruq Agaayyutmik. [3] Taatnaiḷiḷugu irrutigisigaasri
iḷitchuqsrimaiḷiġmikkun Aapamik unniiñ uvaŋnik. [4] Aglaan uqautigipsi tamatkuniŋa
itqaġitquplugich uqauttutitka ilipsitñun taimanigu irrutiaqsikpasri taatnaiḷiḷugu.
Uqautinġitchaluaġipsi tamatkuniŋa maliġuaqsiutiqqaaqapsi takku nayuqtuiñaqhusri.

Ipqitchuam Irrutchim Savaaŋa

[5] "Aglaan pakma utiġniaqama ilaanun tuyuġirimnun nallipsi apiqsruqtanġitmigaatŋa
napmuaqsisilaapkun, 'Napmuŋniaqpich?' [6] Aasriiñ pakma kilikapsi aliatchaktusri.
[7] Aglaan iḷumutuuruamik nipliutigipsi, iłuatlukkisiruq aullałiksraġa. Uvvatakku
aullanġitchuma ikayuqtiksrapsi utlaŋnianġitchaasri. Aglaan aullaġuma tuyuġigisigiga
ilipsitñun. [8] Aasrii aggiġumi iḷitchuġipkaaqsigisigai iñui nunam nalaunġitḷutiŋ
killuqsautikun suli nalaunŋaruałikunlu atanniiviksrakunlu. [9] Uqautigisigai
nalaunġiññiḷutiŋ killuqsautikun takku ukpiqsriñġitḷutiŋ uvamnik, [10] suli

nalaunŋaruałikun takku Aapamuŋniaqtuŋa aasrii qiñitqikkumiñaitchipsitña, [11] suli
atanniivikun takku aŋalatchiruaq marrumani nunami Tuunġaq atannikkauŋaniktuq.
[12] "Uqaksraqaġaluaqtuŋa iñugiaktuanik ilipsitñun aglaan pakma kaŋiqsiyu-
miñaitchusri. [13] Aglaan Ipqitchuaq Irrusriq iḷumutuułiġmik iḷitchuġipkairuksraq
aggiġumi, ilaan kaŋiqsipchaaqsigisigaasri iluqaanik iḷumutuuruanik. Ilaa
uqaġumiñaitchuq aŋalatchiḷiqaqmatun iŋmigun aglaan uqautigisigaasri
tusraakkaġmiñik, suli quliaqtuaġutiniaġaasri sunik tikitchuksranik. [14] Ilaan
kamanaqtitkisigaaŋa, takku uqaksraġikkaġa quliaqtuaġiniaġaa ilipsitñun. [15] Iluqaan
Aapam pigikkaŋa pigipmigigaptuuq. Taatnaqługu nipliutigigiga Ipqitchuamun
Irrutchimun quliaqtuaġiniaġnipḷugu ilipsitñun uqaksraġikkaġa.

Alianaq suli Quvianaq

[16] "Sivikisuurami qiñinġisaallakkisigipsitña, aasriiñ kiñuvaaŋagun qiñiaqsiḷgiḷḷuŋa."
[17] Iḷaŋitguuq maliġuaqtaiñ uqaaqsiñiqsut avatmun, "Sumik uqautivatigut itnaqami, 'Aku-
niisruŋaqasri qiñinġiġisigipsitña aasriiñ taamuunavak qiñiaqsiḷgiḷḷuŋa,' suli itnaqami,
'Aullaġniaqtuŋa Aapamun'? [18] Qanuutauva 'sivikisuuraq'? Uvagut kaŋiqsitḷaitchikput
sumik uqautiqałha." [19] Jesus-ŋum kaŋiqsimaplugu apiqsruġułhat taavrumuuna
nipliutiniġai, "Apiqsruqtuutivisi ilipsitñun sumik qanuutautiqaqtilaaŋanik uqaqama,
'Akuniisruŋaqasri qiñinġiġisigipsitña aasriiñ taamuunavak qiñiaqsiḷgiḷḷuŋa.' Taamna
apiqsruutigisukługu uqaksraqtutigivisiuŋ akunnapsitñi? [20] Uvaŋa nipliutigipsi
iḷumutuuruamik, qiapkaġusriḷu alianniuqtillusriḷu nunam iñui quviatchakkisirut, aglaan
alianniułiqsi mumikkisiruq quviasrułiġmun. [21] Aġnaq qitunġiuqtuaq auliyautipmani
nagliksaaġaqtuq tikiumałhagun atniġñam, aglaan annaaniktiqami puuyuġaġigaa
nagliksaałłi auliyausrima'ami, quviatchagaqtuq iḷaalugruaq anipman nunamun.
[22] Taatnatun alianniuġutiqaġaluaqtusri pakma aglaan qiñitqikkisiḷgitchipsi suli
uummatisri quviatchakkisirut, aasrii kia-unniiñ iñuum ivayaaġiyumiñaitchaa
quvianaq ilipsitñiñ. [23] Taivrumani uvlumi apiqsruqtaaqsiyumiñaitchipsitña sutigun.
Uqautigipsi iḷumutun, Aapam qaitchigisigaasri ilipsi iŋiġupsiuŋ qanusripayaamik
attapkun. [24] Uvuŋanunaglaan iŋiqsruqtanġitchusri sumik attapkun. Iŋiqsruġitchi ilipsiḷi
akuqtuiyumuusri suli quvianaksraqsi inuŋaitchumuuq.

*Akii*ḷitñiłha Jesus-ŋum Nunam Iñuiñik

[25] "Uqautigipsi tamatkuniŋa atrikusrautitigun. Pivik tikitchaġumaruq
uqaġuiġviksraġa ilipsitñun atrikusrautitigun aglaan uqautitlasrigisigipsi
kaŋiqsiñaqsiḷugu Aapauruakun. [26] Taimña uvluq tikitpan, iŋiqsruqtaġisigiksi attapkun.
Uvaŋaunniiñ iŋiqsruutinġitkipsi Aapamun. [27] Uvvatakku Aapam piqpagigaasri takku
piqpaksripḷusri uvamnik suli ukpiqsripḷugu aggiqsimałiġa Agaayyutmiñ. [28] Uvaŋa
iḷumun aggiqsuami Aapamiñ marrumuŋa nunamun. Uvva pakma aullaaqsiḷgitchuŋa
maakŋa nunamiŋ utiqsaqłuŋa Aapamun."
[29] Maliġuaqtaiñ nipliutiniġaat, "Uvvaliqaa uqałhiñ kaŋiqsiñaqtuq. Pakma
uqanġitchutinunniiñ atritigun. [30] Uvagut kaŋiqsigikput pakma iḷisimałhiñ
supayaamik. Inuqnanġitchuq kisumun apiqsruqtaqulutin. Taavrumuuna
ukpiġigikput aggiqsuaŋułhiñ Agaayyutmiñ." [31] Jesus kiugai, "Uvvapakma
ukpiqsriḷiqpaalukpisi? [32] Pivik tikiññiaqtuq, tikiumaaniktuqami, iluqasri
siammayaaqtitaułiksraqsi, atausriukattaaġusri kiñunnapsitñun kisiŋŋuġluŋa. Aglaan
kisimallapiaq inġitchuŋa, takku Aapaa nayuġaaŋa. [33] Tamarrumiŋa uqautigipsi
qiñuiññaqaquplusri piqataułłapsigun uvamni. Nunam iñuiñ nagliksaaqtitkisigaasri,
aglaan quviatchauġikkitchi. Uvaŋa akiiḷianiksimagiga nunam aŋalataa.

17

Jesus-ŋum Iŋiqsrułha Iŋmigun

[1] Jesus taatnaanikami, ilaa aaġluqhuni nipliġñiqsuq, "Aapaaŋ, pakma piviksraq tik-
iumaruq. Kamanaqsipkaġuŋ Iġñiġiñ, Iġñiqpiḷḷi kamanaqsiyumagaatin. [2] Uvvatakku

ilvich aŋalatchitḷapkaġiñ iluqaitñik iñuŋnik suli qaitchitḷapluni isruitchuamik iñuułiġmik iluqaitñun qaisaġikkaqnun ilaanun. 3 Una isruitchuaq iñuułiq itnautauruq,
iñuich iḷitchuqsriłiksraŋat ilipnik kisivich iḷumun Agaayyutautilaaqnik suli iḷitchuġilugu
Jesus Christ ilvich tuyuġikkan. 4 Iḷitchuġipkautianikkiga kamanałhiñ nunam iñuiñun.
Itqanaiŋanikkiga savaaksrirrutigikkan uvaŋnun. 5 Pakma, Aapaaŋ, kamanaqsipkaŋŋa
sivuqqapni, kamanautim atriŋanik pigikkaġma itnama ilipni nuna iñiqtaugaluaqnagu-
unniiñ."

Jesus Iŋiqsruutriłha Maliġuaqtimiñik

6 Uvaŋa iḷitchuġipkautigianikkikpiñ iñuŋnun ilvich qaisaqnun uvaŋnun marru-
makŋa nunamiñ. Ilvich pigiliutigitin, aasriiñ qaitkitin uvaŋnun, aasriiñ tupigi-
gaat uqałhiñ. 7 Pakma iḷitchuġigaat suapayaaq qaisan uvaŋnun aggiqsałha ilipniñ.
8 Qaitchigitka uqałiġmik qaisaqnik uvaŋnun. Iliŋisa akuqtuqługu, iḷitchuġigaat iḷumun
aggiqsuaŋułiġa ilipniñ ukpiġiplugu ilipnun tuyuġiłiġa. 9 Agaayyutigitka tamatkua.
Pakma agaayyutinġitchitka nunam iñui, aglaan agaayyutigitka tamatkua qaisatin
uvaŋnun, takku iliŋich pigigitin. 10 Iluqaan uvaŋa piga pigipmigiñ suli iluqaan il-
vich piñ uvaŋaptuuq pigigiga, aasriiñ kamanałiġa qiñiġnaqtitauruq tamatkunuuna.
11 Pakma utlautiniaqtuŋa ilipnun nunami inġiġḷuŋa, aglaan tamatkua inniaqtut
nunami. Ipqitchuaq Aapaaŋ! Qaunagiyummigitin annautruġlugich saŋŋigikkaŋa-
gun atiġikkaqpich qaisaġikkapkun uvaŋnun, iliŋiḷḷi atautchiiñauyumuut atriḷugu
uvaguk atausriułiqpuk. 12 Uvaŋa nayuutinnamni nunami iliŋitñi qaunagigikkatka an-
nautruqługich saŋŋiagun atiġikkaqpich, ilvich atchiutigikkapkun. Qaunagigitka aasrii
atausriqunniiñ tammanġitchuq, aglaan taimña iñuk tammaqtuksrauruaq, Agaayyu-
tim uqałha immiutaupluni. 13 Pakma utlautiyasriruŋa ilipnun. Taatnaiḷipḷugu
uqaqtuŋa innamni nunami, iliŋich piqaquplugich quvianaġikkamnik inuŋaiġḷugu.
14 Qaitchiruŋa uqałiġnik iliŋitñun, aasrii nunam iñuiñ uumigigaich, takku piqatig-
inġiqḷugich nunam iñui atripḷugu uvaŋa piqataunġiḷiġa nunam iñuiñun. 15 Uvaŋa iŋiqs-
runġitchikpiñ piiqulugich marrumakŋa nunamiñ, aglaan iŋiġikpiñ qaunagitquplugich
piŋiŋnaiġḷugich tuunġaġmiñ. 16 Uvaŋa piqataunġitmatun nunam iñuiñun iliŋittuuq
piqataunġitchut nunam iñuiñi. 17 Iḷumutuułłapkun ipqiqsimaakkich ilipnun. Uqałhiñ
iḷumutuuruq. 18 Tuyuġigitka nunamun, ilvittuuq tuyuqaqmatun uvamnik nunamun.
19 Iliŋich piqutigiplugich ipqiqsimaaqtuŋa ilipnun, iliŋittuuq ipqiqsimaaquplugich ilip-
nun iḷumutuułikun.

Jesus Iŋiqsruutriłha Ukpiqtuaŋuruapayaanik

20 "Agaayyutinġitchitka kisiisa tamatkua, aglaantuuq taipchua ukpiqsriruaksrat uvam-
nik iliŋisa uqałhatigun. 21 Agaayyutigitka iluqaġmiŋ atautchisun itquplugich. Aa-
paaŋ! Atautchisuttuq illich uvaptikni, atriḷugu ilvich uvamniitmatun suli uvaŋa
ilipni. Taatnatuq atausriuyumuut, taavrumuunali nunam iñuiñ ukpiġiagutiyumigaat
ilvich tuyuqałhiñ uvaŋnik. 22 Uvaŋa qaitchigitka atriŋanik kamanałiqpich qaisaqpich
uvaŋnun, piqutigiplugu iliŋich atautchiiñaułiksraŋat atriḷugu uvaguk atausriułiqpuk.
23 Uvaŋa illuŋa iliŋitñi suli ilvich uvaŋni, taavrumuuna iliŋich atausriŋŋuġumuut.
Nunamli iñuiñ kaŋiqsiyumigaat ilipnun tuyuġiłiġa suli ilvich piqpaksriłhiñ iliŋitñik
piqpaksripmatun uvaŋnik. 24 Aapaaŋ, tamatkua qaisatin uvaŋnun iqatigisrukkitka
sumiitchuma iliŋitñun qiñiqquplugu kamanaun pigipkakkan uvaŋnun takku ilvich
piqpagipluŋa nuna iñiqtauŋaiñŋaan. 25 Nalaunŋaruaq Aapaaŋ! Nunam iñuiñ nalugaatin,
aglaan uvaŋa iḷisimagikpiñ suli ukua maliġuaqtit iḷitchuġigaat tuyuġitilaaġa ilipnun.
26 Iḷitchuġipkaġikpiñ iliŋitñun, suli iḷitchuġipkapsaaġniaġikpiñ. Tarrali piqpaksriłiq
piqpakkutigikkan uvaŋnun uvaŋalu nayuutiyumuuq iliŋitñi."

18

Jesus-ŋum Tiguraułha

[1] Jesus agaayuanikami taavrumani, aullaġniqsuq maliġuaqtiniḷu ikaaqługu kuuġuuraq
taiñaqtuaq Kidron-mik. Taakmaniaŋani inniqsuq nautchiivik. Jesus maliġuaqtiniḷu
isiġniqsut taavrumuŋa. [2] Judas-ŋumaasrii, aatchuutigitniktuam ilaanik, iḷisimaniġaa
suniitilaaŋa. Uvvatakku Jesus-ŋum taruŋautisruuniġai akulaiqługu maliġuaqtini tarani.
[3] Taatnaqhuni Judas utlautiniqsuq nautchiiviŋmun piqasriqhuni aŋuyyiuqtinik suli
agaayyuvikpaum qaunaksraiñik, tuyuuplutiŋ qaukłiŋitñiñ agaayuliqsiniñ suli Pharisee-
ŋuruaniñ, saagaqhutiŋ satkunik suli nanniñik. [4] Jesus-ŋum kaŋiqsimaplugu suapayaaq
atuumaniaqtuaq iŋmiñun paaġniġai nipliutiplugich, "Kiña pakikpisiuŋ?" [5] Taapkua
kiuniġaat, "Jesus Nazareth-miu." Ilaan kiugai, "Uvaŋa taimñauruŋa." Judas-ŋum,
aatchuutigitniktuam ilaanik, qichaqasriqsimaniġai tamatkua pakaktuat. [6] Jesus-ŋum
nipliutipmatiŋ, "Uvaŋa taimñauruŋa," tamatkua kiñumuktuqhutiŋ ulġusraaġniqsut
nunamun. [7] Jesus-ŋum apiqsrutqiŋñiġai, "Kiña pakikpisiuŋ?" Kiuniġaat, "Jesus
Nazareth-miu." [8] "Uqautianikkipsi ilaaŋutilaamnik. Ilipsi pakakkupsitña, maliġuaqtitka
aullaqtitchigik!" [9] Taatna nipliutiniġai Jesus-ŋum taŋiqsaqługu nipliutigimaanikkani
itnaiḷipḷugu, "Aapaaŋ, atausriqunniiñ tammanġitchuq qaisaqniñ uvaŋnun." [10] Simon
Peter-guuq savikpaqaqhuni, aasriiñ amuliqamiuŋ anaupluni ilaan siutaiqsiġniġaa
taliqpianik tamarrumiŋa qaukłiata agaayuliqsit savaktaa, atiqaqtuaq Malchus-mik.
[11] Jesus-ŋum nipliutigaa Peter, "Tugvaġuŋ satkugikkan puuŋanun. Isrumavich akuqtuġ-
nianġiññasrugalugu uvamnun nagliksaaġutiqpak Aapama sivunniaġikkaŋa uvamnun?
Uvaŋa nagliksaaġluŋa tuquruksrauruŋa. Imiqtaksraġigiga taamna imaŋa qallutim
Aapama qaisaŋa uvamnun?"

Annas-ŋum Apiqsruqtuiḷha Jesus-mik

[12] Aŋuyyiuqtit piqasriqhutiŋ qaukłiġmiknik suli Jew-ŋuruat qaunaksriŋisa tiguniġaat
Jesus qiḷiqsruqługu, [13] aasrii sivulliuplugu Annas-muutiplugu ataniġmun, taataruaŋanun
Caiaphas-ŋum. Caiaphas-guuq qauqłiupluni agaayuliqsauniqsuaq tamarrumani ukiumi,
niŋuagiplugu taavruma Annas-ŋum atanġum. [14] Taamna Caiaphas uqautriñiqsuaq
qaukłiŋitñik Jew-ŋuruat iłuatlukkisiñipḷugu atausriq iñuk tuqqutaukpan piqusriġuni
iluqaitñik iñuŋnik.

Peter-m Piiḷaaqałha Jesus-mik

[15] Simon Peter-m suli atlam maliġuaqtim kiñuagun maliŋniġaak Jesus. Taamna
atla maliġuaqti, iḷisimaplugu qaukłiata agaayuliqsit, isiġniqsuq igluqpaŋanun qaukłiata
agaayuliqsit piqatigiplugu Jesus. [16] Peter-li qichaġniqsuq tatkiani paami. Taamna
atla maliġuaqti, iḷisimaplugu qaukłiata agaayuliqsit, aniñiqsuq kiñumun. Itqutiniġaa
Peter tatqamuŋa uqatigianikamiuŋ niviaqsiaġruk taluliqiri. [17] Taavruma taluliqirim
niviaqsiaġruum nipliutiniġaa Peter, "Uvva, iḷagivatin maliġuaqtaiñ tatqavruma iñuum?"
Peter-m kiugaa, "Iḷaginġitchaatŋa." [18] Alappaaŋupluniguuq savaktit suli qaunaksrit
ikniqsuqhutiŋ aumaniñ qichaġniqsut avataani auksiqhutiŋ iŋmiknik. Peter-m qichaqas-
riqamigich, auksiaqsipmiñiqsuq iŋmiñik.

Qaukłiata Agaayuliqsit Apiqsruqtaiḷha Jesus-mik

[19] Qaukłiata agaayuliqsit apiqsruqtuġniġaa Jesus ilaan maliġuaqtaigun suli ilaan
iḷisauttutaigun. [20] Jesus-ŋum kiugaa, "Uqaġaqtuŋa sagvipḷuŋa kisupayaamun.
Iḷisautrisruuruŋa Jew-ŋuruat katraġviŋitñi suli agaayyuvikpaŋatni. Nipiqanġitchuŋa
qanutchiñik iriġaqtuġluŋa. [21] Suvaatami apiqsruqtaqpisitña uvaŋa. Apiqsruqsigik
tamatkua iñuich tusraaritka sumik uqautiłhat uvaŋnun. Iliŋisa iḷisimagaat qanuq
uqałiġa." [22] Taatnaqman Jesus iḷaŋataguuq qaunaksrit patiktiqługu nipliutigaa,
"Qanuqhutin itnaiḷipḷugu kiuliqpiuŋ qaukłiat agaayuliqsit?" [23] Jesus-ŋum kiugaa, "Uvaŋa
nipliġuma qanutchimik nalaunŋaiġḷugu uqautigiuŋ iluqaitñun uvaniittuanun. Aglaan
nalaunŋaruamik pakma nipliġñiġuma, suvaata patikpiña?" [24] Annas-ŋum tuyuġiniġaa
Jesus qiḷiqsruutraq Caiaphas-mun qaukłiat agaayuliqsitnun.

Peter-m Piiḷaaqapsaałha Jesus-mik

25 Peter-guuq auksiġugaaġniqsuq ikniġmun aasriiñ iñuich apiqsruġniġaat, “Taavruma
iñuum iḷaginġitpatin maliġuaqtaiñ?” Peter-m piiḷaaġutiniġai, “Iḷaginġitchaatŋa ilaan
maliġuaqtaiñ.” 26 Iḷaŋataguuq qaukłium agaayuliqsim savaktaiñ, iḷaginikkaŋan taivruma
siutaiqsikkaŋan Peter-m, nipliutiniġaa, “Qiñinġitpigiñ piqatauplutin ilaani nautchi-
iviŋmi?” 27 Peter piiḷaalgiññiqsuq, “Iḷaginġitchaatŋa.” Taatnaqmiuġlu taimña aqargiq-
pak qalġuqtaġniqsuq.

Pilate-ŋum Apiqsruqtaiḷha Jesus-mik

28 Taapkua aullautiniġaat Jesus Caiaphas-ŋum tupqaniñ kavanam Pilate-ŋum in-
aanun uvlaatchaurami. Aglaan Jew-ŋuruat isiqataunġiññiqsut tatqamuŋa agliqs-
rałikun salumaiġumanġitḷutiŋ iŋmiknik. Piqutigiplugu niġiqataułiksraqtiŋ itqu-
plugu niġiqpagvikaami taggisiqaqtuaq Apqusraaqtitaułiġmik. 29 Taatnaqhuni Pilate
anipḷuni uqaqatigityaqtuaġniġai nipliutiplugich, “Sumik agvisiqaqpisiuŋ qamna iñuk?”
30 Taapkua kiuniġaat, “Uvagut tikiutinayaitchikput ilipnun ilaa savvaqłukkataġuni
piñġitpan.” 31 Pilate-ŋum nipliutiniġai, “Tigusriuŋ ilipsitñik atanniqsuġlugu tu-
vraġlugich maliġutaksrasri.” Jew-ŋuruat kiuniġaat, “Rome-maġmiut tuqqutchipkaiyu-
miñaitchaatigut iñuŋmik maliġutaksrirrutiptigun.” 32 Taamnaguuq atuummiñiqsuq
immiutaupluni Jesus uqautigimakkaŋanun qanuq iḷiḷugu tuqqutaułiksraġmigun.
33 Pilate isiġniqsuq kiñumun inimiñun aasrii tuqłuqługu Jesus-ŋum apiqsruġniġaa,
“Uvva umialigivatin Jew-ŋuruat?” 34 Jesus-ŋum kiuniġaa, “Taamna apiqsruutigiviuŋ
ilipniḷhiñaq naaga atlat uqautivatin uvapkun?” 35 Pilate nipliqsuq, “Jew-ŋunasugiviña?
Jew-ŋuqativich suli qaukłiŋisa agaayuliqsit qaisaġigaatin uvaŋnun. Suruami pivatin?”
36 Jesus-ŋum kiugaa, “Uvaŋa umialgunġitchuŋa marrumani nunami. Umialguguma
atriḷugu umialik marrumani nunami, maliġuaqtitka aŋuyakkayaqtut tigutqunġiḷḷuŋa
Jew-ŋuruanun. Aglaan aŋalatchiḷiġa maakŋaqtaunġipiaqtuq.” 37 Pilate-ŋum apiqs-
rulgiññiġaa, “Ilviñmi umialguvich?” Jesus-ŋum kiugaa, “Tarra, nipliutigigiñ umial-
gunipḷuŋa. Uvaŋa aniruaŋuruŋa suli nunamuktuaŋuruŋa piqusriqḷuŋa uqałiksrapkun
iḷumutuuruamik. Kisupayaam iñuuruam iḷumutuułikun naalagaġigaaŋa.” 38 Pilate-ŋum
apiqsruġaa, “Suami una iḷumutuułiq?”

Jesus Tuquruksraġuġaat

Pilate-ŋum kiñumun aniḷgitḷuni Jew-ŋuruanun nipliutiniġai, “Uvaŋa
paqitchiḷguiññiqsuŋa sumik tuqurrutiksraŋanik. 39 Aglaan tuvraqługu atuumiraġikkaqsi
piḷhiñaaġuutigiga patchisaiġiłiksraġa isiqtamik ilipsitñun uumani niġiqpagvikaami
taggisiqaqtuaq Apqusraaqtitaułiġmik. Ilipsi uvaŋnun patchisaiqsitquvisiuŋ umialgat
Jew-ŋuruat ilipsitñun?” 40 Taapkua kiugaat nipitusriḷḷapiaqhutiŋ, “Taamnaunġitchuaq,
pisutlukkikput Barabbas.” Taamna tigliŋniaqtauruq.

19

1 Tarra Pilate-ŋum Jesus tigupkaqługu ipiġaqtuqsiupkaġniġaa. 2-3 Aŋuyyiuqtit ni-
aquusriġñiġaat kakitḷaġnanik suli atnuġaaqługu umialiktamik ukiḷhaaġiksaamik aasrii
nipliatiaqsipḷugu, “Iñuuqpakkumuutin umialgat Jew-ŋuruat.” Suli tikiññiġaat patik-
tiqataaqsipḷuguasrii. 4 Pilate-ŋum anitqikhuni nipliutiniġai iñuich, “Pakma ilaa an-
nisigisigiga ilipsitñun, iḷitchuġitqulugu uvaŋa sumik paqitchiñġiḷhagun atanniusriak-
sraŋanik pigiiḷiḷugu.” 5 Jesus aniñiqsuq niaquutilik kakitḷaġnanik suli umialiktamik
atnuġaalik. Pilate nipliutiniġai iñuich, “Uvva, qiñiqsiuŋ iñuk!” 6 Qaukłiŋich agaayuliqsit
suli qaunaksrit qiñiqamitruŋ iġiallaksaġniqsut, “Kikiaktuutisriuŋ sanniġutamun, kiki-
aktuutisriuŋ sanniġutamun!” Pilate-ŋum nipliutigai, “Ilipsi tigulugu kikiaktuutisriuŋ
sanniġutamun. Paqitchiñġitchuŋa agvisiksraŋanik atanniusriaqałiksraŋan taatna.”
7 Jew-ŋuruat kiuniġaat, “Maliġutaksraqaqtugut uqałiqaqtuamik ilaa tuquruksrauplugu
takku nipiqaqtuq iġñiġinipḷuni Agaayyutmun.” 8 Pilate-ŋum tusraa'amigich taatna
nipliaruat, ilaa naviasruliḷḷapiaqhuni itqutipkaġniġaa Jesus. 9 Aasrii ilaa isitqikhuni
tatqamuŋa uqaqsittaaġviŋmun nipliutiniġaa Jesus, “Nakiñ aggiqsuami?” Aglaan Jesus

kiuṅġiññiġaa. [10] Pilate-ŋum nipliutilgiññiġaa, “Ilvich uqautisruṅġitpiña? Itqaġiuŋ uvaŋa
aŋalatchirrutiqałiġa patchisaiḷhiñauplutin suli kikiaktuutipkałhiñauplutin sanniġuta-
mun.” [11] Jesus-ŋum kiugaa, “Pigigiñ aŋalatchiḷiq uvapkun kisianik qaisaułhagun ilipnun
Agaayyutikun. Taatnaqhuni taimña iñuk qaitchiruaq uvamnik ilipnun killuqsautiqaq-
tuq kamanatluktuamik ilipniñ.” [12] Pilate-ŋum tusraa'amiuŋ taamna ilaan annautis-
ruliḷḷapiatlukkaluaġniġaa patchisaiġḷugu. Aglaan Jew-ŋuruat iġialaplutiŋ kiumaniġaat,
“Annaktitchupku una iñuk, Caesar-m Rome-miittuam iḷauraaġiyumiñaitchaatin. Kiña-
payaaq iŋmiñik ataniġuqtaqtuaq Caesar-m akiḷḷiġigaa umialguruam Rome-mi.” [13] Pilate
tusraa'amigich tamatkua nipliatit, ilaan annisiniġaa Jesus aasrii aquvitluni atanġum
inaanun, taggisiliŋmun “Iyaġaŋmik Natilik,” aasrii Hebrew-tigun taiyuutiqaqhuni “Gab-
batha.” [14] Uvluqpaguqtuami uvluani paqnałhum niġiqpagvikaamun taggisiqaqtuam
Apqusraaqtitaułiġmik, Pilate nipliutiniġai Jew-ŋuruat, “Kiikaami, uvva umialiksi!”
[15] Tamatkua iñuich iġialaplutiŋ kiuniġaat, “Tuqulli! Tuqulli! Kikiaktuutili sanniġuta-
mun.” Pilate-ŋum apiqsruġniġai, “Uvaŋnun kikiaktuutipkaqtitquvisiuŋ umialigikkaqsi
sanniġutamun?” Qaukłiŋich agaayuliqsit kiuniġaat, “Uvagut qaukłiġmik umialiqaq-
tugut Rome-mi. Avataagun atlamik umialiqanġitchugut.” [16] Tarra Pilate-ŋum qaiññiġaa
Jesus iliŋitñun aŋuyyiuqtinun kikiaktuutitquplugu sanniġutamun.

Jesus Kikiaktuutigaat Sanniġutamun

[17] Tamatkua iñuich aŋalatkaqsiñiġaat Jesus. Aniñiqsuq akiyaqhuni kikiaktu-
utriviksraġmiñik, tikiutiplugu nunamun taiyuutiqaqtuamun “Niaqum Saunġanik,”
Hebrew-tigunaasrii taiyuutiqaqhuni “Golgotha-mik.” [18] Taapkua aŋuyyiuqtit
kikiaktuutiniġaat Jesus sanniġutamun, piqasriqḷugu malġuŋnik atlaŋnik iññuŋnik
kikiaktuutiplugik sanniġutaŋnun avataanun, Jesus qitiqłiḷiutiplugu. [19] Pilate-ŋum
aglaŋniġaa iḷisimmatiksraq aglak aasrii taapkua aŋuyyiuqtit iḷipḷugu sanniġutam
qulaanun, itna aglalik, “Jesus Nazareth-miu, umialgat Jew-ŋuruat.” [20] Iñugiaktuat
Jew-ŋuruat agliqiniġaat, taamna Jesus kikiaktuutikkauvia uŋasriñġitḷuni nunaaqqimiñ.
Iḷisimmatiksraq aglak aglaksimapluni piñasruiŋutlugu uqautchisigun Hebrew-tigullu
Latin-tigullu suli Greek-tigun. [21] Jew-ŋuplutiŋ qaukłiŋisa agaayuliqsit itnaġniġaat
Pilate, “Aglaknagu ‘Umialgatnik Jew-ŋuruat,’ aglaan ‘Taamna iñuk uqaġniḷugu, uvaŋa
umialigigaatŋa Jew-ŋuruat.’ ” [22] Pilate-ŋum kiuniġai, “Qanuq iḷipḷugu uvaŋa aglakkaġa
taatna aglaksimagisiruq.”

[23] Aŋuyyiuqtit kikiaktuutianikmatruŋ Jesus sanniġutamun, tiguniġaich atnuġaaŋi au-
taagaqsipḷugich sisamaiŋutlugich, atausriuttaaġutiŋ piqatlasripḷutiŋ, aasriiñ atnuġaaŋa
kiluiḷaaq ukiłhaaq aulaiḷaq qaliġurriaŋumaniqsuq. [24] Aŋuyyiuqtit uqaaqsiñiqsut avat-
mun, “Aliktusruŋaqnagu una, nalautchaaġautigilakput iḷitchuġisaġlugu kimun pigini-
aqtilaaŋa.” Taatnaqamitruŋ immiġñiġaat uqałiq uqautigimaruaq itna,
“Iliŋisa autaaġaich atnuġaatka iŋmiknun,
suli nalautchaaġautigiplugu atnuġaaġa.” *Psalm 22:18*
Aŋuyyiuqtit piñiġaat taamna.

[25] Taatnaqtitlugich qichaġniqsut killiŋani kikiaktuutrivium Jesus aakaŋalu, suli
aakaŋan aniqataa, Mary-lu iḷaqataa Clopas, suli Mary Magdalene. [26] Jesus-ŋum
qiñiqamiuŋ aakani suli maliġuaqti piqpagikkani qichaqatauruak, nipliutiniġaa aakani,
“Aakaaŋ, tarra iġñiġiñ!” [27] Suli nipliutiplugu taamna maliġuaqti, “Tarra ilvich aakan!”
Tarakŋaniñaglaan taavruma maliġuaqtim iŋmaŋniġaa kiñuniġmiñun.

Jesus-ŋum Tuqułha

[28] Jesus-ŋum iḷisimaniġaa, sum iluqani immikkaułha, suli agliqsimaruaq uqałiq im-
mianiktitchaqługu nipliġñiqsuq, “Imiġuktuŋa.” [29] Piŋaluguuq tamaani inniqsuq imalik
siiġñaġluktuamik misruqqumik. Tarra iḷiñiġaat misruktaqtaq misruqqumun, aasiiñ ak-
iqqumik israuttusriqḷugu takpichuŋa israaġutiplugu qaqłuuknun. [30] Jesus akuqtuqamiuŋ
misruġuq nipliġñiqsuq, “Tarra naattuq.” Aasriiñ sikitlugu niaquni aniġniŋiġñiqsuq.

Jesus Kapigaat Sanniġaagun

31 Tarra Jew-ŋuruat iŋiġniġaat Pilate, niugaaqtaġukługich tuqunaġiaquplugich taap-
kua aŋutit tuqqutauruat aasrii atqaqtillugich sanniġutaŋitñiñ. Taatnaġuŋniqsut takku
tikiumapluni tallimmiułiq akunniqsaami iliŋisa niviŋatqunġitlugich timit sanniġu-
taŋitñi minġuiqsiaġvium uvluani, takku tikiumaniaqhuni nuimaniqsraq minġuiqsi-
ałiq atlaniñ minġuiqsiałiġniñ. 32 Aŋuyyiuqtit taruŋaqamiŋ niugaaqtaġniġaich taap-
kuak avataani Jesus-ŋum tuqqutauqatauruak Jesus-kun. 33 Aglaan tikitmatruŋ Jesus
iḷitchuġiniġaat tuquaniksimałha. Taatnaqługu iliŋisa niugaaqtanġiññiġaat. 34 Aglaan
iḷaŋata aŋuyyiuqtit kapiniġaa panamiñik Jesus-ŋum sanniġaagun aasrii tarvauvaa auglu
imiġlu maqiplutik. 35 Iñuk taamna qiñiqtuaq taavrumiŋa iḷisimarriġñiġaa ilipsip-
suuq ukpiqsritquplusri. Ilaan uqauttutaa iḷumutuuruq, suli iḷisimagaa uqauttutmi
iḷumutuułha. 36 Taatnaiḷipḷugu iñiqtauniqsuq aglausimaruaq uqałiġmi immiqḷugu, “Nal-
liatunniiñ sauniġikkaŋiñ piiyaqtakkauyumiñaitchut.” 37 Suli atla uqałiq itnaqsimaruaq,
“Iliŋisa sukuiġḷugu qiñiġisigaat ilaa kapukkaqtiŋ.”

Jesus-ŋum Iḷuvikkaułha

38 Taavruma aquagun Joseph-guuq Arimathea-ġmiu maliġuaqtaupmiñiqsuq Jesus-
mi nalunautchipḷuni takku iqsimmaġmi Jew-ŋuruanik pipḷuni. Apiqsruqman Pilate-
ŋum pitquniġaa timi, Joseph-ŋumaasrii aullautiplugu. 39 Nicodemus, taimñaptuuq
qiñiġiaqtuaq Jesus-mik unnuami, tuvaaqatauniqsuq Joseph-mi saagaqhuni tallimakip-
iatun uqumaisilaaliŋmik tipraġiksautinik atlagiiñik atiqaqtuanik myrrh-miglu aloe-
miglu. 40 Taapkuak iññuk piñiġaak Jesus-ŋum timaa nimiqsruqługu ukiḷhaamik pi-
unġiyaikkusriqsuqsimmaan, taatnatun Jew-ŋuruat timimik savaaqaġaġiłhat atripḷugu.
41 Taavrumaniguuq nautchiiviŋmi Jesus-ŋum tuqqutauviani inniqsuq nutaaq iḷuviksraq
atuqsimaiḷaaq. 42 Uvvaasriiñ pisigiplugu Jew-ŋuruat paqnaviat, suli taavruma iḷuviksram
qaniłhagun, inillaŋniġaat Jesus taruŋa.

20

Iḷuviq Iñuitchuaq

1 Uvlaatchaurami aullaġniisautaani akunniqsaam tanuġagugaaqtitlugu, Mary Mag-
dalene iḷuviġmuŋniqsuq aasrii qiñiqługu iyaġak. Piiqsimaniqsuq paaŋaniñ iḷuvġum.
2 Aqpaqsruqhuni utlautiniqsuq Simon Peter-mun suli atlamun maliġuaqtimun, Jesus-
ŋum piqpagikkaŋanun, aasrii uqautiplugik, “Iñuich aullautiniġaat Ataniq iḷuviġmiñ.
Iḷitchuġinġitchikput napmun inillaktilaaŋa.” 3 Peter-lu atlalu taamna maliġuaqti utlau-
tiniqsuk iḷuviġmun. 4 Iluqatik aqpaqsruqhutik, aglaan iḷaqataan maliġuaqtim uniññiġaa
Peter tikiḷġaaqhuniasrii iḷuviġmun. 5 Auġrukami qiñiġniġaa ukiḷhaaġiksaaq nimiqsru-
utaa aglaan isinġiññiqsuq. 6 Kiñuagun tikitñami Simon Peter uiyuiñaqhuni isiġniq-
suq tatqamuŋa qiñiqługich aasriiñ ukiḷhaat nallaviani, 7 suli ukiḷhaaq nimġutauruaq
Jesus niaquanun inillaksimanġiññiqsuq taapkunuŋa ukiḷhaanun aglaan imullaksimaniq-
suq ilaagun. 8 Taimñali atla maliġuaqti tikiḷġaaġaluaqtuaq iḷuviġmun isiqmiñiqsuq,
qiñiqługu aasrii ukpiqsripḷuni. 9 Iliŋik kaŋiqsianilguiññiġaaksuli aglausimaruaq uqałiq
itnaqsimaruaq ilaa aŋitqikkisiñipḷugu tuqułiġmiñ. 10 Tarakŋa taapkuak maliġuaqtik
utiġniqsuk aŋiḷaaqhutik.

Jesus-ŋum Sagviḷha Mary Magdalene-mun

11 Mary-li siḷataani itluni iḷuvġum qianiqsuq. Qiallaġmi auġruaġniqsuq qiñiġukhuni
iḷuviġmun. 12 Aasrii qiñiqtuq malġuŋnik israġullaŋnik atnuġaallaŋnik qatiqtaanik
aquppiruak Jesus-ŋum timaan irviani, iḷaqataa niaquan tuŋaani aasriiñ iḷaqataa isigaiñ
tuŋaatni. 13 Taapkuak nipliutiniġaak, “Marii, suvaata qiavich?” Kiuniġik, “Iñuich aullau-
tiniġaat Ataniġa, aasriiñ nalugiga iliŋitñun napmun inillaktilaaŋa.” 14 Taatnaqqaaqhuni
kiŋiaqhuniasrii qiñiġniġaa Jesus qichaqtuaqtuaq, aglaan iḷitchuġinġiññiġaa Jesus-
ŋutilaaŋa. 15 Jesus-ŋum apiqsruġniġaa Mary, “Suvaata qiavich? Kiña pakikpiuŋ?” Aġnam
nautchialiqinasugiplugu nipliutiniġaa, “Iñuuk, aullautigupku uvakŋa, uqautillaŋŋa nap-
mun inillaktilaaŋa; uvaŋali aiyumigiga.” 16 Tarra Jesus tuqłuġaa atqanik, “Marii!” Aġnaq

kiŋiaqhuni uqaġniqsuq ilaanun, “Rabboni!” (itnautauruaq Hebrew-t uqausriŋisigun, Iḷisautrii!) 17 Jesus-ŋum nipliutitqiŋñiġaa, “Aksiŋñiaqnaŋa takku aullanġitchuŋasuli pakmuŋa Aapamun. Aglaan aullaġutin aniaqatiumnun kiligiakkich pakmuŋaġniaġniḷuŋa ilaanun Aapamnun Aapagikkapsitñunlu, uvaŋa Agaayyutimnun suli ilipsi Agaayyutipsitñun.” 18 Mary Magdalene uqautityaġniġai maliġuaqtit qiñiġnipḷugu Ataniq suli tamatkuniŋa uqautinipḷuni.

Jesus-ŋum Sagviḷha Maliġuaqtimiñun

19 Tamarrumani uvlumi unnukman aullaġniisautaani akunniqsaam, maliġuaqtit katimmiñiqsut atautchimi kiluusautipḷutiŋ nuyuaqhutiŋ Jew-ŋuruaniñ. Taimmaiñaq Jesus-ŋum tikitḷugich akunaŋiġñiġai nipliutiplugich, “Qiñuiññaq ilipsitñun!” 20 Taatnaqqaaqhuni qiñiqtinniġai ikiñiġmiñik argaŋmiñi suli saniqqamiñi. Tarra maliġuaqtit quviatchaŋniqsut qiñiqamitruŋ Ataniq. 21 Jesus-ŋum nipliutitqiŋñiġai, “Qiñuiññaq illi ilipsitñun! Atripḷugu Aapam tuyuqałha uvamnik, taatnatuntuuq tuyuġigipsi.” 22 Taatnaqamigich aniqsaaġviginiġai taapkua maliġuaqtini nipliutiplugich, “Akuqtuqsiuŋ Ipqitchuaq Irrusriq. 23 Ilipsi natqiusrimaaġupsigik iñuich killuqsautiŋich natqikkaurut, aglaan natqiusrimaanġitchupsigik killuqsautiŋich natqikkaunġitchut.”

Jesus Sagviḷha Thomas-mun

24 Iḷaŋarguuq maliġuaqtit, Thomas-mik taiyuutilik Malġimik, tarani inġiññiqsuq Jesus tikitman. 25 Atlat maliġuaqtit uqautiniġaat, “Qiñiġikput Ataniq!” Thomas nipliutiniġai, “Qiñinġisuaġupkich ikiñiŋi kikiagich argaiñi suli iḷiḷugich argatka ikiñiŋanun saniġaani ukpiqsriyumiñaitchuŋa.”

26 Akunniqsaaŋanikhutiŋ kiñuvatigun maliġuaqtit katimalgiññiqsut, Thomas piqataupluni taavrumani. Talut umiktuutiqaġniqsut, aglaan Jesus akunaŋianilgiññiġai nipliqhuni, “Qiñuiññaq ilipsitñun!” 27 Ilaan nipliutiniġaa Thomas, “Israutilugich argaktin uvuŋa, qiñikkich argatka, israaġutilugich argaktin saniqqamnun. Arguaqtunġiġutin ukpiqsriiñ!” 28 Thomas kiuniġaa, “Ilvich ataniġigikpiñ suli Agaayyutigigikpiñ!” 29 Jesus-ŋum nipliutigaa, “Ukpiliqpich qiñianikapŋa kisianik? Qanutun quvianaqtigivat tamatkua ukpiqsriruat qiñiġaluaqnaŋa.”

Qanuq Pitquriḷhat Ukua Makpiġaat

30 Jesus-guuq iñiqtaqaġniqsuq iñugiaktuanik atlanik quviqnaqtuanik savaanik maliġuaqtimi sivuġaatni, aglaksimalutiŋ inġitchuanik ukunani makpiġaani. 31 Aglaan tamatkua aglausimarut ukpiqsritquplusri Jesus Christ-ŋutilaaŋanik Iġñiŋa Agaayyutim, suli iñuutlasritquplusri ukpiqsriḷipsigun ilaanik.

21

Jesus-ŋum Sagviḷha Tallimat Malġuŋnun Maliġuaqtimiñun

1 Kiñuagun tamarruma Jesus sagviaqtupsaaġniqsuq iŋmiñik maliġuaqtimiñun siñaani narvam taiyuutiqaqtuam Tiberias-mik, uvva itnaiḷipḷugu, 2 Simon Peter-lu, Thomas-lu taiyuutilik Malġimik, Nathanael-lu Cana-ġmiu Galilee-mi, iġñaglu Zebedee-m suli malġuk atlak maliġuaqtik, iluqatiŋ atautchimiinniqsut. 3 Simon Peter nipliġñiqsuq iḷamiñun “Qalliaġniaqtuŋa.” Taatnaqman taapkua atlat nipliutipmiñiġaat, “Malikkisigiptigiñ.” Iluqatiŋ ikiniqsut umiamun, aglaan unnuaqtutilaaŋani sumikunniiñ qalunġiññiqsut. 4 Siqiñġum mayuuraałhani Jesus qichaġniqsuq imġum siñaani aglaan maliġuaqtaiñ iḷitchuġinġiññiġaat Jesus-ŋutilaaŋa. 5 Ilaan nipliutiniġai, “Iḷiḷgaat, qaluutiqaqpisi?” Iliŋisa kiuniġaat, “Naami.” 6 Ilaan nipliutilgiññiġai, “Siŋitchiuŋ kuvraqsi taliqpian tuŋaaŋanun umiapsi, ilipsiḷi qalukkumuusri.” Maliġuaqtit siŋinniġaat kuvraqtiŋ aasriiñ payyaksaġniġaat nuqitchaqamitruŋ umiam iḷuanun takku qaluuvagitḷuni. 7 Maliġuaqtim Jesus-ŋum piqpagikkaŋan nipliutiniġaa Peter, “Piñña Ataniġiniġikput.” Simon Peter-m tusraa'amiuŋ takpiñña Atanġułha, ilaan atitqiksiqamiuŋ atnuġaani mattaummitchani misiŋñiqsuq taġiumun. 8 Taapkua iḷai maliġuaqtit

kilvaġniqsut umiakun nuqirrutigalugu kuvraq imalik qaluŋnik iliŋich uŋasriuraqhutiŋ
siñaaniñ, tallimakipiatun apluqpaktaaqhuni urraksrayuŋnaliktun. 9 Iliŋich tulakamiŋ,
qiñiqtut iknipiamik qaluŋnik uutaliŋmik suli qiñiqhutiŋ qaqqunik. 10 Jesus-ŋum ni-
pliutiniġai, “Uvuŋautrisitchi iḷaŋitñik qaluich qaluktapsi akkuvak.” 11 Simon Peter-m
ikitqikhuni umiamun kaliŋñiġaa kuvraq siñaanun imalik qalukpaŋnik, tallimakipiaq
malġukipiaq qulit piñasrunik iñugiaktilaaliŋnik; naagatarra iñugiakkaluaqhutiŋ ku-
vraŋat alinġiññiqsuq. 12 Jesus-ŋum nipliutigai, “Uvuŋaġusri niġisitchi.” Nalliataunniiñ
maliġuaqtit apiqsruġumanġiññiġaa, “Kisuuvich?” Iliŋisa iḷitchuġiniġaat Atanġuti-
laaŋanik. 13 Jesus-ŋum qalliḷaaqhuni tigu'amiuŋ qaqqiaq autaaġniġaa iliŋitñun. Taat-
natunsuli piñiġaa qaluk. 14 Taavrumani piñatchiġñiġai Jesus-ŋum qiñiqtitałłi iŋmiñik
maliġuaqtinun aŋitqiqqaaqhuni tuqułiġmiñ.

Jesus-lu Peter-lu

15 Iliŋich niġianikmata Jesus-ŋum nipliutigaa Simon Peter, “Simon! Iġñiŋa John!
Piqpagitlukpiña ukunakŋa?” Peter-m kiugaa, “Aa, Ataniiq! Iḷisimagiñ uvaŋnun
piqpagiłhiñ.” Jesus-ŋum nipliutigaa, “Niġipkakkich ipnaiyaatka.” 16 Tugliḷiqługu Je-
sus nipliutilgiññiġaa, “Simon! Iġñiŋa John! Piqpagiviña?” Peter-m kiugaa, “Aa,
Ataniiq! Iḷisimagiñ uvaŋnun piqpagiłhiñ.” Jesus-ŋum nipliutilgitchaa, “Qaunagik-
kich ipnaitka.” 17 Piñatchiqługik Jesus-ŋum nipliutilgitchaa “Simon, Iġñiŋa John,
piqpagiviña?” Peter aliatchaŋniqsuq Jesus-ŋum apiqsruqmani piñasruni atiruamik,
“Piqpagiviña?” Aasrii Peter-m kiuniġaa, “Ataniiq! Iḷisimagiñ suapayaaq. Iḷisimagiñ
uvaŋnun piqpagiłhiñ.” Jesus-ŋum kiugaa, “Niġipkakkich ipnaitka. 18 Iḷumutuuruamik
nipliutigikpiñ, nutau'avich tapsiaġiksipḷutin igliġaqtutin napmupayaaġukavich. Aglaan
utuqqaġuġuvich atlam iñuum qiḷiġniaġaatin israaqtillutin aullautilutin aullaġvigis-
runġisaqnun.” 19 Taatnaqamiuŋ Jesus-ŋum uqautiginiġaa qanutchikun tuqułikun Peter-
mun kamanaqtinniaqtilaaŋa Agaayyun. Taatnaqqaaqługu nipliutiniġaa, “Maliġuaŋŋa!”

Jesus-lu Atlalu Maliġuaqtilu

20 Peter-m kiŋiaqhuni qiñiġniġaa maliġuaqti Jesus-ŋum piqpagikkaŋa maliktuaq.
Taimñauniqsuq ikusiksimaaqtuaq qanitluni Jesus-mi nullautchiqamiŋ suli apiqs-
ruqtuaq, “Ataniiq, kia aatchuutigitniŋniaqpatin?” 21 Peter-m qiñiqamiuŋ taamna
apiqsruġniġaa Jesus, “Ataniiq! Qanuġniaqpaliuna?” 22 Jesus-ŋum kiugaa, “Uvaŋa
iñuupkaġukkupku aggitqiŋñiałłamnunaglaan, suuva taamna ilipnun? Maliŋŋa!”
23 Taamna uqauttutaa siaminniqsuq akunġatnun aniqatigiiñun taamna maliġuaqti
tuquyumiñaiññipḷugu. Jesus taatnanġiññiqsuq tuquyumiñaiññiḷugu, aglaan it-
nałhiñaqhuni, “Iñuupkaġukkupku aggitqiŋñiałłamnunaglaan, suuva taamna ilipnun?”
24 Taamna maliġuaqti taamnauruq quliaqtuaqtuaq tamatkuniŋa, sulipsuuq aglaktuaq
tamatkuniŋa, aasrii nalunġitchikput quliaqtuaġikkaŋan iḷumutuułha.

Uqaliqsaaġun

25 Iñugiakkaluaqtuq atla qanusriq Jesus iñiqtaġikkaŋa. Iluqatiŋ aglaksimalutiŋ atau-
sriukattaaġlugich pimakpata, iluqaniqanu nunam tigummianilgunayaitpalukkai aglaich
aglakkaukpata.

Suraġałhat Uqqiraqtit

1 Aglaktuŋa uumiŋa Theophilus-mun piqpagikkamnun. Sivulliġñi makpiġaani
aglaktuaŋaa suraġałipayaaŋiñik Jesus aullaġniiḷhaniñaglaan savaaqałiġmiñik
2 taivrumuŋaaglaan uvlumun Agaayyutim aullautipmani tatpakmuŋa. Sivuani
Jesus aullaġaluaqani ilaan Ipqitchuakun Irrusikun alġaqsruġai piksraqtaaġikkani
uqqiraqtauruksrauplugich. 3 Jesus tuqqutitqaaqhuni piqatigiraġigai uqqiraqtit
sagviaqtuutigai arguaqtuġnaġumiñaiqḷugu aŋitqiḷha malġukipiat uvlut akunġatni,
suli Jesus-ŋum uqautiplugich aŋaayuqautaanik Agaayyutim.

*Agaayyutim aullautigaa Jesus Qi*ḷaŋmun

4 Iḷaatniguuq Jesus-ŋum piqatigilgitñamigich tiliñiġai itna, “Uniññiaqnagu Jerusalem
aglaan utaqqiyumigiksi aatchuutiksraŋa Aapaa akiqsruutigikkaŋa qaitkisiñipḷugu,
uqautigikkaġa ilipsitñun. 5 Taimñaguuq John paptaaġutiqaqtuaq iñuŋnun imiġmik
aglaan aquatigun qapsich uvlut paptaakkaugisirusi Ipqitchuakun Irrutchikun.”
6 Taapkua uqqiraqtauruksrat katilgitñamiŋ piqatigiplugu Jesus apiqsruġniġaat,
“Ataniiq! Uvva taavrumani nappatqiŋñiaqpiuŋ aŋaayuqaun Israel-aaġmiunun
[umialiqaġumiñaġlugich taimanisun]?” 7 Jesus-ŋum kiuniġai, “Aapaa kisimi
sivunniġisigaa qakugun atuumałiksraŋa. Ilaan iḷisimapkaġumiñaitkaa tamanna
ilipsitñun. 8 Akuqtuigisirusi saŋŋimik taimña Ipqitchuaq Irrusriq aggianikpan
ilipsitñun, aasii iḷisimaraugaqsiḷusi uvapkun Jerusalem-mi iluqaaniḷu Judea-mi suli
Samaria-mi unniiñ nunaaqqipayaaŋiñi nunam.” 9 Taatnaanikamigich Agaayyutim
nuqinniġaa tatpakmuŋa iliŋitñun qiñiqtitluni aasii iliŋisa qiñitlaiqsiġniġaat nuviyam
puuqtiqmauŋ. 10 Aullaqtiqman qiñiġugaaqtitlugich tatpakmuŋa, taimmaiñaq malġuk
iññuk atnuġaallak qatiqtaanik qikaqasiitḷiġñiqsuk iliŋitñun, 11 nipliqhutik, “Galilee-
ġmiut, suvaata qikaqhusi qiñiqniaqpisi qiḷaŋmun? Tamanna Jesus aullaqtuaq ilipsitñiñ
tatpakmuŋa aggitqikkiḷhitchuq taatnatun ilipsi qiñiqmatun aullaqman tatpakmuŋa.”

Matthias-ŋum Inaŋiġaa Judas

12 Maliġuaqtit tavrakŋa utiġniqsut Jerusalem-mun iñġiuramiñ taiguutiqaqtuamiñ
Olives-mik uŋasikpaguni inġiññiqsuamiñ nunaaqqimiñ. 13 Tavruŋa tikitñamiŋ
Jerusalem-mun, iliŋich mayuġniqsut inimun taivrumuŋa irvigikkaġmiknun, Peter,
John, James, Andrew, Philip, Thomas, Bartholomew, Matthew, James iġñiġikkaŋa
Alphaeus, Simon-lu Zealot-ŋuruaq, suli Judas iġñiġikkaŋa James-ŋum. 14 Iluqaġmiŋ
katiniqsut akulaiqḷugu iŋiqsruġviksraġmiknun piqasiqhutiŋ aġnanik suli Mary-
mik aakagikkaŋanik Jesus nukatchiaŋiñiglu. 15 Ikituurat uvlut aquatigun ukpiqtuat
katimaniqsut, tallimakipiaq iñuiññamik iñugiaktigiyuŋnaqhutiŋ. Peter-m makitluni
nipliutiniġai, 16 “Aniqatiumaaŋ, Ipqitchuam Irrusim uqaqtinniġaa David makpiġaaŋiñi
Agaayyutim. Uqaġiniġaa Judas-kun sivuani atuumagaluaqtitnagu ilaan savaaqałiksraŋa,
taamna Judas sivulliuruaq tiguriruksranik Jesus-mik. 17 Judas iḷaugaluaqtuaq uvaptikni
atakkii Jesus-ŋum piksraqtaaġikkaŋa savaqatigitquplugu uvaptikni. 18 Judas-ŋum
aatchuutigianikamiuŋ Jesus akiññaktaaqaġniqsuq maniŋñik. Taavrumiŋaasiiñ
tauqsiġñiqsuq nunaviñiġmik ilaan iḷuviġikkaġmiñik. Tavrani katakami iluqani
iḷua qaaġniqsuq. 19 Iluqaġmiŋ iñuich Jerusalem-mi ittuat tusaaniġaat, aasii iŋmiŋ
uqaġmikkun taiguusiġniġaat Judas-ŋum tuqquvia Akeldama-mik (mumiutiqaqtuamik
nuna augum maqqivia). 20 Agaayyutim makpiġaaŋani aglausimaruaq Psalms-ni itna,
‘Ilaan tupqa iñuiġumauq iññitqikkumiñaiġuni.’ *Psalm 69:25*
Aglausimaruaqsuli,
‘Atlamik iñuŋmik inaŋiqsiqaġumauq savaaŋa.’ *Psalm 109:8*

21-22 Taatnaqługu iñuk inaŋiutiruksrauruq Judas-ŋum savaaŋanun. Taamna iñuk it-
tuksrauruq aullaġniimaruaq uvaptikni aasiisuli iḷisimarautlasiruaq aŋitqiłhagun Atan-
napta Jesus. Ilaa piqatigisimakkaqput John-ŋum quliaqtuaġipmauŋ paptaaktitchiłłisuli
nayuqtigisimakkaqput uvlumunaglaan Agaayyutim aullautipmauŋ Jesus pakmuŋa
qiḷaŋmun." 23 Iliŋich nalunaiġiñiqsut malġuŋnik iññuŋnik Joseph-miglu taiguutil-
iŋmik Barsabbas-mik atiqaqmiruaq Justus-mik suli Matthias-miglu. 24 Aasii agaayu-
niqsut itnaqhutiŋ, "Ataniiq! Ilvich iḷisimarauŋuruatin uummatiŋitñik iñupayaat, taat-
naġlugu tikkuaġutillaŋniaqtigut nalliaknik piksraqtaaqaġuvich. 25 Taamna uqqiraqti
inaŋiutiyumuuq Judas-mun atakkii unisaġigaatigut aullaqhuni piksraqtaaġmiñun."
26 Taatnaqqaaqhutiŋ tigusiñiqsut attak ilaqataaknik. Taatnaqmata Matthias piksraq-
taaŋuniqsuq aasii iḷaliutikkaupluni qulit atautchinun uqqiraqtinun.

2

Ipqitchuaq Irrusiq Tikitchuq

1 Uvluġġuuq taiguutilik Pentecost tikiumapman iluqatiŋ ukpiqsriruat
katimalgiññiqsut. 2 Taimmaiñaq iliŋisa tusaagaqsiḷiġniġaat siiġruktuaq pakmakŋa
liilaa anuqłiqpaktitmatun. Taamna siiġruktuaq tusaġnaqsiñiqsuq iluqaani inimi.
3 Iliŋich qiñiaqsiñiqsut ikniġmik liilaa qiññaliŋnik uqqatun siamitlutiŋ iñupayaanun.
4 Ipqitchuam Irrusim aŋalatkaqsiñiġai iluqnaaqługich. Taapkua iñuich uqaaqsiñiqsut
atlakaaġiiñik uqqiqhutiŋ, taatna kaŋiqsiñaqsipḷugich Ipqitchuam Irrusim uqaqupmatiŋ.
5 Tavraniguuq Jerusalem-mi Jew-ŋuruat iñuuniaqtut nunaaqqipayaaŋiñiñ nunam
taluqsriruat Agaayyutmik. 6 Tusaakamitruŋ siiġruktuaq iñugiaktuat iñuich
katiniqsut taapkunuŋa. Iluqatiŋ qanuġviiġñiqsut tusaakamisigik taapkua uqaqtuat
kaŋiqsiñaqsipḷutiŋ sumiugiisigun uqqatigun. 7 Quviġutchallapiaqhutiŋ uqaaqsiñiqsut,
"Tamatkua uqaqtuat Galilee-ġmiuŋurut, amii? Qanuqhutiŋ ukua uqaqpat uqaptiknik?
8 Naagaunniiñ kaŋiqsitḷanigivut uqaqmata uqausiḷḷaaptigun iñuguqniałłaptigun.
9 Uvagut Parthia-ġmiut, Media-ġmiut, Elam-miut, Mesopotamia-ġmiut, Judea-
ġmiut, Cappadocia-ġmiut, Pontus-miut, Asia-ġmiut, 10 Phrygia-ġmiut, Pamphylia-
ġmiut, Egypt-miut. Uvagut iñuich nunaaqqimiñ Cyrene-miñ nunami Libya-
mi, suli iglaat nunaaqqimiñ Rome-miñ, 11 suli Crete-taġmiut Arabia-ġmiutlu.
Aniŋaruaguut Jew-ŋupluta aasiiñ mumiksuaguut Jew-ġuqsimaaqhuta —iluqapta
tusaagivut kaŋiqsipḷugiḷḷu tamatkua uqaqmata kamanaqtuatigun Agaayyutim
iñiqtaigun." 12 Quviġutchallapiaqamiŋ kaŋiqsitḷaiqhutiŋlu apiqsruqtautiniqsut avatmun,
"Qanuutauva una?" 13 Iñuiḷḷiasiiñ iḷaŋich mitautigiplugich ukpiqtuat uqaaqsiñiqsut,
"Ukua imiliḷḷapiaqsimaplutiŋ piñiqsut."

Peter-m Uqautriłha Iñuŋnik Tavrani

14 Taatnaaqsipmata Peter makittuq piqasiqhuni uqqiraqtiqatmiñik kiutyaqługich.
Nipitusipḷuni nipliutiniġai, "Jew-ŋuqatiptaa suli iñuuniaqtuasii Jerusalem-mi,
naalaġniḷḷaksitŋa! Nalupqinaiġḷugu uqautiuraallaglapsi taavruma suutautilaaŋanik.
15 Ukua imiliqsauŋuŋitchut isumałłapsisun atakkii uvlaaŋusugaaqtuqsuli. 16 Taamna
atuumaruaq Joel-ŋum sivuniksriqirim uqautigikkaŋa itna,
17 'Agaayyun uqaqtuq, itnaiḷiḷugu itkisiruq aqulliġñi uvluni,
Uvaŋa siamitkisigiga Irrusiġikkaġa iluqaitñun iñuŋnun,
Iġñasi suli panigikkasi sivuniksriqiaqsigisirut,
nutaaġikkasi qiñiqquuraaliġutiŋ
suli utuqqanaasi siññaqtuqtaġutiŋ;
18 aa, kuvviqigisigitka savaktitka aŋutitlu aġnatlu Irrusiġikkamnik taipkunani uvluni
aasii sivuniksriqiaqsiḷutiŋ.
19 Qiñiqtitkisigitka quviqnaqtuat qiḷaŋmi
suli atlayuaġnaqtuat nunami,
auglu ikniġlu suli itchialaruaq,

20 siqiñiqunniiñ tanuġaaqsiḷugu unnuatun
unniiñ tatqiq kaviqsaaġuġlugu auktun
sivuani kamanallapiaqhuni uvluan Atanġuruam tikiumałiksraŋa.
21 Taipkunaniasii kisupayaaq tuqłuqpan Agaayyutmun
ilaan anniqsuġisigaa.' *Joel 2:28-31*
22 "Israel-aaġmiut, naalaġnisitchi uqałłamnun! Jesus Nazareth-miñ aŋutauruq
Agaayyutim tilikkaŋa. Agaayyutim savaaġipkaġaa saŋŋiqaqhutiŋ atlayuaġnaqhutiŋlu
qiñikkiqsuutinik. Qiñiġisi nalupqinaiqḷugu iḷisimaplugich tamanna atakkii atuum-
mipḷuni maani akunnapsitñi. Taavrumuuna iḷisimapmigiksipsuuq Agaayyutmun
tuyuġiłha. 23 Ilipsi aŋalataksrirrutigigiksi Jesus sumiuŋuruanun tuqqutitlugu kikiak-
tuutipkaqługu sanniġutamun. Aglaan Agaayyutim pisułiġmigunlu iḷisimałiġmigunlu
sivunniuŋanikkaŋa taatna. 24 Aglaan Agaayyutim makititnamiuŋ tuqułiġmiñ pituiqḷugu
iñuułiġmun. Jesus tuqqutqikkumiñaitchuq atakkii ilaa nayuutiyumiñaitchuq iḷuviġmi
tuquŋaruapayaatitun. 25 Taivruma David-ŋum uqautiginiġaa itna,
'Uvaŋa qiñiġiga Atanġuruaq sivuqqamni ataramik.
Ilaa taliqpimniitluni
aasiiñ tunŋalguruŋa ilaani iłuiḷḷiuqama.
26 Taatnaqługu uummatiga quviasuktuq, suli nipiqaqtuŋa quviasułiġmik.
Tuqugisigaluaŋŋaġmaunniiñ niġiugaġigiga nalupqinaiqḷugu,
27 Agaayyuun, unitchumiñaitchiñ iñuusiġa iḷuviġmun,
naagaqaa timaa savaktivich piunġiġniaqulugu.
28 Urriqsuutriruasii uvamnun apqutmik iñuuniaġviksramnik,
aasii quviasukkisiruŋa atakkii nayuutipluŋa ilipni.' *Psalm 16:8-11*
29 "Aniqatiut, uvaŋa uqautiraksraġigipsi nalupqinaiġḷugu sivulliaptigun David-kun.
Ilaa tuqupman iḷuviġaat, aasiiñ iḷisimagaat iḷuvġa marrumuŋaaglaan uvlumun.
30 Ilaa sivuniksriqirauruaq suli kaŋiqsimaplugu Agaayyutim akiqsruutigikkani
iŋmiñun, Agaayyutim nalupqinaiqsruutinikkaŋa David-ŋum kiŋuviaŋiñ iḷaŋat
ataniġuqtitkisiñipḷugu iŋmisun. 31 David-ŋum qiñiqquuraaġiniġaa qanuq Agaayyutim
aŋipkatqiḷiksraŋa anniqsuqti akiqsruutigikkaŋa taamna Christ uqautigiplugu itnaqhuni,
'Agaayyutim uniŋitchaa ilaa iḷuviġmun suli timaa piunġiŋitchuq.' 32 Taamna Jesus
Agaayyutim aŋitqiksitkaa iḷuviġmiñ, aasii uvagut iḷisimaraurugut taavrumuuna.
33 Agaayyutim ilaa taliqpiŋmiñuktitkaa kamanaqsipḷugu suli qaitchipḷugu Ipqitchuamik
Irrusiġmiñik Aapami akiqsruutigikkaŋatun aasiiñ Jesus-ŋum qaitchipḷugu uvaptiknun.
Tamanna akuqtuġikput pakma, taatnamik qiñiaqsigiksi tusaaplugulu savaaqsipman
uvaptigun. 34 David iŋmi timituummaġmi pakmuŋaqsimaitkaluaqtuq, aglaan
nipliġñiqsuq,
'Agaayyutim nipliutiniġaa Ataniġa,
Aquvittin kamagiviksraułipnun,
35 aquppiḷłapni uumiksritin aŋalataksrirrutigigisigitka ilipnun.' *Psalm 110:1*
36 "Aasiiñ Israel-aaġmiupayaasii iḷitchuġiraksraġigiksi nalupqinaiġḷugu, taamna Jesus
kikiaktuutikkaqsi Agaayyutim inillakkaa ataniġuqługu suli anniqsuutauplugulu."
37 Taapkua iñuich tusaakamitruŋ Peter-m uqautigikkaŋa iłuiḷḷiuġniqsut. Apiqs-
ruġniġaat Peter-lu atlatlu uqqiraqtit, "Aniqatiut, Qanuġisiñiqpisami?"
38 Peter-m uqapsaaġniġai, "Nunuuraliġusi mumigitchi killuqsautipsitñiñ. Suli ataus-
riukattaaġusi paptaaqtittitchi ukpiqsririġuġusi atqagun Jesus Christ. Agaayyutimli
natqiutiyumagaasi killuqsautipsitñiñ, aasiiñ ilaan aatchuġisigaasi Ipqitchuamik Ir-
rusimik. 39 Taamna Agaayyutim akiqsruutigikkaŋa tuŋaaqaqtuq ilipsitñun qitunġap-
sitñunlu iluqaitñunlu ittuanun uŋasiksuami, iñuich iluqaisa Atanġuruam Agaayyutipta
tuqłuġai iŋmiñun." 40 Peter uqaqtuq iñugiaktuanik atlanik uqałiġnik. Aasiiñ ilaa
naatchiqami itnaqługich, "Annautillaksaġniaġitchi ilipsitñik anasiñŋuqsautmiñ tikiññi-
aqtuamiñ pigiitchuanun iñuŋnun tuqqutchiruanun Jesus-mik." 41 Iñugiaktuat ukpiqs-
riñiqsut uqałiġmik suli paptaaqtitlutiŋ, iñuk 3,000-yuŋnaq iḷaliutiniqsuq ukpiqsriruanun

tamarrumani uvlumi. 42 Iliŋich iḷisaaqaaqsiñiqsut uqqiraqtiniñ, aasii piqasiqsuutiniqsut niġiqatigiikhutiŋ suli iŋiqsruqatigiikhutiŋ.

Qanuq Ukpiqtuaŋuruat Piqatigiiḷhat

43 Uqqiraqtit iñiqtaqaġniqsut iñugiaktuanik quviqnaqtuanik savaanik, naagaunniiñ iñupayaat ikpigiagutiniġaat Agaayyutim savaaqałha uqqiraqtitigun. 44 Iluqaġmiŋ ukpiqtuat atautchimiiyusiñiqsut suli piqaqtirrutiplutiŋ suuraġmikkun avatmun. 45 Inuqsriuliqamiŋ tunisiñiqsut nunautmiknik suli suuramiknik, aasiiñ autaaqługich piññaktaatiŋ iluqaitñun inuqsriuqtuanun. 46 Uvlutauġaġipman iliŋich katraġniqsut agaayyuvikpaŋmun. Niġiraġaġniqsut atautchimi kiŋuniqmikni, aasiiñ niġikamiŋ quviasukhutiŋ pisuiḷḷapiaqhutiŋlu. 47 Iliŋisa quyaraġigaat Agaayyun, aasiiñ atlat iñuich nakuaġigaich ukpiqsriruapayaat. Suli uvluġaġipman Atanġum iḷaniktuuqtinniġai iñuŋnik ukpiqtuaŋuruanun tamatkuniŋa anniqsukkaġmiñik.

3

*Peter-m Iłuaqsipkaiḷha Pisutlai*ḷaamik

1 Iḷaatniguuq Peter-lu John-lu utlautiniqsuk agaayyuvikpaŋmun, iñuich iŋiqsruġviat tikitmałhani. 2 Agaayyuvikpaŋmi paaqaġniqsuq taggisiliŋmik Piññaqnaqtuamik. Tavraniguuq aŋun una aquppiraqniqsuq pisunġaŋitchuaq aniñiġmiñaglaan. Uvluġaġipman iḷamiñun tavruŋautipkaġaġniqsuq taavrumuŋa paamun iŋiqsruġviksraġmiñun maniuranik iñuŋniñ isiqtuaniñ agaayyuvikpaŋmun. 3 Peter-mlu John-ŋumlu apqusaaqmakni isiaqsipḷutik agaayyuvikpaŋmun iŋiġniġik aatchullałiksraġmigun maniŋmik. 4 Taapkuak kiŋiaqamitku iriġruiñaaqługu Peter-m nipliutiniġaa, “Qiñiqtiguk!” 5 Taavruma iñuum qiñiaqsiñiġik niġiukhuni aatchuusiaksraġmiñik iliŋikñiñ. 6 Peter-m nipliutiniġaa, “Maniitchuŋa suuramikunniiñ aglaan aatchuġniaġikpiñ pigikkamnik, atqagun Jesus Christ Nazareth-mium pisuqugikpiñ.” 7 Peter-m tigukamiuŋ taliqpiagun makitquplugu, taimmaiñaq aŋutiqniam niuŋi sayaniktiġniqsuk. 8 Nutiŋniqsuq qikaqtiqhuniasiiñ pisuaqsipḷuni. Ilaan isiqatiginiġik Peter-lu John-lu agaayyuvikpaŋmun pisukhuni misigaqsimmaġmi quyyasimmaan Agaayyun. 9 Iñuich tavrani qiñiġniġaat pisukługu quyammaġmi Agaayyutmik. 10 Iñupayaat iḷisaġiniġaat iŋiularauplugu aquppisuuruaq agaayyuvikpaum paaŋani taggisiliŋmi Piññaqnaqtuamik. Iluqaġmiŋ quviġutchallapiaġniqsut taavrumuuna atuumaruakun taavrumuŋa aŋutmun.

Peter-m Quliaqtuałha Agaayyuvikpaŋmi

11 Iñuitguuq qiñiqamitruŋ pisutlasipkakkauruam saqunaurapayaaŋak Peter-mlu John-ŋumlu aupiḷḷautiginiġaat, aasiiñ qiñiġiaqługich katimmaviŋmun taggisilikkun Solomon. 12 Peter-m qanuġviiqsuat qiñiqamigich nipliutiniġai, “Israel-aaġmiut, qanuġmi taamna quviġutchautigivisiuŋ qiñiqpaaqsipḷutaasiiñ? Uvaguk pisutlasipkaŋitkikpuk manna aŋun saŋŋiptikkun naagaqaa ukpiqsriḷḷaptikkun. 13 Aglaan Agaayyutaata sivulliapta Abraham-ŋumlu Isaac-ŋumlu Jacob-ŋumlu iłuaqsipkaġaa manna aŋun Jesus-kun, aasiiñ taavrumuuna ilaan kamanaqtitkaa iġñiñi Jesus. Ilipsi qaitkiksi Jesus aŋalatinun pigiitchuanun suksraaqługu sivuġaani Pilate-ŋum sivunniutianikmauŋunniiñ patchi-saiġukługu. 14 Ilaa iluqnauqsimaruaq Agaayyutmun nalaunŋaruaġlu naagasuli ayakkiksi, iŋiqsruqługu Pilate pituiġitquplugu iñuaqtuqtimik. 15 Taatnałłapsigun tuqqutkiksi taamna qaitchiruaq iñuułiġmik aglaan Agaayyutim aŋitqiksitaŋa tuquŋaruaniñ. Uvagut iḷisimarriqsimmaaġikput taamna. 16 Turviqaqhuni atqanik Jesus-ŋum manna pisut-laiḷaaq qiñikkaqsi iḷisimakkaqsiḷu mamititkauruq. Taamna aŋun ukpiqsriñiqsuq Jesus-ŋum atqanik, taatnaqługu iłuaqsikkauruq sivuqqapsitñi.

17 “Aniqatiumaaŋ, iḷisimagaluaġmigiga una, ilipsiḷu sivulliuqtituummapsiḷu qaitkiksi Jesus sumiuŋuruanun aglaan nalugiksi suvaata taatnatun irrutriḷiqsi Jesus-mik. 18 Agaayyutim iŋiḷġaan uqaġikkaŋa iluqaisigun sivuniksriqirimigun akiqsruutauruaq anniqsuqti nagliksaaqtuksraunipḷugu, aasiiñ ilaan taatnaqtitkaa. 19 Aasiiñ mumigitchi

suli saallusi Agaayyutmun, ilaanli piiġumagai killuqsautigikkasi. [20] Taatnaġupsi Atanġum
sayyaaġiksipkaġisigaasi irrutchipsigun. Taivrumani ilaan tuyuġitlayumagaa Jesus
annautriksraqtaġianikkani ilipsitñun. [21] Taamna Jesus qiḷaŋmi ittuksrauruq taivru-
muŋa uvlumun supayaat nutaaġułiksraŋatnunaglaan, Agaayyutim ipqitchuat sivu-
niksriqiraiñ uqautigipmatun iŋiḷġaan. [22] Moses-ŋum nipliutiginiġaa, 'Agaayyutim
Atanipsi tuyuqaġisigaasi sivuniksriqirimik, atriḷugu tuyuqałłi uvamnik; taimña itk-
isiruq iñupsitñiñ. Ilipsi naalaġniraksraġigiksi supayaamik uqautikpasi. [23] Kiñapayaaq
naalaġniŋitkumi sivuniksriqirim nipliutigikkaŋanik iḷauyumiñaitchuq Agaayyutim
iñuiñi suli piyaqqukkaugisipḷuni.' [24] Iluqaġmiŋ atlat sivuniksriqirit Samuel-miñaglaan
uqaqsritkaumaruat uqautigigaich makua nayukkavut uvlut. [25] Atuumaruaq uglupak
atuumaruq pisigiplusi, ilipsi kiŋuviaġikkaŋasi Abraham-ŋum. Agaayyutim akiqsruġaa
qitunġanik, suli sivuniksriqirit uqautigaatigut taavrumiŋa akiqsruutmik, itna, Uvaŋa
piḷiutiqaġisigitka iluqaisa iñuich nunami kiŋuviaġikkaptigun. [26] Taatnaqługu Agaayyu-
tim aŋitqiksitmauŋ savaktini Jesus tuyuġigaa ilipsitñun sivulliuplugu ikayuġukhusi
mumigusiḷu pigiiḷiqiłiġikkapsitñiñ."

4

Peter-mlu John-ŋumlu Apiqsruqtukkaułhak Uqaqsittaaġviŋmi

[1] Peter-lu John-lu uqautrisugaaqtitlugik iñuŋnik agaayuliqsit suli qaunaksria
agaayyuvikpaum piqasiqhutiŋ Sadducee-ŋuruanik tikiññiqsut. [2] Iliŋisa iłuagiŋiññiġaich
uqqiraqtik iḷisautripmaknik Jesus aŋitqiŋñipḷugu tuquŋaruaniñ, taamnaasiiñ
iḷitchuqqutaupluni tuquruat aŋitqikkisiłhatnun. [3] Tigupkaġniġaich isiqtaupkaqługik
isiqsiviŋmi unnuapak unnuaġuqhunikii. [4] Aglaan iñugiaktuat tusaaruat uqautaaknik
ukpiqsriñiqsut, iñugiaktilaaliyuŋnat 5,000-mik aŋutiłhiñat. [5] Uvlutqikman Jew-
ŋuruat sivulliuqtiŋiḷḷu sivulliuqtiġruatlu aglaliqiritlu katiniqsut Jerusalem-mi.
[6] Annas-tuuq qaukłiat agaayuliqsit itmiñiqsuq suli Caiaphas-lu John-lu Alexander-
lu piqasiqhutiŋ atlanik ittuanik qaukłium agaayuliqsim iḷaiñiñ. [7] Taapkua Peter-
lu John-lu itqutipkaqamisigik apiqsruqtaaqsiñiġaich, "Qanuqługu iłuaqsipkaqpitku
taamna aŋun? Qanutchimik saŋŋiqaqpisik? Kia atqagun taamna pivitku?"
[8] Peter-m aŋalatiqaqhuni Ipqitchuamik Irrutchimik kiuniġai, "Sivulliuqtauruasii
sivulliuqtiġruaŋuplusi, [9] Suvaatatai tamarrumani uvlumi uqaqsittaaġutikkauviñuk
ikayuiłłaptigun taavrumiŋa pisutlaiḷaamik iłuaqsipkakkaptiknik? [10] Iluqasi suli Israel-
aaġmiupayaat iḷisimaraksraġigiksi una, Saŋŋiqaqtuq atiġikkaŋagun Jesus Christ
Nazareth-mium kikiaktuutikkaqsi aasiiñ Agaayyutim aŋitqiksitlugu tuquŋaruaniñ.
Taatnaqługu taamna aŋun qikaqtuq iłuaqsikkaupluni sivuqqapsitñi. [11] Taamna Jesus
taimña Agaayyutim uqałhiñ uqautigikkaŋat itna,
'Uyaġak tuppirit ayakkaŋat,
taamna uyaġak piitchuiḷḷapiaġaqtuq tuppirauni.' *Psalm 118:22*
[12] Aasiiñ Agaayyun atchiiruq atautchiłhiñamik iluqaani nunami taavrumuuna atikun
anniqsuġumiñaqsipḷuta. Taamna anniqsuqti Jesus Christ kisimi ittuq."

[13] Tarra uqaqsittaaqtitchirit quviġutchaŋniqsut qiñiqamisigik Peter-mlu John-ŋumlu
taluqsrautaisilaaŋakniglu iḷisaqsimaisilaaŋakniglu. Iḷisimagaich piqataułhak Jesus-
mi. [14] Aasiiñ qiñiġniġaat aŋun iłuaqsikkauruaq qikaqataułha Peter-miḷu John-miḷu.
Taatnaqhutiŋ nipliḷguiññiqsut akikŋaġlugik. [15] Taatnaqqaaqhutiŋ aniḷḷaquniġaich
uqaqsittaaġviŋmiñ, aasiiñ anipmaknik sivunniuqtaullakhutiŋ itna: [16] "Qanuġlugik
atanniġisivisigik ukuak aŋutik? Jerusalem-miupayaat iḷitchuġianiŋniġaat atlayuaġ-
naqtuaq iłuaqsipkaiḷiq atuumakkaŋa taapkuŋnuuna, aasiiñ naagaaġumiñaitkikput.
[17] Aglaan siamitquŋitḷugu marrumani tusaayugaaq iñuŋnun, taatnaġuta aniqsraaq-
tuġlavut uqatqiquŋiḷḷugik kimununniiñ taavrumuuna Jesus-kun." [18] Taatnaiḷipḷugu
sivunnianikamiŋ iñiqtiġniġaich quliaqtuaquŋitḷugik Jesus-kun iñuŋnun sumiunniiñ
naagaqaa itqautitqiquŋitḷugich taavruma atqanik. [19] Aglaan Peter-mlu John-ŋumlu
kiuniġaik, "Nalliqsi tupiginaġayaqpisigu? Ilipsi naagaqaa Agaayyun? Nalliak

nakuaġitlukpauŋ ilaan? Sivunniqsiuŋ taamna! [20] Uqautigiŋaiġumiñaitkikpuk sua
qiñikkaqpuk tusaakkaqpuglu.” [21] Aniqsraaqtutqianikamisigik aasiiñ pilitlugik agvisik-
sraitḷutiŋ anasiññuqsalguiññiġaich. Iqsigipḷugittuuq iñuich atakkii iñupayaat ka-
maksriḷḷapiaqhutiŋ Agaayyutmik tamarrumuuna atuumaaniktuakun pisutlaiḷaamun.
[22] Taamnaguuq aŋun quviqnaqtuakun iłuaqsipkakkauruaq malġukipiaġuaniksimaruaq.

Ukpiqsriruat Iŋiqsruutriḷhat Taluqsrautaiłiġmik

[23] Taapkuagguuq Peter-lu John-lu anipkapqauraqmatik utiġniqsuk ukpiqtuaŋuru-
aqatiumiknun uqautiplugich qanuq qaukłiata agaayuliqsit suli sivulliuqtiġruat sivun-
niułhatnik. [24] Iliŋisa tusaakamitruŋ agaayuqatiqaġniqsut itnaqhutiŋ, “Kamanaqtuatiin
atanġuruaq, iñiqsiruatiin iluqaanik qiḷaŋmiḷu nunamiḷu taġiumiḷu. [25] Aasiiñ ilvich
uqaqtuatin Ipqitchuakun Irrutchikun sivulliaqput David savaktigikkan uqaqman itna,
‘Suvaata Jew-ŋuŋitchuat qinnakpat?
Suvaata iñuich sivunniuqpat imaiḷaanik?
[26] Umialgi nunaaqqipayaani sivulliuqtillu paqnaniġaich aŋuyautnatiŋ akiḷḷiḷiġuqługu
Agaayyutauruaq ilaan anniqsuqtiksriukkaŋalu.’ *Psalm 2:1-2*
[27] Iḷumun marrumani nunaaqqimi Herod-lu Pontius Pilate-lu piqasiqhutik Jew-
ŋuŋitchuanik suli iñuiñik Israel katimaniqsut. Sivunniutiginiġaat akikŋaqługu Jesus
savaktin ipqitchuaq anniqsuutiksriukkan. [28] Katinniqsut savaŋniaġukhutiŋ supayaanik
sivunniutigikkan kamanaqtuakun isumałipkun iŋiḷġaan atuumaruksrauruaq. [29] Aasiiñ
pakma, Ataniiq, itqaġlugich Jew-ŋuruat qulliŋich qanuqhutiŋ aniqsraaqtuqmatigut.
Savaktigikkaqpich, uqaqtitigut uqałiġnik taluqsrautaiġuta. [30] Ikayuqtigut
iłuaqsitḷasiḷugich naŋittuat suli savaktitigut atlayuaġnaqtuaniglu quviqnaqtuaniglu
atanniutaagun ipqitḷuni savaktigikkapkun Jesus.” [31] Agaayuanikmata taamna ini
katimavigikkaŋat aulaniqsuq. Tavraami aŋalatiliqhutiŋ Ipqitchuamik Irrutchimik
aullaqhutiŋ uqaaqsiñiqsut Agaayyutim uqałhiñik taluqsrautaiqhutiŋ.

Atunim Pigigaich

[32] Uvvaguuq ukpiqsripayaaqtuat atausiŋŋuutripḷutiŋ atipiaġniqsut irrutchimikkun.
Nalliatunniiñ iġḷiginġiqḷugu iŋmi suurani aglaan atunim atuġniġaat suuraġikkaqtiŋ.
[33] Uqqiraqtit kamanaqtuakun saŋŋikun iḷisimarauniqsut aŋitqiłhagun atanġuruam Jesus
suli Agaayyutim ikayuqpaŋniġai iluqaisa. [34] Taapkunani ukpiqsriruani piiññiqsuq inuqs-
raqtuamik. Sua inuqnaqsipman iḷaŋa tunisiraqtuq nunaviñiġmik naagaqaa tupiġmiñik,
tunisianikamiasiiñ tavruŋautiraġniġaa akuqtuani tuniaġmiñiñ [35] aatchuutigiplugu uqqi-
raqtinun. Taapkua-aasiiñ autaaġaġniġaat taamna manik inuqsriupayaaqtuanun.
[36] Ukpiqsriruamik iñuqaġniqsuq Joseph-mik, Levi-tkuayaaŋupluni iñuguqtuaq Cyprus-
mi, taavrumiŋa uqqiraqtit taiguutiqakkaŋat Barnabas-mik (mumiutiqaqtuamik pitchuk-
saaqtimik). [37] Ilaaptuuq tuniripmiñiqsuq nunautmiñik qaitḷuguasiiñ akuqtuani uqqiraqt-
inun.

5

Ananias-lu Sapphira-lu

[1] Tavraniguuq iñuqaġmiñiqsuq nuliaġiiŋñik atiqaqtuaŋnik Ananias-miglu Sapphira-
miglu. Taapkuak iññuk tuniriñiqsuk nunautmiknik iluqatik pigikkaġmiknik.
[2] Akuqtuaġmik iḷaŋanik tugvaiñiqsuq aġnaataasiiñ iḷisimaplugu aŋiġaa. Aglaan sippaŋa
qaitkaa uqqiraqtinun. [3] Peter-m nipliutiniġaa, “Suvaata tuunġaġmun aŋalatitpich?
Suvaata sagluqsruutiviuŋ Ipqitchuaq Irrusriq iriqqakun tugvaqsipḷutin iḷaŋanik
nunautvich akian? [4] Tunigaluaqnagu nuna pigikkan aasiiñ kiŋuagun tuniłhan
akuqtuaġikkan pigigiñ. Sum taatna isummiqpatin? Sagluqsruutriŋitchutin iñuŋnik
aglaan Agaayyutmik.” [5] Ananias-ŋum tusaapqauraqamigich Peter-m uqaġikkaŋi
puuktiġniqsuq tuqupluni. Tusaapayaaqtuat taavrumiŋa taluqsratchaŋniqsut.
[6] Nukatpiat nimiqsruqtuallakamitruŋ timaa annisipḷugu iḷuviġiaġniġaat. [7] Uvvaasiiñ
piŋasut sassaġniġich kiŋuatigun aġnaat aggiġñiqsuq sutilaaŋatnik nalupluni.

8 Peter-m apiqsruġniġaa, “Uqautiŋŋa, iliptik tunivitku nunautrik taatnatunaglaan?”
Aġnam kiuniġaa, “Ii, tavra taatnatunaglaan ittuq.” 9 Peter-mli piñiġaa, “Suvaata
uuktuaġniqpitku Agaayyutim Irrusia? Ataŋii, taapkua iḷuviqsiruat iḷaqatipnik qakma
aullautigisipmigaatin taatnatun.” 10 Tavrauvaa puuktiġniqsuq Peter-m sivuġaanun
tuquliqhuni. Nukatpiat isiqamiŋ qiñiqługu tuquruaq aullautiniġaat iḷuviġiaqługu
saniġaanun aŋutaata. 11 Tavra ukpiqtuaŋuruat suli iñupayaat tusaaruat taavrumiŋa
taluqsratchaŋniqsut atqunaq.

Quviqnaqtuat Atlayuaġnaqtuatlu

12 Uqqiraqtit savaaqaġniqsut iñugiaktuanik atlayuaġnaqtuanik suli quviqnaqtuanik
akunġatni iñuich. Iluqatiŋ ukpiqsriruat atausiŋŋuġniqsut katimmavianun Solomon-
ŋum. 13 Ukpiqtuaŋuŋitchuat iḷaliqsuaqsiniġaich taluġiplugich aglaan iliŋisa uqautigillau-
taġaluaqługich. 14 Aglaan iñugiaktuat aŋutitlu aġnatlu ukpiqsriḷiqsuat Ataniġmik Jesus-
mik, taatnaqługu ukpiqtuat iñugiaksitmullapiaġniqsut. 15 Iñuich iḷḷiuqaigaqsiñiqsut
atniġñaqtuanik tumitchaanun siñigviŋnun naagaqaa ikivġanun niġiugiplugu qakugun
Peter tamaunnaaqpan taġġaŋanun mamitinnasugalutiŋ. 16 Suli nunaaqqiñiñ avataaniñ
Jerusalem iñugiaktuat iñuich tikiutriñiqsut atniġñaqtuanik suli iłuiḷḷiuqtittaŋitñik ir-
rusiqḷuich. Taatnaiḷipḷugu iluqatiŋ iłuaqsikkauniqsut.

Uqqiraqtit Nagliksaaqsiułhat

17 Taamna atuumaanikman qaukłiat quliaqtuaqtit piqasiqhutiŋ maliġuaqtaiñik
Sadducee-ŋuruanik qinnallapiaġniqsut uqqiraqtitigun. Sivunniuġniqsut qanuq
aŋalałiksraŋatigun. 18 Iliŋisa tiguniġaich uqqiraqtit aasii inillaktitlugich isiqsiviŋmun.
19 Aglaan tamarrumani unnuami isaġulgan Agaayyutim aŋmaġniġai isiqsivium paaŋi
aasii annisipḷugich, itnaqhuni, 20 “Agaayyuvikpaŋmugusi uqaġiaġitchi iñuŋnun
nutaakun iñuuniałikun tumigiplugu Jesus.” 21 Taamna tusaapqauraqamitruŋ
agaayyuvikpaŋmukhutiŋ qauŋuraaqman tavraniasiiñ iḷisautriaqsipḷutiŋ. Qaukłiat
agaayuliqsit piqatiniḷu katinniġaich uqaqsittaaqtitchirit suli iluqaisa Jew-ŋuruat
sivulliuqtiġruaŋich. Tuyuqaġniqsut isiqsiviŋmun uqqiraqtit tavruŋautitquplugich.
22 Uvvaasiiñ qaunaksrit tikitmata isiqsiviŋmun paqinġiññiġaich tavrani uqqiraqtit.
Aasiiñ utiqhutiŋ taamuŋa katimaruanun uqautiniġaich, 23 “Isiqsiviŋmun tikitñapta
kiluusaqaqhuni suli qaunaksrit paani qaunaksrigaluaġniqsut. Aglaan paat
aŋmaqaptigik paqitchiŋitchugut iñuŋmik iḷuani.” 24 Agaayyuvikpaum qaunaksraŋata
qaukłiata suli qaukłiŋisa agaayuliqsit tusaakamitruŋ taamna isumatuyaagaqsiñiqsut
sutilaaksraŋagun. 25 Taatnaqtitlugich iñuk isiqhuni, “Ataŋii, isiqtasi amma
agaayyuvikpaŋmi iḷisautrirut iñuŋnik” itnaqtiġniġai. 26 Agaayyuvikpaum qaunaksrit
piqasiqhuni qaukłiġmiknik taamuŋaġniqsuq tavruŋautityaqługich uqqiraqtit. Aglaan
aŋallaġluutaiqhutiŋ nuyuaġiplugu iñuŋnun miḷuqtuaqsiḷiksraqtiŋ uyaġaŋnik.
27 Iliŋisa uqqiraqtit tavruŋautikamisigik sivuġaatnun uqaqsittaaqtitchirit, qaukłiata
agaayuliqsit apiqsruqtaaqsiñiġai, 28 “Qanusiġalgitpisi?” itnaqhuni, “Uvagut
aniqsraaqtuutigigaluakkaqput iḷisautritquŋitḷusi taavrumuuna Jesus-kun, aglaan
pakma Jerusalem-miupayaat iḷisauttutri iḷisimagaat suli iliŋisa patchisiġuqhuta
tuqułhanun Jesus-ŋum!” 29 Peter-m atlatlu uqqiraqtitlu kiuniġaich, “Tupiksriruni
Agaayyutmik sivulliuruq tupiksriḷiġmiñ iñuŋnik. 30 Ilipsi Jesus kikiaktuutikkaqsi
sanniġutamun aglaan Agaayyutaata sivulliapta aŋitqiksitaŋa tuquŋaruaniñ
31 kamanaġviksraŋanun ataniġuqługu anniqsuutiġuqługulu. Taavrumuuna Jesus-
kun Israel-aaġmiut mumikkumiñaqsipḷugich natqigutikkauniqsut killuqsautmikniñ.
32 Uvagut iḷisimarriqsimmaaġikput piqasiqhuta Ipqitchuamik Irrutchimik Agaayyutim
qaisaġikkaŋa tamatkunuŋa tupiksriruanik ilaanik.”

33 Jew-ŋuruat uqaqsittaaqtitchirit tusaakamitruŋ taamna uumitchallapiaġniqsut,
suli tuqqutchisuliġñiqsut uqqiraqtinik. 34 Uqaqsittaaqtitchirit iḷaŋata Pharisee-
ŋuruaq makinniqsuq uqallagukhuni, atiqaqtuaq Gamaliel-mik suli kamagikkaupluni
iḷisautrauruaq maliġutaksramiknik. Makitnami tiliñiġai uqqiraqtit aniḷḷaquplugich.

35 “Israel-aaġmiuŋuruasii!” itnaqtiġniqsuq ataniġnun, “Aniyagilugu qanuq
aŋalatchiłłaksraqsi taapkuniŋa aŋutinik. 36 Aippaaniguuq iñuqaġniqsuq atiliŋmik
Theudas-mik kamanaġasugaluni iḷiruamik. Iñunnaŋniqsuq sisamanik kavluutinik
iñugiaktigiruanik. Aglaan tuqqutaupman iluqaġmiŋ maliġuaqtai siaminniqsut
taatnaqługuasiiñ suuŋaiqhuni. 37 Aquagunsuli Judas itmiñiqsuq Galilee-miñ
tamarrumani kisitchikamiŋ iñupayaanik nunami. Ilaaptuuq iñunnakhuni
iñugiaktuanik iŋmiñun naagatarra tuqqutaupman iluqaġmiŋ maliġuaqtai siaminniqsut.
38 Pakmaasiiñ alġaqsrullaglapsi itniiḷiḷugu, Aullaġlich ukua iñuich. Iḷaksianagich.
Tamanna sivunniuġutaatlu savaaŋatlu iñukmiqnisaukpan atlatitun piunġiġisiruq,
39 aglaan agaayyutmiqnisaukpan akiiḷiyumiñaipiaġisi. Inniaqtusi nuyuaġnami
akiḷḷiḷiuġutisaġupsi Agaayyutmi.” Taatnaiḷipḷugu Gamaliel-ŋum alġaqsruġniġai.
40 Atanġich akuqtuġniġaat alġaqsruutaa aulaiḷaŋuġutiŋ kamakkutiqaġukługukii.
Uqqiraqtit isiqtitqiŋñiġaich kiŋumun aasiiñ ipiġaqtuqtitlugich. Aniqsraaqtuġniġaich
uqatqiquŋitḷugich taavrumuuna Jesus-kun, aasiiñ anipkaqługich. 41 Uqqiraqtit
aullaġniqsut uqaqsittaaqtitchiriniñ. Iliŋich quviasuktut atakkii Agaayyutmun
piksraqtaaġiplutiŋ nagliksautigiłiksraŋagun Jesus. 42 Uvluġaġipman agaayyuvikpaŋmi
iñuich tupiŋitñiḷu iḷisauttutigituiñaġniġaat quliaqtuaġiplugu Jesus akiqsruutaupluni
anniqsuqtauruaq, Jew-ŋuruat niġiugikkaŋat.

6

Tallimat Malġuk Ikayuqtiksraqtat

1 Taipkunani uvluni ukpiqtuat iñugiaksipmata Greek-ŋuraaqtuat suli Hebrew-
ŋuraaqtuat uqaallatiniqsut. Tamatkua Greek-ŋuraaqtuat nipliġñiqsut uiḷgaġnaatiŋ
miñitchuunipḷugich uvluġaġipman autaaqmata iñuuniutiksranik. 2 Taatnaqhutiŋ qulit
malġuuplutiŋ uqqiraqtit ukpiqtuapayaat katitquniġaich nipliqhutiŋ, “Nalaunŋaŋitchuq
quliaqtuaŋaiġupta piqusiġuta aŋalatchiñiałikun autaałiksraŋanik. 3 Taatnaġusi,
aniqatiut, piksraġitchi tallimat malġuŋnik aŋutinik akunnapsitñiñ, iñuŋnik
aŋalatiqaqtuanik Ipqitchuamik Irrutchimik puqikhutiŋlu. Aŋalatchipkaġniaġivut
autaałiksraŋanik. 4 Uvagut iŋiqsruqtuiñaġisirugut suli quliaqtuaqtuiñaġuta.” 5 Taapkua
sivunniuġutaat quyaqnaġniqsuq iluqaitñi katiruani, aasiiñ nalunaiqsiñiqsut Stephen-
mik ukpiqsriḷḷapiaqtuamik aŋalatiqaqhuni Ipqitchuamik Irrutchimik. Iḷaksraqługu
Philip, Prochorus, Nicanor, Timon, Parmenas, suli Nicolaus-mik Antioch-miñ
mumikhuni Jew-ġuqsimaruamik. 6 Taapkua katimaruat tikiutiniġaich piksraqtaatiŋ
uqqiraqtinun aasii iliŋisa iŋiqsruutiplugich iḷipḷugiḷḷu argatiŋ iliŋitñun. 7 Tavra
Agaayyutim uqałha siaminniqsuq. Ukpiqtuat Jerusalem-mi iñugiaksitmuktuġniqsut
suli iñugiaktuat agaayuliqsit ukpiqsriḷiqmipḷutiŋ.

Stephen Tigukkaułha

8 Stephen, iłuaqqutaagun suli saŋŋiagun Agaayyutim, savatlasiñiqsuq quviqnaq-
tuanik suli atlayuaġnaqtuanik akunġatni iñuich. 9 Iñuqaġniqsuġġuuq ittuanik Jew-
ŋuruanik Cyrenia-miñ Alexandria-miñḷu sulipsuuq Cilicia-miñ Asia-miñḷu. Tamatkua
taggisiqaqhutiŋ Pituikkauruanik uqaallatiaqsiñiġaat Stephen. 10 Aglaan Ipqitchuam Ir-
rutchim puqiutiqaqtinniġaa. Tavraasiiñ nipliqman qapiqtalguiññiġaat. 11 Taatnaqhutiŋ
tamatkua piyuaqtit akiḷiiñiqsut aŋutinik sagluuqtuaquplugich, “Tusaagikput uqaqman
akikŋaqługu maliġutaksraq Moses aglagikkaŋa suli akikŋaqługu Agaayyun.” 12 Tamatkua
taatnałiġmikkun aŋalanniġaich sivulliuqtiġruat suli aglaliqirit. Kiisaimma Stephen
tiguniqpaat sivuġaŋiutipkaqługu Jew-ŋuruat uqaqsittaaqtitchiriŋitñun. 13 Aasii iḷaŋitñik
aŋutinik itqutripḷutiŋ sagluuqtuaqtuksranik ilaagun. Taapkua nipliagaqsipḷutiŋ itna,
“Una aŋun ataramik uqaqtuq akikŋaqługu uvagut ipqitchuaġikkaqput agaayyuvikpak
suli akikŋaqługu maliġutaksraŋa Moses-ŋum. 14 Aasiisuli tusaagikput nipliapman Jesus-
mun Nazareth-miumun siqumitqaaġlugu agaayyuvikpak simmiġisiñipḷugich atuqtak-
srat tamatkua ivrumakŋa Moses-miñ tunŋavigikkavut.” 15 Iñupayaarguuq aquppiruat

uqaqsittaaġviŋmi qiñiqpaaqsiñiġaat iriġruiñaaqługu Stephen, tautukługuasiiñ kiiñaŋa iḷiruaq kiiñaŋatun isaġulgum.

7

Stephen Uqaaqtullałha

1 Qaukłium agaayuliqsim apiqsruġniġaa Stephen, “Tamanna iḷumutuuva ukua nipliałhat?” 2 Stephen kiuniġaa, “Aniqatiut suli Aapaaŋuruasii, naalaġniḷḷaksiŋŋa! Agaayyun kamanaqtuaq sagviġñiqsuaq sivulliaptiknun Abraham-mun iñuuniaġugaaqtitlugu Mesopotamia-mi sivuani aullałiksraŋan Haran-mi itchaqtuqhuni. 3 Nipliutiplugich itna, ‘Unigḷugu nunan suli iḷatin aullaġiñ nunamun tikirvigitqukkamnun ilipnun.’ 4 Taatnaqhuni nunaŋatniñ Chaldea-ġmiut aullaġniqsuq Haran-mun iñuuniaġiaqhuni. Aasii kiŋuagun Abraham-ŋum aapaŋa tuquanikman tavrani Agaayyutim nuutinniġaa marrumuŋa nunamun nayukkaptiknun pakma. 5 Taatnaqtiłhani tamaani Agaayyutim qaitchiŋitkaluaġniġaa Abraham iŋmaktillugu ilaanun tamanna nuna. Aglaan akiqsruġniġaa qaitchigisiñipḷugu pigiliutilugulu ilaanun suli kiŋuviaŋiñun, naagaunniiñ Abraham qitunġiuŋŋaan. 6 Agaayyutim nipliutiniġaa itna, ‘Kiŋuviaġikkatin iñuuniaġisirut iglaaŋulutiŋ atlami nunami. Sumiuŋuruat nunurilugich savaktitaulutiŋ suli sisamani kavluutini ukiuni iłuaqqutitchiuŋiḷḷutiŋ. 7 Aglaan anasiñŋuqsaġisigitka taapkua savaktaaġruqaqtuat iñugikkamnik. Kiŋuagun tamarruma iliŋich utiġutiŋ taivrumakŋa agaayumaaġvigiaqsiḷuŋa marrumani nunami.’ Taatna Agaayyutim uqautiniġaa. 8 Agaayyutim akiqsruutikamiuŋ Abraham tiliñiġaa nalunaitŋutchiquplugich aŋutitiŋ. Taatnaqami qiñiqtitkaa tupiksrisukhuni Agaayyutim akiqsruutaiñik ilaanun. Tavra Isaac anipman Abraham-ŋum nalunaitŋutchiqmiñiġaa tallimat piŋayuatigun uvlut. Isaacŋum nalunaitŋutchiqmiñiġaa Jacob, ilaanli piñiġai qulit malġuk sivulliavut.

9 “Aglaan taapkua sivulliaġuqtuat killuġiniġaat nukatchiaqtiŋ Joseph tunipḷuguasii savaktauviksraŋanun Egypt-mi. Aglaan Agaayyutim nayuġniġaa 10 ikayuqługu iłuiḷḷiuġviŋmiunniiñ itman. Agaayyutim nakuaġiliutipkaġaa puqiisiqługulu. Taatnaqhuni Pharaoh-m umialgum Egypt-mi aŋalatiġuġniġaa Joseph iluqaanun Egyptmun suli iŋmi tupiġmiñun. 11 Kiŋuagun niġisuŋnaqsiñiqsuq Egypt-mi Canaan-miḷu, taatna sivulliavut niġisuksiuliqhutiŋ. 12 Aasiiñ Jacob tusaakami niqiksraqaqnipḷugu Egypt-mi ilaan sivulliavut tuyuġiqqaaġniġai tasamuŋa. 13 Iḷaŋatni tasamuŋalgitmata Joseph iḷitchuġipkaġniqsuq iŋmiñik aniqatiumiñun, aasiiñ Pharaoh-m iḷitchuġiniġai Joseph-ŋum iḷai. 14 Joseph-ŋum aapani Jacob aiyugaaġniġaa Egypt-muquplugu qitunġaqtuummaan. Taapkuaguuq iñugiaktiginiqsut piŋasukipiaq akimiamik. 15 Tavra Jacob-ŋum qitunġani nuurrutiniġai Egypt-mun, tavraniasiiñ ilaalu sivulliavutlu tuquplutiŋ. 16 Iliŋisa timiŋich iḷuviġiaqtaġniġaich Shechem-mun taivrumuŋa Abrahamŋum tauqsiaġimakkaŋanun iḷuviġviksrauplugu iŋmiknun Hamor-m kiŋuviaŋiñiñ.

17 “Tamauna Agaayyutim akiqsruutaa Abraham-mun atuumaaqsipman, kiŋuviaŋi iñugikkapta tavrani Egypt-mi iñugiaksiḷḷapiaġniqsut. 18 Umiallitqiŋñiqsut atlamik tavrani naluruamik Joseph-mik. 19 Taavruma umialgum kinniaqsiñiġai iñuvut suli nagliksaaqtitlugich sivulliavut, nunuripḷugitunniiñ igitqataqtitlugich aniqqamiurat tuquviksraŋatnun. 20 Taatnałhatniguuq Moses aniñiqsuq qiñiyunaqhuni, aasiiñ aŋayuqaakkiñ qaunagiplugu piŋasuni tatqiñi. 21 Iriqsimalguiqługu kiŋunġani anipkaġniġaat. Taatna Pharao-m panian tiguaqługu iġñiġmisun pamiqsaġniġaa. 22 Ilaa iḷisaaqaġniqsuq iluqaagun Egypt-miut isumatuutaatigun, kamanaqsipḷugu uqałiġmiñi savaamiñiḷu.

23 “Aasiiñ malġukipiamik ukiunikkami Moses sivunniġñiqsuq takuqattaaġukługich Israel-aaġmiuqatiuni. 24 Tikitqammiqhuniḷu Egypt-miu aŋallaġluipman iḷaŋatnik tamatkua taatnaqhuni ikayuġiaġniġaa payyaksaqtuaq. Ikayuisaġniaqhuni tuqunniġaa taamna Egypt-miu. 25 Isumapluni aniqatiumiñun kaŋiqsimanasukniaqługu Agaayyutmun atułiksrani annautriḷiksraŋagun iñuŋmiñik. Aglaan taapkua kaŋiqsimaŋiññiġaat.

26 Uvlutqikman qiñilgiññiqsuq Israel-aaġmiuŋnik aŋuyaktauŋnik. Ilaan iłuaqsisipkaġni-
agaqsiñiġik itnaqługik, ‘Ukuqtiik, aniqatigiiksutik! Qanuqhusik iliptiknun piyuutivisik?’
27 Aglaan iḷaqataaknik piyuutiruak piñuniġaa Moses itnaqługu, ‘Kisuunasugivichuvva?
Aŋalatchiñiaqpich atanniqsuiñiaqhutinlu uvaptiknik? 28 Tuqutchuaqsiḷgitpiŋa taivru-
matun Egypt-miutun tuqqutaptun ikpaksraq?’ 29 Moses-ŋum tusaakamiuŋ taamna
qimaŋniqsuq Egypt-miñ iñuuniagaqsipḷuniasii Midia-ġmiut nunaŋatni. Taapkunani
malġuŋnik iġñiqaġniqsuq.

30 “Malġukipiami ukiuŋanikman isaġulgum sagviutiniġaa Moses ikualaraukun
uqpikun iñuiḷaami qaniŋani iġġian Sinai-m. 31 Moses-ŋum qiñiqamiuŋ atlayuaġiplugu
utlaŋniġaa taamna uqpik qiñimmaġiksaaġukługu. Tavraasiiñ tusaaniġaa Agaayyutim
uqautigikkaŋa, 32 ‘Uvaŋa sivulliaqpich Abraham-ŋum Isaac-ŋumlu Jacob-ŋumlu
Agaayyutaat.’ Moses tatavraullaŋniqsuq qiñiġnianġiqḷuguunniiñ. 33 Agaayyutim
nipliutiniġaa, ‘Aluġutikkiñ mattakkik, taamna qikaġviiñ Agaayyutim nunagigaa.
34 Iḷumun qiñiġniġiga pigiiḷipḷuni nagliksaaqtitaułhat iñuŋma Egypt-miittuat
tusaaplugich minġuqtułhat, atqaqtuŋaasiiñ ikayuġiaġlugich. Pakma mauŋaġiñ,
tuyuġigisigikpiñ Egypt-mun.’

35 “Taamna taimña Moses Israel-aaġmiuqataiñ ayakkaŋat itnaqługu, ‘Kia uvaptik-
nun sivulliuqtiġuqpatin atanniqsuitquplutin uvaptiknik?’ taimñauruq Agaayyutim
tuyuġikkaŋa iliŋitñun sivulliuqtaulugu anniqsuityaquplugulu, ikayuqługu isaġulikun
qiñikkaŋa ikualaruami uqpiŋmi. 36 Moses-ŋum annisiniġai Egypt-miñ. Iñiqtaqaqniq-
suq quviqnaqtuanik suli atlayuaġnaqtuanik Egypt-miḷu, Kaviqsaami Taġiumiḷu suli
iñuiḷaami malġukipiani ukiuni. 37 Taamna Moses nipliqsimaruaq Israel-aaġmiunun,
‘Agaayyutim sivuniksriqirimik tuyuġisigaasi atriḷugu tuyuqałłi uvamnik; taimña itk-
isiruq iḷapsitñiñ.’ 38 Israel-aaġmiut katimałhatni iñuiḷaami iġġiani Sinai-m isaġul-
gum uqaqatiqaġniqsuq Moses-mik, aquagunaasiiñ Moses-ŋum uqautiplugich sivul-
liavut uqałiġnik akuqtuaġikkaŋitñik Agaayyutmiñ. Taimakŋaaglaan iḷitchuġirugut
qanuq iñuuniałiksraptiknik. 39 Sivulliapta tupigiyumaŋiññiġaat, aglaan suqutigiŋitkaat
aŋalatiqaqhutiŋ kimmutmikkun utiġukhutiŋ Egypt-mun. 40 Taatnaqhutiŋ Aaron uqau-
tiniġaat, ‘Kiikaa, aanġurrisigut sivulliqsiksraptiknik, atakkii imña Moses annitrivut
Egypt-miñ naluplugu sutilaaŋa.’ 41 Iliŋich iñiqsiñiqsut aanġuamik nuġġaqtun aasiiñ
tuniḷḷaqtuaqsipḷutiŋ aanġuaġmiknun, quviasuutigiplugu iñiqtaġikkaqtiŋ argaŋmiknik.
42 Taatnaqmata Agaayyutim suqutigiŋisaallaŋniġai agaayuyumiñaqsipḷugich uvluġianun
qiḷaŋmi, aglausimaruatun makpiġaaŋatni sivuniksriqirit itnaiḷipḷugu,
‘Israel-aaġmiuŋuruasii,
malġukipiami ukiumi iñuiḷaami tuniḷḷaqtuqtusi agaayuvigigaluaqnaŋa.
43 Igliġutiniġiksi panapkaaqtuummaan aanġuaq Moloch
suli atriŋa uvluġianan aanġuaġikkapsi Raiphan.
Tamatkuak aanġurrigigaasi iñiqtaġikkasi putqataġvigisrukługich.
Taatnaġusi tuyuġigisigipsi uŋataanun Babylon.’ *Amos 5:25-27*

44 “Sivulliapta iñuiḷaami igliġutiniġaat panapkaaq. Taavrumuuna Agaayyun nayuu-
tiruq akunġatni. Moses-ŋum iñiqtaġikkaŋa Agaayyutim pigisukkaŋatun, tuvraqługu
iḷiktiġun iŋmi iḷisauttusiaŋatun. 45 Kiŋuvatigun sivulliapta akuqtuqługu taamna panap-
kaaq sivulliamikniñ igliġutiniġaat akiqsruutauruamun nunamun. Joshua-mlu iliŋisalu
tigusiaġisaaqsiñiġaat nuna taipkunakŋa iñuŋniñ Agaayyutim uŋutaŋiñiñ, tavruŋaasii
panapkaaq nappaqługu David-ŋum aŋalatiġułhanunaglaan. 46 Agaayyutim David
nakuaġiginiġaa. Aasiiñ David-ŋum iŋiġniġaa Agaayyun nappaitḷasipḷuni tupiġmik
ilaanun. 47 Kiisaimmaguuq Solomon nappaiñiqpuq taavrumiŋa tupiġmik, agaayyu-
vikpaŋmik. 48 Aglaan Agaayyun qutchiŋñiqsraqtuaq irviqaŋitkaluaqtuq tupiġmik iñuich
nappakkaŋatnik, nipliqmatun Isaiah-m sivuniksriqirim itnaiḷipḷugu,
49 ‘Agaayyun nipliqsuq, Qiḷak atanġuvigigiga
aasii nuna tutmaġvigiplugu.
Qanutchimikmi tupiġmik nappaiñayaqpisi uvamnun?

Sumimi minġuiqsiaġviqaġisivik?
50 Iḷumun iñiqtaġimakkaġa supayaaq tamanna.' *Isaiah 66:1-2*
51 "Taipkunatitun pitchiġiiḷaurusi tiggakhusiḷu. Tusaasuŋitmiusi Agaayyutim uqałhanik naagasuli ukpiksrisuŋitmipḷusiunniiñ. Sivulliapsitun ilipsipsuuq ataramik akiḷḷiḷiqsuirusi Ipqitchuamik Irrutchimik. 52 Sivuniksriqiripayaat sivulliapsi nagliksaaqtinniġaat, tuqqutlugich Agaayyutim uqqiraqtaiñik uqaqtuanik iŋiḷġaan aggiḷiksraŋagun Agaayyutim nalaunŋaruaq savaktiksraŋa. Pakma ilipsi aatchuutigigiksi tuqqutluguasii. 53 Ilipsi akuqtuigaluaqhusi maliġutaksraq tumigiplugu isaġuliŋñi Agaayyutim qaisaŋanik naagasuli tupigiŋitkiksi."

Stephen Tuqqutaułha Miḷuqtuqługu

54 Iḷauruat uqaqsittaaqtitchirit naalaġniḷiġmikni Stephen-mun qinnallapiaġniqsut. Qinnakpaitḷutiŋ iŋmiknununniiñ aŋalalguiḷiñiqsut. 55 Aglaan Stephen Ipqitchuam Irrutchim aŋalatlugu aaġluqhuni Agaayyutim qaumanġa qiñiġniġaa suli Jesus qikaqługu Agaayyutim taliqpiani. 56 Nipliġñiqsuq, "Ataŋii, qiñiġiga qiḷak aŋmaqługu suli Iġñiŋa Iñuum qikaqługu Agaayyutim taliqpiani." 57 Tamatkua qulliŋich niprallaŋniqsut umikługich siuttatiŋ argaŋmiknik. Iluqaġmiŋ pitchaqługich 58 aasiiñ nunaaqqimiñ anitnamitruŋ miḷuqtuġataġniġaat uyaġaŋnik. Iḷisimariksraqtaat mattaġniġaich quppiġaatiŋ iḷipḷugich nukatpiamun atiligaamun Saul-mik qaunagitquplugich. 59 Iliŋitñun miḷuqtuqtitluni Stephen agaayuniqsuq, "Ataniiq Jesus! Aniġniġa piuŋ!" 60 Sitquqami niplianiqsuq, "Ataniiq! Taavrumuuna killuqsałhatigun anasiñŋuqsaqnagich." Taatnaanikami tuquniqsuq.

8

1 Saul-ŋum iłuaginiġaa tamatkunuŋa tuqqutaułha.

Saul-ŋum Ukpiqtuaŋuruanik Nagliksaaqtiłha

Taivrumakŋa uvlumiñ ukpiqtuaŋuruat Jerusalem-mi nagliksaaqtitaugaqsiñiqsut atqunallapiaq. Tavrakŋa ukpiqtuat siamitkaqsiñiqsut nunaaqqiuraiñun Judea-mlu Samaria-mlu, aglaan uqqiraqtit kisiŋŋuqługich Jerusalem-mi. 2 Iḷaŋisa iñuich taluqsriruat Agaayyutmik iḷuviġniġaat Stephen aliasułikun kiŋuvġuplugu. 3 Taavrumali Saul-ŋum piyaqquaqsisiġniġai ukpiqtuaŋuruat. Siñiqsraqługich iliŋisa tupiŋich pakagiaqługich aŋutitlu aġnatlu isiqtautquplugich.

Tusaayugaallautam Quliaqtuaŋułha Samaria-mi

4 Qimaktuat nanipayaaq tusaayugaallautaq quliaqtuaġiniġaat. 5 Philip-li nunaaqqimukhuni Samaria-mun quliaqtuaqmiñiqsuq Christ-mik taavrumiŋa akiqsruutauruamik anniqsuutmik iñuŋnun tavrani. 6 Iñugiaktuat iñuich naalaġniḷḷapiaġniqsut Philip-ŋum uqaġikkaŋiñun. Atakkii qiñiġviginiġaat atlayuaġnaqtuanik ilaa. 7 Nipitusipḷutiŋ irrusiqłuich anitauniqsut iñugiaktuaniñ iñuŋniñ, suli iñugiaktuat sayairrutilgich aulatlaitchuatlu iłuaqsikkauplutiŋ. 8 Taatnaqhutiŋ Samaria-ġmiut quviatchallapiaġniqsut.

Simon Aŋatkuq

9 Taavrumaniguuq nunaaqqimi iñuqaġniqsuq atiliŋmik Simon-mik. Ilaa quviġutchaktitchiñiqsuq Samaria-ġmiunik aŋatkuułikun aasiiñ uqaviutigiplugu kamanaġasukniaqhuni. 10 Iluqaġmiŋ nunaaqqimi kamanaiññiqsramiñḷu kamanaġniqsramiñḷu naalaġnitqiaġipiaġniġaat aasiiñ uqaqhutiŋ, "Taavrumani iñuŋmi ittuq Agaayyutim saŋŋia iḷisimakkaqput Saŋŋiqpauraq." 11 Sivisuruamik ilaan quviġutchaktinnikkaŋi aŋatkuułikun, taatnaqhutiŋ naalaġnitqiaġiŋñiġaat. 12 Aglaan Philip-ŋum quliaqtuaġiaqsipmauŋ tusaayugaallautaq Agaayyutim aŋaayuqautaagun suli Jesus-kun anniqsuqtauruakun tamatkua iñuich ukpiġiniġaat, aasiiñ paptaakkauplutiŋ aŋutitlu aġnatlu. 13 Simon-tuuq ukpiqsripḷuni aasii aquagun paptaaqtiłiġmi nayuutiaqsiñiqsuq Philip-mi. Quviġutchaŋmiñiqsuq qiñiqami Philip-ŋum iñiqtaġikkaŋigun quviqnaqtuaniglu atlayuaġnaqtuaniglu.

14 Aasiiñ uqqiraqtit Jerusalem-mi tusaakamisigik Samaria-ġmiunun Agaayyutim
uqałhi akuqtuġnipḷugich tuyuqaġniqsut Peter-miglu John-miglu tavruŋa.
15-16 Ukpiqsriḷiqsuat paptaakkauplutiŋ Atanġum Jesus atqagun aglaan akuqtuisi-
maiññiqsutsuli Ipqitchuamik Irrutchimik. Taatnaqhutiŋ taapkuak tikitñamik
iŋiqsruutiniġaich akuqtuitquplugich. 17 Peter-mlu John-ŋumlu iḷḷiqiniġaich taapkua
argaŋmiknik. Tarvauvaa Ipqitchuam Irrutchim aŋalatkaqsiñiġai. 18 Simon-ŋum
qiñiġniġaa Ipqitchuam Irrutchim qaisauraġałha tamatkunuŋa uqqiraqtik iḷḷiqipmatigik
argaŋmiknik. Taatnaqhuni Simon-ŋum Peter-lu John-lu qaitchisuaqsiñiġik
maniŋñik 19 itnaqhuni, “Tunisisitŋaptuuq taavrumiŋa saŋŋimik. Uvvatuq iḷḷiqigupku
argamnik iñuk akuqtuitḷayumauq Ipqitchuamik Irrutchimik.” 20 Tavra Peter-m
kiuniġaa, “Piyaqquġviŋmugiñ maniksuummaqpich! Uvvaa tauqsitḷanasugiviuŋ
maniŋñik Agaayyutim aatchuutigikkaŋa? 21 Sivuġaani Agaayyutim nalautisimaitḷutin
naagasuli tupigiŋitḷugu, taatnaqhutin iḷaliqsuutiviksraiññiqsutin uvaptikni suli
Agaayyutim savaaŋani. 22 Mumigiñ taavrumakŋa nalaunŋaiḷiqniñ! Iŋiqsruġutin
Agaayyutmun natqiutitqulutin kaviuġuksaałipnik! 23 Iḷitchuġigikpiñ immaukkaqsipḷutin
killuqsriḷiġmik suli killuġmun aŋalatitlutin.” 24 Simon-ŋum itnaġniġik Peter-lu John-
lu, “Iŋiqsruutillaŋniaqsitŋa Agaayyutmun anasiñŋuqsaquŋiḷḷuŋa.” 25 Taatna Peter-lu
John-lu iñuuniaqtaullaŋniqsuk Samaria-mi quliaqtuaqhutik uqałhiñik atanġuruam
aasiiñ utiqhutik Jerusalem-mun. Iglauḷiġmikni tusaayugaallautaq quliaqtuaġiniġaak
nunaaqqiuraiñi Samaria-m.

*Philip-lu Ethiopia-ġmiulu I*ḷirakuvik

26 Aasiiñ isaġulgan atanġuruam Philip uqautiniġaa, “Paqnalutin uŋallam tuŋaanugiñ
tikirviksraqnunaglaan iñuitchuamun apqutmun Jerusalem-miñ Gaza-mun.” 27 Ilaa
aullaqtiġniqsuq. Igliqtaullakhuni nalautchiñiqsuq Ethiopia-ġmiumik. Taamnali iñuk
iḷirakuviuraqniqsuq Ethiopia-ġmiut Kandaki-ŋatni (Ethiopia-ġmiut taggisiqaġnikkaŋat
ataniqtiŋ Kandaki-mik), aasiiñ ilaa Jerusalem-muŋniqsuaq agaayutyaqhuni Agaayyut-
mun. 28 Aitmułiġmiñi tuttuqpagaqtuaġmiñi agliqiniqsuq Isaiah-m sivuniksriqirim
makpiġaaŋiñik. 29 Ipqitchuam Irrutchim nipliutiniġaa Philip, “Utlaguŋ tamanna
tuttuqpagaqtuaq maliaqsiḷuguasiiñ.” 30 Tavra Philip malikkaa. Aasii tusaakamiuŋ
taamna iḷirakuvik agliqipluni makpiġaaŋiñiñ sivuniksriqirim Isaiah-m apiqsruġniġaa,
“Kaŋiqsiviuŋ agliqikkan?” 31 Taavruma kiuniġaa, “Kaŋiqsipkaġniaqtaunnaŋa qanuġluŋa
kaŋiqsiñiaqpik?” 32 Taamna uqałiq agliqiaġikkaŋa itniinniqsuaq,

“Iñuk ipnaisun tasikuaqtauruatun tuqqutaksraqtimiñun,
ipnaiyaatun niplitḷaitchuatun salikkaukami
ilaa nipliġñaiyuġattuq.

33 Uqaqsittaałiġmiñi iñupayaam aŋallaqłuutiniġaa atchiksipkaqługuasiiñ.
Kia-unniiñ kaŋŋiulguvagich?
Ilaa kiŋuviaŋitchuq atakkii tuqqutlugu.” *Isaiah 53:7-8*

34 Taavruma iḷirakuvium qanuġviiqhuni apiqsruġniġaa Philip, “Uqautiłhiñauviŋa
kisumik sivuniksriqirim Isaiah-m uumani uqautiqaqtilaaŋanik? Iŋmiñik naaga
atlamik uqautiqaqpa?” 35 Philip-ŋum iḷitchuġipkaqługu Isaiah-m uqałhaniñ
sivulliuplugu uqautiniġaa tusaayugaallautamik Jesus-kun. 36 Iglauḷiġmikñi
tikiññiqsuk imiġmun. Taavruma iḷirakuvium nipliutiniġaa, “Uvva imiq! Sum
piraiḷigisivaŋa paptaakkaułiksramniñ?” 37 [Philip-ŋum piñiġaa, “Ukpiqsriguvich
iluqaaniñ uummatipniñ paptaałhiñaurutin.” Ilaa nipliġñiqsuq, “Ukpiġillapiaġiga
Jesus Christ Agaayyutmun iġñiġiłha.”] 38 Taavruma iḷirakuvium tuttuqpagaqtuaq
nutqaqtinniġaa aasii Philip-lu ilaalu atqaqhutik imiġmun. Philip-ŋum paptaaġniġaa.
39 Imiġmiñ qakikamikaasiiñ Agaayyutim Irrusian nuktitiġniġaa Philip atlamun.
Taavruma iḷirakuvium qiñitqiŋitñamiuŋ igliqtuiñaġniqsuq quviatchallapiaqhuni.
40 Philip iḷitchuġiniqsuq Ashdod-mi itilaaġmiñik. Tavrakŋa tusaayugaallautamik
quliaqtuaġniqsuq iluqaŋitñi nunaaqqiurani tikiḷġatałiġmiñunaglaan Caesarea-mun.

9

Saul-ŋum Mumiḷha

1 Saul-ŋumli sivutmuutiniġaa aniqsraaqtuiḷḷi tuqqutchisułikun tamatkuniŋa Atanġum
ukpiqtuaŋuruaŋiñik. Ilaa utlautiniqsuq qaukłiatnun agaayuliqsit 2 aglaqaġukhuni taluġ-
naqutiksraġmiñik Jew-ŋuplutiŋ katraġviŋitñi Damascus-mi. Aasiiñ iḷitchuqsrigumi
ukpiqtuanik Ataniġmun Jesus taamani ilaan tigutlalugich aŋutitlu aġnatlu utquti-
raksraulugich Jerusalem-mun. 3 Tavra iglauniaqtitlugu qallipḷuni Damascus-mun,
taimmaiñaq qaumanġum qiḷaŋmiñ qaggutiniġaa. 4 Katakami nunamun tusaaniqsuq
tuqłuġaqtimiñik, “Saul! Ataŋii! Suvaata nagliksaaqtitpiŋa?” 5 Saul-ŋum kiuniġaa,
“Ataniiq, kisuuvich?” Uqautraan nipliutiniġaa, “Uvaŋa Jesus ilvich nagliksaaqti-
taġikkan. 6 Makillutin utlautiiñ nunaaqqimun. Taamani taamma uqautigisigaatin qanuq
piḷiksraqnik.” 7 Tavrani Saul-ŋum igliqatai taatnakkaułhani qikaġniqsut niplitḷaiqhutiŋ,
tusaagaluaqługu nipi aglaan iñua qiñiŋitḷugu. 8 Saul makitnami nunamiñ uiññami
qiñitlaiġñiqsuq. Taapkua tasiuqługu Damascus-muutiniġaat. 9 Ilaa piŋasuni uvluni
qiñitlaiññiqsuq, niġiŋitmiuq naagaunniiñ imiŋitmiuq.
10 Ukpiqsriruaqaqtuġġuuq Damascus-mi atiqaqtuaq Ananias-mik. Agaayyutim
qiñiqquuraaqtitlugu tuqłuġniġaa, “Ananias!” Ilaan kiuniġaa tuqłuusiani, “Aa, Ataniiq!
Uvaniittuŋa, naalakkikpiñ.” 11 Atanġum piñiġaa, “Makillutin aullaġiñ apqutmun atiqaq-
tuamun Nalġuqtuamik. Taamma Judas-ŋum tupqani apiqsruġumuutin Tarsus-miumik
atiqaqtuamik Saul-mik. Taamna taamma agaayuruq. 12 Ilaan taamna qiñiqquuraakun
qiñiġniġaa aŋun atilik Ananias-mik utlakługu iŋmiñun patikługu argaŋmiñik qiñitla-
sitqiksinniġaa.” 13 Ananias-ŋum kiuniġaa, “Ataniiq! Iñugiaktuat iñuich uqautigigaat
taamamna aŋun Saul qanutun kapyapkaiñipḷugu Jerusalem-mi. 14 Pakmaimma tik-
iññiqsuq Damaskus-mun qaukłiat agaayuliqsitniñ taluġnaqusiqługu tigusiḷiksraŋagun
kisupayaanik agaayumaaqtuanik ilipnun.” 15 Agaayyutim nipliutilgiññiġaa, “Ananias,
Saul-mugiñ. Piksraqtaġigiga savautritquplugu uvamnik iḷitchuġipkautigiluŋa iñuŋnun
Jew-ŋuŋitchuanunlu umialiŋitñunlu suli Israel-aaġmiunun. 16 Suli kaŋiqsipkaġisigiga
qanutun nagliksaałiksraŋa piqutigipluŋa.” 17 Tavrakŋa Ananias aullaġniqsuq. Isiqami-
asiiñ taamavrumuŋa tupiġmun patiŋniġaa Saul argaŋmiñik nipliqhuni, “Aniaqaan Saul!
Atanġum Jesus tuyuġigaaŋa ilipnun taivruma qiñikkaqpich apqutmi utlautiniqñi mauŋa.
Ilaan tuyuġigaaŋa qiñitlasitqiquplutin aasiiñ Ipqitchuamun Irrutchimun sivulliqu-
plutinlu.” 18 Taimmaiñaq sutimña iqaluum kavisaiŋisun katagaalaaqsiñiqsut Saul-ŋum
irrakniñ aasiiñ ilaa qiñitlasitqikhuni. Makitnami paptaaqtinniqsuq. 19 Niġianikman
sayaŋan uttaqiniġaa.

Saul-ŋum Quliaqtuałha Damascus-mi

Aasriiñ Saul nayuutiuraallaŋniqsuq ukpiqsriruani Damascus-mi. 20 Ilaa utlautiniqsuq
Jew-ŋuruat katraġviŋitñun quliaqtuaġutiplugich Jesus-kun itnaiḷipḷugu, “Taamna
Jesus Agaayyutim iġñiġiniġaa.” 21 Tamatkua iluqaġmiŋ tusaaruat taavrumiŋa
quviġutchakhutiŋ itnaaqsiñiqsut, “Unuuna Saul taimñauŋitkaluaqpa Jerusalem-
mi tuqqutchiraġaqtuaq ukpiqtuaŋuruanik? Suli mauŋa utlautipluni sivuniqaqhuni
tigusiḷuni taatnatchiñik utqutrisukhuni qaukłiŋitñun agaayuliqsit?” 22 Aglaan
Saul quliaqtuałiġmiñi kaŋiqsipkaiñiqsuq iñugiaktuanik iñuŋnik Jesus taamna
Christ-ŋułhanik nalupqinaiqługu. Jew-ŋuruat iñuuniaqtuat Damascus-mi
kiggutiksraiññiqsut. 23 Aquagun iñugiaktuat uvlut Jew-ŋuruat katimaaqsiñiqsut
sivunniuqhutiŋ tuqqutchukługu Saul. 24 Aglaan kiliŋniġaat taatna sivunniuġnipḷugich.
Unnuaqtuummaan uvlumiḷu Jew-ŋuruat qaunaksruġniġaat nunaaqqim paaŋiñi
tuqqutchumaplugu. 25 Tamatkuali ukpiqsriruat unnuat iḷaŋatni ikiniġaat Saul
aguupmaŋmun atqautipluguasiiñ siḷatmun aŋmanġagun katchiqpaum.

Saul Jerusalem-miiłha

26 Tavrakŋa Saul utiġniqsuq Jerusalem-mun. Tavraniasiiñ iḷaliutniagaqsigaluaġniqsuq
ukpiqtuanun. Tamatkua arguaġiplugu ukpiqtuaġułha iqsigiaqsiñiġaat. 27 Aglaan

Barnabas-ŋum ikayuġniġaa Saul taapkunuŋautiplugu uqqiraqtinun. Ilaan kaŋiqsip-
kautiginiġai Saul-ŋum qiñiłha Agaayyutmik apqutmiñi suli Agaayyutmun tuqłuġnipḷugu
suli uqautipmipḷugich Saul-ŋum quliaqtuałhanik taluqqutaiqhuni Jesus-kun Damascus-
mi. 28 Saul itkaqsiñiqsuq iluqaani Jerusalem-mi taluqqutaiqhuni quliaqtuaqaqhuni Jesus-
mik. 29 Uqaqatiqaqmiuq akiḷḷiḷiqługich Greek-ŋuraaqtuat aglaan iliŋitñun tuqqutchu-
magaluaqtitluni. 30 Ukpiqtuaqatiuŋiñ (iḷitchuġikamiŋ taavrumiŋa) samuŋautiniġaat
Caesarea-mun Saul aullaqtitlugu Tarsus-mun.
31 Tavrali ukpiqtuaŋuruapayaat Judea-mi, Galilee-miḷu suli Samaria-mi tutqiksiñiqsut
sayyikkauplutiŋ irrusiġmikkun. Ukpiqtuaŋuruat iñuuniqsut taluqsripḷutiŋ Agaayyut-
mik, suli Ipqitchuam Irrutchim pitchuksaaġniġai aasiiñ iñugiaksisaiñaqhutiŋ.

Peter Lydda-mi Joppa-miḷu

32 Peter-li igliġniqsuq napmupayaaq. Igliłiġmiñi utlakmiñiġai Agaayyutim iñui Lydda-
mi. 33 Taavrumani nalautchiñiqsuq aŋutmik atiqaqtuamik Aeneas-mik, taamna aulat-
laiḷaq, makinġiññiqsuaq tallimat piŋasuni ukiuni siñigviŋmiñiñ. 34 Peter-m nipliutiniġaa
Aeneas, “Jesus Christ-ŋum iłuaqsigaatin. Makittin, imulugich uqummatitin!” Taim-
maiñaq taamna makinniqsuq. 35 Iñupayaat Lydda-mi Saron-miḷu qiñiqamitruŋ taamna
ukpiliġñiqsut Agaayyutmik.
36 Joppa-miḷi aġnaqaġniqsuq ukpiqtuaq atilik Tabitha-mik (Greek-tigun atqa
taiñaġniqsuq Dorcas-mik mumiutiqaġniqsuaq tuttumik). Ataramik savaaqaġniqsuq
nakuuruamik ikayuipḷuni inuqsraqtuanik. 37 Taamna aġnaq atniġñaliqhuni tuquniqsuq.
Iġġuanikamitruŋ inillaŋniġaat qullianun tupqum. 38 Joppa taamna qaninniqsuq
Lydda-miñ. Ukpiqtuat taamani tusaakamitruŋ Peter innipḷugu Lydda-mi, malġuŋnik
iññuŋnik tuyuqaġniqsut ilaanun, itna uqaksriuqługik, “Qilamiksruġutin utlautiiñ.”
39 Peter-m itqanaiyaqtiqami maliŋniġik taapkuak. Tikitmata taamuŋa mayuutiniġaat
qulliġmun inimun. Uiḷgaġnaat puuġniġaat qiaplutiŋ qiñiqtitaqługu atnuġarriaŋiñik
Dorcas-ŋum iñuuŋŋaġmi. 40 Peter-m anipkaqługich iluqaisa taapkua tavrakŋa inimiñ.
Sitquqhuni agaayuniqsuq aasii kiŋiaqługu taamna timi nipliutiniġaa, “Tabitha
makittin!” Taavruma aġnam uitñami qiñiġniġaa Peter aquvitluniasii. 41 Peter-m isakhuni
ikayuġniġaa makititlugu. Tavrakŋa ukpiqtuat uiḷgaġnaatlu isiqtitlugich qiñiqtinniġaa
iliŋitñun iñuuplugu. 42 Iñugiaktuat iñuich Joppa-mi tusaaniqsut taavrumiŋa aasiiñ
ukpiqsriḷiqhutiŋ Agaayyutmik. 43 Peter tuyuġmiaŋuniqsuq Joppa-mi iñugiaktuani
uvluni, tukkuqaqhuni Simon-mik qitummairimik.

10

Peter suli Cornelius

1 Tavra Caesarea-mi aŋutiqaġniqsuq atiliŋmik Cornelius-mik aŋalatchipḷuni talli-
makipianik aŋuyyiuqtinik. Taapkuali aŋuyyiuqtit aggiġñiqsuat Italy-miñ. 2 Taamna Cor-
nelius agaayyutiqaġniqsuq tupiqatituummaġmi taluqsripḷutiŋ Agaayyutmik. Ikayuiñiq-
suq Jew-ŋuruat nagliŋnaqtuaŋitñik agaayumaaqtuaŋupluni. 3 Iḷaŋatni unnuksraat
piŋasuġuġuŋnaqsipman qiñiqquuraaġniqsuq nalupqinaiqługu qiñiġniġaa Agaayyutim
isaġulga isiqhuni tuqłuqtini, “Cornelius!”
4 Cornelius-ŋum qiñiqpakługu isaġulik iqsiḷikun kiuniġaa, “Suva? Aŋuun! Qanuq-
samna?” Isaġulgum itnaġniġaa, “Agaayyutim tusaagaa iŋiqsrułhiñ tautukługu
ikayuiłhiñ nagliŋnaqtuanik. Taatnaqhuni itqaġigaatin. 5 Pakma Joppa-mun tuyuqaġiñ
iñuŋnik uvuŋautityaqtillugu Simon taggisiqaqtuaq Peter-mik. 6 Taamamna tukku-
maruaq Simon-miptuuq qitummairimi taġium siñaani irviqaqtuami.” 7 Taatna uqau-
tianikamiuŋ taamna isaġulik qiñiġnaiġñiqsuq. Cornelius tuqłuiñiqsuq malġuŋnik savak-
tiŋmiñik suli atautchimik aŋuyyiuqtimik agaayyutiqaqhuni savautriruamik. 8 Ilaan
uqautiqqaaqługich tamarrumiŋa atuumaruamik Joppa-munaasiiñ tuyuġiniġai.

Peter-m Qiñiqquuraałha

9 Uvlutqikman qallipmiullu Joppa-mun, Peter-li mayuġniqsuq tupqum qaaŋa-
nun iŋiqsruġiaqhuni uvluqpaguqtuami. 10 Ilaa niġisuliḷḷapiaqmiuġlu. Niqiksranik
itqanaiyaqtitlugich Peter-li qiñiqquuraaġniqsuq tatpakmani. 11 Qiñiġniġaa qiḷak aŋ-
maqługu sumimña atqaqiaqsiñiġaa atriqaqtuam ukiłhaaqpaktun niŋitauruatun nuna-
mun sisamatigun iqirġuigun. 12 Taamna imaqaġniqsuq qanusipayaanik nunam niġru-
taiñik paamġuqtuanik suli tiŋmiruanik. 13 Agaayyutim nipliutiniġaa, “Peter! Makil-
lutin tuqqutchiḷutin niġġiiñ!” 14 Peter-m kiuniġaa, “Ataniiq! Taatnaġumiñaipiaqtuŋa!
Niġiñġaqsimaitchuŋa qanutchimik agliġikkamnik unniiñ qaayuġikkaŋatnik.” 15 Peter-
m tusaatqiḷgiññiġaa nipi, “Qanutchich Agaayyutim salummakkaŋi ilvich isummatigiyu-
miñaitchitin qaayuġnaġlugich.” 16 Taatnaiḷiñiqsuq piŋasuniaglaan aasii taavruma
aquagun ukiłhaaq nuqitqiŋñiġaa tatpakmuŋa. 17 Peter isumaksraqtuaqsiñiqsuq qanu-
utautilaaŋanik qiñikkiutauruam iŋmiñun. Taatnaqtitlugu taipkuali Cornelius-ŋum
tuyuġikkaŋi apiqsruqtaġniqsut nani Simon tupqa itmaŋaan, aasiiñ iḷitchuqsrianikamiŋ
nutqaġniqsut talum sivuġaanun. 18 Apiqsruġniqsut, “Tukkumaruaqaqpa uvani atiliŋmik
Simon Peter-mik?” 19 Peter-mli taamna kaŋiqsiñiaqtitlugu qiñiqquuraakkaġmi qanu-
utautilaaŋanik Ipqitchuam Irrutchim nipliutiniġaa, “Qakma siḷatipni piŋasut iñuich
pakakkaatin. 20 Paqnalutin atqaġiñ. Piqasiġiakkich tuyuġikkaġigitkakii.” 21 Peter
atqaqami nipliutipiaġai, “Uvaŋa pakiŋñiġipsitŋa. Suplusi aggiqpisi?” 22 Taapkua kiu-
niġaat, “Cornelius-ŋum aŋuyyiuqtit atanġata tuyuġigaatigut. Ilaa nakuuruaŋuniqsuq
aŋun agaayusuuruaq Agaayyutmun suli iluqatiŋ Jew-ŋuruat kamagiplugu. Agaayyutim
isaġulgan uqautiniġaa tupqanun aiyugaaquplutin tusaatquplugu uqauttutiksraqnik.”
23 Peter-m tukkiġñiġai taapkua unnuitquplugich tavrani.

Uvlaakuġuqman aullaqmata maliŋniġai. Iḷaŋisaptuuq ukpiqtuat tavrakŋa Joppa-
miñ tuvaaqasiġñiġaat. 24 Uvlutqiḷgitman Caesarea-mun tikiññiqsut. Cornelius-ŋum
niġiukhuni iḷani suli iḷauraani katinŋaniksimaniġai. 25 Aasiiñ Peter isiaqsipman
Cornelius-ŋum purviginiġaa agaayuvigiplugu. 26 Aglaan Peter-m makitinniġaa nipliu-
tiplugu, “Makittin! Uvaŋaptuuq iñułhiñauruŋa.” 27 Peter-m uqaqatiginiġaa Cornelius
itqutigalugu tupiġmun. Tavraniasiiñ iḷitchuġiniġai iñugiaktuat iñuich katianiŋniqsuat.
28 Tavraasiiñ nipliutiniġai, “Ilipsipsuuq iḷisimallapiakkaqsi Jew-ŋuruat piqasiqsuutil-
guyumiñaitchuat atuqtaksraŋisigun Jew-ŋuŋitchuat. Aglaan Agaayyutim iḷisautigaaŋa
uvaŋnun kiñapayaaq iñuk qaayuġitquŋitḷugu. 29 Taatnaqłuŋa qanniġñiqapŋa utlautiruŋa
pisaġumasuŋaqnaŋa. Apiqsrullaglakpiñ, suvaata qanniġñiqpiŋa?” 30 Cornelius-ŋum
kiuniġaa, “Sisamat uvlut uŋataatni itnaiḷiyuŋnaqsiruami uvlumi kiñunnamni uvluq-
paguqman agaayulgisitḷuŋa, taimmaiñaq aŋun atnuġaalik qaummaġiksuanik qikaanik-
tiġniqsuq sivuqqamnun. 31 Itnaġaaŋa, ‘Cornelius! Iŋiqsruutigikkatin Agaayyutim tusaa-
gai suli nagliksripḷutin savaatin itqaġigai. 32 Tuyuqaġiñ Joppa-mun aŋutinik uvuŋau-
tityaqtillugu Simon taggisiqaqtuaq Peter-mik. Taamamna taamma tukkuummiruq
Simon-miptuuq qitummairimi taġium siñaani ittuami.’ 33 Taatnaqłuŋa uiguiñaqługu
qanniġikpiñ, iłuaqqutiluġniġiptigut uvuŋałłapkun. Uvva iluqata katirugut Agaayyutim
sivuġaanun tusaayumaplugu qanuq Agaayyutmun uqautiłiksraptigun ilipkun.”

Peter-m Uqautriłha

34 Peter aullaġniiñiqsuq itnaqhuni, “Pakma puttuqsrigiga iḷumutun Agaayyutim
irrutriłha iñuŋnik atisipḷugich. 35 Nanipayaaq nunaaqqimi iñuk taluqsripman ilaanik
nalaunŋarualiqipluni Agaayyutim akuqtuumaaġniġaa, taamna sumiuŋugisiŋŋaan.
36 Nalupqisuŋitchuŋa tusaatilaapsitñik tusaayugaallautakun Agaayyutim tuyuġikkaŋa
Israel-aaġmiunun, itnaqhuni, Agaayyutim qiñuiġutripkaġaa iñuŋnik Jesus Christ-
kun, taamna Jesus Atanġuruaq iñupayaani. 37 Tamanna tusaayugaallautaq
aullaġniipḷuni Galilee-miñ kiŋuagun John-ŋum Paptaaqtitchirim quliaqtuałhan
siamittuq iluqaanun Judea-mun. 38 Tusaakkaqsi Jesus Nazareth-miu Agaayyutmun
sayyiqługu piqasiqługu Ipqitchuamik Irrutchimik pikkaŋa. Taamna Jesus
napmupayaaqami nakuurualiqiniqsuq suli iłuaqsiraġakkaŋi tamatkua tuunġaum

aŋalataŋi, atakkii Agaayyutim piqasiqsuqługu. 39 Aasiiñ uvagulli qiñiqługu iluqaan
iñiqtaġikkaŋa Jew-ŋuruat nunaŋatni suli Jerusalem-mi, uqautigilgugikput qanuq
iḷipḷugu kikiaktuutiłha sanniġutamun suli iñuŋnun tuqqutaġiłha. 40 Taamna
taatnakkaŋat Agaayyutim aŋitqiksitkaa tuqułiġmiñ piŋayuakni uvlut. Iḷaŋisa iñuich
nalupqinaiqḷugu qiñiġaat. 41 Iluqallapiaġmiŋ iñuich qiñinġitchaluaġaat, aglaan
qiñiġikput Agaayyutim piksraqtaaġipluta quliaqtuaġitquplugu ilaagun. Uvagut
niġiqatigigikput imiqatigiplugu Agaayyutim aŋitqiksinŋanikmagu tuqułiġmiñ. 42 Aasiiñ
ilaan tiligaatigut tusaayugaallautaq uqautigitquplugu iñuŋnun, iḷisimarausimaaqupluta
ilaa taivrumiŋaułłi Agaayyutim piksraqtaaŋa ataniġuqługu iñuuruani suli tuquŋaruani.
43 Taamna Jesus sivuniksriqiripayaat uqautigikkaŋat, itna, Kiñapayaaq ukpiqsrigumi
ilaanik Jesus-ŋum natqigutigisigai killuqsautai atiġmigun."

Jew-ŋuŋitchuat Akuqtuiḷhat Ipqitchuamik Irrutchimik

44 Tavrani Peter uqautrisugaaqtitlugu iluqaitñun naalaġniruanun uqauttutaanik
Ipqitchuam Irrutchim atqaqiniġai. 45 Tamatkua Jew-ŋuplutiŋ ukpiqsriruat taamakŋa
Joppa-miñ maliktuat Peter-mik quviġusuŋniqsut Agaayyutmun qaiḷha Ipqitchuamik
Irrutchimik tamatkunuŋaptuuq Jew-ŋuŋitchuanun. 46 Sumiuliraaqhutiŋ uqqatigun
tusaagaqsiñiġaich uqaqtuat Agaayyutmik quyaplutiŋ.
47 Tavraasiiñ Peter nipliġñiqsuq, "Uvaptiktituntuuq ukua Ipqitchuam Irrutchim
aŋalatkai. Kiami paptaaqsaiḷiraġniaqpagich imiġmik?" 48 Taatnaqługich ilaan tiliñiġai
paptaaqtitquplugich Jesus atqagun. Taapkua iŋiqsruġniġaat uvliuqtuallaquplugu
piqatigilutiŋ.

11

Peter-m Tusaayugaaqtitchiḷha Ukpiqtuanik Jerusalem-mi

1 Uqqiraqtit suli ukpiqtuapayaat iluqaani Judea-mi tusaaniqsut qanuq Jew-
ŋuŋitchuanik Agaayyutim uqałhanik akuqtuiruanik. 2 Aasiiñ Peter Jerusalem-mun
utiqman iḷaŋich ukpiqsriruat Jew-ŋuplutiŋ isumaqaqtuat Jew-ŋuŋitlutiŋ ukpiqsriruat
nalunaitŋutchiquplugich nakuaġiŋiññiġaat Peter-m quliaqtuałha Jew-ŋuŋitchuanun.
3 Piñiġaat ilaa, "Uvva aiyugaaqtauplutin kiŋunġatnun nalunaitŋutchiŋaitchuat,
niġiqatigikapkich killuqsaġniqsutin."
4 Taatnaqługich Peter-m uqautiaqsiñiġai qanuq atuumałhagun
aullaġniiḷġatałhaniñaglaan. 5 Itnaġniqsuq, "Itluŋa nunaaqqiani Joppa-m iŋiqsrułłamni
qiñiqquuraaqtuŋa. Qiñiġiga sua-imña atqaqtuaq qiññalik ukiḷhaaqpaktun. Niŋititauruq
sisamatigun iqirġuigun tatpakmakŋa, nutqaqhuni saniqqamnun. 6 Qiñiviksuqapku
qiñiqtuŋa niġrutinik uumaruanik paamġutlaruaniglu suli tiŋmitḷaruanik, imaiñik
taavruma. 7 Tavraasiiñ Agaayyutim nipliutigaaŋa, 'Peter! Makillutin tuqqutchiḷutin
niġġiiñ!' 8 Taamna kiugiga, 'Taatnaġumiñaipiaqtuŋa, Ataniiq! Qanusiq agliġikkaġa
qaayuġnaqtuaq uvaŋa uqummiqsimaitchiga.' 9 Agaayyutim tatpakmakŋa
nipliutitqikkaaŋa, 'Qanusiq Agaayyutim salummaanikkaŋa isummatigiyumiñaitchiñ
qaayuġnaġlugu.' 10 Taatnaiḷipḷugu atuummiruq piŋasuniaglaan, aasiiñ taamna
qiñikkaġa nuqitaupluni kiŋumun tatpakmuŋa. 11 Taatnaqtitluŋa piŋasut iñuich
tikiññiqsut taavrumuŋa tupiġmun nayukkamnun. Taapkua tuyuġirauniqsuat
uvaŋnun Caesarea-miñ. 12 Ipqitchuaq Irrutchim uqautipmaŋa maliquplugich
qanuġviitchuŋaqnaŋa. Ukua itchaksrat aniqatiut tuvaaqasiġaatŋa Caesarea-mun.
Iluqata isiqtugut Cornelius-ŋum tupqanun. 13 Aasii uqautipluta Cornelius-ŋumli
qiñiqquuraakkaġmiñik isaġuliŋmik tupiġmiñi aasiiñ nipliutiplugu, 'Joppa-mun
tuyuqaġutin uvuŋautityaqtirruŋ Simon Peter. 14 Taamavruma amma uqautiginiakkaŋan
anniqsuġisigaatin kiŋuniqtuummaqpitḷu.' 15 Aasiiñ tasamuŋitḷuta uqaaqsikama
Ipqitchuam Irrutchim atqaqigai iliŋich atriḷḷapiaqługu piłłi uvaptiknuntuuq taimani
Pentecost-mi. 16 Itqaġitka Agaayyutim uqałhi itnaqsimaruat, 'John-ŋum imikun
paptaaqtitchiḷha aglaan ilipsi paptaakkaugisiḷiqsi Ipqitchuakun Irrutchikun.' 17 Taamna

nalupqinaiḷḷapiaqtuq Agaayyutim qaitchiłhaptuuq Ipqitchuamik Irrutchimik Jew-ŋuŋitchuanun atripḷugu qaisaġikkani uvaptiknun ukpiqsriqapta Atanġuruakun Jesus Christ-kun. Qanuġlugu nutqaqtitkisivigu Agaayyun savaaksraŋaniñ?" [18] Taatnaiḷipḷugu tusaakamitruŋ Peter-m tusaayugaaqtirrutaa iliŋisa nutqautiniġaat pisaaŋŋatriŋ. Iliŋich quyaaqsiñiqsut Agaayyutmik itnaqhutiŋ, "Agaayyutimtuuq piviqaqtilluġniġai mumiłiksraŋatigun Jew-ŋuŋiḷaat piññaktaaqaquplugich isuitchuamik iñuułiġmik."

Ukpiqtuat Antioch-mi

[19] Tamaakŋa ukpiqtuat siaminniqsut atakkii piyuaqsiuplutiŋ aquagun Stephen tuqqutaupkaqqaaqługu. Iḷaŋich tikiumaniqsut Phoenicia-mun iḷaŋich Cyprus-mun suli Antioch-mun, tusaayugaallautamik uqautiqaqhutiŋ tuŋaaqaqługu Jew-ŋuruanun kisiitñun. [20] Aglaan iḷaŋiḷḷi ukpiqtuat Cyprus-miñ Cyrene-miñḷu utlautiruat Antioch-mun tamatkunuŋaptuuq Jew-ŋunġitchuanun uqautigiluumaaġniġaat tusaayugaallautaq Atanġuruakun Jesus-kun. [21] Agaayyutim sayyiqsimaniġai, aasiiñ iñugiaktuat tusaaruat mumiksitḷasipḷugich Ataniġmun ukpiqsriłikun. [22] Ukpiqtuaŋuruat Jerusalem-mi tusaaniqsut tamatkunuuna. Taatnaqhutiŋ tuyuqaġniqsut Barnabas-mik Antioch-mun. [23] Barnabas tikitñami, ilaan iḷitchuġiniġaa Agaayyutim savaaġikkaŋa taamani, aasiiñ quyallapiaġniqsuq. Ilaan pitchuksaaġniġai iluqaisa tuniqsimmatritquplugich Agaayyutmi iluqnaaqsimaałikun. [24] Barnabas iñullautaupluni ukpiqsriḷḷapiaqhuni Ipqitchuam Irrutchim aŋalataġiniġaa. Tavraasiiñ iñugiaktuat iñuich maliġuaqtiġuġniqsut Agaayyutmi. [25] Tavrakŋa Barnabas aullaġniqsuq Tarsus-mun pakkiaqługu Saul. [26] Aasiiñ paqitnamiuŋ Antioch-muutiniġaa. Tavraniasiiñ atautchimi ukiumi iqatauplutik iñugiaktuanik ukpiqtuaŋuruanik iḷisautripḷutik. Taavrumani Antioch-mi ukpiqtuaŋuruat taiyuutiniŋniqsut sivulliuplugu "Christ-ŋum iñuiñik."

[27] Taatnałhatni tamaani iḷaŋiḷḷi sivuniksriqirit utlautiniqsuat Jerusalem-miñ Antioch-mun. [28] Iḷaŋat atiqaġniqsuq Agabus-mik sivullikkaułiġmigun Ipqitchuakun Irrutchikun makitluni uqaġniqsuq niġisuŋnamun tikitkisiñipḷugu iluqaanun nunamun. Taamnaasiiñ niġisuŋnaq taavruma uqautigikkaŋa atuumaruq Claudius qaukłiupkaqługu Rome-mi. [29] Taatnaqhutiŋ ukpiqtuat sivunniġñiqsut aatchuutinik tuyuqaġukhutiŋ piyummiñaġniqtutilaaġmikni ukpiqtuaqatiumiknun Judea-mi. [30] Iliŋich tuyuġniqsut aatchuutinik Barnabas-kunlu Saul-kunlu ukpiqtuaŋuruat qaukłiŋitñun.

12

Ukpiqsriruat Piyuaqsiupsaałhat

[1] Umialgumli Herod-ŋum aullaġniiñiġaa nagliksaaqtitchiłiq iḷaŋitñik ukpiqtuaŋuruat. [2] James, John-ŋum aniqataa, savikpaŋmik tuqqutinniġaa. [3] Aasiiñ Herod kaŋiqsikamiuŋ quyalitñiłłi Jew-ŋuruanik tiguniġaa Peter suli naŋititchiaqsiñiqsuq ukpiqtuanik. Taatna irrutriłha atuummiñiqsuq niġiłhatni pupsaŋniġiḷaamik qaqqiamik. [4] Peter taamna tigukamitruŋ inillaŋniġaat isiqsiviŋmun, qaitḷugu sisamaiñun aŋuyyiuqtinun qaunagitquplugu. Herod-ŋum sivunniġaa Peter tikiutilugu iñuŋnun atanniqsitchukługu niġiqpagvikaaq atilik Apqusaakkaułiġmik pitḷukpan. [5] Peter isiqtaułhani ukpiqtuaŋuruatli iŋiqsruutiniġaat piḷiqillapiaqhutiŋ Agaayyutmun.

Peter-m Anipkałha Isiqsiviŋmiñ

[6] Herod-ŋum tikiutisukkaa Peter iñuŋnun atanniġukługu sivuġaatni iñuich. Unnuaŋani anitchiłiksraŋan iñuŋnun Peter siñiŋniqsuq akunġatni malġuk munaqsrik, malġuiñik kalimñiġñik pituqaqhuni, suli isiqsivium paaŋi qaunaksriqaqhutiŋ munaqsriñik. [7] Taimmaiñaq atanġum isaġulga sagviġñiqsuq, isiqsivium iḷua qauplugu. Isaġulgum iqiiqsaġniġaa aksikługu Peter tuiqqaŋagun nipliutiplugu, "Qilamik makittin!" Tavrauvaa kalimñiġich kataŋniqsut tayaġnikniñ. [8] Isaġulgum qilamiksriġñiġaa, "Tapsiaġiksaaġutin, aluġutikkiñ atilugik." Peter taatnatun piñiqsuq. Isaġulgum nipliutipsaaġniġaa, "Uligaaġutin maliŋŋa!" [9] Peter-m maliaqsiñiġaa isiqsiviŋmiñ kaŋiqsiḷḷapiaġaluaqnagu isaġuliŋmun taatna piłłi. Ilaa siññaqtuġasukniaġniqsuq.

10 Apqusaaġutiniġaa sivulliġñi qaunaksrini tugliŋitñi sulipsuuq, aqulliupluguasiiñ tik-
iññiqsuk savigruaġmun paamun anigisipḷutik nunaaqqimun. Taamna paa aŋmalgiññiq-
suq iŋmigun, iliŋikaasiiñ anipḷutik. Iliŋik qilamiksruqhutik apqutikun, aasiiñ taim-
maiñaq isaġulgum uniŋñiġaa Peter tamauŋa. 11 Tavrani Peter-m kaŋiqsivaaluaqsiñiġaa
tamanna atuumaruaq. Uvva itnaġniqsuq, “Nalupqigiŋaiġiga Agaayyutim tuyuqałha
isaġuliŋmiñik annautisaqłuŋa Herod-ŋum aŋalatchiḷhaniñ. Ilaan anniqsuqmigaaŋa
Herod-miñ suli Jew-ŋuruaniñ piyaqquisuktuaniñ uvamnik.”
12 Taamna qauġriaqpalaktiqami utlautiniqsuq kiŋunġanun Mary-m, aakaŋan John
Mark-ŋum. Tavraniḷi iñugiaktuat katimaniqsut iŋiqsruqhutiŋ. 13 Taluata siḷataani
Peter katchaqtuġniqsuq. Niviaqsiaq atiqaġniqsuaq Rhoda-mik utlautiniqsuq paamun
kisuupmagaan. 14 Peter-m nipaa iḷisaqłiġniġaa. Quviatchaqtiqpaitḷuni aŋmautigaluaq-
naguunniiñ utiqtiġniqsuq kiñumun uqaġiaqhuni, “Peter qakma!” 15 Taapkua nipliu-
tiniġaat, “Kinniqivaluktutin!” Aglaan taamna niviaqsiaġruk nalupqisuŋiññiqsuq. Aasiiñ
kiulgiññiġaat, “Irrusia pivalukkiñ.” 16 Peter-m nutqautiŋiññiġaa katchaqtułłi. Kii-
saimmatai aŋmautiniqpaat. Iliŋisa qiñiqamitruŋ quviġutchaŋniqsut niġiunġiḷḷaqhutiŋ.
17 Peter-m urriqaniġai nipaisaaquplugich aasiiñ uqautiaqsipḷugich qanuq Agaayyutmun
annisisilaaġmiñik isiqsiviŋmiñ. Uqautipsaaġniġai, “Kilikkumagisi James-lu atlatlu
ukpiqtuat.” Aasiiñ ilaa aullaġniqsuq atlamun inimun.
18 Uvlutqikman isiqsivium qaunaksrai aupiłłaŋniqsut. Kaŋiqsitḷaiġñiġaat qanuqtilaaŋa
Peter-m. 19 Herod-aasiiñ tiliriñiqsuq iñuŋnun pakaquplugu Peter aglaan paqiŋiññiġaat.
Herod-ŋum apiqsruqtuqqaaġniġai munaqsrit aasiiñ tilisigiplugich tuqqutquplugich.
Tamanna atuumaanikman Herod Judea-miñ aullaġniqsuq ittuallagiaqhuni Caesarea-mi.

Herod-ŋum Tuqułha

20 Herod-ŋumguuq qinnausimallapiaġniġai iñuich iñuuniaqtuat Tyre-miḷu Sidon-miḷu.
Taatnaqhutiŋ iliŋisa katiplutiŋ qiñiġiaġniġaat Herod. Taapkua utlautiruat sivulliuplugu
iḷauraannaktaaġiniġaat umialgum tuglia, taamna atiqaqtuaq Blastus-mik. Aasiiñ taat-
naqqaaqhutiŋ utlautiplutiŋ Herod-mun iŋiqsruġiaġniġaat qiñuiġusimaałiksraġmikti-
gun, atakkii taapkua Tyre-miut Sidon-miut niqiqaġviqaqtut umialgum nunagikkaŋaniñ.
21 Uvvaasiiñ nalunaiqsami uvlumi Herod atnuġaaqtuqhuni umialgutnaġmiñik aquvin-
niqsuq atanġuviŋmiñun uqautriviksraġmiñun iñuŋnik. 22 Tyre-miut suli Sidon-miut
naalaġniruat Herod-mik nipliagaqsiñiqsut itnaqhutiŋ, “Taamna Agaayyutim nipigigaa.
Iñułhiñaq nipiqaŋitchuq taatnatchiñik.” 23 Taimmaiñaq Agaayyutim isaġulgan Herod at-
niġñatchiġñiġaa iŋalauŋiñi atakkii kamakkutaitḷuni Agaayyutmik. Qumaich niġiñiġaat
aasiiñ tuquniqsuq. 24 Aglaan ukpiqtuarguuq siamitchiñiqsut Agaayyutim uqałhanik
aasiiñ iñugiallapiaqtuat akuqtuġniġaat. 25 Suli Barnabas-lu Saul-lu naatchikamik
savaaġmiknik utiġniqsuk Jerusalem-miñ Antioch-mun tuvaaqatigiplugu John Mark
iŋmikkun.

13

Ipqitchuam Irrutchim Piksraqtaaqałha Barnabas-mik suli Saul-mik Nutaamun Savaamun

1 Ukpiqtuaŋuruat Antioch-mi iḷaqaġniqsut iñuŋnik sivuniksriqiriniglu iḷisautriñiglu
itna, Barnabas-miglu, Simeon-miglu (taiyuutiliŋmik Taaqsipaŋmik), Lucius-miglu
(Cyrene-miumik) Manaen-mik (iñuguqatiqaġniqsuaq Herod-mik kavanauruamik) suli
Saul-mik. 2 Uisauraaġniqsut tamarrumani uvlumi. Agaayupkaqtitlugich Ipqitchuam
Irrutchim nipliutiniġai, “Barnabas-lu Saul-lu piksraqtaaġisigik uvaŋnun savaaksra-
nun tuqłuummatigikkamnun iliŋiknun.” 3 Tavra uisauraaqhutiŋ agaayuanikamiŋ ar-
gaŋmiknik patikługigḷu tuyuġiniġaich.

Uqqiraqtik Cyprus-mułhak

4 Ipqitchuam Irrutchim tuyuġiniġik Barnabas-lu Saul-lu. Igliqhutik Seleucia-mun
aasii tavrakŋa tiksiġñiqsuk qikiqtamun taiyuutiliŋmun Cyprus-mik. 5 Iliŋik tikitñamik
Salamis-mun nunaaqqiuramun Cyprus-mi quliaqtuaġniqsuk Agaayyutim uqałhanik

Jew-ŋuruat katraġviatni. John Mark-mik ikayuqtiqaġniqsuk. 6 Tavrakŋa nunakuaqhutik
taavrumuuna qikiqtakun tikiññiqsuq Paphos-mun. Taavrumani nalautchiñiqsuk
aŋatkumik Jew-ŋuruamik atiqaqtuamik Bar-Jesus-mik Hebrew-miutun [suli Elymas-
mik Greek-miutun]. Ilaa nipiqaġniqsuq sivuniksriqiraunipḷuni. 7 Ilaan iḷannaġiniġaa
kavanauruaq taavrumani qikiqtami, atiqaqtuaġġuuq Sergius Paulus-mik suli puqik-
suaŋupluni. Taavruma kavanauruamguuq aiyugaaqtullapiaġniġik Barnabas-lu Saul-
lu tusaasukhuni Agaayyutim uqałhanik. 8 Aglaan taavruma aŋatkum Elymas-ŋum
akiḷḷiḷiqsuġniġik taapkuak atakkii kavanauruaq ukpiqsritquŋitḷugu Christ-mik. 9 Aasiiñ
Ipqitchuam Irrutchim aŋalataġigaa Saul, taggisiqaġmiruaqtuuq Paul-mik. Taavruma
Paul-ŋum qiñiqamiuŋ naliŋiñaaqługu taamna aŋatkuq 10 nipliutiniġaa, “Ilvich tuunġaum
atrigigaatin! Iluqaan nakuuruaq uumiginiġiñ ataramik kinnipḷugich iñuich pisaasułip-
kun. Uqautigiŋaiġuŋ Agaayyutim iḷumutuułha sagluuqtuaŋuniḷugu. 11 Pakma Agaayyu-
tim anasiñŋuqsaġniaġaatin. Qiñitlaisaallakkisirutin qaumamik.” Taatnaġluqaaq-
tuq Elymas-ŋum iḷitchuqłiġniġaa taaqtuamun matułhak irraŋmi. Ilaa saptaaqsiñiq-
suq kisumun iñuŋmun tasiullaŋniaqupluni argaŋmigun. 12 Kavanauruam qiñiqamiuŋ
taamna atuummiruaq ukpiliġñiqsuq quviġutchakhuni iḷisauttutaanik Agaayyutikun.

*Paul-lu Tuvaaqatiuni*ḷu Antioch-muŋniqsut Pisidia-mi

13 Paul-lu tuvaaqatiuniḷu Paphos-miñ tiksiġñiqsut Perga-mun Pamphylia-mi. John
Mark-ŋum uniŋñiġik utiqhuni Jerusalem-mun. 14 Taapkuak Perga-miñ igliġniqsuk
tikitḷutik Antioch-mun Pisidia-mi. Jew-ŋuruat minġuiqsiaġviata uvluani utlautiniq-
suk katraġviatnun aquvitlutikaasiiñ. 15 Moses-ŋum maliġutaksraŋa suli sivuniksriqirit
aglaaŋitñiñ agliqianikman katraġvium qaukłiŋisa itnaġniġiŋik, “Aniaqatiuk, uqauttutik-
sraqaġuptik pitchuksaaġutmik iñuŋnun uqaqugiptigiñ iliŋitñun.”
16 Paul makitnami urriqaplugich uqautiaqsiñiġai, “Jew-ŋuqatiumaaŋ suli sumiuŋu-
ruapayaasii taluqsriruasii Agaayyutmik! Naalaġniḷḷaksitŋa! 17 Agaayyutaata Israel-
aaġmiut sivulliavut piksraqtaaġinikkaŋi. Ilaan kamanaqsipkaqługich taimani iñuuni-
ałhatni Egypt-mi. Suli Agaayyutim annisipḷugich Egypt-miñ saŋŋimigun kamanaqtu-
akun. 18 Suli malġukipiani ukiuni Agaayyutim igḷutuqługich Israel-aaġmiut iglaułhatni
suviksraiḷaami munaġiplugich. 19 Tavra iñugaaġruich Canaan-mi piyaqquanikamigich
iñuksraqtaġmiñun nunaksrirrutiginiġaa. 20 Suli aquagun tamatkua sisamat tallimakipiat
malġukipiaq qulit ukiut ilaan qaitchiñiġai sivulliuqtiksraŋitñik iñuguġniałhanunaglaan
Samuel-ŋum taivruma sivuniksriqirim. 21 Aasiiñ taapkua Jew-ŋuruat umialiqaġuaqsip-
mata Agaayyutim qaitchiñiġai Saul-mik iġñiŋanik Kish-ŋum kiŋuviaŋiñiñ Benjamin-
ŋum. Malġukipiani ukiuni atanniqsuqtigiluummaan umialiginiġaat. 22 Aglaan Agaayyu-
tim Saul piiqługu inaŋiqsinniġaa David-mun umialiguqługuasii taapkunuŋa. Taamna
iñuk Agaayyutim itnautigimanikkaŋa sivuani, ‘Taamna David iġñiŋa Jesse-m iñuk
quviasuutigigiga atuigisipḷuni pisułiġikkamnik iluqaagun.’ 23 Taavrumakŋa David-ŋum
kiŋuviaŋiñiñ Agaayyun tikiutriruq Jesus-mik anniqsuqtiksramik Jew-ŋuruanun, taatna
ilaan akiqsrułiġmisun. 24 Sivuani Jesus-ŋum aggiḷhan John-ŋumli quliaqtuaġutiniġai
iluqaisa Jew-ŋuruat mumiquplugich paptaaqtillugiḷḷu. 25 Aasiiñ John naatchiyasikami
savaaġmiñik ilaan nipliutiniġai, ‘Kisuunasugivisitŋa? Uvaŋa taivrumiŋauŋitchuŋa
niġiugikkaqsi. Ilaapiaq aggiġñiaqtuq kiŋupkun. Uvaŋa taivruma isigaiñi aluġutaiqsik-
srauluŋaunniiñ nalliummatiŋitchuŋa.’
26 “Aniqatiumaaŋ, Abraham kiŋuviaġikkaŋasii suli iluqasi uvani taluqsriruasii
Agaayyutmik, taamna tusaayugaallautaq anniqsuġiakun tuyuuruq uvaptiknun. 27 Jew-
ŋuruat iñuuniaqtuat Jerusalem-mi suli sivulliuqtituummaġmiŋ iḷitchuġiŋiññiġaat
Jesus Anniqsuutaułha. Minġuiqsiaġvipayaami agliqiraġigaich uqauttutiŋich
sivuniksriqirit katraġviŋmikni aglaan kaŋiqsisaitḷugich. Patchisigikamitruŋ Jesus
iliŋisa iḷumun atuumapkaġniġaich sivuniksriqirit uqautigikkaŋich. 28 Sumikunniiñ
patchisiksraitchaluaŋŋaġmiŋ agvisiksraitḷugu iŋiġniġaat Pilate tuqqutitquplugu.
29 Aasiiñ immianikmatigik supayaat Agaayyutim uqauttutai maliġuaqtaiñ atqaġniġaat

kikiaktuutriviŋmiñ inillakługuasiiñ iḷuviġmun. [30] Aglaan Agaayyutim aŋitqiksinniġaa
tuqułiġmiñ. [31] Iñugiaktuani uvluni Jesus sagviaqtuġniqsuq tamatkunuŋa igliqatmiñun
Jerusalem-mun Galilee-miñ. Pakma taapkua iḷisimaraurut ilaagun iñugikkaptiknun
Jew-ŋuruanun. [32-33] Uvaguttuuq uqautigiptigiñ tusaayugaallautamik, itna,
Agaayyutim akiqsruutigikkaŋa sivulliaptiknun pakma atuumapkaġniġaa uvaptiknun
kiŋuviaŋuruanun aŋitqiksitnamiuŋ Jesus iñuułiġmun. Atakkii tugliani Psalm
aglausimaruq itna,

‘Ilvich iġñiġigikpiñ,
ugluvak aapaġuqtuŋa ilipnun.’ *Psalm 2:7*

[34] Agaayyutim aŋipkaqamiuŋ Jesus tuqqutqikkumiñaiqługu akiqsrupsaaġniqsuq itna,

‘Aatchuqniaġipsi ipqitchuaniglu nalupqinaitchuaniglu akiqsruutigikkamnik David-
mun.’ *Isaiah 55:3*

[35] Taatnaqhuni atlamisuli Psalm-mi David-li nipliġñiqsuq,

‘Savaktin ipqitchuaq aupkaġumiñaitkiñ.’ *Psalm 16:10*

[36] David-guuq savautrigaluaqmiruaq Agaayyutmik iñuułiġmiñi. Tuqupman iḷuviġniġaat
piqasiutiplugu sivulliaŋiñun, timaa aasiiñ tavrani aupluni. [37] Aglaan taimña Jesus
Agaayyutim aŋipkakkaŋa tuqułiġmiñ auŋaitchuq. [38] Iḷauramaaŋ, iluqasi kaŋiqsiruksrau-
rusi iḷumutuułiġmik quliaqtuaġikkamnik ilipsitñun, Taavrumuuna Jesus-kun Agaayyu-
tim natqiłhiñaugai killuqsautisi. Kiñaunniiñ tupiksriñiałiġmigun maliġutaksraiñik
Moses-ŋum nalaunŋasipkakkauyumiñaitchuq Agaayyutmi. [39] Aglaan kisupayaaq ukpiqs-
riruaq ilaanik nalaunŋasipkakkauruq ilaani. [40] Taatnamik qaunagititchi. Atuum-
miŋitchumauq ilipsitñun taipkua sivuniksriqirit itnautaat,

[41] ‘Ataŋii, mitautiqaqtuasii Agaayyutmik!
Atlayuaġilugu piyaqquġniaqtusi.

Iñuupkaġlusi savaaqaġisiruŋa ukpiġiyumiñaisapsitñik
unniiñ iñuum uqautiniaġaluaqpasi.’ ” *Habakkuk 1:5*

[42] Paul-lu Barnabas-lu aniaqsipmaknik katraġviatniñ iñuich aiyugaaqtuaqsiñiġaich
utitqiquplugik minġuiqsiaġvik tikitqikpan uqautipsaaġiaquplutiŋ tamarrumuuna.
[43] Kiŋuagun katimałhum iñugiaktuat Jew-ŋuruat suli mumiksimaaqtuat Jew-ŋuruat
ukpiġusiatnun maliaqsiñiġaich Paul-lu Barnabas-lu. Aasii iliŋik pitchuksaaġniġaich
ataramik tunŋavigitquplugu Agaayyutim iłuaqqutrisaa.

[44] Minġuiqsiaġvik tikitqiḷgitman iñuich iluqatiqayaq katiniqsut naalagiaqhutiŋ
Agaayyutim uqałhanik. [45] Tavrali Jew-ŋuruat qiñiqamisigiŋ iñugiakpauraqtuat
siqñaliḷḷapiaqhutiŋ akikŋaqługich Paul-ŋum uqautai uqaġniqłuutiaqsiñiġaat. [46] Aglaan
Paul-lu Barnabas-lu uqaġniqsuk taluqsraŋiḷḷapiaqhutik itna, “Agaayyutim uqałha
sivulliulugu uqautauruksrauruq ilipsitñun Jew-ŋuruanun aglaan tusaasukkumiñaitkiksi.
Taatnałipsigun ayakkiksi iñuułiq Agaayyutitŋaqtauruaq. Taatnamik uniŋñiaġipsi
aullaġunuk tamatkunuŋa Jew-ŋuŋitchuanun. [47] Taatnakii Agaayyutim urriqsuġaatiguk
itnaiḷipḷugu,

‘Nalunaiqsaġigikpiñ qaumaruatun itquplutin Jew-ŋuŋitchuanun
anniqsuquplugich iñuich suniaŋanipayaaq nunam.’ ” *Isaiah 49:6*

[48] Tavra Jew-ŋuŋitchuat tusaakamitruŋ taamna quyaaqsiñiqsut Agaayyutim uqałhanik
quviatchallapiaqhutiŋ. Aasiiñ taapkua piksraqtaaŋuruat iñuułiqaquplugich Agaayyu-
titŋaqtauruamik ukpiqsriḷiġñiqsut. [49] Uvvaguuq Agaayyutim uqałha siaminniqsuq
napmupayaaq tamaani nunami. [50] Tavrali Jew-ŋuruat akatchiñiqsut aġnanik kam-
agikkauruanik taluqsriruanik Agaayyutmik suli qaukłiiñik taavrumani nunaaqqimi.
Piyuaqtinniġaich Paul-lu Barnabas-lu anittitlugikaasiiñ nunamikniñ. [51] Uqqiraqtik ip-
suŋniġaak qavia isigaŋmikniñ. Tavrakŋaasiiñ aullaġniqsuk Iconium-mun. [52] Aglaan
ukpiqtuat unisauruat Antioch-mi quviasuŋniqsut Ipqitchuam Irrutchim aŋalatlugich.

14

Iconium-miiłhak

1 Taapkuak Paul-lu Barnabas-lu tikitñamik Iconium-mun, sivuanisun
utlautilgiññiqsuk Jew-ŋuruat katraġviatnun. Uqautriḷḷautapiaġataġniqsuk aasiitai
iñugiaktuat Jew-ŋuruatlu Jew-ŋuŋitchuatlu ukpiqsriḷiqsitlugich. 2 Aglaan Jew-
ŋuruat ukpiqsriyumiñaitchuat akatchiñiqsut Jew-ŋuŋitchuanik. Iliŋisaunniiñ
akikŋaqtuliqsitkaich ukpiqsriruanik. 3 Uqqiraqtik nayuutiniqsuk tavrani akuni
uqautripḷutik taluqsrautaiqhutik Agaayyutikun. Quliaqtuałhakni iłuaqqutriḷiġmigun
Agaayyutim savaktitlasipḷugik quviqnaqtuanik savaanik, taavrumuuna qiñiqtinniġaa
uqauttutaak iḷumutuułha. 4 Nunaaqqim iñui malġuiguġniqsut, iḷaŋich iñuich
iḷaliutiplutiŋ Jew-ŋuruanun atlatsuli tappiutiplutiŋ uqqiraqtiŋnun. 5 Kiisaimma Jew-
ŋuŋitchuat suli Jew-ŋuruat sivulliuqtituummaġmiŋ sivunniġñiqput aŋallaqługukługik
unniiñ miḷuqtuġlugik uyaġaŋnik. 6 Uqqiraqtik iḷitchuġikamitku taamna sivunniuġun
qimaŋniqsuk Lystra-munlu Derbe-munlu, nunaaqqiŋñun Lycaonia-mi. 7 Lycaonia-mi
quliaqtuagaqsiḷgiññiqsuk tusaayugaallautamik.

Lystra-miiłhak

8 Tavraniguuq Lystra-mi qiñiġniqsuk iñuŋmik piḷguirrutiqaqtuamik isigaŋmigun
aniḷġatałiġmiñiñaglaan. Pisunġaŋiññiqsuq aglaan aquppitḷapluni. 9 Taamnaguuq
naalaġniñiqsuq Paul-ŋum uqauttutaiñun. Aasiiñ iḷitchuġiplugu taavruma ukpiqs-
risilaaŋa iłuaqsikkaułiksraġmigun Paul-ŋum qiñiaqsiñiġaa nalaagun 10 nipliutiniġaa
nipitusipḷuni, “Qikaġiñ.” Taamnaguuq aŋun maksriŋñiqsuq pisukkataaqsipḷuniasii.
11 Uvvaguuq iñugiaktuam Paul-ŋum savaaġikkaŋa qiñiqamiuŋ Lycaonia-ġmiuraaqhutiŋ
niprallaŋniqsut itnaqhutiŋ, “Agaayyutivut iñuguġniqsut aasii atqaqhutiŋ uvaptik-
nun.” 12 Atchiġñiġaat Barnabas Zeus-mik Paul-aasiiñ Hermes-mik atakkii taamna
Paul nipliraqtaupman. 13 Tavraniguuq piqaġniqsuat agaayyuviŋmik aanġuaġmiknun
Zeus-mun siḷataani nunaaqqim. Aasiiñ agaayuliqsi taamavrumuŋa Zeus-mun tiki-
utriñiqsuq uumaruanik aŋusalunik naurianiglu paamun. Tavrataamna iñuiḷḷu tavrani
tuniḷḷaġuaqsiñiqsut kamaksrisukhutiŋ uqqiraqtiŋnik.
14 Uvvaasiiñ iḷitchuġiaqsikamitku taamna Barnabas-ŋumlu Paul-ŋumlu aliktuġniġaik
atnuġaatik aasiiñ upaktuutiplutik itnaqhutik tamatkunuŋa, 15 “Ukuqsii, suvaata
itnasiġaqpisi? Iñułhiñauruguk ilipsisuntuuq. Aggiqsuaŋuruguk uqautityaqhusi
tusaayugaallautamik mumiqugaluaqhusi matkunakŋa agaayyutiŋŋuaniñ iñuuruamun
Agaayyutmun, iñiqtaanun qiḷamlu nunamlu taġiumlu supayaamlu taapkunani
ittuam. 16 Taavruma Agaayyutim qaaŋianiktuami iluqaisa iñuich iḷatchiġñiġai
sivunnitḷasipḷugich iñuuniałhatigun. 17 Aglaan ataramik kaŋiqsimapkaġniġaa
nakuuruaŋułłi savaallautaġmigun, sialuk tatpakmakŋa qaitḷugu suli niqiksrat
nautchiat piviksraŋisigun qaisimaaġai, ilipsiḷiasiiñ quviasuktitlusi.” 18 Taatnaiḷipḷugu
uqautiuraġniallaisa Barnabas-ŋumlu Paul-ŋumlu nutqaqtipqauraġniġaik
tuniḷḷałiksraŋatniñ iŋmiknun.
19 Aasiiñ iḷaŋich Jew-ŋuruat Antioch-miñ Pisidia-miittuamiñ suli Iconium-miñ
tavruŋalgiññiqsut. Tavra piqatiksraġniaqtuqhutiŋ iñugiaktuanik iŋmiknun uyaġaŋnik
miḷuqtulgiññiġaat Paul. Kaliŋñiġaat anitlugu nunaaqqimiñ tuqunasukniaqługu.
20 Aglaan ukpiqtuaqatiuŋi katipmata avataanun Paul makitluni utiġniqsuq nunaaqqimun,
uvlaakuqmanaasiiñ ilaalu Barnabas-lu aullalgitḷutik Derbe-mun.

Antioch-mun Syria-miittuamun Taapkuak Utiłhak

21 Paul-lu Barnabas-lu quliaqtuaqmaknik tusaayugaallautamik Derbe-mi
iñugiaktuat ukpiqsriḷiġñiqsut. Tavraasiiñ utiġniqsuk Antioch-mun Pisidia-
miittuamun Lystra-kun Iconium-kunlu. 22 Pitchuksaaqługich tunŋaviqaquplugich
Agaayyutmik, uqautiniġaich itna, “Uvagut igḷutuqtuksraurugut iñugiaktuanik
iłuiḷḷiuġutinik isitlasiñiapiaġuta aŋaayuqautaanun Agaayyutim.” 23 Tikitchaġikamik
ukpiqtuaŋuruanun nalunaiqsisiraqniġaich ukpiqtuaŋuruat qaukłiksraŋitñik, suli

agaayuqqaaqhutiŋ uisauraaqhutiŋlu tamarrumani uvlumi iŋiqsruutiniġaich
Agaayyutmun qaunagitquplugich tunŋavigikkaŋatnun.
[24] Taapkuak iglianikamik Pisidia-m nunaŋani Pamphylia-mun tikiññiqsuk.
[25] Tamatkunani Perga-miḷu tusaayugaallautaq uqautigiaqsiḷgiññiġaak, tavrakŋaasiiñ
Attalia-mukhutik. [26] Taavrumakŋa tiksiqhutik utiġniqsuk Antioch-mun
aullaqqaaġataġviŋmiknun. Tavrakŋa aullaqtuak ukpiqtuaŋuruat iŋiqsruutianikamisigik
Agaayyutmun qaunagitquplugik savautiłhakni iŋmiñun. Taavrumuŋa utiġniqsuk
naatchikamik savaaġmiknik. [27] Tikitmaknik Antioch-mun ukpiqtuaŋuruat katipmata
taapkuak tusaayugaaqtinniġaich iluqaanik Agaayyutim savaaŋanik tumigiplugik suli
Jew-ŋuŋitchuatunniiñ ukpiliqsitlugich. [28] Tavraniasiiñ ukpiqtuaqatiumikni taapkuak
nayuutiniqsuk akuni.

15

Katimałhat Jerusalem-mi

[1] Kiŋuagun iñuich iḷaŋich tikiññiqsut Antioch-mun. Iḷisautriaqsiñiqsut ukpiqtu-
anik itna, “Nalunaitŋutchiqsimaitchupsi timipsigun tuvraqługich Moses-ŋum tilli-
sai anniqsukkauyumiñaitchusi.” [2] Paul-lu Barnabas-lu qapiqtaiḷiaqsiñiqsuk iliŋitñik
taavrumuuna. Taatnaqhutiŋ sivunniġñiqsut Paul-lu Barnabas-lu iḷalugik atlanik
Antioch-miunik Jerusalem-muquplugich. Taakmani uqaqatigiruksraġigaich uqqiraqti-
tlu ukpiqtuaŋuruat qaukłiŋitḷu tamatkunuuna Moses-ŋum tillisaigun. [3] Taatnaqhutiŋ
ukpiqtuaŋuruaqatiŋisa tuyuġiniġaich. Igliġniqsut Phoenicia-kunlu Samaria-kunlu
uqautripḷutiŋ Jew-ŋuŋitchuatunniiñ mumiŋñipḷugich Agaayyutmun. Taatnatchim
tusaayugaam iluqaisa aniaqatigiich quviatchaktinniġai. [4] Aasiiñ Jerusalem-mun
tikitmata ukpiqtuaŋuruat piqasiqhutiŋ uqqiraqtinik suli qaukłiġñik paġlaniġaich.
Taapkunuŋa tusaayugaaqtirrutiginiġaat Agaayyutim iluqaan savaaġikkaŋa iŋmikti-
gun. [5] Aglaan iḷaŋich ukpiqsriruat Pharisee-ŋusuuruat makinniqsut itnaqhutiŋ, “Jew-
ŋuŋitchuat ukpiqsriruat nalunaitŋutchiqsuksraupiaqtut uqautikkaulutiŋ tupigirak-
sraġiniḷugu maliġutaksraŋa Moses-ŋum.”
[6] Taatnaqhutiŋ uqqiraqtitlu ukpiqtuaŋuruat qaukłiŋisalu katimaniqsut
isummatigisukługu taamna. [7] Uqaksraqtugaluaqmata Peter makitluni nipliġñiqsuq,
“Aniqatiumaaŋ! Iḷisimarusi iŋiḷġaan akunnapsitñiñ Agaayyutim piksraqtaaġipmaŋa
uqaġiaqupluŋa tusaayugaallautamik Jew-ŋuŋitchuanun ukpiqsritquplugich Jesus-
mik. [8] Aasiiñ Agaayyutim iḷisimałiġmigun iñuich isumaŋitñik uqaġigaa akuqtuiłḷi
Jew-ŋuŋitchuanik qaitchipḷugich Ipqitchuamik Irrutchimik, atripḷugu qaitchiłḷi
uvaptiknun. [9] Uvagullu iliŋiḷḷu atlakaaġiiksinġitkaatigut. Killuqsautiŋitñik natqiutiniġai
ukpiġiagutripmata. [10] Uvvami suvaata naipitchukpisiuŋ Agaayyun suli Jew-ŋuŋitchuat
tupiksripkaġniaġlugich tillisinik sivulliaptalu uvagullu tupigilguisaptiknik? [11] Uvagut
ukpiġigikput Agaayyutmun anniqsułiqput iłuaqqutriḷhagun Atanikun Jesus Christ
tamatkunatuntuuq.”
[12] Katimaruarguuq iñuksruiqhutiŋ naalaġniñiqsut Barnabas-ŋumlu Paul-ŋumlu
tusaayugaaqtirrutaaknun atlayuaġnaqtuaniglu quviqnaqtuaniglu Agaayyutim
iñiqtaġikkaŋagun iŋmikkun akunġatni Jew-ŋuŋitchuat. [13] Uqaġuiqmaknik James-ŋum
uqautiaqsiñiġai, “Aniaqatiumaaŋ, naalaqsitŋa! [14] Simon Peter-m uqautigaatigut qanuq
Agaayyutmun aullaġniipḷuni ukpiqtitlugich iŋmiguaqtitchaqługu Jew-ŋuŋitchuaniñ
iñuksraqtaaqaqtuq ukpiqsriyumiñaqsipḷugich. [15] Suli sivuniksriqirit uqautaatnun
immiutiłha itnauvva aglausimaruamun,
[16] ‘Aquagun Atanġuruaŋaa utiġisiruŋa.
Aasiiḷi ikayuitqikkisiruŋa David-ŋum kiŋuviaŋiñik tupaaġruktitun ittuanik.
Nappatqikkisigiga piyaqqukkauruaq.
[17] Iluqaġmiŋ atlatlu iñuich pakaaqaġumuut Agaayyutmik,
iluqaġmiŋ Jew-ŋuŋitchuat piksraqtaaġikkatka uvaŋnun.
[18] Taatna Atanġuruaq uqaqsimaruq,

iḷitchuġipkairuaq tamatkuniŋa iŋiḷġaan.' *Amos 9:11, 12*
19 "Aasiiñ uvaŋali sivunniutigiga uqumaiḷḷiuqtitpałłasuŋaqnagich piḷavut Jew-ŋuruat
atuqtaksraŋisigun Jew-ŋuŋitchuat mumiksuat Agaayyutmun. 20 Aglaan aglaglugich
uqautilavut qanusiq niqi tuniḷḷautaumakpan aanġuanun niġitquŋiḷḷugu, suli qaayuġnaq-
tuałiġmiñ atlatułikun piisimaaqulugich, suli augiqsimaiḷaanik niġrutituquŋiḷḷugich un-
niiñ auktuquŋiḷḷugich. 21 Taimakŋaqaŋa Jew-ŋuruapayaat iḷisimagaat atuqtaksrat Moses-
kun qaisauruat atakkii minġuiqsiaġvipayaami agliqiplugich iñuŋnun katraġviŋitñi.
Tavra."

Tuyuqałhat Ukpiqtuaŋuruanun Jew-ŋuŋitchuanun

22 Tusaakamisigiŋ uqqiraqtit suli qaukłiuruatlu iluqaġmiglu ukpiqtuaŋuruat sivun-
niġñiqsut aŋutinik piksraġukhutiŋ Antioch-muktuksranik Paul-kunlu Barnabas-kunlu,
aasii nalunaiqsipḷutiŋ Judas-mik taggisiqaqtuamik Barsabbas-mik suli Silas-mik. Taap-
kuak iññuk sivulliuqtillautauniqsuak ukpiqtuaqatiumikni. 23 Taapkuŋnuuna tuyuutiŋich
tuyuuniqsut, "Aniaqatiusii, uvagut uqqiraqtauruaguutlu qaukłiuruaguutlu, tuyuq-
tugut nayaaŋŋaġmik iluqaitñun Jew-ŋuŋitchuanun ukpiqtuanun Antioch-mi, Syria-
miḷu suli Cilicia-mi. 24 Tusaaniġikput iḷaŋitñun iḷagikkaptiknun iłuiḷḷutaaġnipḷusi
akatlusi uqałiġmikkun, taatna pitqulugich piŋitkaluaqtitlutiŋ uvaptiknun. 25 Tavra-
taatna katimapluta suli iluqata atisipḷuta, piksraqtaaqaqtugut uqaġiaqtauksranik aasii
aullaqtillugich ilipsitñun. Taapkuak piqataugisiruk iḷauraannaptikni Barnabas-miḷu
Paul-miḷu, 26 taapkuak iññuk suksraaġiruak iñuułiġmiknik savautriłiġmikni Atannap-
tiknik Jesus Christ. 27 Judas-lu Silas-lu tuyuġiniaġivut ilipsitñun. Uqautipsaaġisigaasi
tamatkunuuna aglakkaptigun. 28 Atakkii Ipqitchuaq Irrusiq piqatigiplugu sivunniqsugut
qaitchisuŋitḷusi malilgunaitchuanik tuvraaksranik, aglaan taapkuniŋa atuumanapiaq-
tuanik: 29 niqinik tuniḷḷautigimaruanik aanġuanun niġiñasi auktusuŋaqasiḷu unniiñ
qimisimaruamik niġrutmik niġiñasi, suli piisimaaġusi qaayuġnaqtuałiġmiñ atlatułikun.
Taapkunakŋa qaunagigupsi piḷḷautaġniaqtusi. Tavra."

30 Aullaqtitauruat tikitmata Antioch-mun katipkaġniġaich iluqaisa ukpiqtuat aasiiñ
qaitchipḷugich taapkuniŋa aglaŋnik. 31 Iñuich agliqianikamisigik tuyuutiŋich quvi-
atchaŋniqsut pitchuksaaġiłiġmikkun. 32 Judas-lu Silas-lu sivuniksriqiraułiġmikkun
uqautriñiqsuk ukpiqtuanik pitchuksaaqługich ukpiqsriłiġmikkun sayyaksaqługiḷḷu.
33 Aasiiñ tavraniisugruanikmaknik ukpiqtuaqatiuŋitñik taikuuqhutiŋ aullaqtinniġaich
kiŋumun tuyuġiriŋitñun. 34 [Aglaan Silas sivunniġñiqsuq nayuutisukhuni.] 35 Taapkuagli
Paul-lu Barnabas-lu ittuiñaġniqsuk Antioch-mi. Piqasiqhutik atlanik iḷisautriñiqsuk
Atanġuruam uqałhiñik quliaqtuaqhutik.

Paul-lu Barnabas-lu Aviłhak

36 Kiŋuvatigun Paul-ŋum nipliutiniġaa Barnabas, "Kiata, utiġvigilavuk nunaaqqi-
urapayaat Agaayyutim uqałhanik quliaqtuaġvigikkavuk tikitqattaaġlugich aniaqatiut
kaŋiqsityaġlugu qanuġli pisilaaŋat." 37 Barnabas-ŋum tuvaaqatigisuŋniġaa John Mark
aullaġumik. 38 Aglaali Paul-ŋum iłuaġiŋitkaa aullautiłha ikayuŋitḷugikkii quliaqtuaq-
maknik, unitḷugikunniiñ Pamphylia-qsiułhakni. 39 Taatnaqhutik qapiqtaiḷiḷḷapiaġniqsuk
piqatigiiñġiqhutikunniiñ. Barnabas-li tuvaaqasiqhuni Mark-mik Cyprus-mun umiakun
aullaġniqsuq. 40 Taamnali Paul tuvaaqatiksraqhuni Silas-mik aullaġniqsuq. Ukpiqtu-
aqatiutik iŋiqsruutiniġaich Agaayyutmun qaunagitquplugik igliłhakni. 41 Igliġniqsuk
Syria-kuaqhutik suli Cilicia-kun, aasiiñ Paul-ŋum sayyaksaqługich ukpiqtuaŋuruat
ukpiġutiŋich.

16

Timothy-m Piqasiutiłha Paul-mun suli Silas-mun

1 Paul-kuk iglaugaluaqamik tikiḷġataġniqsuk Derbe-mun suli Lystra-mun.
Tavraniguuq ukpiqtuaqaqmiñiqsuq atiliŋmik Timothy-mik, aakaŋaptuuq
ukpiqtuaŋupmiñiqsuaq Jew-ŋupluni aglaali aapaŋa Greek-ŋupluni. 2 Iluqaġmiŋ

ukpiqtuat Lystra-mi Iconium-miḷu uqautigillautaġniġaat taamna Timothy. [3] Paul-ŋum
Timothy maliquniġaa iŋmigun. Taatnaqługu nalunaitŋutchiqsinniġaa piqutigiplugich
Jew-ŋuruat iñuuniaqtuat tamaani naluŋitmatruŋ taamna Timothy aapaqałha Jew-
ŋuŋitchuamik. [4] Apqusrautiłiġmikni nunaaqqiurani uqautiniġaich ukpiqtuaŋuruat
tuvraqtaksranik, uqqiraqtit suli qaukłiich Jerusalem-mi sivunnikkaŋitñik iliŋitñun
tupigitquplugich. [5] Taatnaqhutiŋ ukpiqtuaŋuruat sayyikkauniqsut ukpiqsriḷiġmiktigun
suli iḷaniktuuġniqsut ukpiqtuaġuqtuanik uvluġaġipman.

Paul-ŋum Qiñiqquuraałha Troas-mi

[6] Taapkua igliġniqsut tumigiplugu Phrygia-miut Galatia-ġmiut nunaŋat. Ipqitchuam
Irrutchim piyummataisitmatiŋ tusaayugaallautamik Asia-muutriŋiññiqsut. Iliŋich
taunuŋaŋiññiqsut. [7] Aasiiñ qallikamitruŋ Mysia-m killiŋa saqusukkaluaġniqsut
Bithynia-m tuŋaanun, aglaan Jesus-ŋum Irrutchiġmigun taatnamuquŋiññiġai.
[8] Taatnaqhutiŋ nalġuġniqsut Mysia-kun tasamuŋa Troas-mun. [9] Tamarrumani
unnuami Paul qiñiqquuraaġniqsuq Macedonia-ġmiumik qiññuaqtuqtuamik itnaqhuni,
"Macedonia-mun ikaaġutin ikayuġiaqtigut!" [10] Paul qiñiqquuraaqtitqaaqługu
itqanaiyaqtiqapta aullaqtiqtugut Macedonia-mun. Ikpigigikput tuqłułiqput
tusaayugaallautamik quliaqtuaġiaqupluta iñuŋnun taakipkunuŋa.

Philippi-mi Lydia-m Ukpiqtuaġułha

[11] Troas-miñ umiakun aullaqtugut nalġuqhuta qikiqtamun Samothrace-mun, aasiiñ
taavrumakŋa uvlutqikman Neapolis-mun tiksiqhuta. [12] Tavrakŋa tagraqtugut Philippi-
mun, qaukłiġmun nunaaqqiatnun Macedonia-ġmiut, iñugiaktuanik Rome-maġmiunik
iñuqaqtuamun. Taavrumani nunaaqqimi uvliuqtugut. [13] Minġuiqsiaġvium uvlua tik-
itman anipḷuta nunaaqqimiñ utlautirugut kuugum siñaanun iŋiqsruġiaġasugiplugich.
Aquvitnapta uqaaqtuutrirugut aġnanik tavruŋaptuuq katiruanik. [14] Iḷaŋat naalaqtikput
atiqaġniqsuaq Lydia-mik. Taamna tunniuqqairuaŋuniqsuq suŋauraammaġiksuanik
ukiḷhaanik, aggiqsuaŋumapluni nunaaqqianiñ Thyatira-m. Kamaksriruaŋuniqsuq
Agaayyutmik. Aasriiñ Agaayyutim piyumiñaqsipkaġaa akuqtuiḷiksraŋanun Paul-ŋum
uqaġikkaŋiñik. [15] Taamna aġnaq paptaakkaukami piqasiqhuni tupiqatiuŋiñik ilaan aiyu-
gaaqługich itnaqhuni, "Ukpiqtauŋunasugigupsitŋa utlauttuttitchi tuppamni itchaqtu-
aġusi." Kayuŋaiġñiġai tukkiqḷugichaasiiñ.

Paul-lu Silas-lu Isiqtaułhak Philippi-mi

[16] Uvlut iḷaŋatni iŋiqsruġviptiknun utlautiłłaptikni kipaluuniksuaq niviaqsiġaksraq
nalautkikput. Ilaa tuunġaqtaqaġniksuaq taatnatchikun saŋŋiqałiġmigun sivuniksriqi-
pluni, aasiiñ atqunaq maniŋmik piññautinikkaŋa atanni. [17] Taavruma Paul-lu uvagullu
maliaqsigaatigut nipliapluni itna, "Ukua iñuich savaktai kamanaġniqsrauruam Agaayyu-
tim." [18] Iñugiaktuani uvluni taamna niviaqsiġaksraq taatnaġniqsuq. Uvvaasiiñ Paul-
ŋum aġiuplugu kiŋiaqługu irrusiq itnaġniġaa, "Jesus Christ-ŋum atqagun tiligikpiñ
anitquplutin taavrumakŋa." Tavrauvaaguuq tuunġaqtaq aniñiqsuq niviaqsiġaksramiñ.
[19] Tavra pigirai iḷitchuġikamiŋ maniññaŋniutriŋ piiqsiġniqman Paul-lu Silas-lu ti-
guniġaich. Kaliksraqługik katimmaviŋmuutiniġaich sivulliuqtiŋitñun. [20] Rome-
maġmiunun atanniqsuqtinun tikiutiniġaich itnaqhutiŋ, "Ukua iñuich Jew-ŋuruat
akatchirut iñuŋnik nunaaqqipsitñi. [21] Iḷisautripḷutiŋ atuqtaksrirrutit akikŋaqługich
maliŋniakkavut. Rome-maġmiuŋurugut! Iliŋisa iḷisauttutiŋich akuqtuġumiñaitkivut
unniiñ tupigiyumiñaitkivut." [22] Iñugaaġruich tappiutiniqsut piyuaqniktuanun. Rome-
maġmiut aŋalarrutilgich tilisiñiqsut aliktuiḷugik atnuġaaŋiknik Paul-ŋumlu Silas-ŋumlu
aasii ipiġaqtuquplugik. [23] Ipiġaqtuqqaaqługik isiqtaupkaġniġaich, tilipḷugu isiqsivium
qaunaksraa qaunagillautaquplugik. [24] Taatna tilianikmatni qaunaksrim inillaŋniġik
qamaniakłiġmun inimun, isigaŋiglu payaŋaiqsuusiqługik uqumaiḷanik qiruŋnik.
[25] Uvvaasiiñ unnuaqpaguġuŋnaqsipman Paul-lu Silas-lu agaayuniqsuk quyaplugulu
Agaayyun atuqhutik. Atlat isiqtauqatiŋikñik naalaġniñiġaich. [26] Taimmaiñaq nuna
iḷiqsraaqsiñiqsuq. Isiqsivium tunŋavii auliyaŋniqsut, talupayaat aŋmaqługich

suli kalimñiġich isiqtapayaaniñ katakhutiŋ. 27 Isiqsivium qaunaksraa itiqtiqami
iḷitchuġiplugu talut aŋmaniqmata isumaniqsuq isiqtapayaat aninipḷugich. Taatnaqhuni
satkuni tiguplugu tuqqutchaġumaaqsiḷiġniqsuq iŋmiñun. 28 Aglaan Paul-ŋum
nipitusipḷuni nipliutiniġaa, “Aniyasaaqnak ilipnun! Iluqata ittugut!” 29 Isiqsiri
qiññuaġniqsuq nannimik. Itchaġlukami tatkivuŋa punniqsuq uulillaġmi sivuġaaknun
Paul-lu Silas-lu. 30 Tavrakŋa annisikamigik atlamun apiqsruġniġik, “Aŋutiik! Qanuġluŋali
anniqsuġayaqpik?” 31 Taapkuak nipliutiniġaak, “Atanġuruakun Jesus Christ-kun
ukpiqsriḷutin anniqsuġisirutin tupiqatituummaqpich.” 32 Agaayyutim uqałhiñik
quliaqtuaġvigiaqsiñiġaak atlallu ittuat tupqani. 33 Unnuaqpaguqman isiqsirim
iġġuaqsiñiġik atniaġniŋik aasiiñ ilaa tupiqatituummaġmi paptaaqtikkauniqsuq.
34 Taatnaanikami ilaan Paul-lu Silas-lu tupiġmiñuutiplugik niġipkaġniġik. Tupiqatigiich
quviatchaŋniqsut ukpiġiagutripḷutiŋ Agaayyutmik.
35 Uvlaaġutqikman Rome-maġmiut aŋalatiŋisa aikḷiqsuqtitiŋ tiliñiġaich anipkaqu-
plugik taapkuak aŋutik aullaqtillugiglu. 36 Taavruma isiqsirim Paul uqautiniġaa itna,
“Qaukłiich anitqugaatik Silas-lu. Aullałhiñaaġuqtutik aniuraġniaġitchik.” 37 Aglaan
Paul-ŋum aikḷiqsuqtit nipliutiniġai, “Pasiyumiñaitkaatiguk savvaġluutiqaqtilaaptiknik
aglaan ipiġaqtuqhunuk iñuŋnun qiñiqtitlugu inillakmipḷunuk isiqsiviŋmun. Uvaguk-
tuuq Rome-maġmiuŋuruguk. Uvvami pakma aullaqtitchuŋniqpatiguk iriqqakun?
Taatniitchumiñaipiaqtuq! Rome-maġmiut qaukłiich iŋmiknik uvuŋaġutiŋ anip-
kaġlisiguk!” 38 Aikḷiqsuqtit Rome-maġmiut aŋalatiŋitñun uqautiginiġaich Paul-ŋum
uqautai. Tusaakamiŋ Paul-lu Silas-lu Rome-maġmiuŋułhakkuntuuq iqsitchaŋniqsut.
39 Taatnaqhutiŋ uqapsaaġiaġniqsut iliŋikñun. Anipkaġniġaich isiqsiviŋmiñ aullaqu-
plugik nunaaqqimiñ. 40 Paul-lu Silas-lu anikamik isiqsiviŋmiñ utlautiniqsuk Lydia-m
kiŋunġanun. Tavrani ukpiqtuaqatiutik qiñilgiññiġaik suli pitchuksaaqługich aasiiñ
unitḷugich.

17

Thessalonica-miiłha

1 Amphipolis-kuaqhutik suli Apollonia-kun igliġniqsuk Thessalonica-mun piqaġniq-
suamun Jew-ŋuruat katraġviatnik. 2 Piraġiłiġmisun tavruŋalgiññiqsuq iñuŋni uqaqatau-
pluniasiiñ. Piŋasuni minġuiqsiaġvium uvluani kaŋiqsipkautiginiġai Agaayyutim uqałhi,
3 suli nalupqinaiyaġuŋniġaa Anniqsuutim nagliksaaqhuni tuqqutauruksraułha suli
aŋitqiksuksraułha tuqułiġmiñ. Paul-ŋum itnaġniġai, “Taamna Jesus uqaġikkaġa ilip-
sitñun Anniqsuutauruq.” 4 Iḷaŋich Jew-ŋuruat ukpiqsriḷiḷlapiaqhutiŋ iḷaliutiniqsut Paul-
mullu Silas-mullu. Taatnaqmiñiqsuttuuq iñugiaktuat Greek-ŋuruat agaayusriqisruuruat
suli qulliuruat aġnat. 5 Aglaan Jew-ŋuruat siqñaliġñiqsut. Katitchiñiqsut nalaunŋaniu-
raŋitchuanik iññukhutiŋ piqatiksraġmiknik. Iliŋisa nunaaqqim iñui akatkaqsiñiġaich.
Isiġiaġniġaat Jason-ŋum tupqa pakakhutiŋ Paul-miglu Silas-miglu iñuŋnuutisukługik.
6 Aglaan paqiŋitñamisigik Jason-lu atlatlu ukpiqtuatlu kaliksraġniġaich nunaaqqim
aŋalataiñun. Tavraniasiiñ Paul-lu Silas-lu pasipḷugik niplianiqsut itna, “Taapkuak
iññuk akatchiñiqsuk iñuŋnik nanipayaaq. Pakmatuuq nunaaqqiptiknuŋniqsuk 7 aasiiñ
Jason-ŋum tukkiqsimaplugik. Paaqłaŋniġaich tillisai umialgum Rome-mi, uqaqhutiŋ
atlamik umialiqaġnipḷugu atiqaqtuamik Jesus-mik.” 8 Taatnaqmata iñugiaktuat iñuich
nunaaqqimlu aŋalatai akanniġaich uqaatchagutiłiġmun. 9 Taatnamik aŋalatit Jason-lu
atlallu annitchiqsinniġaich maniŋñik aasiiñ aullaqtitlugich.

Berea-miiłhak

10 Unnupqauraqman ukpiqtuaqatiuŋiknik Paul-lu Silas-lu aullaqtinniġaich Berea-
mun. Tavrani utlautilgiññiqsuk Jew-ŋuruat katraġviatnun sivuanisun. 11 Iñuich
Berea-mi uqautisuŋnatlukpayaaġniqsut apkunakŋa Thessalonica-ġmiuniñ. Tusaayu-
mallapiaqhutiŋ uqałiq naalaqługu, suli uvluġaġipman Agaayyutim uqałhi iḷisaaġiniġaich
iḷitchuġiniapiaqługu tamanna Paul-ŋum uqaġikkaŋa iḷumutuutilaaŋagun. 12 Iñugiaktuat
tavrani ukpiqsriḷiġñiqsut, iñugiaktuat qulliuŋuplutiŋ Greek-ŋuruat aġnatlu aŋutitlu.

13 Aglaan Jew-ŋuruat Thessalonica-mi tusaaniġaat Paul-ŋum Agaayyutim uqałhiñik
quliaqtuaqaġnipḷuguptuuq Berea-mi. Taatnamik tavruŋaqtiġniqsut akatchiaqsiḷgitḷutiŋ
iñuŋnik isaałhiñaaġuqługich. 14 Ukpiqtuat qilamiksriġñiġaat Paul aullaquplugu taununa
taġium siñaanun, aglaan Silas-lu Timothy-lu tavraniittuiñaġniqsuk Berea-mi. 15 Taapkua
aullautriruat Paul-mik taununŋautinniġaat Athen-mun. Taapkuali Berea-ġmiut utiġniq-
sut. Paul-ŋum uqautitquniġik Silas-lu Timothy-lu iŋmiñuquplugik piyumiñaqsipqau-
raqpaknik.

Athen-miiłha

16 Paul taqqiłiġmiñi Silas-miglu Timothy-miglu Athen-mi aliatchallapiaġniqsuq
qiñiqami iñugiaktuanik aanġuanik nunaaqqimi. 17 Paul uqaqatiqaġniqsuq Jew-
ŋuruaniglu katraġviatni suli Jew-ŋuŋitchuaniglu agaayyiaqtaqtuanik. Uvvasuli
uvluġaġipman uqaqatiginiġai nalautnamigich atautchimugviatni. 18 Taatnaqami
nalautchikami Epicurea-ŋuruaniglu Stoic-ŋuruaniglu iḷisautriŋitñik qapiqsiġiutraqa-
tiqaġniqsuq. Iḷaŋich uqaġniqsut, “Sumik una uqavaałłakti uqaksraqtuva?” Iḷaŋiḷḷiguuq
niplianiqsut, “Atlanik agaayyutinik una uqaqaqpalliqsuq.” Taatnautiginiġaarguuq Paul
quliaqtuaqman Jesus-mik suli aŋitqiłiġmik. 19 Aasiiñ tikiutiniġaat Paul sivuġaatnun
katimaruat Areopagus-mi itnaqługu, “Iḷisimasukkaluaqtugut tamarrumiŋa nutaamik
iḷisauttutigikkapnik. 20 Iḷaŋa tusaakkapta atlayuaġigikput. Iḷitchuġisukkikput
qanuutautilaaŋa tamarruma.” 21 Tamaanili iluqaġmiŋ Athen-naġmiut suli avakŋaqtat
tavrani naalaguuniqsut tamarrumuuna nutauplugu tusaakkaġmikkun unniiñ
uqaksraqtuutigiplugich.

22 Tavrani Paul qikaġniqsuq sivuġaatnun taapkua katimaruat Areopagus-
mi itnaqhuni, “Athen-naġmiut! Iḷitchuġigiga agaayyutinik ukpiqsriḷḷapiałiqsi.
23 Pisuktaułłamni nunaaqqipsitñi qiñiġitka agaayumaniaġvigikkasi. Paqittuŋa
aanġuaqtuġviŋmik aglaqaqtuamik, ‘Agaayyutmun nalukkaptiknun.’ Taavrumuuna
agaayumaniaġvigikkapsitñun nalugaluaqługu uqautiniaġipsi. 24 Agaayyun iñiqtaqaqtuq
nunamik suli supayaanik imaġikkaŋiñik. Atanġuruaq qiḷaŋmiḷu nunamiḷu
irviqaŋitchuq agaayyuvikpaŋni iñuich iñiqtaŋitñi. 25 Unniiñ tunŋaŋitchuq iñuŋnun
qaitchiłiksraŋatnun inuġikkaġmiñik atakkii iñupayaat qaitchigai iñuułiġmiglu
aniġniġmiglu supayaaniglu. 26 Iñuŋmiñ atautchimiñ iñiqtaġigaa iñupayaaq, taamna
aggiġvigiplugu iñuuniaqtuapayaat iluqaani nunami. Sivuani iñiqtaġigaluaqnagich
sivunniqsimagai qanutun suli nani iñuich iñuutilaaksraŋat. 27 Agaayyutim
inillaŋniġaa taatnatun iñuich pakaaġikpatni paqitauyumiñaqsipḷuni atakkii
Agaayyun qanitkaluaqtuq iluqaptikni. 28 Atakkii ilaagun kisian iñuuniaqhutalu
aulaalukhutalu ittugut. Taatnaqhutiŋ aglaktipsi iḷaŋisa uqaġigaat itna, ‘Uvaguttuuq
ilaan qitunġaġigaatigut.’ 29 Tavra qitunġaġiniqmatigut isumaruksrauŋitchugut
Agaayyutim irrusia atriqaġasukniaġlugu aanġuanik maniŋñik kaviqsaanik naagaqaa
qatiqtaanik unniiñ uyaġaŋnik piḷiukkanik savayułhatigun iñuich. 30 Taipkunani
ukiuni iñuich naluplutiŋ piłhatni Agaayyutim tautuiñaġaa iłhat aglaan pakma
tillisiqaġaa iñupayaaq mumiquplugu killukun iłhatniñ. 31 Ilaa nalunaiqsaqaqtuq
uvlumik atanniigaqsigumi nunam iñuanik nalaunŋaruałikun tumigiplugu iñuk
piksraqtaaġimakkani. Ilaan nalupqinaiyaġniġaa iñupayaanun aŋipkaqamiuŋ
piksraqtaaġimakkani tuqqutaułhaniñ.”

32 Tusaakamitruŋ Paul-ŋum uqaaqtuutaa aŋitqiłikun tuqqutaułiġmiñ iḷaŋisa tip-
sisautiginiġaat aglaan iḷaŋiḷḷi nipliġñiqsut, “Naalaqtaupsaaġukkiptigiñ.” 33 Tavra Paul-
ŋum uniññiġai katimaruat. 34 Iḷaŋisa iñuich piqasiġñiġaat ukpiliqhutiŋ. Piqasiqsai
iḷaqaġniqsut Dionysius-mik, iḷaŋnatniglu Areopaa-ŋuruat aġnamiglu atiliŋmik Damaris-
mik suli atlanik.

18

Paul-ŋum Corinth-miiłha

1 Taatnaanikami Paul aullaqhuni Athen-miñ Corinth-muŋniqsuq. 2 Taamani
nalautchiñiqsuq Jew-ŋuruamik atiqaqtuamik Aquila-mik animaruamik Pontus-
mi suli aġnaatnik Priscilla-mik. Tavruŋaptuuq tikitqammiġñiqsuk atakkii Rome-
maġmiut atanġata Claudius-ŋum aqpigiplugich Jew-ŋuruapayaat Rome-miñ
aullaquplugich. Tavra Paul-ŋum qiñiġiaġniġik. 3 Piññaŋniutiqaġniqsuk iñuuniutigiplugu
palapkarriruałiġmik atripḷugu Paul. Taatnaqhuni tukkuniqsuq taapkuŋnuŋa. 4 Aasii
minġuiqsiġaġipmata Jew-ŋuruat katraġviatni uqaqatiqaġaġniqsuq Jew-ŋuruaniglu
Greek-niglu ukpiliqsinniaqługich.
5 Silas-lu Timothy-lu Macedonia-miñ tikitmaknik Paul-ŋum aullaġniiŋaniŋniġaa
quliaqtuatlułłi tusaayugaallautamik Jew-ŋuruanun uqautigiplugu taimña Jesus Christ-
ŋunipḷugu anniqsuqtaunipḷugulu. 6 Jew-ŋuruat igḷuliqmatni uqaqhutiŋ pigiiḷipḷugu,
Paul-ŋum ipsuŋniġaa qavia atnuġaamiñiñ aasiiñ ilaan kaŋiqsipkaqsaqługich qanuqhuni
taatnałiġmiñik itnaqhuni, “Anniqsuqtitchumiñaitkupsi patchisigiruksraurusi
ilipsitñun. Uvaŋa patchisaiqsuŋa. Uvakŋaniñaglaan Jew-ŋuŋitchuanun
quliaqtuaġisiruŋa.” Taatnaqqaaqługich uniŋñiġai. 7 Paul nayuutiaqsiruq tupqani
Jew-ŋuŋitchuam atiqaqtuam Titius Justus agaayusuuruam Agaayyutmun. Tupqa
siḷalliġiplugu Jew-ŋuruat katraġviata inniqsuaq. 8 Crispus, qaukłiq Jew-ŋuruat
katraġviatni, ukpiġiagutiniġaa Agaayyun qitunġaqtuummaġmi. Suli iñugiaktuat
Corinth-aġmiut tusaakamiŋ uqałiġmik ukpiqsriḷiġmiñiqsut suli paptaaqtitlutiŋ.
9 Unnuat iḷaŋatni Paul qiñiqquuraaġniqsuq. Agaayyutim uqautiniġaa itna,
“Iqsisuŋaqnak! Sivutmun uqaġiñ! Qapiqtasuŋaqnak! 10 Piqasiumagikpiñ. Kia-unniiñ
iñuum aniyasaaġumiñaitkaatin atakkii uumani nunaaqqimi iñugikkatka iñugiaktut.”
11 Ukiuq avvaġmik iḷaqasiqługu Paul inniqsuq tavrani iḷisautripḷuni iñuŋnik Agaayyutim
uqałhanik.
12 Gallio kavanauŋupkaqtitlugu Greece-mi Jew-ŋuruat katiplutiŋ tigguġlukługu
Paul uqaqsittaaġviŋmuutiniġaat 13 itnaqhutiŋ, “Uuma iñuum ukpiliqsinniaġai
iñuich agaayutquplugich Agaayyutmun akikŋaqługu maliġutaksraq.” 14 Paul-aasiiñ
nipliḷhiñaaġuqtuġlu Gallio-m uqautiniġai Jew-ŋuruat, “Taamna iñuk iñiqtaqaqpan
nalaunŋaitchuamik tuvraqtaksrallu tupigiŋiḷḷugich, nalaunŋanayaqtuq uvamni
naalaġniḷiksraġa anuqsrusiḷuŋa ilipsitñun. 15 Aglaan pasikapsiuŋ uqałiqtigun iñuiḷḷu
atiŋisigun ilipsiḷu maliġutaksrapsigun, ilipsitñik iłuaqsaqtaksraġigiksi. Taatnatchisigun
atanniqsuiyumiñaitchuŋa.” 16 Taatnaanikami anipkaġniġai uqaqsittaaġviŋmiñ. 17 Jew-
ŋuruat tigguġluŋniġaat Sosthenes, aŋalataa Jew-ŋuruat katraġviata, ipiġaqtuqługu
sivuġaani uqaqsittaaġvium. Aglaan Gallio-m suqutigiŋiññiġai.

Paul-ŋum Utiłha Antioch-mun

18 Iñugiaktuani uvluni Paul itkaluaqami Corinth-mi ukpiqtuaqatmiñi uniññiġai
piqasiqhuni Priscilla-miglu Aquila-miglu tiksiqhutiŋ Syria-mun. Sivuani ayałiksraġmi
Cenchreae-miinŋaġmi niaqqi salipkaġniġaa piḷġusiatitun Jew-ŋuruat pisigiplugu akiqs-
ruutmigun Agaayyutmun. 19 Paul-kut tikiññiqsut Ephesus-mun. Utlautipluni Jew-ŋuruat
katraġviatnun tavrani uqaqatiqaġniqsuq Jew-ŋuruanik. 20 Ittuatluuraallaqugaluaġniġaat
iŋmikni aglaan Paul aŋiŋiññiqsuq. 21 Unitkaqsikamigich uqautiniġai, “Agaayyutim
pitqutigikpagu utiġiłhitchuŋa ilipsitñun.” Aullalgiññiqsuq Ephesus-miñ umiakun aasii
ilaan uniññiġik Priscilla-lu Aquila-lu tavruŋa. 22 Tikitñami Caesarea-mun utlautipluni
Jerusalem-mun qiñiġiaqługich ukpiqtuaŋuruat tavrakŋaasiiñ aullaġniqsuq Antioch-
mun. 23 Tavrani itkalualgitñami qanutuntai aullalgiññiqsuq Galatia-mun Phrygia-munlu
pitchuksaaġiaqługich iluqaisa ukpiqtuat.

Apollos Quliaqtuałha Ephesus-mi

24 Jew-ŋuruatliguuq iḷaŋat atiqaqtuaq Apollos-mik animapluni Alexandria-mi
tikiññiqsuq Ephesus-mun. Taamnaguuq uqalgurauŋuniqsuaq kaŋiqsimmaaġik-
sauŋupluni Agaayyutim uqałhanik. 25 Iḷisausiaqaqhuni Agaayyutikun aasiiñ
piyummatiqallapiaqługu iḷisauttutiginiġaa Jesus nalautlugu. Aglaan Apollos-ŋum

iḷisimałhiñaġniġaa John Paptaaqtitchirim quliaqtuaġiłhalu paptaaqtitchiłhalu.
26 Uqautriaqsiñiqsuq taluqsrautaiqhuni Jew-ŋuruat katraġviatni. Priscilla-mlu
Aquila-mlu tusaakamitku aggisiñiġaak kiŋuniġmiknun aasii iḷisautipsaaqługu
sukuitḷukługu Agaayyutim annautriḷḷatilaaŋanik iñuŋnik. 27 Apollos sivunniqman
aullaġukhuni Greece-mun ukpiqtuaŋuruat Ephesus-mi ikayuġniġaat aglakhutiŋ
ukpiqtuaqatiumiknun Greece-mi pitchuksaaqługich paġlatquplugu taakmani. Apollos
tikitñami ikayuutaullapiaġniqsuq ukpiliqsuanun Agaayyutim iłuaqqutriłhagun.
28 Kaŋiqsiñaqsipḷugu uqaaqtuutriłiġmigun akiiḷitḷaniġai Jew-ŋuruat aasiiñ
uqaqatigiiłiġmikni Agaayyutim uqałhatniñ nalunaiġaqługu taamna Jesus Christ-ŋułha.

19

Paul-ŋum Ephesus-miiłha

1 Apollos-li Corinth-miitítlugu Paul-li kukiḷukhuni kivataagun tikiḷġataġniqsuq
Ephesus-mun. Tavraniguuq nalautchiñiqsuq iḷaŋitñik ukpiqtuat. 2 Apiqsruġniġai,
“Akuqtuivisi Ipqitchuamik Irrutchimik ukpiliqapsiaglaan?” Taapkua kiuniġaat,
“Tusaaŋiññiqsugutunniiñ Ipqitchuamik Irrutchiqaqtilaaŋanik.” 3 Paul-ŋum
apiqsruġniġai, “Qanuqhusimi paptaaqtitpisi?” Taapkua kiuniġaat, “John-ŋum
paptaaqtitchisaagun.” 4 Paul-ŋum itnaġniġai, “John paptaaqtitchiruaq iñuŋnik
mumiksuanik killuqsautmikniñ. Uqautiniġai Israel-aaġmiut ukpiqsriruksraułhat
aggiqsuksrauruamik kiŋumigun, taavrumiŋa Jesus-mik.” 5 Tusaakamitruŋ
paptaaqtitauniqsut atqagun Atanġuruam Jesus. 6 Aasiiñ Paul-ŋum aksikmagich
argaŋmiñik Ipqitchuam Irrutchim ukpiqtuaŋuruat aŋalatkaqsiñiġai. Uqaaqsiñiqsut
uqautchikun kaŋiqsiñatlaitchuakun suli sivuniksriqipmiñiqsut. 7 Iñugiaktilaaqaġniqsut
qulit malġuiyuŋnamik iñuŋnik.

8 Paul inniqsuq tavrani piŋasuni tatqiñi isaaġaqhuni Jew-ŋuruat katraġviatnun.
Uqaqatauniqsuq taluqsrautaiqhuni iñuŋni Agaayyutim aŋaayuqautaanik
ukpiqsriḷiqsinniaqługich. 9 Aglaan iḷaŋich taapkua pitchiġiiḷauniqsut ukpiqsriŋitḷutiŋ.
Uqautigiaqsiñiġaat akiḷḷiḷiqługu agaayyutikuaġiaq katimaqatiumiknun. Taatnaqhuni
Paul-ŋum uniññiġai maliktitluni ukpiqsriruanun iŋmigun. Aasiiñ uvluġaġipman
iḷisautriaqsiñiqsuq Tyrannus-ŋum iḷisautriviani. 10 Taamna atuummiñiġaa malġuŋni
ukiuŋni. Taatnamik iluqatiŋ iñuich Jew-ŋuruatlu Jew-ŋuŋitchuatlu iñuuniaqtuat
Ephesus-ŋum avataani tusaaniġaat Agaayyutim uqałha.

Atuumaruaq Iġñiġutaiñun Sceva-m

11 Agaayyun iñiqtaqaġniqsuq quviqnaqtuanik tumigiplugu Paul. 12 Iñuich iŋiqs-
ruġniġaat Paul qaitquplugich nasaġaurat atuanikmagich. Iliŋisa tikiutiniġaich at-
niġñaqtuanun. Iḷikamisigik nasaġaurat atniġñaqtuanun iłuaqsikkauniqsut suli ir-
rusiqłuich unitḷugich. 13 Iḷaŋich Jew-ŋuruat iñuuniaġniqsutunniiñ irrusiqłuiyaipḷutiŋ
iñuŋnik. Iliŋich igliġaġumaatchaŋniqsut nunaaqqipayaanun. Uuktuaġniġaat an-
itchiullałiksraqtiŋ irrusiqłuŋnik Jesus atqagun, nipliutruqługich itna, “Tiligipsi an-
itquplusi atqagun Jesus Paul-ŋum quliaqtuaġikkaŋagun.” 14 Sceva-m Jew-ŋuruat
qaukłiat agaayuliqsiŋisa tallimat malġuŋnik iġñiġutai uuktuaqpaalukmiñiqsuttuuq
taatnatun. 15 Aglaan taapkua irrusiqłuich nipliutiniġai, “Jesus iḷisimagikput suli
Paul iḷisimapmipḷugu. Aglaan ilipsi—kisuuvisi?” 16 Taatnaguuq nipliutiqqaaqługich
iñuum irrusiqłulgum mitchiqiniġai piyukługich. Tatamnaqsiḷḷapiaqługu akiiḷiñiġai.
Taapkuaguuq taatnasiġaġniaqtuat pikiaġniqsut tupiġmiñ atniaqtat suli atnuġaigutrat.
17 Iluqaġmiŋ Jew-ŋuruatlu Jew-ŋuŋitchuatlu Ephesus-mi tusaakamitruŋ tamanna atu-
umaruaq iqsitchaŋniqsut. Taluqsriḷiġñiqsut atanġuruam Jesus atqanik. 18 Iñugiaktuat
ukpiqtuaġuqtuat uqaġiaqsiñiġaat sagviqługu iñuŋnun iñuuniaġaluałiqtiŋ aŋatkukun.
19 Suli iñugiaktuat iḷisaaqaqtuat aŋatkuułiġnik katitlugich makpiġaat ikipkaġniġaich

iluqaitñun qiñiġnaqsipḷugu. Kisiiqipmatigik makpiġaat akisutilaaŋat 50,000 taalaŋuniqsut. [20] Taatnaiḷipḷuni Agaayyutim uqałha siaminniqsuq suli iñugiaktuat iñuich iḷitchuqsripḷutiŋ saŋŋianik.

Akataułhat Ephesus-mi

[21] Kiŋuagun Paul Ipqitchuam Irrutchim sivulliutaagun sivunniġñiqsuq Macedoniakuaġukhuni Greece-kunlu utlautipluni Jerusalem-mun. "Taavrumuŋaqqaaġluŋa igliqtuksraugisiruŋa Rome-mun," itnaġniqsuq. [22] Timothy-lu Erastus-lu ikayuqtiŋni tuyuġiniġik Macedonia-mun inŋaġmi Ephesus-mi uŋataaniḷu.

[23] Taatnałhatni tamaani Ephesus-miut akatauniqsut tamarrumuuna agaayyutikuaġiakun. [24] Iñuk suliuqti atiqaġniqsuq Demetrius-mik. Agaayyuviŋŋualiuġniqsuq aanġuanik atiqaqtuamik Artemis-mik maniŋmiñ qatiqtaamiñ. Taatnaasii savaaŋata maniññaktitpagaġniġai savaktit. [25] Taatnaqhuni tuqłuġniġai iluqaisa savaktini piqasiquplugich atlanik piŋŋualiuqtinik aasii nipliutiplugich, "Aŋutiit, iḷisimarusi taavruma savaapta maniññaktillautaġaġigaatigut. [26] Ilipsi iḷitchuġigiksi qanuġli taimña Paul nipliġaġiłha aanġuat iñiqtauruat iñuktigun agaayyutauŋiññipḷugich. Uvani Ephesus-mi suli iluqaaniyuŋnak Asia-mi iñugiaktuat iñuich maliġualiġaich iḷisauttutai. [27] Pakma iḷirugut navianaqtuamun savaaġikkapta piiḷiksraŋanun. Taatnałhiñauŋitchuq. Atuumaniaqpaluktuq taamavruma agaayyuvikpaum aanġuaqpauraŋan Artemis suuyumiñaiḷiksraŋa suli taavruma aanġuaqpauram piigukkaugisiḷiksraŋaptuuq, taavruma aanġuaqpauram putqataġvigikkaŋata iñupayaam Asia-mi unniiñ iluqaani nunam."

[28] Taapkuaguuq iñugiaktuat tusaakamitruŋ tamanna qinnaŋniqsut aasiiñ iġiallaksaqhutiŋ, "Kamanaqtuq Artemis Ephesus-mi!" [29] Akarrutauruaq siaminniqsuq iluqaanun nunaaqqimun. Taapkua akiḷḷiuruat tiguplugik Gaius-lu Aristarchus-lu, malġuk Macedonia-ġmiuk Paul-ŋum igliqatik, aullautiniġaich katimmavikpauraġmiknun. [30] Paul-tuuġġuuq taamuŋaġukkaluaġniqsuq uqaġiaġuni katimaruanun aglaan ukpiqtuaqatiuŋiñ pitquŋiññiġaat. [31] Iḷaŋisali qaukłiich iḷannaaŋiñ qanniuġniġaat qiñiqtitquŋitḷugu katimaruanun. [32] Taamapkua katimaniqtutilaaġmikni uqaatchagusimaniqsut. Avvaġiiksinniqsut kaŋiqsimallapiasuŋaqnagu sumik kattutiqaqtilaaqtiŋ. [33] Jew-ŋuruat Alexander saqinniġaat sivuġaatnun katimaruat uqaġviŋmun nipliutiksraqaqhunikii. Urriqaplugich uqaqniuraġaluaġniqsuq iñuŋnun. [34] Iñuich iḷitchuġikamitruŋ Jew-ŋutilaaŋa iluqaġmiŋ iġialaniqsut malġuŋni sassaġniyuŋnaaŋni itna, "Kamanaqtuq Artemis Ephesus-mi!" [35] Kiisaimmatai nunaaqqim aŋalataata nipaiqsiḷġataqamigich iñugiakpauraqtuat nipliutiniġai, "Ephesus-miut! Iñupayaam iḷisimagaa Ephesus-mi piqałha agaayyuvikpauraŋanik kamanaqtuam aanġuam atriḷiaŋuruam atqaqtitlugu pakmakŋa qiḷaŋmiñ. [36] Tamanna kia-unniiñ piiḷaaġilguitkaa. Taatnaġusi nipaiqsuksraurusi, qanułłaktitchiñiaġuiqitchi. [37] Iññuk uvuŋautiniġisi ivayaqtuiŋitkaluaqtitlugik agaayyuvikpapsitñiñ unniiñ uqaqaŋitkaluaqtitlugik akikŋaġlugu aanġuaqpauraqput. [38] Demetrius-ŋum suli savaktaiñ akikŋautiqaġumitruŋ nalliat iñuich, ittut piviksrat uqaqsittaałiġmun suli taatnatchimun nalunaiqsaqaqtugut ataniġnik. Taapkunuŋa iñuich tikiutitlagaich agvisitiŋ. [39] Aglaantuuq piqaġniġupsi qanutchimik pigisukkapsitñik inillałhiñaupmiuq nalaullugu katimałhatni nunaaqqim iñuiñ. [40] Nuyuaġnallapiaqtuami ittugut itnaiḷipḷugu akataułłaptigun uglupak. Pisaŋitchuuġutiksraitḷugu iġialałiqput qaisaksraitchugut agvisiksrallautamik." [41] Taatnaqqaaqługich aġiupkaġniġaa katimałhat.

20

Macedonia-mun Greece-munlu

[1] Akataulġataanikmata iñuich Paul-ŋum katinniġai ukpiqtuat. Tavra pitchuksaaqqaaġlugich aullaġniqsuq Macedonia-mun. [2] Igliłiġmiñi tamatkunani nunaaqqiñi uqautriñiqsuq ukpiqtuanik pitchuksaaġillapiaqhuni sivutmuquplugich. Aasiiñ tikiḷgitḷuni Greece-mun, [3] aasiiñ nayuutiniqsuq tavrani piŋasuni tatqiñi.

Kiŋuagun utiaqsiñiqsuq Syria-mun umiakun. Iḷitchuġiniġai Jew-ŋuruat sivunniułhat piyaqquġukługu. Taatnaqhuni igliġniqsuq Macedonia-kun. 4 Sopater Pyrrhus-ŋum iġñiŋa Berea-ġmiu, Aristarchus suli Secundus Thessalonica-ġmiu, Gaius Derbe-ġmiu, Timothy Lystra-ġmiu, Tychicus suli Trophimus nunaŋaniñ Asia-m tuvaaqatiginiġai. 5 Aullaġniqsut sivuptikni Troas-mun aasiiñ utaqqipḷuta tavrani. 6 Kiŋuagun niġiqpagvikaam puvlaŋniġiḷaanik qaqqianik atuumaanikman tiksiqsugut Philippi-miñ aasii tallimat uvlut kiŋuatigun Troas-mi iḷaliqługich taipkua sivuptikni aullaqtuat. Tavraniasiiñ nayuutipluta akunniqsaami.

Paul-ŋum Aqulliuplugu Troas-miiłha

7 Sivulliuplugu uvluani akunniqsaam katirugut atautchimun nul-lautchiġviḷiqiniaqhuta. Atakkii aullaqhuni uvlutqikman Paul-ŋum quliaqtuaġviginiġai katimaruat unnuaqpaguġataqtitlugu. 8 Iñugiaktuanik naniqaqtut qulliġmi katimmaviptikni. 9 Nukatpiaġġuuq atilik Eutychus-mik aquppiñiqsuq igalġum siñaani Paul uqaqtitlugu. Taamna Eutychus siñiŋnialiḷḷapiaqhuni kiisaimmatai siñiksaġniqpuq. Taavrumakŋaasii qulliġiiñiñ piŋayuakniñ init kataŋniqsuq nunamun. Iḷaiñ tikitmatruŋ tuquaniŋniqsuq. 10 Paul-aasiiñ atqaqhuni qulaŋiqsiqamiuŋ iqittaaġniġaa nipliqhuni, “Isumatuyaaqasi! Iñuuruqsuli.” 11 Utianikami tatpakmuŋa autaaġniqsuq qaqqiamik niġipḷutiŋaasiiñ. Aquagun Paul-ŋum uqautipsaaġniġai uvluġataqtitluguaglaan. Tavra aullaġniqsuq. 12 Iñuich taimña nukatpiaq aggisiñiġaat iñuuplugu. Aasiiñ iñupayaat quviatchallapiaġniqsut.

Iglaułhat Troas-miñ Miletus-mun

13 Tavraasiiñ ayupluta umiaqpaŋmun tiksiqsugut Assos-mun. Taavrumani nunaaqqimi ikisaġumaplugu Paul sivuniqaqtuaq timautchukhuni. 14 Paul-ŋum iḷaliutikamisigut Assos-mi uvagut ikipkaġikput umiaqpaŋmun igliqtuiñaqhutaasiiñ Mitylene-mun. 15 Taavrumakŋa tiksiḷgitchugut uvlaakuagun tikitḷugu Chios qikiqtaq. Uvlutqiḷgitman Samos-mun atlamun qikiqtamun tikitqaaqhuta, piŋayuatni uvlut kinilitchugut Miletus-mun. 16 Paul sivuniqaġniqsuq nutqaġuŋitḷuni Ephesus-mun akuniitchuŋitḷuni Asia-mi. Tikiḷuaġuliġniqsuq Jerusalem-mun, itchukhuni taamani piyumiñaqpan uvluani Pentecost-liqikpata Jew-ŋuruat niġiqpagvikaaŋata.

Paul-ŋum Uqaġuiqsaałha Ephesus-miut Qaukłiŋitñun

17 Miletus-miñ Paul-ŋum qanniġñiġai ukpiqtuaŋuruat qaukłiŋich Ephesus-mi kati-maqatigisukługich. 18 Taapkua tikitmata nipliutiniġai, “Iḷisimagiksi iñuuniałiġa akun-napsitñi taivrumakŋa sivulliuplugu uvlumiñ tikitñama Asia-mun. 19 Atanġuruaq Jesus savautigiga iluqnauqłuŋa. Iḷaatniḷu qulvisigun unniiñ sakiqniuġutitigun Jew-ŋuruat nagliksaaqtitkaatŋa. 20 Iḷisimaplusi anniqqutitlaitkipsi supayaamik ikayuutauyumiñaq-taumik ilipsitñun uqautriłłamni iḷisautiplusi katimmaviŋñi suli kiŋunnapsitñi. 21 Jew-ŋuruatlu Jew-ŋuŋitchuatlu atisipḷugich alġaqsruġitka killuqsautiŋitñiñ Agaayyutmun mumiquplugich suli Atannaptiknik Jesus-mik ukpiqsritquplugich. 22 Pakma Ipqitchuam Irrutchim piyumapkaqłuŋa Jerusalem-mun aullaġniaqtuŋa iḷisimaŋitkaluaqługu qanuq irrutikkaułiksraġa taamani. 23 Aglaan iḷisimatuaġiga una, iluqaŋitñi nunaaqqiñi Ipqitchuam Irrutchim kiligaġigaaŋa isiqtaugisiñipḷuŋa nagliksaaqtitaugisiñipḷuŋalu. 24 Aglaan iñuułiġa pitḷuktuaŋuŋitchuq uvamni. Naatchisuktuŋa savaamnik Atanġu-ruam Jesus qaisaŋanik uvamnun, Ilaan uqaqupmaŋa tusaayugaallautamik Agaayyut-mun iłuaqqutiginipḷugich iñuich. 25 Akuni itkaluaqtuaŋaa ilipsitñi quliaqtuaġiplugu Agaayyutim uqałha ilipsitñun, aglaan pakma iḷisimagiga ilipsitñun qiñitqikkumiñaiḷiġa. 26 Taatnaqługu kilikkipsi pakma, nalliqsi anniqsukkauyumiñaiññiqpan ukpiqsriḷikun patchisauyumiñaiqsuŋa, 27 atakkii anniqqutiŋitḷusi uqautikapsi iluqaan Agaayyutim sivunniutaanik. 28 Qaunagiyumuusi ilipsitñun suli ukpiqsriruapayaanun Ipqitchuam Irrutchim qaunaksraqsrirrutigikkaŋi ilipsitñun. Munaqsriġuġusi Agaayyutim iñuiŋiñi pigiliutikkaŋiñun iġñiġmi tuqqutaułhagun. 29 Naluŋitkiga aullaanikkuma iḷisautrit ittuat iqsiñaqtuatun amaqqutitun tikitkisiłhat akunnapsitñun, aasii atniiḷutiŋ ukpiqtuanik.

30 Suli akunnapsitñiñ iñuich sagviġisirut sagluuqtuaqtit ukpiqtuanik maliksuaqtitchiñi-
aġutiŋ iŋmiknun. 31 Qaunakkiaġikkumuusi. Itqaġilugu uvaŋnun qulvisigun alġaqsrułiqsi
piŋasuni ukiuni uvluŋitñi unnuaqtuummaisa. Taatnamik munaġitqugipsi. 32 Pakma
agaayyutigipsi Agaayyutmun qaunagitquplusi suli maliktuatquplusi uqauttutaanik
iḷisautigikkaġma ilipsitñun. Agaayyutim sayaksraqaġaasi suli qaitchiḷusi ikayuutmik
pigikkaġmiñik iluqaitñun iñugikkaġmiñun. 33 Uvaŋa kaviuŋitchuŋa iñuum manianik
naagaqaa atnuġaaŋiñik. 34 Iḷisimagiksi argamnik savaaqałiġa piqaġniutigiplugich su-
payaamik tuvaaqatiumalu inuġikkaptiknik. 35 Tamatkunuuna iḷisautianikkipsi sakuuguni
iñuum ikayuiḷiksraŋanik sayaitchuanik itqaġilugu Atanġuruam Jesus-ŋum uqauttutaa
itna, ‘Quvianatluktuq aatchuiruni aatchuusiaqałiġmiñ.’ ”
36 Paul-ŋum uqaaqtuutianikamigich sitquqatiginiġai iŋiqsrułiġmun. 37 Qianiqsut
iqitlugu Paul kunikḷugulu, 38 aasiiñ aliasruutigiplugu nipliḷha qiñitqikkumiñaiññipḷuni
iliŋitñun. Tuvaaqatchiġñiġaat ikityaqman umiaqpaŋmun.

21

Paul-ŋum Iglaułha Jerusalem-mun

1 Tavra avitnapta iliŋitñiñ tiksiqhuta nalġuqhuta ikaaqtugut qikiqtamun Cos-mun.
Uvlutqikmanaasiiñ tikitchugut qikiqtamun Rhodes-mun tavrakŋaasiiñ tiksiḷgitḷuta
Patara-mun. 2 Tavrani iḷitchuġigikput umiaq ikaaġniaġniqsuaq Phoenicia-mun.
Taavrumuŋa ikipluta tiksiḷgitchugut. 3 Qiñiqnaqsipman qikiqtaq Cyprus uŋalliñaaŋagun
qikiqtam tiksiqsugut Syria-mun. Tyre-mun tulaktugut, taavrumaniasiiñ taamna
umiaqpak niuriñiaqhuni usiamiñik. 4 Paqitlugich iḷaŋich ukpiqtuat nayuġivut
akunniqsaami. Aŋalataagun Ipqitchuam Irrutchim iñiqtiġaluaġaat Paul Jerusalem-
muquŋitḷugu. 5 Aglaan tavrani irviksraqput nuŋitman aullalgitchugut. Iluqaġmiŋ
ukpiqtuat iḷaqatituummaġmiŋ suli qitunġaqtuummaġmiŋ malikkaatigut siḷataanun
Tyre-m. Tasamaniasiiñ taġium siñaani sitquqhuta iŋiqsruqtugut. 6 Tavra ikikapta
umiaqpaŋmun iliŋiḷḷi airut.
7 Tyre-miñ tikitchugut Ptolemais-mun. Taavrumani piqasiḷgitkivut aniqatiut
nayuqługich uvlumi. 8 Uvlutqikman pisuktuaqhuta tikitchugut Caesarea-mun.
Taavrumani uqaqtim Philip-ŋum tupqanukapta nayuutirugut ilaani. Philip tallimat
malġuġuutigikkaŋat ikayuqtiksraqtat Jerusalem-mi piksraqtaaŋuruat. 9 Taamna Philip
paniqaġniqsuaq sisamanik niviaqsianik uiñiŋniġiḷaanik sivuniksriqirauplutiŋtuuq.
10 Inŋanikmiugullu qapsiñi uvluni sivuniksriqiri atilik Agabus-mik aggiġñiqsuq
Judea-miñ. 11 Aasii utlakamisigut Paul-ŋum tapsia tigukamiuŋ isigaŋni argaŋniḷu
qiḷiġniġai nipliqhuni, “Taatna Ipqitchuaq Irrusiq nipliqsuq taatnatun, Jew-ŋuruat
Jerusalem-mi qiḷiqsruġisiġaat marruma tapsim iñua aasii Jew-ŋuŋitchuanun
qaisaġilugu.” 12 Taamna tusaakaptigu uvagutlu atlatlu tavraniittuat uqapsaaġaluaġikput
utlautitquŋitḷugu Jerusalem-mun. 13 Aglaan Paul-ŋum kiugaatigut, “Suvaata qiaplusi
sayaiġniaqpisitŋa? Uvaŋa itqanaigutianiksimagiga qiḷiqsrukkaułiksraq Jerusalem-mi
unniiñ tuqqutaułiksraq piqusiġluŋa Ataniġmik Jesus-mik.” 14 Nutqaqtilguitñaptigu
nipliutiłhiñaġikput, “Agaayyutim pitqutaa iñiqtauyumuuq!”
15 Ipsaaġaluaqapta paġnapluta aullaqtugut Jerusalem-mun. 16 Iḷaŋisa ukpiqtuat
Caesarea-miñ tuvaaqatchiġaatigut Mnason-ŋum kiŋunġanun nullaŋaviksraptiknun
anaqami. Mnason-guuq Cyprus-miuŋuruaq ukpiqtuaġuniqsuaq sivulliqsigun sivuani-
imma.

Paul-ŋum Tikiqattaałha James-mun

17 Jerusalem-mun tikitñapta aniaqatiupta quyaplutiŋ paġlagaatigut.
18 Uvlutqikmanaasiiñ Paul-ŋum piqasiġaatigut qiñiġiaqługu James, aasiiñ
ukpiqtuaŋuruatlu qaukłiŋich nayuutiniqsut tavrani. 19 Paul-ŋum paġliiŋanikamigich
tusaayugaaqtinniġai iluqaanik Agaayyutim iñiqtaŋanik tumigiplugu savaaġikkani
akunġatni Jew-ŋuŋitchuat. 20 Naalaqtauŋanikamitruŋ quyaniġaat Agaayyun
nipliutiplugu Paul itna, “Aniqatmaaŋ, kaŋiqsiḷḷagiñ piqałha iñugiallapiaqtuanik

Jew-ŋuruanik ukpiqsriruaniktuuq aglaan iliŋich piipkaitḷutiŋ Moses-ŋum
maliġutaksraŋanik. 21 Iñuich uqautigigaich iḷisautriñipḷutin Jew-payaanik
iñuuniaqtuanik atlat nunaaqqiŋitñi suksraaquplugich maliġutaksraq qaisauruaq
Moses-kun, uqautinipḷugich nalunaitŋutchiqsuquŋitḷugich qitunġauraġikkaŋich
naagaunniiñ kamagitquŋitḷugich Jew-ŋuruat ilitqusiat. 22 Taipkua nalupqinaitchuamik
tusaagisigaat aggiḷhiñ. Qanuġisiñiqpisami? 23 Atuiruksraurutin. Piqaqtuq-
samma sisamanik aŋutinik uvani akiqsruqtuanik Agaayyutmun taaŋŋaġumiñaiḷhat
salipkaġumiñaiḷhatlu niaquŋich. 24 Taapkunuŋa aŋutinun iḷaliutilutin Jew-ŋuruat
ilitqusiatigun salummaqsaġutin suli akiḷiutilugich tuniḷḷautiksranik nuyaitḷasiḷugich.
Taatnaġuvich iluqaġmiŋ iḷitchuġinayaġaat taŋiġiḷha qanutchim tusaakkaġmiŋ
ilipkun, sulipsuuq tupiksriḷhiñ maliġutaksraŋanik Moses-ŋum. 25 Aglaan Jew-
ŋuŋitchuat ukpiqtuaġuqtuat iḷitchuġipkaanikkivut sivunniutiptiknik itna, iliŋitñun
niġitquŋitkivut niqiniglu tuniḷḷautauruamik aanġuanun aukmiglu unniiñ qimisanik suli
piisimaaġlugich qaayuġnaqtuałiġmiñ atlatułikun.” 26 Aasiiñ Paul iḷaliutiniqsuq aŋutinun.
Uvlutqikmanaasiiñ salummaqsaqatauniqsuq tuvraqługu Jew-ŋuruat ilitqusiatigun
suli utlautipluni agaayyuvikpaŋmun uqautityaqługu agaayuliqsi qakuguaglaan
salummaqsaqtiłiqtiŋ naanniaqtilaaŋanik. Akunniqsaaŋanikpan tuniḷḷaqsaġumaniqsut.

Paul-ŋum Tigukkaułha Agaayyuvikpaŋmi

27 Tallimat malġuk uvlut nuŋitchautaatni iḷaŋisa Jew-ŋuruat Asia-ġmiuŋuruat
qiñiġniġaat Paul agaayyuvikpaum iḷuani. Akatiġniġaat iñugiaktuat iñuich,
aasiiñ tigguġlukługu Paul. 28 Iġialaplutiŋ itna, “Israel-aaġmiut! Ikayuġitchi.
Uuma iñuum iḷisautriruam iñuŋnik nanipayaaq akikŋaqługich Israel-aaġmiut
suli akikŋaqługu maliġutaksraq qaisauruaq Moses-kun unniiñ akikŋautipluni
uumuuna agaayyuvikpaŋmun. Pakmaunniiñ itqutrimalgitchuq Jew-ŋuŋitchuanik
uvuŋa qaayuġnaqsipkaqługu ipqitchuaq ini.” 29 (Taatna niplianiqsut atakkii
sivuani qiñiqługu Paul nunaaqqimi piqatiqałha Jew-ŋuŋitchuamik Trophimus-mik
Ephesus-miumik aasiiñ itqutinasugniaqługu agaayyuvikpaum iḷuanun. Taatnaqługu
tigguġluŋniġaat.) 30 Taatnaqhutiŋ iluqatiŋ iñuich nunaaqqimi akatauniqsut. Iñuich
atautchikun aqpaqsruqhutiŋ Paul tigguġluŋniġaat aasii kalikługu agaayyuvikpaŋmiñ.
Tavrauvaa agaayyuvikpaum paaŋi umiŋniġaich. 31 Taapkua aupiḷḷautriruat
tuqułhiñaaġuqsaqmigaatlu Paul, imma kiliŋniġaat Rome-maġmiut aŋuyyiuqtiŋisa
qaukłiat iñupayaat Jerusalem-mi akatauniplugich. 32 Taavruma qaukłium katitiqługich
aŋalatit suli aŋuyyiuqtini upaktuġniġai iñugiakpauraqtuat iñuich. Qiñiqamitruŋ
qaukłiq aŋuyyiuqtituummaan anauminġiġñiġaat Paul. 33 Taavruma qaukłium
tikitñamiuŋ Paul tiguniġaa aasii tillisigiplugu qiḷiqsruquplugu malġuiñik kalimñiġñik.
Tavraasiiñ apiqsruqtaaqsiñiġai itna, “Kiña una aŋun? Sumik savvaqłukpa?”
34 Tamatkua iñugiakpauraqtuat iġialaaqsiñiqsut atiŋitchuamik nipimik. Qaukłium
iḷitchuġilguiññiġaa sumik agvisiqhutiŋ itnasiġałhat. Taatnaqhuni tiliñiġai aŋuyyiuqtit
Paul inaatnuutitquplugu. 35 Tikiutikamitruŋ tutipqiñun aŋuyyiuqtit akiyaġaat Paul
atakkii iñuich qinnaktaliqpaitḷutiŋ. 36 Iñuich malgutigaluaġniqsut iġialaplutiŋ,
“Tuqqutchiuŋ!”

Paul Uqapsaaġutriruq Iŋmiñik

37 Aŋuyyiuqtit itqutiłhiñaaġuqmatni Paul inimiknun ilaan nipliutiniġaa qaukłiq,
“Uqaqatigillakkumiñaqpigiñ?” Taavruma apiqsruġniġaa, “Uqatlavich Greek-tun?
38 Ivrumiŋauŋitpich Egypt-miu qaŋaqammiuraq akatchipḷuni akiḷḷiḷiqsuutmik,
sivulliqḷugich sisamanik kavluutiyuŋnanik satkuliŋnik iñuiḷaamun?” 39 Paul-ŋum
kiuniġaa, “Jew-ŋuruŋa animapluŋa Tarsus-mi Cilicia-miittuami, iñugipluŋa taavrumani
nunaaqqimi iñuich iḷisimallautakkaŋatni. Nipliqsillaŋniaŋŋa iñuŋnun!” 40 Tavra
qaukłium uqaquniġaa. Paul-guuq tutipqiñun qikaqhuni urriqaniġai iñuich. Nipaiqmata
ilaan nipliutiniġai Hebrew-tun itna,

22

1 “Aniaqatiumaaŋ suli aapaŋuruasii, naalaġniḷḷaksiuŋ uqautiksraġa patchisaiḷḷapkun
sivuqqapsitñi!” 2 Taapkuaguuq tusaagaqsikamitruŋ uqaqługu Hebrew-tun
iñuksruiġñiqsut. Paul-ŋum uqautipsaaġniġai itna, 3 “Uvaŋa Jew-ŋuruŋa. Tarsus-mi
Cilicia-miittuami animagaluaqłuŋa, uvaniasiiñ Jerusalem-mi iñuguqtuŋa. Gamaliel-mik
iḷisautriqaqtuŋa. Ilaan piḷḷautaqługu iḷisautigaaŋa sivulliapta maliġutaksraŋanik.
Nalaunŋasuktuaŋuruŋaptuuq Agaayyutikun iluqapsisun uvaniittuatun uvlupak.
4 Nagliksaaqtitkitka iñuich tuqunniaqługich ukpiqsripmata Christ-mik, aŋutiniglu
aġnaniglu tigusiullakłuŋa inillaktaqługich isiqsiviŋmun. 5 Qaukłiat agaayuliqsit suli
iluqaġmiŋ sivulliuqtiġruat Jerusalem-mi nalupqinaiyaġaat uqaqtilaaġa iḷumutun.
Iliŋitñiñ aglaksraqłuŋa Jew-ŋuruat katraġviatnun Damascus-miittuanun, aullalgitchuŋa
tigusityaqłuŋa ukpiqtuanik Jesus-mik Jerusalem-mun utqutrityaqłuŋa kalimñiġñik
qiḷiġlugich anasiñŋuqsaġviksraŋatnun.

Paul-ŋum Uqałha Mumiḷiġmigun

6 “Uvluqpaguqtuami igliłłamni qallipḷugu Damascus taimmaiñaq qaumanġum pak-
makŋa qaggutigaaŋa. 7 Katakkama nunamun tusaagiga nipi uvaŋnun itnaqtuaq, ‘Saul,
suvaata naŋititpiŋa?’ 8 Apiqsruġiga, ‘Ataniiq, kisuuvich?’ Kiugaaŋa, ‘Uvaŋa Jesus-ŋuruŋa
Nazareth-miu nagliksaaqtitaġikkan.’ 9 Tuvaaqatiuma qaumaniq qiñiġaluaġaat aglaan
nipaa uqautrima tusaaŋitkaat. 10 Apiqsruġiga, ‘Ataniiq, sutquviŋa?’ Atanġum kiugaaŋa,
‘Makillutin Damascus-mugiñ. Taamma taamani uqautiniaġaatin iluqaanik Agaayyutim
sivunniutaanik ilipnun atuquplugu.’ 11 Taavruma qaumaniqpauram qiñitlaiqsitiġniq-
maŋa tuvaaqatiuma tasiuqłuŋa Damascus-mun tikiutigaatŋa.
12 “Taavrumani aŋun inniqsuaq atilik Ananias-mik agaayyutiqaqhuni tupiksriruaq
maliġutaksranik kamagikkaupluniḷu Jew-ŋuruanun Damascus-mi. 13 Taavruma ut-
laŋniġaaŋa. Qikaqami saniqqamnun nipliutigaaŋa, ‘Aniaqaan Saul, qiñitlasitqiġiñ!’
Taimmaiñaq qiñitlasitqiksuŋa. 14 Nipliutigaaŋa, ‘Sivulliapta Agaayyutaata piksraqtaaġi-
gaatin iḷitchuġitquplugu pisułłi, qiñiquplugu Agaayyutim savaktini suli tusaatquplugu
taavruma nipaa. 15 Iḷisimaraugisirutin ilaagun uqautilugich iñupayaat qiñikkapnik suli
tusaakkapnik. 16 Pakma utaqqisuŋaqnak! Makillutin paptaaqtillutin, killuqsautitin
piiqsillugich agaayuiñ atqagun.’

Paul-ŋum Tuqłukkaułha Quliaqtuaquplugu Jew-ŋuŋitchuanun

17 “Jerusalem-mun utiqama agaayyuvikpaŋmi iŋiqsrułłamni qiñiqquuraaqtuŋa,
18 Agaayyutmun uqautipkaqłuŋa itna, ‘Qilamiksruġutin Jerusalem-miñ aullaġiñ atakkii
iñuich uvani akuqtuġumiñaitkaat iḷisimaraułhiñ uvapkun.’ 19 Kiugiga, ‘Ataniiq, iliŋisa
iḷisimallapiaġaat katraġviŋñi isiqtaksraqtułiġa ukpiqsriruanik ilipnik ipiġaqtuqługich.
20 Suli Stephen iḷisimarigikkan tuqqutaupman uvaŋaptuuq tavraniittuŋa iłuagiplugu
tuqqutaułha unniiñ qaunaksipḷuŋa tuqqutchiruat atnuġaaŋitñik.’ 21 ‘Aullaġiñ
tuyuġigisigikpiñ Jew-ŋuŋitchuanun uŋasiksuanun,’ Atanġuruam nipliutigaaŋa.”
22 Iñuich naalaġniñiġaat Paul. Aglaan nipliutigikmagu taamna iġialaksaġniqsut nip-
itutilaaġmikni, “Igitchiuŋ, tuqqutchiuŋ! Ilaa iñuuruksrauŋitchuq!” 23 Iliŋich iġiallaġmiŋ
atnuġaamiknik isaaqtausiqhutiŋ qavia siḷamun tiŋipkaġniġaat. 24 Aasii Rome-maġmiut
atanġata iñugikkani tiliñiġai Paul itqutitquplugu aŋuyyiuqtit inaatnun tillisigiplugu
ipiġaqtuquplugu iḷitchuġiniaġlugu suvaata Jew-ŋuruat qinnallapiaqtilaaŋatnik. 25 Iliŋisa
qiḷiqsruanikmatni ipiġaqtuġviksraġmiñun Paul-ŋum nipliutiniġaa aŋuyyiuqtit qaukłiat
qikaqtuaq tavrani, “Ipiġaqtułhiñauvisiuŋ Rome-ŋum iñugikkaŋa apiqsruqtaġaluaq-
naguunniiñ savvaġlukmaŋaan?” 26 Taavruma aŋuyyiuqtit aŋalataata tusaakamiuŋ
ilaan qulliqpiaq nipliutiniġaa, “Qanuq savaaqaqpich? Taamna aŋun Rome-ŋum
iñuginiġaa.” 27 Taatnaqhuni aŋuyyiuqtit qulliqpiaŋata Paul utlakługu apiqsruġniġaa,
“Uqautiŋŋa. Rome-ŋum iñugivatin?” Paul-ŋum aŋiġniġaa. 28 Qulliqpiam nipliu-
tiniġaa, “Uvaŋali tauqsiaġikkaġa Rome-maġmiuġułiksraġa maniŋmik.” “Aglaan uvaŋa
animaruŋa Rome-maġmium iñugipluŋa,” Paul-ŋum itnaġniġaali. 29 Taatnaqmarguuq

tamatkua apiqsruqtaqtiksrautai Paul-ŋum piiqsaaġniqsut tavrauvaa. Taamnaunniiñ qulliqpiaq iqsitchaŋniqsuq kaŋiqsikamiuŋ Paul-ŋum Rome-maġmiuŋutilaaŋa suli ilaan qiḷiqsruqtinniqamiuŋ kalimñiġñik.

Paul-ŋum Tikiutiqałha Uqaqsittaaqtitchirinun

30 Taavrumaguuq aŋuyyiuqtit qulliqpiaŋata kaŋiqsisuŋniġaa nalupqinaitḷukługu sumik piqusiqḷugu Jew-ŋuruanun patchisiqutiłha Paul. Taatnaqhuni uvlutqikman ilaan kalimñiġich piiqsinniġai aasii qaukłiŋisa agaayuliqsit suli iluqaisa uqaqsittaaqtitchirit tiliñiġai katitquplugich. Tavrakŋa Paul tavruŋautiniġaa aasii qikaqtitlugu sivuġaatnun.

23

1 Paul-ŋum qiñiqtuaġataġniġai iriġruiñaaqługich taapkua uqaqsittaaqtitchirit aasii nipliqhuni, “Aniqatiumaaŋ! Uumuŋaaglaan uvlumun patchisaitchuakun qauġrimmaaġiutillautakun iñuuruaŋuruŋa sivuġaani Agaayyutim.” 2 Paul taatnaqman Ananias-ŋum, qaukłiat agaayuliqsit, tiliñiġai tamatkua qikaqtuat qaniŋani Paul-ŋum patiktiquplugu qanġagun. 3 Paul-ŋum nipliutiniġaa, “Ilvich ukpiŋŋuaqtii! Agaayyutimtuuq nalupqinaiġḷugu patikkisipmigaatin. Ilvich aquppiruatiin tavrani atanniqsaksraġipluŋa tuvraqługu maliġutaksraq naagasuli ilvich naviksimaaġitin tilirikavich patiqupluŋa.” 4 Aŋutirguuq qanittuat Paul-mun nipliutiniġaat, “Agaayyutim qaukłiŋuruaq agaayuliqsaa uqamaqłuutigiñ.” 5 Paul-ŋum kiuniġai, “Aniqatiumaaŋ! Uvaŋa iḷisimaŋiññiġiga sivulliuqtaupluni agaayuliqsautilaaŋa. Atakkii Agaayyutim makpiġaaŋiñi aglausimaruq itna, ‘Ilipsi uqamaqłuutiyumiñaitkisi iñugikkapsi aŋalatiŋich.’ ”

6 Paul-ŋum iḷitchuġikamigich iḷaŋich katimaruat Sadducee-ŋuruaŋułhat suli iḷaŋich Pharisee-ŋuplutiŋ ilaan nipliutiniġai taapkua uqaqsittaaqtitchirit, “Aniqatiumaaŋ, uvaŋa Pharisee-ŋuruŋa iġñiġipluŋa Pharisee-ŋuruam. Ittitauruŋa uqaqsittaaġviŋmi uvani piqutigiplugu niġiugaqałiġa tuquruat aŋitqiḷiksraŋatigun iñuułiġmun.” 7 Taatnaguuq Paul nipliqman tavrauvaa Pharisee-ŋuruatlu Sadducee-ŋuruatlu uqaalatraaqsiñiqsut, aasiiñ katimaruat atiŋaiqhutiŋ. 8 Atakkii Sadducee-ŋuruatguuq uqaqhutiŋ tuquruat iñuutqikkumiñaitḷugich suli piiññipḷugu irrutchiñiglu isaġuliŋniglu. Aglaali Pharisee-ŋuruat ukpiqsripḷutiŋ iluqaitñik taapkuniŋa. 9 Taatnaqhutiŋ katimaruat nipitusisaiñaġniqsut. Iḷaŋich aglaliqirit Pharisee-ŋuruaŋuplutiŋ qapiqtaiḷiḷḷapiaġniqsut itnaqhutiŋ, “Paqitchiḷguitchugut savvaqłuutaanik uuma iñuum. Isaġulgum naagaqaa irrutchim iḷumun uqautivalukkaa.” 10 Taapkua uqavaałhat igḷutuyunaiqman taamna aŋuyyiuqtit qulliqpiaŋat isummiġñiqsuq iliŋitñun siquminnasugalugu Paul. Taatnaqhuni aŋuyyiuqtini tiliñiġai taapkunuŋa katimaruanun ivayaaġitquplugu Paul iliŋitñiñ aasii itqutilugu aŋuyyiuqtit inaatnun. 11 Tamarrumani unnuami Atanġuruam qikaqasiqługu Paul nipliutiniġaa, “Qapiqtaqnak! Iḷisimaraupmatun uvapkun uvani Jerusalem-mi taatnatuntuuq Rome-mi iḷisimaraugisirutin.”

Sivunniuġun Tuqutchukługu Paul

12 Uvlaaġutqikman Jew-ŋuruat katimakamiŋ sivunniuġniqsut. Nalupqinaiqsruqhutiŋ akiqsruġniqsut, “Uvagut niġiyumiñaitchugut unniiñ imiġumiñaitchugut sumik Paul tuqunŋanikkaluaqnagu.” 13 Sippaqaqługuguuq malġukipiaq taapkua inniqsut sivunniuqtuat itna. 14 Aasii utlautiplutiŋ agaayuliqsit qaukłiŋitñun suli sivulliuqtiġruatnun itnaġniqsut, “Uvagut nalupqinaiqḷugu akiqsruqtugut qanutchimik niġiyumiñaitḷuta Paul tuqqutkaluaqnagu. 15 Taatnaġusi, ilipsi uqaqsittaaqtitchirituummapsi tuyuqaġitchi aŋuyyiuqtit qulliqpiaŋatnun Paul tavruŋautitqulugu liilaa apiqsruqtapsaaŋŋuaġukługu. Uvagut tuqqutkisipmigikput sivuani tikiḷiksraŋan uvuŋa.”

16 Aglaarguuq Paul-ŋum uyuġuan, aġnaunġan iġñiŋa, tusaaniġaa taamna sivun-
niukkaŋat. Taatnaqhuni aŋuyyiuqtit inaatnun isiqhuni utlaŋniġaa Paul uqau-
tityaqługu taavrumiŋa. 17 Paul-ŋumaasii tuqłuqamiuŋ aŋuyyiuqtit aŋalataat nipliu-
tiniġaa, “Aŋuyyiuqtit qulliqpiaŋatnun taamuŋautiuŋ una nukatpiaq, piqaġniqsuq
uqauttutiksraġmiñik ilaanun.” 18 Taavruma aŋalatim taamuŋautiniġaa qulliqpiaŋatnun
aŋuyyiuqtit itnaqhuni, “Paul-ŋum isiqtauruam tuqłuqłuŋa iŋiġaaŋa ilipnuutitquplugu
una nukatpiaq. Sammaguuq uuma uqauttutiksraqaġaatin.” 19 Taavruma aŋuyyiuqtit
qulliqpiaŋata tasirriutipluguguuq avuŋaqtaaġutiniġaa aasiiñ apiqsruqługu, “Sumik
uqauttutiksraqaqpiŋa?” 20 Taavruma nukatpiam nipliutiniġaa, “Jew-ŋuruat sivunni-
uqtut iŋiġukhutin uvlaakun tikiutitquplugu Paul uqaqsittaaġviŋitñun apiqsruqtap-
saaŋŋuaġukługu. 21 Aglaan aŋiqnagich atakkii malġukipiaq iñuich sippalik iriqsimani-
aqtut utaqqiruat ilaanik apqutmi. Iliŋich akiqsruqtaanikhutiŋ niġitqikkumiñaitḷutiŋ
unniiñ imitqikkumiñaitḷutiŋ tuqqutkaluaqnagu ilaa. Iliŋich-amma itqanaiqhutiŋ
utaqqigaat ilvich aŋiḷiksran.” 22 Taavruma qulliqpiam nipliutiniġaa taamna nukatpiaq,
“Kisumununniiñ taamna iḷitchuġipkaġniaqnagu suli tamatkuniŋa uqaqtilaan uvam-
nun.” Taatnaqqaaqługu taamna nukatpiaq aullaqtinniġaa.

Paul-ŋum Tuyuułha Kavanauruamun Felix-mun

23 Taamna qulliqpiaq tuqłuiñiqsuq malġuŋnik aŋalatiŋitñik aŋuyyiuqtit uqautiniġik,
“Itqanaiyaġitchik malġuk kavluutik aŋuyyiuqtinik suli piŋasukipiaq qulinik tuttuqpi-
raqtinik suli malġuk kavluutik panaliraqtinik Caesarea-muktuksranik. Itqanaiġu-
magitik anaqapak aullatlasiḷugich. 24 Suli itqanaiyautilugu tuttuqpaŋnik Paul-ŋum
usiaqsiġviksraŋiñik tikiutriksraŋiñik aniyaŋniusuŋaqani kavanauruamun Felix-mun.”
25 Aasii taamna qulliqpiaq aglaŋniqsuq taamuŋa itna, 26 “Claudius Lysias tuyuqtuq
uumiŋa kavanauruamun kamanaqhuni Felix-mun, iłuaqqun! 27 Una aŋun Jew-ŋuruat
tiguplugu tuqułhiñaaġuġnikkaŋat aasiiñ piqasiqḷuŋa aŋuyyiuqtimnik annautikkaqput,
atakkii iḷitchuġigiga ilaa Rome-miñ kaŋiqałha. 28 Kaŋiqsipsaaġukługu sumik piḷhagun
patchitchiqḷugu uqaqsittaaqtitchiriŋitñun utlautigiga. 29 Iḷitchuġiruŋa qanutchimik
piŋaisilaaŋanik tuqurrutauyumiñaqtuamik unniiñ isiqtauluni. Aglaan iŋmiŋ mal-
iġutaġmikkun patchisiqusimagaat. 30 Uvaŋa kilikkaukama Jew-ŋuruanun sivunni-
uġutinipḷugu tuqqutchukługu piñatchiasuŋaqnagu tuyuġigiga ilipnun, tamatkuaptuuq
patchisiqutrai uqautigitka tikiutitquplugich agvisiŋich akikŋaqługu ilipnun.”
31 Aŋuyyiuqtit atuummiñiġaat tillisiusiaqtiŋ. Aullautiniġaat Paul tamarrumani
anaqami tikiutiplugu Antipatris-munaglaan. 32 Uvlutqikman tamatkua pisukhutiŋ
aŋuyyiuqtit piruat utiġniqsut aglaan tuttuqpiraqtuat igliġutituiñaqługu Paul.
33 Tikiutikamitruŋ Caesarea-mun kavanauruamun qaiññiġaich aglaiḷḷu Paul-lu.
34 Taavruma kavanam agliqianikamigich apiqsruġniġaa Paul sumiuŋupmagaan.
Iḷitchuġikamiuŋ taamakŋa Cilicia-ġmiuŋułha, 35 Felix-ŋum Paul uqautiniġaa, “Ilvich
pasiritin tikitpata naalaġnigisiñiġikpiñ.” Aasii ilaan tillisiginiġaa Herod-ŋum atanġum
inaani Paul qaunagitquplugu.

24

Jew-ŋuruat Paul-mik Pasitñiḷhat

1 Kiŋuatigun tallimat uvlut Ananias, qaukłiat agaayuliqsit, piqasiqhuni iḷaŋitñik
sivulliuqtiġruat suli maliġutaksraliqirimik atiliŋmik Tertullus-mik tikiññiqsut
Caesarea-mun. Aasii uqaġigaat akikŋautriŋ Paul-kun taavrumuŋa kavanauruamun.
2 Tavruŋautianikmatruŋ Paul, Tertullus uqaġniqsuq itna, “Kamanaqtuatiin
Felix! Tumigiplugu aŋalatillautaułhiñ sivisuruamik aŋuyautairrutiqaqtitkiptigut
suli isumatułipkun ikayuġitin iñuvut tumigiplugich iñugiaktuat iłuaqsruutit.
3 Quyyatigigikput sumiunniiñ nanipayaaq, aasii quyyatiqallapiaġiptigiñ. 4 Aglaan
minġuqtillutin piyumagaluaqnak iŋiġikpiñ naalallaquplugu naiḷiḷugu uqaġiraksraqput.
5 Una iñuk iḷitchuġikkaqput iñukłuqutauplugu, akunġatni Jew-ŋuruat iluqaani

nunami aullaġniiraġaqtuaq akarrutinik suli ilaa qaukłiupluni Nazarene-ŋuruani.
6 Agaayyuvikpaŋmik qaayuġnaqsiḷiuġniałha pisigiplugu uvagut tigukkaqput
atanniġukługu tuvraġlugu maliġutaksraqput. 7 [Aglaan qaukłium aŋuyyiuqtit
qulliqpiaŋata Lysias-ŋum upaktuqhuta uvaptikniñ ivayaaġigaa. 8 Aasii Lysias-ŋum
uqautigaatigut tikiutritquplugich patchisaatnik ilipnun.] Ilvich apiqsruqtaġupku
iḷitchuġinayaqmigiñ ilaaniñ iluqaan akikŋautivut ilaagun." 9 Tamatkuaptuuq atlat Jew-
ŋuruat tavrani tappiġñiġaat Tertullus-ŋum akikŋautaa Paul-kun itnaqhutiŋ, "Iluqani
tamanna uqauttun iḷumutuuruq."

Paul-ŋum Uqapsaaġutriḷha Sivuġaani Felix

10 Taavruma kavanauruam urriqaniġaa Paul nipliquplugu. Paul nipliaqsiñiqsuq,
"Iḷisimagiga iñugiaktuami ukiumi aŋalatchiḷhiñ uumiŋa nunaaqqimik. Quyagigiga
patchisaiyałiksraġa sivuqqapni. 11 Iḷitchuġiraksraġigiñ qulit malġuk uvlut qaaŋianikkalu-
aqtitnagich utlautiłiġa Jerusalem-mun Agaayyutmik kamaksrityaqłuŋa. 12 Jew-ŋuruat
iḷitchuġiŋitkaluaġaatŋa taamavrumani agaayyuvikpaŋmi qapiqsiġiutraġluŋa iñuŋnik
naagaunniiñ akatchiḷuŋa iñuŋnik katimmaviŋmikni tupiġni naagaqaa nanipayaaq
nunaaqqiñi. 13 Naagaunniiñ iliŋisa nalupqinaiyaġlugu piḷguitkaat akikŋautriŋ uvam-
nun. 14 Aglaan nalupqinaiqługu uqautigikpiñ, maliktaullakkiga tamanna apqutaa nutau-
pluni ukpiġiraksram iliŋisa uqaġikkaŋata sagluuqtuaŋuplugu. Sivulliapta Agaayyutaat
agaayumaaġvigigiga, ukpiġigitkaptuuq tuvraqługu maliġutaksraq qaisauruaq Moses-
kun suli aglausimaruat makpiġaaŋitñi sivuniksriqirit. 15 Niġiugaqaqmiuŋaptuuq il-
iŋisitun, itna, Agaayyutim iluqaisa tuquruat iñuich aŋipkaġisipḷugich, nakuuruatlu
pigiitchuatlu. 16 Taatnaqłuŋa ataramik qauġrimmaaġiutillautaqaġuktuŋa patchisaitḷuŋa
sivuġaani Agaayyutim suli iñuich. 17 Iñugiaguraqtuani ukiuni piisaallaqqaaqłuŋa
Jerusalem-miñ utiqtuŋa saagaqaqłuŋa maniŋmik aatchuutinik nunaaqqiġmiuŋuqatim-
nun suli tuniḷḷaġiaqłuŋa. 18 Taamna savaaġipkaqtitlugu paqinniġaatŋa agaayyuvikpaŋmi,
naatchianikama iġġuutiksraqtuġvikaanik atuqtaksraŋisigun Jew-ŋuruat. Tavrani iñu-
giaktuat iñuich iqatauŋitchut uvamni unniiñ qanusiq akarrun inġitchuq. 19 Aglaan
iḷaŋich Jew-ŋuruat Asia-ġmiuŋuplutiŋ ittuat. Taipkuaptuuq uvuŋa sivuġaŋiutiruk-
sraugaluaqtut ilipnun iḷitchuġipkaġiaġlugu akikŋautriŋ piqaġumiŋ qanutchimik uvap-
kun. 20 Ki, ukua iñuich uvaniittuat uqaġilitruŋ paqitaġikkaqtiŋ nalaunġirrutiga
sivuġaŋiusimmałłamni uqaqsittaaqtitchirinun. 21 Aglaan una atausiq nipliutigigiga
makitałłamni sivuġaatni, 'Ilipsi atanniġñiaqpisitŋa ugluvak piqutigilugu ukpiqsriḷiġa
tuquruat aŋitqikkisiñipḷugich.' "

22 Felix-ŋum iḷitchuqsriruam agaayyutikuaġiamik katimałiq umikkaa itnaqhuni,
"Aŋuyyiuqtit qulliqpiaŋat, Lysias, aggiqpan sivunniġisigiga taamna uqavaaġutiksi."
23 Taatnaqman Felix-ŋum tillisiginiġaa aŋuyyiuqtit qaukłiatnun Paul qaunagitquplugu
aglaan tigutaaġisuŋaqnagu, aasiiñ tillisigiplugu iḷannaaŋiñun piqaqtiłhiñaaġuqługu
inuġikkaŋigun.

Paul-ŋum Sivuġaŋiutipkałha Felix-mullu Drusilla-mullu

24 Qavsich uvlut qaaŋianikmiullu Felix Jew-ŋuruamik iḷaqatilik Drusilla-mik tikiññiq-
suk aasii uqaqatigisukługu Paul. Taatnakii Felix tusaapsaaġuktuq ukpiqsriḷikun Christ
Jesus-mik. 25 Paul uqaġaluaqman nalaunŋaruałikun, iŋmun aŋalalgusiḷiksrakun, suli
atanniivium uvluagun tikitchuksrakun Felix isumallaagaqsiñiqsuq. Aasii nipliqhuni,
"Aullałhiñaaġuqtutin pakma. Piviksranitqikkuma qanniġisigikpiñ." 26 Suli ilaan niġiu-
gaġigaluaġniġaa Paul qaitchiñasugalugu maniŋmik. Taatnaqługu ilaan uqaqatigigalu-
aġniġaa akulaiqługu. 27 Aglaan malġuk ukiuk atuumaanikmaknik Porcius Festus in-
aŋiġñiġaa Felix kavanaułhagun. Taatnaqhuni Felix-ŋum iłuaqnaġukhuni Jew-ŋuruanun
isiqtaġituiñaġniġaa Paul.

25

Paul-ŋum Iŋiaqałha Umialiŋmun Rome-mi

1 Tavra Festus taamna piŋasunik uvlianikami tavrani nunamiñi qaukłiġuqamiaglaan
Caesarea-miñ Jerusalem-muŋniqsuq. 2 Tavrani Jew-ŋuruat qaukłiŋich agaayuliqsiŋisa
suli sivulliuqtiġruaŋisa tikiutiniġaich iliŋisa akikŋautigikkatiŋ Paul-kun. 3 Taamna
kavanauruaq Festus apiġiniġaat quyalitqulutiŋ Paul Jerusalem-muktitquplugu. Il-
iŋich sivunniuġaqaqhutiŋ tamaani apqutaani tuqqutchukługu. 4 Festus-ŋum kiuniġai,
"Tasamani Caesarea-mi Paul isiqsimakkauruq. Uvaŋali sivuniqaqtuŋa utitqigukłuŋa.
5 Qaukłiġikkasi Caesarea-muktiłhiñaugisi uvapkun akikŋaġiaġlugu tasamma iñuk sav-
vaqłuksimakpan."

6 Festus taamna itkaluaqami tallimat piŋasuniḷu naagaqaa qulini uvluni. Utiġniqsuq
Caesarea-mun. Uvlutqikman atanġum aquppiviani aquppipḷuni tiliriñiqsuq Paul
tavruŋautitquplugu. 7 Paul tikitman Jew-ŋuruat aggiqatauruat Jerusalem-miñ
qikaqhutiŋ avataanun igḷulisullapiaġniġaat supayaatigun, iḷumutuutilaallapiaġlugich
piḷguisaġmiktigun. 8 Aglaan Paul uqautiginiqsuq iŋmiñun itna, "Savvaġluutaitchuŋa
akikŋaqługu Jew-ŋuruat maliġutaksraŋa unniiñ agaayyuvikpak naagaqaa Rome-
maġmiut umialgata tillisai." 9 Taatnaqman Festus-ŋum quyaliñiaqługich Jew-ŋuruat
apiqsruġniġaa Paul itna, "Jerusalem-mukkumiñaqpich atannikkautyaġutin sivuqqamni
taamani tamatkunuuna akikŋausiapkun?" 10 Paul-ŋum kiuniġaa, "Qikaġuktuŋa
sivuġaani atanniivian Caesar-m, umialgum Rome-mi. Sivunniuġliŋŋa taakmani.
Killuqsaġumiñaitkitka Jew-ŋuruat supayaakun, ilvittuuq taamna iḷisimapmigiñ.
11 Savvaġluktauŋuluŋa piguma uvaŋnun tuqurrutiksrauyumiñaqtuamik iŋiqsruŋitchuŋa
annaguglunŋa anasiñŋuqsautmiñ. Aglaan tamatkua akikŋautaat akikŋaqtima
taŋiġiḷaukpan, kia-unniiñ qaisaksraġiŋitkaaŋa iliŋitñun aŋalataksrauluŋa. Taatnaqługu
Rome-maġmiut umialganun utlautiłiksrapkun iŋiaqaqtuŋa." 12 Tavra Festus-
ŋum uqaqatigiqqaaqługich sivunniuqtini kiuniġaa, "Rome-maġmiut umialgatnun
iŋiaqaqtuatiin, taakmuŋa umialgamun aullaġisirutin."

Paul Sivuġaŋiusimagaat Agrippa-munlu Bernice-munlu

13 Qavsich uvlut kiŋuatigun Umialik Agrippa suli Bernice tikiññiqsuk Caesarea-
mun paġlatyaqługu Festus. 14 Iliŋik qapsiñik uvlianikmaknik tavrani Festus-ŋum
uqautiniġaa umialik Agrippa Paul-ŋum pasikkusiaŋanik itna, "Aŋun-samma uvani
ittuq Felix unisaŋa isiqsiviŋmun. 15 Uvaŋa utlautikama Jerusalem-mun Jew-ŋuruat
qaukłiŋisa agaayuliqsit suli sivulliuqtiġruaŋisa akikŋaqługu uvaŋnun tuqqutitqukkaŋat.
16 Aglaan kiugitka Rome-maġmiut taatnalguiññipḷugich, uvagut uqaqsittaaqtitlaitkikput
pasikkauruaq iñuk uqapsaaġaluaqtitnagu kigiñaaġlugich taipkua pasirai. 17 Taatnaqługu
taipkua pasirai tikitmata uvuŋa piñatchiasuŋaqnagu uvlutqikman isivġiuġukługu
tilisiruŋa taamamna aŋun sivuġaŋiutitquplugu. 18 Taapkua igḷuliqsuutiruat mak-
itnamiŋ akikŋautiksraiññiġaat savvaġluutaanik niġiugikkamnik. 19 Naagatai iliŋisa
uqaksraqtuutigiłhiñaaqsigaat ukpiġusiġmikkun suli iñukun tuquruakun atiqaqtuakun
Jesus-mik Paul-ŋum uqaġikkaŋagun iñuuplugu. 20 Uvaŋa nalupqisrukama qanuq
iḷitchuġiniałiksraŋatnik tamatkua, apiqsruġiga Paul ilaa piyummatiqaġayaqmagaan
Jerusalem-mułiksraŋagun tamatkunuuna uqaqsittaaġiaġuni tasamani. 21 Aglaan Paul-
ŋum iŋiaġikkaŋa ataniġmuutitqupluni Caesar-mun umialiŋmun Rome-mi. Taatnaqłuŋa
tiligiga qaunagitquplugu tuyuġiniałhanunaglaan taakmuŋa umialiŋnun." 22 Agrippa-
m nipliutiniġaa Festus, "Taamamna aŋun tusaayummiuqmiñiġiga." "Uvlaakuġuqpan
tusaagisiñiġiñ," Festus-ŋum kiuniġaa.

23 Uvlaakuagun Agrippa-lu Bernice-lu utlautiniqsuk atnuġaallauqhutik savaktituum-
maġmik. Isiqtut katimmaviŋmun piqasiqhutik qaukłiġñik aŋuyyiuqtinik suli nunaaqqim
sivulliuqtaiñik. Festus-ŋum tillisiginiġaa Paul tavruŋautitquplugu 24 nipliqhuni, "Ataniiq
Agrippaa suli iluqasi uvaniiqatauruasii! Una aŋun ittuq iluqaġmiŋ Jew-ŋuruat uvani suli
Jerusalem-mi pasikkaŋat uvaŋnun niplirautigiplugu iñuuruksraunġiġñipḷugu. 25 Aglaan
paqitchiḷguitkiga qanutchimik tuqurrutiksraŋanik. Aasii ilaa Caesar-mun iŋiaqaq-
man sivunniutigiga tuyuġisukługu taakmuŋa. 26 Aglaan nalupqinaitchuamik piitchuŋa

agvisiksraŋanik Paul-ŋum umialimnun tuyuksramnik. Taatnaqługu sivuġaŋiutipkaġiga
ilipsitñun, suvaluk sivuqqapnun, Umialiik Agrippaa, iḷitchuġiniurapsaaqqaaġlugu
aglaaksranikkasugaluŋa qanutchimik. 27 Uvamni nalaunŋaitḷuni tuyuqałiksraq isiqtamik
Rome-mun nalupqinaiqługu akikŋautiksraitḷuni ittuamik."

26

Paul-ŋum Uqapsaaġutriłha Iŋmiñik Sivuġaani Agrippa

1 Agrippa-m nipliutiniġaa Paul, "Ilvich uqautigiłhiñaaġuqtutin ilipkun." Tavra Paul
isakługich argaŋni aullaġniiñiġaa itna, 2 "Umialiik Agrippaa! Uvaŋa quviasullapiaq-
tuŋa uvlupak sivuqqapni uqaġviqaqtitaułłapkun tamarrumuuna iluqaġmiŋ Jew-ŋuruat
akikŋautaatigun uvamnun. 3 Ilvich suvaluk iḷisimmaaġiksutin iluqaitñik Jew-ŋuruat
ilitqusiatnik suli uqaksraqtutigisuukkaŋitñik. Taatnaqługu iŋiġikpiñ naalaġnitqupluŋa
qiñuiġutin.
4 "Iluqaġmiŋ Jew-ŋuruat iḷisimagaat iluqaan iñuuniałiġa, atakkii nutaułłamniñaglaan
iñuuniaqtuŋa iñumni nunamni suli Jerusalem-miḷu. 5 Uqałhiñaaŋurut iḷisimakkaqtiŋ
uqautigisugluŋa piyumiŋ. Iḷisimapmiut aullaġniiłhaniñaglaan iḷagitilaamnik Pharisee-
ŋuruanun tuvraiñiapiaġaqtuat maliġutaksranik pitḷuglugu atlaniñ. 6 Pakma qikaq-
tuŋa uvuŋa atanniqsaksraġukłuŋa piqutigiplugu niġiugaqałiġa Agaayyutmun immiu-
maniałhanik akiqsruutmiñik sivulliaptiknun. 7 Iluqatiŋ qulit malġuich qitunġaġiich
sivulliapta niġiugigaattuuq Agaayyutim akiqsruutaa agaayumaaġvigikkaqtiŋ uvluġaġip-
man. Umialiik, taavrumuuna niġiugaqaġnipḷuŋaptuuq patchisiqutigaatŋa Jew-ŋuruat.
8 Suvaata Jew-ŋuruasi ukpiġilguitpisiuŋ Agaayyutim aŋipkaitḷałha iñuŋnik tuquŋaru-
aniñ?
9 "Uvaŋaptuuq isumaqaġaluaqtuaŋaa piyumiñaġniqtutilaaptun akikŋaqtuġukługich
iñuich Jesus Nazareth-mium maliġuaqtai. 10 Taatnaiḷipḷugu savaaqaqłuŋa
Jerusalem-mi. Qaukłiŋitñiñ agaayuliqsiniñ akuqtuiruŋa aŋalatchirrutiksramnik
Agaayyutim iñugiaktuat iñui isiqtaupkatlasipḷugich. Tuqqutaksraġuqmatigik
iḷaupmiraqtuŋa qaukłiġñi. 11 Iñugiaktuani anisiŋuqsaqługich Jew-ŋuruat katraġviŋitñi
piiḷaaġipkaġniaqługu ukpiġikkaŋat. Uvaŋa qinnausimavaitḷugich aullaaġaqtuŋaunniiñ
uŋasiksuamun nunaaqqiñun tamatkua naŋititchukługich.

Paul-ŋum Uqałha Mumiłiġmigun

12 "Taatnatchimik piqusiqłuŋa Damascus-mun aullalgitchuaŋaa aŋalatchisaigun suli
tillisaigun qaukłiŋisa agaayuliqsit. 13 Umialiik, igliłłamni uvluqpaguqtuami qauma
siqiñiġmiñ qaumatluŋniqsuaq qiñiġiga. Puuqtiġaatigut taapkualu igliqatitka qau-
manġum pakmakŋa. 14 Iluqata katakapta nunamun nipi tusaagiga Hebrew-liraaqhuni
uqaqtuaq uvaŋnun, 'Saul, suvaata nagliksaaqtitpiŋa? Ilipnun atniaqsiñaqtutin
akiḷḷiḷiuqapŋa atripḷugu natmaksiġvik atniaqtitaqtuaq akiḷḷiḷiqsuikami iñumi anau-
taŋanun.' 15 Apiqsruġiga, 'Ataniiq, kisuuvich?' Atanġum nipliutigaaŋa, 'Jesus-
ŋuruŋa nagliksaaqtitaġikkan. 16 Makittin! Sagviutigikpiñ nalunaiġiaqługu savaktiksraq-
taaŋułhiñ uvaŋnun. Uqautritqugikpiñ iñuŋnik iḷitchuġikkapnik uvapkun uglupak suli
iḷitchuġipkaġumaakkamnik ilipnun aquagun. 17 Uvaŋa annautigisigikpiñ Jew-ŋuruaniñ
suli Jew-ŋuŋitchuaniñ tuyuġigupkiñ iliŋitñun. 18 Ilvich aŋmaqsruġisigitin irigikkaŋich
mumiksillugich taaqtuamiñ qaumaruamun suli tuunġaum saŋŋianiñ taavrumuŋa
Agaayyutim saŋŋianun. Tunŋaviñigutiŋ uvamnik natqigutigisigitka killuqsautiŋich
aasiisuli iḷaliutiniaġlutiŋ Agaayyutim iñuŋiñun piksraqtaaġikkaŋiñun.'

Paul-ŋum Quliaqtuałha Savaaġmigun

19 "Umialiik Agrippaa! Taatnaqłuŋa savaaqaqtuŋa tupigiplugu qiñiqtirrusiaġa
pakmakŋa. 20 Quliaqtuaqtuŋa sivulliuplugu Damascus-mi Jerusalem-miḷu, kiŋuagunsuli
iluqaani Judea-mi akunġatniḷu Jew-ŋuŋitchuat. Uqautigitka iñupayaat mumiquplugich
killuqsautiŋitñiñ Agaayyutmun aasiiñ iñuuniagaqsitquplugich simmikkauŋaruatitun.
21 Taamna pisigiplugu Jew-ŋuruat tigguġlukłuŋa agaayyuvikpaŋmi tuqunniuraġaatŋa.

22 Uvlupaŋnunaglaan Agaayyutim ikayuqłuŋa qikaqtitkaaŋa uqatlasipḷuŋa iluqapsitñun
kamanaġniaŋitchuanunlu kamanaqtuanunlu. Tamanna uqaġikkaġa atrigigaa
uqautigikkaŋata sivuniksriqirit Moses-ŋumlu atuumagisiñipḷugu 23 taamna
Christ-ŋuruaq nagliksaaqtuksraunipḷugu, suli sivulliuruksraupluni aŋitqiksuaniñ
tuquŋaruapayaaniñ iḷitchuġipkaġlugulu anniqsuġiaq iluqaitñun Jew-ŋuruanunlu Jew-
ŋuŋitchuanunlu."

24 Taatnaiḷipḷugu Paul uqaqman Festus-ŋum nipitusipḷuni nipliutiniġaa, "Paul! Ilvich
isumaiḷaġuqtutin. Iḷitpauraqsimałiqpich kinnaŋaaġuigaatin." 25 Paul-ŋum kiuniġaa,
"Kamanaqtuatiin Festus! Uvaŋa isumaiḷaġuŋitchuŋa. Uqautiqaqtuŋa iḷumutuupluni
ittuamik. 26 Uqautiłhiñaugiga umialiŋmun taluqsrautaiġḷuŋa atakkii iḷisimagaa Agaayyu-
tim uqałhagun suli anniqsuqtimigun. Nalupqiginitchiga iḷitchuġiłha supayaamik Jesus-
kun atakkii iluqani atuumaŋitchuq iriġaqtuġuni. 27 Umialiik Agrippaa! Ukpiġivigich
sivuniksriqirit uqautaat? Iḷisimagiga ukpiqsrisilaan tamatkuniŋa." 28 Tavra Agrippa-
m nipliutiniġaa Paul, "Ayyai, ukpiqtuaġuqtitqayauraġikma." 29 Paul-ŋum kiuniġaa,
"Agaayyutmun iŋiqsruqtuŋa ilvich suli atlat naalaqtuat uvaŋnun uglupak maliġuaqsiu-
titquyumaplugich Christ-kun uvaptun, aglaan itna kalimñiqsuġayaitchut."

30 Taatnaanikman Paul umialiglu kavanauraġlu Bernice-lu suli atlallu makinniqsut
31 aasii aniḷhiñaqhutiŋ uqaaqsiñiqsut avatmun, "Manna aŋun piŋitchuq sumik tuqur-
rutiksraġmiñik unniiñ isiqsiviŋmi irrutiksraġmiñik." 32 Tavra Agrippa-m nipliutiniġaa
Festus, "Tamanna aŋun pituiġayaġniqsuaq iŋiaqaŋitpan Caesar-muguguni."

27

Paul-ŋum Rome-muŋniałha

1 Sivunniuġutauŋanikman tiŋiḷġaqsiġviksraqput Italy-mun qaiññiġaich Paul-lu
atlat isiqtatlu Julius-mun aŋalataatnun aŋuyyiuqtit taggisiqaqtuat aŋuyyiuqtaiñik
Augustus-ŋum. 2 Umiaqpaŋmun Adramyttium-mikŋaqtuamiñ ikirugut Asia-
mun aullałhiñaaġuġniqsuamun. Aristarchus Macedonia-ġmiu Thessalonica-miñ
piqataupmiuq uvaptikni.

3 Uvlutqikman tikitchugut Sidon-mun. Julius-ŋum iłuaqqutiplugu Paul iḷannaaŋi
tavrani qiñiġiaqtitkai qaitchitquplugulu inuġikkaŋiñik. 4 Tavrakŋa aullalgitñapta
anuġim paġġaġuutigaatigut. Qikiqtam Cyprus qamanġagun tiŋilġaqsiaqsirugut.
5 Siñiqsraqtuallakługik Cilicia-lu Pamphylia-lu tikitchugut Myra-mun Lycia-miittuamun.
6 Tavrani Julius paqinniqsuq umiaqpaŋmik Alexandria-miñ igliġniaġniqsuamik Italy-
mun. Ilaan ikipkalgitkaatigut taavrumuŋa. 7 Tiksiuraaqhuta iñugiaktuani uvluni
atakkii anuqłiqpaitḷuni. Arguġianniuqhuta tikiḷġataqtugut akianun nunaaqqim Cnidus.
Nigiqłuum igliqtitchumiñaiqmatigut nalġuġuta tiksiaqsirugut qamanġagun qikiq-
tam Crete naŋaqqaaqługu nuvuġaq Salmone-mi. 8 Piyaqniułikun siñiqsraqtuaqługu
tikiḷġataġikput qamannillautaġvik qaniŋaniittuaq nunaaqqian Lasea-m.

9 Taavrumani nunaaqqimi uvliuqtugut iñugiaktuani. Nuyuaġnaqsisigaatigut
ikaaqsałiksraŋanun taġiuqpaum atakkii ukiaksraqhuni Jew-ŋuruat uvlua uisauraaġviat
qaaŋianikman. Taatnaqhuni Paul-ŋum alġaqsruġniġai taapkua 10 itnaqhuni, "Aŋutiit,
iḷitchuġigiga aullalgitchupta uvakŋa iglaułiqput navianaġisipḷugu. Usiavutlu
umiaqpaglu unniiñ iḷaŋisa iñuich nuyuaġnaġisiruq piyaqqułiksraŋatigun." 11 Aglaan
Julius naalatluŋniqsuq uqaġikkaŋanun aquttaanunlu iñuanunlu umiaqpaum
nipliutaaniñ Paul-ŋum. 12 Taamna qamannirvik iłuaqnaŋiññiqman umiaqpaum
ukiuvigilugu pikpagu iñugiatluktuat ayakkumaniqsut tavrakŋa tikitchaġukługu Phoenix
piyumiñaġumiŋ. Taamna qamannirvik Crete-mi sanmiruaq uŋallamullu nigiqpamullu,
taamamna ukiuvigisukkaat.

Aŋniġuqpaurałiq Taġiumi

13 Tavrani uŋallaaġiksiḷġataġniqman taapkua isumaniqsut sivunniukkaqtiŋ atuuma-
sukługu. Kisat nuqinniġaich aasiiñ tiksiaqsipḷutiŋ qikiqtam siñaagautlaniqtutilaaġmik-
tigun. 14 Aglaan akuniisuŋaqani anuġiqłuk nigiqpaġniqsuq anuqqałłaqhuni qikiqtam
tuŋaaniñ. 15 Anuġim akikŋaqmagu umiaqpak paalguiġñiġaat anuġi sivuniġikkaġmiñun
aasii nikaliqhuta tiktaurugut. 16 Apqusautilgitñapta mikiruurami qikiqtami Cauda-
mik atiligaami qamanniłaurallaktugut. Aasii sakuugutiqaqhuta ikiniaġikput umiayau-
raq. 17 Taamna umiayauraq ikianilġiñaqman taapkua iñuich akłunaanik nimiqsru-
aqsigaat umiaqpak. Nuyuaqhutiŋ ikkalġiḷiksraġmiknun Syrtis-mi tiŋilġautaiġñiqsut
tiktaułiġmikni. 18 Aŋniqpauraq qasullaŋitchuq. Uvlaakuġuqman umiaqpak usiiqsaaġaat.
19 Uvlut piŋayuatniasii umiaqpaum suqutnai igitkaqsigaich. 20 Uvluni iñugiaktuani
siqiñiq naagaqaa uvluġiat qiñiŋitchivut aasii aŋniqpauraq qasullaŋitḷuni. Tavrakŋaasiiñ
niġiugaġiŋaiġikput annałiksraqput.

21 Uvvaasiiñ akuni taapkua iñuich niġiŋitmata Paul-ŋum qikaqhuni aŋutit
sivuġaatnun nipliutigai, “Aŋutiit, naalaġnigupsitŋa ayasuŋaqasi Crete-miñ tamanna
atuumanayaitchuqsuli, usiavutunniiñ iginnayaitkivut. 22 Aglaan pakma iŋiġipsigiñ,
qapiqasi! Nallipsiunniiñ tammaiyumiñaitkaa iñuułłi, umiaqpak kisimi piyaqquġisiruq.
23 Atakkii marrumani unnuami makitaniqsuq saniqqamni isaġulga Agaayyutim
ukpiġikkaġma agaayumaaġvigisuukkaġmalu, 24 nipliutipluŋa, ‘Paul, iqsiñak!
Tikitchuksraurutin Caesar-mun Rome-mi. Piqutigilutin Agaayyutim annautigisigai
iñupayaat usiaqsiqsuat uumani umiaqpaŋmi.’ 25 Taatnaġusi aŋutiit, nikaliqasi!
Ukpiġigiga Agaayyun taatnallapiaġisiḷha uqaġikkaŋatun uvamnun. 26 Aglaan qikiqtat
iḷaŋatnun tipiniaġaatigut.”

27 Akimiaġuutaiḷaġutaatigun unnuat tiŋitaułłaptikni anuġimiñ Mediterranean taġi-
uŋani, unnuaq qitiqquqman tiŋilġausiqirit iḷimatchaktut qalliaqsipḷuta nunamun.
28 Taatnaqhutiŋ kivitchiñiqsut ititilaaġutmik aasii iḷitchuġiniġaat imġum ikkagliłha
iñuiññaqtun isaŋniqtun. Igliqtaaqtuallakhuta uuktualgitmatruŋ iḷitchuġiniġaat akimiaq
isaŋniqtun ititilaanikhuni. 29 Iliŋich aniyatchaŋniqsut umiaqpak ikkalġiññasug-
alugu iyaġaŋnun. Taatnaqhutiŋ niŋitchiñiqsut sisamanik kitchanik umiaqpaum
aquagun aasiiñ uvluqsiaqsipḷutiŋ. 30 Tiŋilġausiqirit qimakkumaatchaŋniqsut umiaq-
paŋmiñ. Nipliŋŋuaqhutiŋ iłuaqsruityaqtuqhutiŋ kitchanik sivuani umiaqpaum aasiiñ
niŋitchipḷutiŋ umiayauramik imiġmun. 31 Aglaan Paul-ŋum nipliutiniġai aŋuyyiuqtit
aŋalataatlu itna, “Ukua tiŋilġausiqirit inġitpata ikimatuiñaġutiŋ umiaqpaŋmi ilipsi
annakkumiñaitchusi.” 32 Taatnaqhutiŋ taapkua aŋuyyiuqtit kipputiniġaat umiayauraq
aasii tiŋititlugu.

33 Uvluq qauŋuraagaqsipman Paul-ŋum niġitquaqsiñiġai, “Akimiaġuutaiḷami uv-
lumi utaqqirusi anuġaiḷiksraŋanik niġigaluaqasi sumik. 34 Uvlupak niġiḷḷaqupiaġipsi.
Niġiruksraurusi iñuusugusi pigupsi. Suli nalupqinaiqsruutigipsi annakkisiḷiksrapsi-
gun.” 35 Taatnaqqaaqługich Paul tigusipḷuni qaqqiamik sivulliuplugu iŋiqsruqhuni
Agaayyutmun sivuġaatni taapkua avguqługu taamna qaqqiaq niġiaqsiñiqsuq. 36 Taapkua
iluqaġmiŋ piyumatchakhutiŋ niġiaqsipmiñiqsut. 37 Iluqaġmiŋ iñugiaktilaaŋat tavrani
umiam usiaŋi 276 inniqsut. 38 Iliŋich niġisuiġataanikamiŋ umiaqpak usiiqsaagaqsiñiġaat
igitlugu mukkaaksraq taġiumun.

Umiaqpaiyałhat

39 Uvluq qaupman tiŋilġausiqirit iḷisaġitḷaiññiġaat nunam siñaa. Aglaan qaman-
nirviksramik tautuŋniqsut. Iliŋich sivunniġñiqsut taiñuŋa siñiqłisitchaġukługu umi-
aqpak piyumiñaġumitruŋ ikkalġisillugu nunamun. 40 Taatnaqhutiŋ kitchat akłu-
naaŋich kipluġniġaich tasamuŋa unikługich kitchat taġiumun suli akłunaaŋik aquutmiŋ
qiḷġutaiqługik. Kiŋuagun sivuġutriŋ tiŋilġautaq nuqitlugu anuġimun tiŋitquplugu
umiaqpak sivukkiqsinniġaat nunamun. 41 Aglaan umiaqpak ikkalġiññiqsuq. Sivua
aulayakkumiñaiqsipiaqhuni aasiiñ aqua piiyaqtaaqsiñiġaa qaim tutqataġvigiplugu.

42 Aŋuyyiuqtit tuqqutchuaqsiḷgiññiġaich isiqtapayaat nalliat-samna puuvraġuni nunamun aullaunasugalugich. 43 Aglaan Julius-ŋum anniġiplugu Paul taatnasiġaquŋiññiġai.
Tiliḷhiñaġniġai iñuich puuvratlaruat misigaġlugich tulaktiqataquplugich nunamun.
44 Unniiñ puktaġusiqsuġlugich umiaqpaviñiġmik nunniaquplugich. Tavra iluqata annaktugut nunamun.

28

Malta-mi Qikiqtamiiłhat

1 Annaanigataqapta iḷitchuġigikput taamna qikiqtaq atiqałha Malta-mik. 2 Maltaġmiut iłuaqqutiaqsigaatigut tukkuġiksitluta. Uvvaasiiñ sialuguqhuni alappaaġuqman taapkua ikniqsuutigaatigut quyalipḷuta. 3 Paul qirriqsuisaqmiuġlu ikniġmun. Nimiġiaq sagviġñiqsuq, uunaŋan ikniġum iqiiqsitlugu aasiiñ argaiñun nipitiqhuni. 4 Taapkua qikiqtam iñuiñ qiñiqamitruŋ nimiġiaq niviŋaruaq Paul-ŋum argaiñi uqaaqsiñiqsut avatmun itna, “Una aŋun iḷumun iñuaqtuqtauniqsuq. Annakkaluaqhuni taġiumiñ pakmapak tuquruksrauniqsuq savvaqłuutmigun.” 5 Aglaan Paul-ŋum ipsuktiġniġaa taamna nimiġiaq ikniġmun piyaqqusiallasuŋaqani. 6 Taapkua qikiqtaġmiut niġiugiaqsiñiġaat puviłiksraŋa naagaqaa tavrauvaa tuquliłiksraŋa Paul-ŋum. Takiruami qiñiŋitñamiŋ sumik atlayuaġnaqtuamik Paul-mi isummiġitqiŋñiqsut itnaqhutiŋ, “Ilaa agaayyutauvaluŋniqsuq.”

7 Qaniŋani tulagvipta qikiqtam qaukłiġikkaŋa atilik Publius-mik nunautiqaġniqsuq. Taavruma iñuum iłuaqqutipluta tukkuqaqtitkaatigut piŋasuni uvluni. 8 Publius-ŋum aapaŋa atniġñaqniqsuq uunaqłukhuni suli itiktaliqhuni auvyuliŋmik. Paul-ŋum utlaŋniġaa qiñiġiaqługu aasii agaayupluni patikługu argaŋmiñik mamititlugu. 9 Paul mamititchipman taavrumiŋa qikiqtam iñuiñ tavruŋautiaqsiñiġaich atniġñaqtuapayaaŋi aasiiñ Paul-ŋum iłuaqsipkaqługich iluqaitñik. 10 Iñugiaktuanik aatchuutinik qaitchigaatigut suli aullałhiñaaġuqapta umiaqpak usiḷḷiġñiġaat inuġikkaptiknik iglaugupta.

Malta-miñ Rome-mułhat

11 Piŋasuni tatqiñi tavrani itqaaqhuta aullalgitchugut umiaqpakun atiqaġniqsuakun Malġiŋñik Agaayyutiŋŋuanik. Taamna umiaqpak Alexandria-ġmiutaq ukiuniqsuaq taavrumani qikiqtami. 12 Aullaanikapta tikitchugut nunaaqqianun Syracuse-ŋum tavraniasiiñ nayuutipluta piŋasuni uvluni. 13 Aullalgitñapta tikitchugut nunaaqqianun Rhegium-ŋum. Uvlutqikman uŋallamiñ anuqłiġuġniqsuq. Tikitkikput malġuŋni uvluni nunaaqqia Puteoli-m. 14 Taavrumani nunaaqqimi paqitchirugut iḷaŋitñik ukpiqtuanik aasii aiyugaaġaatigut nayuquplutiŋ akunniqsaami, aasiiñ tavrakŋa aullalgitḷuta Rome-mun nunakun. 15 Taamapkua ukpiqtuat Rome-mi tusaaniqsut tikiññipḷuta. Aullaġniqsut paaġiaqhuta nunaaqqimun atiqaqtuamun Nullaġvianik Appius-ŋum aasii iḷaŋisasuli nunaaqqimun atiqaqtuamun Piŋasunik Tukkumaviŋñik. Paul-ŋum qiñiqamigich taapkua ukpiqtuat Agaayyun quyagaa qapiŋaipsaaqhuni.

Paul-ŋum Rome-miiłha

16 Tikitñapta Rome-mun iniqaqtitkaat iŋmigun aŋuyyiuqtimik munaqsriḷiqługu.
17 Aquagun piŋasut uvlut Paul-ŋum Jew-ŋuruat qaukłiŋisa tavrani aiyugaaġniġai katimaqatigisukługich. Iliŋich katianikmata nipliutiniġai, “Aniqatiumaaŋ, uvaŋa piŋitkaluaqtitluŋa qanutchimik akikŋaġlugich iñugikkavut naagaqaa maliġuaqtaksraŋat sivulliapta qaisauruaq uvaptiknun tiguraurunja Jerusalem-mi Rome-ŋum kavanaŋanun qaisaupluŋa. 18 Rome-maġmiut kavanaŋata [Felix-ŋum] apiqsruqtaġaluaġaatŋa, anipkaġluŋa piḷitchukłuŋa iḷitchuġiŋitñamitruŋ sumik tuqurrutiksramnik. 19 Aglaan Jew-ŋuruat akiḷḷiḷiutipmata anipkaquŋitḷuŋa, nunuripḷuŋa naŋaġviiqama iŋiaġigiga Caesarmun atanniqupluŋa, piitkaluaqłuŋa qanutchimik akikŋautiksramnik iḷagikkamnun.
20 Taatnaqłuŋa iŋiaġigiga qiñiġukhusi uqaqatigisukhusi, atakkii ukpiġigiga niġiugaġikkaŋat taimña Israel-aaġmiut Christ tikiumaaniłha aasii taamna pisigiplugu pituutaqaqtuŋa.” 21 Taapkua Jew-ŋuruat kiuniġaat, “Akuqtuiŋitchugutsuli aglaŋnik ilipkun

Judea-miñ unniiñ aniqatiuvut tikiutriŋitchut tusaayugaaġiitchuanik ilipkun taamakŋa.
22 Aglaan isummatitin tusaayumagivut. Iḷisimagikput nanipayaaq iñuich akikŋautiqałhat
tamatkuniŋa ukpiqsripḷutiŋ iliptun tikiumaaniłhanik Anniqsuqtim.”
23 Tavrani nalunaiqsiñiqsut kattutitqiḷiksraŋanik Paul-ŋum, aasiiñ taimña uvluq tik-
iumapman iñugiaktuat utlautiniqsut Paul-ŋum inaanun. Uvlaaŋaniñ unnugataqti-
tlugu ilaan kaŋiqsipkaġniġai Agaayyutim aŋaayuqautaanik. Ilaan maliksuktinniaġniġai
Jesus-mik itqaaqtuutiplugich iluqatik maliġutaksraŋa Moses-ŋum suli sivuniksriqirit
aglaaŋitñik. 24 Taatnałhani iḷaŋich iñuich ukpiqsriḷiġñiqsut uqaġikkaŋigun, iḷaŋiḷḷi iñuich
arguaqtuġniqsut. 25 Taapkua katimaruat qasuġniqsut atinġiqhutiŋ iŋmiknun Paul-
ŋum uqaġianikmauŋ una, “Ipqitchuaq Irrusiq nalaunniqsuq uqaqami sivulliapsitñun
sivuniksriqirikun Isaiah-kun itna,
26 ‘Aullaġutin uqautityakkich taamapkua iñuich:
Tusaagaluaġupsi kaŋiqsiyumiñaitchusi
suli qiñiġumaaġaluaġupsi iḷitchuqsriyumiñaitchusi.
27 Atakkii makua iñuich uummatiŋich pitchiġiiḷiġñiqsut,
tusaasunġitḷutiŋ supayaamik iritiŋlu siquplugich.
Utitqiñġitchut Agaayyutmun mamitiłiksraġmiknun
atakkii qiñitlaitḷutiŋlu tusaatlaitŋutiŋlu kaŋiqsitḷaitḷutiŋlu,
Agaayyun uqaqtuq.’ ” *Isaiah 6:9-10*
28 Suli Paul-ŋum uqapsaaġniġai, “Iḷitchuġiraksraġigiksi Agaayyutim tusaayugaallau-
taŋa tuyuułha Jew-ŋuŋitchuanun. Taipkuataimma tusaagisigaat.” 29 [Paul taatnaqman
Jew-ŋuruat aniñiqsut uqavaaqhutiŋ iŋmiknun atqunaq.]
30 Paul iñuuniaġniqsuq tavrani Rome-mi malġuŋni ukiuŋni, iniqaqhuni iŋmigun
inilġusiqsuqługu, paġlaplugich iluqaisa qiñiġiaqtaqtini. 31 Quliaqtuaġviginiġai Agaayyu-
tim aŋaayuqautaagun suli Atanġuruakun Jesus-kun, iḷisautiplugich taluqsrautaiqhuni
uqaqsaiḷiraqtaitḷuniḷu.

Paul-ŋum Tuyuutai Rome-maġmiunun

1 Paul-miñ savaktaaniñ Christ Jesus-ŋum. Agaayyutim piksraqtaaġigaaŋa quliaq-
tuaġitquplugu tusraayugaallautaq 2 akiqsruutigikkaŋa iŋiḷġaan sivuniksriqirimigun.
Taamna akiqsruun aglausimaruq ipqitchuani makpiġaaŋani. 3 Tusraayugaallautaq
uqaqtuq Agaayyutim iġñiŋagun, Jesus Christ-kun atannaptigun. Piqutigiplugu
iñukmiqnisaułha aniruq kiñuviaġiplugu David-ŋum, 4 aasiiñ piqutigiplugu
agaayyutmiqnisaułhalu. Agaayyutim aŋipkaqmagu ilaan tuqułhaniñ uqautiniġai
iñupayaat nalupqinaiḷikun Jesus Iġñiġiñipḷugu suli qaitchiñipḷugu saŋŋiñi
ilaanun. 5 Uumuuna Christ-kun Agaayyutim iłuaqqutigaaŋa piksraqtaaġipluŋa
uqqiraqtautqupluŋa sivulliquplugich iñuich iluqaani nunami ukpiqsriḷiksraŋatnun
suli tupiksriḷiksraŋatnun. Taamna savaaġigiga Christ-mun. 6 Ilipsi ittuani Rome-mi
tuqłukkaupmiusri pigitquplusri Jesus Christ-mun. 7 Aglaktuŋa uumiŋa tuyuqsriugamik
iluqapsitñun Rome-mi ittuanun. Agaayyutim piqpagiplusri tuqłukkaġigaasri ipqiḷḷusri
iñugisrukhusri. Agaayyutimtuq Aapapta suli atannapta Jesus Christ qiñiqtillaŋniaġlisi
iłuaqqutriḷiġmiñik suli qaitchiḷusri qiñuiññamik.

Quyałiq

8 Sivulliuplugu quyyatigigiga Agaayyutiga Jesus Christ-kun pisigiplusri. Iñuich
nanipayaaq nunami uqaġigaat kamanaqtuaq ukpiqsriḷiqsi. Taatnaqługu quyagiga
Agaayyun. 9 Agaayyun savautigiga iluqaaniñ uummatimniñ uqautigikapku
tusraayugaallautaq iġñiŋagun. Agaayyun iḷisimaruq taiyułiġa ilipsitñik
agaayupayaaqama. 10 Agaayuruŋa tikiḷḷaŋniaġukłuŋa ilipsitñun. Atuummigisiruq
Agaayyutim pitqukpaŋa. 11 Qiñiġullapiaġipsi qaitchisukhusri irrutchim aatchuutaanik
saŋŋiksritquplusri. 12 Itnaami, ikayuutiruksraurugut avatmun ukpiqsriḷikun
pigikkaptigun. Ukpiqsriḷłapsi ikayuġisigaaŋa suli ukpiqsriḷiġma ikayuġisipmigaasri.
13 Aniqatiumaaŋ, iḷisimatqugipsi uumiŋa. Iñugiaktuami aggiġumagaluaġaqtuŋa
ilipsitñun quliaqtuaġukłuŋa, qiñitlasiḷuŋa ukpiqsriruanik sayyiqsilaaqtuanik
suli killiqirauruanik annautrauruanik atriḷugu suraġałiġa atlani nunani, aglaan
piñġitchaqtuŋa. 14 Savautiraksraġigitka iluqaisa iñuich, iḷisimaruatlu naluruatlu,
puqiksuatlu puqiitchuatlu. 15 Taatnaqłuŋa quliaqtuaġisrullapiaġiga tusraayugaallautaq
ilipsitñun ittuanun Rome-mi.

Tusraayugaallautaq Saŋŋiqaqtuq

16 Nalupqisruutiginġiḷḷapiaġiga tusraayugaallautaq atakkii saŋŋigigaa Agaayyutim.
Taavrumuuna saŋŋikun ilaan anniqsuġaa kisupayaaq ukpiqsriruaq [Christ-mik], sivul-
liuplugich Jew-ŋuruat sulipsuuq Jew-ŋunġitchuat. 17 Taavruma tusraayugaallautam
sagviġñiġaa Agaayyutim nalaunŋasripchaiḷha iñuŋnik iŋmiñi. Agaayyutim nalaunŋas-
ripchaiḷha iñuŋnik aullaġniiruq suli isrukłitchaaqhuni ukpiqsriḷikun, aglausimaru-
atun Agaayyutim makpiġaaŋiñi, “Iñuk nalaunŋasripkakkauruaq ukpiqsriḷiġmigun iñu-
ugisiruq.”

Iluqatiŋ Iñuich Killuliqiraurut

18 Agaayyutim sagviġñiġaa qiḷaŋmiñ qanuq ilaan anasriññuqsaiñiałha iluqaanik
pigiitchuanik suli nalaunŋaitchuanik iñuich atukkaŋatnik. Iriġaat iḷumutuuruaq
pigiiḷiqiłiġmiktigun. 19 Tamanna iḷisimanaqtuaq Agaayyutikun nalunaitkaluaqtuq
iñuŋnun takku Agaayyutim iḷitchuġipkaġniġaa iliŋitñun. 20 Taimakŋaqaŋa Agaayyutim
iñiġaluaqtitnagich supayaat iñuich kaŋiqsiḷgugaat Agaayyutim agaayyutaułha
suli qiñitlaplugu saŋŋiqaqtilaaŋa kamanaqtuamik isruiḷaamik. Taatnaqhutiŋ
iñuich patchisiksraitchut. 21 Iḷisimagaluaqługu Agaayyun kamaginġitchaat unniiñ
quyanġitchaat. Isrumałhat atuġumiñaiqsuq suli isrumaŋich kaŋiqsitḷaiqhutiŋ
taaqsisiniġai. 22 Uqavigaaqhutiŋ isrumatunipḷutiŋ isrumatunġipiaqtut. 23 Suksraaġaat

kamanałha Agaayyutim tuquyumiñaitchuam, aasriiñ simmiḷiutigaat taamna kamanałiq
putqataqhutiŋ atriñun qiññaliŋnun tuquyumiñaqtuatun iñuktun tiŋmiuratunlu
niġrutitunlu nimiġiatunlu. 24 Taamna pisigiplugu, Agaayyutim pilitkai iñuich
killiqisułhatnun. Iliŋich killuqsaqtaurut malikługich pigiitchuat kipiġniuġutitiŋ aasriiñ
atugaġiplugich timigikkatiŋ kanŋunaqtuakun avatmun. 25 Simmiḷiutigaat Agaayyutim
iḷumutuułha sagluuqtuamun suli putqataġvigiplugich savautiplugiḷḷu sut iñuich
iñiqtaŋich. Aglaan putqataġviginġiġaat savautilugu Agaayyun iñiqsiruaq supayaanik,
taamna Agaayyun quyagiraksraġaluaqtiŋ qaŋavak. Taatnatuq. 26 Taatnaqługich
Agaayyutim iñuich pilitkai kanŋunaqtuakun kimmutaatnun. Aġnat simmiḷiutiplugu
iḷaqatigiiḷiq sayuŋałiġmun atugaġiplugich timitiŋ atlanun aġnanun. 27 Taatnatun
aŋutit nutqautiplugu iḷaqatiqałiq aġnamik aglaan piqaġuŋniqsut atlanik aŋutinik.
Aŋutit kanŋunaqtuakun sayuŋaqatiniktut atlanik aŋutinik, aasriiñ timigikkaġmiktigun
akuqtuipmiñiqsut nalaullugu anasriñŋuqsautmik tamarrumuuna nalaunŋaitchuakun
savaaġmiktigun. 28 Iñuich pigisrunġiqmatruŋ iḷumutun iḷitchuqsriḷiksraq Agaayyutmik,
Agaayyutim pilitkai qaayuġnaqtuamun isrummatmun. Taatnaqhutiŋ pigiiḷiqisruktut
atuqtaksraġinġisaġmiknik. 29 Imaukkaqsiñiqsut qanusripayaamik nalaunŋaitchuamik,
pigiiḷiqiłiġmiglu, kaviuġutiłiġmiglu suli uumiksriḷiġmiglu, piqaġułiġmiglu,
iñuaqtułiġmiglu, aŋuyałiġmiglu, sagluuqtuałiġmiglu, suli isrummatinikhutiŋ
pigiitchuakun avatmun. 30 Saŋurrutiniqsut nipliaplutiŋ pigiitchuanik atlatigun,
uumigiliutiplugu Agaayyun, arguaŋaplutiŋ, kamanaġasrugiplutiŋ suli uqavikhutiŋ
iŋmiktigun, pakikhutiŋ savaaqałiksraġmiktigun pigiitchuamik, tupiksriñġiqhutiŋ
aŋayuqaamiknik, 31 kaŋiqsiḷguitḷutiŋ, tuniqsimatlaitḷutiŋ, iłuaqqutriñġiqhutiŋ
unniiñ nagliksriñġiqhutiŋ atlanik iñuŋnik. 32 Agaayyutim nipliutiginiġaa
taatnatchich iñuich tuquruksraunipḷugich. Iñuich taamna iḷisimagaluaġaat aglaan
sivutmuutiniġaat pigiiḷiqiłiq, sulipsuuq aŋiġniqsut nalaunnipḷugich tamatkua
pigiiḷiqiruat taatnatchisigun.

2

Agaayyutim Atanniqsuiḷha

1 Tavrali ilvich, kisuugaluaġuvich, patchisiksraitchutin, atanniqsuqtauruatiin. Taat-
namik atanniqsuqapkich atlat iñuich tuqqutaksraġuqtutin ilipnik, takku killiqipmiutin
taipkunatitun. 2 Agaayyutim atanniġñiaġai iluqaŋich killiqiruat, aasriiñ iḷisimagikput
Agaayyutim atanniutaan nalaunŋałha. 3 Patchisigiraġigisri killuliqiruat savaaqaġalu-
aŋŋapsi nalaunŋaitchuamik. Isrumavisi annakkisiñipḷusri atanniutaaniñ Agaayyutim?
4 Agaayyutim iłuaqqutikkaŋasri suli anuqsrutiplusri, ilaan taqqigaluaġaasri simmiqu-
plugu iñuuniałiqsi aglaan suksraġinġitchiksi uuktuġnaġumiñaitchuaq iłuaqqutriḷha.
Kaŋiqsiñġitpalukkiksi, Agaayyutim iłuaqqutigaasri simmiquplugich uummatigikkasri
suli mumiquplusri iñuuniałłapsitniñ. 5 Aglaan uummatisi siqquqtut iyaġaqtun suli
tiggaŋarusri mumigunġitḷusri. Taatnaqapsi anasriñŋuqsausriaksraqsi agliḷaaġiksi
taivrumani uvlumi Agaayyutim sagviqpagu qinnautni suli atanniqsuġniaqpagich iñu-
payaat nalaunŋałiġmigun. 6 Agaayyutim akiḷiġisigaa iñupayaaq savaaŋigun iñuuni-
ałhani. 7 Iḷaŋich iñuich savaaqaqtuat nakuuruanik anuqsrułikun piññaguktut ka-
manautaanik kamakkutmiglu suli tuquyumiñaiḷiġmik. Agaayyutim qaitchigisigai is-
ruitchuamik iñuułiġmik. 8 Aglaan atlat iñuich iŋmiguaqtut ayakługu maliġutchiḷik-
sraqtiŋ iḷumutuuruamik. Taatnaqamiŋ malikkaat nalaunŋaitchuaq, aasriiñ Agaayyu-
tim anasriñŋuqsaġisigai qinnautmigun. 9 Ilaan sakiqniuqtitkisigai nagliksaaqtillugich
pigiiḷiqiruat, Jew-ŋuŋŋaisa Jew-ŋunġiñŋaisalu. 10 Aglaan Agaayyutim qaitchigisigai ka-
manautmiglu, kamakkutmiglu suli qiñuiññamik tamatkua savaaqaqtuat nakuuruamik,
Jew-ŋuruanun sivulliulugu Jew-ŋunġitchuanunlu. 11 Uvvatakku Agaayyutim atanniq-
suġisigai iñuich atisriḷugich.

12 Iñuich maliġutaksraqaqtuat Agaayyutim qaisaŋanik Moses-mun suli iñuich taavru-
miŋa maliġutaksraqanġitchuat iluqatiŋ atirut killuqsaqamiŋ. Tamatkua maliġutak-
sraqanġitchuat killiqirauplutiŋ piyaqquġniaqtut. Taatnatuntuuq, tamatkua maliġu-
taksraqaqtuat killiqirauplutiŋ atanniqsuikkauniaqtut taavrumuuna maliġutaksrakun.
13 Agaayyutim iñuich nalaunŋasripchanġanġitchai tusraakamitruŋ maliġutaksraq tupigi-
galuaġnagu. Agaayyutim nalaunŋasripchaġaġigai iŋmiñi kisianik tupiksripmata maliġu-
taksram nipliutaanik. 14 Jew-ŋunġitchuat piqanġitchuat Agaayyutim maliġutaksraiñik
tupigipmatruŋ tillisaa maliġutaksram nalupqinaiyaġaa maliġutaksraqałhat isrum-
matmikni. Taamna iḷumutuuruq maliġutaksraqanġitchaluaqhutiŋ aglausimaruamik.
15 Qiñiqtitaġipmigaat kaŋiqsisilaaqtiŋ maliġutaksram tillisaanik iḷitchuġipkairuamik
qauġrimmaaġiutillautaġmikni nalaunŋaruamik nalaunŋaitchuamiglu. Iḷaatni isrum-
mataata patchitchiġaġigaich suli iḷaatni iḷisimaraqtut patchisaunġiññipḷutiŋ. 16 Iluqatiŋ
nalunaqtuaŋich iñuich sagvikkauniaqtut taivrumani uvlumi Agaayyutim atanniq-
suaqsikpagich iñupayaat Christ Jesus-kun. Taapkua iḷagigaich tusraayugallautam quli-
aqtuaġikkaġma.

Jew-ŋuruatlu Maliġutaksraġlu

17 Qanuġmi ilvich? Ilvich Jew-ŋuniraqtutin, tunŋaplutin maliġutaksramun Moses-
ŋum aglagikkaŋa suli uqavikhutin qaninnipḷutin Agaayyutmi 18 suli iḷisimanipḷugu
Agaayyutim pisułha suli iḷitchuġinipḷugu nakuuniqsrauruaq takku iḷisaqsimaplutin mal-
iġutaksramik. 19 Nalupqisunġipiaqtusri sivulliqsiksraunipḷusri qiñitlaitchuani suli qau-
maksraunipḷusri tamatkunani ittuani taaġmi. 20 Isrumaraqtutin alġaqsrułhiñauplugich
kinnaŋaruat iñuich suli iḷisautilugich tamatkua naluruat. Taatnaqhusri, piqaqapsi
maliġutaksramik, isrumaraqtusri iḷisimanipḷugu supayaaq suli piqaġnipḷusri iluqaanik
iḷumutuuruamik. 21 Iḷisautriraqtusri atlanik iñuŋnik. Suvaatami iḷisautriñġitpisi ilip-
sitñik? Uqautiraġigisi atlat tigliktuqunġitḷugich. Suvaatami tigligaqpisi? 22 Nipliġaqtusri
atlat sayuŋatqunġitḷugich, aglaan ilipsi atugaqpisi taatnatun? Ilipsi uumiksripḷusri
aanġuanik, aglaan tigligaqpisi agaayyuviŋitñiñ? 23 Uqavikkaluaqtusri piqaġnipḷusri
Agaayyutim maliġutaksraŋanik, aglaan kamagitlaitchiksi Agaayyun navikapsiuŋ mal-
iġutaksraŋa. 24 Aglausimaruq Agaayyutim makpiġaaŋiñi itna, “Jew-ŋunġitchuat uqa-
maqłuutigigaat Agaayyutim atqa pisigiplusri Jew-ŋuruasri.”

25 Jew-ŋuruani nalunaitmiutchiqsimałipsi ikayuutigigaasri tupigigupsiuŋ Agaayyutim
maliġutaksraŋa. Aglaan tupiginġitchupsiuŋ Agaayyutim maliġutaksraŋa atriŋurusri
Jew-ŋunġitchuatun, iñuktitun nalunaitmiutchiqsimaitchuatitun. 26 Jew-ŋunġitchuat
nalunaitmiutchiqsimaitchuat atuigumiŋ maliġutaksram atuqukkaŋanik atriŋurut iñuk-
titun nalunaitmiutchiqsimaruatitun. 27 Taatnamik iñuich nalunaitmiutchiqsimaiḷaat
timimiktigun aglaan tupiksriruat maliġutaksramik patchisiqutiniaġaasri killiqirau-
nipḷusri nalunaitmiutchiqsimaruani. Ilipsi Jew-ŋuruani piqaġaluaqtusri aglausimaru-
amik maliġutaksramik aglaan navguġaġigaasri. 28 Iñuk Jew-ŋunġitchuq pisigiplugu
nalunaitmiutaqałha timimigun. Iñuk animakami Jew-ŋupluni suli maliłhiñaqami Jew-
ŋuruat piḷġusriŋitñik iḷagitlaitchaa Agaayyutim iñuksraqtaaġmiñun. 29 Aglaan iñuk
Jew-ŋupiaqtuq kamaksritḷaturuaq Agaayyutmik ataramik. Jew-ŋupiaqtuaq iñuuruq
nalaunŋaruakun sivuġaani Agaayyutim. Taatnasriq iñuk nalunaitmiutaqaġniqsuq
uummatmiñi savaaġikkaŋagun Ipqitchuam Irrutchim. Aglausimaruaq maliġutaksraq
savalguitchuq taatnatchimik. Taatnasriq iñuk quyyasriusriaqaġisiruq Agaayyutmiñ,
iñunġiḷaaniñ.

3

1 Jew-ŋuruatmi piqaġniqpat sumik atlat iñuich piginġisaŋatnik? Anniqsuġiaqaq-
pat nalunaitmiutchiḷiġmiktigun? 2 Aa, Jew-ŋuruat atqunaq piqaqtut. Sivulliġmi,
Agaayyutim qaitchiñiġai Jew-ŋuruat uqałiġmiñik Moses-kun. 3 Iḷumutuuruq iḷaŋich Jew-
ŋuruat tuniqsimanġiḷhat Agaayyutmun. Jew-ŋuruat tuniqsimaiḷhata nutqaqtitkisivauŋ

Agaayyutim tuniqsimałha? [4] Qaŋaa! Agaayyun sagluyumiñaitchuq iñupayaat ukpiq-
nanġitchaluaqtitlugich. Aglausimaruq Agaayyutim Makpiġaaŋani,
“Agaayyuun, nalaunŋasuurutinli uqałiġikkapkun.
Akimayumuutinli iñuichunniiñ uqaġaluaqmata nalaunŋaŋiññipḷutin.” *Psalm 51:4*
[5] Iḷaŋich iñuich killukun uqaġuurut itna, Uvagut killuqsaġupta qiñiqtinniaġivut
iñuich Agaayyutim nalaunŋałhanik, uqaqhutiŋ killiqiruni nakuunipḷugu. Tarrasuli,
uqaġiniaqpisiuŋ Agaayyun nalaunŋanġiññiḷugu anasriñŋuqsaqamisigut pisigilugich kil-
luqsautisi? [6] Qaŋaa! Agaayyun nalaunŋanġiññiqpan, qanuqhuni atanniqsułhiñauvagich
nunam iñui? [7] Killiqiłiġma sagviqpagu Agaayyutim nalaunŋałha suli nanġaqtillugu,
suvaatami atannikkauniqpik liilaa uvaŋa killuliqiruaq? [8] Taamna iḷumutuuniqpan,
Killuliqita iñuŋnun nanġapsaaqulugu Agaayyun. Iḷisautrinġitchuŋa taatnatchiñik saglu-
nik, aglaan iḷaŋisa iñuich pasiraġigaatigut iḷisautriñipḷuta taatnatchiñik. Agaayyutimli
nalaunŋaruakun anasriñŋuqsaġniaġai tamatkua iñuich.

Iluqatiŋ Iñuich Nalaunŋaruaŋitchuaq

[9] Taatnaqhuta uvagut iłuatlukpisa Jew-ŋunġitchuaniñ? Qaŋaa! Uqaaniktugut
iñupayaat Jew-ŋugaluaġumiŋ Jew-ŋunġitchaluaġumiŋ aŋalatiqałhat killuqsautmun.
[10] Agaayyutim Makpiġaaŋani aglausimaruq,
“Iñuitchuq nalaunŋaruamik, atautchimikunniiñ nunam iñupayaaŋani.
[11] Iñuitchuq atautchimikunniiñ kaŋiqsimaruamik.
Iñuitchuq pakkiaqaqtuamik Agaayyutmik.
[12] Iluqatiŋ tunutkaat Agaayyun,
iluqatiŋ tammaqhutiŋ killuqsautmi.
Nalliat savaaqanġitchuq nakuuruamik,
atautchimikunniiñ. *Psalm 14:1-3; 53:1-3; Ecclesiastes 7:20*
[13] Iggiaŋich atriqaqtut aŋmaruanik iḷuviġnik.
Atuġaat uqatiŋ uqaqhutiŋ sagluuqtuanik, *Psalm 5:9*
uqałhiŋich atriqaqhutiŋ nimiġiam tuqunaŋatun, *Psalm 140:3*
[14] qaniŋich immaukkaqhutiŋ uqapiḷuutinik uqamaqłuutiniglu, *Psalm 10:7*
[15] ataramik tuqqutchiłhiñaaŋuplutiŋ iñuŋnik,
[16] napmun aullaqamiŋ piyaqquiñiaqhutiŋ iñuŋnik
suli sakiqniuqtitchipḷutiŋ.
[17] Iḷitchuġinġitchaat qanuq iñuuniałiksraqtiŋ qiñuiññakun. *Isaiah 59:7-8*
[18] Piitchuq taluqsriłiġmik Agaayyutmik iluqaŋitñi.” *Psalm 36:1*
[19] Pakmapak iḷisimagivut una, Agaayyutim maliġutaksraŋa qaisaŋa Moses-mun
aŋalatchiruq iñuŋnik aatchuusriaqaqtuanik taavrumiŋa maliġutaksramik. Tarra kiña-
payaaq patchisiksraqaġumiñaitchuq tupiginġiłiġmigun maliġutaksramik, ilipsiunniiñ.
Aa, Agaayyutim patchisiqutigisigaa iñupayaaq nunami atanniġḷugu. [20] Taatnamik
kiñaunniiñ nalaunŋasriyumiñaitchuq Agaayyutmi maliġutchiłhiñałiġmigun maliġu-
taksram atuqukkaŋanik, atakkii maliġutaksram qiñiqtiłhiñaġaġigaatigut qanutun kil-
luqsaqtilaaptiknik.

Qanuq Agaayyutmun Iñuich Nalaunŋasripchałhat

[21] Aglaan pakma Agaayyutim sagviġñiġaa qanuq iñuich nalaunŋasripkaqtilaaŋa
iŋmiñi, piqutigiŋaiġḷugu maliġutaksraq. Agaayyutim uqautigigaa iŋiḷġaanimma aglausi-
maruakun maliġutaksrakun suli sivuniksriqiritigun. [22] Agaayyutim iñuich nalaunŋas-
ripkaġniġai iŋmiñi ukpiqsriłhatigun Jesus Christ-mik. Taamna iḷumutuuruq iluqaitñi
tunŋaviqaqtuani Jesus Christ-mik kisianik. Iluqatiŋ iñuich atirut: [23] atakkii iñupayaat
killuqsaġniqsut, aasriiñ ayuqługu Agaayyutim kamanautaa. [24] Aglaan Agaayyutim iñuich
nalaunŋasripchaġaġigai iŋmiñi iłuaqqutriłiġmigun aatchuutauplugu. Nalaunŋas-
ripchaġai Jesus Christ-kun tasuqamigich killuqsautmiñ. [25] Tarra Agaayyutim qaitchaa
iġñiñi tuqqutquplugu aasriiñ maqipkaqługu auŋa akiḷiqsaqługich killuqsautipayaaŋich

iluqaisa ukpiqsriruat. Taamna piñiġaa qiñiqtitchukługu nalaunŋaruałłi natqigutriłiġmigun killuqsautipayaanik, taputiplugich killuqsautiŋitñik iñuich iñuuruat iŋilġaan Christ tuquŋaiññaan. Agaayyutim anuqsrupluni anasriññuqsanġitchai pisigiplugich killuqsautiŋich. [26] Taavrumuuna Agaayyutim sagviġñiġaa pakmapak nalaunŋatilaani suli nalaunŋasripchaisilaani iñupayaanik ukpiqsriruanik Jesus-mik.

[27] Taatniinniqman, uqavigaaġutiksraipiaqtugut. Suvaata? Takku nalaunŋasriyumiñaitchugut Agaayyutmi tupigiguptigu maliġutaksraŋa, aglaan nalaunŋasriraqtugut ilaani ukpiġiguptigu Christ. Ukpiqsriłhum nutqaqtitkaa iluqaan uqaviłiq. [28] Takku iłisimarugut iñuk nalaunŋasripchakkautilaaŋanik Agaayyutmi ukpiqsriłikun Jesus Christ-mun, maliġutchiłiqmiguunġitchuaq maliġutaksramik. [29] Uvva Agaayyun Jew-ŋuruat kisimiŋ Agaayyutigivatruŋ? Agaayyutiginġitmivatruŋ Jew-ŋunġitchuat? Iłumun ilaa Agaayyutigipmigaat Jew-ŋunġitchuat. [30] Agaayyutiqałhiñaqtuq atautchimik. Agaayyutim iñupayaat nalaunŋasripkaġisigai ilaani pisigilugu ukpiqsriłhat, Jew-ŋuruat nalunaitmiutchipłutiŋ suli Jew-ŋunġitchuat nalunaitmiutchiñġitłutiŋ. [31] Uvvami suksraunġiġñiaqpisigu maliġutaksraŋa Agaayyutim malikkaptigu ukpiqsriłikuaġiaq? Qaŋaa! Ukpiqsriłhum iłumun atuumapkaqtaġaa maliġutaksram atuqukkaŋa.

4

Abraham-ŋum Atrikusrautaułha

[1] Abraham, sivulliuruaq Jew-ŋuruapayaanun, urrakusrautigilakput iñuŋmun ukpiqsriłiġmigun nalaunŋasripkakkauruamun Agaayyutmi. [2] Nalaunŋasripkaġniġumi Agaayyutmi savaaġmigun tarra uqavigaaġutiksraqaġayaqtuq, aglaan uqavitłaitchuq sivuġaani Agaayyutim. [3] Agaayyutim makpiġaaŋiñi aglausimaruq, "Abraham ukpiqsriruq Agaayyutmik aasrii Agaayyutim akuqtuġaa piqutigiplugu ukpiqsriłha nalaunŋasripkakkaupluni." [4] Iñuk savakami akiłiusiaqaġaqtuq. Akiłiusiaŋa aatchuutaunġitchuq aglaan akiłikkauraqtuq savaaġmigun. [5] Iñuk nalaunŋasritłaitchuq Agaayyutmi savaallautaġmigun, aglaan iñuk ukpiqsrigumi Agaayyutmik nalaunŋasripkairuamik agaayyutaiłaamik iŋmiñi. Agaayyutim akuqtuġaġigaa taavruma ukpiqsriłha aasrii nalaunŋasripkaqługu. [6] David-ŋum uqautigipmiñiġaa iñuk iłumun quvianamiunipługu Agaayyutim nalaunŋasripkaqmagu savaallautaġmiguunġitchuaq. Itnaġniqsuq,

[7] "Quvianamiurut tamatkua
nalaunŋairrutiŋich Agaayyutim natqigutipmagich
suli killuqsautiŋich matupmagich.
[8] Quvianamiuruq iñuk
atanġum isrummatiginġisaŋa killuutiqaġlugu." *Psalm 32:1-2*

[9] Taamna quvianamiułiq itpa kisiitñun tamatkunuŋa nalunaitmiutchiqsimaruanun? Naagga! Itmiuq tamatkunuŋa nalunaitmiutchiqsimaiłaanun. Uqautigianikkikput Abraham-mun ukpiqsriñipługu Agaayyutmik, aasriiñ piqutigiplugu ukpiqsriłha Agaayyutim akuqtuġnipługu nalaunŋasripkakkaupluni. [10] Agaayyutim akuqtuġniqpauŋ Abraham sivuagun naaga aquagun nalunaitmiutchiłhan? Agaayyutim akuqtuġniġaa Abraham sivuagun nalunaitmiutchikkauŋaiññaan timimiñi. [11] Abraham nalunaitmiutchikkauniqsuq aquvatigun. Nalunaitmiutchiłha iłitchuqqutauniqsuq Agaayyutmun nalaunŋasripkakkauŋaniktilaaŋa pisigiplugu ukpiqsriłha. Taatnaqługu Abraham aapagigaat iluqatiŋ iñuich ukpiqsriruat nalunaitmiutaiññaġmiŋ suli akuqtukkauruat nalaunŋasripkakkauplutiŋ Agaayyutmi. [12] Abraham aapagipmigaat tamatkua nalunaitmiutchiqsimaruat. Iluqaġmiŋ nalunaitmiutchiqsimaruat timiłhiñamiktigun kiŋuviaġinġitchai Abraham-ŋum, aglaan kisiisa tamatkua ilaan kiŋuviaġigai tunŋaruat Agaayyutmik atripługu aapagikkavut Abraham nalunaitmiutchiġaluaqani.

Agaayyutim Akiqsruutaa Akuqtukkauruq Ukpiqsriłikun

13 Abraham kiñuviaġikkaniḷu akuqtuirut akiqsruutmik paitchaktaaqtilaaksraŋanik
nunamik. Aglaan akuqtunġitchaa taamna akiqsruun pisigiplugu tupiksriłłi
maliġutaksraŋanik Moses-ŋum aglaaġikkaŋanik, aglaan akuqtuġaa akiqsruun
Agaayyutim nalaunŋasripchaqmagu pisigiplugu ukpiqsriłłi. 14 Uvvaami iñuich
akuqtuitḷaniqpata Agaayyutim akiqsruutaanik maliġuałiġmiktigun atuqukkaŋat
maliġutaksram, tarra ukpiqsriḷiq suutnaunayaiññiqsuq aasriiñ Agaayyutim akiqsruutaa
suutnaunġiḷḷuni. 15 Maliġutaksram itqaqtitkaa Agaayyutim anasriññuqsaġuutilaaŋa
iñuŋnik tupiksritḷaitchuanik maliġutaksrapayaamik. Takku iñuich maliġutaksraitñamiŋ
tupiksriñġirrutiksramik piitchut.
16 Taatnaqhutiŋ iñuich akuqtuġaġigaat Agaayyutim akiqsruutaa ukpiġutiqaqamiŋ,
aasriiñ taamna akiqsruun ilaan aatchuutigigaa akiiḷḷuni iłuaqqutriḷiġmigun. Agaayyu-
tim akiqsruutaa akiitñami, iluqaġmiŋ qitunġaġikkaŋat Abraham-ŋum akuqtułhiñau-
gaat. Akiqsruun taamna inġiññiqsuq kisiitñun Jew-ŋuruanun maligaqtuat maliġutak-
sramik. Itmiuq atlapayaanun ukpiġutiqaqtuanun Abraham-tun. Ilaa aapagigikput.
17 Aglaksimałhatun Agaayyutim Makpiġaaŋani, “Aapaġuqtitkikpiñ iñugiaktuanun iñuŋ-
nun.” Abraham ukpiġigaa Agaayyun iñuupchaitḷaruaq tuquŋaruanik suli taiyuiruaq
sunik inġitchuanik iḷipkaqługich. 18 Abraham ukpiqsriruq niġiugaqaqhuni niġiunaġu-
miñaitchaluaŋŋaan aapagiliutinayaġniḷugu iñugiaktuanun iñuŋnun, takku niplius-
riaqaqhuni, “Kiñuviatin iñugiaksigisirut.” 19 Abraham-ŋum ukpiqsriłha Agaayyut-
mik sayaiqsinġiññiqsuq isrumagaluaŋŋaġmi timini tuqunipḷugu, takku tallimakipi-
aġuyasripḷuni aasriisuli aġnaat Sarah qitunġitlaitḷuni. 20 Ukpiqsriłhan uniñġiññiġaa.
Ilaan arguaqtunġiññiġaa Agaayyutim akiqsruutaa. Ukpiqsriłha sayaktusriḷaaġniqsuq,
aasriiñ nanġaqługu Agaayyun. 21 Nalupqiginġiḷḷapiaġniġaa Agaayyutmun atuumap-
kaġniaqtilaaŋa akiqsruusriaġikkani. 22 Taatnaqhuni Agaayyutim akuqtuġniġaa Abra-
ham nalaunŋasripkakkauplugu iŋmiñi pisigiplugu ukpiqsriłha. 23 Aglaan tamatkua
uqałhich Agaayyutim Makpiġaaŋani Abraham nalaunŋasripkakkaunipḷugu ukpiqsriłh-
agun aglakkaunġiññiqsut kisianik piqutigiplugu Abraham. 24 Tamatkua uqałhich
aglakkaupmiñiqsut uvaptiknun. Agaayyutim akuqtuqmigaatigut nalaunŋasripkakkau-
pluta ukpiqsriłiptigun. Ukpiġigikput Agaayyun aŋipkairuaq Jesus-mik Atannaptiknik
tuqułiġmiñiñ. 25 Jesus tuqukami akiḷiġñiġai navguiłiqput aasriiñ aŋipkakkaukami
tuqułiġmiñ nalaunŋasripkaġniġaatigut Agaayyutmi.

5

Qiñuiġutikkaułiq Agaayyutmi

1 Taatnamik nalaunŋasripkakkaupluta Agaayyutmi ukpiqsriłiptigun qiñuiġutikkau-
rugut Agaayyutmun atannaptigun Jesus Christ. 2 Ilaan aŋmaġniġaa utlautiłiksraqput
Agaayyutmun aasriiñ pakma iḷitchuqsriḷuta iłuaqqutaanik. Quviasrukhuta quyagikput
Agaayyun iḷaliutiłiksraqput kamanautaani iḷaatnigun. 3 Uvvasuliuna, quviasruutigip-
migikput sakiqniułiptigun, iḷisimaplugu sakiqniuġutit anuqsrusripkaqhuta. 4 Anuqsrułiq
tikiutriruq Agaayyutim iłuaksriłhanik, aasriiñ ilaan iłuagigumisigut niġiugaqaqtugut.
5 Aasriiñ niġiukkam qapiqtaqtinnianġitchaatigut, takku Agaayyutim aatchuġaatigut
Ipqitchuaq Irrutchimik, aasriiñ taavrumuuna qiñiqtitkaatigut qanutun piqpagillapiaqti-
laaptiknik.
6 Uvaptiknik ikayuġumiñaipiaqtitluta piviksraq nalautitman Christ tuqqutigai
agaayyutaiḷaani. 7 Nallipsaunniiñ tuqqutisuŋnianġitchaa anniqsuqsaġlugu atla
iñuk. Iḷaatnisamma iñuum tuqqutinayaġaluaqpalukkaa nakuuruaq iñuk, 8 aglaan
Christ tuqqutigaatigut killuliqiraupkaqhuta. Taavrumuuna Agaayyutim qiñiqtitkaa
piqpaksriḷḷapiałłi uvaptiknik. 9 Nalaunŋasripkakkaurugut Agaayyutmi augikkaŋagun
Christ-ŋum tuqqutaupman. Taatnaqhuta nalupqisunġipiaqtugut Christ-mun annautini-
aqtilaaptiknik Agaayyutim qinnautaaniñ uvlumi atanniġviŋmi. 10 Uumigiraupkaqhuta
Agaayyutmi ilaan qiñuiġutigaatigut iŋmiñi tuqqutaułhagun iġñiġmi. Pakma
Agaayyutim iḷauraaġiliutipmatigut nalupqinaitchuamik annautigisigaatigut iġñiġmi

iñuułhagun. 11 Uvvasuliuna, pakma quviasruutigillapiaġikput Agaayyun atannaptigun
Jesus Christ qiñuiġutriruakun uvaptiknik Agaayyutmun.

Adam-lu Christ-lu

12 Killuqsaun tikiumaniqsuq iñupayaanun takku iñuqqaaq Adam killuqsaqtuq suli
pisigiplugu killuqsautaa tuqułiq tikiumapmipḷuni iñupayaanun. Iluqatiŋ iñuich tuqu-
ruksraġuġniqsut takku iluqani iñuk killuutiniktuq. 13 Iñupayaat iñuuruat killuqsaġniqsut
Moses-ŋum akuqtuŋaiññaanunniiñ maliġutaksramik Agaayyutmiñ. Aglaan Agaayyutim
iñuich patchisauniñġitchai killuqsautikun takku piqanġitḷutiŋsuli Agaayyutim mal-
iġutaksraŋanik. 14 Adam tuquniqsuq tupiksriñġitḷuni Agaayyutim tillisaanik. Iñu-
payaaq Adam-miñaglaan Moses-mun tuquruksrauniqsuq. Aglaan tuquruksrauruttuuq
killuqsanġitchaluaŋŋaġmiŋ taatnatun Adam tupiksriñġitmatun. Adam atriqaġniqsuq
Christ-mik aggiqsuksrauruamik sivuniksrami. [Aglaan Adam tuqułiġmik pipkaipman
Christ iñuułiqaqtitchiruq.] 15 Aglaan Agaayyutim akiiḷaaq aatchuutaa atriqanġitchuq
Adam navguiḷhatun. Iluqatiŋ iñuich tuqurut pisigiplugu atautchim iñuum navguiḷh-
agun. Aglaan Agaayyutim akiiḷaaq aatchuutaa iłuaqqutaagun atautchim iñuum Jesus
Christ-ŋum kamanatluktuaŋuruq [navguiḷhaniñ iñuum Adam]. 16 Agaayyutim akiiḷaaq
aatchuutaa atlauruq atautchim iñuum killuqsautaaniñ. Takku aquagun atautchim kil-
luqsautaan tikiumaruq atanniqsuiḷiq iluqaitñun tuqqutaksraġuġnipḷugich. Aglaan aqua-
tigun kisiññaitchuat killuqsautit tikiumaruq Agaayyutim akiiḷaaq aatchuutaa iluqaitñun
nalaunŋasipkaġnipḷugich. 17 Atausriq iñuk killuqsaġniqsuq aasriiñ piqutigiplugu ilaan
navguiḷha tuqułiq umialiktun aŋalatchiaqsiruq iluqaitñik iñuŋnik. Aglaan qanutun
kamanatluktigiva savaaqałha atautchim iñuum Jesus Christ! Iluqatiŋ iñuich Agaayyutim
nalaunŋasripkakkaŋi iŋmiñi kamanaqtuakun iłuaqqutriḷiġmigun aŋalatchigisirut umia-
liktun iñuuniałiġmikni uumuuna Jesus Christ.

18 Tarraami, piqutigiplugu atautchim iñuum navguiḷha Agaayyutim tuqqutak-
sraġuġniġai iñupayaat. Taatnatuntuuq piqutigiplugu atautchim iñuum nalaunŋaruam
savaaŋa Agaayyutim qaiññiġaik natqigutriḷiġlu killuqsautinik iñuułiġlu iñupayaanun
[ukpiqsriruanun]. 19 Atausriq iñuk tupiksriñġitḷuni Agaayyutmik, taatnaqhutiŋ iñu-
payaat killuliqiriġuqtut. Aglaan atautchim iñuum tupigiplugu Agaayyun, taatnaqhutiŋ
iñupayaat nalaunŋasripkakkaugisirut.

20 Agaayyutim qaitchiñiġaa maliġutaksraŋa Moses-kun. Taavrumuuna iñuich
iḷitchuġiraġigaat qanutun killuqsautilaaqtiŋ navguiḷiġmiktigun Agaayyutim maliġutak-
sraŋa. Aglaan killuqsaun iñugiaksitmukman Agaayyutim iłuaqqutaa iñugiaksitmut-
luktuq. 21 Tarrali killuqsaun aŋalatchipḷuni tuqułikun, aglaan Agaayyutim iłuaqqutaa
aŋalatchiruq nalaunŋaruałikun tikiutiluta iñuułiġmun Jesus Christ-kun atannaptigun.

6

Tuquŋaruaq Killuqsautmun Aglaan Iñuupluni Christ-kun

1 Taamna taatniitman, killuliqituiñaqtuksrauvisa qiñiqtitchaġlugu qanutun
Agaayyun iłuaqqutriḷiqaqtilaaŋa? 2 Qaŋaa! Ukpiqsrigupta Christ-mik tuquŋarugut
killuġmun. Qanuġuta iñuuniaqtuiñaġisiñiqpisa killukun? 3 Puuyuġniqpisi, iluqapta
paptaakkaukapta Christ Jesus-ŋum atqagun piqasriutirugut ilaan tuqułhanun.
4 Taatnaqhuta paptaakkaukapta iḷuviqataurugut Christ-mi aasrii piqasriutipluta
tuqułhanun. Aasriiñ Christ-tun aŋipkakkauruatun tuquŋaruaniñ kamanautiqaqhuni
saŋŋiagun Aapauruam, uvaguttuuq akuqtuirugut nutauruamik iñuułiġmik
iñuuruksraupluta taavrumuuna.

5 Takku piqasriutipluta Christ-ŋum tuqułhanun paptaakkaukapta, taatnatun piqas-
riutigisipmiugut aŋipkakkaułhani iñuuniaġuta. 6 Iḷisimagikput una, Christ kikiak-
tuutrikkaupman iñuułiġruaqput kikiaktuutrauqataurut ilaani, saŋŋia killuqsautim
piyaqququplugu, savaktaaġruutqunġiġuta killuġmun. 7 Kiñapayaaq tuquruaq aŋalat-
inġiġuuruq killuqsautmun.

8 Ukpiġigikput tuquqataukapta Christ-mi iñuuqataugisiñipḷuta ilaani. 9 Iḷisimagikput
Christ aŋipkakkauruaq tuquŋaruaniñ tuqqutqikkumiñaipiałha. Tuqułhum aŋalat-
laiġñiġaa. 10 Christ tuqukami tuquniqsuq atausriġmiaqhuni akiiḷisukługu saŋŋia kil-
luqsautim. Pakma iñuuruq, iñuutuiñaqhuni Agaayyutmun. 11 Ilipsiḷiasriiñ isrummati-
giruksraurusri ilipsitñik tuquŋaruatun iḷiḷusri saŋŋianun killuqsautim aasriiñ iñuulusri
Agaayyutmun uumuuna Christ Jesus-kun.
12 Taatnaġusri killuqsautmun aŋalatitnagich timigikkasi maani nunami. Aŋalatit-
nagu pisugruałipsitñun. 13 Atusruŋaqnagich sulliñġi timigikkapsi savaktillugich
nalaunŋaitchuamik. Aglaan qaitchisitchi ilipsitñik Agaayyutmun iñuktitun aŋipkakkau-
ruatun tuquŋaruaniñ suli pakma iñuuruatun Christ-mi. Aŋalatitchigiŋ sulliñġi timipsi
Agaayyutmun, aasriiñ atuġumausri nalaunŋaruamik. 14 Killuqsautim aŋalatlaiġñiaġaasri
takku iñuunġitchusri tupiksriḷipsigun maliġutaksramik aglaan iñuurusri Agaayyutim
iłuaqqutaagun.

Savaktaaġruułha Nalaunŋaruałiġmun

15 Qanuġisiñiqpisa? Pakma iñuunġiqsugut tupiksriḷiptigun maliġutaksranik Moses-
ŋum qaisaŋanik aglaan iñuurugut iłuaqqutaagun Agaayyutim. Taamna pisigiplugu
killuqsauraaqtuksrauvisa? Qaŋaa! Killuqsaqtuksrauyumiñaitchugut. 16 Iḷumun
iḷisimagiksi una, qaitñapsi ilipsitñik kisumun savaktaaġruguqtusri taavrumuŋa. Tupi-
giraksraġaġigiksi taamna iñuk suli ataniġigiksi. Tupiksriḷipsi killuqsautmik tuqup-
kaġisigaasri. Aglaan tupigikapsiuŋ Agaayyun ilaan nalaunŋasripchaġaġigaasri iŋmiñi.
17 Qaaŋiqsuami savaktaaġrugikkaŋasri killuqsautim, killuġmik aŋalatiqaqhusri. Aglaan
quyanaqtuq Agaayyun, piḷḷapiaqhusri tupigigisri iḷisauttutauruat ilipsitñun. 18 Aasriiñ
annaktitauŋanikhusri killuqsautmiñ savaktaaġruguqtusri pakma nalaunŋaruałiġmun.
19 Uqautigigiga savaktaaġruułiq uqałiġnik kaŋiqsiñaqtuanik takku kaŋiqsimmaġik-
sitquplusri. Qaaŋiqsuami qaisimapmatun ilipsitñik savaktaaġrugipkaqhusri kil-
luqsautmun suli killuliqiłiġmun, taatnatuntuuq pakma qaitchuksraurusri ilipsitñik
savaktaaġrugipkaġusri iñuuniałiġmun nalaunŋaruałikun iluqnauqhusri Agaayyutmun.
20 Qaaŋiqsuami savaktaaġruuŋŋapsi killuqsautmun iñuuniatlaitchusri nalaunŋaruałikun.
21 Savaaqaqtusri pigiitchuanik aasriiñ taatnatchim iñuutchim pakma kanŋugilikkapsi
anniqsunġitchaasri aglaan tikiutriraqtuq tuqułiġmik. 22 Aglaan pakma annakti-
tauŋaniktusri killuqsautmiñ savaktaaġruliutiplusri Agaayyutmun. Iluqnauqhusri
ilaanun savaaqatlasrirusri akuqtuiyunaqtuamik Agaayyutmun aasriiḷi Agaayyutim
akiḷiññiaġaasri isruitchuamik iñuułiġmik. 23 Kiña killuqsaqtuaq akuqtuiruq killuqsautim
akiḷiutaanik —tuqułiġmik. Aglaan Agaayyutim akiiḷaaq aatchuutigigaa isruitchuaq
iñuułiq tamatkunuŋa atausriŋŋuqatauruanun Christ Jesus-mun atannaptiknun.

7

*Atrikusraun I*ḷaqatniłikun

1 Aniqatiut, iluqasri kaŋiqsimagiksi maliġutaksraq Moses-ŋum aglaaġikkaŋa.
Iḷisimapmigiksi maliġutaksramun aŋalałha iñuk iñuusrugaaŋŋaġmi. 2 Uvvaami
taamna urriqsruutaupmiuq, aġnaq nayuutigisiruq maliġutaksrakun aŋutmikni
iñuuniqtutilaaŋani. Aglaan aŋutriŋ tuqukpan iḷaqatnitqiłhiñauruq tuvraqługu
maliġutaksraq. 3 Aglaan iḷaqatnikkumi atlamik aŋutmik uiñi iñuuŋŋaan,
maliġutaksram nipliutigigaa sayuŋaruaŋunipḷugu. Aglaan aŋutriŋ tuqukpan aġnaq
iḷaqatnitqiłhiñauruq. Taatnaqhuni iḷaqatnikkumi atlamik aŋutmik uiñi tuquanikpan
patchisaitchuq maliġutaksramiñ.
4 Aniqatiumaaŋ, taatnatun itmiuq ilipsitñun. Christ tuqupman, tuquqatigiruatun
pigiksi, aasriiñ aglausimaruat maliġutaksrat aŋalanġiġaasri. Pakma pigiliutipkaq-
tusri atlamun. Pigiliutigaasri aŋitqiksitauruam tuqułiġmiñ. Tarraasriiñ iñuuruksrau-
rusri Agaayyutmun savautilugu. 5 Qaaŋiqsuami iñuusrugaaŋŋapta kaŋiġruaqtakun

pisuġruałipta aŋalataġigaa timigikkaqput pisigiplugu maliġutaksraq. Tarra savaaqaq-
tugut savaktaksraġinġisaptiknik maliglugu maliġutaksraŋa Agaayyutim. Suraġałi-
payaapta tikiutigaatigut tuqułiġmun. 6 Pakma patchisaikkaurugut maliġutaksramiñ,
aasriiñ tuquŋaruatun iḷiḷuta maliġutaksramun isiqtaġipluta qaaŋiqsuami. Taatnaqhuta
pakma savautinġitchikput Agaayyun utuqqakun aglausimaruakun maliġutaksrakun,
aglaan pakma savautiaqsigikput Ipqitchuakun Irrutchikun iñuuŋŋapta nutauruamik
iñuułiġmik.

Maliġutaksraġlu Killuqsaunlu

7 Isrumavaluktusri nipliġñipḷuŋa killuqsaunlu maliġutaksraġlu atinipḷugik
taapkuak. Taatniinġitchuq. Aglaan maliġutaksrakun kaŋiqsigiga killuqsautim
qanuutautilaaŋa. Nalunayaġiga kaviuġutiłiq maliġutaksram nipliutiginġitpagu
nalaunŋaiññipḷugu itnautauruaq, “Kaviuqnak.” 8 Aasrii killuqsautim pisaasruqsipḷuni
atuqtitkaqsipḷuŋa taavrumiŋa tillitmik suli qanusripayaamik nalaunŋaitchuamik.
Aglaan maliġutaksraitman killuqsaun saŋŋiksraitchuq. 9 Iñuuniaġuugaluaqtuami
maliġutaksraiḷaakun iḷitchuġigaluaqnagu maliġutaksraq. Aglaan maliġutaksram
iḷitchuġipkaqmagu tilliñ tarakŋaaglaan killuqsaun uummatqiaqsiruq. Taatnaqłuŋa
iñuutchikun tuquruŋa. 10 Tilliñ tikiutriruksraqtuaq iñuułiġmik uvaŋnun tikiutripiaqtuq
tuqułiġmik. 11 Killuqsautim kinnipḷuŋa tillisikun tuqupkaġaaŋa iñuutchikun. 12 Tarra
aglausimaruaq maliġutaksraq ipqitchuq. Taatnatuntuuq tilliñ ipqitchuq nalaunŋapluni
nakuupluniḷu.

13 Itnautauniqpami? Qanusrim nakuuruam tikiutiniqpaŋa tuqułiġmun? Qaŋaa!
Killuqsautim atuqługu nakuuruaq [tilliñ] tuqupkaġaaŋa. Taamna atummiruq uvaŋ-
nun qiñiqqupluŋa qanusriutilaaŋanik killuqsautim. Tilliñ qiñiqtitaġigaa killuum
pigiiḷḷapiaqtilaaŋa.

Aŋuyaktuiñałiq Killuqsautmik

14 Iḷisimagikput maliġutaksram agaayyutmiqnisaułha, aglaan uvaŋa animaruŋa
kaŋiġruaqtaqaqłuŋa. Killuum aŋalataġigaaŋa tigutaaŋupmatun. 15 Kaŋiqsitḷaitchiga
suraġałiġa. Piñġitchitka nakuuruat pisukkatka, aasriiñ suraġaqłuŋa pigiitchuanik
uumigikkamnik. 16 Aasrii atuġupkich atuġunġisatka uumigiplugich, aŋiġiga maliġutak-
sram nakuutilaaŋa. 17 Nutauruam iñuutchima pipkanġitchai tamatkua uumigikkatka.
Aglaan ilitqusriġruaġma iḷumni pipkaġaġigai. 18 Ii, iḷisimagiga ilitqusriġruaq iḷumni
nakuunġisilaaŋa, atakkii kaŋiġruaqtaqaqłuŋa uvamni. Suraġaġukkaluaġiga nakuuruaq
aglaan suraġalguitchiga. 19 Atunġitchaġigiga nakuuruaq atuġukkaġa aasriiñ atuqługu
pigiitchuaq atuġunġisaġa. 20 Taatnaqługu atuġuuniġupkich atuġunġisatka, nutauruam
iñuutchima atuqtinġitchai tamatkua, aglaan ilitqusriġruam iḷumni atuqtitaġigaaŋa
tamatkuniŋa pigiitchuanik.

21 Taatnaqługu iḷitchuġigiga taamna iḷumutuułiq, suraġaqsaqama nakuuruamik pigi-
itchuam nayuġaġigaaŋa. 22 Uvva uummatimni quviasruutigigaluaġiga Agaayyutim
maliġutaksraŋa, 23 aglaan qiñiġiga atla maliġutaksraq aŋalatchiruaq timimnik. Tim-
ima maliġutaksraŋan aŋuyakkaa akiḷḷiḷiqługu maliġutaksraq isrummatimni. Taamna
atla maliġutaksraq aŋalatchiruaq timimnik killuum maliġutaksraġigaa, taavrumaasrii
aŋalatchiruam tigutaaġiliutipluŋa. 24 Iłuiḷḷiuġnaġniaqpat! Iñukniaq uvaŋni! Kia an-
nautigisivaŋa taavrumakŋa timimiñ tikiutriruamiñ tuqułiġmun? 25 Agaayyutim an-
nautigisigaaŋa. Quyagiga ilaa anniqsuġluqmaŋa uumuuna Jesus Christ atannaptigun!
Tarraasriiñ isrumamni kamagisukkiga Agaayyutim maliġutaksraŋa, aglaan ilitqusriġru-
aġma tigutaaġipkaġaaŋa maliġutaksraŋanun killuum.

8

Aŋalatillutin Irrutchikun

1 Tarraami pakma, Agaayyutim tuqqutaksraġutqikkumiñaitchai tamatkua ataus-
riŋŋuqatauruat Christ Jesus-mun. 2 Takku maliġutaksraŋan Irrutchim tikiutriruam

iñuułiġmik Christ Jesus-kun patchisaiġaaŋa maliġutaksramiñ tikiutriruamiñ killuġmik
suli tuquułiġmik. 3 Agaayyun savaktuq maliġutaksram savaaġilguisaŋanik. Maliġu-
taksraq iñuk nalaunŋasripchatlaitchaa Agaayyutmi sukununniiñ, takku killiqiugaqtu-
aŋupluni kamagitlaitchaa maliġutaksraq. Agaayyutim tuyuġigaa iġñiġikkani nuna-
mun timiqaġlugu iñuutquplugu uvaptiktun suli akiḷḷiḷiutigitquplugu killuqsautmun.
Taavrumuunaasriiñ Agaayyutim piyaqquqtaksraġuġniġaa killuqsaun aŋalatchiruaq kil-
lukun pisułiġruaptiknik. 4 Agaayyutim kamaksritḷasripkaġaatigut nalaunŋaplutiŋ
atuqukkaŋatnik maliġutaksram. Pakma iñuuniaqtugut malinġiqḷugu kaŋiġruaqput
aglaan malikługu Irrusriq. 5 Tamatkua aŋalatittuat irrusriġruamun iñuusruurut quyal-
iñiaqługu irrusriġruaq. Aglaan tamatkua aŋalatittuat Ipqitchuamun Irrutchimun iñuus-
ruurut quyaliñiaqługu Ipqitchuaq Irrusriq. 6 Iñuum isrummataa aŋalatmagu irrusriġru-
aŋan ittaqtuq tuqułiq, aglaan isrummataa aŋalatmagu Ipqitchuam Irrutchim ittaqtuq
iñuułiq suli qiñuiññaq. 7 Taamna iḷumutuuruq takku iñuum isrummataa aŋalatpagu
ilitqusriġruaŋan akitñaqsimaaġaa Agaayyun. Taamna tupiksrisunġitchuq Agaayyutim
maliġutaksraŋanik; takku tupiksriḷguitḷuni. 8 Tamatkua iñuich aŋalatittuat kaŋiġru-
aġmiknun quyaliḷguitchaat Agaayyun. 9 Aglaan ilipsi aŋalanġitchaasri kaŋiġruaqtapsi.
Aŋalatkaasri Ipqitchuam Irrutchim, iḷumun taamna Irrusriaŋa Agaayyutim inniqpan
ilipsitñi. Aglaan kiña iñuk piqanġitpan Irrusrianik Christ-ŋum piginġitchaa Christ-ŋum.
10 Killuqsautim timigikkasi tuquŋapkaġai, aglaan Christ itpan ilipsitñi Ipqitchuam Ir-
rutchim qaitchigaasri iñuułiġmik takku Christ-ŋum nalaunŋasripkaqhusri Agaayyutmi.
11 Agaayyutim Ipqitchuaq Irrusria aŋitqiksitchiruaq Jesus-mik tuquŋaruaniñ iñuukpan
ilipsitñi, taavruma Ipqitchuam Irrutchim iñuuruam ilipsitñi qaitkisipmigaa iñuułiq
timipsitñun tuqusraġumaruanun.

12 Taatnaqhuta aniqatiumaaŋ, aŋalatitnata kaŋiġruaqtamun. Iñuuniaqtuk-
sraunġitchugut tumigitqukkaŋagun killuqsautim. 13 Iñuuniaġupsi kaŋiġruapsigun
tuquniaqtusri. Aglaan Ipqitchuam Irrutchim ikayuqtitchupsi nutqautitlasriḷugu
killiqiłiqsi tarra iñuuniaqtusri. 14 Iḷiḷgaaġillapiaġai Agaayyutim tamatkua
sivulliuqtittuat Ipqitchuamun Irrutchimun. 15 Ipqitchuam Irrutchim akuqtukkaqput
irrusriġinġitchaa tigutaaqsiułhum iqsiḷhumlu. Ipqitchuam Irrutchim pigikkapta
iḷiḷgaaġiliutipchaġaatigut Agaayyutmun. Taavrumuuna Ipqitchuakun Irrutchikun ni-
plitḷasrirugut, “Abba, Aapaaŋ.” 16 Taavruma Ipqitchuam Irrutchim iḷitchuġipkaġaatigut
nalupqinaiqḷugu Agaayyutmun iḷiḷgaaġitilaaptiknik. 17 Agaayyutim iḷiḷgaaġiniqpatigut
tarra akuqtuigisirugut ikayuusrianik piksrirrutaiñik uvaptiknun. Akuqtuigisirugut
tamatkuniŋa Agaayyutmiñ piqatigilugu Christ. Aglaan nagliksaaqtuksraurugut atriḷugu
Christ nagliksaałha. Taatnaqqaaġuta piññaktaaqaġisirugut kamanautmik atriḷugu
Christ.

Sivunnaptikni Ittuaq Kamanaun

18 Uvva pakma nagliksaaqsiurugut. Aglaan nagliksaałiqput pakma atriqaġumiñaitchuq
ilaan kamanautaanun sagviġñiakkaŋanun uvaptiknun. 19 Iluqani Agaayyutim iñiqtaŋa
utaqqitḷaiḷḷapiaġataqtuq Agaayyutim sagviiḷiksraŋanik kisut qitunġaġipiaqtilaaŋitñik.
20 Suapayaaq Agaayyutim iñiqtaŋa piunġiqsaġumaruq, pisułiġinġisaġmigun aglaan
Agaayyutim sivunniutaagun. Aglaansuli niġiugaq ittuq: 21 Iluqani Agaayyutim iñiqtaŋa
aŋalanġiġñiaġaa piunġiqsitchiraġaqtuam, aglaan piqatauyumiñaqsiḷugu kamanaqtu-
amun patchisaiḷiġmun piqatigilugich Agaayyutim iḷiḷgaaŋi. 22 Iḷisimagikput iluqaisa
qanusripayaat Agaayyutim iñiqtaŋiñ utaqqiḷhat uvuŋanunaglaan iłuiḷḷiuġaluaŋŋaġmiŋ,
atripḷugu aġnaq aulliyautikmatun. 23 Kisimiḷhiñaunġitchuat tamatkua iñiqtat utaqqirut
aglaan utaqqipmiuguttuuq iłuiḷḷiuġaluaŋŋapta irrutchiptigun. Agaayyutim aatchuġaa-
tigut Ipqitchuamik Irrutchimik nalupqinaiġutauplugu. Aasriiñ utaqqigikput Agaayyut-
mun qitunġaġiliutipiaqtilaaksraqput. Utaqqigikput timigikkapta simmikkaułiksraŋa.
24 Taamna niġiugisaġikput anniqsukkau'apta. Qiñianiksimaniġuptigu taqqikkaqput

taamna niġiugauyumiñaiññayaqtuq. Iñuich niġiutlaitchut qanutchimik pigiliu-
tianikkaġmiknik. 25 Aglaan niġiugaqaqtugutsuli qanutchimiktaimma piññaktaaġian-
inġisaptiknik, utaqqigikput anuqsrusripḷuta aasriiñ kimmutigillapiaqługu.
26 Ipqitchuam Irrutchim ikayuqsimaaġaatigut piḷguirrutiptigun. Takku nalurugut
qanuq agaayułiksraptiknik; aglaan Ipqitchuam Irrutchim iŋmiñik uqautigipluta
Agaayyutmun qiniqqaluktualiġataqhuni uqautigilguisaptigun. 27 Agaayyutim
qiñiġaġigai iñuich uummatiŋich. Iḷisimagaa isrummataa Ipqitchuam Irrutchim,
takku Ipqitchuaq Irrusriq uqapsaaġutripḷuni Agaayyutmun piqutigiplugich iñugikkaŋi
tuvraqługu pisułha. 28 Iḷisimagikput, supayaatigun Agaayyutim savaqatigiraġigai
nakuułiksraŋatnun piqpaksriruat iŋmiñik, tamatkua ilaan tuqłukkani tuvraqługu
sivunniutigikkani. 29 Agaayyutim iḷisimaniġai tamatkua tuqłukkani iñiqsigaluaqani
nunamik. Piksraqtaaġiniġai atriqaquplugich iġñiġmisun. Taavrumuuna Jesus
sivulliġuġniqsuq akunġatni iñugiaktuat aniqatigiich. 30 Taatnaqługich Agaayyutim
piksraqtaaġikkani tuqłuġniġai, aasriiñ tamatkua tuqłukkani nalaunŋasripkaġai iŋmiñi.
Tamatkua nalaunŋasripkakkani iŋmiñi piqatigigisigai kamanautmiñi.

Agaayyutim Piqpaksriḷha Christ Jesus-kun

31 Tamatkua taatniinniqmata, sumik nipliġisitḷavisa taavrumuuna? Agaayyutim
nayuqpatigut kia-unniiñ akiḷḷiḷiqsuġumiñaitchaatigut. 32 Agaayyutim qaitḷugu iġñi
nagliksaaqtitkaa piqutigipluta. Taatnaqhuni Agaayyutim iḷumun qaitchigisigaatigut
supayaamik akiiḷaaġlugu. 33 Kiami patchisigigisivagich iñui Agaayyutim piksraq-
taaġikkaŋi? Agaayyutim kisimi nalaunŋasripkaqsimagai. 34 Kiña nipliġisiva Agaayyutim
iñui tuqqutaksraġuġniḷugich? Kiñaunniiñ nipliġumiñaitchuq! Takku Christ Jesus
tuqqutigai, aasriiñ aŋitqiksuq tuqułiġmiñiñ. Pakma Agaayyutim taliqpian tuŋaaniñ
uqapsaaġutigaatigut ilaanun. 35 Qanutchim piiqsitkisivatigut piqpaksriḷhaniñ Christ-
ŋum? Sakiqnam naaga iłuiḷḷiułhum naagaqaa nagliksaałhum naaga kakkaaqsiułhum
naaga atnuġaaŋiḷḷiułhum naaga naviannniułhum naagaqaa tuqułhum? 36 Aglausimaruq
Agaayyutim makpiġaaŋiñi,
“Piqutigiplusri tuqqutaurugut ataramik.
Iñuich aŋallaqłukkaatigut ipnaisun tuqqutaksratun.” *Psalm 44:22*
37 Qaŋaa! Iluqaisigun tamatkunuuna sakiqniuġutiptigun Agaayyutim akimapkaġaatigut
piqpagirigikkapta. 38-39 Ii, nalupqiginġitchiga sumun piiqsitchumiñaisilaaqput piqpak-
taŋaniñ Agaayyutim. Tuqułhum unniiñ iñuułhum unniiñ israġulgich unniiñ tuunġaich
unniiñ sut pakma ittuat unniiñ tikisaksrat unniiñ saŋŋich unniiñ sut ittuat quliptikniḷu
atiptikniḷu naagaqaa sumunniiñ iluqaani nunami piiqsitchumiñaitchaatigut Agaayyu-
tim piqpaksriḷhaniñ ittuamiñ Christ Jesus-mi atannaptikni.

9

*Agaayyunlu Iñuksraqtaaŋi*ḷu

1 Atausriŋŋuqatauplu̇ŋa Christ-mun suli aŋalatiqaqłuŋa Ipqitchuamun
Irrutchimun nalupqiginġitchiga qauġrimmaaġiutillautamni uqałiġa iḷumutuuruamik.
Saglunġitchuŋa itna uqaqama, 2 Iłuiḷḷiullapiaġaqtuŋa suli alianniullapiaqtaqłuŋa
piqutigiplugich Jew-ŋuruat. 3 Uvvatuq ikayutlalagich Jew-ŋuruat aniqatitka iñuqatitka.
Uvvatuq anasriñŋuqsakkaulaŋa piiġḷuŋaunniiñ Christ-miñ ikayuġumiñaġupkich
anniqsułiksraŋatnun. 4 Israel-aaġmiut iñugigai Agaayyutim piksraqtaaġiplugich. Ilaan
tiguaġiniġai piqatlasripḷugich kamanautmiñik. Ilaan qaiññiġaa iliŋitñun sivunniuġutni
suli maliġutaksraŋa [Moses-kun] suli agaayumaaġvik suli akiqsruutniḷu. 5 Qitunġaġigaich
kamanaqtuat sivulliapta, aasriiñ iliŋitñiñ Christ animaruq Agaayyutaupluni.
Quyanaqtuq qaŋavak! Taatnatuquvva.
6 Itnautiginġitchiga Agaayyutmun atunġiññiḷugich akiqsruutigikkaŋi iliŋitñun.
Atakkii kiñuviaŋich Israel-ŋum iḷaŋich Israel-aaġmiupiaŋunġitchut. 7 Suli iḷaŋiḷhiñaq

Abraham-ŋum kiñuviaŋi iḷumun iḷiḷgaaġigai. Aglaan Agaayyun nipliqsuq Abraham-
mun, “Kiñuviaksratin akiqsruutigikkatka itkisirut Isaac-miñ.” [8] Itna ittuq, iluqaisa
Abraham-ŋum kiñuviaŋi Agaayyutim iḷumun iḷiḷgaaġinġitchai, aglaan kisiisa
tamatkua iḷiḷgaaġiliutikkaŋi Agaayyutim animaruat akiqsruutaagun Abraham-mun.
[9] Agaayyutim akiqsruġniġaa Abraham itna, “Nalaullugu piviksraq utiġisiruŋa aasrii
Sarah iġñiqaġisiruq.”
[10] Taamnałhiñaunġitchuq. Rebecca-m malġik iġñak aapaqaqtuk sivulliaptiknik
Isaac-mik. [11-12] Aglaan malġuk iġñak anigaluaqnagik Agaayyutim uqautigaa Re-
becca, “Aapiyaŋan savautigisigaa nukatchiani.” Agaayyun nipliġñiqsuq taavrumiŋa
nukatpiaġruk savaaqaġaluaqnagik nakuuruamik unniiñ pigiitchuamiglu. Taavru-
muuna iḷitchuġigikput, Agaayyutim piksraqtaaġiniġaa atausriq sivunniutigikkaġmigun
pisułiġikkaġmigunlu. Piksraqtaaġiyumiñaitchaa iñuk savaaqałhagun. [13] Agaayyutim
uqałha itniinniqsuq, “Piksraqtaaġigiga Jacob aglaan piksraqtaaġinġitḷugu Esau.”
[14] Qanuġmi nipliġisivisa taavrumuuna? Agaayyun nalaunŋaitpa? Taatniinġitchuq!
[15] Agaayyutim Moses nipliutigaa,
“Qiñiqtitkisigiga iłuaqqutriḷiġa kisumun iłuaqqutisrukkamnun.
Qiñiqtitkisigiga iḷunŋuksriḷiġa kisumun iḷunŋugisrukkamnun.” *Exodus 33:19*
[16] Taatnaġumi Agaayyun piksraqtaaqaġnianġitchuq iñuich pisułiġikkaŋatigun unniiñ
savautigisrukkaŋatigun. Aglaan piksraqtaaqaġisiruq iḷunŋuksriḷiġmigun. [17] Agaayyutim
Uqałhan nipliutiniġaa atanġa Egypt-ŋum, “Ataniġuqtitkikpiñ qiñiqtitchukługu
saŋŋigikkaġa ilipkun. Taavrumuuna atiġa uqautaugisiruq iluqaani nunami.”
[18] Taatnaqhuni Agaayyutim qiñiqtittaġigaa iḷunŋuksriḷḷi kimupayaaq qiñiqtitchukamiuŋ.
Suli pitchiġiiḷiqsitkai iñuich pitchiġiiḷiqsitchukkani.

*Piksraqtaaġikkauruni Agaayyutim I*ḷunŋuksriḷhagun

[19] Uvva nallipsi apiqsruġisigaaŋa, “Agaayyutim aŋalatpatigut suvaatami killuu-
tiqaġnivatigut? Kia akiḷḷiḷiqsuġisivauŋ pisułha?” [20] Apiqsruqnak taatna. Ilvich
iñułhiñaurutin. Iñułhiñam apiqsruqtaksraġinġitchaa Agaayyun. Taatnatuntuuq
iñuum iñiqtaŋan uqautitlaitchaa, “Suvaata piḷiuqpiña taatna?” [21] Utkutchiri savaaqaq-
tuaq qikumik piḷiułhiñauruq qanutchipayaamik pisukkumi. Taavrumakŋa qikumiñ
utkusriḷiułhiñauruq atautchimik piññaqqutigiłhiñaġlugu aasriiñ iḷaqataa suaqłuqaġvigi-
plugu. [22] Agaayyun nalaunŋaraqtuq suraġapayaałiġmigun. Iḷaŋitñun iñuich ilaan
qiñiqtitchukkaa qinnautni [killuqsautikun] suli saŋŋiñi. Qiniqqautnaqsigaluaqti-
tlugich piyaqquqtaksraġuqhutiŋ anuqsrutiniġai tamatkua iñuich. [23] Atlat iñuich
iḷunŋugisrukkani ilaan anuqsrutiniġai iḷitchuġitquplugu uuktuġnaġumiñaitchuaq ka-
manautni. Tamatkua iñuich itqanaiyautiniġai piqaquplugich kamanautmiñik. [24] Aasriiñ
iḷagigaatigut taapkua. Agaayyutim tuqłunġitchaatigut Jew-ŋuruaniñ aglaan piksraq-
taaġigaatigut Jew-ŋunġitchuaniñ, [25] tuvraqługu nipliutaa Hosea-m itna,
“Nipliġisiruŋa, Iñugigipsi taapkunuŋa atchiqsimagaluakkaġmiñun Iñuginġitchipsi.
Aasriiñ qiñiqtitkisigiga piqpaktaġa tamatkunuŋa piqpaginġisamnun.” *Hosea 2:23*
[26] Hosea-msuli nipliutigigaa,
“Iñuginġitchipsi, aglaan kiñuvaatigun atchikkaugisirut itna,
Iḷiḷgaaŋi iñuuruam Agaayyutim.” *Hosea 2:1* [27] Suli Isaiah-m uqautiginiġai
Israel-aaġmiut,
“Iñugiallapiaqtut iñugikkaŋi Israel-ŋum.
Atriqaqtut qaviaŋisun taġium siñaani.
Aglaan iñugiakitchuat anniqsukkaugisiñiqsut. *Isaiah 10:22, 23*
[28] Atanġuruam qilamik anasriñŋuqsaġisigai iñui nunam.” *Isaiah 28:22*
[29] Tuvraqługu Isaiah-m nipliutaa,
“Atanġum Saŋŋipayaaqaqtuam iñugiakitchuat sivulliavut iñuupkanġitpagich
iluqapta piyaqqukkaunayaqtugut Sodom-tun suli Gomorrah-tun.” *Isaiah 1:9*

Israel-aaġmiutlu Tusraayugaallautaġlu

30 Qanuġmi nipliġisiñiqpisa? Itniinniqsuq, Jew-ŋunġitchuat nalaunŋasriñiu-
ranġiññitchuat Agaayyutmi, nalaunŋasripkaġniqsut ukpiqsriłhiñaqamiŋ. 31 Israel-
aaġmiut maliġutlugich maliġutaksraq Moses-ŋum aglakkaŋa nalaunŋasriñiaġniqsuq
Agaayyutmi taavrumuuna, aglaan nalaunŋasriñġiññiqsuq. 32 Suvaatatai?
Tunŋanġitḷutiŋ Agaayyutmun ukpiqsriłiġmiktigun, aglaan nalaunŋasriñiaġniqsut
tamatkunuuna savaaġikkaġmiktigun. Ukpiqsriñġitñamiŋ atriginiġaich iñuich
putukkitqataqtuat putukkisautmun. 33 Agaayyutim Uqałha aglaksimałhatun,
"Iḷigisigiga Zion-mun iyaġak iñuich putukkisautiksraŋat.
Taamna iyaġak paallaktitchiñiaqtuq.
Kiña taimña tunŋaruaq Christ-mun, iyaġaktun ittuamun,
qapiqpaŋayumiñaitchuq." *Isaiah 8:14; 28:16*

10

1 Aniqatiumaaŋ, uummatimniñ kipiġniuġutigigiga iluqatiŋ Jew-ŋuruat
anniqsuquplugich. Taamna iŋiqsruutigigiga Agaayyutmun. 2 Nipliutigigaluaġitka
piḷiqillapiaqhutiŋ maliġuałhat Jew-ŋuruat Agaayyutmik, aglaan iḷisimanġitchaat
nalaullugu tumiksraq. 3 Iḷisimanġitḷutiŋ Agaayyutmun iñuich nalaunŋas-
ripchaġuutilaaŋatnik ukpiqsriłiġmiktigun, iŋmiknik nalaunŋasriñiallaŋniqsut
pisułiġmiktigun, iliŋisa qaitchisunġitḷutiŋ iŋmiknik Agaayyutmun. [Taatnaqhutiŋ
nalaunŋasritḷaiññiqsut.] 4 Christ kinilirvigigaa maliġutaksram, aasriiñ kiñapayaaq
ukpiqsriruaq nalaunŋasripkakkauyumuuq Agaayyutmi.
5 Kisupayaaq nalaunŋasripkaġukkumi Agaayyutmi tupiksriłiġmigun Agaayyutim mal-
iġutaksraŋanik, itqaġiliuŋ Moses-ŋum aglaaŋa, "Iñuk tupiksriruaq maliġutaksrapayaam
tillisaiñik iñuugisiruq taapkunuuna." 6 Aglaan uqałhum nipliutiginiġaa nalaunŋas-
ripkakkaułiq ukpiqsriłikun itnaiḷipḷugu. "Isrumaniaqnak, Kiña mayuġisiva qiḷaŋmun
(ami atqautityaġlugu Christ)? 7 Suli nipliġñiaqnak, Kiña atqaġisiva samuŋa natqitchua-
mun aŋmaġnimun (ami mayuutityaġlugu Christ tuquŋaruaniñ)? 8 Itnauvva nipliqsi-
maruq, Agaayyutim uqałhan qalligaatin, ittut qaniqni suli uummatipni." Taam-
natarra iḷisauttun quliaqtuaġikkaqput. 9 Ilvich qannapkun nalupqinaiġḷugu uqaġupku,
"Jesus atanġuruq," suli ukpiġigupku uummatipni Agaayyutmun aŋitqiksiłha Jesus
tuqułhaniñ, ilvich annakkisirutin. 10 Ukpiqsrigupta uummatiptikniñ nalaunŋasripchaq-
tugut Agaayyutmi. Taatnaqhuta uqaqałłaptigun Jesus-mik ukpiġiplugu anniqsukkau-
rugut. 11 Agaayyutim uqałha itnaġniqsuq, "Kiñapayaaq ukpiqsriḷuni tunŋaruaq
ilaanun qapiqpaŋayumiñaitchuq." 12 Agaayyutim Uqałhan taputigaa "Kiñapayaaq,"
takku atlakaaġiiñġiññiqsuk Jew-ŋuruaġlu Jew-ŋunġitchuaġlu. Taamna ataniq ataniġi-
gaat iluqatiŋ aasriiñ qaitchipḷuni iñugiaktuanik ikayuutinik iluqaitñun tunŋaruanun
iŋmiñun. 13 Agaayyutim uqałha itnaqhuni, "Atanġum anniqsuġisigaa kiñapayaaq tuqłuq-
tuaq anniqsuqupluni."
14 Qanuġutiŋ tuqłuġaġisivat ilaanun ukpiġinġisaġmiknun? Suli qanuġutiŋ ukpiqs-
rigisivat ilaanik tusraamaisaġmiknik? Suli qanuq tusraagisivat quliaqtuaqtaitchu-
miŋ. 15 Qanuġutiŋ quliaqtuaġisivat tuyuġinġitpatiŋ? Aglausimaruq itna, "Qanutun
quvianaqtigiva quliaqtuaqtit aggiutripmata tusraayugaallautamik." 16 Aglaan iluqaġmiŋ
akuqtunġitchaat tusraayugaallautaq. Isaiah nipliqsimaniqsuq, "Ataniiq, kisut ukpiqsri-
vat uqauttutigikkaptiknik?" 17 Taatnamik iñuich ukpiqsriḷiqsut tusraa'amitruŋ tusraayu-
gaallautaq. Suli iñuich tusraagaat kia quliaqtuaġipmagu uqałiq Christ-kun. 18 Aglaan
apiqsruqtuŋa, tusraanġiññiqpat tusraayugaallautamik? Iḷumun iliŋisa tusraagaat.
Agaayyutim uqałha itniittuq,
"Uqałiq siaminniqsuq iluqaanun nunamun.
Iñuich quliaqtuaġaqtut nanipayaaq." *Psalm 19:4*
19 Apiqsrulgitchuŋa, Israel-aaġmiut kaŋiqsiñġiññiqpat? Ii, kaŋiqsirut. Sivulliupluni
Moses uqaqtuq Agaayyun uqaġnipḷugu itna,
"Uvaŋa iñuksraqtaaġinġisapkun siqñaliqsitkisigipsi.

Uvaŋa kaŋiqsimaitchuatigun uumitchaktitkisigipsi.” *Deuteronomy 32:21*
20 Tugliḷiqługu, Agaayyun nipliġñiqsuq Isaiah-kun taluqsrautaiqsitlugu,
“Paqitkaatŋa tamatkua apiqsruqtanġitchuat ikayuqulutiŋ.
Sagviqsuŋa tamatkunuŋa pakaaqanġitchuanun uvamnik.” *Isaiah 65:1*
21 Aglaan Agaayyutim Israel-aaġmiut uqautiginiġai Isaiah-kun itnaqhuni,
“Uvlupayaaqman piłhiñaaŋuruŋa akuqtuġuqługich tamatkua iñuich
tupiktaitḷutiŋ paaqsaaŋaruat uvamnik.” *Isaiah 65:2*

11

*Agaayyutim Qiñiqtitkaa I*ḷunŋuksriłłi Iñuksraqtaaŋitñun

1 Apiqsrulgitchuŋa. Agaayyutim ayaŋniqpagitmi iñugikkani? Qaŋaa! Uvaŋa Israel-aaġmiuŋuruŋa. Uvaŋa kiñuviaġigaaŋa Abraham-ŋum, iḷagigaatŋa sivulliaqaqtuat Benjamin-mik. 2 Agaayyutim ayaksimaitchai Israel-aaġmiut piksraqtaaġikkani iŋiḷġaan. Iḷisimagiksi uqałha Agaayyutim Elijah-kun, qanuq ilaan iŋiqsrułha Agaayyutmun akitñaqługich iñugikkaŋi Israel. Elijah nipliqsuq, 3 “Iliŋisa tuqulġataġaich sivuniksriqiritin, suli siqumitlugich tuniḷḷaġviich. Uvaŋa kisima sivuniksriqiriniñ kisiŋŋuqtuŋa. Pakmaasriiñ tuqunniagaqsipmigaatŋa.” 4 Aglaan qanuq kiuniqpauŋ Elijah? Agaayyutim nipliutiniġaa, “Kisiŋŋunġitchutin. Piqaqtuŋa 7,000 iñuŋnik Israel-mi putqatanġitchuanik atriŋanun Baal-ŋum.” 5 Pakma taatniitmiuq. Iñugiakkitchuanik Israel-aaġmiuqaqmiuq Agaayyutim piksraqtaaŋiñik iłuaqqutriḷiġmigun. 6 Tarraami, anniqsukkaupmata Agaayyutim iłuaqqutaagun anniqsukkaunġitchut savaaqałiġmiktigun. Anniqsukkaułhiñauniqpata savaaġmiktigun tarra anniqsuġiaq Agaayyutim iłuaqqutaagun iḷumun suunġiññayaqtuq. 7 Taamna taatna atuummiñiqsuq, Israel-aaġmiut piññaktaaġinġiññiġaat pakaaġikkaqtiŋ. Aglaan Agaayyutim piksraqtaaġikkaŋiñ piññaktaaġiniġaat [ilaan nalaunŋasripchaqamigich iŋmiñi]. Atlataasrii siqquqsipkaġniġaich uummatitiŋ suli naalaġniñġiqhutiŋ Agaayyutmik. 8 Aglausimaruq Agaayyutim uqałhani itna,
“Agaayyutim isrumalguiḷiqsinniġai aasrii kaŋiqsitḷaiqhutiŋ.
Taatnaqhutiŋ qiñitlaiġñiqsut irimiktigun
suli tusraatlaiqhutiŋ siutmiktigun.
Taamna atuummiñiqsuq uvluvaŋnunaglaan.” *Deuteronomy 29:4; Isaiah 29:10*
9 David-tuuq nipliġñiqsuq,
“Niġiqpałiġmikni napitaulutiŋ naniqtillich.
Paasraaqtillutiŋ anasriñŋuqsakkaulich.
10 Irigikkaŋich taaqsiḷutiŋ qiñitlaiġḷich.
Tunugikkaŋich piḷguiḷiġlich sakuułiġmikniñ.” *Psalm 69:22, 23*

11 Apiqsrulgitchuŋa, Jew-ŋuruat ayakmatruŋ Christ, Agaayyutim taavrumuuna piyaqquqtinniqpagich? Qaŋaa! Aglaan navguiłhata tikiutipkaġniġaa anniqsuġiaq Jew-ŋunġitchuanun. Taamna atuummiñiqsuq Jew-ŋuruat siqñaliquplugich. 12 Tarra Jew-ŋuruat navguiłhata tikiutipkaġniġaa ikayuusriaksraq nunam iñuiñun suli Jew-ŋuruat ayaiłhata Christ-mik tikiutiplugu anniqsuġiaq Jew-ŋunġitchuanun. Maatnatarra qanutun nakuutluktigigisiva ikayuusriaksraq taimanigun iluqaisa Jew-ŋuruat taputraukpata iliŋitñi Agaayyutim piksraqtaaġikkaŋiñi.

*Agaayyutim Qiñiqtitkaa I*ḷunŋuksriłłi Jew-ŋunġitchuanun

13 Pakma uqaqtuŋa ilipsitñun Jew-ŋunġitchuanun. Uqqiraqtigigaaŋa Jesus-ŋum Jew-ŋunġitchuanun, aasrii savautriłłamni savaktuŋa pisuqtilaaqłuŋa. 14 Niġiugaqaqtuŋa iñugikkatka siqñaliquplugich. Taavrumuunaasriiñ ikayuġayaqpalukkitka anniqsułiksraŋatnun. 15 Jew-ŋuruat tunutmatruŋ Agaayyun, ilaa iḷauraaniktuq atlanik iñuŋnik. Aasriiñ sua itkisiva taimanigu Agaayyutim akuqtuqpagich Jew-ŋuruat? Taapkua iñugiliutitqikkisigai Agaayyutim, iñuktitun aŋitqikkauruatitun tuquŋaruaniñ. 16 Sivulliq qaqqiaksraq qaisauniqpan Agaayyutmun, tarra iluqani qaqqiaq ipqikkauruq. Suli kaŋigikkaŋi napaaqtum ipqitpata, taatnatuntuuq akiġuġikkaŋi napaaqtum ipqitmiut.

17 Iḷaŋich akiqqut napaaqtuġiksuamiñ piiyakkaurut aasrii akiġua atlakkam napaaq-
tum iḷipḷugu sivulliġmun napaaqtumun. Ilipsi Jew-ŋunġitchuani atlakkaqtatun ak-
iqqutun ittusri. Pakmaasriiñ sayaqaaqsirusri iñuupmipḷusri sivulliġmiñ napaaq-
tumiñ atriqaqtuamiñ taapkunanitun Jew-ŋuruatitun. 18 Taatnaqhusri uqaviksuk-
sraunġitchusri tamatkunuuna akiqqutigun piiyaqtautigun. Uqaviutiksraitchusri. Su-
vaata? Ilipsi iñuupkanġitchiksi kaŋia napaaqtum, aglaan kaŋian uumapkaġaasri.
19 Nipliḷhiñaunisuknaqtusri, "Akiqqut piiyakkaurut iḷaliutitlasripḷuta napaaqtuanun."
20 Taamna iḷumutuuruq. Aglaan akiqqut piiyakkaurut Jew-ŋuruat ukpiqsriñġiḷhati-
gun. Taatnaqhusri iḷaliutirusri napaaqtumi takku ukpiqsripḷusri. Tarra kamasraaqasri
aglaan taluqsrisitchi. 21 Agaayyutim napaaqtum akiqqui itinġiññiqpagich nagguviatni,
ilaan kipiviaqmigaasri Jew-ŋunġitchuasrii. 22 Taatnaqhusri iḷitchuġigiksi Agaayyu-
tim iłuaqqutriḷhalu taluqnałhalu. Agaayyutim anasriñŋuqsaġaġigai tamatkua mal-
iġutchiñġitchuat iŋmiñik. Aglaan iłuaqqutigaasri iñuuniaqtuiñaqapsi iłuaqqutaagun.
Taatnanġisuaġupsi kipikkaugisipmiusri napaaqtumiñ. 23 Jew-ŋuruat ukpiqsritqiaqsik-
pata Agaayyutmik akuqtutqikkisigai. Agaayyutim pitḷallapiaqhuni iḷiḷhiñaugai kiñumun
inaatnun. 24 Ilipsi Jew-ŋunġitchuani atriqaqtusri akiqqumik kipikkauruamik atlakkamiñ
napaaqtumiñ iḷaliutiplusriasrii napaaqtullautamun, uvva taamna akiġuunġitchaluaq-
tuaq napaaqtullautami. Jew-ŋuruat atriqaqtut akiqqumik nausuuruamik napaaqtullau-
tami, aasriiñ Agaayyutim nalupqinaiġḷugu iḷitqikkisigai napaaqtuŋatnun.

*Agaayyutim Qiñiqtitkaa I*ḷunŋuksriḷḷi Iluqaitñun Iñuŋnun

25 Aniqatiumaaŋ, kaŋiqsitqugipsi uumiŋa nalunaqhuni iḷumutuuruamik, kamas-
raaqunġitḷusri isrumatuniḷusri. Iḷumutuuruaq una: iḷałhiñaŋich Israel-aaġmiut
tikkaŋasrigaluaqtut. Aglaan taamna simmiġñiaqtuq iluqatiŋ piksraqtaaŋuruat Jew-
ŋunġitchuat utlautikpata Agaayyutmun. 26 Taimanigun iluqatiŋ Israel-aaġmiut anniq-
suġisirut. Aglausimaruq Agaayyutim uqałhani,
"Anniqsuqti aggiġisiruq Zion-miñ.
Piiġisigaa iluqaan agaayyutaiḷiq kiñuviaŋiñiñ Jacob-ŋum.
27 Tarra piiġupkich killuqsautiŋich
taŋiġñiaġiga sivunniuġutiga taipkunuŋa iñuŋnun." *Isaiah 59:20, 21; 27:9; Jeremiah 31:33, 34*

28 Jew-ŋuruat ayaŋniġaat akuqtunġitḷugu tusraayugaallautaq. Taatnaqhutiŋ ak-
itñaqtuliġñiġaat Agaayyun piqutigiplusri. Aglaan Jew-ŋuruat Agaayyutim iñugigai
piksraqtaaġiplugich. Piqpagigai piqutigiplugu akiqsruutni sivulliaŋitñun [Abraham-
munlu, Isaac-munlu, suli Jacob-mun]. 29 Agaayyutim isrummitqitḷaitchuq iñukti-
gun tuqłukkaġmigun suli aatchuutigun qaisaġmigun iliŋitñun. 30 Iḷaatniimma ilipsi
Jew-ŋunġitchuani ayakkaqsi tupigisrunġitḷugu Agaayyun, aglaan pakma akuqtuirusri
iḷunŋuksriḷiġmik taapkua iñuich tupiksriñġiḷhatigun. 31 Taatnatuntuuq pakma Jew-
ŋuruat tupiksriñġitchut Agaayyutmik. Atripḷugu Agaayyutim nagliksriḷha ilipsitñik, il-
iŋitñik nagligigisipmigai. 32 Takku Agaayyutim iḷisimagai iluqaisa iñuich tupiksrisunġisi-
laaŋatlu pitchiġiiḷhatlu. Piqutigiplugich ilaan qiñiqtitchukkaa iḷunŋuksriḷḷi iluqaitñun.

Quyyan illi Agaayyutmun

33 Ii, Agaayyutim umialgutai uuktuġnaġumiñaitchut.
Puqiutaalu kaŋiqsimałhalu isruitchuq.
Kia-unniiñ iñuum kaŋiqsipchaġumiñaitchai Agaayyutim sivunniutai.
Unniiñ kaŋiqsiyumiñaitchaa tumaa.
34 "Kia iḷisimavauŋ isrummataa Atanġum?
Kia qaitchiḷhiñauvauŋ alġaqsruutmik?" *Isaiah 40:13*
35 "Kia-unniiñ qaitchimaitchaa Agaayyun qanutchimik utiqtitaksraŋanik Agaayyutmun."
Job 41:11
36 Ii, Agaayyutim iñiqtaġigaa suapayaaq.
Suli suapayaaq ittuiñaġaqtuq, ilaagun suli ilaanun.

Kamanaun illi Agaayyutmun qaŋavak taimuŋa. Taatnatuq.

12

*Qai*ḷḷusri Agaayyutmun

1 Taatnaqhusri, aniqatiumaaŋ, Agaayyutim qiñiqtinŋanikmatigut iḷunŋuksriḷiġmiñik
iŋiqsruaġipsi timigikkasri iñuuruaŋulugich tuniḷḷautigitquplugich ilaanun, ipqiḷḷuni
suli quyaqnaġuni ilaani. Taamnatarra savautriḷiksraqsi ittuq Agaayyutikuaġiakun.
2 Atriŋusruŋaqasri iñuiñun marruma nunam, aglaan simmiqsillusri nutaqtillusri isrum-
matigikkasri. Taatnaġupsi kaŋiqsitḷasriñiaġiksi Agaayyutim pisułha ilipsigun. Suli
iḷisimatlasriñiaġiksi nakuuruaq, quyaqnaqtuaq Agaayyutmi suli nalaunŋaruaq.
3 Agaayyutim iłuaqqutaagun nipliutiksraqaqtuŋa kisupayaamun akunnapsitñi. Is-
rumaniaqnak nakuuvagiḷḷutin ilipni. Qiñiqtuksraurutin ilipnun qanuq itilaapi-
aqnik. Isrummatigiuŋ qanutun ukpiqsriḷiqaqtilaan aatchuusriaġikkan Agaayyut-
miñ. 4 Atausriukattaaqhuta timiqaqtugut aasriiñ taamna timi iñugiaktuamik sul-
liñiqaqhuni. Tamatkua timim sulliñġi atlakaaġiisigun atuġaqtut. 5 Taatnatuntuuq
uvagut iñugiaktugut. Aglaan Christ-mi uvagut iluqata atausriġuqhuta timau-
rugut, aasriiñ sulliñiġuqhuta timimi. 6 Iluqata atlakaaġiiñik aatchuusriaqaqtugut.
Agaayyutim uvaptiknun qaitchai iłuaqqutriḷiġmigun. Kiña aatchuusriaqaġumi sivu-
niksriqiłiġmik, atuġliuŋ taamna ukpiqsriḷiġmigun pigikkaġmigun. 7 Kiña aatchuus-
riaqaġumi savautriḷiġmik, savagli. Kiña aatchuusriaqaġniġumi iḷisautriḷiġmik, tarra
iḷisautriḷi. 8 Kiña aatchuusriaqaġniġumi pitchuksaaġiłiġmik, pitchuksaaġili. Kiña
aatchuusriaqaġniġumi aatchuiḷiġmik atlanun, aatchuġli naliiḷaaġlugu. Kiña aatchu-
usriaqaġniġumi sivulliuqtiksrauluni, sakuugli sivulliuqtaułiġmiñi. Kiña aatchuusri-
aqaġniġumi nagliksriḷiġmik, taavruma atuġliuŋ quviatchauġiguni.
9 Piqpaksriḷiqsi iḷumutuuruksrauruq. Uumigisiuŋ tamanna pigiitchuaq, piqpag-
iluguasriiñ nakuuruaq. 10 Piqpakkutilusri avatmun aniqatigiisun, kamanatluktillugich
aniqatigikkatin ilipsitñiñ. 11 Iqiasrusruŋaqasri aglaan sakuukkitchi, suli piḷiqillapiaġusri
irrutchipsigun savautilugu Atanġuruaq. 12 Quviasrugusri takku piqaqtusri niġiukkamik.
Anuqsrulusri iłuiḷḷiułiq tikitpan. Agaayulusri ataramik. 13 Ikayuġlugich Agaayyutim iñui
inuqsraqtuat. Tukkiqsuġlugich iglaat kiñunnapsitñi.
14 Apiqsruqsiuŋ Agaayyun nagligitqulugich tamatkua nagliksaaqtitchiruat ilipsitñik,
iŋiqsruutilugich aasriiñ apiqsruutisruŋaqnagich Agaayyutmun anasriñŋuqsaqulugich.
15 Quviasruqatigilugich tamatkua quviasruktuat. Alianniuqatigilugich tamatkua
alianniuqtuat. 16 Iñuuniaqatigiiyusriḷusri. Kamanaġnaisruŋaqasri ilipsitñik, aasrii
iḷauraaġilugich tamatkua suunġiññasrugiruat. Iḷisimatluŋniasruŋaqasri supayauranik.
17 Kia iñuum pimaqłukpasri akisaġniasruŋaqasri killukun. Iñuuniaġitchi iñuŋni
iłuaġnaqtuakun. 18 Piyumiñaġniqtutilaapsitñi iñuuniaġitchi qiñuirrutillugich
kisupayaat. 19 Iḷauramaaŋ, akisaqtuġniasruŋaqasri atlanik nalaunġitpasri, aglaan
Agaayyutim akisaġligich. Aglausimaruq, “Uvaŋa akisaġisiruŋa. Uvaŋauruŋa
anasriñŋuqsairaġaqtuaq [nalaunŋaitchuktuanik], nipliqsuq Ataniq.” 20 Aglaan,
Agaayyutim uqałha itnatun,

“Pimaqłuktigikkan niġisukpan niġipchaġlugu,
imiġukpan imiqtillugu.
Taatnaġuvich kanŋutchakniaġiñ katitchipmatun ikualaruanik aumanik taavruma ni-
aquanun.” *Proverbs 25:21, 22*

21 Ki, pigiitchuamun akiiḷipkaqtaqnak, aglaan akiiḷiuŋ pigiitchuaq nakuuruakun.

13

Tupigiraksrat Kavamam Maliġutaksraŋi

1 Iluqasri tupigiraksraġigisi kavamam aŋalatai. Kiñaunniiñ aŋalatchitḷaitchuq
Agaayyutim qaitchiñġisuaqmani saŋŋimik aŋalatchiḷiksraŋanun, suli kiñaunniiñ

aŋalatchitḷaitchuq marrumani nunami saŋŋiqanġisuaġuni Agaayyutmiñ. 2 Taamna
pisigiplugu kia iñuum akiḷḷiḷiuqniktuam kavamamik akiḷḷiḷiqsimagaa Agaayyutim
inillakkaŋa. Taatnaqami tikiutriraqtuq anasriñŋuqsautmik iŋmiñun. 3 Tamatkua
iñuuruat nalaunŋaruakun sivuuġayumiñaitchut sivulliuqtinik, aglaan kisimiŋ
tamatkua iñuumaqłuktuat. Sivuuġagisrunġitchupku aŋalatchisiqaqtuaq savaaġiuŋ
nalaunŋaruaq aasriiḷi aŋalatim quyagiyumagaatin. 4 Taamna Agaayyutim
savaktigigaa ikayuquplutin. Aglaan atuġuvich nalaunŋaitchuamik iqsiviksran
tarra. Aŋalati saŋŋiqaqtuq anasriñŋuqsaitḷasripḷugu. Taamna Agaayyutim
savaktigigaa anasriñŋuqsaitḷasripḷugu pisigiplugu Agaayyun tamatkuniŋa atuqtuanik
nalaunŋaitchuamik. 5 Taatnaġusri tupigiraksraġigisri kavamat pisigiplugik taapkuak:
anasriñŋuqsakkauyumiñaitchumuusri, suli iḷisimalusri qauġrimmaaġiutillautapsitñi
tupiksriruni nalaunŋatilaaŋanik. 6 Tarra akiḷiiruksraupiaqmiusri tax-sinik, takku tax-
siliqirit savaktigigai Agaayyutim savaaġipmatruŋ savaaqtiŋ. 7 Akiḷiisitchi iluqaitñun
aŋalatirrutiqaqtuanun niġġiuqsruutipayaapnik, akiḷiġḷugich iluqaisa tax-sinik
akiḷiġñaqtuat, taluġilugich taluġiraksrauruat suli kamagilugich kamagiraksrauruat.

Piqpakkutiłiq Atlanik

8 Akiqsruumisruŋaqnagich iñuich qanutchiñik. Aglaan ataramik piqpagiraksraġigitin
atlat. Iñuk piqpaksriruaq atlamik tupiksriñiqsuq iluqaanik maliġutaksramik.
9 Maliġutaksrami aglausimaruq, “Killuqsaġumiñaitchutin sayuŋałikun. Iñuaġu-
miñaitchutin kisumik. Tiglikkumiñaitchutin. Kaviuqtuksraunġitchutin iñuuniaqatvich
suuraiñiñ.” Iluqatiŋ taapkua tillisaurut suli iluqatiŋ atlatlu katisrimarut atautchisun
uumani: “Piqpagiyumagiñ iñuuniaqatin iliptun iḷiḷugu.” 10 Piqpaktam atniatlaitchaa
iñuuniaqan. Taatnamik piqpaksriłiq atriqaqtuq tupiksripmatun iluqaanik
maliġutaksramik.
11 Taatnatun iñuuruksraurusri nalaunŋaruakun makunani uvluni. Atakkii an-
nautrauliġviksraqput, Christ-mun qiḷaŋmuutikpatigut, qallitḷuktuq pakma ukpiqs-
riqqaałłaptikniñ. Taamna ittuq itiġviksrakun iñiqtuatun siñigniġmiñ. 12 Unnuaq
nuŋuyasriruq. Uvluq tikiyasriruq. Taatnamik nutqautiraksraġigikput killiqiłiqput
pigikkaŋa taaqtuam suli tigulugich satkui qaumam savaaqatlasriḷuta nakuuruamik. 13 Ki,
iñuuniaqta nalaullugu atriḷugich iñuich pigikkaŋi uvlum. Uvagut piruksraunġitchugut
naġġunaqtuakun niġiḷikun suli taaŋŋałikun. Ittuksraunġitchuq sayuŋałiq suvałułiġlu,
naaga aŋuyałiq siqñatuałiġlu. 14 Aglaan iñuk atipmatun satqagutmik taatnatuntuuq
satqagutiqaġitchi atanġuruamik Jesus Christ-mik, aŋalatisruŋaqasri kaviuġutaiñun
kaŋiġruapsi.

14

Upyaktuiñak Atlanik Iñuŋnik

1 Akuqtuġumagiksi sayaiḷḷuqtuaq ukpiqsriłiġmigun uqavaaqatigisruŋaqnagu
ukpiġikkaŋanik. 2 Iḷaŋich iñuich ukpiqsrirut niġiḷhiñaunipḷutiŋ qanusripayaamik
niqimik. Aglaan atlat iñuich ukpiqsriḷhat sayaitmata iliŋich ukpiqsrirut
niġiḷhiñaunipḷutiŋ nauriałhiñanik. 3 Taamna niġiḷhiñauniruaq qanusripayaamik niqimik
isrumaruksraunġitchuq nakuutluŋniḷuni nauriaqtuqtuamiñ. Taamnali nauriaqtuqtuaq
taatna isrumaruksraunġitmiuq niqituqtuaq nalaunġiññiḷugu, takku Agaayyutim
akuqtuġniġaa. 4 Atanniġñiaqtaksraġinġitchiñ atlam savaktaa. Qaukłian sivunniġisigaa
nalautmagaan naagaqaa nalaunġitmagaan. Ilaa nalaunŋaruamik savaaqatlagisiruq
takku Agaayyutim nalaunŋaruamik savaaqatlapkaġisigaa.
5 Iñuk isrumaruq atausriq uvluq nakuutluŋnipḷugu atlaniñ uvlumiñ. Atlamli
isrummatigigai uvlupayaat atiplugich. Iñullaak isrummatmiktigun nalupqisrunġiġḷik
nalaunŋaruamik savaaqaqtilaaġmiknik. 6 Iñuk isrumaruaq atausriq uvluq
pitḷuktuaŋuplugu atlaniñ uvluniñ kamakkutigigaa pisigiplugu Agaayyun.
Taatnatuntuuq niġiruam qanusripayaamik niqinik kamagigaa Agaayyun, takku

qaitchipḷuni quyyatmik Agaayyutmun, aasriipsuuq niġiruam naurianik kisiitñik
kamagipmigaa Agaayyun quyyavigiplugu. 7 Nalliqputunniiñ iñuutlaitchuq iŋmiñun
unniiñ tuqqutlaitchuq iŋmiñun. 8 Uvagut iñuuŋŋapta iñuurugut quyalisukługu
Ataniq, suli tuqugupta tuquniaqmiugut Atanikun. Iñuu'apta suli tuqu'apta
pigigaatigut Atanġum. 9 Taatnaqhuni Christ tuquruq aasrii aŋipkakkaupluni
tuqułiġmiñ. Iñuutqiksuq ataniġitqupluni iluqaitñun tuquruanun iñuuruanunlu.
10 Suvaatami atanniqsuiñiaġaqpich aniqatipnik nakuutluŋnipḷutin ilaaniñ? Uvagut
qichaqsaġumarugut sivuġaani Agaayyutim, aasrii ilaan atanniġuta iluqata.
11 Aglausimaruq Agaayyutim uqałhani,
"Nalupqinaisilaaŋatun iñuutilaaġma, nipliqsuq Ataniq,
kiñapayaat putkisirut sivuqqamnun,
aasriiñ iñupayaat kamagisigaatŋa." *Isaiah 45:23*
12 Atausriukattaaġuta kiggutiksraqaqtuksraugisigikput Agaayyun [savaaġikkaptigun].

Atlat Killuqsaqtitnagich

13 Taatnamik nutqautiraksraġigikput atanniqsuutiłiqput avatmun. Aglaan isrum-
matigiraksraġigikput putukkirviuruksraunġiḷiqput suli aniqatiptiknik killuqsaqtitchi-
raġinġiḷiksraqputlu. 14 Itluŋa atannamni Jesus-mi iḷisimagiga niqipayaam naku-
ułha. Aglaan iñuum nalaunŋaigigumiuŋ taamna tarra ilaani nalaunŋaitchuq.
15 Atniġñiġupku aniqatin niġikkapkun tuvranġiññiġiñ tumaa piqpaktam. Piyaqquq-
taqnagu ukpiqsriłha niġikkapkun nalaunŋaginġitpagu. Itqaġilugu una, Christ-ŋum
tuqqutipmigaa aniqatin. 16 Uqautigipkaqnagu atlanun pigiiññiḷugu nakuuruaq ilipni.
17 Aŋaayuqautaani Agaayyutim niqilu imiġlu suksraunġitchuk, aglaan nalaunŋas-
ripkakkaułikun Agaayyutmi qiñuiññaqaqtugut quvianaqaqhutalu Ipqitchuakun Ir-
rutchikun. 18 Kiñapayaaq savautriruaq Christ-mik taatna quyaqnaqtuq Agaayyutmi,
suli iłuagigisigaat atlat iñuich. 19 Ki, pisuqtilaaptikni iñuuniaqta qiñuiññakun suli
sayyiḷḷaaġutiluta avatmun ukpiqsriłikun. 20 Niġiłipkun niqimik suksraunġiqsitnagu
savaaŋa Agaayyutim. Niġiruni iluqaitñik niqinik nakuuruq, aglaan nalaunŋaitchuq
kiña iñuk killuqsaqtitnapku. 21 Nalaunŋaruq niqitunġitchuni taaŋŋanġitchuniḷu suli
piñġitchuni qanutchipayaamik killuqsautigiyumiñakkaŋanik aniqatvich. 22 Ukpiqsriłhiñ
qanupayaaq inniqpan, nalupqinaisirruŋ akuqtuyunałha Agaayyutmi. Iñugguuq qu-
vianamiuruq patchisiginġitchuaq iŋmiñik iłuagikkaġmigun. 23 Aglaan iñuk nalupqis-
ruktuaq patchisauruq niġigumi, takku ukpiqsriłikuanġitchuq. Supayaaq ukpiqsriłiku-
unġitchuaq, tarra killuqsautauruq.

15

Maliglugu Jesus Christ-ŋum Urrakusrautaa

1 Uvagut sayakturuani ukpiqsriłłaptigun ikayuġniaqtaksraġigivut tamatkua
sayaitchuat pilguirrutiŋisigun, quyaliñiasruŋaqata uvaptiknik. 2 Atausriukattaaġuta
quyaliñiaġlavut iñuuniaqativut nakuułiksraŋatnun, sayyiḷḷaaġniaġlugich ukpiqsriłhat.
3 Taatnatuntuuq Christ iñuuniaqami quyaliñianġiññiqsuq iŋmiñun. Itna Agaayyutim
uqałhum nipliutiginiġaa, "Iñuich pisaaŋapmatin, Agaayyuun, atniaġaġigaatŋa."
4 Qanusripayaaq aglausimaruaq qaaŋiqsuami aglausimaruq iḷisautisrukhuta
niġiugaqupluta anuqsrułikunlu pitchuksaaġutigunlu aggiġaqtuaq uqałhaniñ
Agaayyutim. 5 Anuqsrułiġlu pitchuksaaġunlu aggiġaqtuk Agaayyutmiñ. Agaayuruŋa
Agaayyutmun iñuuniaqatigitquplusri qiñuiññakun maliłłapsitñi Christ Jesus-mik.
6 Taatnaġupsi iluqasri piqatigiiksitkisirusri, aasriiñ atautchisun kamaksruġisigiksi
Agaayyun aapagikkaŋa atannapta Jesus Christ.

Iluqaġmiŋ Iñuich Quyyagisigaat Agaayyun

7 Christ akuqtuġaasri. Taatnatuntuuq akuqtuutiruksraurusri. Taavrumuuna qiñiqtitk-
isigiksi kamanautaa Agaayyutim. 8 Uqautigipsi, Christ savaktigiliutigaat Jew-ŋuruat
qiñiqtitchaqługich iḷumutuułhat Agaayyutim akiqsruutaiñ Jew-ŋuruat sivulliaŋitñun

9 suli Jew-ŋunġitchuat qaitchitquplugich nanġautmik Agaayyutmun iḷunŋuksriḷhagun.
Aglausimaruq Agaayyutim uqałhani,
“Quyagisigikpiñ akunġatni Jew-ŋunġitchuat.
Atuġisiruŋa quyyatinik atiġikkaqnun.” *2 Samuel 22:50; Psalm 18:49*
10 Uqałiq nipliġñiqsuqsuli,
“Ilipsi Jew-ŋunġitchuani,
quviasruqatiqaġitchi Agaayyutim iñuiñik.” *Deuteronomy 32:43*
11 Uqałiq niplitqiŋñiqsuq,
“Iluqasri Jew-ŋunġitchuani quyyasriuŋ ataniq.
Iluqasri iñuŋni atuġitchi quyyatinik ilaanun.” *Psalm 117:1*
12 Isaiah nipliqmiñiqsuq,
“Kiñuviaŋa Jesse-m aggiġisiruq aŋalatchityaġuni Jew-ŋunġitchuanik.
Ilaa pisigilugu Jew-ŋunġitchuat piqaġisirut niġiukkamik.” *Isaiah 11:10*
13 Iŋiqsruqtuŋa Agaayyutmun qaitchiraqtuamun niġiukkamik immiquplusri quvianapayaamik suli qiñuiññamik tunŋałłapsigun ilaani, aasriiñ saŋŋiagun Ipqitchuam Irrutchim niġiugaqsi ulipkaulagisiruq.

Paul Uqaqtuq Sivunniutmigun

14 Aniqatiumaaŋ, nalupqiginġitchiga imaqałiqsi nakuuruamik. Iḷisimagiga piqałiqsi kaŋiqsimmatipayaamik aasrii iḷisautritḷasripḷusri avatmun. 15 Aglaan aglaaġigitka iḷisauttutigikkatka ilipsitñun itqaġitquplugich. Aglaktuŋa taluqsrautaiqḷuŋa Agaayyutim iłuaqqutaagun qaisaŋagun uvamnun. 16 Christ Jesus-ŋum savaktigitqugaaŋa Jew-ŋunġitchuanun. Ilaan iḷisautritqugaaŋa tusraayugaallautaq tamatkunuŋa tuniḷḷautigitquplugich akuqtuyunaġlugich Agaayyutmun, ipqiqsillugich Ipqitchuam Irrutchim. 17 Taatnaqługu savaqatauniqama Christ-mun uqaviutigitlagiga savautriḷiġa pisigiplugu Agaayyun. 18 Uqautigigisigiga kisian Christ iñiqsiruaq uvapkun sivulliutlasripḷuŋa Jew-ŋunġitchuanik tupiksritḷasripḷugich Agaayyutmik, ami nipliutigikkapkun suli iḷitchuqqutitigun 19 suli quviqnaqtuatigun suli saŋŋiagun Ipqitchuam Irrutchim. Quliaqtuaġigiga iluqaallapiaq tusraayugaallautaq Christ-kun nunapayaami Jerusalem-miñ Illyricum-munaglaan. 20 Ataramik quliaqtuaġisrukkiga tusraayugaallautaq nunami iñuŋnun tusraanġitchuanun Christ-mik. Uvvatakku nappaiñiaġunġitchuŋa savaamik atlam iñuum aullaġniiŋanikkaŋanik. 21 Aglaan aglausimaruatun Agaayyutim uqałhani,
“Tamatkua sivuani uqautraunġitchuat ilaanik qiñiġisirut.
Suli tamatkua sivuani tusraanġitchuat ilaanik kaŋiqsigisirut.” *Isaiah 52:15*

Paul Sivunniqsuq Rome-mugukhuni

22 Taamna pisigiplugu iñugiaktuami uvuŋanunaglaan nutqaqtitakkauruŋa tikiññiałłamni ilipsitñun. 23 Aglaan pakma quliaqtuaġviksraiguti'ama makunani nunaaqqiñi suli iñugiaktuani ukiuni tikitchukkaluaqapsi. 24 Utlakkisigipsi Spain-muksaġuma. Nayuqtuallagukkipsi aasriiñ aquagun ikayułhiñaugipsitŋa iglauniaġuma. 25 Pakma aullaġniaqtuŋa Jerusalem-mun ikayuġiaġlugich Agaayyutim iñui taamani. 26 Ukpiqsriruat Agaayyutmik Macedonia-miḷu Greece-miḷu quviasruŋniqsut qaitchipḷutiŋ maniŋñik ikayuqsaqługich inuqsraqtuat Agaayyutim iñui Jerusalem-mi. 27 Taapkua piyumaaġniqsut takku akiqsruummipḷugich Jew-ŋuruat. Jew-ŋunġitchuat akuqtuiñiqsut irrutchikun ikayuusriaŋatnik Jew-ŋuruat. Taatnaqhutiŋ ikayutaksraġigaich Jew-ŋuruat suuraġmiktigun. 28 Qaisaksraġigitka inuqsraqtuanun Jerusalem-mi maniich aatchuutigikkaŋich iliŋitñun. Taatnaqqaaġluŋa aullaġisiruŋa Spain-mun, aasrii igliłłamni apqusraallakkisigipsi nayuqtuallagiaġusri. 29 Iḷisimagiga tikitchuma ilipsitñun tikiutrigisiḷiġa Christ-ŋum kamanaqtuamik ikayuutaamik.

30 Aniqatiumaaŋ, pisigilugu ataniq Jesus Christ suli Ipqitchuaq Irrusriq piqpakkutipkakkaŋasri avatmun, iŋiġipsi ikayuqupluŋa savaamni itqaġiluŋa agaayułłapsitñi Agaayyutmun. 31 Agaayuyumausri annaumaaquluŋa ukpiqsriñġitchuani Judea-mi.

Agaayuyumausripsuuq taamna ikayuun tikiutiniakkaġa Jerusalem-mun quyaqnaqulugu
Agaayyutim iñuiñi taamani. 32 Tarra utlakkisigipsi quviasrugluŋa ikayuusriaqaġiaġluŋa
nutaqtirrutmik ilipsitñiñ, Agaayyutim pitqukpaŋa. 33 Agaayyutimtuq qaitchiraġaqtuam
qiñuiññamik nayuġumalisi iluqasri. Taatnatuq.

16

Paul Tuyuqtuq Nayaaŋŋanik Ukpiqsriruanun

1 Uvvauna uqautigigiga ilipsitñun iłuagiplugu aniqatvut Phoebe. Ikayuqtigigaa
agaayyuvium Cenchreae-mi. 2 Akuqtuġumagiksi Agaayyutim iñuiñ akuqtuiruksraułhat-
itun kisunik Phoebe-m. Ikayuqsimagaaŋa suli iñugiaktuat iñuich.
3 Tuyuqtuŋa nayaaŋŋanik Priscilla-mun suli Aquila-mun savaqatigikkakka Christ
Jesus-kun. 4 Suginġiqługu iñuułiqtik annautimagaatŋa. Taatnaqługik quyallapi-
aġikka, suli iluqatiŋ ukpiqsriruat agaayyuviŋñi Jew-ŋunġitchuat quyagillapiaġaittuuq.
5 Tuyuqtuŋa nayaaŋŋanik ukpiqtuaŋuruanun katiraġaqtuanun tupqakni. Tuyuq-
tuŋa nayaaŋŋanik iḷannamnun Epaenetus-mun sivulliuruamun nunaŋani Asia-m
maliġuaqługu Christ. 6 Tuyuqtuŋa nayaaŋŋanik Mary-mun sakuuktuamun aku-
nipsitñi. 7 Tuyuqtuŋa nayaaŋŋanik Andronicus-mun Junias-munlu, iḷakka isiq-
taupmiruak isiqtau'amaptuuq. Uqqiraqtit kamanaqtuaġigaik ukpiqsriruaŋŋuqqaaq-
tuak sivumni. 8 Tuyuqtuŋa nayaaŋŋanik Ampliatus-mun iḷannamnun Agaayyutikun.
9 Tuyuqtuŋa nayaaŋŋanik Urbanus-mun savaqatigikkamnun Christ-kun, suli piq-
pagikkamnun Stachys-mun. 10 Tuyuqtuŋa nayaaŋŋanik Apelles-mun; uuktuakkau'ami
[ukpiqsriłiġmiñi] qiñiqtitkaa iḷumutun piqpaksriłḷi Christ-mik. Tuyuqtuŋa nayaaŋŋanik
iluqaitñun qitunġaiñun Aristobolus-ŋum. 11 Tuyuqtuŋa nayaaŋŋanik Herodion-
mun iḷamnun, suli iluqaitñun qitunġaiñun Narcissus-ŋum pigikkaŋanun Atanġum.
12 Tuyuqtuŋa nayaaŋŋanik Tryphaena-mun suli Tryphosa-mun, taapkuak aġnak savak-
tauruak Ataniġmun. Tuyuqtuŋa nayaaŋŋanik Persis-mun iḷannamnun sakuullapiaqtu-
amun Ataniġmun. 13 Tuyuqtuŋa nayaaŋŋanik Rufus-mun ukpiqsriruaŋullautaqtuamun
atanikun, suli aakaŋanun; taamna aakaupmiuq uvaŋnun. 14 Tuyuqtuŋa nayaaŋŋanik
Asyncritus-mun Phlegon-munlu Hermes-munlu Patrobas-munlu Hermas-munlu suli
iluqaitñun aniqatiunun iliŋitñiittuanun. 15 Tuyuqtuŋa nayaaŋŋanik Philologus-munlu
Julia-munlu, Nereus-munlu aniqataanunlu, Olympas-munlu, suli iluqaitñun Agaayyu-
tim iñuiñun taraniittuanun. 16 Paġlatisritchi avatmun kunigutmik ipqitchuakun piq-
pakkutiłikun. Iluqaġmiŋ ukpiqtuaŋuruaŋi Christ-ŋum tuyuġaasri nayaaŋŋanik.

Iḷammiuġutit

17 Aniqatiut, qaunagipiaqugipsi iñuŋnik akiḷḷiġiiksitchiraġaqtuanik suli
iłuiḷḷiuqtitchiruanik atlanik ukpiqsriłhatigun. Akiḷḷiḷiqsimagaat iḷumutun iḷisauttun
iḷisauttusriaqsi. Piisimaaġitchi iliŋitñiñ. 18 Taatnatchich iñuich savautriñġitchut
atannaptiknik Christ-mik, aglaan savautriłhiñaqtut iŋmiknik pisułiġmiktigun.
Uqallautaġutitigun uqayusraaġutitigunlu kinnitchiñiaġaich iñuich naluruat
iḷumutuuruamik. 19 Iluqaġmiŋ ukpiqsriruat tusraagaasri tupiksriñipḷusri. Taatnaqłuŋa
quviasrullapiaqtuŋa ilipsigun. Iḷisimallautaqugipsi nakuuruaq suli piisimaaqugipsi
pigiitchuamiñ. 20 Taatnaġupsi Agaayyutim tikiutriruam qiñuiññamik qilamik
akiiḷiḷḷapiaġisigaa tuunġaq. Iłuaqqutaan atannapta Jesus-ŋum nayuġlisi.
21 Timothy savaqatiga tuyuqtuq nayaaŋŋanik, ukuaptuuq iḷatka Lucius, Jason, suli
Sosipater. 22 Uvaŋa Tertius, aglaktuŋa uumiŋa tuyuutaanik Paul-ŋum. Tuyuq-
tuŋa nayaaŋŋanik ilipsitñun Christ-kun atanikun. 23 Gaius-ŋumlu tukkuġikkaġma
iluqaġmiŋlu ukpiqtuaŋuruat tuyuġaasri nayaaŋŋanik. Taatnatuntuuq Erastus suli
aniqatvut Quartus tuyuqmiuk nayaaŋŋanik. Erastus iḷirakuviuruq uvani nunaaqqimi.
24 [Iłuaqqutaa atannapta Jesus Christ nayuġlisi iluqasri. Taatnatuq.]

Agaayułiġlu Nanġaunlu Agaayyutmun

[25] Quyyan Agaayyutmun! Agaayyutim kisimi makittaaġiksitlagaasri ukpiqsriłip-
sitñi tusraayugaallautakun quliaqtuaġikkapkun. Taamna tusraayugaallautaq Christ-
kun kaŋiqsiñaitchuaq taimani, [26] aglaan pakma iłitchuqnaqsiruq suli nalunaiqługu
iłitchuġipkakkauruq iluqaitñun iñuŋnun ukpiliquplugich aglaaŋisigun sivuniksriqirit
tuvraqługu tillisaagun isruitchuam Agaayyutim. [27] Kisianun isrumaturuamun Agaayyut-
mun illi kamanaun qaŋavak taimuŋa Jesus Christ-kun. Taatnatuq.

Paul-ŋum Sivulliich Tuyuutai Corinth-aġmiunun

1 Uvaŋa Paul, aglaqatiqaqtuŋa Sosthenes-mik aniqatiptiknik. Agaayyutim piksraq-
taaġigaaŋa uqqiraqtaupluŋa pigiplugu Christ Jesus. 2 Tuyuqtuŋa ukuniŋa tuyuu-
tinik ilipsitñun Corinth-miittuanun, ukpiqtuaŋuruanun Agaayyutmun. Iñugiliuti-
gaasri Agaayyutim ipqiqsipkaqhusri Christ Jesus-kun, iḷagiplugich iñupayaat nani-
payaaq agaayusuuruat atannaptiknun Jesus Christ-mun iḷaisaptuuq Ataniġikkaŋatnun.
3 Uvvatuq Agaayyutim aapagikkapta suli Jesus Christ Atannapta iłuaqqutillaŋniaġlisi suli
tutqiksiḷusri.

Ikayuusriasi Ukpiliqapsi Christ-mun

4 Ataramik quyasuugiga Agaayyun pisigiplusi, atakkii iłuaqqutigaasi Christ Jesus-kun.
5 Piqataułłaptikni Christ-mi ikayuusiaqaqtusri atqunallapiaq supayaakun, uqautriḷi-
payaapsigun suli iḷitchuġiłłapsigun. 6 Uqałiq Christ-kun nalupqinaiqsuq ilipsitñi, atakkii
iñuutchisi atlaŋŋuqhutiŋ, 7 piqaqhusri qanusripayaamik aatchuutaanik Ipqitchuam Ir-
rutchim, utaqqiḷipsitñi sagviḷiksraŋanik atanipta Jesus Christ-ŋum. 8 Ilaan qaunagini-
aġaasri ukpiqsriḷḷapsigun isruanunaglaan, patchisaiḷḷusriasriiñ aggiqpan ataniqput Je-
sus Christ atanniityaġuni iñupayaanik. 9 Agaayyun tuniqsimaruq tuqłuqtigikkaqsi
piqatautquplusi iġñiġmiñun Jesus Christ-mun atannaptiknun.

Atiŋirrutiŋich Ukpiqsriruat

10 Aniqatiumaaŋ, iŋiġipsi saŋŋiqałhagun atanipta Jesus Christ aŋiġusrimaaquplusri
avgummataiġusriḷu suli atausiŋŋuqatigiiquplusri isrummatipsitñi suraġałłapsitñiḷu.
11 Aniqatiumaaŋ, iḷaŋisa iñuich Chloe-ŋum iḷaiñ nalupqinaiqḷugu uqautigaatŋa qapiqsiġi-
utraġnipḷusi [tillisaipsigun uvamniñ]. 12 Nipliutigikkaŋat uvamnun itnauvva, iḷasi
uqaqtut "Paul-kuaqtuŋa," atlat "Apollos-kuaqtuŋa" naagaqaa "Cephas-kuaqtuŋa" naa-
gaqaa "Christ-kuaqtuŋa." 13 Qanuq pivisi? Christ avgumayumiñaitchuq! Uvaŋa
Paul, aasriiñ kikiaktuutrauyumiñaitchuŋa pisigilusri. Uvvasuli, paptaakkaunġitchusri
maliġuaqsiutisukhusri uvamnun! 14 Paptaaġikka Crispus-lu Gaius-lu, aasriiñ quyagiga
Agaayyun paptaaġinġiḷiġa atlamik nallipsitñik. 15 Kiñauniiñaasii nipliġumiñaitchuq
paptaakkauniḷuni attapkun maliġuaqsiutisuguni uvamnun. 16 Aa, paptaaġigaluaqmi-
uŋa tupiqatiŋiñik Stephanas-ŋum, aglaan atlakun naluruŋa kimik paptaaġitniḷimnik.
17 Atakkii Christ tiliñġitchaaŋa paptaaqsityaquluŋa aglaan quliaqtuaġitquplugu tus-
raayugaaġiksuaq. Quliaqtuaġigupku tusraayugaaġiksuaq puqiutaagun iñuum, ilipsi
aglakmatun, tarra Christ-ŋum tuqułha sanniġutami iḷumun saŋŋiqaġumiñaitchuq.

*Agaayyutim Qiñiġnaqtitkaa Saŋŋiñi Puqiutni*ḷu Christ-kun

18 Quliaqtuaqałiq tuqułhagun Christ-ŋum pisigiplugich iñuich killuqsautiŋich suut-
naunġitchuq tamatkunuŋa tammaummiruanun, aglaan taamna quliaqtuaqałiq saŋŋigi-
gaa Agaayyutim uvaptiknun anniqsuumaaqtuanun. 19 Atakkii aglausimaruq Agaayyutim
makpiġaaŋiñi itna,
"Puqiutaat isrumaturuat piyaqquġisigiga,
suli piiqsillugich kaŋiqsimałhat iḷisimaniraaġuuruat." *Isaiah 29:14*

20 Taamna taatniinniqpan suniaġniqpat isrumaturuat iñuich? Suniaġniqpat puqik-
saat iḷisautrit? Suniaġniqpat tamatkua qapiqsaiḷiralguruat? Agaayyutim nalupqi-
naiġuugaa puqiutaat nunam iñuiñ puqiiḷḷapiałhat. 21 Agaayyun iḷumun isrumatu-
ruaq iḷisimaniqsuq nunam iñuiñun iḷitchuġiyumiñaisilaaġmiñik iŋmiŋ puqiutmikti-
gun. Taatnamik Agaayyutim sivunniġñiġaa anniqsuġiaqługich iñuich ukpiġikpa-
truŋ tusraayugaaġiksuaq. Taamna tusraayugaaġiksuaq suuknaunġitchuq iñuŋiñun
nunam. 22 Jew-ŋuruat iŋiġuurut nalupqinaiġutitquplutiŋ quviqnaqtuanik, Jew-
ŋuŋitchuatli kiggutiqatlasrukhutiŋ puqiutmiktigun. 23 Aglaan uvagut, quliaqtuaġigikput
Christ kikiaktuutrauplugu. Taatnasriq quliaqtuaqałiq Jew-ŋuruanun piñaiḷutaġiniġaat

aglaali Jew-ŋunġitchuanun kinnauniġautauniqsuq. [24] Aglaan Christ-kun Agaayyu-
tim qiñiqtitkaa saŋŋiñi puqiutniḷu tamatkunuŋa Agaayyutim tuqłukkaŋiñun, Jew-
ŋugaluaŋŋaġmiŋ suli Jew-ŋunġitchaluaŋŋaġmiŋ, [25] atakkii kinnauniġutaa Agaayyu-
tim isrumatutluktuq iñuŋniñ, suli sayaiłha Agaayyutim saŋŋiqatluktuq iñuŋniñ.
[26] Aniqatiumaaŋ, isrummatigisiuŋ qanusriutilaaqsi tuqłukkaukapsi ukpiqsriruatqu-
plusri, iñugiaktuat akunnapsitñi isrumaturuaŋunġitchut aŋalatchisiqanġitḷutiŋlu umi-
alguruaŋunġitḷutiŋlu. [27] Agaayyutim piksraqtaaġiniġai puqiitchuaŋi nunam qanuġvi-
iquplugich isrumatuniraaqtuat. Taatnatun Agaayyun piksraqtaaqaqtuq sayaitchuaŋiñik
nunam kanŋutchaktitchaqługich sayakturuat. [28] Aasriisuli piksraqtaaġiniġai iñuich
kamananġitchuat marrumani nunami naġġuġikkauruatlu suunġiḷḷaġuqtitchaqługich
kamanaġniraaġuuruat iñuich. [29] Taatnamik kiñaunniiñ iñuk uqavigaaġumiñaiññiqsuq
Agaayyutim sivuġaani. [30] Agaayyutim atausriŋŋuqasiutipkaġaasri Christ Jesus-mun,
puqiutiġuqtuaq uvaptiknun Agaayyutmiñ. Agaayyutim qiñiqtitkaa puqiutni Christ
tuqupman piqutigipluta anniqsuġiaqhuta. Tumigiplugu taamna Christ Agaayyutim
nalaunŋasripkaġaatigut suli iñugiliutipkaġaatigut Agaayyutim ipqiqhuta suli tasuġaa-
tigut killuqsautaiqhuta. [31] Taatnali aglausimaruatun Agaayyutim makpiġaaŋani, itna,
“Iñuum uqavigaaġukkumi kamaksruġliuŋ atanġum iñiqtaŋa.”

2

Tusraayugaaġiksuaq Christ-kun Sanniġutami

[1] Aniqatiumaaŋ, uvaŋa tikitqaaqama ilipsitñun quliaqtuaġigiga Agaayyutim
tusraayugaaġiksuaŋa nalupqinaiqḷugu atusuŋaqnaŋa uqałiġnik kaŋiqsitḷaisapsitñik.
[2] Sivunniqsuŋa nayuutiłłamni ilipsitñi quliaqtuaqaġukłuŋa Jesus Christ-łhiñamik
tuqqutaułhaniglu sanniġutami. [3] Ilipsitñi itnama sayaitchuŋa, iqsipḷuŋalu suli
uuliksipḷuŋa. [4] Quliaqtuaqama maliksuaqusaanġitchipsi iñuich puqiutaatigun,
aglaan uvapkuaqługu Ipqitchuam Irrutchim uqautigaasri nalupqinaiqḷugu saŋŋiñi.
[5] Quliaqtuaqtuŋa taatna ukpiqsritquplusri Agaayyutim saŋŋiagun puqiutiginġisaŋatigun
iñuich.

Agaayyutim Puqiutaa

[6] Iḷisautrisuugaluaġmiugut isrumattutmik Agaayyutmiñ qatqitchuanun
ukpiqsriḷiġmikni. Aglaan tamanna isrumattun inġitchuq ukpiŋaitchuaniñ
naagaqaa sivulliuqtaiñiñ nunam suksraunġiġñiaqtuaniñ. [7] Aglaan isrummattun
uqautigikkaqput Agaayyutim nalunaqtuaq isrummattutigigaa iñuich nunam
kaŋiqsitḷaisaŋat. Agaayyutim sivunniutigigaa, sivuaniimma nunamik iñiqsigaluaqani,
piqatautlasriñiaġnipḷuta ilaan kamanautmiñi. [8] Nalliataunniiñ marruma nunam
aŋalataisa kaŋiqsimanġitchaat, takku kaŋiqsimaniġumitruŋ kikiaktuutinayaitchaat
ataniq Jesus Christ kamanautiqaqtuaq atripḷugu Agaayyun piqaqmatun. [9] Aglausimaruq
Agaayyutim Makpiġaaŋani taapkunuuna kaŋiqsitḷaitchuatigun, itna,
“Sut iñuum tautuksimaisaŋi
unniiñ tusraamaisaŋiḷu
unniiñ isrummatigitlaisaŋiḷu,
taapkua Agaayyutim itqanaiyaġai tamatkunuŋa piqpagirimiñun.” *Isaiah 64:4*
[10] Aglaan Agaayyutim satqummiġñiġai uvaptiknun Ipqitchuakun Irrutchiġmigun.
Ipqitchuam Irrutchim iḷisimagai supayaat, suvaluk nalunapiaġataqtuat Agaayyutim
pigikkaŋi. [11] Atakkii kia-unniiñ iḷisimanġitchaa isrummataa atlam iñuum. Kisimi
iñuum irrusrian iḷisimagaa isrummatni. Taatnatun kia-unniiñ iḷisimanġitchaa
pigikkaŋi Agaayyutim kisimi Irrusrian Agaayyutim. [12] Ukpiqsriruaġuqapta
akuqtuiñġitchugut irrusrianik nunam iñuiñ, aglaan Agaayyutim Irrusria aggiġñiqsuq
uvaptiknun iḷitchuġitqupluta iluqaitñik Agaayyutim akiiḷaanik aatchuutaiñik
uvaptiknun. [13] Uqaqapta Agaayyutim nalunaqtuaŋanik uqanġitchugut iñuich
puqiutaatigun aglaan iḷisausriaptigun Irrutchimiñ, aasriiñ Ipqitchuam Irrutchim

satqummiġñiġai iḷumutuuruat nalupqinaiqługich iñuŋnun piqaqtuanun Ipqitchuamik
Irrutchimik. 14 Iñuum piqanġitchuam Ipqitchuamik Irrutchimik tunŋaviqaqtuamlu
isrummattutmiñun kaŋiqsitḷaitchai sut Agaayyutim Irrusrian satqummikkaŋi.
Tamatkua isrumatuitchuaŋurut ilaani, atakkii kisimi Ipqitchuam Irrutchim
puttuqsripkaġniġai. 15 Iñuum puttuqsripkairiqaqtuam Ipqitchuamik Irrutchimik
kaŋiqsitḷasriraġigai supayaat, aglaan atlat iñuich atanniiyumiñaitchut ilaanik atakkii
kaŋiqsitḷaitchaich sut ilaatun. 16 Atakkii Isaiah-unniiñ sivuniksriqiri apiqsruaniktuq,
itna,
"Kiami iḷisimavauŋ isrummataa Agaayyutim,
suli kia iḷisautitlavauŋ?" *Isaiah 40:13*
Aglaan Ipqitchuamik Irrusriqaqtugut iḷisimapluta isrummataanik Christ-ŋum.

3

Agaayyutim Savaktaaġrui

1 Aniqatiumaaŋ, uqautriḷguitchuŋa ilipsitñun uqautripmatun iñuŋmun irrutchikuaġi-
aqtuamun. Uqaqatigiqqaaqapsi iñuuniaġaqtusri puqiutipsigun iñuktun kaŋiġruaqaqtu-
atun suli aniqammiuratun ukpiqsriłiġmiñi. 2 Iḷisauttutiga milułhiñatun ittuq niqipiatun
inġitḷuni takku isiḷġaġuqsimaitḷusrisuli kaŋiqsitḷaitḷusriḷu. Pakmaunniiñ piyumiñair-
gaqtusri, 3 takku ukpiqsriruaŋugaluaŋŋapsi kaŋiġruaqtaqaqtusrisuli iñuuniaqhusriḷu
iñuktun iḷisimanġitchuatun Christ-mik. Killuqsrisiqaġupsi avatmun uqavaaġutilusriḷu
kaŋiġruaqtaqaqtusri suli aullasriqaqtusri iñugruiñatun. 4 Tarra iḷari nipliqsuq, "Paul-
kuaqtuŋa," suli iḷaŋatsuli "Apollos-kuaqtuŋali." Taatnaġupsi kaŋiġruaqtaqaġniqsusisuli.
5 Uvva kisuuniqpa Apollos naagaqaa kisuuniqpa Paul? Apollos uvaŋalu savaktaułhiñaq-
tuguk aasrii tumigiplunuk ukpiqsriaqsipḷusri. Agaayyun qaitchiraqtuq uvaptiknun
savaaksraptiknik iñullaaŋupluta. 6 Quliaqtuaqama iñuktun nautchirriiruatun ittuŋa,
Apollos-suli iñuktun imaqtiġiruatun ittuq. Aglaan Agaayyutim naupkaġaġigaa ukpiqs-
riłiqsi. 7 Iñuk nautchirriiruaq iñuglu imaqtiġiruaq qulliunġitchuk. Kisimi Agaayyun qul-
liuruq atakkii naupkairaqtuq. 8 Uvva iñuk nautchirriiruaq suli iñuk imaqtiġiruaq atiruk
savautriłhakni, aasriiñ iŋmikkullaa akuqtuigisiruk akiññaktaaksraġmiknik savaal-
laamiktigun. 9 Agaayyutim piqatigiiksitluta savaktigigaatigut. Ilipsiḷi Agaayyutim
nautchiivigigaasri. Uvvasuli Agaayyutim tupiġipmigaasri. 10 Isrumaturuatun tuppi-
uqtitun, malikługu iłuaqqutaa Agaayyutim uvamnun, inillakkiga nappaivik ukpiqsriłip-
sitñun. Atlat nappairut qaaŋanun taavruma nappaiviliutauruam, aglaan iñullaa qau-
nagiruksrauruq qanuq nappaisilaaġmiñik. 11 Taamna nappaiviliutauruaq ilipsitñi Jesus
Christ-ŋuruq-tarra. Kiñaunniiñ iñuk iḷiriniaṅġitchuq atlamik naagaqaa pitḷuktuamik
nappaiviŋmik taavrumakŋa nappaiviliutauruamiñ. 12 Kiña iñuk nappaitḷaruq taavru-
muŋa nappaiviŋmun atuġlugich akisuruat sut maqutlaitchuat naagaqaa atuġlugich aki-
isuurat sut maquyaruat. 13 Iñupayaam savaaŋa satqummiġñiaqtuq nalupqinaiġḷugu uvlu-
ani atanniiviksram. Taavrumani uvlumi iñullaam savaaŋa uuktuakkaugisiruq iknikun
iḷitchuġipkaġlugu qanutchiutilaaŋa. 14 Tarra ikniġum ikinġitpagu iñuum nappakkaŋa
nappaiviliutauruamun akuqtuigisiruq akiḷiusiaksraġmiñik. 15 Ikniġum ikiniaqpagu
iñuum nappakkaŋa nappaiviliutauruamun taavruma savaaŋa suksraunġiġisiruq, aglaan
anniqsukkaugisiruq tigulikkaupmatun ikualaruamiñ ikniġmiñ. 16 Nalupqinaitchuamik
puttuqsrimarusri Agaayyutim iñuutilaaŋanik ilipsitñi. Ittusri ilaan agaayyuvikpaŋatun
tupqatunlu, suli Agaayyutim Irrusria nayuutipluni ilipsitñi. 17 Kia iñuum piyaqquġumiuŋ
taamna Agaayyutim agaayyuvikpaŋa, Agaayyutim suksraunġiġñiaġmigaa taamna iñuk.
Atakkii Agaayyutim agaayyuvikpaŋa ipqitchuaŋuruq. Ilipsiasriiñ Agaayyutim agaayyu-
vikpagigaasri.

18 Kiñaunniiñ sagluqinani iŋmiñik. Kiñapayaaq akunnapsitñi isrumatuniraaġuuyumi
marrumani nunami iḷitchuġiqqaaġliuŋ naluluqtilaani puqiutinikkumauqli isrumat-
tutaanik Agaayyutim. 19 Atakkii puqiutaat ukpiŋaitchuat suuŋiḷḷaurut Agaayyutmi.
Agaayyutim Makpiġaaŋani aglausimaruq, "Aŋuraġigai isrumatuniraaqtuat iñuich

pitqiksuġautaatigun.” [20] Aasrii aglaksimapmiuq, “Agaayyutim iḷisimagai isrumatuni-
raaġuuruat isrummatiŋich suksraunġisilaaŋat.” [21] Taatnamik uqaviutiqaqasri iñuktigun,
atakkii iluqaisa pigigisi— [22] Paul-lu, Apollos-lu, Cephas-lu, mannalu suli nuna, iñuułiġlu
suli tuqułiq, pakmalu ittuat suli tikitchumaaqtuat aquagun—iluqaisa pigigisi. [23] Aglaan
ilipsi Christ-ŋum pigigaasri, Christ-aasriiñ Agaayyutim pigigaa.

4

Christ-ŋum Uqqiraqtai

[1] Taatnamik iñuich isrummatigiraksraġigaatigut savaktauniḷuta Christ-mun suli
Agaayyutmun quliaqtuaquniḷuta nalunaqhutiŋ iḷumutuuruaŋiñik. [2] Aasriiñ niġiugi-
naqtuq iñuum savaktauruam tuniqsimaruksrautilaaŋa savaamiñi. [3] Qanutchiupluŋa
savaktauvik? Suginġipiaġiga sivunniġaġupsitŋa unniiñ atlat iñuich pikpatŋa. Sivun-
niġanġitchuŋaunniiñ uvamnik. [4] Iḷisimagiga killuliqinġiłiġa, aglaan taamna nalupqi-
naiġutaunġitchuq patchisaiḷaaŋuniḷuŋa. Taamna atanniqsuiñiaqtuq uvamnik, ilaa
Atanġuruaq Agaayyun. [5] Taatnamik uqaqasri iñuk patchisauniḷugu sivuani atanġum
aggiġviksraŋan. Sagviġisigai iluqaisa iriqsimaruaŋi taaqtuam suli salapqiġḷugich iñuich
nalunaqtuakun sivunniuġutiŋich. Taraniasriiñ Agaayyutim iñullaa nanġaġisigaa.

[6] Aniqatiumaaŋ, pisigiplusri uvamniglu Apollos-miglu atrikusautiqaqtuŋa.
Iḷitchitqugipsi uvaptikniñ kamasraaqniktuksraunġiññipḷusri iñuŋmik nakuqsitḷuglugu
atlamiñ iñuŋmiñ akunnapsitñi, tuvraġlugich iḷisauttutigikkaŋa aglausimaruaq
Agaayyutim makpiġaaŋiñi. [7] Naaga nakuutlukkasugivich atlaniñ? Supayaaq pigikkan
aatchuusriaġigiñ Agaayyutmiñ. Aasrii akuqtuaġiniġupku suvaata uqavigaaqpich
piññaktaaġipmatun iḷipḷugu? [8] Isrummatiqaġniqsusri piqaaniŋnipḷusri supayaamik.
Aatai, umialgunivisi! Isrummatiqaġniqsusri aŋalatitun iḷipḷusri kamanatluŋnipḷusri
uvaptikniñ iḷisautriłiptikniñḷu. Ki aŋalatchisitchi. Taatnaaniŋniġupsi uvaguttuuq
aŋalatchiqatautlasriłhiñaupmiugut ilipsitñi. [9] Iḷaatni isumaraqtuŋa Agaayyutmun
inillaŋnipḷuta uqqiraqtauruaguut nikanaqtuatun iḷipḷuta. Irrutikkaurugut
savvaqłuktitun tuqqutauyasriruatun iñupayaat takkuatni, qiñiqsittaaliutipluta
israġuliŋnun iñuŋnunlu atunim. [10] Kinnaurugut Christ pisigiplugu, aglaan ilipsi apai
qanutun iḷisimmatiqaġniaqpat Christ-kun! Uvagut sayaitchugut, aglaan ilipsi apai
sayaktuniaqpat! Nanġaġniapayukmiraġigaasri, aglaan uvagut naġġuġikkaurugut.
[11] Pakmanunaglaan niġisuksiurugut imiġuksiuplutalu, atnuġaaluktuqmiugut,
aŋallaqłuktakkaupmiugut, aimmiuraaġviitmiugut, [12] iñuuniuraġniaqmiugut sakuukhuta
argaptiknik. Uqamaqłuutraukapta piḷiusriaqaquraġigivut; nagliksaaqtitaukapta
igḷutuġaġigivut; [13] saŋutmatigut iłuaqqutiraġigivut. Pakmanunaglaan iñuich iḷigaatigut
suaqłuqaġviatun nunam, suli iñupayaam igitchivigiraġigaatigut puyaaġrupayaamik
liilaa.

[14] Kanŋusraaqsanġitchipsi aglakama tamatkuniŋa, aglaan isiḷġiqsuġukkipsi piqpak-
sripmaptun qitunġamnik. [15] Iḷisautriqaġniġupsiunniiñ Christ-kun kisiḷgunaitchuanik
piqałhiñaqtusri atautchimik iñuŋmik ittuamik aapaupmatun ilipsitñun. Christ Jesus-
kun aapagiliutigipsitŋa ukpiqsriaqsikapsi quliaqtuaqqaaqama tusraayugaaġiksuamik
Christ Jesus-mik ilipsitñun. [16] Taatnamik pitchuksaaġipsi tuvraqupluŋa. [17] Ikayuġukhusri
Timothy tuyuġigiga ilipsitñun, iġñiġipmatun piqpagikkaġa suli tuniqsimaruaq Agaayyu-
tikun. Itqaqtinniaġaasri qanuq iñuuniałłamnik Christ Jesus-kun suli iḷisautigikkamnik
ukpiqtuaŋuruanun agaayyuviŋñi naniliqaa. [18] Iḷasri arguaŋauraaqtut tikiññianġiññas-
rugipluŋa ilipsitñun. [19] Aglaan akuniisruŋaqnaŋa tikiññiaġipsi, Agaayyutim pisułiġik-
pagu. Iḷitchuġiniaġitka arguaŋaruat iñuich qanuq uqaġuutilaaŋatnik saŋŋiqaqma-
gaaŋatniglu Agaayyutmiñ. [20] Agaayyutim iñuk aŋalatnamiuŋ uqautchiłhiñakuunġitchuq
aglaan ilaan saŋŋiagun. [21] Susukpisimi? Utlautitquvisikŋa tatapsaġiaġusri, naagaqaa
piqpaksriłikun piisaanġiłikunlu?

5

Atlatułhat Ukpiqsriruat

1 Uqautigipmigaat sayuŋałiq akunnapsitñi iñuk atugaqaqsimanipḷugu aapami nuliaŋanik. Jew-ŋunġitchuatunniiñ ilitqusriġiginġitchaat taatnasriq atlatułiq. 2 Suvaata arguaŋavisi? Aliasruutiqaqtuksraugaluaqtusri ilipsitñik. Anitchiuŋ taamna iñuk atlatuqtuaq akunnapsitñiñ. 3 Uvaŋa nayuutinġitchaluaŋŋaġma ilipsitñi timipkun, nayuutiruŋa irrutchipkun. Atannianikkiga taamna iñuk killiqiri. Atanniġiga nayuutipiaqmatun iḷipḷuŋa ilipsitñi. 4 Katigupsi atqagun atannapta Jesus Christ-ŋum nayuutiniaqtuŋa ilipsitñi irrutchipkun. 5 Saŋŋiagun atannapta Jesus Christ-ŋum qaisaksraġigiksi taamna aŋun tuunġaġmun piyaqquiñiaqtuamun taavruma timaanik. Aasriiḷi killiqirim irrusria anniqsuġisiruq uvlumi ataniqput atanniiñiaqpan iñupayaanik. 6 Uqavigaałiqsi nakuunġitchuq. Iḷitchuġisruknaġiksi mikiruuram puvlaksautim puvlaktitchitḷałha iluqaan qaqqiaksraq. Taatnatuntuuq killuqsautit akunnapsitñi iñugiaksitmuguurut. 7 Piiqsitchiuŋ utuqqaq puvlaksautipayaaq, iḷiḷusri nutaatun akutqammiaq puvlaksautaiḷaatun. Iḷumunaasriiñ nutaaŋuaniktusri killuqsautaiqhusri, atakkii Christ-ŋum —ipnaiyaatun tuniḷḷaqtukkauruatun —tuqqutigaatigut piiqsaqługich killuqsautivut. 8 Iñuułiptikni nutaami niġiŋaiġḷakput liilaa qaqqiaq utuqqauruamik puvlaksautilik. Taamna utuqqaq puvlaksaun atriqaqtuq pigiiḷiġmik pigiiḷiqiłiġmiglu. Aglaan niġiḷḷakput qaqqiaq puvlaksautaitchuaq. Taatnasriq qaqqiaq atriqaqtuq nakuułiġmik iḷumutuułiġmiglu. 9 Aglausimaruŋa tuyuutimni ilipsitñun piqasriqsuutitqunġitḷusri atlatuqtini iñuŋni. 10 Avuusrunġiññiġupsi atlatuqtini marrumani nunami naaga siqñaturauni naaga tigligaġuurauni naagalu putqataqtauni agaayyutiŋŋuanun, tarra aullaqtuksrauniaqtusri marrumakŋa nunamiñ. 11 Aglaan uqaqtuŋa iñuŋnik akunnapsitñi uqautriruanik aniqataunipḷutiŋ ukpiqsriḷikun. Piqasriqsuutiyumiñaitchusri taatnatchimi iñuŋmi killuliqikpan sayuŋałikun naagaqaa siqñaturaukpan naagaqaa putqataqpan agaayyutaunġitchuanun naagaqaa uqamaqłuutrisuukpan naagaqaa taaŋŋaqtaukpan naagaqaa tigliktuqtaukpan. Sumiunniiñ niġiqatigiraksraġinġitchiksi taatnasriq iñuk. 12-13 Suniaġlugich atanniqsuġniaqpik tamatkua ukpiqtuaŋunġitchuat? Agaayyutim kisimi atanniġisigai. Aglaan ilipsi atanniqsuqtaksraġigisi tamatkua ukpiqsriruaġuqtuat. Agaayyutim Makpiġaaŋani aglaksimapmatun, "Anitchiuŋ killuliqiri iñuk akunnapsitñiñ."

6

Uqaqsittaaġviŋmuutinagich Ukpiqtuaqatisri

1 Nalliqsi-samma akitñaummatiqaġniġumi ukpiqtuaqatmiñik, atanniqsuqtinuktuksraunġitchuq iñuŋnun ukpiqtuaŋunġitchuanun. Aglaan sivulliuqtinuktuksrauruq akunġatni ukpiqtuaŋuruat ikayuqtitquluni. 2 Iḷitchuġiraksraġigiksi Agaayyutim iñuiñun atanniiñiaqtilaaŋich nunam iñui. Aasriiñ atanniiñiaġniġupsi iñuŋnik marrumani nunami, iłuaqsruiḷguruksraurusri atinġirrutipsitñik akunnapsitñi pakmani. 3 Naluniqpisisuli atanniqsuiñiaqtilaaptiknik israġuliŋnik taimanigu? Nalupqinaitchuamik iłuaqsruitḷanasugigipsi uqavaaġutipsitñik iñuuniałipsitñi. 4 Taatnamik, uqavaaġutiqaġniġupsi iłuaqsrugaksranik atanniqsuqtiksraqtuksraunġitchusri iñuŋmik piqatiqanġitchuamik ukpiqtuaŋuruamik. 5 Kanŋusraaġniaqsaġaluaġipsi. Usriuvva iñuqaqtuq akunnapsitñi isrumaturuamik iłuaqsruitḷapluni uqavaaġutaitñik ukpiqsriruat. 6 Aglaan ukpiqtuaŋuruat uqaqsittaaġviŋmuutriraqtut aniqatiumiknik uqavaaġutmiktigun aasriiñ iłuaqsruqtinniaġaġigaat atanniqsuqtimun ukpiqtuaŋunġitchuat sivuġaatni.

7 Uqaqsittaaqapsi akitñaummatipsigun qiñiqtittaqtusri akiiḷipkaanikhusri pigiitchuamun. Igḷutuqsiuŋ iñuich irrutikpasri killukun sagluqsruutigilusri. 8 Aglaan ilipsi killukuaqtaqmiusri saglutaġaqługich atlat, suvaluk aniqatiusri ukpiqsriḷikun. 9 Nalupqinaitchuamik iḷisimagisi iñuich nalaunŋasiñġitchuat sivuġaani Agaayyutim

aŋaayuqautaanukkumiñaisilaaŋat. Ukpiqsaqasri, iñuich sayuŋaruat naaga putqataqtuat
agaayyutiŋŋuanun naaga atlatuqtauruat naaga killuliqiruat atugaġiplugich iyaalugruich
aŋutitlu timiqaqtuat iŋmiktitun, 10 naaga tigligaqtaut naaga siqñaturuat naaga
taaŋŋaqtit naaga uqamaqłuutrisuuruat naaga ivayaqtuirit —taatnatchich iñuich
qiḷaŋmukkumiñaitchut Agaayyutim aŋaayuqautaanun. 11 Qaaŋiqsuami iḷasri
taatnasriugaluaqmiruat, aglaan pakma salummakkaurusri killuqsautipsitñiñ
ipqiqsitlusriḷu Agaayyutmun. Agaayyutim akuqtuġaasri nalaunŋasripkakkauplusri
sivuġaani, atakkii Jesus tuquŋaruq pisigiplugich killuqsautisri aasriiñ Irrusrian
Agaayyutipta ukpiliqsitkaasri.

*Atuqsigik Timisri Agaayyun Nanġausriaqaġumiñaqsi*ḷugu

12 Iñuich itnaġaqtut, “Suraġaġnaqtuq qanupayaaq suraġaġuktuni.” [Taamna
iḷumutuugaluaqpaluktuq,] aglaan suapayaaq nakuuruaŋunġitchuq uvamni. Uvvasuli
supayaamun aŋalatitkumiñaitmiuŋa. 13 Itnaġaqmiut, “Niqiksraq ittuq pisigiplugu
aqiaġuq, aasriiñ aqiaġuq pisigiplugu niqi itluni.” Naagauvva Agaayyutim
suksraunġiqsinniaġik iluqaaknik. Timivut iñiqtaunġitchut pisigiplugu atlatułiq.
Aglaan timiqaqtugut savaktiksrauplugich Ataniġmun, aasriiñ ilaa ataniġigaa
timipta. 14 Agaayyutim aŋipkaġniġaa ataniq Jesus tuqułiġmiñ, taatnatuntuuq
aŋipkaġniaqmigaatigut saŋŋimigun. 15 Nalupqinaitchuamik iḷitchuqsrisuknaqtusri
timigikkasri Christ-mun pigitilaaŋitñik; timisri iḷagipmatun itkai. Tiguniaqpigu iḷaŋa
Christ-ŋum aasriiñ iḷaliutipkaġlugu akiisumun? Aŋŋaupiaġataq! 16 Iḷisimasruknaġiksi
aŋun iḷaliutiruaq iŋmiñik akiisumun atausriŋŋuqasriutitilaaŋa timikun, atakkii
Agaayyutim Makpiġaaŋani aglausimaruq, itna, “Malġuuruak atausriŋŋuqasiutiniaqtuk
timikun.” 17 Aglaali iñuk iḷaliutiruaq ataniġmun atausiŋŋuqasiutiniaqtuq
ilaani irrutchikun. 18 Supayaamiunniiñ killuqsaqnasri atlatułikun! Aŋun
atniiyumiñaitchuq timimiñik killiqikami atlapayaatigun killuqsautitigun, aglaan
iñuk atlaliqikami killuqsaġaqtuq akitñaqługu timini. 19 Puuyusruŋaqasri timigikkasi
agaayyuvikpagitilaaŋitñik Agaayyutim Irrusrianun akuqtuaġikkaqsi Agaayyutmiñ.
Ilipsitñik pigiñġitchusri. [Taatnaqługu piḷhiñaunġitchiksi supayaaq.] 20 Agaayyutim
akiḷiġñiġaa iñuułiġmiñik tasuqamisigut. Taatnamik atuġlugu timigikkaqsi savautisriuŋ
Agaayyun. Iñuiḷḷi marrumani nunami nanġaġumagaat.

7

*I*ḷaqatniłikun

1 Pakma isrummatigilavut apiqsruutigikkasi tuyuutipsitñi uvaŋnun, itna, nakuuruq
aŋun nulianġitchumi. 2 Aglaan iñuk ikłitchakpaluktuq atlatułiġmun. Taatnaqhuni
aŋutillaa piqaqtuksrauruq iŋmi nuliaġmiñik, suli aġnallaa iŋmi uimiñik. 3 Aŋutim quyal-
imaagaksraġigaa nuliani. Taatnatuntuuq aġnam irrutiraksraġigaa uiñi. 4 Nuliaŋuruam
piginiraksraġinġitchaa timini; uiŋantuuq pigipmigaa. Taatnatuntuuq uiŋuruam pig-
iniyumiñaitchaa timini, aglaan nuliaŋan pigipmigaa. 5 Pisunġirrutinatik avatmun aglaan
sivunniullagutik piviqaqtitchaġlugu agaayumaałiksrapsitñun. Agaayułhum aquagun
pisukkutilgitchumautik, tuunġaumkii ikłigutchaksaġniaġaatik pisigilugu aŋalalguiłiqtik
iliptiknik. 6 Taamna tillisiginġitchiga. Tarra, iñuk tuvaaqatinigukpan piḷhiñauruq.
7 Uvvatuq iñupayaaq illi tuvaaqataiḷḷuni uvaktun. Aglaan iñullaa aatchuusriaqaqtuq
Agaayyutmiñ, iḷaŋich tuvaaqatinikkumiñaqhutiŋ, atlatsuli tuvaaqataiḷḷutiŋ.

8 Taatnamik uqautigitka iḷaqataitchuat suli uiḷgaġnaat, nakuutluktuq iḷaŋich
tuvaaqataisaaġumiŋ uvaptun. 9 Aglaan aŋalalguitchumiŋ iŋmiknik iḷaqatniktuksraurut.
Atakkii iłuatluktuq tuvaaqatniktuni nagriaġipkałiġmiñ timim pisugruaŋaniñ.
10 Tuvaaqatigiiñun tillisiqaqtuŋa ataniġmiñ (taamna tilliñ inġitchuq uvaŋniñ), itna,
nuliaŋuruaq avitchumiñaitchuq uimiñiñ. 11 Aglaan avinniġumi, tuvaaqataiḷaaġli
naagaqaa iḷammiutqiġḷi uimiñun. Taatnatuntuuq uiŋuruam avitaksraġinġitchaa
nuliani. 12 Uvaŋali atlanun uqallaksaaqsiruŋa, aasriiñ ataniġmitŋaqtaunġitchuq,

ukpiqsriruapayaam nuliaqaġniġumi ukpiqtuaŋunġitchuamik avitaksraġinġitchaa
aġnaqtiŋ, iñuuniaqatigiyummiuġlugu piñiqpani. 13 Taatnatuntuuq, aġnam uiqaġumi
ukpiqtuaŋunġitchuamik avitaksraġinġitchaa uiñi, iñuuniaqatigiyummiuġlugu
piñiqpani. 14 Ukpiqsriñġitchuaq aŋun akuqtuġnaqtittaqtuq Agaayyutmun tumigiplugu
aġnaqtiŋ, sulipsuuq ukpiqsriñġitchuaq aġnaq akuqtuġnaqtittaqtuq Agaayyutmun
tumigiplugu aŋutriŋ. Tamatkua taatniinġitpata iḷiḷgaasri innayaqtut iḷiḷgaaŋisitun
ukpiqsriñġitchuat, aglaan pakma iḷiḷgaasri akuqtuġnaqtittaqtut Agaayyutmun
tumigiplugu ukpiqsriruaq aakariŋ naaga aapariŋ. 15 Aglaan ukpiqsriñġitchuaq
tuvaaqatauruaq avitchuaqsikpan, taatna piḷi. Taatna pianikpan, ukpiqsriruaq
aŋun naaga aġnaq pituummiñġitchuq tuvaaqatmiñun. Tuvaaqatigiik avitkumik
tutqiutiqaġlik atakkii Agaayyutim iñuuniaqugaatigut qiñuiññakun. 16 Nuliaŋuruatiin,
qanuq iḷisimanayaqpiuŋ uiñ ukpiqsriruaŋŋuġniaqmaŋaan tumigilutin? Naagaqaa,
uiŋuruatiin, qanuq iḷisimanayaqpiuŋ anniqsuitḷapmaŋaaqpich nuliapnik?

Iñuuniaġitchi Tuvraġlugu Agaayyutim Sivunniutaa

17 Aglaan iñullaa iñuuruksrauruq tuvraġlugu Agaayyutim sivunniutaa ilaanun.
Taatnamik illi qanutchipayaami inniġumi ukpiqsriruaġuqami. Taamna
pitqurrutauruaq inillakkiga iluqaitñun ukpiqtuaŋuruanun nanipayaaq. 18 Uvva iñuk
nalunaitŋutchiqsimagumi tuvraqługu Jew-ŋupluni atuiraġiłhatigun, tuniqsimali
Agaayyutmun nalunaitŋutchiŋŋaġmi. Uvvaasiiñ iñuk nalunaitŋutaitkumi
ukpiqsriaqsikami Christ-mik, nalunaitŋutchiqsinniaŋġiḷḷi. 19 Nalunaitŋutaliglu
nalunaitŋutaiḷaaġlu suliqutaunġitchuk Agaayyutmi. Suliqutautluktuq kamaksriruni
Agaayyutim tillisaiñik. 20 Iñupayaaq ittuksrauruq qanutchipayaami inniġumi
Agaayyutim tuqłuqmani. 21 Ukpiqtuaġuġuvich savaktaaġruułiqni suliqutiginagu
savaktaaġruułhiñ. Aglaan piviqaġniġuvich savaktaaġruunġiġutin, ki pituiġiñ.
22 Christ-ŋum Atanġuruam killuqsautaiġñiġaa iñupayaaq ukpiqsriruaġuqman,
savaktaaġruuruaq naaga savaktaaġruunġitchuaq atunim. Taatnatun iñupayaaq
savaktaaġrugiliutigaa Christ-ŋum ukpiqsriruaġuqman, atakkii Christ-ŋum
savaktaaġruuruaq savaktaaġruunġitchuaġlu tasuġniġik. 23 Christ-ŋum tauqsiġñiġaasri
akiḷiutiplusri tuqukami pisigiplusri. Tarraasriiñ ilaa kamagiraksraġigiksi; iñuŋnun
savaktaaġruuliutiraġaqnasri. 24 Aniqatiumaaŋ, iñupayaaq illi qanusripayaami inniġumi
ukpiqsriruaġuqami. Taatna savautiliuŋ Agaayyun.

*I*ḷaqatniksimaitchuatigun suli Uiḷgaġnaatigun

25 Pakma, tillisaitchuŋa pigiplugich tamatkua iḷaqatniksimaitchuat, aglaan
qaisaqaġitka isrummatiksraŋatnik. Ukpiġiraksrauruŋa atakkii atanġum qaisaqaġaaŋa
iḷunŋuktamik. 26 Pisigiplugu sakiqniułiqput isrumaruŋa nalaunŋanasrugalugu iñuk
iñuukpan taatna iłiġmisun. 27 Iḷaqatiqaġuvich avinniaqsaanak. Tuvaaqataitchuvich
tuvaaqataisaaġiñ. 28 Aglaan tuvaaqatinikkuvich killuqsanġitchutin, suli iñuk
iḷaqatniksimaitchuaq iḷaqatnikkumi killuqsanġitchuq. Aglaan tamatkua iḷaqatiqaqtuat
isrumaaluutiqaġniaqtut uumani iñuuniałiġmi, aasrii taavrumakŋa isrumaaluutiksramiñ
piisitchukkipsi. 29 Aniqatiumaaŋ, una itnauttutigigiga. Pivigikkaqput savautriḷḷaptiknun
Ataniġmik sivikipiaqtuq. Uvakŋaniñaglaan taatnaqługu tamatkua iḷaqatiqaqtuat
savautilitruŋ Ataniq tuvaaqataitchuatun iḷiḷutiŋ, 30 tamatkualu qulviuqtuat
qulviunġitchuatun iḷiḷutiŋ, tamatkualu iglaqtuat quviasrunġitchuatun iḷiḷutiŋ,
tamatkualu tauqsiqsuqtuat sunik piginġitchuatun iḷiḷugich, 31 tamatkualu piqaqtuat
sunik nunami piqanġitchuatun iḷiḷutiŋ. Takku manna nuna suuraqtuummaġmi
piiġisiruq. 32 Isrumaaluutiqaqunġitchipsi. Tuvaaqataitchuaq aŋun isrumałhiñaġuuruq
qanuġlugu savautriḷiksraġmiñik Atanġuruamik, ataramik quyalisukługu. 33 Aglaali
iḷaqatiqaqtuaq aŋun isrumaaluutiqaġuuruq suuraŋiñik nunam quyalisukługu
nuliani. 34 Tarra quyalitñiktuksrauruq iluqaaknik nuliaġmiñik Atanġuruamiglu.
Taatnatuntuuq tuvaaqataitchuaq aġnaq naaga niviaqsiaq isrumałhiñaġuuruq qanuġlugu
savautriḷiksraġmiñik Atanġuruamik iluqaanik timimiñik irrutchiġmiñiglu. Aglaali

uiqaqtuaq aġnaq isrumaaluutiqaġuuruq suuraŋiñik nunam quyalisukługu uiñi.
35 Uqautigipsi tamatkuniŋa ikayuqsaqhusri. Atanniqsuġniaŋġitchiga iñuuniałiqsi.
Iñuuniaqugipsi nalaunŋaruakun savautillautaġlugu Atanġuruaq pisuqtilaapsisun
aviktuumanġiġusri iluqnauqsimalusi Ataniġmun.
36 Aŋutim isrummatigisugnaġaġigaa killuliqinasugaluni iḷaqatniktaaġinġitñamiuŋ
nuliaksrautni nutaułhani. Ikḷigituiñaġumiuŋ katchuutilik pisukkaġmisun.
Iḷaqatigiiksiḷiq killuqsautaunġitchuq. 37 Aglaan aŋutim sivunniuġugnaġaġigaa
isrummatmiñi iḷaqatniktuksraunġiḷḷi savautrisukhuni Agaayyutmik iluqnauġuni.
Kimmutiqatlaiġñiġumi nuliaksrautmiñik iḷaqatninġitḷuni, taamna aŋun piḷḷautaqtuq.
38 Tarrataamna katchuutiruaq aġnaksrautmiñun nalauttuq, suli aŋun iḷaqatninġitchuaq
piḷḷautatluktuq. 39 Nuliaŋuruaq qiḷiqsimaruq uimiñun iñuuniqtutilaaŋani uimi.
Uiŋuruaq tuqukpan nuliaŋuruaq iḷaqatnitqiḷhiñauruq kisupayaamik pigisukkaġmiñik,
aglaan uiñitqiutiŋa ukpiqsriruaŋuruksrauruq. 40 Aglaali isrummatimni taamna
aġnaq quviasruŋniatluktuq kisimġiuqtuaġumi. Uqautigisukkipsi taavrumiŋa atakkii
piqaqmiuŋa Agaayyutim Irrusrianik.

8

*Niqi Tuni*ḷḷautauruaq Aanġuanun

1 Pakmaasriiñ aglaŋniaqtuŋa niqikun tuniḷḷautauruakun aanġuanun. Itnaġuurut,
“Iḷisimarugut supayaamik.” Iñuk iḷisimanasrugiruaq supayaanik kamanaġułhiñaq-
tuq. Aglaan iñuum piqpaksriruam atlanik iñuŋnik sayyiḷḷaaġaġigai ukpiqsriḷhatigun.
2 Kiñapayaaq iḷisimanasrugigumi supayaanik iḷisimanġitchaasuli iḷisimaraksraġaluani.
3 Aglaan iñuk piqpaksriruaq Agaayyutmik Agaayyutim akuqtuġaa.
4 Uvvaasriiñ, nalaunŋava niġiñiaġupta niqimik tuniḷḷautauruamik aanġuanun?
Iḷisimagikput aanġuam suunġipiałha, atakkii atautchiiñamik iḷumutuuruamik
Agaayyutiqaqtuq. 5 Unniiñuvva itkaluaqpata agaayyutiŋŋuanik qiḷaŋmi nunamiḷu
—iḷumun iñugiallapiaqtut sut iñuich taiyukkaŋich “atanġuruat,” aasriiñ
kamakkutiqaġaich — 6 aglaali iḷisimarugut atautchisualuŋmik Agaayyutmik,
Aapauruamik, supayaanik iñiqtaġikkaŋatnik, suli ilaa pisiplugu iñuurugut.
Iḷisimapmiugut atautchisualuŋmik Ataniġmik, Jesus Christ-mik; Agaayyutim
iñiqsitqugaa supayauramik suli ilaagun iñuurugut.
7 Aglaali iḷaŋisa ukpiqtuaŋuruat kaŋiqsitḷaitchaat taamna. Iñuułiqtutilaamiktitun
isrumasuurut agaayyutiŋŋuat pipiaŋunasrugalugich. Uvvaasriiñ niġikamiŋ niqimik
tuniḷḷautauruamik aanġuanun tutqiiññiagaqsiraqtut qauġrimmaaġiutillautaġmikni
atakkii iḷisimagaat nalaunŋanġiññipḷugu niġiłiksraqtiŋ taavrumiŋa niqimik.
8 Aglaan niġiłhum nakuqsiḷaaqtanġitchaatigut Agaayyutmi. Suutaunġitchuq
niġigaluaġupta niqimik niġinġitchuptalu. 9 Pakmaasriiñ iḷisimagiksi niġitḷałiqsi
qanusripayaamik niġisukkapsitñik, aglaan qaunatqiaġiksuksraurusri taatna pigupsi.
Putukkisitchiviaqtusri ukpiqsriruaqatipsitñik sayaiḷḷuqtuanik ukpiqsriḷiġmiktigun.
10 Atakkii sayaiḷḷuqtuam ukpiqtuaŋuruam qiñiqpatin niġiḷutin aanġuaqtuġvium
agaayyuviani iḷisimaruatin aanġuat pipiaŋunġisilaaŋatnik, niġiaqsiviaqmiuqtuuq
tutqiisaaġaluaŋŋaġmi qauġrimmaaġiutillautaġmiñi. 11 Tarra taamna sayaiḷḷuqtuaq
aniqatin piyaqqukkaugisiruq killuliqiłiġmigun atakkii iḷisimaniavaałłakhutin.
Aglaan Christ-ŋum tuqqutipmigaaptuuq taamna aniqatin. 12 Killuqsaġuvich taatna
akitñaġlugich aniqatiutin, taamna sayaiḷḷuqtuaq ukpiqtuaŋuruaq, killuqsaqmiutin
akitñaqługu Christ. Taatnaġuvich iḷitchuġiyumiñaitchut qauġrimmaaġiutillautaġmikni
nalaunŋaruamik nalaunŋaitchuamiglu. 13 Taatnamik ukpiqtuaŋuruaqatiga isrumakpan
killuqsaġniḷuni niġigumi niqimik tuniḷḷautauruamik aanġuanun, niġitqikkumiñaitchiga
taamna niqi killuqsaqtitaġniqpauŋ aniqatiga.

9

Uqqiraqtim Aŋalatchisaagun

1 Suvaata iḷapsi uqautigivatruŋ uqqiraqtaupianġiññipḷuŋa Agaayyutmun?
Nalunaitchuamik ataniqsimaraitchuŋa iñuŋnun. Qiñiqsimagiga Ataniq Jesus
Christ. Suli ukpiqsriruaŋŋuqtusri savautriḷipkun Ataniġmik. 2 Atlat uqaġaluaŋŋaisa
uqqiraqtaunġiññipḷuŋa Christ-mun, iḷisimallapiaġiksi piutilaaġa. Quliaqtuaġigiga
tusraayugaallautaq ilipsitñun, taatnaqługu ukpiġigiksi Jesus. Taavruma nalupqi-
naiyaġaa uqqiraqtaułiġa Ataniġmun. 3 Taimmaasriiñ iñuich nalupqisruutigipmatŋa
una kiggutiga: 4 niġiḷhiñaunġiññiqpik imiġluŋalu savautriḷḷamni ilipsitñik?
5 Nalaunŋapmiuq uvaptiknun tuvaaqasiqpatigut nuliaŋuruam iglaukapta taatnatun
atlatun uqqiraqtaatun atanġum suli aniqatiŋisunlu Cephas-tunlu? 6 Naaga kisimñuk
Barnabas-lu savaktuksrauniqpiñuk iñuuniutiksraptiknik? 7 Savaktuksraunġitchuguk
atlamik savaamik atakkii quliaqtuaġigikput tusraayugaallautaq nanipayaaq. Aŋuyyiuqti
akiḷiiruksraunġitchuq aŋuyyiuqtaullaġmi. Iñuk nautchirriqsuaq asrirriviŋmun
niġiugaqaqtuq niġigisipḷuni asriaŋiñik. Munaqsriptuuq niġiugaqaqtuq imiġisipḷuni
miluatnik munaqsrami. 8 Taavrumiŋa iñuich niġiugaqaġuurut. Moses-ŋum
maliġutaksraqtuuq uqaqmiuq taavrumiŋa, amaġaa? 9 Aglausimaruq itna Moses-
ŋum maliġutaksrami, “Sigguġutituġnianġitchiñ qanġa qimuktim tutmaqpauŋ
mukkaaksraq.” Agaayyun nipliqami taatna isrumaaluutiqanġitchuq qimuktinik.
10 Agaayyutim iḷumutupiaq uqautigigaatigut. Aa, uqałiq aglaaŋuruq pisigipluta,
itna, “Iñuk una nunniuqtuaq suli iñuk salummaqtuaq mukkaaksranik niġiugaqaqtuk
piññałiksraġmiknik savaaġmikniñ.” 11 Uvagut nautchirriqiritun nautchiipmatun
nautchiaksraŋiñik quliaqtuaqapta tusraayugaallautamik akunnapsitñun, isrumavisi
iŋiqsruvaałłaŋnipḷuta iŋiqapsi ikayuqupluta iñuuniutiksraptiknik? 12 Atlat iñuich
niġiugaqaġumiŋ iñuuniutiksraġmiknik ilipsitñiñ, nalaunŋatlukkayaġaluaqtuq
niġiugaqaġupta iñuuniutiksraptiknik ilipsitñiñ. Aglaan iŋiqsrutlaitchipsi ikayuqupluta.
Igḷutuġivut iñugiaktuat sut, atakkii nutqaqtitchisunġitchugut iñuŋnik ukpiqsriḷhatniñ
tusraayugaallautaŋanik Christ-ŋum. 13 Iḷisimagisi iñuich savaaqaqtuat Agaayyutim
agaayyuvikpaŋani niqiksraġuurut agaayyuvikpaŋmiñ, suli savaktaut tuniḷḷaġviŋmi
akuqtuisuurut niqiksraġmiknik iḷaŋanik tuniḷḷautauruam. 14 Taatnatuntuuq Atanġuruam
tillisiqaġai tamatkua quliaqtuaqaqtuat tusraayugaallautamik akuqtuitquplugich
iñuuniutiksraŋatnik iñuŋniñ ukpiqsrirriġuqtuaniñ. 15 Aglaan suginġitḷukkiga
tuqugaluaġuma akuqtuigaluaqnaŋa sumik ilipsitñiñ. Uqaviutigigiga savautriḷiġa
Christ-mik akiññasruŋaqnaŋa. 16 Quliaqtuaqaġaluaqłuŋaunniiñ tusraayugaallautamik
uqaviugaalguitchuŋa uvapkun. Quliaqtuaġiłha tusraayugaallautam savaaġigiga.
Atuqtaksraġipiaġiga. Quliaqtuaqanġitchuma, nakłiuŋ uvaŋa. 17 Quliaqtuaqaġniġuma
piksraqtaaġilugu, niġiuktuksrauruŋa akiññaktaaksramik. Aglaan piksraqtaaġinġitchiga
savaaq uvamnik, aasriiñ savaaġiłhiñaġiga savaaq Agaayyutim qaisaŋa uvamnun
savaquplugu. 18 Aasriiñ sua akiññaktaaġiniaqpigu? Uvvauna akiññaktaaksraġa,
quliaqtuaġigupku tusraayugaaġiksuaq iñuich inuqnanġitchuq aatchułiksraŋat
iñuuniutiksramnik. Niġiugitlagaluaġiga iñuich aatchułiksraŋat. Aglaan
iŋiqsrunġitchuŋa sumik quliaqtuaqaqama tusraayugaallautamik.

19 Uvva ataniqsimaraitchaluaŋŋaġma iñuŋnun savaktaaġruupkaqtuŋa uvamnik
iñupayaanun iñugiaktuat ukpiqsriruaġuqupluqich Christ-mik uvapkun. 20 Taimma
uqautrikama Agaayyutim uqałhanik Jew-ŋuruanun ukpiqsritqugaluaġitka Christ-
mik. Taatnamik iñuupmiuŋa Jew-ŋuruatun. Nayuutikama iñuŋni maliġutchiruani
Jew-ŋuruat maliġutaksraŋanik (aŋalatinġiġaluaqtuŋa Jew-ŋuruat maliġutaksraŋanun)
iñuuniaqtuŋa iñuktun aŋalatittuatun maliġutaksramun ukpiqsritqugaluaqługich Christ-
mik. 21 Taatnatuntuuq uqautrikama tusraayugaallautamik Christ-kun tamatkunuŋa
Jew-ŋunġitchuanun iñuuniaġaqtuŋa Jew-ŋunġitchuatun ukpiqsritqugaluaqługich
Christ-mik. Maliġutaksram aŋalanġisaŋatun itpalukkaluaqłuŋa, iḷumutun
maliġutchiḷḷapiaqtuŋa Agaayyutim maliġutaksraiñik, tupiksripḷuŋa Christ-ŋum
maliġutaksraŋanik. 22 Uqautrikama Agaayyutim uqałhanik ukpiqsriruanun sayaitchua-
nun ukpiqsriḷiġmikni iñuupmiuŋa sayaitchuatun, iliŋich ukpiqsriruaġuqupluqich.

Qanupayaaq iñuk iñuuniaġusriqaqman ilaatun iñuuniaġaqtuŋa qanusripayaakun iḷaŋich ukpiqsriruaġuqupluqich. [23] Taatna iluqaanik pisuuruŋa pisigiplugu tusraayugaallautaq iḷaŋiutisukłuŋa piḷiutaanik Agaayyutim akiqsruutigikkaŋanik.

[24] Iḷisimarusri aqpaliutraqtuani iñugiaktuat aqpaqsruqtit aullaġaqtut, aglaan atausriq akiññaguuruq. Iñuuniałipsitñi Christ-mun pisuġnisilaaġitchi akiññatlasriḷusri aqpaqsruqtitun. [25] Iluqatiŋ anaktaqtit qaunagillautaqtut timimiknik iḷisaqhutiŋlu atqunaq akiññaktaaqaġukhutiŋ niaquutmik piunġiqsaqtuamik. Taatnatunli ukpiqsriruagut iñuuniallautaqtuksraurugut Christ-mun atakkii niaquutinnaktaaksraqput piunġiġumiñaitchuq. [26] Tarra, ittuŋa aqpaqsruqtitun akimasaqhuni aqpaqsruqatmiñiñ, naagaqaa qakiqtautraqtitun akimasaqhuni qakiqtautraqatmiñiñ. [27] Anaktaqtim aŋalattaġigaa timini, aglaan piñġiqsitauviaqtuq aqpaliutramun iḷisatlaitchumi. Taatnatuntuuq aŋalalgusriñiaqtuŋa uvamnik, atakkii piñġiqsitauviaqtuŋa savautriḷimniñ Christ-mik quliaqtuanġitchumali atlanun iñuŋnun.

10

Kilgutauruaq Akitñaqługu Aanġuaqtułiq

[1] Aniqatiumaaŋ! Itqaksritqugipsi atuumaruanik sivulliaptiknun maliktuanun Moses-mik. Iglaullaġmiŋ nuviyam qulaŋiutiniġai suli iluqatiŋ ikaaġniġaat taġiuq. [2] Nuviyam qulaŋiutipmatiŋ suli ikaaqamitruŋ taġiuq iluqaġmiŋ paptaakkaupmatun liilaa piut maliġuaqtaułiksraġmiknun Moses-mik. [3] Aasriisuli iluqaġmiŋ niqiqaġniqsut pamarrutiŋiñik Agaayyutim quviqnaqtuakun. [4] Iluqaġmiŋsuli imiġniqsut imiġmik Agaayyutim pamarrutaanik quviqnaqtuakun uyaġaŋmiñ. Taamna uyaġak nayuutiniqsuq iliŋitñi nanipayaaq itmata, aasriiñ taamna uyaġauruaq Christ-ŋuruq. [5] Aglaansuli iñugiaktuat Agaayyun quyaliñġitchaat. Taatnaqługuasriiñ suksraunġiġñiġai suviksraiḷaami. [6] Tarra, tamatkua atuumaruat taimani atriksraurut uvaptiknun. Kilikkaatigut pisugruaqunġitḷuta pigiitchuanun sivulliapta piḷġusiatitun. [7] Unniiñ aanġuaqtuqtaunasri taipchua iḷaŋisitun, atakkii aglausimaruq Agaayyutim makpiġaaŋiñi, “Iñuich aquvittut niġiqpagviksramun, aasriiñ makitnamiŋ aġġiaqsiraqtut.” [8] Sulipsuuq atlatuqtautqunġitchaatigut taipchua iḷaŋisitun, 23,000 tuqupmatun uvlumi atautchimi killuqsautmiktigun. [9] Unniiñ uuktuaqtaksraġinġitchikput Atanġuruaq, iḷaŋich taipchua taatnaqmatun tuqqutauruat tuqunaliŋnun nimiġianun kigipchaqtitlugich. [10] Unniiñ uqapiḷuktuksraunġitchugut sutigun Agaayyutim aatchuutaigun iḷaŋich taipchua uqapiḷukmatun. Taatnaqhutiŋ israġulgum piyaqquirim tuqqutkai. [11] Tarra iluqatiŋ tamatkua atuumarut iliŋitñun, uvaptiknun atrikusrautigitquplugich, suli aglausimarut alġaqsruutiksrauplutiŋ uvagut killuqsaqtitqunġitḷuta, iñuuruagut aqulliqsaaġataqtuami uvluni. [12] Uvvaasriiñ kiñapayaaq isrumaniġumi makitaniḷuni payaŋaiḷḷuni, qaunatqiaġiḷḷapiaġli puukałiksraġmiñiñ, atakkii aŋiqusraaqsiuviaqmiuq nutqaqtitauluni tupiksriḷiġmiñiñ Agaayyutmik [atriḷugich taipchua iñuich iŋilġaan]. [13] Qanupayaaq aŋiqusraaqsiuniġuvich, taatnatchikuntuuq iluqatiŋ iñuich aŋiqusraaqsiupmiut. Aglaan Agaayyutim tuniqsimaruam aŋiqusraaqsiupkaġumiñaitchaatin qaaŋiġḷugu akiyalguisan. Qakugupayaaq ukpiqsriḷhiñ uuktuakkaukpan Agaayyutim annagviqaqtinniaġaatin akimayumiñaqsiḷutin.

Niġiqpagviat Aanġuatigun naagaqaa Atanġum Nullautchiġvia

[14] Taatnamik, piqpagiplusri iḷauraamaaŋ, piisimaaġitchi aanġuaqtułiġmiñ. [15] Kaŋiqsiḷgurusri uqautigikkamnik. Isivġiuqsiuŋ ilipsitñik uqautigikkaġa iḷumutuupmagaan. [16] Isrummatigilugu Atanġum nullautchiġvia, imipayaaqapta qallutmiñ quyyatigikkaptigun quyaqatigigikput Agaayyun Christ-ŋum auŋanik maqipkakkaŋanik sanniġutami uvaptiknun. Suli avguqaptigu qaqqiaq niġipḷugu qiñiqtitkikput iḷaliqsruutiłiqput iñuŋni Christ tuqqutikkaŋiñi. [17] Tarra niġikapta atautchimiñ qaqqiamiñ, uvagut atausriŋŋuqtitaurugut atautchisun timitun

iñugiakkaluaqhuta. [18] Isrummatigilugich Israel-aaġmiut piḷġusiŋat, tamatkua
niġisuuruat niġrutinik tuniḷḷautauruanik tuniḷḷaġviŋmi, tamatkua piqatigiiksut
Agaayyutmun atakkii niġigaat tuniḷḷaun atautchikun. [19] Qanuutauva taamna?
Iḷisautisukkipsi tamatkua aanġuat suli niqit tuniḷḷautauruat aanġuanun suunġitchut.
[20] Una uqautigigiga, Jew-ŋunġitchuat tuniḷḷaqtuġuurut niqinik tuunġaiyaanun,
Agaayyutmun qaitchiñġitchut. Piqatautqunġitchipsi tuunġaiyaani. [21] Imiġumiñaitchusri
qallutaaniñ atanġum imillapsi qallutaatniñ tuunġaiyaat. Niġiyumiñaitmiusri atanġum
niġġivianiñ niġiḷḷapsi niġġiviatniñ tuunġaiyaat. [22] Saŋiatchaktittaġigikput ataniq
taatnaqapta taapkuŋniŋa. Saŋitḷuktauŋunasrugivisa ilaaniñ?

Kamaksriḷiq Agaayyutmik Suraġałipayaakun

[23] Iḷasri-samma uqaqtut, "Suraġaġnaqtuq qanupayaaq suraġaġuktuni." Aagaluaq,
aglaan iḷaŋich nakuunġitchut uvaptikni maliġukkuptigu Agaayyun. Iḷumutuuruq
suraġałhiñaułiqput supayaamik, aglaan iḷaŋich sayyiḷḷaaġutaunġitchut atlanun ukpiqs-
riruanun. [24] Kiña ukpiqsriruaq iŋmiguaqsaqani, aglaan ikayuutiniaġli atlanik iñuŋnik.
[25] Niġġisiuŋ niqipiapayaaq tunirauruaq tunniuqqaiviŋmi, apiqsruqtautigisuŋaqnagu
nakiñ niqi aggiqmagaan naagaqaa isrumaaluutigisisuŋaqnagu qauġrimmaaġiutillautap-
sitñi nalaunŋapmagaan niġiḷiqsi. [26] [Apiqsruqtuutigiyumiñaitchiksi] atakkii aglausi-
maruq Agaayyutim makpiġaaŋani, "Nuna Atanġum pigigaa suli suapayaaq nunamiit-
tuaq." [27] Kia ukpiqtuaŋunġitchuam aiyugaaqpasri niġġityaqulusri tupiġmiñun niġġi-
siuŋ manirikpan qanusripayaamik, apiqsruqtautigisuŋaqnagu nakiñ niqi aggiqmagaan
naagaqaa isrumaaluutigisisuŋaqnagu qauġrimmaaġiutillautapsitñi nalaunŋapmagaan
niġiḷiqsi. [28] Aglaan iñuum uqautikpasri taamna niqi tuniḷḷautigimaniḷugu aanġua-
mun, niġiñiaqnagu niqi pisigilugu taamna iñuk kiliktigikkan. Ami isrumaviaqtuq
qauġrimmaaġiutillautaġmiñi niġiḷiksraŋa taavruma niqim nalaunŋaiññiḷugu, [29] ilipnun
nalaunŋanasrugigaluaqtitlugu. Tarra suvaata niġiḷhiñaułiġa qanusripayaamik aŋalan-
niaqpauŋ atlam iñuum nalupqisruutmigun? [30] Quyaanikkiga Agaayyun piqutigi-
plugu nikiksraġa. Taatnamik kia uqautinaŋa killuqsaġniḷuŋa niġigupku taamna niqi.
[31] Itnatun ittuq, niġiguvich imiġuviḷḷu naagaqaa suraġapayaaġupsi kamakkutiqaqsiuŋ
Agaayyun supayaatigun. [32] Tarra, sakiqniuġutigipkaqnagu kia iñuum tupiksriḷiksraŋa-
nun Agaayyutmik, Jew-ŋugaluaqpata Jew-ŋunġitchaluaqpata naagaunniiñ ukpiqtuaŋu-
ruaŋugaluaqpata Agaayyutmun. [33] Taatnatuntuuq suraġapayaaqama quyaliñiuraġitka
iñupayaat supayaakun. Uvapkuanġiqsuŋa anniqsuġugluŋa uvamnik kisima, aglaan
ikayuġniaqtuŋa iñuŋnik iñugiaktuanik anniqsuqugaluaqługich.

11

[1] Uvvaasriiñ, iñuuniaġitchi uvaptun tuvraiñiaqmatun Christ-mik.

Aġnat Matuqaqtaksraġigaich Niaqutiŋ Agaayułiġmikni

[2] Aniqatiumaaŋ, nanġaġipsi itqaumakapsitŋa qanuq iñuuniaqtilaapkun Christ-mun
supayaatigun, tupigiplugich iḷisauttutit qaisatka ilipsitñun. [3] Aglaan kaŋiqsitqugipsi
Christ qaukłiġigaa aŋutipayaam. Taatnatuntuuq aġnam qaukłiġigaa uigikkani, itna
Agaayyun qaukłiupmatun Christ-mun. [4] Aŋun agaayupman naagaqaa sivuniksriqipman
matuplugu niaquni qiñiqtinġitchaa Christ qaukłiġitilaaŋanik iŋmiñun. [5] Suli aġnaq
agaayupman naagaqaa sivuniksriqipman matuiḷaaġlugu niaquni qiñiqtinġitḷugu uiñi
qaukłiġitilaaŋanik iŋmiñun kanŋusraaġaa. Taatnaqami ittuq akiisutun nuyaiqsitun.
[6] Taatnaqłuŋa uqaqtuŋa: nuliaŋuruam matusrunġitchumiuŋ niaquni nuyaiqsaksraġi-
gaa. Aglaan kanŋunaqpan nuliaŋuruam saliyumigich nutchani matuqaġliuŋ niaquni.
[7] Aŋutim maturaksraġiñġitchaa niaquni, atakkii Agaayyutim iñiqtaġigaa atriŋutqu-
plugu iŋmiñun aasriiñ sagviquplugu kamanautni. Aglaan nuliaŋuruam qiñiqtitkaa
kamanautaa uimi qaukłiupkaqamiuŋ. [8] Aŋunliasrii iñiqtaunġitchuq aġnamiñ, aglaan
aġnaq iñiqtauruq aŋutmiñ. [9] Suli Agaayyun iñiqsiñġitchuq aŋutmik piqutigiplugu
aġnaq, aglaan Agaayyun iñiqsiruq aġnamik piqutigiplugu aŋun. [10] Taatnaqhuni aġnam

maturaksraġigaa niaquni agaayukami qiñiqtityaġlugu kamaksriłłi aŋutmiñik. Aġnaq taatnaqtuksrauruq pisigilugich israġulgich. [11] Aġnaġlu aŋunlu ikayuqtigiiksuksrauniq-
suk avatmun, Agaayyun tillisiqaqmatun iliŋiknun. [12] Aa, sivulliq aġnaq iñiqtauruq aŋut-
miñ, aasriiñ aŋutipayaaq taimakŋaaglaan anipmiraqtuq aġnamiñ. Aglaan itqaumasiuŋ
Agaayyutim iñiqtaqałha iñupayaanik supayaaniglu. [13] Nalaunŋatilaaqsiuŋ ilipsitñik.
Nalaunŋava aġnaq agaayugumi Agaayyutmun matuiḷaaġlugu niaquni? [14] Iḷisimarusri
iñupayaaq isrumapmiuq aŋutim nuyaqtusriruam kanŋunaqtilaaŋanik. [15] Aglaan aġ-
nam nuyaqtułłi piññaqnautigigaa. Aġnam nuyaŋi qaisaurut ilaanun matuksrauplutiŋ.
[16] Kiñapayaaq uqavaaġumakpan taavrumuuna, iḷisimaliuŋ una: uvagut piksraitchugut
atlamik piḷġusrimik, aasriiñ iluqatiŋ ukpiqtuaŋuruat nanipayaaq pipmigaat taatnatun.

Atanġum Nullautchiġvia

[17] Uvvasuli, katiraġikapsi agaayyuvigisrukługu ikayuuttutitlaitchusri aglaan atniaġu-
tiraqtusri avatmun. Pitqusiġiitḷusri, taatnaqłuŋa nanġanġitchipsi. [18] Sivulliuplugu,
tusraaruŋa agaayyiaqapsi avgummatiqaġaqtusriguuq, aasrii taamna ukpiġitlagiga.
[19] Avgummatiqaqapsi akunnapsitñi nalunaiqsittaġigaa nallipsi iḷumun ukpiqtuaŋuru-
atilaaŋa. [20] Katiraġikapsi atautchimun Atanġum nullautchiġvianik niġinġitchusri.
[21] Uqaqtuŋa taavrumiŋa atakkii iñullaa niġiruq iŋmi niqautmiñik utaqqisuŋaqani atlanik.
Iḷasri aŋiḷaaqhutiŋ niġisuŋŋaġmiŋ suli atlat imiŋasriraqtut. [22] Suvisi! Kiñuniqanġitpisi
niġġiviksrapsitñik imiġviksrapsitñiglu? Nakuunġitchuq suuŋiḷḷaqanġiłiqsi ukpiqtu-
aŋuruanik tutqiisaaqługiḷḷu tamatkua suiḷḷiuqtuat? Qanuq uqaġniaqpik ilipsitñun?
Quyaginiaqpigu taamna? Naagga, quyaginianġitchipsi.

[23-24] Uumiŋa Atanġuruam iḷisautigaaŋa uqaġikkamnik ilipsitñun. Tamarrumani unnu-
ami Ataniqput Jesus tuniraugisipman, tigugaa qaqqiaq. Quyyatigiqqaaqługu Agaayyut-
mun avguġaa nipliqhuni, “Una qaqqiaq timigigiga siquptauruaq ilipsitñun. Niġi-
raġigupsiuŋ una qaqqiaq itqakkutigiyumagiksi tuqułiġa piqutigiplusri.” [25] Taatnatunsuli
nullautchianikamiŋ tiguniġaa qallun nipliqhuni, “Una qallutim imaŋa augigiga. Auga
maqitauniaqpan ilipsitñun taimma nutaaq sivunniuġun aullaġniiñiaqtuq. Imiġaġigupsi
uumakŋa qallutmiñ itqakkutigiyumagiksi tuqułiġa piqutigiplusri.” [26] Tarra niġiraġigup-
siuŋ taamna qaqqiaq suli imiġlugu qallutmiñ taavrumuuna quliaqtuaġiksi tusraayu-
gaaġiksuaq Atanġum tuqułhagun aggitqiŋñiałhanunaglaan.

[27] Taatnamik, kisupayaaq niġiruaq qaqqiaŋanik imiqtuaġlu qallutaaniñ Atanġum ka-
makkutiqasruŋaqnagu atriqaqtuq iñuktitun taimani suksraqanġitchuanik Ataniġmik.
[28] Uvva itqaġisruŋniqpisiuŋ Atanġum tuqułha taatna? Ki, iñullaa isivġiuġli iŋmiñik
niġigaluaqnagu qaqqiaq imiqsigaluaqaniḷu qallutmiñ. [29] Uvva iñuksamna niġivaluk-
tuq imiqpalukhuniḷu iḷitchuġigaluaqnagu Atanġum tuqułha uvaptiknun. Agaayyutim
atanniġisigaa taatnasriq iñuk. [30] Taatnaqhutiŋ iñugiaktuat akunnapsitñi sayaiqsut
atniġñaliqhutiŋlu, suli iḷaŋich tuquanikhutiŋ. [31] Aglaan isivġiuqqaaġupta uvaptiknik
tarra Agaayyutim anasriñŋuqsaġumiñaitchaatigut taatnatun. [32] Atanġum atannisuq-
matigut alġaqsruġaġigaatigut qanuq iñuuniaqtilaaksraptiknik anasriñŋuqsaqunġitḷuta
piqatigilugich nunam iñuŋi.

[33] Taatnaġusri, aniqatiumaaŋ, katiniġupsi niġiqatautyaġusri Atanġum nullautchiġ-
vianun utaqqisilaayumausi. [34] Kisupayaaq niġisuŋniġumi niġiruksrauqqaaqtuq kiñu-
niġmiñi, Agaayyutimli anasriñŋuqsautaitchumagaasri. Isiḷġiqsuġisigipsi atlanik ut-
lakkupsi.

12

Ipqitchuam Irrutchim Aatchuutai

[1] Aniqatiumaaŋ! Pakma kaŋiqsipkautiginiaġiga qanuq Ipqitchuam Irrutchim savaaŋa
iñuich iñuuniałhatni. Kaŋiqsitqugipsi taamna nalupqinaiġḷugu. [2] Iḷisimagiksi qanuq
iñuuniaqtilaaqsi Jew-ŋunġiñŋapsi. Killukuaġutipkakkaurusri putqataġvigitquplugich

uqatlaiḷaat aanġuat. [3] Taatnaqłuŋa kaŋiqsitqugipsi una, kiñaunniiñ iñuk aŋalatiqaq-
tuaq Irrusrianun Agaayyutim uqallakkumiñaitchuq itna, “Jesus suksraunġiqsuali.”
Taatnatuntuuq kiñaunniiñ nipliġumiñaitmiuq, “Jesus Atanġuruq,” aglaan Irrusrian
Agaayyutim taatnaqukpani kisian.
[4] Uvvaasriiñ, iñuich atlakaaġiiñik aatchuusriaqaqtut aglaan atiruam Irrutchim qaisaġi-
gai iluqaitñik. [5] Iñuich savautrirut atlakaaġiisigun, aglaan Ataniq atiruq iluqaitñun.
[6] Iñuich aatchuusriaqaqtut atlakaaġiiñik savautriḷiġmiktigun, aglaan atiruam Agaayyu-
tim iñuich savatlapkaġai iluqaitñik savaanik aatchuusriaġikkaġmiktigun. [7] Ipqitchuam
Irrutchim iñuk savatlapkaqmauŋ qanusripayaamik, ilaan ukpiqsriruapayaat ikayuusri-
aqaqtittaġigai taavrumakŋa. [8] Ipqitchuam Irrutchim uqatlapkaġaa iñuk isrumatułikun,
aasrii atiruam Irrutchim atla iñuk uqatlapkaqługu kaŋiqsimałikun, [9] atlasuli ukpiqs-
risiqatlapkaqługu, atlasuli mamititchitḷapkaqługu iñuŋnik. [10] Atiruam Irrutchim atla
iñuk savatlapkaġaa quviqnaqtuanik, atlasuli sivuniksriqirautlapkaqługu Agaayyut-
mun, atlasuli puttuqsrisiqatlapkaqługu nalliakun nakuuruakunlu pigiitchuakunlu il-
itqutchikun, atlasuli uqatlapkaqługu atlakaaġiiñik uqautchiñik nalunaqtuanik, atlasuli
uuyuuqtautlapkaqługu nalunaqtuanik uqautchiñik. [11] Aglaan tamatkua iluqaisa savaaġi-
gai atautchiusuam Irrutchim, autaaqługich iñupayaamun qanuq pitqukamigich.

Atausriq Timi, Iñugiaktuat Sulliñiġich

[12] Iñuum timaa iñugiaktuanik israġutaqaqtuq, naagasuli atausriuruq timi. Taatnatun-
tuuq ittugut atautchisun timitun iñugiallapiaġaluaŋŋapta atlakaaġiikhutalu, atakkii
iluqata atausriŋŋuqataurugut Christ-mi. [13] Iḷavut Jew-ŋurut suli atlat Jew-ŋunġitḷutiŋ.
Iḷavut savaktaaġruurut suli atlat savaktaaġruunġitḷutiŋ. Paptaaqtitnapta Ipqitchuam Ir-
rutchim iluqata atausriŋŋuqtittaġigaatigut timimun, ami timaanun Christ-ŋum. Aasriiñ
ilaan aatchuġaatigut atausriullaapluta atiruamik Ipqitchuamik Irrutchimik.
[14] Atakkii iñuum timaa atautchiḷhiñamik israġutaqanġitchuq, aglaan iñugiaktut sul-
liñġi. [15] Iñuum isigaŋa uqaqpiaqtuq itna, “Uvaŋa argaunġitḷuŋa, tarra timim sul-
liñiġinġitchaaŋa.” Taatnatchim nipliḷḷautim iḷagipkaŋaiġumiñaitchaa timimi. [16] Suli
iñuum siutaa nipliqpiaqtuq itna, “Uvaŋa iraunġitḷuŋa, tarra sulliñiġinġitchaaŋa timim.”
Taatnatchim nipliḷḷautim iḷagipkaŋaiġumiñaitchaa timimi. [17] Timi iluqani iraukpan, iñuk
tusraatlayumiñaitchuq. Aasriiñ timi iluqani siutaukpan, iñuk naisitlayumiñaitchuq.
[18] Aasriiñ Agaayyutim inillakkai timim sulliñġi iniksraŋitñun, iŋmi quyagikkaġmigun.
[19] Timi atautchimik israġutałhiñaukpan, timiqaġayaipiaqtuq, amaġaa? [20] Uvva iñugiak-
tuamik israġutaqaqtut timimi, aglaan atautchimik timiqaqtuq. [21] Uvva iñuum iraa
nipliġumiñaitchuq argaŋmiñun itna, “Sumun atuġumiñaitchikpiñ.” Sulipsuuq iñuum
niaqua nipliġumiñaitchuq isigaŋmiñun, “Inuġinġitchikpiñ.” [22] Aglaan, taapkua iḷaŋi
timim qiññaqaqtuat sayaiḷḷuqhutiŋ inuqnapiaqtut. [23] Suli tamatkua timim sulliñiŋi
isrummatigikavut qiññaġiksuaŋunġitḷugich qaunatqiaġitḷuaqsiraġigivut, suli iḷaviñġich
atlat qiñigaksraġinġisaŋich maturaġigivut. [24] Qiññaġiksuat iḷaviñġi timipta qaunagi-
raksraunġitchut taatnatun. Iḷumun, Agaayyutim atlakaaġiich israġutapayaaŋi timim
iñiqtaġigai, uvaptiknun qaunatqiaġitquplugich qiññaġiksuaŋunġitchuat. [25] Taatna
Agaayyutim iñiqtaġigai timivut atinġirrutiqaqunġitḷugich akunġatni israġutauruat
aglaan ikayuutitquplugich avatmun. [26] Atausriq iḷauruaq timimi iłuanġitpan, iluqatiŋ
iḷauruat nagliksaaqataurut. Taatnatun atausriq iḷauruaq kamagikkaupman, iluqatiŋ
quviatchagaqtut.
[27] Iluqasri timigigaasi Christ-ŋum, aasriiñ iñullaaŋuplusri sulliñiġigaasri taavruma
timim. [28] Akunġatniñ ukpiqtuaŋuruaniñ Agaayyun piksraqtaaqaqtuq atlakaaġiiñik
savaktiksranik, sivulliq uqqiraqtinik Agaayyutmun, tuglia sivuniksriqirinik Agaayyut-
mun, piñayuat iḷisautriksranik, aquatigunaasrii taapkua savaaqatlaruanik quviqnaqtu-
anik, tamatkuniŋalu mamititchitḷaruanik atlanik, ikayuiruksraniglu atlanik, sivulliuq-
tautlaruaniglu atlanik, uqatlaruaniglu uqautchisigun nalunaqtuanik. [29] Iluqaġmiŋ uqqi-
raqtaunġitchut Agaayyutmun unniiñ sivuniksriqiraunġitchut unniiñ iḷisautraunġitchut

unniiñ savaktaunġitchut quviqnaqtuanik. 30 Iluqaġmiŋ mamititchiraunġitchut atniġñaq-
tuanik unniiñ uqatlaitchut atlakaaġiiñik uqautchiñik unniiñ uuyuuqtautlaitchut nalu-
naqtuanik uqautchiñik. 31 Tarraasriiñ kipiġniupiaġitchi nakuutluktuanik aatchuusri-
aqaġugusri.

13

*Piqpakkutiłiq Pakma i*ḷisautiniaġipsi nakuutluktuamik iñuuniałiksrapsitñik.

1 Uqatlaniġuma atlakaaġiisitun iñuktitun unniiñ israġuliktitun, aglaan
piqpaksritḷaiññiġuma iñuŋnik, uqałiġa atriqaqtuq qukiġñaqsipḷugu aviḷuqtaqtuatun.
2 Uqatlaniġuma saŋŋiqaqłuŋa sivuniksriqiritun unniiñ kaŋiqsitḷalugiḷḷu iluqaisa
nalunaqtuat unniiñ iḷisimatlaluŋa supayaanik, suli ukpiqqutiqaġniġuma nuktatlalugich
iñġich, aglaan piqpaksritḷaiññiġuma iñuŋnik, sumun atuġumiñaipiaqtuŋa.
3 Aatchuutiginiġupkich supayaurat pigikkatka iñuŋnun inuqsraqtuanun unniiñ
aatchuutigilugu timiga ikipkaaksraulugu, aglaan piqpaksritḷaiññiġuma iñuŋnik
akiḷiusriaksraitchuŋa.

4 Piqpaksriruaq iñuk anuqsrutriruq, iłuaqqutriruq, tuŋiliñġunġitchuq,
uqavigaaġanġitchuq, 5 suli arguaŋanġitchuq unniiñ aŋallaqłuitḷaitchuq. Piqpaksriruaq
iñuk iŋmiguutlaitchuq, uumitchayaitchuq, itqaksritḷaitchuq akitñaqtuqtimiñik
nalaunŋaitchuakun. 6 Piqpaksriruaq iñuk quviasrutlaitchuq iñuich killuliqipmata,
aglaan quviasruguuruq iñuich nalaunŋarualiqipmata. 7 Piqpaksriruaq iñuk
manimmiḷguruq, aasriiñ ukpiqsriraqtuq suli niġiugaqtuq suli igḷutuiḷguruq.

8 Iḷaatnigu iñuich sivuniksriqitlaiġisirut suli uqatlaiġisirut uqautchiñik nalunaqtuanik
suli kaŋiqsimmataat isukłitkisiruq, aglaan piqpaksriłiq isrukłitchumiñaitchuq.
9 Iḷisimałiqputlu sivuniksriqiłiqputlu naamanġitchuk. Taatnamik isukłitkisiruk.
10 Iḷisimałiq naamasimaruakpan, aatchuusriat piiġisirut. 11 Uvvaami iḷiḷgaaŋukama
uqaġaqtuŋa isrummatiqaqłuŋa suli sivunniuġuupluŋalu iḷiḷgaatun. Iñuguqama
iñuunianġiqsuŋa iḷiḷgaam iñuuniałhatun. 12 Pakma qiñitlaitchugut nalupqinaiġḷugu
tautukmatun salumaitchuatun taġġaqtuutmun, aglaan taivrumani qiñiġisirugut
nalupqinaiḷḷapiaġlugu. Pakma iḷitchuġigiga iḷaviñaurałhiñaq, aglaan taimanigu
iḷisimmaġiksipiaġisigiga Agaayyun, atriḷugu Agaayyun iḷisimallapiaqmatun uvaŋnik.
13 Tarra, supayaat naamasriłhatnunaglaan iñuich ukpiqsrimaniaqtutsuli niġiugaqaġu-
tiŋsuli piqpaksriḷutiŋsuli, aglaan taapkunakŋa piñasruniñ kamanaġniqsrauruq
piqpaksriłiqput atlanik.

14

*I*ḷisauttutipsaat Ipqitchuam Irrutchim Aatchuutiŋigun

1 Taatnamik pisuqtilaaġvigisiuŋ piqpaksriłiqsi atlanik iñuŋnik. Uvvasuli kimmu-
tiqallapiaġitchi Ipqitchuam Irrutchim aatchuutaiñik, suvaluk uqaqtautlasriłiptiknik
Agaayyutmun. 2 Iñuk uqaġumi uqautchikun nalunaqtuakun uqałhiñaqtuq Agaayyut-
mun. Iñuich kaŋiqsiyumiñaitchut uqaġikkaŋanik, atakkii Ipqitchuam Irrutchim uqaqtit-
taġigaa nalunaqtuanik sunik. 3 Aglaali iñuk uqaqtauruaq Agaayyutmun kaŋiqsiñaqtu-
akun uqautchikun sayyiḷḷaaġiruq iñuich ukpiġutiŋiñik pitchuksaaqługiḷḷu arakługiḷḷu.
4 Iñuk uqaqtuaq uqautchikun nalunaqtuakun ikayuġaqtuq iŋmiñułhiñaq, aglaali iñuk
uqaqtauruaq Agaayyutmun kaŋiqsiñaqtuakun uqałikun sayyiḷḷaaġai ukpiqtuaŋuruat
ukpiġutiŋitñi. 5 Uqatlatqunayaġaluaġipsi uqautchikun nalunaqtuakun, aglaan kim-
mutigitlukkiga uqaqtautquplusri Agaayyutmun. Iñuk uqaqtauruaq Agaayyutmun ka-
manatluktuq taavrumakŋa uqaqtuamiñ uqautchikun nalunaqtuakun, iñuŋmik mumi-
utriqanġisuaqpan. Iñuqaqpan taatnatchimik sayyiḷḷaatlagisigai ukpiqtuaŋuruat ukpiġu-
taat.

6 Aniqatiut, uqautisukkipsi qanuq Agaayyutim sagviaqtukkaŋanik uvamnun
suli qanuq iḷitchuġipkautaanik uvamnun, suli uqautisukkipsi Agaayyutim
iḷumutuułhanik iḷisautilusiḷu. Uqaaqsiñiġuma nalunaqtuakun uqautchikun, qanuq

ikayuutaunayaqpik? Uqaqtuksrauruŋa kaŋiqsiñaqsiḷugu. 7 Uvva atrikusraun. Iñuich
atuqtuuraqmata supluaqtuġnaqtuanik unniiñ nuqaqtiliŋnik atuqtuurayuiḷḷaġmiŋ
nalausruŋaqnagu, iñuich naalaġniruat iḷisaġiyumiñaitchaat iġñaŋa atuutim. 8 Sulipsuuq
aŋuyaktuani, qalġuqtaun nalupqinaqtuamik nipliqman aŋuyyiuqtit tupisralatlaitchut
aŋuyaksałiġmun. 9 Taatnatuntuuq, uqaġupsi nalunaqtuakun uqautchikun, qanuġutiŋ
iñuich iḷisimaniaqpatruŋ sumik uqaqtilaaqsi? Siḷałhiñamun uqaqmatun piñiaqtusri.
10 Nalupqinaitchuq iñugiaktuat atlakaaġiich uqautchich nunamiitilaaŋat, aasriiñ iluqatiŋ
kaŋiqsiñaqtut. 11 Aglaan kaŋiqsitḷaitchupku iñuum uqausria avakŋaqtauniaqtuŋa
taavrumuŋa uqaqtuamun, suli ilaa uvamnun. 12 Taatnatuntuuq kimmutiqaqapsi
piḷiqiplusri Ipqitchuam Irrutchim aatchuutaiñik, kimmutiqaġitchi nakuutluktuanik
aatchuusrianik. Taavrumuuna ukpiqtuaŋuruat sayyiḷḷaakkaurut ukpiġutmikni.

13 Taamna pisigiplugu iñuk uqaġuuruaq nalunaqtuaġmigun uqautchikun agaayu-
ruksrauruq uuyuutlasruglugu uqaġikkani. 14 Atakkii agaayuguma nalunaqtuakun
uqautchikun, irrusriġikkaġa agaayuruq, aglaan kaŋiqsiñġitchiga qanuq uqaqtilaaġa.
15 Uvvaasriiñ qanuġniaġniqpik? Agaayuniaqtuŋa uqautchikun nalunaqtuakun irrutchip-
kun, suli agaayuniaqmiuŋa kaŋiqsiñaqtuakun uqautchikun isrumapkun. Atuġniaq-
tuŋa uqautchikun nalunaqtuakun irrutchipkun, suli atuġniaġmiuŋa kaŋiqsiñaqtuakun
uqautchikun isrumapkun. 16 Quyaguvich Agaayyutmun nalunaqtuakun uqautchikun,
tamatkua iḷisaqsimaitchuat Amen-naġumiñaitkaat quyyatigikkaqsi, atakkii nalurut
sumik uqaqtilaapsitñik. 17 Ilipsi quyyavigillautaġuknaġaluaġiksi Agaayyun, aglaan atlat
ikayuusriaqaġniangitchut. 18 Quyagiga Agaayyutiga uqatlakama uqautchikun nalunaqtu-
akun pitḷukługu iluqasri uqatlałiqsi. 19 Aglaan ukpiqtuaŋuruani iqataukama uqaġumma-
tiqatluktuŋa tallimałhiñanik uqałiġnik kaŋiqsiñaqtuanik, iḷisauttutiqaġukłuŋa atlanun,
uqaaqsiłiġmiñ 10,000-niñ uqałiġniñ nalunaqtuakun uqautchikun.

20 Aniqatiumaaŋ, isrummatiqaqasri iḷiḷgaatun Ipqitchuam Irrutchim aatchuutaigun,
aglaan ilitqusriqaġitchi aniqammiuratun pigiiḷiqitlaitchuatun; isrummatipsitñi ititchi
iñuguaniksimaruatitun. 21 Agaayyutim Makpiġaaŋani Ataniq itnaġniqsuq,

"Tuyuġigisigaluaġitka avakŋaqtuat iñumnun uqautriñiaqtuat nalunaqtuatigun uqaus-
riġmiktigun ukunuŋa iñuŋnun,
aglaansuli iñugikkaġma naalaġniyumiñaitchaatŋa." *Isaiah 28:11, 12*

22 Taatnamik nalunaqtuat uqautchich quviqnaqtuaŋurut ukpiqsriruaŋunġitchuanun
aglaali sivuniksriqun kaŋiqsiñaqtuakun uqautchikun ikayuiruq ukpiqsriruaŋuruanik.
23 Uvvaasriiñ iḷisaqsimaitchuat unniiñ ukpiqtuaŋuruaŋunġitchuat isiqpata
agaayyuviŋmun iluqapsi uqautriŋŋapsi nalunaqtuakun uqautchikun, nipliqpiaqtut
isumaiḷaunipḷusri, amaġaa? 24 Aglaan iluqasri uqaġupsi Agaayyutmun kaŋiqsiñaqtuakun
uqautchikun aasiiñ iñuk ukpiqsriruaŋunġitchuaq naagaqaa iḷisaqsimaitchuaq isiġuni
iḷitchuġiniaġaa killiqirautilaani, suli atanniqsukkauniaqtuq tusraakkaġmigun.
25 Taavruma iñuum nalunaqtuat isrummatiŋi satqummiġñiaqtut. Pulluni
agaayyuviginiaġaa Agaayyun, aasrii uqausiġilugu Agaayyun iḷumun akunnapsitñi
inniḷugu.

Atisriḷiq Agaayyuviŋmi

26 Aniqatiumaaŋ, qanuq uqaġisivisa? Katiraġikapsi atautchimun, iñuk atuutiqat-
laluni, atlasuli iḷisautritḷaluni, atlasuli quliaqtuatlaluni Agaayyutim sagvikkaŋiñik
iŋmiñun, atlasuli uqatlaluni nalunaqtuanik uqautchiñik, atla uuyuuqtigilugu taavru-
miŋa uqautauruamik, aglaan iluqatiŋ tamatkua atuumalich sayyiḷḷaaġutiksraulutiŋ
ukpiqtuaŋuruanun. 27 Iluqasri uqaġniaġupsi nalunaqtuakun uqautchikun, malġukunniiñ
piñasrut uqaġlich, aasriiñ atausriullaalutiŋ, atausriqsuli uuyuuqtigilugu. 28 Aglaan
uuyuuqtiksraitpan, kiña iñuk uqaġuuruaq nalunaqtuakun uqautchikun tauksruisaaġli
agaayyiaqapsi uqałhiñaġluni isrumamiñi iŋmiñun Agaayyutmunlu. 29 Malġuk naagaqaa
piñasrut sivuniksriqirit uqaġlich, aasrii atlat isivġiuqtaulutiŋ sumik uqaqtilaaŋatnik.
30 Aasriiñ Agaayyun sagviutrikpan iḷumutuuruamik iñuŋmun aquppiruamun tamaani

agaayyuviŋmi, sivulliq uqaqqaaqtuaq qasruġli. 31 Atakkii iluqasri uqautaułhiñaurusri
Agaayyutmun atausriullaalusri iḷitchitqulugich avatmiñ pitchuksaaġiqulugiḷḷu avat-
mun. 32 Iñuk uqaksriusriaqaqtuaq Agaayyutmiñ aŋalataġitlaruq iŋmiñik irrutchiġmigun
[aasriiñ utaqqiugatlaplugu uqaksrani]. 33 Agaayyutim atuumapkatlaitchaa aupiḷḷałiq
katimałipsitñi atakkii nanipayaaq Agaayyun itman qiñuiññaqaqtuq atiugautmiglu.

Tamatkunatun ukpiqtuaŋuruatun atlani inipayaani piḷġusiatitun taatnatuntuuq
piruksraupmiusi. 34 Aġnasri nipaisaaqtuksraupmiut katimałipsitñi. Atakkii
uqaquraunġitchut suli qaukłiuyummataitchuksraurut. Taatnatun aglausimaruq
Agaayyutim maliġutaksraŋani. 35 Iḷisimasrukkumiŋ sumiksamna, apiqsruġlisigiŋ uitiŋ
kiñuniġmikni. Atakkii kanŋunaqtuq aġnam uqałiksraŋa katimaraġikapsi agaayyuviŋmi.
36 Suva? Agaayyutim uqałha aullaġniiñġiññiqsuq ilipsitñiñ naagaqaa ilipsitñułhiñaq
tikiumanġiññiqsuq! 37 Kiñapayaaq iñuk isrummatigigumi iŋmiñun sivuniksriqirauniḷuni
naagaqaa aatchuusriaqaġniḷuni Ipqitchuamiñ Irrutchimiñ, tarra kaŋiqsimaraksraġigai
tamatkua aglaatka ilipsitñun Agaayyutmun tillisiginiḷugich. 38 Tarra suliqutiginasiuŋ
taatnasriq iñuk suksraqanġitchuaq aglagikkamnik. 39 Taatnamik, aniqatiumaaŋ,
piḷiqiqutigillapiaqsiuŋ uqaqtausrułiq Agaayyutmun, suli nutqaqtitnagich uqaqtuat
nalunaqtuakun uqautchikun. 40 Aglaan supayaat pisigik nalauttillugich suli iłuatmun
aŋalataaġlugich.

15

Aŋipkakkaułha Christ-ŋum

1 Aniqatiumaaŋ, itqaumatqugiga ilipsitñun quliaqtuałiġa tusraayugaaġiksuaq ilip-
sitñun. Taimñauruq tusraayugaaġiksuaq taimani akuqtuaġikkaqsi suli tuniqsi-
mavigikkaqsi pakma. 2 Anniqsukkauniaqtusri ukpiġituiñaġupsiuŋ taamna tusraayu-
gaaġiksuaq quliaqtuaġikkaġa ilipsitñun. Aglaan ukpiġinġitchupsiuŋ ukpiqsriḷiqsi su-
unġitchuq. 3 Taatnamik iḷisautianikkipsi iḷisautigikkaŋanik Atanġum uvamnun; kaŋiqsir-
aksraġigisi taapkua qulliuruat iḷisauttutit, Christ-ŋum tuqułha pisigiplugich killuutivut
maliġutlugu aglausimaruaq Agaayyutim Makpiġaaŋani. 4 Suli iḷisautianikkipsi Christ-
ŋum iḷuvikkaułhanik aasriiñ aŋipkakkaułhanik piñayuatni uvlut, maliġutlugu aglausi-
maruaq Agaayyutim makpiġaaŋiñi. 5 Aŋitqiqqaaqhuni Christ tautuktittuq iŋmiñik Peter-
mun, sulipsuuq qulit malġuŋnun maliġuaqtinun. 6 Aquagun taavruma sagviġñiqsuq
iñugiatlukhutiŋ 500-miñ aniqatigiiñun katimapkaqługich, iñugiaŋniqsraŋich iñuuplu-
tiŋsuli iḷaŋich tuquaniksimagaluaqhutiŋ. 7 Tugliġiplugu sagviqsuq James-mun, aasriisuli
iluqaŋitñun uqqiraqtauŋuruanun. 8 Aquagun taavruma sagviqmiuqtuuq uvamnun,
kia-unniiñ niġiuginġitchaluakkaŋa Ataniġmun uqqiraqtaugisiñiḷuŋa. 9 Taatnaqłuŋa
kamanaiññiqsrauruŋa uqqiraqtipayaaniñ. Nalliummatinġitchuŋaunniiñ tairaksrauluŋa
uqqiraqtimik, atakkii nagliksaaqtitchimapluŋa iñuŋnik ukpiqtuaŋuruanik Agaayyut-
mun. 10 Aglaan Agaayyutim piqpagivagitḷuŋa simmiġñiġaa iñuułiġa iłuaqqutritmi-
gun. Ilaan iłuaqqutriḷḷapiałha piiŋiḷaunġitchuq uvamnun. Sakuutluktuŋa iluqaŋitñiñ
aglaan uvapkuiñaq piñġitchuŋa atakkii Agaayyun savaktuq uvapkun iłuaqqutriḷiġmigun.
11 Uvvaasriiñ uvaŋalu naagaqaa atlat uqqiraqtitlu quliaqtuaġigikput taamna tusraayu-
gaaġiksuaq ukpiġikkaqsi.

Aŋipkakkaułhat Tuquŋaruat

12 Quliaqtuaġuurugut Agaayyutmun aŋipkaġnipḷugu Christ tuquŋaruaniñ. Suvaatami
iḷasri uqaġuuvat tamatkua tuquaniktuat aŋipkaġumiñaiññipḷugich tuqułiġmikniñ?
13 Aŋipkaġnianġiññiqpata tuquaniktuat, tarra iḷumutuunġitmiñiqsuq Christ-ŋum
aŋipkakkausrimałha. 14 Aasriiñ Christ aŋipkakkausrimaiññiqpan, quliaqtuałiqput
atuġumiñaitchuq sumun, naagaqaa ukpiqqutisri taŋiġiḷḷutiŋ. 15 Aa, iñuich
iḷitchuġinigaatigut uqaġnipḷuta taŋiġiḷaamik, atakkii uqaġigikput Agaayyutmun
aŋipkapiaġnipḷugu Christ tuqułiġmiñiñ, aglaan tamanna iḷumutuunayaitchuq
tuquŋaruat aŋipkakkauyumiñaitpata. 16 Tuquŋaruat aŋipkaġnianġiññiqpata, tarra

Christ aŋipkakkaumaitmiñiqsuq. [17] Christ aŋipkakkaunġiññiqpan, ukpiqsriḷiqsi Christ-mik taŋiġiññiqsuq aasriiñ suksraunġiqsauyumaaqtusrisuli pisigilugich killuutisri. [18] Suli Christ aŋipkakkaunġiññiqpan tamatkua tuquaniktuat ukpiqsriruaŋuplutiŋ Christ-mik suksraunġiqsuttuuq. [19] Ukpiqsriñiġupta Christ-mik anniqsuqsimaaqpatigut pakmapałhiñaq iñuułłaptikni nagliŋnaġniqsraqtugut iluqaŋitñiñ atlaniñ iñuŋniñ.

[20] Aglaan pakma Christ aŋipkakkaupiaqtuq tuqułiġmiñ. Ilaa aŋipkakkauqqaaġniqsuq, taatnaqhuta iḷisimarugut Agaayyun aŋipkaiñiaġniḷugu tuquŋaruapayaanik ukpiqsriruanik Christ-mik. [21] Iñuk iluqani tuqusraġumaruq atautchim iñuum savaaġikkaŋagun. Taatnatuntuuq iñuk tuquŋaruaq iñuutlasriñiaqtuq piqutigilugu atlam iñuum savaaġikkaŋa. [22] Atakkii Adam-kun iluqatiŋ tuquruksraurut, taatnatun iluqatiŋ Christ-kun iñugutqikkisirut. [23] Aglaan iñupayauraq aŋipkakkaugisiruq nalaunŋaruakun piviksrallaamigun, Christ sivulliupluni aŋipkakkauruq, tarrali aggitqikpan tamatkua Christ-ŋum pigikkani iñugutqiksitkisigai. [24] Taavruma aquagun isrukłitchaaq tikitpan, Christ-ŋum qaiññiaġaa aŋaayuqautini Agaayyutmun Aapauruamun akiiḷianikkumigich iluqaisa aŋalatchisiqaqtuat suli iluqaisa saŋŋiqutiqaqtuapayaat saŋŋiqaqtuatlu. [25] Christ atanġuruksrauruq uvluanunaglaan Agaayyun akimmatrianikpan iluqaŋitñiñ Christ-ŋum uumiksriraiñiñ. [26] Tuqułiq akiiḷikkauniaqtuq aqulliuluni uumiksri. [27] "Agaayyutim Christ aŋalatchipkaġaa supayaanik." Itnaġniqsuq Agaayyutim Makpiġaaŋani. Taatnaqami Agaayyun iḷagautinġitchuq iŋmiñik, aglaan iḷigai supayaat ataanun Christ. [28] Agaayyutim taatnaanikkumiuŋ, ilaaptuuq iġñiŋa Agaayyutim ataniqsimapkaġniaqmiuq Agaayyutmun inillairuamun supayauramik ataanun Christ. Taimanigu Agaayyun kamanaġniqsrauniaqtuq supayauramiñ.

[29] Suniaqpat tamatkua paptaakkauruat pisigiplugich tuquŋaruat? Tuquŋaruat aŋipkakkauyumiñaipiaqpata, suvaata iñuich paptaaqtinniaqpat pisigiplugich tuquŋaruat? [30] Iḷumun aŋipkaġniałiq piitpan suvaatami anayanniuqpik ataramik quliaqtuaġikapku tusraayugaaġiksuaq? [31] Aniqatiut! Kigiññiġvigiraġigiga tuqqun uvluġaġipman. Tusraayugaaġiksuakun ukpiqsriruaġuġniqsusri, suli taatnaqłuŋa quviasuutigigipsi Christ Jesus-kun atannaptigun. [32] Ephesus-mi aŋuyakkaluaġupkich iñuich atriqaqtuat liilaa iqsiñaqtuatun niġrutitun, sumik piññakkumiñaitpik taatnałłapkun? Tuquŋaruat aŋipkaġnianġitpata, tarra

"Niġisa imiqtuaġutalu,
atakkii uvlaakun tuquniaqmiugut." *Isaiah 22:13*

[33] Kinnipkaqasri iñuŋnun uqaqaqtuanun uumiŋa aŋipkakkaułikun. "Piqasiqsuutigupsi pigiitchuanik piqatnaanik taatnaiḷigisirusri iliŋisitun." [34] Isrummitqiŋñaqsigaasri killuliqitqiñġiġusri. Iḷasri nalurutsuli Agaayyutmik. Taamna uqaġigiga kanŋutchaqugaluaqhusri.

Qanuq Aŋipkaġniaqpisa?

[35] Iñuk apiqsruqpiaqmiuq, "Qanuġutiŋ tuquŋaruat aŋipkaġniaqpat? Qanutchimik timiqaġniaqpat aggiġumiŋ?" [36] Isrummatuiñiaqpat ilipni! Nautchirriikavich nautchiaksranik nunamun nautlaitchut nauriaġuġlutiŋ tuquqqaaġaluaqatiŋ nunami. [37] Aasrii nautchiaksraq nautchirriutikkan qiññaqanġitchuq nauriatun nauniaqtuatun nautchiaksramiñ. Nautchirriirutin mukkaaksraġuġumaaqtuamik naagaqaa nauruksrauruamik. [38] Aglaan Agaayyutim nautchiaksraq nauriaġuqtitchuugaa itqukkani, suli nautchiaksrallaa naurisuuruq qanutchiułiġmisun. [39] Taatnatuntuuq, iluqatiŋ uumaruapayaat atlakaaġiiñik timiqaqtut, iñuich atautchiiñamik timiqaqtut, niġrutitsuli atlakaaġiiñik timiqaqmiut, qaluitsuli atlakaurut, tiŋmiatsuli atlakaupmiut. [40] Sulipsuuq qiḷaŋmiittuat atlakaanik timiqaqmiut nunamiittuaniñ. Piññaqnautaat qiḷaŋmiittuat atlauruq piññaqnautaatniñ nunamiittuat. [41] Siqiñġum qaumanġa atlauruq qaumanġaniñ tatqim, suli uvluġiat atlakaaġiimik qaumaniqaqtut qivliquulakamiŋ qiḷaŋmi. Uvluġiallaa atlakaaġiimik qaumaniqaqtuq atlamiñ uvluġianiñ. [42] Taatnatun itkisipmiuq aŋipkakkaukpata

tuquŋaruat. Timigikkavut pakmapak ittut nautchiaksratun nautchirriutauruatun nunamun. Tuqusruurut iḷuvikkauplutiŋ. Aglaan aŋipkakkauniaġupta tuqułiġmiñ timiqaġniaqtugut tuquyumiñaitchuanik. [43] Iñuum timaa iḷuvikkaukami piññaqnaitchuq saŋŋiitḷuni. Aglaan Agaayyutim aŋipkaġniaġumiuŋ piññaqnaġniaqtuq saŋŋiqaġuni. [44] Pakma timivut nunakŋaqtaurut, aglaan aŋipkaġupta timivut qiḷakŋaqtauniaqtut. Timiqaqapta tuqusruuruamik uvani nunami, iḷisimarugut timiqaġisiñipḷuta tuquyumiñaitchuamik qiḷaŋmi Agaayyutmi. [45] Aglausimaruq Agaayyutim Makpiġaaŋani itna, "Iñuqqaaq Adam iñuusriġuġniqsuq," aglaan aqulliq Adam irrusriġuġniqsuq qaitchiruaq iñuułiġmik. [46] Irrutchim timaa sivulliunġitchuq. Nunakŋaqtam timaa sivulliuruq, aasriiḷi aquagun irrutchim timaa. [47] Iñuqqaaq nunakŋaqtauruq iñiqtauruaq maġġaŋaniñ nunam, tugliaaasriiñ iñuk qiḷakŋaqtaupluni. [48] Iñupayaaŋi nunam ittut iñuqqaatun iñiqtauruatun maġġamiñ. Iñupayaaq pigikkaŋa Agaayyutim ittuq taavrumatun qiḷakŋaqtauruatun. [49] Pakma atriqaqtugut iñuktun nunakŋaqtauruatun. Taimanigu atriḷiutiniaqtugut iñuktun qiḷakŋaqtauruatun. [50] Aniqatiumaaŋ! Taamnauruq uqautigikkaġa, iñuum nunami timiqaqtuam uiviñiqaqhuni auqaqhuniḷu piññaktaaġiyumiñaitchaa aŋaayuqautaa Agaayyutim. Taatnatuntuuq timi tuqusuuruaq auraġaqhuni itchumiñaitchuq piunġiġanġitchuami auraġatlaiḷḷuni.

[51] Naalaġniḷḷagitchi, uqautigipsi nalunaqtuamik itna —iluqata tuquniaŋġitchugut, aglaan iluqata simmikkauniaqtugut. [52] Simmikkauniaqtugut akkuvaurapiaq, sukatluglugu siqunġipaksaġniŋaniñ irim, aqulliġmi qalġuqtaqpan. Qalġuqtaun nipliqsaġluqqaaqtuq iluqatiŋ tuquŋaruat aŋipkaġniaqtut tuqqutqikkumiñaiġutiŋ, aasriiñ iluqata iñuusrugaaqtuagut aatchuusriaqaġniaqmiugut nutaamik timimik. [53] Iñupayaam timaa simmiqsitaksraġigaa atakkii nunakŋaqtauruaq timi tuqusruuruq auraġaqhuni, aglaan taimanigu nutauruaq timikput tuquyumiñaitchuq auraġatlaitḷuni. Una atriqaqtuq iñuk mattaqmatun utuqqaġuqtuanik atnuġaanik suli atiaqsipmatun nutaanik. [54] Aasriiñ timi auraġaġuuruaq simmausiqpan auraġatlaiḷaamik timimik suli timi tuqusruuruaq simmausiġluni tuqqutlaiḷaamik, tarani taŋiġñiaqtuq aglausimaruaq Agaayyutim Makpiġaaŋani, itna,

"Tuqułiq akiiḷiraullapiaqtuq. *Isaiah 25:8*

[55] Aatai tuqułiiq, tarakŋaaglaan tuqupkaġumiñaiġitin iñuich.

Aatai tuqułiiq, tarakŋaaglaan atniaġumiñaiġitin iñuich." *Hosea 13:14*

[56] Tuqułhum atniatlagaatigut killuqsaqapta, suli killuqsaun saŋŋiqutiqaqtuq maliġutaksratigun aŋalatiqaqhuni. [57] Aglaan quyanaqtuq Agaayyun! Atakkii akimapkaġaatigut atannaptigun Jesus Christ-kun. [58] Taatnamik, piqpagiplusri aniqatiumaaŋ, payaŋaiġitchi ukpiqsriłipsitñi, tuniqsimatitchi suli savautriḷusri Ataniġmik ataramik pisuqtilaapsigun, atakkii iḷisimagiksi savautriłiqsi Ataniġmik inġiłha suiḷaamun.

16

*I*ḷiraksraq Ukpiqsriruanun

[1] Pakma aglaŋniaqtuŋa iḷiraksrakun iñuiñun Agaayyutim Jerusalem-mi. Uqautigitka ukpiqtuaŋuruat atlakaaġiiñi nunaaqqiñi Galatia-mi qanuqhutiŋ iḷiraqsiułhat maniŋñik, aasriiñ pitqugipsi taatnatupiaq: [2] Minġuiqsiaġvipayaani atausriullaalusri tugvaitqugipsi iḷaviñġanik manium akiññaktaaġikkapsi aggiġñiałłamnunaglaan; tutquqtuiḷaayumausri qanutun pitḷakkapsisun. Taatnaġupsi iḷiraksraq inuqnaqsiñġitchumauq aggiġuma. [3] Aasriiñ aggiġuma tuyuġiniaġitka aatchuutisri piqasiġḷugich tuyuutinik ukpiqtuaŋuruanun Jerusalem-mi iñuktigun nalupqinaiġikkapsigun. [4] Nakuuluni itkaqsikpan aullałiksraġaptuuq, iliŋisa maliłhiñaupmigaatŋa.

Paul-ŋum Sivunniuġutai

[5] Utlaŋniaġipsi Macedonia-kuaqqaaġluŋa; atakkii apqusraaġniaġiga Macedonia. [6] Nayuqtaullakpiaġipsi naagaqaa ukiiḷuŋa ilipsitñi, aasriiñ aullaġnialgitchuma aatchułhiñaugipsitŋa inuġikkamnik iglaułiksramni napmupayaaq.

7 Tautugumanġitchipsi akkuvaurałhiñaq apqusraałhiñaġusri, aglaan nayuqtuatluu-
raallagukkaluaġipsi, Atanġum pitqukpaŋa. 8 Aglaan Ephesus-miinniaqtuŋa Pentecost-
liqiniałhatnunaglaan, 9 atakkii kamanaqtuam savaaqaġviksrallautam aŋmautigaaŋa,
naagasuli iñugiaktut akiḷḷiḷiqsuqtitka.
10 Timothy aggiġñiqpan, qaunagiyumagiksi tutqiksaułiksraŋagun ilipsitñiittual-
łałhani, atakkii savautriruq Ataniġmik, uvaptuntuuq. 11 Nallipsiunniiñ naġġuginġiḷḷiuŋ.
Aullaqsaqpan ilipsitñiñ ikayuġumagiksi iglaułhani quviasuguni, ilaali utiġasrauġumuuq
uvaŋnun. Niġiugigiga tikiḷiksraŋa piqatiqaġlugu aniqatiunik. 12 Uvvasuli aniqatiptigun
Apollos-kun: suamasripḷugu kiikaaqsrupiaġaluaġniġiga utlaquplusri piqasriġḷugu
atlanik aniqatiunik, aglaan piyummatiginġitchaa aullałiksrani pakma. Utlaŋniaġaasri
piviksranikkumi.

Uqautipsaaġutit

13 Qaunagititchi pigiitchuamiñ, makittaaġigusri ukpiqsriłipsitñi, qapiŋaiḷḷusri su-
payaani. Saŋŋisitchi tuniqsimalusri Ataniġmun. 14 Supayaaq savaaġilugu piqutig-
ilugu piqpaksriłiqsi. 15 Aniqatiumaaŋ, iḷisimasruknaġisi tupiqatiŋi Stephanas-ŋum.
Iliŋich ukpiqsriqqaaqtuaŋurut nunami taggisiliŋmi Achaia-mik, aasrii iluqnauqsimapi-
aġataqhutiŋ ikayuiłiġmiknun ukpiqsriruanik atlanik. 16 Pitchuksaaġipsi tupigitquplugich
iñuich taatniittuat suli kisupayaaq ikayuqtauruaq ukpiqsriruanun. 17 Quviasruutigigitka
aggiłhat Stephanas-ŋum Fortunatus-ŋumlu Achaicus-ŋumlu, atakkii iliŋisa ikayuġaatŋa
uvaniinġitñapsi. 18 Nutaqtiqługu irrusriġa iliŋisa quviatchaktitkaatŋa ilipsisuntuuq.
Isrummatigillautaqsigik iñuich taatniittuat.
19 Ukpiqtuaŋuruat iñuuniaqtuat Asia-mi tuyuġaasri nayaaŋŋanik. Aquila-mlu
Priscilla-mlu piqatigiplugich ukpiqtuat katimaruat tupiġmikni paġliuġaasripsuuq
atanikun. 20 Iluqatiŋ aniqatigiich tuyuġaasri nayaaŋŋanik. Paġlatisritchi avatmun
kunigutmik ipqitchuakun piqpakkutiłikun.
21 Paġlatit Paul-miñ. Uvaŋa aglallakkitka ukua argamnik. 22 Kiñaliqaa piqpak-
sriñġitchuaq atanġuruamik, Atanġum atanniġisigaa aggitqikkumi. Aa, Aggiġiñ, Ataniiq.
23 Uvvatuq iłuaqutrisaan Atanġuruam Jesus-ŋum nayuġlisi. 24 Uqautisukkipsi piqpaksrisi-
laamnik iluqapsitñik Christ Jesus-kun. Taatnatuq.

Paul-ŋum Tugliat Tuyuutaiñ Corinth-aġmiunun

1 Uvaŋa Paul, aasriiñ uqqiraqtigigaaŋa Jesus Christ-ŋum pisułhagun Agaayyutim.
Aglaktuŋa ilipsitñun ukpiqtuaŋuruanun Corinth-mi suli ukpiqtuaŋuruapayaanun iñuu-
niaqtuanun nunaŋani Achaia-m. Uvvaasriiñ Timothy aniqatvut uvamniittuq. 2 Uvvatuq
Agaayyutim Aapagikkapta suli Jesus Christ Atannapta iłuaqqutisrimaallaŋniaġlisi suli
tutqiksillusri.

Paul-ŋum Quyagaa Agaayyun

3 Quyanaqtuq Agaayyun Aapagikkaŋa atannapta Jesus Christ-ŋum. Ilaa aapauruq
iḷunŋuksriruaq uvaptiknik suli Agaayyutaupluni araaqtuiḷhiñaaŋuruaq uvaptiknik.
4 Araaqtuqtigigikput iluqaitñi iłuiḷḷiuġutigikkaptikni, uvagutsuli araaqtuiyumiñaqsipḷuta
tamatkuniŋa iłuiḷḷiuġutiqaqtuanik taavrumiŋa araaqtuutmik akuqtuaġikkaptiknik
Agaayyutmiñ. 5 Iḷumun nagliksaallapiaqtugut savautri'apta Christ-mik. Taatnatuntuuq
arauttutiqaqtugut atqunapiaq Christ-kun. 6 Iłuiḷḷiuġaluaŋŋapta tusraayugaaġiksuaq
pisigiplugu, Agaayyutim araksimaaġaasri uvaptigun annautisukhusri killiqiłipsitñiñ.
Arakkau'apta arautiqaġniaqmiusripsuuq akuqtuġupsiuŋ anuqsrułikun atunim
iłuiḷḷiuġutiłiq uvagut igḷutukkaptiknik. 7 Niġiugaġikkaqput ilipsigun payaŋaitchuq.
Iḷisimagikput nagliksaaġniġupsi uvaptiktun Agaayyutim arauttutiqaqtinniaġaasri
uvaptiktun.

8 Aniqatiumaaŋ, nalutqunġitchiptigiñ iłuiḷḷiuqtitaułłaptigun nunaŋani Asia-
m. Iłuiḷḷiuqtitauvagitḷuta qaaŋiqḷugu igḷutuiḷiksraqput nalupqigiliutipluguunniiñ
iñuutilaaksraqput. 9 Iḷitchuġigaluaġikput tikiummiñasugalugu tuqquviksraqput,
aglaan taamna atuumaruq tunŋatqunġitḷuta uvaptiknun aglaan Agaayyutmun
aŋipkaitḷaruamun tuquŋaruanik. 10 Tuquruksraġuġaluaqapta ilaan annautimagaatigut,
aasriiñ annautriñiapiaqtuq uvaptiknik; aa, nalupqisruutiginġitchikput ilaanun
annautisrimaałiksraqput. 11 Ilipsi ikayuqtuksraurusri iŋiqsruutiluta. Tarrali iñugiaktuat
iñuich quyyatiksraqaġisirut Agaayyutim aatchuutaagun qaisauruakun uvaptiknun
kiuplugich iŋiqsrułhat iñugiaktuat iñuich.

Paul-ŋum Simmiġñiġaa Sivunniuġutini

12 Quviasruutigigikput una suli qauġrimmaaġiutillautapta uqautigaatigut uuma
iḷumutuutilaaŋanik, savaaġigivut nanipayaaq suli pakma ilipsitñi ipqiḷikun suli
iḷumutuułikun Agaayyutmiqnisauruakun. Tunŋanġitchugut puqiutaatnun iñuich
aglaan tunŋarugut Agaayyutim iłuaqqutripḷuni ikayuutaanun. 13 Tarra tuyuutivut
agliqiaġikkasri kaŋiqsiñaitchuaŋunġitchut; kinnisunġitchipsigiñ uqaġikkaptigun.
Niġiugaġigiga kaŋiqsitḷasriḷiksraqsi iḷaatnigun, 14 takku kaŋiqsitḷasriḷauraġaluaqmigiksi-
samma pakma. Iḷaatnimi nanġautiqatlaniaġiptigut suli nanġaġisipmigiptigiñ uvluani
Atannapta Jesus.

15 Nalupqisruutiqanġitchuŋa taavrumiŋa. Taatnamik tikiqattaaqqaaġukkipsi, piqaqu-
plusri ikayuusriamik tapillugik quviasruutmiglu. 16 Tikiqattaaġukkipsi apqusraaġuma
sivutmunlu nunaŋanun Macedonia-m utitmunlu nunaŋaniñ Macedonia-m, ilipsitñun
itqanaiyautitqupluŋa iglaułiksramnun Judea-mun. 17 Taatna piyumakama, isrum-
mitqigaqtauŋuniqpik? Isrumavaluktusriunniiñ sivunniġaġasrugaluŋa iñuŋisun nunam,
aŋŋaqqaaġluŋa tarani suli naagaaqtuaqsiḷuŋa.

18 Agaayyun tuniqsimaruq uqaġikkaġmigun. Taatnatuntuuq uqautivut ilipsitñun
nalupqinaitchaqtut. Agaayyutim iḷisimagai isrummitqitḷaisilaaqputlu uqautigikkavutlu.
19 Atakkii Silas-lu Timothy-lu uvaŋalu quliaqtuaġutigigikput Iġñiŋa Agaayyutim, Jesus
Christ, ilipsitñun. Ilaa inġitchut iñuktun piñġiġaqtuatun aŋiqqaaqhuni, aglaan ilaan
pisuugaa uqautigikkani savaaniaġnipḷugu. Agaayyutim aŋiġutimagaatigut pisigiplugu

Christ-ŋum savaaŋa uvaptiknun. [20] Iluqaitñikkii akiqsruutai Agaayyutim atuumapkaġniġai Christ-kun. Taatnaqhuta nipliutigisruugikput Amen sumipayaaq iñuum kamaksruqmauŋ Agaayyutim savaaġikkaŋa Christ-kun. [21] Agaayyutim nappaqutaupkaġigaatigut ilipsiḷu Christ-kun, suli uqsruqtiqhuta savaktautqupluta, [22] nalunaitŋutaliqhuta pigiliutipiaqhuta iŋmiñun aasriiñ iḷipḷugu Irrutchiñi uummatiptiknun nalupqisruutiginġiqḷugu ilaanun pigitilaaptiknik.

[23] Aggiġukkaluaŋŋaġmaunniiñ Corinth-mun aggiñġitchuŋa. Agaayyun iḷisimaruq iḷumutuułhanik uqaġikkaġma ilipsitñun. Utinġitchuŋa Corinth-mun atniummatiqaqunġitḷusri. [24] Atanniqsunġitchipsigiñ ukpiqsriḷipsigun, aglaan savaqatigisrukkipsi quviasruutiqaquplusri, atakkii iḷisimarugut nalupqisruutiqanġisilaapsitñik ukpiqsriḷḷapsigun.

2

[1] Sivunniqsuŋa utlatqigunġitḷusri aliatchaktitchaktuaġusri. [2] Aliatchaktisrimaniġupsi kia quviasraaġniaqpaŋa avataagun ilipsi isrumatuyaaktitapsi. [3] Aglaktuŋa pisigiplugu taamna, utlakkupsi aliatchaktitqunġitḷuŋa ilipsitñun quviasraaqtiksramnun. Nalupqisruutiginġitchiga quviasruutipkun quviatchaktinniaqtilaaqsi. [4] Aglakama ilipsitñun iłuiḷḷiullapiaġataqtuŋa isrumatuyaakłuŋa uummatimni qiaŋŋaġma. Aliatchaqunġitchipsi aglaan iḷisimatqugipsi atqunapiaq piqpaksriḷiġa ilipsitñik.

Natqigutriḷiq Killiqirimun

[5] Aglaan nallipsi iłuiḷḷiuqtitchiruam isrumaaluktinġitchaaŋa, aglaan isrumaaluktitkaasri. Iłuiḷḷiuqtitchummataitchipsi itnaqama. [6] Taamna iñuk tatapsausriaqaaniktuq. Apaiŋuruq aŋiġutipḷusri taamna inillakapsiuŋ. [7] Pakma natqigutiraksraġigiksi araaqtuġlugu taamna iñuk. Taatnaġupsiuŋ annautiniaġiksi piḷguiḷḷiullapiałiġmiñiñ aasriiñ qapinġitchumuuġli. [8] Taatnaqłuŋa iŋiġipsi tuniqsimasriḷaaqupluqu piqpaksriḷiqsi ilaanik. [9] Taavrumuuna aglaktuŋa ilipsitñun, atakkii uuktuaġukhusri iḷitchuġisrukłuŋa tupiksrisuupmagaapsi supayaakun. [10] Natqigutrigupsi taavrumiŋa iñuŋmik, natqigutipmigigaptuuq. Aasriiñ qanutchikun natqigutriruksrauniġuma ilaanun, pakma natqigutigiga pisigiplusri sivuġaani Christ-ŋum. [11] Natqigutiguptigu taamna iñuk tuunġaq akimaniaŋġitchuq sukununniiñ uvaptikniñ. Takku nalunġitmigivut ilaan qanuq suraġautai.

Paul Tutqiksiñġitchuq Troas-mi

[12] Tikitñama Troas-mun quliaqtuaġityaqługu tusraayugaaġiksuaq Christ-kun, Atanġum piviksriññiġaaŋa quliaqtuaqupluŋa. [13] Aglaan tutqiksiñġitchuŋa irrutchipkun, atakkii paqinġitḷugu aniqatiga Titus tarani, tarraasrii aullatqikłuŋa tarakŋa Macedoniamun.

Christ Akimmatauruq

[14] Aglaan quyyan illi Agaayyutmun ataramik akimmatriruamun uvaptiknik Christkun. Siamitkaatigut tipraġiksautun napmunliqaa quliaqtuaqupluta tusraayugaallautamik. [15] Atakkii ittugut Agaayyutmun tipraġiksuatun Christ-kun akunġatni tamatkua anniqsuumaaqtuat suli tammaummiruat. [16] Tamatkunuŋa tammaummiruanun tipiqaqtugut tuqułiġmik, aglaan tamatkunuŋa anniqsuumaaqtuanun tipiqaqtugut iñuułiġmik. Kiñaasriiñ nalliummativa taavrumuŋa savaamun? [17] Kisimiŋ tamatkua uvaptiktun ittut quliaqtuaqtuat piŋŋuaġutaitchuakun iḷumutuuruamik Christ-kun sivuġaani Agaayyutim. Uvagut inġitchugut iñugiaktuatitun quliaqtuaqtuatitun Agaayyutim uqałhanik piññaŋniutiginiałhiñaġlugu.

3

Savaktai Nutaam Sivunniuġutim

1 Uqaviksaaqsiḷgitpisa? Naagaqaa inuqsraqpisa atlatitun iñuktitun tuyuutinik akuq-
tuyunaqsiḷuta ilipsitñun naaga ilipsitñiñ? 2 Ilipsi tuyuutaurusri aglausimaruatun uum-
matiptiknun iñupayaanun iḷitchuġitquplugu agliqitquplugulu. 3 Aasrii atlaŋŋuqtau-
ruatigun iñuutchipsigun iḷisimanaqtitkiksi tuyuutauł̣iqsi Christ-miñ aglaaġikkaqput.
Taapkua tuyuutit aglaaŋunġitchut aglautmik aglaan Irrusriagun iñuuruam Agaayyutim,
aglaaŋunġitḷuni aglagviksramun piḷiamun uyaġaŋmiñ aglaan uummatipsitñun.
4 Nalupqisruutiginġiḷḷapiaġivut tamatkua tumigiplugu Christ sivuġaani Agaayyutim.
5 Itnautiginġitchikput savatlaniḷugu tamanna savaaq uvaptiknik, aglaan piqaqtirru-
taagun Agaayyutim. 6 Ilaan piqaqtitkaatigut savautritqupluta nutaakun sivunniut-
migun. Taamna nutauruaq sivunniuġun inġitchuq utuqqauruatun sivunniuġutitun
aglausimaruatun uyaġaŋmun suli tuqupkairaqtuatun kisupayaanik tupiksriñġitchuanik.
Agaayyutim nutauruaq sivunniuġutaa qaitchiraqtuq iñuuł̣iġmik Ipqitchuakun Ir-
rutchikun. 7-8 Utuqqauruaq maliġutaksraq titiqtuqsimaruq aglaatigun uyaġaŋmun,
aasrii Agaayyutim qaumanġa sagviqsuq qaitñamiuŋ Moses-mun. Kigiñaŋa Moses-
ŋum qaummaġikpagitḷuni Israel-aaġmiut qiñilguitchaat, aglaan taamna qaumaniq aqu-
vatigun piiqsuq. Maliġutaksraq tuqupkaisuuruaq qaummaġiḷḷapiaqman qanutunkiaq
qaummaġitḷukkisiva maatna savautriḷiq Ipqitchuakun Irrutchikun? 9 Uvvaasiiñ utuqqaq-
taq sivunniuġun tikiutriruaq tuqqutaksraġuqqutmik iñuŋnun kamanautiqaġniqpan,
qanutunkiaq kamanautiqatlukkisiva nutaaq sivunniuġun tikiutriruaq nalaunŋasrip-
kaiḷiġmik iñuŋnun? 10 Aasriisuli nutauruaq sivunniuġun kamanatlullapiaqtuq utuqqau-
ruamiñ sivunniuġutmiñ. Taatnamik utuqqauruaq sivunniuġun kamanautiqanġiġñiq-
suq. 11 Taimña utuqqauruaq sivunniuġun tikitchaluaqtuaq qaumaniqpaurakun piiqsuq,
aglaan nutauruaq sivunniuġun itchaġataqtuaq kamanautiqatlullapiaqtuq.
12 Taatnamik pigikaptigu taatnasriq niġiugaq iqsisaiḷḷapiaqtugut quliaqtuał̣iksrapti-
gun. 13 Moses-tun inġitchugut. Taalutchiġñiġaa kigiñani uqautri'ami Israel-aaġmiunun
takku tautuqunġitḷugu qaumanġum piiġñiał̣hanunaglaan. 14 Aglaan kaŋiqsitḷaisimarut
isrummatmiktigun siqquqsipkaqł̣ugich. Uvluvaŋnunaglaan iriŋich taalutaqaqtutsuli
agliqipmata makpiġaaŋiñiñ utuqqaich sivunniuġutauruat, takku kisimi Christ-ŋum
taalutaq piitḷagaa. 15 Uvluvaŋnunaglaan agliqipmata maliġutaksramik Moses-ŋum
aglaaŋanik isrumaŋich taalutaqaqtutsuli. 16 Aglaan iñuk mumikami Ataniġmun kaŋiq-
sisuuruq taalutaiqsitmatun. 17 Taimña Atanġuruaq pakma Irrusriuruq, aasrii nani-
itman taamma Irrusriaŋa Atanġum ittuq patchisairvik. 18 Tarraasrii uvagut taalu-
taiqsittuani qiñiġikput kamanautaa Atanġum. Atlaŋŋuġuqsaiñaqtugut iḷitḷasripḷuta
ilaatun, suli Atanġum Irrusrian iḷisaiñaqtitkaatigut ilaatun akiḷuktitlasripḷugu kamanau-
taa Atanġum.

4

*Akisuruat Suurat Utkusri*ḷiani Qikumiñ

1 Agaayyutim qaitchigaatigut savautriḷiġmik quliaqtuaqupluta naglikkutaagun. Taat-
namik nikatchaktanġitchugut. 2 Tununŋanikkivut iriraqtuutitlu kanŋunaqtuatlu.
Pisaasruġmigautaitchugut. Aŋalanġitchikput uqał̣ha Agaayyutim kinnitñiŋniaġutig-
ilugu. Taatna pitḷaitchugut. Iḷisauttutigigikput iḷumutuuruaq kaŋiqsiñaqsipḷugu,
sivuġaani Agaayyutim pipmatun. Isrummatmikni iḷisimagaat iḷumutuutilaaqput.
3 Tusraayugaaġiksuaq uqaġikkaqput iriqsimakpan, iriqsimał̣hiñaqtuq tamatkunuŋa tam-
maummiruanun. 4 Tuunġaum aŋalatchiruam marrumiŋa nunamik qiñitlaiqsitkai
ukpiqsriñġitchuat kaŋiqsipkatḷaiqł̣ugiḷḷu tusraayugaaġiksuamik, aasriiñ ayaupkaqtitau-
ruatun ittut. Ilaan tautuquŋitkai kamanautaanik Christ-ŋum atrigikkaŋa Agaayyu-
tim. 5 Quliaqtuaġitlaitchikput uvaptiknik, aglaan quliaqtuaġigikput Jesus Christ
Atanġunipḷugu, aasrii savaktigigiptigut Jesus pisigiplugu. 6 Agaayyun nipliqsimaruq,
“Qauma qauli taaqtuamiñ.” Aasrii qaggutigai uummativut qaitchikamisigut qaumamik
iḷitchuġitqupluta kamanautaanik Agaayyutim qiñiqapta kigiñaŋanik Christ-ŋum.

7 Aglaan Agaayyun qaitchiruq tusraayugaallautamik Christ-kun uvaptiknun
iñułhiñauruanun, atripḷugu iñuich tuvvaqsiraqtut akisuruanik suuranik iḷulilianun
qikumiñ. Iñupayaaq qiñiqtaksraġigaa taamna kamanaqtuaq saŋŋi uvaptikniittuaq
agaayyutmiqnisautilaaŋanik, uvaptikniñ pisuŋaqani. 8 Iłuiḷḷiuqtitaugaluaġupta qanus-
ripayaakun akiiḷipkaqtatlaitchugut, qanuġviiqsitaugaluaġupta nikaliġatlaitchugut,
9 nagliksaaqtitaugaluaġupta Agaayyutim suksraatlaitchaatigut; atniaqsiugaluaġupta
tuqqutaunġitchugut. 10 Ataramik anayanniuqtuaġaluaqtugut iñuich tuqqutchuk-
matigut Jesus-tun aasrii tautuŋnaqsitquplugu iñuułha Jesus-ŋum timiptigun.
11 Iñuuniałłaptikni ataramik anayanniuqtuaqhuta tuqqutaułiġmun pisigiplugu Jesus,
taututlatquplugu inuuruaŋułha Jesus-ŋum uumuuna tuquraġaqtuakun timiptigun.
12 Anayanniuqtuaqtugut tuqułiġmiñ pisigiplugu quliaqtuałiqput piqaquplusri
isruitchuamik iñuułiġmik. 13 Aglausimaruaq Agaayyutim uqałhani, “Uqaġaqtugut
takku ukpiqsriḷḷapiaqhuta.” Taavrumuuna irrusriagun ukpiqsriḷhum uqaġaqtuguttuuq
ukpiqsripḷuta. 14 Iḷitchuġiplugu Agaayyun aŋipkairuaq Ataniġmik Jesus-mik, ilaan
aŋipkaġisipmigaatiguttuuq Jesus-tun, aggiutiluta piqatigilusri sivuġaanun Agaayyutim.
15 Iluqaan tamanna igḷutukkaġa ikayuutigigisigiksi. Iñugiaksiḷaaqhutiŋ iñuich
tusraarut iłuaqqutaagun Agaayyutim aasriiḷi iñugiaktuat iñuich quyagillapiaġniaġaat
piqutigiplugu kamanautaa Agaayyutim.

Iñuuniałiq Ukpiqsriḷikun

16 Nalupqiginġitḷugu tamanna nikaliġanġitchugut. Timivut piunġitmukkaluaqtuq
irrutchiqput nutaqtikkauruq uvluġaġipman. 17 Tamatkua iłuiḷḷiuġutivut pakma sivikisu-
urami iłhiñaqtut. Itqanaiyaġaatigut akuqtuquplugich Agaayyutim kamanaġniqsrat
isuksraitḷutiŋ quvianaŋi nakuutlullapiaqtuat iłuiḷḷiuġutiptikniñ. 18 Qiñiqtuiñanġitchivut
sut qiñitlakkavut aglaan sut qiñitlaisavut; atakkii sut qiñiġnaqtuat piiġñiaqtut, aasrii
qiñiġnaitchuat taimuŋa inniaqtut.

5

1 Iḷisimagikput palapkaaqput irvigikkaqput marrumani nunami piunġiqpan, taam-
naami timikput, kiñuniksraqaġniaqtugut Agaayyutmi, iñiqtaunġitchuamik argaŋmik,
isuksraitchuamik qiḷaŋmi. 2 Pakma imŋiqtauliġuurugut, inuġrugiplugu timinitqiguta
pakmakŋaqtauruamik atriḷugu atnuġaatchiaqmatun. 3 Atnuġaakkaugisirugut timimik
nutaamik atnuġaiḷaaġumiñaiġuta. 4 Iñuuŋŋapta uumani palapkaaġmi iñułhiñaupluta,
imŋiqtauliġuurugut uqumaiḷḷiuġutiqaqhuta. Tuquyummataitkaluaqhuta aglaan itchu-
miiqsugut nutaami timimi pakmakŋaqtauruamiñ. Atuummikpan tuquyumiñaqtuaq
timi simmiġisiruq tuquyumiñaitchuamik iñuułiġmik. 5 Agaayyutim itqanaiyaġaatigut
taivrumuŋa. Ilaan nalupqinaiŋanikkaa uvaptiknun taatniinniałha aatchuqamisigut
Irrutchiġmiñik. 6 Taatnamik qapiŋŋataitchuurugut. Iḷisimagikput iñuuniałłaptikni
uumani timimi piisaallałiqput Ataniġmiñ. 7 Atakkii iñuuniaqtugut ukpiqsriḷikun
qiñinġitchaluaŋŋapta ilaanik. 8 Qapiŋŋataitchugut, aglaan piitchumallapiaqtugut
timigikkaptikñiñ aasrii aŋiḷaaqsimaqatigisruliqḷugu Ataniq. 9 Taatnaqhuta sivun-
niutigigikput quyalisukługu, iñuugaluaġupta maani timiptikni naagaqaa taiñani pi-
iġaluaġupta timimiñ. 10 Iluqata sivuġaŋiutiruksraurugut aquppiutaqpaŋanun Christ-
ŋum atanġuruam. Atausriuttaaġutiŋ iñuich akuqtuigisirut nakuuruamik naagaqaa
pigiitchuamik maliġullugu savaaġikkaqtiŋ iñuuŋŋaġmiŋ timigikkaġmiktigun nunami.

Savautriraut Iḷauraaġiliutigipkakkaułikun

11 Uvva iḷitchuġimagikput tatamnaqtilaaŋa Atanġum. Taatnaqhuta pitchuk-
saaġivut iñuich akuqtuitquplugich iḷumutuuruamik. Agaayyutim iḷisimagaa
qanusriutilaapiaqput. Taatnatuntuuq niġiugaġigiga iḷitchuqsrianiłiqsi taavrumiŋa
qauġrimmaaġiutillautapsigun. 12 Piñianġitchugut akuqtuyunaqsitqigukhuta
ilipsitñun. Aglaan kiggutiksraqaqugipsi tamatkunuŋa kamagitqusraałhiñaqtuanun
qiñiġnaqtuakun, suksraqanġitchuanun uummatmiutaġmiknik. 13 Uqautigikpatigut

qauġrimmaaġiiññiḷuta piqutigigaa Agaayyutim, aglaan qauġrimmaaġiŋñiġupta piqutigiłhiñaġipsi. 14 Piqpaksriłhan Christ-ŋum aŋalatkaatigut, atakkii iḷisimagikput nalupqinaiqługu atausriq tuquruaq piqutigiplugich iluqaisa iñuich. Taatnamik iluqatiŋ tuqupmiraqtut. 15 Ilaa tuquruq pisigiplugich iñupayaurat, aasriiñ tamatkua iñuuruat iŋmiktigułhiñaq iñuutqunġiqługich aglaan ilaanun tuqqutriruamun iñupayaanik aasrii aŋipkakkaupluni tuqułiġmiñ.

16 Tarra uvakŋaniñaglaan isrummatiqanġiqsugut iñuŋmik ilaan qaałhiñaŋagun nunam iñuisun. Qaaŋiqsuami isrummatigigaluaqmisaqput Christ iñułhiñaunipḷugu, aglaan pakma isrummatiginġiġikput taatna. 17 Taatnamik kiñapayaaq pigiliutipkaqtuaq Christ-mun nutaaġuġaqtuq. Iłiġruaŋi piiqsut. Iñuunialiqsuq nutaakun. 18 Iluqatiŋ tamatkua aggiqsut Agaayyutmiñ. Agaayyutim iḷauraaliutipkaġaatigut iŋmiñun Jesus Christ-kun, aasriiñ aatchuqhuta savaamik quliaqtuaġitquplugu ilaan iḷauraaliutipkaġisiñipḷugich iñuich iŋmiñun. 19 Uvvaami itnautigigiga, Agaayyutim iḷauraaliutipkaġai nunam iñui iŋmiñun Christ-kun, patchisiqutinġiqługich navguutiŋisigun. Aasriiñ quliaqtu-aġitqugaatigut iñuich qiñuiññaksriññipḷugich Christ-kun. 20 Taatnaqhuta uqqiraqtau-rugut pisigiplugu Christ. Agaayyutim atuġaatigut uqautitqulusri. Iŋiġipiaġipsi pisigi-plugu Christ, itnaqhuni, "Iḷauraaliutitqigitchi Agaayyutmun." 21 Agaayyutim Christ killu-utaiḷaapiaq irrutiginiġaa killuqsaqtautun pisigipluta. Taamna nalaunŋasripkakkaurugut Agaayyutmi.

6

1 Uvagut savaqatigiiłłaptikni Agaayyutmi iŋiġipsi akuqtuqunġitlugu Agaayyutim iłuaqqutaa suuŋiḷḷaġuġlugu. 2 Atakkii ilaa nipliqsuq aglausimaruami uqałiġmi,

"Piviksraq nalautitman tusraagipsi.
Anniqsuġviksraq tikitman ikayuġipsi." *Isaiah 49:8*

Uvva pakma Agaayyutim akuqtuiviksram uvaptiknik nalautittuq. Uvlua anniq-suġviksram pakma tikitchuq. 3 Kisumununniiñ iñuŋmun patchisiqutitqunġitchugut killukuaġnipḷuta savaaqałiptikni. Taatnamik inillaiñġitchugut putukkisautiksraŋanik iñuum apqutiksraŋani. 4 Aglaan suraġałipayaaptigun qiñiqtittugut savaktaupluta Agaayyutmun igḷutuiłikunlu, iłuiḷḷiuġutikunlu, akiyalgunaitchuatigunlu, sakiqnaqtuatigunlu, 5 ipiġaqtuqsiułikunlu, isiqtaułikunlu, aŋalaġluksiułikunlu, sakuułikunlu, siñiguiqsaunġiłikunlu, niġisuŋnakunlu. 6 Qiñiqtitkikput ipqiłikunlu, iḷisimałikunlu Agaayyutmik, anuqsrułikunlu, iłuaqqutriłikunlu, Ipqitchuakun Irrutchikunlu, iḷumutun piqpaksriłikunlu, 7 uqaqałikunlu iḷumutuuruamik, suli saŋŋiagun Agaayyutim. Aŋuyautiqaqtuŋa tugluaġiplugulu nalaunŋaruałikun. 8 Qiñiqtitkikput kamagikkaułikunlu, kanŋutchaktitaułikunlu, uqaġitchiułikunlu pigiitchuakun nakuuruakunlu. Saglutuniġakkaupluta uqaġaluaŋŋapta iḷumutuuruamik, 9 nalunaqtuatun iḷipḷuta iḷisimanaġaluaŋŋapta, tuquaqsiruatun iḷipḷuta iñuusrugaaġaluaŋŋapta, anasriñŋuqsaqsiugaluaŋŋapta tuqqutaunġitchugut, 10 isrumaaluktitaugaluaŋŋapta quviasrugaqtugut, inuqsralliuqtuatun iḷipḷuta umialiguqtitchigaluaŋŋapta iñugiaktuanik, suiḷḷiuqtuatun iḷipḷuta piqaġaluaŋŋapta supayaamik.

11 Aatai iḷauraamaaŋ Corinth-mi, nunummisinġitchipsi uqautriłiksraptiknik ilip-sitñun. Uummativut aŋmaġivut ilipsitñun. 12 Piqpaksriłiqput ilipsitñik inuqtuum-manġitchuq. Aglaan piqpaksriłisi uvaptiknik inuqtuummasriruq. 13 Aglaan pakma aŋmaqsigik uummatisri uvaptiknun. Uqautigipsi uvaŋa iḷiḷgaaġiruatun iḷipḷusri.

Agaayyuvikpaŋa Iñuuruam Agaayyutim

14 Piqasriqsuutinasri ukpiqsriñġitchuatigun takku nalaunŋaruałiġlu killiqiłiġlu piqatigiiḷguitchuk. Qaumaruaqtuuq piqatiqalguitmiuq taaqtuamik. 15 Qanuġutik atausriŋŋuġumiñaqpak Christ-lu Belial-lu (itnautauruaq tuunġamik)? Qanuġutik ukpiqsriruaq piqasriqsuutiyumiñaqpa ukpiqsriñġitchuakun? 16 Agaayyutim

agaayyuvikpaŋa piqasriutiyumiñaitchuq aanġuaŋitñik. Agaayyuvikpagigaatigutkii iñuuruam Agaayyutim, ilaan nipliłhatun,
“Irviginiaġitka iliŋich iñuuniaqatigilugiḷḷu.
Agaayyutiginiaġaatŋa, suli iliŋich iñuginiaġitka.
17 Taamna pisigilugu, piiġitchi akunġatniñ,
avittitchi iliŋitñiñ, nipliqsuq Ataniq.
Iḷaksiatinasri qaayuġnaqtuaniñ.
Taatnaġupsi akuqtuġisigipsi. *Isaiah 52:11; Ezekiel 20:34, 41*
18 Aapagigisigipsitŋa aasriiñ iġñiġigisigipsi panigilusriḷu,
nipliqsuq Ataniq Saŋŋipayaaqaqtuaq.” *2 Samuel 7:14*

7

1 Piqpagikkamaaŋ, piqaġniqapta tamatkuniŋa akiqsruutauruanik ipqiqsaqta uvaptiknik qaayuġnaqtuapayaamiñ timiptigun irrutchiptigunlu. Quyaliḷakput Agaayyun supayaakun atakkii taluġigikput.

Paul Quviasruktuq

2 Aŋmautitigut uummatipsigun. Atnianġitchivut iñuich. Killukuaqtitchiñġitchugut iñuŋnik. Ivayaqtuiñġitmiugut kisumikunniiñ iñuŋmik. 3 Uqautiginġitchiga taamna patchisigisugusri. Takku uvvaqammiq uqautimagipsi piqpaginipḷusri uummatiptikniñ. Piqatigiiksuguk iñuułłaptikni unniiñ tuqułłaptikni. 4 Nalupqisruutiginġipiaġipsi. Pikkutigipiaġipsi. Arautiqallapiaqtuŋa. Iluqaagun iłuiḷḷiuġutiptigun quviasrullapiaqtuŋa.

5 Tikiñŋanikaptaunniiñ Macedonia-mun iñiqtuiqsiñġitchugut. Iłuiḷḷiuqtitaurugut qanusripayaakun —nagliksaaqtitluta ukpiqsriñġitchuanun iqsipkaqhutalu qamuuna. 6 Aglaan Agaayyutim arakłiġuuruam tamatkuniŋa nikatchaktitauruanik tutqiksipkaġaatigut Titus aggiqman. 7 Arakkaurugut aggiḷhagun suli arausriaqałhagun ilipsitñiñ. Ilaan uqautigaatigut kimmutiqałłapsigun tautugukłuŋa, aliasruutiqałłapsigunlu suli piyummatiqałłapsigun uvamnik. Taatnaqłuŋa quviasrutluktuŋa pakma sivuaniġniñ. 8 Aglaktigun tuyuutipkun isrumaalutchaktitkaluaġniqapsi, nunuurautiginġitchiga. Saiñġisuutiliġaluaġiga tuyuutma iłuiḷḷiuqtitauraallaŋniqmasri. 9 Tarraasrii quviasruutiginġitchaluaġiga alianniułipsigun, aglaan quviasruktuŋa isrumaalułłapsi simmiġñiqmasri. Alianniułipsi pisułiġniġaa Agaayyutim ilipsitñun. Uvagut atnianġitchipsi sukununniiñ. 10 Alianniuqtuni Agaayyutikun isrummitqiksitchiraqtuq iñuum anniqsułiksraŋanun. Taamna nunuurautaitchuq. Aglaan alianaŋa nunam tikiutriraqtuq tuqułiġmik. 11 Alianniuqtusri nalautlugu alianniuġutigitqukkaŋa Agaayyutim. Taavruma piḷiqipkaġaġigaasri nalupqiginġiqsitlugu killukuanġisilaaqsi, uumigiliqsitlugu killuq, iqsigipkaqługu, inuġrugiliutipkaqługu ikayuutiłiksraġa, isrummiqsitlusriunniiñ anasriñŋuqsatlasripḷugu taamna killuliqiruaq. Qanusripayaakun tautuktitkiksi patchisaunġiłiqsi tamatkunuuna savaapsigun. 12 Tarraasriiñ tuyuqtuŋa aglaamnik pisigisruŋaqnagu taamna iñuk killukuaqtuaq naagaunniiñ iñuk atniummiruaq, aglaan sivuġaani Agaayyutim iḷitchuqnaqugiga qanutun piqpaksriqałiqsi uvaptiknik. 13 Taatnaqhuta taavrumuuna arakkiptigut. Aasriiñ kisian arausriaqput, aglaanlu quviatchallapiaqtugut Titus quviasruŋniqman, atakkii irrutchiġmigun nutaqtikkaupluni iluqapsitniñ. 14 Takku nanġaġipsi supayaatigun ilaanun, aasriiñ qapiŋapkanġitchipsitŋa. Uqautigikkavut supayaat ilipsitñun iḷumutuurut, aasriiñ taatnatun nanġautigikkavut ilipsigun Titus-mun iḷumutuuruttuuq. 15 Aasrii ilaan piqpagiliutillapiapsaaġaasri itqaqamiuŋ tupiksriyummatiqałiqsi, suli paġla'apsiuŋ kamaksriłikunlu taluqsriłikunlu. 16 Quviasruutigillapiaġiga nalupqisruutaiqama ilipsigun supayaakun.

8

Ukpiqtuaŋuruat Aatchuiłhat

1 Uvvaasriiñ aniqatiut, iḷitchuqsritqugipsi iłuaqqutrisaanik Agaayyutim
qaisaŋanik ukpiqtuaŋuruanun Macedonia-mi. 2 Iłuiḷḷiuqpauraġaluaŋŋaġmiŋ
inuqsriullapiaġaluaqhutiŋlu quviatchauġillapiaqtut, taatnaqhutiŋaasiiñ tigummataip-
iaġniqsut suuramiknik. 3 Piyumiñaqtutilaaġmikni aatchuġuurut, sipitluguunniiñ
uqautigaluaqtitnatiŋ. Uqaġiyumiñaġiga taamna. 4 Uqapsaaqtuiñaġaatigut
ikayuutitlasrisrukhutiŋ savaakun Agaayyutim iñuiñi. 5 Aatchuutiqaqtut
niġiuġinġisaptigun, sivulliuplugu qaitḷutiŋ iŋmiknik Agaayyutmun uvaptiknunlu
Agaayyutim pisułhagun. 6 Uvvaasriiñ tiliuġikput Titus aullaġniiŋaniksimapmauŋ
naatchaqtuaquplugu taamna savaallautaq akunnapsitñi. 7 Aasriiñ piḷḷautaġniqapsi
supayaakun—ukpiqsriḷikunlu, uqautriḷḷapsigunlu, iḷisimałikunlu, piyummatiqałikunlu,
piqpaksriḷḷapsigunlu uvaptiknik —taatnamik tigummataitqugipsi aatchuiḷikun.
8 Tiliuqłiñġitchuŋa aatchuqulusri. Uuktuaġukkiga piqpaksriḷiqsi iḷumutuupiaqmaŋaan
aatchuġummatiqałipsigun, 9 takku iḷitchuġigiksi iłuaqqutrisaa Atannapta Jesus
Christ-ŋum. Sumik ayuqsranġitchaluaqhuni, piqutigiplusri unitchai umialgutini
ikayuġiaqhusri inuqsriułhagun. 10 Uvva uqautigisrukkiga aatchuiḷipsigun.
Nakuutlukkayaqtuq ilipsitñi naatchupsiuŋ aullaġniikkaqsi ukiutqik, takku sivulliuplusri
aatchuiḷikunlu piyummatiqałikunlu. 11 Kiikaa, naatchiuŋ naanniałhanunaglaan
aullaġniikkaqsi uqiutqik piyummatiqaqapsi, aatchuġusri pisuqtilaapsitñi
pigikkapsitñiñ. 12 Aatchuġupsi piyummatipsigun taamna aatchuun akuqtuyunaqtuq
Agaayyutmi. Agaayyutim aatchuitqugaasri pigikkapsitñiñ, aasriiñ piginġisapsitñiñ.
13 Nunurisunġitchipsi aatchuiḷiġmun qaġavriuraaqtillugich atlat aatchuiḷikun. 14 Pakma
sippakuuqtuaqtusri. Taatnamik ikayuiyumiñaqtusri inuqsraqtuanik. Aquvatigunli
sippakuuqtualiġumiŋ ikayuġisigaasripsuuq inuqsraliġupsi. Iñupayaaġli piqaġumuuq
inuġikkaġmiñik. 15 Aglausimaruatun uqałiġni itna, “Iñuk katitchivaałłaktuaq
sippakuutlaitchuq, aasriiñ iñuk katitchivaałłanġitchuaq inuqsraqanġitchuq.”

*Titus Piqatiŋi*ḷu

16 Quyagigiga Agaayyun qaitchiruaq Titus-mun piyummatmik piyummatigikkap-
tun ilipsitñun. 17 Iḷumutun Titus-ŋum akuqtuġaa pitchuksaaġutvut. Utlagupi-
aġataġaasri. Sivunniqsuq taavrumiŋa iŋmiñik. 18 Tuyuqaqmiugut aniqatmik piqas-
riqḷugu nanġautiqaqtuamik iluqaitñi ukpiqtuaŋuruani quliaqtuałhagun tusraayugaaġik-
suamik. 19 Aasriisuli, ukpiqtuaŋuruat piksraqtaaġiniġaat iglauqatigitqupluta ilaa-
nun tikiutiguptigiŋ taapkua aatchuutit maniich. Savaaqałłaptigun taavrumuuna
kamasruġikput Atanġuruaq Agaayyun aasriiñ iḷisimanaqsipḷugu ikayuiyumałiqput.
20 Qaunatqiaġiguktugut kisumununniiñ iñuŋmun pasritqunġitḷuta aŋalałłaptigun taap-
kuniŋa mikturuanik aatchuutinik. 21 Piyummatiqaqtugut nalaunŋaruakun, kisian
Atanġuruam qiñiłhani inġitchuaq aglaantuuq qiñiłhatni iñuich. 22 Piqasriqhutik taap-
kuak iññuk tuyuqaqmiuguttuuq aniqatiptiknik. Uuktuaġaluaqaptigu akulaiqḷugu
iḷitchuġigikput ukpiġnaqtuaŋutilaaŋa. Pakma piyummatinipsaaqtuq ukpiġiliutipi-
aqhusri. 23 Nallipsi apiqsruutigikpauŋ Titus, piqatigigiga savaqatigiplugu ikayuiḷḷaptikni
ilipsitñik. Nallipsipsuuq apiqsruutigikpagik atlak aniqatiuvuk, uqqiraqtigigaik ukpiqtu-
aŋuruat, aasriiñ kamasruġaak kamanautaa Christ-ŋum. 24 Taatnamik qiñiqtitchumagiksi
ukpiqtuaŋuruapayaanun piqpaksripiałiqsi uqqiraqtinik suli nalaunŋałha nanġaqapsi
taapkunuŋa.

9

*I*ḷirat Ukpiqtuaqatinun

1 Iḷitchuġigiga aglaktuksraunġisilaaġa uumuuna aatchuutitigun pisigilugich Agaayyu-
tim iñui. 2 Atakkii iḷisimagiga ikayuiyumałiqsi. Uqautigillautaqsimagipsi ukpiqtuaŋu-
ruanun Macedonia-mi ilipsi ukpiqtuaŋuruasii Achaia-mi itqaniaġniḷusri aatchuutilaap-
sigun uqiutqik. Piyumalaałipsigun iñugiaktuat aŋalataurut aatchuisukhutiŋ. 3 Aasriiñ
aullaqtitkitka aniqatiuvut. Itqanaitqugipsi aatchuiḷiksrapsigun. Uqautigillautaġipsi

itqanaitkisiñipḷusri. Aasriiñ taamna piiḷaaŋutqunġitchiga. [4] Aasriiñ Macedonia-ġmiut
aggiqpata maligluŋa iḷitchuġigumitruŋ itqanaiñġisilaaqsi, kanŋutchakpiaqtugut, ilip-
sipsuuq, nalupqinaiqsruutigilaanikmipkaqhusriḷu uqaġillautaqhusriḷu. [5] Tarra isrum-
miqsuŋa aniqatiuvut pitchuksaaġukługich tikitquplusri sivuani aggiḷiksrapta. Iliŋisa
itqanaiyaġisigaat akiqsruutigikkaqsi, suli aatchuġummatiqaqugipsi nunurausruŋaqasri.
[6] Itqaġlugu una, iñuk nautchirriiruaq iñugiapianġitchuanik nautchiaksranik
katitchiñiaqtuq iñugiapianġitchuanik, aasriipsuuq iñuk nautchirriiruaq iñugiaktuanik
katitchiñiaqtuq iñugiallapiaqtuanik. [7] Iñullaa aatchuġli sivunniutaagun isrummatmi,
tigummatigalugu pisuŋaqani suli nunurikkausruŋaqani. Agaayyutim piqpagigaa iñuk
aatchuġuuruaq quviasrukhuni. [8] Aasriiñ Agaayyutim aatchuġumiñaġaasri sipillugu
inuġikkaqsi, ataramik sippakuuqtualiġusri. Aasriiñ aatchuutiksraqatlasrigisirusri
savaallautapayaanun. [9] Aglausimaruatun Agaayyutim uqałhani,

"Nunniuqti siamitmatun, iñuk aatchuiñiqsuq suuraġmiñik siqñataitḷuni inuqsraqtua-
nun.
Taapkua itqaġigisigaat ilaan iłuaqqutaa taimuŋa." *Psalm 112:9*

[10] Agaayyun aatchuġuuruq nautchiaksranik nautchirriiruamun qaqqiamiglu niqiksranik.
Taatnatun ilaan iñugiaksiñiaġai suurat pigikkasri aasriiḷi aatchuutitlasriyumagiksi at-
lanun inuqsraqtuanun. [11] Inuqsranġiġñiaqtusri supayaakun tigummataiḷipsigun. Tarra
savaaptigun iñuich quyyatiqaġniaġaat Agaayyun. [12] Savaapsi ikayuġaluaġniġai inuqsri-
uġluqtuat Agaayyutim iñuŋi, aglaan taavrumuunaptuuq iñugiaktuat quyyatiqallapiaġ-
niaġaat Agaayyun. [13] Savaapsigun nalupqinaiġñiaġiksi ukpiqsriḷiqsi Christ-kun, aasriiḷi
iñuich ikayuusriaqaqtuat nanġaġisigaat Agaayyun tupiksriḷḷapsigun tusraayugaaġik-
suamik suli tigummataiḷḷapsigun iliŋitñun suli iluqaŋitñun atlanun iñuŋnun. [14] Aasriiñ
iŋiqsruutiniaġaasri piqatigisrukhusri pisigiplugu kamanaqtuaq iłuaqqutaa Agaayyutim
qaisaŋa ilipsitñun. [15] Quyyan illi Agaayyutmun uqautigilgunaitchuatigun aatchuutaigun.

10

Paul Patchisaiññiruq Savautriḷiġmiñi

[1] Uvaŋa Paul. Iŋiġipsi Christ-ŋum aggaŋaiḷiġmigun piisaanġiḷiġmigunlu. Taluqsral-
iġuunigipsitŋa piqatau'ama ilipsitñi, aglaan piqataunġitñama ilipsitñi taluqsraiññipḷuŋa
tuyuqtuutipkun. [2] Nunuriyumiñaitchipsitŋa taluqsraitquluŋa nayuutiguma ilipsitñi.
Sivunniqsuŋa akiḷḷiḷiqsuġukługich tamatkua uqaqtuat iñuuniusriqaġnipḷuta nunam
iñuisun. [3] Iñuuniaġaluaŋŋapta timigikkaptigun aŋuyanġitchugut nunam iñuisun.
[4] Aŋuyautivut aŋuyautiginġitchai nunam iñuiñ, aglaan atuġikput Agaayyutim saŋŋiq-
pauraŋa akiiḷiplugich iluqaisa tamatkua akiḷḷiḷiqsuutiruat [tusraayugaaġiksuamun].
[5] Piyaqquqtaġivut uqavaaġutipayaat niaquqtusriḷhatlu iñuich takku taatnatchich iñuich
sappugutaurut atlanun iḷitchuġiłiksraŋatniñ Agaayyutmik. Isrummitqiksitkivut iñuich
Agaayyutikun tupiksritḷasripḷugich Christ-mik. [6] Anasriñŋuqsaiḷhiñaaġuqtugut tupik-
sruutaitchuanik, iḷitchuqsripqauraġupta tupiksriyumałipsitñik ilipsitñik.

[7] Qiñiłhiñaqtusri sunik qaałhiñakun. Kiñapayaaq ukpiqsriñiġumi piginiḷuni
Christ-ŋum isrummatigitqiḷiuŋ. Piginigumi Christ-mun taatnatuntuuq
pigipmigaatigut Christ-ŋum. [8] Uqavigaaġutigillakkaluaġupkuunniiñ saŋŋiqutiqałiq
Agaayyutim qaisaŋa uvaptiknun kanŋusruutigiyumiñaitchiga. Ilaan uvaptiknun
ikayuqugaasri makitatlasritquplusri Christ-kun. Taavruma saŋŋiqutiqałhum
piyaqquqtaqtitchumiñaitchaasri. [9] Iqsisaaġunġitchipsi tuyuqtuutipkun. [10] Iḷaŋich iñuich
uqaġniqsut, "Tuyuutmiñi uqalguruatun ittuq, aglaan nayuutikami irrusriqaġuuniqsuq
sayaitchuatun, uqautriḷhasuli suiḷatun itluni." [11] Taatnatchich iñuich isrummatigilitruŋ
una, aglaan savaaġisruugivut uqautigikkavutlu aglakkavutlu inŋapta naagaqaa
piiñŋapta. [12] Iḷaliqsuutiyumanġitchugut tamatkunuŋa iñuŋnun unniiñ atriḷiummatiluta
uqaġuuruanun nakuuniraaqhutiŋ. Uuktuutiqałhiñaqtut iŋmiknun naipiqtuutiplutiŋlu.
Kaŋiqsisaiḷiqtiŋ qiñiqtitkaat uuktuutigiaqsi'amiŋ avatmun naipiqtuutiaqsi'amiŋlu.
[13] Uqavigaałłagunġitchugut uvaptigun aglaan uqaviutigiłhiñaugikput savaaksriusriaqput

Agaayyutmiñ; taavrumuuna ukpiqsritḷasrirusri savaaptigun. [14] Qaaŋiałautranġitchugut
uqaqapta iḷaginipḷusri savaaptikni. Takku tikiutiqqaaġikput tusraayugaaġiksuaq
Christ-kun ilipsitñun. [15] Uqaviutiginġitchikput atlat iñuich savaaŋat. Aglaan
niġiugaġigikput una, ukpiqsriḷiqsi saŋŋisikpan siamitlasrigisigikput tusraayugaaġiksuaq
avanitchiapsitñun ittuanun. [16] Quliaqtuaqatlasrirugut tusraayugaaġiksuamik
nunaaqqiñi atlani. Uqavigaaġutigisrunġitchikput savaaġianikkaŋat atlat iñuich
nautchiiviŋmikni. [17] Iñuk uqavigaaġniaġumi, uqavigaaġutiqaġli Agaayyutmik kisianik.
[18] Agaayyutim akuqtuumatlaitchaa iñuk uqavigaaqtuaq iŋmiñik nakuuniraaqhuni aglaan
ilaan akuqtuġisigaa iñuk nakuugikkani.

11

Paul-lu Uqqiraqtiŋŋuaqtuallu

[1] Uvvatuq Agaayyutikun anuqsrutiuraallaksitŋa kinnaŋaaqtuatun itkaluaġniġuma.
Anuqsrutillaŋniapiaqsitŋa! [2] Takku siqñagipiaġipsi Agaayyun siqñaqsripmatun
ilipsitñik. Atriqaqtusri ipqitchuatun iḷaqatnikkumaaqtuatun qaiññiakkaptun
atautchimun iḷaqatiksramun, taamna Christ-ŋuruq. [3] Nuyuaqqutigipsi
isrummatisi qaayuġnaqsiviaqtut suli killukuaġutipkakkauviaqtusri iḷumutuuruamiñ
piqpaksriḷiġmiñ Christ-mun, atripḷugu nimiġiaq kinnitñiktuaq Eve-mik
pisaasruġmigautmigun. [4] Uvvaami iñuk aggiġuni quliaqtuagaqsikpan atlamik
Jesus-mik quliaqtuaġinġisaptiknik, naagaunniiñ akuqtuigupsi atlamik Irrutchimik
tusraayugaaġiksuamiglu akuqtuaġianikkapsitñiñ, pitchiġiaġisiruatun irrusriqaqtusri.
[5] Kiñulliqpiaŋunġiñasrugiruŋa tamatkunakŋa qaukłiunasrugiplutiŋ uqqiraqtauruaniñ.
[6] Iḷisaqsimaruatun uqaqtaulguitchaluaġuma, iḷisimaruŋa sumik uqaqtilaamnik.
Qiñiqtitkikput taamna nalupqinaiqługu ilipsitñun supayaakun. [7] Killuqsautauniqpa
uvaŋnun atmuktiqama kivigukhusri quliaqtuaġniraġaluŋa tusraayugaaġiksuaŋanik
Agaayyutim akiiḷaaqłuŋa? [8] Ivayaqtuiruŋa atlaniñ ukpiqtuaŋuruaniñ akuqtui'ama
ikayuutaatnik savautriḷiksraptiknun ilipsitñik. [9] Nayuutiłłamni ilipsitñi, inuqsriuliqama
iłuiḷḷiuqtitchiñġitchuŋa kisumikunniiñ. Aniqatiut aggiqamiŋ Macedonia-miñ qaitchaat
inuġikkapayaaġa. Supayaakun akiyausrunġitchuŋa ilipsitñun. Qaunatqiaġikkisigiga
taamna. [10] Christ uqaġuupmatun iḷumutupiaq taatnatuntuuq uqaġipmigiga
iḷumutuuruaq. Kia-unniiñ iñuum nunaŋani Achaia-m nutqaqtitchumiñaitchaa
uqavigaaġutiqałiġa quliaqtuaqama akiiḷaaġluŋa. [11] Suvaata quliaqtuaqpik akiiḷaaqłuŋa?
Piqpaginġiññivisi? Agaayyun iḷisimaruq piqpagillapiaqtilaapsitñik.
[12] Savaaġikkaġa savaaġituiñaġisigiga, [amiami quliaqtuaqtuiñaġluŋa akiiḷaaġluŋa].
Taavrumuuna nutqaqtitchukkitka tamatkua uqavigaaqtuat savaaqaġnipḷutiŋ Agaayyu-
tim savaaŋanik, tuvrapiaqługu uvagut suraġałiqput. [13] Taatnatchich iñuich taŋiġiḷaakun
uqqiraqtaurut. Kinnitñiŋniałikun savaaqaqtut, qiññaġmikkun atlaŋŋuġuurut iḷipḷutiŋ
uqqiraqtaisun Christ-ŋum. [14] Taatnaluasru! Uvvatakku tuunġaq iŋmiñik qiññaniktaġuupmiuq israġulgatun qaumam. [15] Taatnamik quviġusruutiksraunġitchuq tuunġaum
savaktai qiññaniktaqpata nalaunŋaruałhum savaktaisun. Isruksrautaat taimanigu nalliusriaqaġisiruq maliġullugu savaaŋat.

Paul-ŋum Nagliksaaġutaa Uqqiraqtaupluni

[16] Uqautitqiḷapsi, isrummatiginasritŋa kinnaŋaaqtuatun inniḷuŋa. Kinnaŋaaġni-
galuaġupsitŋa akuqtuqsitŋa taatna, uqavigaaqtuallakkumuuŋali mikiruuramikunniiñ.
[17] Uqautigikkaġa tamanna pitqutiginġitchaluaġaa Atanġum Agaayyutim. Uqavigaaqama
kinnaŋaaqtuatun ittuŋa. [18] Qiñiqługich iñugiaktuat uqavigaaġutiqaġuułhat
nunakŋaqtanik sunik, uvaŋaptuuq uqavigumiñaqmiuŋa. [19] Takku anuqsrutiraġigisri
quviagipluguunniiñ kinnaŋaaqtuat, ilipsitñik isrumatunivagiḷḷapiaqhusri.
[20] Iḷatchiġuupmiusri iñuum savaktaaġrugipmasri, aqsaktuaqmasriḷu kinnipḷusri,
nunuriraġaqmasriḷu savautitqupluni, kamanaġniraaqman, suksraunġiqmasriunniiñ
patiktuqmatun kigiñapsigun. [21] Isrumasrugnaqtusriḷu sayaitchuaŋunipḷuta suli

taatnatun aŋalatchiñġiññipḷuta. Kanŋunaġniaqpisa! Kiñapayaaq taluqsraitḷuni uqavigaatlapman, taatnatuntuuq piyumiñaqmiuŋa —uqaġuraaqtuŋasuli kinnaŋaaqtuatun.
22 Iliŋich Hebrew-ŋuniqpat? Uvaŋaptuuq. Iliŋich Israel-aaġmiuŋuniqpat? Uvaŋaptuuq.
Kiŋuviaġiniqpagich Abraham-ŋum? Uvaŋaptuuq. 23 Iliŋich savaktigivagich Christ-
ŋum? Uvaŋaptuuq, aglaan savaktillautautluktuŋa iliŋitñiñ —uqaġugaaqtuŋasuli
kinnaŋaaqtuatun. Savaaqatlukmiuŋa sakuullapiaqłuŋa, isiqtakatautlukmiuŋa,
ipiġaqtuqsiupmiuŋa atqunaq, tuqqutitqayaqtaqłuŋa iñugiaktuami. 24 Tallimaniaglaan
ipiġaqtuqsiuruŋa Jew-ŋuruaniñ, malġukipiani ipiġaqsaġniġni inullakługu atautchimik.
25 Piñasruniaglaan anaumiksiuruŋa anautanik, atautchimi miḷuqtukkaupluŋa
uyaġaŋnik, piñasruniaglaan umiaqpaiyaqtautipluŋa, unnuaġlu uvluġlu naaplugik
tiktaupluŋa taġiumi, 26 akulaiqḷugu iglaułłamni navianaqtuakuaqłuŋa uliqpaŋniñ
tigliŋniaqtiniñḷu, navianaqtuakuaqłuŋa Jew-ŋuqatimñiñ Jew-ŋunġitchuaniñḷu,
navianaqtuakuaqłuŋa nunaaqqiñi suviksraiḷaamiḷu taġiumiḷu, navianaqtuakuaqłuŋa
tamatkunakŋa taŋiġiḷaakun aniqatauruaniñ, 27 minġuqtaaġuġataqłuŋa sakiqnaġlu
igḷutuqługu, akulaiqḷugu siñiktuanġiqḷuŋa, niġisuksiupluŋa imiġuksiupluŋalu,
iñugiaktuami niqiksraiḷḷiuqłuŋa, atnuġaiḷḷiuqłuŋa itriġruami. 28 Avataatigun tamatkua
sut kigiññiġvigiraġigiga uvluġaġipman isrumaaluutiqałiġa ukpiqtuaŋuruanun. 29 Nalliqsi
sayaitman ukpiqsriłiġmigun, uvaŋaptuuq ikpigipmiraġigiga sayaiḷḷiułha. Nalliqsi
killuqsaqtitaupman qiniqautisruugitka taatnaqtitchiruat. 30 Uqavigaaqtuksrauguma,
uqavigaaġutiqaġniaqtuŋa tamatkuniŋa qiñiqtitaŋiñik sayairrutma. 31 Agaayyun
Aapagikkaŋa Atannapta Jesus Christ-ŋum, iñuich kamaksruqtaksraġikkaŋat qaŋavak
taimuŋa, iḷisimaruq sagluuqtuanġisilaamnik. 32 Damascus-miitnama, kavanaŋata
umialgum atiqaqtuam Aretas-mik qaunaksriḷiqsuġaa nunaaqqia Damascus-ŋum
tigurautqupluŋa. 33 Aglaan ikipluŋa aguupmaŋmun atqaqtitkaatŋa igalikun katchimi
aasriiñ annaktitluŋa ilaaniñ.

12

Paul-ŋum Qiñiqquuraaŋi suli Agaayyutim Sagviqsitaŋi

1 Uqavigaaqtuapsaallaktuksrauruŋa sunnautiginġitchaluaŋŋaan. Aglaan uqautigini-
aġitka qiñiqquuraat sut Atanġuruam sagviqsitaŋi. 2 Iḷisimagiga aŋun ittuaq Christ-
kun. Akimiaġuutaiḷat ukiut pianikmata mayuutrauruq piñayuatnun qiḷaich. (Tim-
ituummaan naagaqaa timaiḷaaqhuni nalugiga, aglaan Agaayyun iḷisimaruq.) 3 Suli
iḷisimagiga taamna aŋun mayuutrautilaaŋanik inaatnun ayuruat. (Timituummaan
naagaqaa timaiḷaaqhuni nalugiga, aglaan Agaayyun iḷisimaruq.) 4 Aasriiñ taamna aŋun
aullautikkaukami pakmuŋa, tusraaruq sunik uqaġilgunaitchuanik uqautchimigun, suli
iñuum uqautigiraksraġinġisaŋiñik atlanun. 5 Uqavigaaġutigiyumiñaġaluaġiga pisig-
ilugu taamna iñuk, aglaan uqavigaaġumiñaitchuŋa uvapkun, kisianik sayairrutipkun.
6 Aasriiñ uqavigaatlagaluaqłuŋa, kinnaqtuatun itchunġitḷuŋa, uqaġniaqtuŋa iḷumun
ittuamik. Pakmaaglaan uqanġiqsuŋa taatna. Ilipsitñun isrumagitluqunġitchiga avataa-
gun qiñikkaqsi naagaqaa tusraakkaqsi uvamniñ. 7 Suli atchiksuaqupluŋa tamatkunuuna
quviqnaqtuatigun sagviqsautigun uvaŋnun, kakitḷaġnaq qaisauruq timimnun. Taamna
kakitḷaġnaq uqqiraqtigigaa tuunġaum. Ilaan naŋniġaaŋa kamasraaqunġitḷuŋa uvamnik.
8 Piñasruniaglaan ikayuqtisriuġaluaqtuŋa Agaayyutmun, taamna piḷguirrutiga piiqu-
plugu uvaŋniñ. 9 Uqautiłhiñaġaaŋa, “Iłuaqqutriłiġa naamaruq ilipnun, takku saŋŋiga
naamasrisuuruq sayaiḷḷiuqavich.” Taatnamik quyagiliutipsaaġiga piḷguirrutiga, Christ-
ŋumli saŋŋia itchumuuq uvaŋni. 10 Taatnaqłuŋa Christ piqutigiplugu quviasrugu-
uruŋa sayaiḷḷiułiġmi, pisaayugautaułiġmiḷu, sakiqniułiġmiḷu, nagliqsaaqtitaułiġmiḷu,
iłuiḷḷiuqtitaułiġmiḷu, takku sayaiḷḷiuliqama sayakturuŋa.

Paul-ŋum Isrumaaluutigigai Ukpiqtuaŋuruat Corinth-mi

11 Uqaqtuŋa kinnaqtun uqautikapsi tamatkuniŋa, aglaan ilipsi uqaqusraaqłuŋa
taatnatun. Ilipsi uqaġiraksraġaluapsitŋa nakuuruakun. Atakkii kiñulliqpiaŋuluŋa

inġitmiuŋa tamatkunakŋa uqqiraqtillautaunġitchapsitñiñ, suunġitchaluaŋŋaġma.
12 Iḷitchuqqutai uqqiraqtipiaqtuam savaaŋurut akunnapsitñi anuqsrułikun,
iḷitchuqqutitigunlu quviqnaqtuatigunlu suli saŋŋipḷuni savaatigun. 13 Qanuqhusri
piviaġinġiññivisi atlatun ukpiqtuaŋuruatun naŋitaqanġitñama ilipsitñik
iñuuniutiksrapkun? Natqigusrimaallaŋniaqsitŋa killukuaġasrugigupsitŋa.
14 Piñayuatni tikitqattaałhiñaaġuqtuŋa ilipsitñun. Akiyauyumiñaitchuŋa ilipsitñi,
takku pakaaqanġitchuŋa sunik pigikkapsitñik aglaan ilipsi, taatnatun iḷiḷgaat sun-
naŋniutriruksraunġitchut aŋayuqaamiknik, aglaan aŋayuqaat piraksraġigaich iḷiḷgaatiŋ.
15 Quyyatigipiaġiga ikayuutiłiġa supayaakun qaisimaaqłuŋalu ilipsitñun. Uvvami piqpag-
iliutillapiaġniġupsi taatnatun, piqpagiraksraġigipsitŋaptuuq. 16 Iḷisimagaluaqhusri, nat-
maunġitchuŋa ilipsitñi, aglaan iḷasri uqaqtut iḷiñipḷuŋa pisaasruqtuatun manniuġitñiŋ-
niaġnipḷuŋa ilipsitñiñ kinnisipkun. 17 Ivayaqtuġniqpisi nalliatigun iñuktigun tuyuġi-
raġakkapkun ilipsitñun? 18 Pitchuksaaġiga Titus utlaquplusri, suli piqasriqługu aniqat-
mik iḷisimakkapsitñik. Titus-ŋum ivayaqtunġitchaasri, takku isrummatiqaqtuguk iñu-
unniusriqaqhunuk atiruamik. 19 Tuyuutipta isrumapkaġuknaġaasriḷu kiuniaġnipḷugich
akitñautiŋich iḷisautriŋŋuat. Uqaqtugut sivuġaani Agaayyutim takku savautigikput
Christ. Piqpagikkamaaŋ, iluqaagun savaaġikkaptigun makitammaaġiksitqugikput
ukpiqsriłiqsi. 20 Anayasruutigigiga utlakkupsi iñuuniałiqanġiññasrugilusri alġaqs-
ruutigikkapkun suli itmiḷuŋa niġiuginġisapsigun. Anayasruktuŋa uqavaaġasrugalusri,
siqñakkutiqaġasrugalusri, qiniġusri, iġḷiktulusri, pigiitchuakun uqautikkutilusri, saŋur-
rutilusri, qutchigiłikun niaquqtusriḷusri, atausriummataiġusriḷu. 21 Anayasruktuŋasuli
utlatqikkupsi, Agaayyutimnun atchiksiḷḷapiaqtiłiksraġa sivuqqapsitñi, takku qirratig-
iniaġitka iñugiaktuat killuqsaaniktuat sivuani isrummitqiŋñiurasruŋaqatiŋ uvuŋa-
nunaglaan qaayuġnaqtuamiñ, sayuŋałiġmiñḷu, suli timim pisuŋnautaaniñ maliŋŋuġu-
tiplutiŋ.

13

*Aqulliich Kiliktuutit I*ḷammiuġutitlu

1 Uvva piñatchiġitka utlautiłiġma ilipsitñun. Itqaġilugu, “Kiñaunniiñ iñuk
pasikkutiqaqpan iñuŋmun iḷisimariqaqtuksrauruq malġuŋnik naaga piñasrunik
nalupqisrunġitchuanik iḷumutuułhagun patchisim.” 2 Kilianikkipsi nayuutikama
tugliani, aasriiñ kiligukkipsi aglaktigun nayuutinġiłḷamni. Uqautianiksima'apsi
taimmani uqautigitqiŋñiaġiga iluqaŋitñun killuliqiruanun sivuani: utlautitqikkuma
qaġanayaaġutiyumiñaitchut. 3 Nalupqinaiġukkiksi Christ-ŋum uqaġuułha uvapkun.
Nalupqinaiġumiñaġiksi umuuna, Christ-ŋum siḷġiqsuqmasri sayaitchuaŋunġitchuq,
aglaan saŋŋiqapiaqtuq ilipsitñi. 4 Kikiaktuutraukami sayaitkaluaqtuq, aglaan
iñuutqiksitkaa Agaayyutim saŋŋimigun. Taatnatuntuuq sayaitchaluaqtugut ilaatun,
aglaan iḷitchuġipkaġipsi iñuuniaqtilaaptiknik Agaayyutim saŋŋiagun Christ-
tun. 5 Qanuqitilaaqitchi uuktuġusri ilipsitñik iñuugaluaqmaŋaapsi ukpiqsriłikun.
Iḷisimanġitpisiuŋ Jesus Christ itilaaŋa ilipsitñi? Qiñiġnaqtinniaġiksi agaayyutikuaġupsi
—ukpiŋŋuanġisuaġupsi. 6 Aglaan uvvatuq iḷitchuġisriuŋ agaayyutikuaqtilaaqput.
7 Agaayyutigipsi savaaqaqunġitḷusri pigiitchuamik. Qiñitlutqunġitchikput
nalaunŋaniḷuta. Aglaan savaaġiraksraġigiksi nalaunŋaruaq, inuqtuutigaluaqmatun
iḷirugutunniiñ. 8 Takku akiḷḷiḷiqsunġitchikput iḷumutuuruaq aglaan savałhiñaqtugut
pisigiplugu iḷumutuuruaq. 9 Quviasrugaqtugut sayaitñapta aasriiñ saŋŋisi'apsi.
Iŋiqsruutigipsi nalaunŋasripkatqiłiksraqsigun agaayyutikuałipsigun. 10 Taatnaqłuŋa
aglakkitka tamatkua nayuutinġitñama ilipsitñi. Utlautianikkuma suammatisrunġitḷusri
atuqapku saŋŋiqutiqałiq Agaayyutim qaisaŋa uvaŋnun. Taavrumuuna saŋŋiqutiqałikun
makitatqugipsi, piyaqquqtaġunġitchipsi taavrumuuna.
11 Aniqatiumaaŋ, aqulliuplugu, uvvatuq Agaayyutim maliġuaġlisi. Iłuaqsruġlugich
piqutisri kamagilugiḷḷu pitchuksaaġutitka, aŋiġutilusri avatmun qiñuiññaqautilusriḷu,
Agaayyutimli piqpaksriruam uvaptiknik qiñuiññaqaqtitchiruamlu nayuġumagaasri.

12 Paġlatisritchi avatmun kunigutmik ipqitchuakun piqpakkutiłikun. 13 Agaayyutim iñu-
payaaŋiñ nayaaŋŋanik tuyuġaasri. 14 Uvvatuq iłuaqutrisaan Atanġuruam Jesus Christ-
ŋum, suli piqpaksriḷhan Agaayyutim, suli piqataułhan Ipqitchuam Irrutchim nayuġlisi.

Paul-ŋum Tuyuutai Galatia-ġmiunun

[1] Uvaŋa Paul. Uqqiraqtauŋunġitchuŋa iñuich pisułhatigun. Aglaan Agaayyutim Aapauruam aŋipkakkaŋan Jesus Christ tuquŋaruaniñ piksraqtaaġigaaŋa tuyuġipluŋa uqqiraqtautqupluŋa. [2] Aglaktuŋa taavrumiŋa tuyuutmik ukpiqtuaŋuruapayaanun Galatiami. Ukpiqtuaŋuruat aniqatit uvani tuyuqmiut nayaaŋŋanik. [3] Uvvatuq Agaayyutim Aapagikkapta suli Jesus Christ atannapta iłuaqqutillaŋniaġlisi suli tutqiksillusi. [4] Jesus qaitchuq iŋmiñik piqutigiplugich killuqsautivut annautisukhuta marrumakŋa pigiitchuamiñ iñuuniałiptikniñ maliġutlugu pisułha Agaayyutim Aapagikkapta. [5] Taatnamik Agaayyun kamagilakput taimuŋa. Amen.

Tusraayugaaġiksuaq Atautchiiñauruq

[6] Uvaŋa kaŋiqsiñiaġukkiga una, Suvaatatai ayaktiġniqpisiuŋ Jesus akuqtuiŋanikapsi sivuani anniqsuqtiksrauplugu. Iłuaqqutriłiġmigun tuqłuġaasi piqatautquplusri ilaani Christ-kun, aglaan naalaġnirusi atlamun tusaayugaaġiksuamun. [7] Uvva, atlamik tusaayugaaġiksuamik piitchuq! Aglaan iłaŋisa iñuich alapititkaasi atlaŋŋuqtaġniaqługu tusaayugaaġiksuaq Christ-kun. [8] Quliaqtuaġutigipsi tusaayugaaġiksuamik nalaunŋaruakun. Aglaan iłaŋisa iñuich uqautigaasi atlaŋŋuqługu. Uvagut naagaqaa isaġulgum qiłaŋmiñ uqaġiguptigu atlaŋŋuġlugu nalaunŋanġitchuq. Agaayyutim piyaqquġligich quliaqtuaqaqtuat atlaŋŋuqługu. [9] Uqautigitqiŋñiaġiga uqautigikkaġa sivuani, Quliaqtuaqałiqput tusraayugaaġiksuamik nalaunŋaruakun akuqtukkaqsi, aglaan atlat iñuich quliaqtuaġigaat atlaŋŋuqługu. Agaayyutim suksraunġiqsinniaġai taatnatchich iñuich qaŋapak taimuŋa. [10] Quliaqtuaġikapku tusraayugaaġiksuaq quliaqtuatlaitchuŋa quyalisułhiñaġlugich iñuich. Savaktauruŋa Christ-mi. Taatnaqługuasiiñ pisuqtilaaptun quyalisułhiñaġiga Agaayyun. Uvaŋa quyalitñiŋnianġitchuŋa iñuŋnik.

Qanuqhuni Paul-ŋum Uqqiraqtiġuqtilaaŋa

[11] Aniqatiumaaŋ, iłitchuġitqugipsi uumiŋa, tusaayugaaġiksuaq quliaqtuaġikkaġa iñuŋniñ inġitchuq. [12] Atakkii akuqtunġitchiga iñuŋniñ, naagaqaa kia-unniiñ iłisautinġitkaaŋa, aglaan akuqtuġiga tusaayugaaġiksuaq Jesus Christ-ŋum sagviutipmaŋa. [13] Tusaagiksi qanusiutilaaġa iñuk iñuuŋŋaġma Jew-ŋuruat ilitqusiatigun. Pisuqtilaaptun nagliksaaqtitatka ukpiqtuaŋuruat Agaayyutmun suli piyaqquġniaqługich iłunŋuktaitłuŋa. [14] Kamaksritłukłuŋa Jew-ŋuruat ilitqusiatnik iñugiaktuaniñ iñuuqatiumniñ, piyummatigillapiaqługu ilitqusiat sivulliapta. [15] Agaayyutim iłuaqqutriłiġmigun piksraqtaaġigaaŋa savautitqupluni anigaluaqtitnaŋa. [16] Nakuunasugigaa sagviiłiksrani iġñiġmiñik uvamnun quliaqtuaġitquplugu tusaayugaaġiksuaq Jesus-mik Jew-ŋuŋitchuanun. Taatnaqłuŋa ikayuqtisiuŋitchuŋa iñuŋniñ. [17] Jerusalem-muŋitchuŋa taapkunuŋa uqqiraqtauŋaniktuanun sivumni aglaan qilamiksrullapiaqłuŋa Arabia-muktuŋa. Kiŋuagunaasii utilgitchuŋa Damascus-mun.

[18] Jerusalem-muktuŋa piŋasut ukiut aquatigun qiñiġiaqługu Peter nayuutipluŋaasiiñ ilaani akimiani uvluni. [19] Qiñiŋitkitka atlat uqqiraqtit kisian James, nukatchiaġikkaŋa Atanġuruam. [20] Aglaatka sagluuqtuaŋuŋitchut. Sivuġaani Agaayyutim uqaqtuŋa iłumutuuruamik. [21] Kiŋuagun Syria-muktuŋa Cilicia-munlu. [22] Ukpiqtuaŋuruat Judeami iłisimaŋitkaatŋa kigiñapkun. [23] Iliŋisa tusaałhiñaġaatŋa itna, “Taamna iñuk nagliksaaqtitigikkaqput sivuani piyaqquġniaqługulu ukpiqqutvut aglaan pakma quliaqtuaġiliutiniġaa ukpiqqun iŋmiñik.” [24] Aasiiñ iliŋisa nanġaġaat Agaayyun piqutigipluŋa.

2

Paul-ŋum Akuqtukkaułha Atlanun Uqqiraqtinun

1 Aquatigun akimaiġuutaiḷat ukiut Jerusalem-mun utilgitchuŋa piqasiqḷuŋa Barnabas-
mik, suli aullautripḷuŋa Titus-mik. 2 Aullaqtuŋa Agaayyutim aullatqiqupmaŋa. Sivul-
liuqtauruat ukpiqtuaŋuruani suksraaġitñitqunġitkitka quliaqtuaġianikkamnik suli qu-
liaqtuaġiniakkamnik. Taatnamik iḷitchuġipkaġitka tusaayugaaġiksuamik quliaqtu-
aġikkamnik katimmatillakmatŋa. 3 Kia-unniiñ nunuriñiaŋitkaa tuvaaqatiga Titus
nalunaitŋutchiqulugu Jew-ŋuŋitkaluaqtitlugu. 4 Iḷaŋisa ukpiqsriŋŋuaqtit Titus taat-
naquniġaat. Iḷaliutiniqsut nalunautchipḷutiŋ naipiqtuġniałhiñaqhuta. Iḷitchuġisukkaat
patchisaiłiqput Jesus Christ-kun Jew-ŋuruat maliġutaksraŋitñiñ. Aasriiñ savak-
taaġrugiliutitqiqugaatigut Moses-ŋum maliġutaksraiñun. 5 Taatnaqugaluaqtitluta mal-
iŋŋuġutinġitchugut takku iñuuniaquplusi maliġullugu iḷumutun tusaayugaaġiksuaq.
6 Tamatkua kamagikkauplutiŋ sivulliuqtauruat iḷaraġaiŋitchut sumik quliaqtuaġikkam-
nun. Taamna nipliuttutigigiga atakkii uvamnun taapkua sivulliuqtauruat itmiut at-
latun iñuktitun. Sivuġaani Agaayyutim kiñaunniiñ nakuutluŋitchuq atlaniñ iñuŋniñ.
7 Aglaali iḷitchuġigaat Agaayyutmun uvaŋalu Peter-lu quliaqtuaqułiqpuk tusaayugaaġik-
suamik, uvaŋa Jew-ŋuŋitchuanun aasiiḷi Peter Jew-ŋuruanun. 8 Agaayyutim Peter
uqqiraqtiġuqtitkaa Jew-ŋuruanun, suli uqqiraqtiġuqtitluŋa Jew-ŋuŋitchuanun. 9 James-
lu Peter-lu suli John, kamagikkauplutiŋ sivulliuqtauruat, iḷitchuġigaat Agaayyutim
qaitchiłha uvamnun uumiŋa savaaqałiġmik. Akuqtuqhunuk iḷaligaatiguk uvaŋalu
Barnabas-lu. Tarra aŋiġutirugut quliaqtuatlasipḷunuk tusaayugaaġiksuamik Jew-
ŋuŋitchuanun aasiiḷi iliŋich Jew-ŋuruanun. 10 Iŋiłhiñaġniqsut itqaġitquplugich inuqs-
raqhutiŋ ukpiqsriruat Jerusalem-mi, taatna taamna piyummatigisuugaluakkaġa atu-
umatquplugu.

Paul-ŋum Natqiksruġaa Peter Antioch-mi

11 Aquagun Peter Antioch-mukman akiḷḷiḷiġiga iñugiaktuat ukpiqsriruat takku-
atni atakkii killukuaġniqsuq. 12 Itnauvva Peter killukuaqtuq. Peter Antioch-
mun aggianikman niġiqatausuugaluaġniqsuaq ukpiqsriruaŋuplutiŋ Jew-ŋuŋitchuani.
Aglaan iḷaŋich James-kuayaat tikitmata Peter-m iqsigiliutiniġai iñuich isumaqaq-
tuat iñuŋnun nalunaitmiutchiġuqługich. Taatnamik Peter piiġñiqsuq iŋmiñik Jew-
ŋuŋitchuaniñ niġiqatigiŋaiqḷugiḷḷu. 13 Atlat Jew-ŋuplutiŋ ukpiqsriruat iḷaliutiniqsut
Peter-mun niġiqatauŋaiqhutiŋ Jew-ŋuŋitchuani taimmaasriiñ ukpiŋŋuaqtiġuqhutiŋ.
Unniiñ Barnabas maliŋŋuġutipmiñiqsuq Peter-mun. 14 Iḷitchuġikapku iñuuniaŋiłhat
tuvraġlugu iḷumutuuruaŋa tusaayugaaġiksuam uqautigiga Peter sivuġaatni iluqaŋisa,
“Jew-ŋugaluaqtutin aglaan iñuuniaqtutin Jew-ŋuŋitchuatun. Suvaatami nunurivigich
Jew-ŋuŋitchuat maliġutchitquplugich Jew-ŋuruat atuiłhatnik?”

Jew-ŋuruatlu Jew-ŋunġitchuatlu Anniqsuqtaurut Ukpiqsriłikun

15 Iḷumutuullapiaqtuq Jew-ŋupluta animałiqput, makunatituuŋiḷaaq Jew-
ŋuŋitchuatun killuqsaqtitun. 16 Agaayyutim nalaunŋasripkaġumiñaitkaatigut
iŋmiñi tupiksriłhiñaġupta maliġutaksramik, aglaan nalaunŋasripkaġniaġaatigut
ukpiqsrigupta Jesus Christ-mik kisianik. Taamna nalupqinaigigikput. Taatnaqhuta
ukpiġigikputtuuq Jesus Christ, aasiiñ ukpiqsriłhiñaġupta Jesus Christ-mik
Agaayyutim nalaunŋasripkaġniaġaatigut. Agaayyutim nalaunŋasripkaġumiñaitkaa
kiñapayaaq nalaunŋasuktuaq Agaayyutmi tupiksriłhiñałhagun maliġutaksramik.
17 Isummatigilakput una, tunŋavigiguptigu Christ ilaanun nalaunŋasripkaquluta
sivuġaani Agaayyutim, iḷitchuġiraupmiugut killuqsaqtaunipḷuta atripḷugich iluqaisa
Jew-ŋuŋitchuat. Taamna qiñiqtitpa Christ-tuuq killuqsaqtaunipḷugu? Naagapiaġataq,
taamna iḷumutuuŋitchuq. 18 Aglaan una iḷumutuuruq, uqautigiqqaaqapku maliġutaksraq
iłuaŋiññipḷugu aasiiñ aquagun uqautigitqilgitḷugu nakuunipḷugu, taatnaqama
navguiriġuqtuŋa. 19 Atakkii maliġutaksrakun tuquŋaruŋa maliġutaksramun. Pakma
iñuutlasiruŋa Agaayyutim iñuutqutaagun. Christ-mi kikiaktuutiqatauruatun piuŋa.
20 Taatnamik uvaŋaunġiqsuq iñuuruaq, aglaan pakma Christ iñuuruq uvamni.
Iñuułłamni timipkun iñuullapiaqtuŋa ukpiqsriłłapkun Iġñiŋanik Agaayyutim.

Piqpagigaaŋa suli qaitchipḷuni iñuułiġmiñik piqutigipluŋa. [21] Ayaŋitkiga Agaayyutim
iłuaqqutriḷha. Iñuk nalaunŋasritḷasiñiqpan Agaayyutmi tupiksriḷhiñałiġmigun
maliġutaksranik, Christ-ŋum tuqułha inuqnanġitchuq.

3

Maliġutaksrat naagaqaa Ukpiqsriḷiq

[1] Galatia-ġmiusii, kinnauruasii! Kia aŋatkuaqpasri? Quliaqtuaġutigipsi
nalupqinaiḷḷapiaqługu tuqułhagun Jesus Christ-ŋum sanniġutami. [2] Iḷitchuġisruktuŋa
uumiŋa ilipsitñiñ, akuqtuqpisiuŋ Ipqitchuaq Irrusriq tupiksriḷipsigun maliġutaksramik?
Naagga! Tusraagiksi tusraayugaaġiksuaq ukpiġiplugulu, taatnaqhusi akuqtuġiksi
Ipqitchuaq Irrusriq. [3] Aullaġniiqqaaqługu Agaayyutikuałiqsi Ipqitchuakun Irrutchikun,
suvaata sivutmugukpisi pakma saŋŋipsigun? Taamna kinniqutaullapiaqtuq!
[4] Nagliksaaġutiqaqtusri pisigiplugu tusraayugaaġiksuaq. Suiḷaamun itpat? Ukpiqsriḷiqsi
atuġumiñaitpa? Taatniitlaitchuq! [5] Agaayyun qaitchiva ilipsitñun Ipqitchuamik
Irrutchimik tupiksrikapsi maliġutaksratigun? Naagga! Agaayyutim qaitchigaasri
Ipqitchuamik Irrutchimik savakhuni quviqnaqtuanik akunnapsitñi atakkii tusraakapsi
tusraayugaaġiksuamik ukpiqsrirusri.

[6] Abraham-tuuq ukpiqsriñiqsuq Agaayyutmik. Taatnaqługu Agaayyutim akuq-
tuġniġaa nalaunŋaruaġiplugu. [7] Taavrumuuna iḷitchuġitlagiksi aullaġvipiaqaqti-
laaŋat Abraham-mik—iñuich ukpiqsriruat Agaayyutmik tunŋavigiplugulu. Tamatkua
aullaġvigigaat Abraham. [8] Agaayyutim sivuniksriqutiginiġaa aglausimaruat uqałhati-
gun nalaunŋasripkaġniaġnipḷugich iñuich ukpiqsriḷhatigun. Taatnaqługu Agaayyutim
quliaqtuaġutiniġaa Abraham tusraayugaallautamik iŋiḷġaan, itnaqhuni, “Iñupayaaq
nanipayaaq ikayuusriaqaġisiruq ilipkun.” [9] Abraham ukpiqsriñiqsuq taavrumiŋa. Taat-
naqhuniasii ikayuusriaqaqtuq. Taatnatuntuuq tamatkua ukpiqsriruat Abraham-tun
ikayuusriaqaġisirut piqataulutiŋ ilaani.

[10] Aglaan iluqatiŋ iñuich niġiugaqaqtuat nalaunŋaruaŋusrukhutiŋ sivuġaani Agaayyu-
tim tupiksriḷhiñałiġmiktigun maliġutaksramik nuyuaġnaqtuami piyaqquġviŋmi it-
tut. Aglausimaruq Agaayyutim uqałhiñi itna, “Kiñapayaaq atuiñġitchuaq su-
payaamik aglausimaruanik makpiġaaŋiñi maliġutaksram piyaqqukkaugisiruq piqutigi-
plugu tupiksriñġiḷḷi.” [11] Taamna nalupqinaitchuq kiñaunniiñ iñuk nalaunŋasripkaġu-
miñaitchuq sivuġaani Agaayyutim tupiksriḷunipsuuq maliġutaksramik, takku uqau-
tikkaurugut Agaayyutim uqałhiñi, itna, “Iñuk nalaunŋaruaq sivuġaani Agaayyutim
iñuugisiruq ukpiqsriḷikun.” [12] Aglaan iñuk tupiksriruaq maliġutaksramik [Moses-
ŋum qaisaŋamik] tunŋaviqanġitchuq ukpiqqutmik. Takku aglausimaruq Agaayyu-
tim uqałhani itna, “Iñuk tupiksriruaq maliġutaksram iŋiqsruaġipayaakkaŋanik iñu-
ugisiruq.” [13] Tupigiyumiñaitkaptigu maliġutaksrapayaaq Agaayyutim patchisigigaa-
tigut tuqqutqupluta, aglaan Christ-ŋum tasuġaatigut Agaayyutim atanniiḷhaniñ in-
aŋiutiłiġmigun uvaptiknun. Aglausimaruq Agaayyutim uqałhiñi itna, “Iñuk nakti-
tauruaq napaaqtumun taamna taiyuaniqłuutitchiuruq.” [14] Taatnaqługu Jesus Christ-
kun taamna ikayuusriaq tikiumaniqsuq Jew-ŋuŋitchuapayaanun Agaayyutim ak-
iqsruutigikkaŋa Abraham-mun. Iñupayaaq tunŋaviqałhiñaqtuaq Christ-mik akuq-
tuigisiruq Ipqitchuamik Irrutchimik Agaayyutim akiqsruutigikkaŋanik.

Maliġutaksratlu Akiqsruutaalu Agaayyutim

[15] Aniqatiumaaŋ, uvva urrakusraun iñuŋmikŋaqtaq, iññuk akiqsruutipmaknik aglau-
tiplutik suli nalupqinaiyausriqługu avatmun, nalliaknikunniiñ suksraaġumiñaitchaa
taamna inillaksimaaniktuaq sivunniuġun naagaqaa atlaŋŋuġumiñaitḷugu. [16] Agaayyun
akiqsruutiqaġniqsuq Abraham-mun kiŋuviaŋiñunlu. Agaayyun nipliñġitchuq itna,
“Kiŋuvianun” iñugiaktuanun, aglaan nipliqsuq, “Kiŋuviapnun” atausriuruamun.
Taamna atausriq Christ ittuq. [17] Una itnautigikkaġa, Agaayyutim maliġutaksraŋa

qaisauruq 430 ukiut pianikmata nalupqinaiŋaniqqaaqtitlugu akiqsruutaa Abraham-
mun. Agaayyutim sivunniuġutaa Abraham-mun nalupqinaiyausiqqaaqtitlugu
suksraakkauyumiñaitchuq, atriḷugu iñuum aŋiġutaa nalupqinaiyaqsimaruaq suk-
sraakkauyumiñaitmatun. 18 Uvva Agaayyutim aatchuġniaqpatigut akiqsruutigikkaŋanik
tupiksriḷhiñaġupta maliġutaksramik? Qaŋaa, taatniinġitchuq! Agaayyutim
aatchuutiginiġaa ikayuusriaq Abraham-mun inillaksimaaniktuakun akiqsruutmigun.
19 Supayaaq tunŋaviqaqpan ukpiqsriḷiġmun, suvaata maliġutaksraqaqpisa? Maliġu-
taksraq iḷḷatauniqsuq aquagun tikkuaġutitquplugich iñuich navguisaatnik maliġutak-
sramik. Maliġutaksraŋa Moses-ŋum iñuich maliġutaksraġigaat aggiġñiałhanunaglaan
kiŋuviaŋuruam akiqsruutauruam. Israġulgich qaiññiġaat maliġutaksraq akunniġu-
tauruamun, aasriiḷi tikiutiniġaa iñuŋnun. 20 Aglaan akunniġutauruaq inuqnanġitchuq
atausriłhiñaq iñuk itman. Aasriiñ Agaayyun atausriuruq taamna.

Suvaata Maliġutaksraqaqpa?

21 Uvvaasriiñ maliġutaksraq akitñaummatiniqpa akiqsruutaiñun Agaayyutim? Taat-
niinġipiaqtuq! Tarra maliġutaksram qaitchitḷaniqpagich iñuich iñuułiġmik, iḷumun
nalaunŋatlanayaqtugut Agaayyutim sivuġaani maliġutchiḷḷaptigun taavrumiŋa maliġu-
taksramik. 22 Aglaan taatniinġitchuq. Agaayyutim uqałhan uqautiniġaa iñupayaaq
tigutaaŋunipḷugu killuqsautmi. Agaayyun aatchuġuŋniqsuq akiqsruutigikkaġmiñik
iñuŋnun piqutigiplugich ukpiqsriḷhatigun Jesus Christ-mik. Aatchuutigisuŋniġaa
tamatkunuŋa tunŋaviqaqtuanun ilaanułhiñaq.
23 Taamna ukpiqqun tikitchaluaqnagu tigutaaġiniġaatigut maliġutaksram.
Patchisaiqsimaitchugut ukpiqqutim tikiññiałhanunaglaan. 24 Maliġutaksram
ataniġiniġaatigut aggiġñiałhanunaglaan Christ-ŋum. Tarra Christ aggiqman
tunŋavigiaqsigikput Christ anniqsuqupluta killuqsautiptikniñ. Taatnaqługu
Agaayyutim akuqtuġaatigut nalaunŋasripḷuta ukpiqsriḷḷaptigun Christ-mik. 25 Aasriiñ
pakmapak ukpiġumiñaqsikapta Christ-mik ataniqaŋaiqsugut maliġutaksramik.
26 Taatnamik iġñiġiliutigaasri Agaayyutim tunŋavigikapsiuŋ Christ Jesus
ukpiqsriḷipsigun. 27 Iluqasri paptaakkaukapsi atausriŋŋuqataurusri Christ-mi, atiplusri
Christ-mik liilaa. 28 Atlagiiŋaiqsut Jew-ŋuruatlu Greek-ŋuruatlu, savaktaaġruiḷḷu
patchisaitchuatlu, aŋutitlu aġnatlu. Iluqasri atausriŋŋuqataurusri Christ Jesus-mi.
29 Taatnamik, piginiqpasri Christ-ŋum Abraham-ŋum kiŋuviaġipmigaasri, sulipsuuq
piññaktaaġiniaqmigiksi Agaayyutim akiqsruutigikkaŋa.

4

1 Iḷallaglagu uumiŋa itna, iġñiq paitchaktaaksrautilik iḷiḷgaaŋuŋŋaġmiñi at-
lakaunġitchuq savaktaaġruŋmiñ, iñuqaġaluaŋŋaisa suurat iŋmiñun. 2 Iḷiḷgaaŋuŋŋaġmiñi
qaunaksriqaqtuq aŋalatiqaqhuniḷu tikiññiałhanunaglaan piviksram aapaŋan
inillakkaŋa. 3 Taatnatuntuuq uvagut. Iḷiḷgaaŋuŋŋapta siḷam aŋalarrutaisa
aŋalatmigaatigut piġuġaluaqata. 4 Aglaan pivik inillaksimaruaq tikitman, Agaayyutim
tuyuġigaa iġñiġikkani. Christ animaruq aġnakun maliġutaksrakuaquplugu.
5 Agaayyutim tuyuġigaa tasuġukługich aŋalatittuat maliġutaksramun, atakkii
Agaayyutim iġñiġitqugaatigut ilaanun. 6 Iḷumun Agaayyutim iġñiġigaasri. Taatnaqługu
Agaayyutim tuyuġiniġaa Irrusria Iġñiġmi uummatiptiknun, taamnaasriiñ tuqłuqhuni,
“Abba, Aapaaŋ.” 7 Taatnaqhutin Agaayyutim pisułhagun savaktaaġruunġiqsutin, aglaan
Agaayyutim iġñiġigaatin, aasiiñ iġñiġiniqpatin tarra paitchaktaaksrautiliġuġniqsutin.

Paul-ŋum Isrumaaluutiginiġai Galatia-ġmiut

8 Iŋiḷġaan iḷitchuqsrigaluaqasri Agaayyutmik savaktaaġruurusri tamatkunuŋa ilitqus-
riñun agaayyutaunġitchuanun. 9 Aglaan iḷitchuġigiksi Agaayyun—naagauvva iḷumun
Agaayyutim iḷisimagaasri—suvaatami utiġukpisi sayaitḷutiŋ atuġumiñaitḷutiŋlu aŋalar-
rutaiñun siḷam? Savaktaaġruutqigukpisi tamatkunuŋa tigutaaŋulusri? 10 Qaunaksruġisi
uvlut, tatqich, ukiutlu suraġaġviich! 11 Naviasruutigipsi savałhiñaġasrugaluŋa piiḷaamun.

12 Aniqatiumaaŋ, iŋiqsruġipsi uvaptun ilitquplusri, [amiami niġiugaqaqasri anniq-
suġiaksrapsitñik tupiksriłipsigun maliġutaksramik,] atakkii iłiŋaruŋa ilipsisun, [amiami
tiliñġitchipsi maliġutchiquplusri Jew-ŋuruat maliġutaksraŋitñik]. Inŋaġma ilipsitñi pi-
maqłuktanġitchipsitŋa. Suvaatami pimaqłuktaġukpisitŋa pakma? 13 Itqaġinġitpisiuŋami
atniġñałiġa piłguirrutiqaqłuŋa quliaqtuaqama tusraayugaaġiksuamik ilipsitñun sivul-
liġmi? 14 Atniġñautiga itkaluaŋŋaan uuktuaġutauruatun ilipsitñun iñugluaġinġitchip-
sitŋa naġġuginġitłuŋalu, aglaan akuqtuġipsitña israġulgatun Agaayyutim, naagaun-
niiñ Christ Jesus-tun. 15 Taimani qanutun quviasuktigivisi! Piyumiñaġniġupsi
iraiġayaqtusri aasriiñ iriliutilugik uvaŋnun. Itqallagaġigiga. Suvaata isrummati-
givisitŋa atlaŋŋuqługu pakma? 16 Pakma uumiksririġuġniqpik ilipsitñun uqautikapsi
iłumutuuruamik? 17 Tamatkua atlat iñuich maliġuaqtigiliutisukkaasri, aglaan taamna
nakuunġitchuq. Tamatkua akiłliliqsuqugaasri uvamnik maliquplutiŋ iliŋich kisimiŋ.
18 Nakuugaluaqtuq isrummatigillautaġaitñi aglaan kisian ikayuutaukpan. Taamna naku-
uruq ataramik, nayuutiłłamniłhiñaunġiłłaaq ilipsitñi. 19 Iłiłgaaŋuruasrii! Isrumaaluutig-
illapiaġipsi iġñisuktuatun naŋirrutiqaqmatun. Kipiqniuqtuŋa iłumun Christ-ŋum Irrus-
ria naamasitquplugu ilipsitñi. 20 Uvvatuq nayuutilaŋa ilipsitñi pakma atlaŋŋuġlugulu
uqausriġa ilipsitñun. Qanuqsausiupiallaktuŋa ikayuutauniksrapkun ilipsitñun.

Atrikusaun Hagar-kunlu Sarah-kunlu

21 Iłasri aŋalatitqiguktut maliġutaksramun. Uqautisritŋa, tusraatlaitpisiuŋ sumik
Agaayyutim uqaqtilaaŋa maliġutaksram makpiġaaŋani? 22 Aglausimaruq Abraham
malġuŋnik iġñiqaġnipługu, iłaqataa savaktaaġrukun aġnakun aasrii iłaqataa patchi-
saitchuakun aġnakun. 23 Iġñiŋa savaktaaġrukun aġnakun aniruq iñuich piqusriati-
gun. Aglaan iġñiŋa patchisaitchuakun aġnakun aniruq Agaayyutim akiqsruutaagun.
24 Taapkuŋniŋa atrikusautiqaqtuŋa. Tarra taapkuak aġnak ittuk malġuktun sivunni-
uġutauruaktun. Atausriq sivunniuġutauruaq maliġutaksrauruq Agaayyutim qaisaŋa
iġġiġmiñ atiliŋmiñ Sinai-mik. Iñuich iñuuruat taavrumuuna sivunniuġutauruakun
ittut savaktaaġruatitun. Aasriiñ aġnaq atilik Hagar-mik taamna sivunniuġutauruatun
ittuq. 25 Taamna Hagar ittuq iġġisun Sinai-tun Arabia-mi ittuatun. Hagar atriqaqmiuq
marrumiŋa nunaaqqimik Jerusalem-mik. Taavrumatun iñuich savaktaaġruurut atakkii
aŋalatitlutiŋ maliġutaksramun. 26 Igłua sivunniuġutauruaq patchisaiłaałhuruq Agaayyu-
tim qaisaŋa Christ-kun. Aasriiñ aġnaq atilik Sarah-mik taamna sivunniuġutauruatun
ittuq. Taamna Sarah atriqaqmiuq Jerusalem-mik qiłaŋmiittuamik aakaupluni iluqap-
tikni. Taavrumuuna iñuich patchisaitchut atakkii aŋalatitlutiŋ Christ-mun. 27 Takku
aglausimaruq Agaayyutim uqałhani:

"Quviasrugiñ aġnaaq qitunġitlaitchuatin!
Atuġiñ quvianakun nipitusiłutin,
iġñisuktuam atniġñaŋanik igłutunġitchuatin!
Atakkii aġnaq suksraakkauruaq qitunġaqatluŋniaqtuq
taavrumakŋa iłaqatiqaqtuamiñ." *Isaiah 54:1*

28 Aniqatiumaaŋ, pakma aŋalatiŋaiqsusri maliġutaksramun. Iłiłgaaġiliutigaasri
Agaayyutim Isaac-tuntuuq piqutigiplugu Agaayyutim akiqsruutaa. 29 Aglaan iŋiłġaan
iġñiq aniruaq pisułhatigun iñuich piyuaqłiġñiqsuq iġñiġmik aniruamik Agaayyutim Ir-
rutchiġmigunlu pisułhagunlu. Pakmanunaglaan taatnatunsuli ittuq. 30 Sumik Agaayyu-
tim uqałha uqaqaqpa? "Aullaqtirruŋ savaktaaġruk aġnaq iġñiŋalu, takku savak-
taaġruum aġnam iġñiŋa paitchaktaaqataurukstaunġitchuq iġñiŋani patchisaitchuam
aġnam." 31 Taatnaqhuta, aniqatiumaaŋ, iłiłgaaġinġitchaatigut savaktaaġruum aġnam,
aglaan pigigaatigut patchisaitchuam aġnam.

5

1 Christ-ŋum patchisaikkaġigaatigut. Taatnaġusri makitavigisriuŋ payaŋaiġusri iñuk
patchisaiqsimaruatun, savaktaaġrugiliutitqiŋñiaqasri maliġutaksramun!

Iñuuniaġitchi Atanġiqsimaruatun

2 Naalaġnisitchi! Uvaŋa Paul iḷitchuġitqugipsi uumiŋa: nalunaitŋutchiqsitkupsi Jew-
ŋuruatun nalaunŋapkaġniaġasugalusri sivuġaani Agaayyutim, Christ-mun anniqsuqt-
inġiññiqsusri. 3 Kilitqiḷgitchiga kisupayaaq iñuk nalunaitŋutchiqsittuaq: Taamna iñuk
tupiksriruksrauruq iluqaitñik maliġutaksranik. 4 Nalaunŋasipkaqtausukkupsi Agaayyu-
tim sivuġaani tupiksriłipsigun maliġutaksramik, tammaigiksi Christ anniqsuutri suli pi-
iŋanikhusri iłuaqqutaaniñ Agaayyutim. 5 Aglaan uvagut, niġiugaġigikput Agaayyutmun
nalaunŋasripkaġisiłiqput iŋmiñi ukpiqsriłiptigun. Taamna utaqqigikput ikayuutaagun
Ipqitchuam Irrutchim uvaptikni ittuakun. 6 Tunŋavigikaptigu Jesus Christ kisian iñuum
nalunaitmiutaqałhalu naagaqaa nalunaitmiutaiłhalu suutaunġitchuq, aglaan ukpiqsriłiq
savaaqaqtuaq piqpaksriłikun.
7 Piḷḷautaġaluaqtusri tupiksripḷusri iḷumutuuruamik. Kia nutqaqtitpasri
agaayyutikuaġiałipsitñi? 8 Aglaan nalupqinaitchuq Agaayyutim tuqłuqtigikkapsi
nutqaqtinġitkaasri. 9 Qaunatqiaġigḷugu iḷisauttun naalaġnikkaqsi, takku
itnaqsimaruq “Mikiruuram puvlaksautim puvlagataqtittaġigaa iluqaan qaqqiak-
sraq.” 10 Nalupqisuutiginġitchiga Atanikun isrummatiqaġniaqtilaaqsi uvaptun
isrummatiqapmatun. Agaayyutim anasiñŋuqsaġniaġaa iñuk avatvaqtitchiruaq
ilipsitñik, kisuugisikpan. 11 Aniqatiumaaŋ! Suvaata Jew-ŋuruat piyuaġugaaqpatŋa?
Quliaqtuaġinġiġiga iñuum nalunaitŋutchiruksraułha. Taamna iḷumun inniqpan
iłuiḷḷiuġutiqaġayaitchuŋa iñuŋnik quliaqtuaqama Christ-ŋum tuqułhanik sanniġutami.
12 Uvvatuq tamatkua akatchiruat ilipsitñik igruiġlich iŋmiknik.
13 Aniqatiumaaŋ, Agaayyutim patchisaiġaasri. Taatnamik killuliqitqiŋñiaqasri
kaŋiġruaqtapsigun, aglaan piqpakkutiłikun savautilusri avatmun. 14 Tarra kamagigiksi
iluqaan Agaayyutim maliġutaksraŋa iñuukapsi uumuuna, “Piqpagiyumagiñ iñuuni-
aqatin iliptun iḷiḷugu.” 15 Aglaan atniaġutigupsi pisaaŋŋatiaqsiḷusriḷu avatmun, qaunatqi-
aġigitchi! Piyaqquqtautiniaqtusri avatmun taatna pigupsi.

Savaaŋa Ipqitchuam Irrutchim Naagaqaa Savaaŋa Kaŋiġruaqtam

16 Uumiŋa uqautigipsi, Ipqitchuamun Irrutchimun aŋalatitchiuŋ iñuułiqsi. Taat-
naġupsi maliŋŋuġutiyumiñaitchusri kipiġniuġutaiñun kaŋiġruaqtam. 17 Takku kaŋiġru-
aqtam kipiqniuġutai akitñaummatirut kipiqniuġutaiñun Ipqitchuam Irrutchim, suli
kipiqniuġutai Ipqitchuam Irrutchim akitñaummatirut kipiqniuġutaiñun kaŋiġruaq-
tam. Taapkuak igḷuliuġutiruk avatmun. Taatnamik patchisaiñġitchusri pitḷaiḷḷugich
sut pisukkaluakkasri. 18 Aglaan Ipqitchuamun Irrutchimun aŋalatitnapsi, aŋala-
tiqanġiqsusri maliġutaksramik. 19 Kaŋiġruaqtam maliŋŋutraqtitkaatigut sayuŋałiġ-
mun iḷaqatiqaġaluaġumi, atlatułiġmun iḷaqataitkaluaġumiḷu, qaayuġnałiġmunlu, aŋalal-
guiłiġmunlu uvaptiknik, 20 putqatałiġmunlu aanġuanun, aŋatkuułiġmunlu, uumikku-
tiłiġmunlu, sanmisiłiġmunlu, siqñatuałiġmunlu, qatmiksaałiġmunlu, uqavaaġuułiġ-
munlu, avgumałiġmunlu, iŋmikuaġutmunlu, 21 piŋatułiġmunlu, iñuaqtułiġmunlu, im-
iliġuułiġmunlu, pivaałłautigiplugu quviasruŋniałiġmunlu suli atlanik taatnatun ittua-
nun. Uqautianikkaluaqmigigipsi sivuani, aasriiñ kilikkipsi pakma, itna, tamatkua
taatna piruat itkumiñaitchut Agaayyutim aŋaayuqautaani. 22 Aglaali Ipqitchuam Ir-
rutchim piqpaksripkaġaatigut quviatchauġiłiġmiglu, tutqiutmiglu, manimmiḷgutmiglu,
iłuaqqutriłiġmiglu, nakuułiġmiglu, tuniqsimmatriłiġmiglu, 23 piisaanġiłiġmiglu suli
aŋalataalgułiġmik iŋmun. Iñuk iñuuruaq tamatkunuuna taluqsraġumiñaitchuq mal-
iġutaksramik. 24 Aasrii tamatkua Christ-mun pigiliutipkaqtuat kikiaktuutiniġaat
kaŋiġruaqtaq pisugruaġutituummaan kipiqniuġutituummaanlu. 25 Iñuuniaġvigiguptigu
Ipqitchuaq Irrusriq, ki aŋalatitta Ipqitchuamun Irrutchimun. 26 Kamanaġniḷuta isru-
maruksraunġitchugut uvaptiknun, qinnaguksaaġutinġiġuta avatmun siqñakkutinġiġu-
talu.

6

Ikayuutititchi Avatmun

1 Aniqatiumaaŋ! Iḷaksi aŋuraukpan killukuałikun ilipsi aŋalatittuani Ipqitchuamun
Irrutchimun utiqtitaksraġigiksi taamna iñuk piisaanġiłikun. Aglaan qaunagilusri
ilipsitñun, atakkii aŋiqusraaqtitpiaqmiusri. 2 Ikayuutititchi avatmun sakiqniułiġmun
iḷigupsi, akiyautilusri avatmun uqumaiḷḷiuġutipsigun. Taatnaġupsi tupigillapiaġniaġiksi
maliġutaksraq Christ-ŋum qaisaŋa. 3 Kiñapayaaq iñuk isrumagumi nakuutluŋniḷuni
atlaniñ, suunġiñŋaġmi, kinniḷḷapiaqtuq iŋmiñun. 4 Iñullaa naipiqtuġli iŋmiñun Agaayyu-
tim sivuġaani suraġałłi nakuupmagaan. Suraġałłi nakuuniqpan isrumakkutigillautaġni-
aqtuq iŋmiñik. Kamasraaġumiñaitchuġaasriiñ nakuutluŋniḷuni atlaniñ. 5 Atakkii iñullaa
isivġikkauniaqtuq iñuuniałiġmigun.
6 Iñuk iḷisautikkauruaq Agaayyutim uqałhiñik qaitchiruksraupmiuq iḷisautriruamun
suuraġmiñiñ. 7 Ukpiqsaqasri, kia-unniiñ Agaayyun mitautigiyumiñaitchaa, atakkii
iñuk akuqtuiñiaqtuq taatnatun aatchuiłiġmisun, atriḷugu nunaliqiri katitchiñiaqtuaq
qanutchiñik nautchiikkaġmiñik. 8 Taatnamik iñuk tunŋaviqaġumi iŋmiñun akuq-
tuiñiaqtuq piyaqqułiġmik isruitchuamik, aglaan iñuk aŋalatiqaġumi Ipqitchuamun
Irrutchimun akuqtuiñiaqtuq iñuułiġmik isruitchuamik. 9 Aasrii minġuutaiḷḷakput
nakuurualiqiłiq, takku qapiŋaitchupta Agaayyutim akiḷiiviksraŋani akuqtuiñiaqtugut.
10 Taatnaqhuta, piviksraqaqtilaaptiktun ikayuġlavut iñupayaat, suvaluk tamatkua
ukpiqsriqatauruat.

Aqulliich Kiliktuutitlu Paġlatitlu

11 Takkua, aglaich aglaatka aŋipiaqtut. Taatnaġlugu iḷitchuġitlasrigisi uvam-
nun aglaaġitilaaŋitñik. 12 Iñugiaktuat Jew-ŋuplutiŋ ukpiqsriruat isrumatqugaasri
nalaunŋaniḷutiŋ tupigikamitruŋ maliġutaksraq. Aglaan nuyuaġniqsut piyuaqsiuniaġas-
rugalutiŋ malikkumiŋ Christ-mik kikiaktuutikkauruamik. Taatnaqhutiŋ nunurigaasri
nalunaitŋutchiquplusri. 13 Nalunaitŋutchiqurriruat malinġitmigaat maliġutaksraq.
Naagauvva kimmutigigaat nalunaitŋutchiłiksraqsi kamasraaġutigiłhiñaġukługu nalu-
naitŋutaŋa timipsi. 14 Aglaan uqavigaaġutiqaqtuŋa kisianik sanniġutaagun Atannapta
Jesus Christ-ŋum. Christ-ŋum tuqułhagun kikiaktuutriviŋmi kaŋiġruaqtaq tuquŋaruq
uvamni, suli pakma kaŋiġruaqtam aŋalatlaiqḷuŋa. 15 Tunŋavigikaptigu Christ Jesus kisian
iñuum nalunaitmiutaqałhalu naagaqaa nalunaitmiutaiłhalu suutaunġitchuq, aglaan
iñuum anniqsuqsimałha nutaamun iñuułiġmun Christ-kun. 16 Iluqaġmiŋ aŋalatau-
ruat taavrumuuna nutaakun Agaayyutim piksraqtaaġigai tamatkua iñuich, Israel-
aaġmiupiaġuqługich. Tamatkua Agaayyutim qiñuiññaŋalu iḷunŋuktaŋalu pigigaat.
17 Uvakŋaniñaglaan kia-unniiñ iñuum pimaqłuutitqiñġiḷḷiŋa, takku qilġut timimni
qiñiqtitkaat savaktaaġruupluŋa Ataniġmun Jesus-mun.
18 Aniqatiumaaŋ, iłuaqqutrisaan Atannapta Jesus Christ-ŋum nayuġumagaasri. Taat-
natuq.

Paul-ŋum Tuyuutai Ephesus-miunun

1 Uvaŋa Paul, uqqiraqtigigaaŋa Jesus Christ-ŋum pisułhagun Agaayyutim. Tuyuġigitka
ukua tuyuutit iñuiñun Agaayyutim Ephesus-mi tuniqsimaruanun Christ Jesus-kun.
2 Uvvatuq Agaayyutim Aapagikkapta suli Jesus Christ Atannapta iłuaqqutillaŋniaġlisi suli
tutqiksillusi.

Quviasaaġusiat Christ-miñ

3 Quyalakput Agaayyun Aapaŋa Atannapta Jesus Christ-ŋum, qaitchirigikkaqput
Christ-kun iluqaitñik ikayuutinik pakmakŋaqtauruanik. 4 Agaayyutim piksraqtaaġigaa-
tigut Christ-kun sivuani imma iñiqsigaluaqani nunamik. Piqpaksriłiġmigun piksraq-
taaġigaatigut ipqitqupluta patchisaiḷḷutalu sivuġaġmiñi. 5 Agaayyutim sivunniutima-
gaa tiguaġukhuta iŋmiñun tumigilugu Jesus Christ, sivunniutimaplugu pisułiġmigun.
6 Nanġaġlakput Agaayyun atakkii iłuaqqutriñiqsuq uvaptiknik piqpagipluta Iġñiġmi-
gun piqpagikkaġmigun. 7 Christ-ŋum tasuġniġaatigut Agaayyutmun maqipkaqamiuŋ
auni tuqqutipluta, suli Agaayyutim natqigutigaatigut killuqsautiptiknik uuktuġnaġu-
miñaitchuakun iłuaqqutriłiġmigun. 8 Taatnaqami atqunallapiaq iłuaqqutriñiqsuq uvap-
tiknik. 9 Agaayyutim isrumatupiaġataqtuam suli kaŋiqsimaplugich supayaat sagviġaa
nalunaqtuaq sivunniuġutigikkani uvaptiknun. Ilaan sivunniuġutigikkaŋa sivuani,
Christ-ŋum taŋiġaa pakmapak. 10 Agaayyutim sivunniutimagaa, piviksraq nalautitpan,
iñiqtapayaat qiḷaŋmiḷu nunamiḷu atautchimuquplugich Christ-mi Atanġuruami su-
payaami. 11 Christ-kun piksraqtaaŋurugut paitchaktuksraupluta akiqsruutigikkaŋanik.
Atakkii Agaayyun savaaqaġaqtuq supayaamik maliġutlugu sivunniutigikkaġmigun.
12 Sivulliġigaatigut iñuich niġiugaqaqtuat Christ-mik. Piksraqtaaŋurugut nanġaitqu-
pluta Agaayyutim kamanałhanik iñuuniałłaptigun. 13 Ilipsipsuuq taatnatun piruk-
sraurusri, atakkii tusraagiksi iḷumutuuruaq tusraayugaaġiksuaq anniqsuġiapsigun.
Ukpiġianikapsiuŋ uqałiq Christ-kun Agaayyutim nalupqinaiġaa Ipqitchuakun Irrusria-
gun akiqsruutigikkaġmigun iñugiliutitilaaqsi, iñuktun nalunaitchiqmatun suuraġmiñik
iḷisimanaqsipkaqługich pigitilaaŋitñik. 14 Taamna Irrusiġiksuaq nalupqinaiġutauruq
Agaayyutmun qaitchigisilaaŋanik akiqsruutigikkaġmiñik uvaptiknun suli piqaġniaqti-
laaptiknik taimanigu supayaanik akiqsruutigikkaŋiñik. Taatnaġuta nanġaġlakput ka-
manaqtuaq Agaayyun.

Paul-ŋum Agaayułha

15 Tusraagiga ukpiqsriłiqsi Atanġuruamik Jesus-mik piqpaksriłiqsiḷu iluqaitñik iñuiñik
Agaayyutim. 16 Taatnaqłuŋa nutqautinġitchiga quyyatiqałiġa ilipsitñik, itqaġiplusri
ataramik agaayukama. 17 Iŋiqsruqtuŋa Agaayyutaanun Atannapta Jesus Christ-ŋum,
kamanaqtuamun Aapamun. Uvvatuq ilaan isrumattuqtillisi iḷisimatlasriḷugu suli
kaŋiqsitḷasriḷugu pisułha. 18 Iŋiqsruqmiuŋa ilaanun aŋmaquplugich isummatisri qiñiqu-
plugu qaumanġa, suli kaŋiqsipkaquplusri niġiukkamik ilaan qaisaŋanik uvaptiknun
tuqłuutmigun suli iḷitchuġipkaquplusri inuŋaiłhanik kamanautim Agaayyutim iñuiñ
paitchaktaaġikkaŋatnik. 19 Iŋiqsruqmiuŋa Agaayyutmun iḷitchuġipkaquplusri uuktuġ-
naġumiñaitchuamik saŋŋianik ikayuqupluta ukpiqsriruaŋuruagut. 20 Taavrumuuna
kamanallapiaqtuakun saŋŋiagun Agaayyutim aŋipkaġniġaa Christ tuqułiġmiñ, aquvi-
titluguasriiñ ilaan taliqpiŋmiñun qiḷaŋmi. 21 Agaayyutim Christ inillakkaa qaukłiu-
plugu taapkunuŋa aŋalatchisiqapayaaqtuanun saŋŋiqaqtuanunlu suli atanipayaanunlu.
Kiñaunniiñ saŋŋiqatlukkumiñaitchuq Christ-miñ marrumani nunami naagaqaa taivru-
mani tikitchuksrami. 22 Agaayyutim Christ aŋalatchipkaġaa supayaaniglu iñupayaaniglu
nanipayaaq. Suli Agaayyutim Christ qaukłiġuqtitkaa ukpiqtuaŋuruapayaanun, niaquq
aŋalatchikmatun timimik. 23 Takku ukpiqsriruapayaat Christ-ŋum timigigai. Tamatkua
naamapkaġaat Christ-ŋum timaa atakkii Christ-ŋum naamapkaġai supayaat nanipayaaq.

2

Tuqułiġmiñ Iñuułiġmun

1 Iluqasri tuquŋaruatun iñuktun itkaluaqtusri atakkii tupiksritḷaitḷusri Agaayyut-
mik killuqsaqhusriḷu. Taatnamik Agaayyutim iñuutqiksitkaasri ilaan Irrutchikun
imma. 2 Taimani ilipsi tupiksrigaluaqtuani pigiitchuamik aŋalatchirrutimik siḷami,
malikługu iñuuniaġusria nunam. Taatnasriq irrusriq pakma savaktuqsuli tamatku-
nani iñuŋni tupiksriñġitchuani Agaayyutmik. 3 Taatnatun iluqata iñuuniaġaluaqtuani
kimmutiġruaŋagun timipta, quyalipḷugich pisukkaŋi timiptalu isrumaptalu. Atlatitun
iñuktitun tupiksriñġitchuat Agaayyutmik uvagut piyaqquġniaġaluaqtuani qinnautaa-
gun Agaayyutim. 4 Aglaan Agaayyutim iḷunŋuktaŋa kamanaqtuq suli piqpagillapi-
aġniġaatigut. 5 Tuquŋagaluaqtitluta killuġmi iñuutqiksitkaatigut piqataupluta Christ-
mi. Ilуaqqutaagun anniqsukkaurusri. 6 Aŋitqiksitkaatigut tuquŋaruaniñ piqataupluta
Christ-mi suli aquppiqatautlasripḷuta irviani Christ Jesus-ŋum qiḷaŋmi. 7 Taivrumani
tikitchuksrami Agaayyutim qiñiqtitchukkaa uuktuġnaġumiñaitchuaq iłuaqqutriḷḷi uvap-
tiknun aasriiñ iḷisimanaqsisukkaa qanutun piqpaksriḷḷapiaqtilaani uvaptiknik Jesus
Christ-kun. 8 Iłuaqqutaagun anniqsukkaurusri tumigiplugu ukpiqsriḷiq. Anniqsut-
laitchusri ilipsitñik. Aatchuusriaġigiksi Agaayyutmiñ. 9 Kiñaunniiñ annautriḷhiñau-
niġumi iŋmiñik savaallautaqałiġmigun taamna iñuk uqavigaaġutiqaġayaqtuq. Aglaan
annautraunġitchusri savaallautaqałłapsigun. 10 Agaayyutim nutaaġuqtitkaatigut Christ
Jesus-kun nakuurualiqitqupluta. Agaayyutim sivunniġñiġaa iŋiḷġaanimma iñuuruk-
sraupluta taatna.

Atausriŋŋuqatigiiḷiq Christ-mi

11 Itqaġisiuŋ iŋiḷġaan aniḷiqsi Jew-ŋunġitḷusri. Jew-ŋuruat nalunaitmiutchiġñiqsuat
timimiknik qaałhiñakun taiyuutiqaġniqsut ilipsitñik nalunaitmiutaiḷaanik.
12 Itqaumalugu taimani atausiŋŋuqatigiŋaitkiksi Christ. Avakŋaqtaurusri
nunaqataunġitḷusri Israel-aaġmiunun, piqatautlasrimaiñŋapsi Agaayyutim
sivunniuġutigikkaŋanik iñuŋmiñun suli iñuuniaŋŋapsi niġiugaitḷusri suli naluplugu
Agaayyun nunami. 13 Aa, iḷaatni uŋasrikkaluaqtuasii. Aglaan pakma Christ Jesus-kun
qallipkakkaurusri Agaayyutmun, tumigiplugu Christ-ŋum auŋa maqipkakkauruaq
tuqqutipmatigut. 14 Pakma iluqata qiñuiññaqaqtugut Christ-kun. Jew-ŋuruatlu
Jew-ŋunġitchuatlu atinġitmata uumikkutiplutiŋ Christ-ŋum atausriŋŋutlasipkaġai,
siqumitkaa avgutauruam katchiŋa tuqukami sanniġutami. 15 Suutaunġiqsitkaa
Jew-ŋuruat maliġutaksraŋa tillisituummaan. Atausriŋŋuqtitkik Jew-ŋuruaq Jew-
ŋunġitchuaġlu malġuugaluałhakniñ. Taavrumuuna qiñuiññaqatlasripkairuq.
16 Tuqułiġmigun sanniġutami Christ-ŋum uumikkutigiiḷhak tuqqutkaa iḷauraaġiiksitlugik
iluqaaknik Agaayyutmun. 17 Christ aggiqsuq quliaqtuaġiaqhuni qiñuiññamik ilipsitñun
Jew-ŋunġitchuanun uŋasrikkaluaqtuanun Jew-ŋuruanunlu qanittuanun Agaayyutmi.
18 Tarra tumigiplugu Christ iluqamnuk tikitḷasrigikpuk Aapauruaq atautchikun
Ipqitchuakun Irrutchikun. 19 Taatnaqhusri avakŋaqtaunġiqsusri iglaaŋuplusriḷu,
aglaan nunaqatigiliutigaasri Agaayyutim iñuiñi suli Agaayyutim tupiqatigiliutigaasri.
20 Nappakkaurusri liilaa turviŋatnun uqqiraqtit sivuniksriqiritlu. Jesus Christ
piitchuiḷḷapiaġaqtuq uyaġaġigaa taavruma turvim. 21 Taavrumuuna makitatauruakun
iluqani tupiq ipiqqiqsauruq payaŋaitḷuni, aasriiñ agaayyuvikpaguqsaiñaqtuq
iñiqtaupluni piqutigiplugu Atanġuruaq. 22 Ilaagun iḷḷataupmiusri tuppiamun
Agaayyutim irvigikkaŋanun ilaan Ipqitchuakun Irrusriagun.

3

Paul-ŋum Savautigai Jew-ŋunġitchuat

1 Uvaŋa, Paul, tigutaaŋuruŋa pisigiplugu Christ Jesus, quliaqtuaqtuŋakii tus-
raayugaaġiksuamik Christ-kun ilipsitñun Jew-ŋunġitchuanun. 2 Tusraaŋaniguknaġiksi

Agaayyutmun tilisitilaaġa quliaqtuaqupluŋa ilipsitñun Jew-ŋunġitchuanun Agaayyutim iłuaqqutrisaanik. 3 Aglallaksimagaluaqtuŋa sivuani Jew-ŋunġitchuasi iñugiliutiłłapsitñik Agaayyutmun Christ-kun. Agaayyutim sagviġñiġaa taamna nalunaqtuaq uvamnun. 4 Aasrii agliqigupsigiŋ aglaatka puttuqsriñiaġiksi qanutun kaŋiqsisiqaqtilaaġa nalunaqtuanik Christ-kun. 5 Taimakŋaqaŋa kiñuviaġiich sivuptikni iḷisimanġitchut taavrumiŋa nalunaqtuamik sivunniuġutmik, pakmaasriiñ Agaayyutim sagviġaa ipqitchuanun uqqiraqtaiñun sivuniksriqirauŋiñunlu Ipqitchuakun Irrusriagun. 6 Uvvaasriiñ nalunaqtuaq una, Jew-ŋunġitchuattuuq akuqtuitḷasripḷugich paitchaktaaksrautmik Agaayyutim akiqsruutigikkaŋanik iñuŋmiñun, piqatchiutitlasripḷugich timaanun Christ-ŋum, piqatautlasripḷugiḷḷu akiqsruutaani Christ Jesus-ŋum. Jew-ŋunġitchuat pigiliutigaat iluqaan tamanna ukpiġiliutikamitruŋ tusraayugaaġiksuaq Christ-kun ittuaq. 7 Agaayyutim savaktiksraqtaaġigaaŋa uqautritqupluŋa marrumiŋa tusaayugaallautamik iłuaqqutikamiña uvamnun annautipluŋa saŋŋimigun. 8 Kamanaiññiqsrauruŋa iluqaitñiñ iñuiñiñ Agaayyutim. Aglaansuli qaitkaa iłuaqqutriḷḷi uvamnun quliaqtuaġitquplugich inuŋaipiaqhutiŋ ikayuusriaksrirrutai Christ-ŋum Jew-ŋunġitchuanun, 9 suli iñupayaat kaŋiqsitquplugich nalunaqtuanik sivunniuġutmiñik. Agaayyutim iñiqsiruam supayaanik Christ Jesus-kun iriqsimaaġniġaa sivunniuġutni aullaġniiḷġatałhaniñaglaan nunam uvuŋanunaglaan. 10 Pakma tumigiplugich ukpiqtuaŋuruat Agaayyutim sagviġukkaa sivunniuġutni tamatkunuŋa aŋalatchisiqaqtuanun saŋŋiqaqhutiŋlu qiḷaŋmiittuanun. Taavrumuuna kaŋiqsiñiaġaat isrumatułha Agaayyutim atlaupluni iñugiaktuatigun. 11 Taimakŋaqaŋa Agaayyutim sivunniutiginiġaa sivunniuġutni atuumapkaġniaġnipḷugu Christ Jesus-kun Atannaptigun. 12 Pisigiplugu ukpiqsriḷiqput ilaanik utlautitlarugut Agaayyutmun nalupqisruutaiḷḷuta taluqsrautaiġḷutalu. 13 Nagliksaaqtuŋa pisigiplugu quliaqtuałiġa tusaayugaaġiksuamik ilipsitñun. Taatnaqłuŋa iŋiġipsi qapiqtaqunġitlusri. Nagliksaaġutriḷiġa ilipsitñik ikayuutigigisigiksi.

Piqpaksriḷha Christ-ŋum

14 Tamanna pisigiplugu sitquqłuŋa agaayuraqtuŋa Aapaŋanun [Atannapta Jesus Christ-ŋum], 15 Aapauruamun ukpiqsriruapayaanik, qiḷaŋmiitpata naaga nunamiitpata. 16 Agaayuraqtuŋa Agaayyutmun inuŋaiḷḷapiaqhuni kamanautiqaqtuamun sayyiquplusri irrutchipsitñi ilaan Irrutchiġmigun. 17 Agaayuraqmiuŋa Christ nayuutitquplugu uummatipsitñi ukpiqsriḷikun, suli iluqasri iñuułisri kaŋiñiquplugich payaŋaiġḷugich piqpaksriḷhani. 18 Agaayuraqtuŋa taatnatun kaŋiqsitḷasritquplusri ukpiqsriruapayaatlu qanutun iraqtutilaaŋanik, taktilaaŋaniglu, ititilaaŋaniglu, qutchiksilaaŋaniglu piqpaksriḷhan Christ-ŋum. 19 Agaayuraqtuŋa iḷitchuġitlasritquplusri qanuq urrautaitḷuni piqpaksriḷhanik Christ-ŋum. Taamna piqpaksriḷiq kamanaqpaitḷuni iḷitchuġimmaaġiksiyumiñaitkikput iluqaan. Iluqaġmi iluqnaułhan Agaayyutim immiumaaġniaġaa iñuułiqsi inuqsraŋaiġḷugu.

20 Agaayyun inuŋaiḷḷapiaqhuni saŋŋiqaqtuq, aasriiñ ilaan savaaqałha ataramik qaaŋiummatiruq qanusripayaanun apiqsruutigitlakkaptiknun naagaunniiñ isrummatigitlakkaptiknun. Taatnaqhuni savaaqatlaruq supayaanik uvaptikni urrautaitḷuni saŋŋimigun. 21 Ukpiqtuaŋuruapayaat nanġaġlitruŋ Agaayyun Christ Jesus-kun qaŋapak taimuŋa. Taatnatuq.

4

Atausiułiq Christ-kun Atautchisun Timitun

1 Isiqsiviŋmiittuŋa atakkii pigipluŋa Atanġuruam. Agaayyutim tuqłuġaasri. Taatnamik pitchuksaaġipsi iñuutquplusri maliġullugu Agaayyutim iñuutqurrutaanun ilipsitñun, 2 atchigusri ataramik piisaanġiḷḷusriḷu, manimmisiḷusri avatmun suli akuqtuutilusri piqpakkutigiiḷikun. 3 Pisuqtilaapsiktun atausriŋŋuumaaġitchi Ipqitchuakun Irrutchikun ilaanunkii atausriŋŋuqtittusri qiñuiññakun. 4 Agaayyutim tuqłuġaatigut piqatigiiqupluta ukpiqsriruani, taatnamik timaurugut atautchimik

Christ-kun. Pakma atausriq Irrusriq nayuutiruq uvaptikni, iluqata niġiuganikhuta
ataut chiiñamik, 5 ataniqaqtugut atautchimik, ukpiqsriłiqaqtugut atautchimik,
paptaaqsiłiqaqtugut atautchimik, 6 Agaayyutiqaqtugut atautchimik Aapauruamik
iñupayaamun, qaukłiġikkaŋat supayaat suli savaktuaq supayaakun suli iñuuruaq
supayaani. 7 Atausriullaapluta aatchuusriaqaqtugut aatchuutinik maliġutlugu
iłuaqqutrisaa Christ-ŋum. 8 Taatnaqługu Agaayyutim nipliutigigaa uqałiġmiñi,

"Mayuġniqsuq pakmuŋa
aullatripłuni tigutaaġikkaŋiñik uumiksrim,
suli qaitchiruq aatchuutinik iñuŋnun." *Psalm 68:18*

9 Nipliqami "Mayuġniqsuq," taamna qanuutauniqpa? Taamna itnautauruq uvva,
mayuqsaŋaiñŋaġmi atqaqqaaqtuq atchiŋñiqsrapiaġataŋanun nunam. 10 Taamna tarra
atqaqtuaq atausiiñauruq mayuqtuaq qutchiŋñiqsramun qiłaŋmun qaaŋiqługich,
pakmaasiiñ Christ nayuutitlasripłuni nanipayaaq. 11 Christ taamna "qaitchiruq
aatchuutinik iñuŋnun," iłaŋich uqqiraqtiksrauplugich, iłaŋich sivuniksriqirik-
srauplugich, iłaŋich quliaqtuaqtiksrauplugich, iłaŋich agaayuliqsiksrauplugich
iłisautriksrauplugiłłu. 12 Christ qaitchiruq aatchuutinik itqanaiyaġiaqługich
Agaayyutim iñuiñ savaaksraŋat ikayuiłikun, makitammaaġiłiksraŋatnun
ukpiqsriruat timigikkaŋa Christ-ŋum, 13 atausriŋŋuumaaġviksraptiknunaglaan
ukpiqsriłikun suli iłisimapiaġataġviksraptiknunaglaan Iġñiŋanik Agaayyutim suli
iluqnauġviksraptiknunaglaan iñuguġuta Christ-ŋum iluqnaułhanun. 14 Tarra
inŋaiġñiaqtugut iłiłgauratun maliksuaġuuruatun. Umiatun tiŋitauruatun
qanutnamunliqaa anuqłikun, taatnatun aŋalatinġiġñiaqtugut killukun iłisauttutiŋitñun
kinnitñiŋniaqtit iñuich. Pisaasrułiġmiktigun killukuaqtitchiñiaqtut ukpiqsriruanik
iñugunġitchuaniksuli Christ-ŋum iluqnaułhanun. 15 Aglaan ataramik iłisautriyumarugut
iłumutuuruamik avatmun. Aasriiñ piqpakkutigiigupta avatmun qiñiqtitlugu
suraġałłaptigun, iłisaiñaġisirugut Christ-tun ittuatun qaukłiġikkaŋatitun ukpiqsriruat.
16 Iluqaan timi aŋalatiqaqtuq niaqumun, taatnatuntuuq ukpiqsriruapayaat aŋalatiqaqtut
Christ-mun qaukłiuruamun. Timi tigummisiqaqtuq napyaatigun, iliŋisallaa
savaaqaqhutiŋ naupkaġiaġlugu timi. Taatnatuntuuq ikayuutiruksraupmiugut avatmun
iłisaiñaġuguta Christ-tun piqpakkutiłikun avatmun.

Iñuuniaqurrutaa Christ-ŋum

17 Taatnamik Atanġuruam uqautritqugaaŋa qapiŋaiqłuŋa tarakŋaniñaglaan iñuunius-
riqaqunġitłusri Jew-ŋunġitchuatitun. Isrummatiŋich suuyumiñaitchut. 18 Isrumaŋich
taaqsipłutiŋ aasriiñ kaŋiqsiłguitchut. Nalupiallaktut uqayunaitłutiŋlu. Taatnaqhutiŋ
iłaliutiyumiñaitchut iñuułiġmun Agaayyutim qaisaŋanun. 19 Suginġiqługu qanuq iñuu-
niałiqtiŋ qaisaġiplutiŋ iŋmiknik pisugruaġutaanun timim savaaġiplugu qaayuġnaqtua-
payaaq urrautaiłaakun.

20 Aglaan ilipsi, iłiñġitchiksi Christ taatna. 21 Iłumutun tusraagiksi kaŋiqsipługu qanuq
Christ-mun iñuuniaqutilaaqsi. 22 Iłitkiksi iñuuniaqtuiñaġumiñaiłiqsi sivuanisun. Taat-
namik piiqsaksraġigiksi iñuuniałiġruaq piunġiqsitchiruaq kinnitñikhuni pisugruaġutaa-
gun timim. 23 Iłitkiksi nutaaġuqtuksraułiqsi isrummatipsitñi Agaayyutim Irrusriagun,
24 suli atitqułiqsi nutauruamik iñuŋmik atipmatun atnuġaamik. Agaayyun iñiqsiruq
taavrumiŋa iñuŋmik ittuamik iŋmisun iłumutun nalaunŋaruałikunlu ipqiłikunlu.

25 Taatnaqługu sagluqsruŋaiġumuusi. Iłumutuuruami uqaqtuksraurusi avatmun,
takku ukpiqsriruaŋupluta atausriurugut timaani Christ-ŋum. 26 Qinnaŋniġupsi kil-
luqsautiginiaqasiuŋ. Siqiñiq nipipkaġniaqnagu qinnaksimaŋŋaqpich. 27 Tuunġaġmun
akiiłipkaġniaqasri. 28 Iñuk tigligaqtuaq tigligaŋġiġłi, aglaan sakkaġli atuġlugich argaŋni
sagluqisruŋaqani, aatchuutiksranikkumuuq inuqsriuqtuanun. 29 Uqautigiyumiñaitchiksi
atniummatiksraq aglaan uqautigilugu ikayuutiksraq sivutmuutiksrauluni. Tamatkuali
tusraaruat uqautipsitñik ikayuusriaqaġumuut. 30 Aliatchaktitaġniaqasiuŋ Irrusria
Agaayyutim. Taavruma Ipqitchuam Irrutchim nalunaitmiutchiġaasri Agaayyutmun,

tasuiñiaqtuam ilipsitñik taivrumani uvlumi. 31 Uumisugruaġutiqaqasi suli qinnaktaqasi
uumitchaktaġusi. Nipaalasruŋaqasi uqamaqłuutisuŋaqasiḷu, suli qanusripayaamik pigi-
itchualiqisuŋaqasi. 32 Aglaan iłuaqqutilusri piqpakkutilusiḷu avatmun. Natqigutilusri
avatmun, taatnatun Agaayyutim natqigutipmigaasri Christ-kun.

5

Iñuuniaġitchi Qaumami

1 Taatnamik tuvraqsiuŋ Agaayyutim suraġałha takku piqpagiplusri iḷiḷgaaġigaasri.
2 Piqpakkutiqaġitchi atlanun iñuŋnun maliġuaġlugu Christ-ŋum tuvraaksriutaa. Piq-
pagipluta qaiññiqsuq iŋmiñik Agaayyutmun tuqupluni killuqsautaiġukhuta. Taatna
pikami quyaliñiġaa Agaayyun taipkunatun ikipkaipḷutiŋ tuniḷḷaqtuqtuatun.
3 Agaayyutim iñugipmasri atlaliqiruksraunġitchusri qaayuġnaqtualiqilusriḷu. Kavi-
uqtuksraunġitchusri. Nalliatunniiñ nalaunŋanġitchuq ipqiqsitlutiŋ iñugiliutipkaqtuani
Agaayyutmun. 4 Uqautiqaqtuksraunġitchusri kanŋunaqtuanik suunġiḷaaniglu asriłiqu-
tiniglu. Tamatkua nalaunŋanġitchut ilipsitñi. Aglaan quyaraksraġigiksi Agaayyun.
5 Nalupqiginġiqsiuŋ una, Kiñaliqaa sayuŋaqaqtuaq iniqaġumiñaitchuq aŋaayuqautaakni
Christ-ŋum Agaayyutimlu naagaqaa iñuk qaayuġnaqtualiqiruaq naagaunniiñ kaviuq-
tauruaq. (Iñuk kaviuqtauruaq iḷumutun agaayyutiŋŋualiqirauruq.)
6 Kisumununniiñ iñuŋmun kinnipkaqasri imaiḷaakun uqautiŋiñik, atakkii pisigilugich
tamatkua Agaayyutim qinnautaa tikitkisiruq iñuŋnun tupiksriñġitchuanun ilaanik.
7 Taatnamik piqasriqsuutinasri iliŋitñi. 8 Iḷaatniimma ilipsipsuuq taaqtuamiitkalu-
aqmiruani, aglaan pakma qaumaġuqtusri Atanġuruakun. Taatnamik qaumautuiñaġu-
mausi iñuuniałipsitñi. 9 Pisigiplugu qauma Agaayyutmiñ iñuuniałipsitñi nakuuru-
aliqirusri nalaunŋarualiqiplusriḷu iḷumutuurualiqiplusriḷu. 10 Iḷitchuġituiñaqsiuŋ akuq-
tuyunaqtuaq Atanġuruamun. 11 Piqasriqsuutinasri iñuŋnun pigiitchualiqiruanun taaq-
tuami, aglaan satqummiqsigik tamatkua qaumamun. 12 Takku kanŋunaqtuq uqautigis-
raqtuniunniiñ iñuich nalunautchipḷutiŋ pigiitchualiqutiŋitñik. 13 Aglaan qaumam
satqummiqamigich iñuich pigiitchualiqutiŋich tarra qiñiġnaġaqtut. Tarra qanusri-
payaaq qiñiġnaqtuaq qaumamiittuq. 14 Taatnaqługu nipliġñiqsuq, itna,
"Siñiŋniaqpat! Itiġnaqsigaatin.
Makittin akunġatniñ tuquŋaruaniñ.
Christ-ŋumli qaggutiyumagaatin."
15 Qaunatqiaġiḷḷapiaġlugu qanuq iñuuniaqtilaaqsi, inġiġusri iñuktun isrumatuitchu-
atun aglaan iñuktun isrumaturuatun iḷiḷusri. 16 Savaaqallautaqaġniaġusri piviqaŋŋapsi,
atakkii iñuurugut uvluġiitchuani ugluvak. 17 Taatnamik inġiġitchi iñuktun isrumatu-
itchuatun aglaan kaŋiqsimmaaġiksiḷugu pisułha Atanġuruam. 18 Imiliqasri taaŋŋaġmik
atakkii qiłhuġniaġaasri, aglaan aŋalatittitchi Ipqitchuamun Irrutchimun [atakkii ka-
maksripkaġniaġaasri Agaayyutmik]. 19 Uqaġusri avatmun quyyatinik atuutiniglu
Iḷitqusriġiksuam aatchuutaiñik, atuġusri iġñallautamik uummatipsitñiñ Ataniġmun.
20 Ataramik quyyatigilugich supayaat Agaayyutmun Aapauruamun atqagun Atannapta
Jesus Christ-ŋum.

Tuvaaqatigiich

21 Kamakkutilusri avatmun pigilugu taluqsriłiqsi Christ-mik. 22 Nuliaŋuruasii, kamag-
isigik uisi kamaksripmatuntuuq Atanġuruamik. 23 Uiŋuruaq qaukłiġigaa nuliam, taat-
natuntuuq Christ qaukłiġigaa ukpiqtuaŋuruat. Ukpiqtuaŋuruat timigikkaŋi Christ-ŋum,
aasriiñ iliŋich anniqsuutiqaqtut ilaaniñ. 24 Atriḷugu ukpiqtuaŋuruat kamaksripmatun
Christ-mik taatnatuntuuq nuliaŋuruat kamaksriḷich uimiknik sułipayaaġmikni.
25-26 Uiŋuruasrii, piqpaksrisitchi nuliapsitñik, Christ-tuntuuq piqpaksriruatun ukpiq-
tuaŋuruanik tuqqutrikami iliŋitñik ipqiqsityaġukługich Agaayyutmun uqałhigun, suli
salummaqamiqich iġġuutiksraqtuġrikaagun imiġmik. 27 Christ-ŋum iŋmiñuktitchukkai

ukpiqtuaŋuruat kamanaqsiḷugich piññaqnaqsiḷugiḷḷu, taqsraqtaiḷḷugich imułuŋnauraiḷḷugiḷḷu suli salummaġlugiḷḷu qanusripayaamiñ pigiiḷisauruamiñ. Ukpiqsriruat ipqitchuksraurut patchisaiḷḷutiŋ. [28] Uiŋuruat piqpagiraksraġigaich nuliatiŋ timimiktun iḷiḷugich. Takku aŋun piqpaksriruaq nuliaġmiñik piqpaksriruq iŋmiñik. [29] Piitchuq aŋutmik uumiksriruamik timimiñik. Aglaan niġipchaġaġigaa qaunagiplugulu, taatnatuntuuq Christ-ŋum qaunagipmigai ukpiqtuaŋuruat. [30] Takku uvagullaa iḷaviñiġigaatigut ilaan timaan. [31] Agaayyutim makpiġaaŋani aglausimaruq, itna, "Taamna pisigilugu, aŋutim unitkisigaa aapaniḷu aakaniḷu piqasiutiluni nuliaġmiñun, tarra iluqatikaasrii atautchisun timinigutik." [32] Taamna uqałha Agaayyutim sagviġñiġaa kamanaqhuni nalunaqtuaŋuruaq, aglaan kaŋiqsigiga taavruma uqałhum uqaġitilaaŋa Christ-mik ukpiqtuaŋuruaniglu. [33] Aglaan uqaġipmigaasri, aŋutillaam piqpagiraksraġigaa nuliani piqpagipmatun iŋmiñik, suli nuliaŋuruam kamagilugu uiñi.

6

Iyaalugruiḷḷu Aŋayuqaallu

[1] Iḷiḷgaaŋuruasii, tupigisigik aŋayuqaasi Atanikun. Taamna nalaunŋaruq. [2] "Kamagilugik aapanlu aakanlu"—taamna sivulliupluni tillisauruq akiqsruutilik, itna— [3] "Piḷḷautaun itchumuuq ilipnun suli utuqqaliḷġataġutin iñuuyumuutin nunami." *Exodus 20:12*

[4] Aapauruasii, uumisuktualiqsitnagich qitunġasi, aglaan iñukkuksaqsigiŋ natqiksruutilugich suli isiḷġiqsuġlugich Agaayyutikun.

Savaktauruatlu Savaktiqaqtuatlu

[5] Savaktauruasii, tupiktausritchi tamatkunuŋa qaukłiġikkapsitñun nunami taluqsriḷikun kamaksriḷikunlu, savautillautapiaġlugich qanutitaŋaiḷḷusri savautriyumalaaqmatun Christ-mik. [6] Savautriḷḷautaġusi ataramik, aasriiñ quyalitñiŋniaqasri qaukłipsi takkuatniḷhiñaq, aglaan savaktiŋisun Christ-ŋum savaaqaġitchi pisułhanik Agaayyutim piyumalaaġlusri. [7] Tarraasriiñ savagitchi savaaqsi quviagilugu, savautripmatun Ataniġmun, iñuŋnik savautriñġitmatun. [8] Iḷisimatqugipsi kisupayaam akiḷiusriaqaġniałhanik atisriḷugu Ataniġmiñ savaallautaġmigun, savaktaaġruugaluaŋŋaġmi unniiñ qaukłiugaluaŋŋaġmi. [9] Qaukłiuruasii, taatnatuntuuq irrutisigiŋ savaktisri atisiḷugich. Aniqsraaqtusruŋaqnagich, iḷisimalugu Ataniqałiqsiptuuq qiḷaŋmi akiḷiqsuiñiaqtuaq atunim.

Aŋuyautnaŋa Agaayyutim

[10] Aqulliqsaami, sayaqaġitchi ukpiqsriḷipsigun Agaayyutmik suli tunŋasrimałipsigun saŋŋianun. [11] Atilugu iluqaan aŋuyautnaŋa Agaayyutim, makitalguyumuusriḷi qayuktitaġlugich pisaasruġmigautai tuunġaum. [12] Aŋuyanġitchivut iñuich timiqaqtuat, aglaan aŋuyaktugut akiḷḷiḷiqḷugich saŋŋiiñiglu pigiiḷiqiłhum atanġuruatlu pigiitchuat aŋalatchiruat iñuŋnik marrumani nunami, suli akiḷḷiḷiqḷugich irrusriqḷuiḷḷu siḷami. [13] Tarraasriiñ atuqsiuŋ aŋuyautnaq Agaayyutim qaisimaakkaŋa. Pigiitchuam uvlua tikitpan makitalguyumuusiḷi sayaktulusri. Aasriiñ aŋuyaguiġupsi makitasrugaaġisirusri. [14] Makitatitchi itqanaiyaġusri. Tapsiuraaġiksiḷusi iḷumutuuruamik, satqagutilusriḷu nalaunŋaruałiġmik. [15] Kamiktummaaġiksuatun iḷiḷusri quliaqtuaġilugu tusraayugaallautaŋa qiñuiññaqautriḷhum. [16] Ataramik atuqsiuŋ samġuaŋa ukpiqsriḷhum qamititchitḷaruaq ikualaruanik qaġruiñik pigiitchuam. [17] Atilugu nasrautaa anniqsuġiam, suli tigulugu Agaayyutim uqałha aatchuutaa Irrutchim, atriqaqtuaq savikpaktun aŋuyałipsitñi. [18] Iluqaisa tamatkua atilugich iŋiqsrułipayaapsitñi ikayuutaagun Ipqitchuam Irrutchim. Qaunagituiñaġusri qapiqtasuŋaqasri iŋiqsruutriḷipsigun ukpiqsriruanik nanipayaaq. [19] Uvvasuli agaayutiluŋa Agaayyutmun aatchuquluŋa uqaksramnik quliaqtuaquluŋalu kaŋiqsiñaqtillugu nalunaqtuaŋanik tusraayugaaġiksuam taluqsrautaiḷaakun. [20] Uqqiraqtigigaaŋa Agaayyutim isiqtauŋŋaġmaunniiñ. Agaayutitchi quliaqtuaquluŋa tusraayugaaġiksuamik taluqsrautaiḷaakun uqałiksraptun.

Paġlasuiqsaaġutit

21 Aglaan iḷisimatqupmigipsi qanuġitilaamnik. Tychicus-ŋum piqpagikkaqput
aniqatvut tuniqsimapluni savautriruaq Ataniġmun uqautiniaġaasri supayaanik
uvapkun. 22 Pisigiplugu taamna tuyuġigiga ilipsitñun iḷisimatquplusri
qanuġitilaaptiknik, suli ilaanun pitchuksaaquplusri.
23 Agaayyutimtuq Aapauruam suli Atanġuruam Jesus Christ qiñuiññaqaqtillisi piq-
pakkutiqaqtillusriḷu avatmun ukpiqsriḷikun. 24 Uvvatuq Agaayyutim iłuaqqutrisaa illi
iluqaŋitñun piqpaksriruanun Atannaptiknik Jesus Christ-mik tuniqsimaruanunlu isrua-
nunaglaan. Taatnatuq.

Paul-ŋum Tuyuutai Philippi-aġmiunun

1 Uvaŋa Paul aglaqatiqaqtuŋa Timothy-mik, uvagukaasiiñ savautripḷunuk Christ
Jesus-mik. Tuyuqtuŋa uumiŋa iluqaitñun ukpiqsriruanun Jesus Christ-mik Philippi-
miittuanun, taputiplugich qaukłiġruat ikayuqtitlu taamani. 2 Uvvatuq Agaayyutim
Aapagikkapta suli Jesus Christ savautikkamnuk iłuaqqutillaŋniaġlisi suli tutqiksillusi.

Paul-ŋum Agaayyutigai Agliqiruksrat Tuyuutmiñik

3 Iŋiqsruutipayaaqapsi Agaayyutiga quyaraġigiga 4-5 akuqtuiłiqsi tusaayugaamik
savaaqaqtitlugu ilipsitñi suli ilipsigun tusaaqqaaġatałłapsitñiiñaglaan. Taatnaqłuŋa
quviasullapiaqtuŋa iŋiqsruutrikama ilipsitñik. 6 Nalupqigiŋiḷḷapiaġiga una,
Agaayyutim aullaġniikkani ilipsitñi naatkisigaa aggiłiksraŋanunaglaan Jesus Christ.
7 Piqpagillapiaġipsi. Nalaunŋaruamik quviasuutiqaġumiñaqtuŋa nalupqigiŋitḷusiḷu,
atakkii ikayuġipsitŋa isiqtaułłamniḷu uqapsaaġutriłłamniḷu uqaqsittaaġviŋmi
tusaayugaaġiksuam iḷumutuuruaŋułhanik. Piqutigiplugu ikayuutiłiqsi uvamnik
akuqtuqasiutirusi Agaayyutim piḷiutaanik. 8 Agaayyutim iḷisimagaa qanutun
kimmutiqallapiałiġa ilipsitñik, iḷumun piqpagigipsi Jesus Christ piqpaksripmatun
ilipsitñik. 9-10 Uvva iŋiqsruutigipsi piqpaksritmuquplusi kaŋiqsiaġisaiññaquplugu
Agaayyun. Piksraqtaaqaġumuusri nakuuniqsrauruamik. Taatna pigupsi
ipqiññiaqtusi patchisaiḷḷusiḷu Jesus Christ aggiqpan. 11 Uvvasuliuna pitḷaniaġiksi
iḷumutuullapiaqhuni nakuuruaq savaaksraq, Jesus Christ kisimi pitḷapkakkaŋa,
iñuichaasiiñ kamaksruaqsiḷugu suli nanġaaqsiḷugu Agaayyun.

Iñuułiq Christ-ŋuruq

12 Aniqatiumaaŋ, iḷisimatqugipsi uumiŋa, atuumaruat uvamnun isiqtauŋŋaġma
siamittitkaat tusaayugaaġiksuaq. 13 Iluqatiŋ aŋuyyiuqtai Caesar-m atlatlu iñuich
maaniittuat iḷisimagaat isiqsiviŋmiiłiġa Christ-mik savautriłłapkun. 14 Aasiisuli isiq-
siviŋmiiłiġma iñugiatluktuat aniqatiutka tuniqsimalipsaaqtitkai Ataniġmun. Taat-
naqhutiŋ taluqsraitmuksaiñaqtut uqaġiłiksraŋagun Agaayyutim iqsiñġiḷḷapiaqhutiŋlu.
15 Aatai, iḷisimagitka iḷaŋisa quliaqtuaqałhat Christ-mik atakkii killuġigaatŋa suli
uqaalaplutiŋlu. Aglaan atlat quliaqtuaġigaat Christ iłuatlułiksraŋatnun iñuich.
16 Taapkuali quliaqtuaġigaat Christ piqpagipluŋa, atakkii iḷisimagaat Atanġuruamun
tuqłukkaułiġa uqaġitquplugu tusaayugaallautaq. 17 Atlatli iñuich siqñakutiqaqtut,
atakkii quliaqtuaġikamitruŋ Christ ipqiñġitchut aglaan killuġipluŋa isumaplutiŋ
iłuiḷḷiuqtitchukłuŋa isiqtaułłamni. 18 Suŋitchuq. Ipqitkisiŋŋaan naagaqaa siqñaku-
taugisiŋŋaan taatnaunniiñ quliaqtuaġigaat Christ. Taamna kamanallapiaqtuq. Quvi-
atchallapiaġaaŋa taavruma. 19 Aa, quyatuiñaġisiruŋa. Iḷisimagiga iŋiqsruutriłłap-
sigun uvamnik suli Irrusrian Jesus Christ-ŋum ikayuutaagun isiqsiviŋmiñ anitqiłik-
sraġa. 20 Niġiugaqallapiaqłuŋa suraġałipayaapkun qapiqpaŋapkaġumiñaitchiga Christ,
pitḷukługu uqaqsittaaġviksraġa tikitpan. Sumipayaaq, suvaluk pakma, uqaġuktuŋa
Christ-kun taluqsrautaiġḷuŋa suli kamaksruqugiga iñuŋnun Christ uvapkun, iñuutu-
iñaġuma naagaqaa tuqugisiñiġuma. 21 Atakkii, iñuuguma Christ-ŋuruq, aasiiñ tuquguma
quviatchakkisiruŋa. 22 Iñuuniaqtuiñaġuma savautipsaatlukkisigiga Christ. Aglaan
nalugiga nalliaknik piksraqtaaqałiksraġa. 23 Qanuġviiqsuŋa, Unitchukkaluaġiga manna
nuna piqatauluŋaasiiñ Christ-mi, taamnaasriiñ nakuaġitlukkayaġaluaġiga. 24 Aglaan
iḷitchuġigiga ilipsitñun inuġitilaaġasuli. 25 Nalupqigiŋitḷugu iḷisimagiga iñuuniapsaaġu-
raallałiksraġa iluqapsitñi, taatnaqłuŋa ikayutlasigipsi ukpiqsriłiqsi nakuqsitluuraqu-
plugu quviasuutigitluaqsipmiḷugu. 26 Atakkii iñuutluuraġuma suli utiġvigitqiḷgiññiġupsi
nanġautiksraqaġiksi Christ Jesus suli quyyatigilugu.

27 Supayaaq atuumaniaqtuqunniiñ, uvluġaġikpan iñuuniaġumausi kamagiyu-
miñaqsiḷugu tusaayugaallautam Christ-kun pitqutaa. Utlakkumiñaġniġupsi

naagaqaa uŋasikkisiñiġuma tusaayumagiga atipiaġataqhusri iñuutilaapsitñik atausriq sivuniġiplugu una. Tusaayumapmigiga qanutun sakuuktilaaqsi piqutigilugu ukpiqsriḷiq kaŋiqaqtuaq tusaayugaaġiksuami. [28] Tusaasukkigaptuuq uumiksripsitñun iqsipkaŋiḷiqsi. Taavrumuuna iḷitchuġigisigaat akiitkaqsiḷiqtiŋ aglaan ilipsi annaumałiqsi. Agaayyutim ititkisigaa taamna. [29] Agaayyutim iłuaqqutigaasi ukpiqsritḷasipḷusi Christ-mik suli nagliksaatlasipḷusi piqutigiplugu. [30] Iluqata aŋuyaqatigiiksisimarugut. Iḷisimagiksi taamna, atakkii qiñiġiksi qanuq nagliksaałiġa qaaŋiqsuami suli tusaaplugu nagliksaałiġasuli pakmapakunniiñ.

2

Christ Atchiksipkakkauruq suli Kamanaqsipkakkauruq

[1] Uvvaasiiñ akuqtuirusi uqałhiñik sayyiqsigikkaŋitñik ukpiqsriḷipsi naagaqaa uqałhiñik araaqtuqtigikkaŋitñik ilipsitñik. Aasiiñ nakuuruq iḷisimaruni Ipqitchuamun Irrutchimun atausriŋŋułłaptiknik suli piqpaksritḷasiłłaptiknik iłuaqqutritḷasiłłaptikniglu avatmun. [2] Iḷumun, quviatchaktitkaaŋa atausriŋŋułłapsi. Isummatiqaġupsi atautchimik suli piqpakkutigupsi avatmun kinilitkisirusi atautchimun. [3] Uqaviutiqasuŋaqasi ilipsitñik suli inillaktasuŋaqasi kamanaqsitḷugusi atlaniñ, aglaan isummatigilugich atlat kamanatluglugich ilipsitñiñ. [4] Ilipsitñułhiñaq piññaktaaqaġniasuŋaqasi aglaantuuq atlanun.

[5] Isumalusi Christ Jesus isumapmatun.
[6] Jesus Agaayyutauruq.
Aglaan kimmutiqaŋitchuq atriŋuniaġuni Agaayyutmi.
[7] Naagaunniiñ qutchigvigigaluakkani suksraallakkaa suunġiḷḷapiaqhuni iŋmiñun.
Ilaa aniruq nunamun atriqaqhuni iñuŋmik.
[8] Atchiksitḷullapiaqhuni iŋmiñun iñupayaaniñ aŋiġniġaaunniiñ tuqułiq—
tavrakii tuquruq atriliutipluni savvaqłuktitun sanniġutami!
[9] Taavrumuunnaqługu Agaayyutim kamanaqsipkaġaa
aasiiñ aatchuqługu atiġmik kamanatluktuamik atipayaaniñ.
[10] Iluqatiŋ Agaayyutim iñiqtaŋiñ kamaksruġniaġaat Jesus
itkisiŋŋaġmiŋ qiḷaŋmi nunamiḷu suli tuqusimagaluaŋŋaġmiŋ.
[11] Iluqatiŋsuli quliaġiniaġaat Jesus Christ kisimi atanġuniḷugu.
Taatnaqpatruŋ Agaayyun Aapauruaq nanġaqtauniaqtuq.

Ukpiqsriruat Ittut Qaumatun Nunam Iñuiñun

[12] Iḷauramaaŋ, tupigisuuluġniġipsitŋa sivuani piqataukama. Pakmaasiiñ uŋasikkaluaŋŋaġma ilipsitñiñ tupigitqiḷḷaŋniaqsitŋa. Uvluġaġikpan sakuuktuiñaġusi taluqsriḷikun sivuuqatiqaġusi iñuusitchi annautrauruat iñuutqusiaŋatitun anniqsułiksrapsitñunaglaan, [13] atakkii Agaayyun sayyiqsuqtigigiksi piyummasiqhusi suli savakkumasiqhusiḷu quyalikkaułiksraġmiñun. [14] Suraġałipayaapsigun uqapiḷusuŋaqasi naagaqaa qapiqtaiḷisuŋaqasi. [15-16] Ilipsiḷi patchisaitchumuusi Agaayyutim qitunġaġiliutikkaŋasi, iñuuniaqhusi akunġatni qaayuġniqiruatlu killuliqiruatlu ittuami taaqtuatun. Uvluġirraaġikmatun qiḷaŋmi iñuuniaġumuusi akunġatni iñuich quliaqtuaġutilugich iliŋich Agaayyutim uqałhiñik iñuupkaitḷaruanik. Taatnaġupsi quyagisiruŋa piqutigilusi Christ aggiqpan, iḷisimagiga sakuułiġma imaiḷaaġuni inġiḷha. [17] Aglaan, tuqqutaugisigaluaŋŋaġmaunniiñ quyałhiñauruŋa. Uvvasuli quviasuqatigigipsi iluqasi aatchuutigikkapsigun uvamnun ukpiqsriḷikun, atakkii aatchuqapsitŋa inuġikkamnik taatnatun savautriḷḷapiaqtusi Agaayyutmik. [18] Taatnaġlugu ilipsipsuuq quyayumuusi quviasuqatigiluŋalu.

Timothy-lu Epaphroditus-lu

[19] Atanġuruakun tuyuġiyumaaqsigiga qilamipayaaq Timothy ilipsitñun. Aasiiñ utiġumiñaġniqpan quviatchaktinniaġaaŋa uqautiaqsikpaŋa qanuq iñuuniałłapsitñik Agaayyutikun. [20] Atakkii piitchuŋa atriŋanik ilaan qaunakkiaġiksiksrapsitñik. [21] Iluqatiŋ

atlat isumaaluutigigaat sułiksraqtiŋ, iliŋich suqutiksriŋitmiut tusaayugaallautamik
Christ-kun. 22 Aglaan Timothy iḷitchuġianiksimagiksi tunŋavigiplugu ilaa, atakkii
ilaan iluqnauġvigiplugu quliaqtuaqałłi tusaayugaaġiksuamik atripḷugu iġñiq ikayuiruaq
aapamiñik. 23 Taatnamik tuyuġiłhiñaaġuġiga qilamillapiaq iḷitchuġianikkuma qanuq
uqaqsittaałłamni inillakpatŋa. 24 Aglaan tunŋavigillapiaġiga Agaayyun uvamnik qilami-
payaaq tikiḷhiñaaġułiksraġa Philippi-mun.
25 Utiqtitaksraġigiga Epaphroditus tuyuġigaluakkaqsi ikayuqupluŋa inuqsriułłamni.
Ilaalu uvaŋalu aniqatigiiksillapiaqtuguk savaqatigiikhunuk akiḷḷiḷiqsuqługich uumik-
sririt Agaayyutmik. 26 Aipkatqiaqsiiga aisuliqmipman ilipsitñun suli iłuiḷḷiuġutigiplugu
tusaałiqsi atniġñaġnipḷugu. 27 Atniġñallapiaqmipḷuniḷu tuquqayallapiaqhuni. Aglaan
Agaayyutim nagligiplugu sayyitqikkaa, ilaa nagliksripmatun uvamnik. Taatnaqługu
tuquniġumi iḷanayaġaa alianniułiġa pakma. 28 Taatnamik qilamipayaaq ilaa
aipkaġukkaluaġiga. Utitqikpan ilipsitñun ilaan quviatchaktinnayaġaasi aasiiñ iłuiḷḷiḷiġa
uqigḷipsaaġayalgitchuq. 29 Taatnaġlugu paġlayumagiksi quviasuutigillapiaġlugu
Agaayyutikun. Kamakkutiqaġlugich iñuich ilaatun ittuat, 30 atakkii suginġiqḷugu
iñuułłi savakhuni uvamnun tuquqqayaqhuniunniiñ. Savautigaasi ikayuqłuŋa ilipsi
piyumiñaisapsitñik.

3

*I*ḷumun Nalaunŋaruałiq

1 Aqulliulugu, iḷauramaaŋ, uqautigisukkaġa una: Quviasuutigisiuŋ Atanġuruaq
Agaayyun. Alġaqsruutinŋuliġumiñaitchipsi tamatkuniŋa tuyuutimnik
ilipsitñun sivuani, atakkii tusaatqiḷgitchupsiuŋ annaumapkaġaasi. Itnauvva:
2 qaunakkiaġigitchi tamatkunakŋa iñuŋniñ pigiitchuaniñ siqupsiḷhiñaqtuaniñ
timimik qipmisun iḷipḷugich. Iliŋich iḷisautriraqtut nalunaitŋutaqaqtuksraunipḷusi
timipsitñi qitunġaġiliutipkaġukkupsi Agaayyutmun. 3 Aglaan uvagut iḷumun
qitunġaġillapiaġaatigut Agaayyutim pisigisruŋaqnagu timivut nalunaitŋutchiġñiḷugich.
Agaayyuvigigikput Agaayyun ilaan irrusianik ikayuqtiliqhuta suli nanġaġikput
Christ Jesus iñuugutiqaqtitchiruaq nutaamik. Ukpiqsriyumiñaitchugut qaałhiñakun
annautiniaġniḷuta. 4 Aglaan uqaviutigikpatruŋ anniqsułiqtiŋ tupiksriḷutiŋ qaałhiñakun
tavra uqaviutigitlukkayaġiga, itna, 5 nalunaitŋutchikkauruŋa tuvraqługich Jew-
ŋuruat atuiraġiłhat tallimat piŋasut uvlut atuumaanikmata. Israel-aaŋullapiaqtuŋa
aniḷipkun, iñuguqatauplupluŋa Benjamin-naġmiuni, auga avuiḷaaq Hebrew-piaġataq.
Tupiksriruŋa tillisipayaaŋitñik Jew-ŋuruat maliġutaksraŋata Pharisee-ŋupluŋa.
6 Piyummatiqaqpaitḷuŋa iłuiḷḷiuqtitchiruŋaunniiñ ukpiqtuaŋuruanik. Iñuk
nalaunŋaruałhiñaupman tupigilugich maliġutaksrat kia-unniiñ patchisigiyumiñaitkaa.
7 Suraġałipayaatka kamanallapiaġaluaqtuatunniiñ uvamni sivuani —pakmapak
ayaliġitka atakkii anniqsułiksramnun tunŋavigisukkiga Christ kisian. 8-9 Iḷumun
ayaktuiñaliġitka. Supayaat tamatkua saplułhiñaġaatŋa iḷitchuġiłiksraŋaniñ Christ
Jesus-ŋum. Pakma iḷitchuġisullapiaġiga ilaa Ataniġiliutiłiksraŋagun. Suapayaaqsuli
isummatigiliutigiga sumun atuġumiñaitḷugu pakmaaglaan inuġitlukkiga piqałiksraġa
Christ-mik piqasiutiluŋa ilaani. Tavrakŋaaglaan isumatigiŋaiqsuŋa uvamnik
nalaunŋasiyumiñaġluŋa sivuġaani Agaayyutim tupigiuraałhiñaġlugu maliġutaksraŋa,
aglaan tunŋavigiliutigiga Christ kisian anniqsuqtiksraġa. 10 Pakma iḷitchuġisukkiga
Christ suli saŋŋia aŋipkairuaq ilaanik tuqułiġmiñ, suli nagliksaaqtitauluŋa ilaatun,
tuquyumaluŋa ilaatun. 11 Nalupqigiŋitchiga iñuułiġa Christ-kun aŋitqikkisipḷuŋa
tuqułiġmiñ.

Aqpaqsrułiq Akimasaqtuni

12 Uqautigiyumiñaitchiga atriḷiutianiŋniḷuŋa Christ-mi naagaqaa ataramik iñuut-
lasiḷuŋa Christ-tupiaġataq. Aglaan sakuuktuŋasuli Christ-tun iḷisaiñaġukłuŋa iñuuni-
aġumiñaqsipḷuŋalu ilaatun. 13 Iḷauramaaŋ, iḷisimaruŋa taatnaiḷiŋisilaamniksuli. Atausiq

pisullapiaġiga, piiguġukługu itchuułiġa aglaan iḷisukłuŋa Christ qanuq itqukpaŋa.
14 Christ-ŋum iḷitchuġipkaġaaŋa qanuq piqasiutiłiksrapkun iŋmigun. Atripḷugu aq-
paqsruqtuaq sakuullapiaqhuni piññaktaaksraġmiñun uvaŋaptuuq sakuullapiaqmiuŋa
iḷisukłuŋa ilaatun. Agaayyutim iŋmiñik tuqłuġaaŋa taatna iñuuniaqupluŋa. 15 Iluqata
nauŋaniksimaruaguut ukpiqsriḷiptigun piqasiutipluta Christ-mi taatnaptuuq isumma-
tiqaqta atautchimik Christ-kun. Aglaantuuq atlakun isummatiqaġupsi Agaayyutim
kaŋiqsipkaġisigaasi taavrumiŋa. 16 Pakma una inuqnaqtuq. Sivutmuktuiñaqta piqatig-
ilugu Christ aullaġvigianikkaptigun.
17 Iḷauramaaŋ, iñuuniaġitchi iñuuniałłaptun iḷisaaqaġusi tamatkunakŋa maliġutchiru-
aniñ iñuuniałłamnik. 18 Atakkii piqaqtuq atlanik maliġutchisuŋitchuanik Christ-
mik—uqautigianikkamnik ilipsitñun aasiiñ alianniuqtitluŋa isummatigiaqsikapkich—
akiḷḷiḷiqsuiruat Christ-ŋum tuqułhanik. Piqasiutiniuraqmiñatiŋlu ilaanun. 19 Timitiŋ
aanġuaġiliutiplugich agaayyutitun. Kamagiliutiplugichunniiñ savaatiŋ kanŋugirak-
sraġaluatiŋ, aasiiñ aqulliqsaaŋatni uvlut piqatauyumiñaitchut Agaayyutmi atakkii isum-
matigiłhiñaqługu iñuuniałiqtiŋ maani nunami. 20 Aglaan iluqaptiknun atlaullapiaq-
tuq. Isummatigiraġigikput Agaayyun nayuqtigiplugu, niġiugaqaqhuta anniqsuutrimik
kisianiñ ilaaniñ, aasiiñ taamna anniqsuutri ittuq ataniq Jesus Christ. 21 Ilaan simmiġisigai
sayaitchuatlu tuquraġaqtuatlu timivut atriḷiutilugich iŋmi kamanaqtuamun tuquyu-
miñaitchuamun timimiñun. Taatnaġumiñallapiaqmipḷuniḷu atakkii aŋalatchipḷuni su-
payaanik tavra piuq.

4

1 Iḷauramaaŋ nakuaġillapiaġipsi suli inuġiplugu piqataułiksraġa ilipsitñi. Quviatchak-
titkipsitŋa suli piqpagnapiaqtusi uvamnun. Taatnaqhusi napammaaġigitchi Atanikun
itqaġilugu qanutun uvamnun piqpagiłiqsi.

Alġaqsruutit

2 Uqautisukkikka aġnak atiqaqtuak Evodia-mik suli Syntyche-mik: Nutaami
iñuułiġmi Christ-kun qanaaġumiñaitḷutik suli iḷannaġiiksitqikhutik. 3 Iḷannamaaŋ
tuniqsimaplutin, iŋiqmigikpiñ ikayuquplugik taapkuak aġnak savaaqaqtuak
sakuukhutik siamitchiñiaqhutik tusaayugaaġiksuamik piqatigipluŋa sulipsuuq Clement-
lu savaqatitkalu; Agaayyutim itqaġigai iluqaisa atqich aglausimaruat makpiġaaŋiñun
iñuułhum.
4 Nipliutigianiksimakkaġa sivuani nipliutigitqiḷgitchiga, itna, Quviasuutigisiuŋ
ataramik iñuułułiqsi Christ-mi. 5 Ki, iñuich iḷitchuġilitruŋ Christ ilipsitñi
iłuaqqutriḷḷapsigun iluqaitñun iñuŋnun iŋmiguaŋiḷḷapsigunlu. Ataniq Agaayyun
qanittuq ilipsitñi. 6 Taatnaġusi isumaaluutiqaġumiñaitchusi sumik, aglaan
iŋiqsruutigiłhiñaqsiuŋ. Uvva, iŋiqsrułłapsitñi uqautilugu Agaayyun inuġikkapsitñik
suli quyalugu ataramik kiggusiaqaqapsi. 7 Agaayyutim tutqiksitkisigai isummatisi
atakkii taamna qiñuiññaq kamanatluktuaŋuruq kaŋiqsiḷiġmiñ. Agaayyutim uummatisi
qiñuisaaqtitkisigai isumatuiñaqtillusi Christ-mik tunŋagupsi ilaani supayaakun.
8 Aqulliuplugu, isummatigigupsiuŋ iḷumutuuruaq kamanaqtuaġlu nalaunŋaruaġlu
ipqitchuaġlu iłuaqnaqtuaġlu, suli isummatigigupsigich nakuuruat atlani, suli itqaġilugu
quyasuglugu Agaayyun nanġaġlugulu, tavra tutqikkisirusi Agaayyutmi. 9 Uvamniñ
iḷisaaqaqtusi Christ-mik akuqtuaġiplugu ilaa iñuułipsitñun, tusaaplugu suli qiñiqługu
qanuq tunŋałiġa Atanġuruami supayaatigun. Iḷisimagupsiuŋ ilaa minġuiqsiaġvigilugulu
uvaptun, Agaayyun qiñuiqsitchiruaq uvaptiknik nayuutigisiruq ilipsitñi.

Quyyatit Aatchuutitigun

10 Quviasullapiaqtuŋa ikayutqikapsitŋa ikayuqqaaqłuŋa sivuani. Taatnaqługu
nanġaġukkiga Ataniq. Iḷumun ikayuanikkaluaġipsitŋa aasiiñ iḷitchuġigiga piviqanġiḷiqsi
ikayuiḷiksrapsitñik uvamnik taimakŋaaglaan. 11 Uqautigiŋitkiga taamna pisigilugu
inuqsriułiġa. Iḷitchuŋa pisuiqsimaatlasripḷuŋa piqaġisiŋŋaġma aŋiruamik naagaqaa

mikiruamik. 12 Iḷisimagiga iñuuniałiq inuqsriuqłuŋa naagaqaa susuksiiŋitḷuŋa.
Iḷitchuġipmigiga iñuuniałiq ukpiqsriḷikun susuksiiŋitkuma naagaqaa niġisukkuma.
13 Iñuuniałhiñauruŋa supayaakun ikayuqsiġḷuŋa Christ-mik saŋŋisipkairuamik
ukpiqsriḷimnik.
14 Naagasuli iłuaqqutigipsitŋa ikayuqłuŋa iłuiḷḷiułłamni. 15 Iḷauramaaŋ Philippi-mi,
iḷisimallapiaġiksi quliaqtuałiġa tusaayugaallautamik Macedonia-mi tavrakŋaasiiñ
aullautiplugu atlanun nunaaqqiñun. Taavapkunani uvluni kisipsi ukpiqtuaŋuruasi
qaitchirusi maniŋñik uvamnun. Quyyatigigiga taamna. 16 Thessalonica-miitnama
tuyuqtusi inuġikkamnik akulaiqḷugu. 17 Uvvaasiiñ niġiunġiḷḷapiaqtuŋa atlanik
aatchuusiaksramnik ilipsitñiñ. Aglaan niġiugigiga Agaayyutmun piḷiusiaqałiksrapsitñik
iłuaqqutriḷḷapsigun uvamnik. 18 Iḷisimatquplusi akuqtuġitka tuyuutipayaasi
Epaphroditus-kun. Inuqsranġiḷḷapiaqtuŋa sumik. Aatchuutigikkasi uvamnun
iḷumun aatchuutigigisi Agaayyutmun. Agaayyutim quyaginiaġaa taamna. 19 Aasiiñ
Agaayyutigikkaġma qaitchigisigaasi iñugiaksiḷḷapiaġlugu supayaamik inuġikkapsitñik
Jesus Christ-kun. 20 Agaayyutvut Aapauruaq kamagikkauli taimuŋaaglaan. Taatnatuq.

Paġlasuiqsaaġutit

21 Nayaaŋŋaġitkaguuq iluqaisa ukpiqsriruat iñuuqatauruat Christ-mi, taatnatuntuuq
ukpiqtuat nayuqtima tuyuġaasi nayaaŋŋamik. 22 Iluqatiŋ ukpiqsriruat tuyuqmigaasi
nayaaŋŋamik pitḷukhutiŋ tamatkua Caesar-m savaktai ittuat.
23 Jesus Christ-ŋum iłuaqqutaa nayuutiyumauq iluqapsitñi.

Paul-ŋum Tuyuutai Colossae-ġmiunun

1 Uvaŋa Paul. Uqqiraqtigigaaŋa Jesus Christ-ŋum pisułhagun Agaayyutim. Aglaqa-
tiqaqtuŋa aniqatiptiknik Timothy-mik. 2 Tuyuġigikpuk una tuyuun Agaayyutim
iñuŋiñun Colossae-miittuanun tuniqsimaruanun aniqatiunun Christ-kun. Uvvatuq
Agaayyutim Aapagikkapta iłuaqqutillaŋniaġlisi suli tutqiksillusi.

Quyyatit Agaayułiġmi

3 Quyagikpuk Agaayyun aapagikkaŋa atannapta Jesus Christ-ŋum agaayyutita-
payaaqapsi, 4 takku ukpiqsrirusri Christ Jesus-mik suli piqpaksripḷusriḷu iluqaitñik
ukpiqsriruanik. Taamna tusraagikpuk ilipsigun suli taatnaqhunuk quyagikpuk
Agaayyun. 5 Piqpaksriñiqsusri ukpiqsriruanik piqutigiplugu niġiugaq pigikkaqsi,
taamna tuvvaumaruaq qiḷaŋmi. Taamna niġiugaq pigiliutiqqaaġiksi tusraakapsiuŋ
iḷumutuuruaq tusraayugaallautaq. 6 Tusraayugaallautaq quliaqtuaġikkauruq ilipsitñun
iñuŋnunlu nanipayaaq. Aglaan tusraaqqaaqapsiuŋ tusraayugaallautaq simmiaqsiñiġaa
iñuuniałhat iñuich suli iñuuniałiqsipsuuq, aasriiñ iḷitchuġigiksi iłuaqqutriḷha Agaayyu-
tim kaŋiqsipḷugu iḷumutun. 7 Tusraagiksi tusraayugaallautaq tumigiplugu Epaphras.
Aniqatigigikpuk Christ-kun piqpagikkaqpuk, atakkii tuniqsimaruaq savaqatigigikpuk
Christ-kun. 8 Epaphras-ŋum uqautigaatiguk Ipqitchuamun Irrutchimun piqpaksrip-
kaġnipḷusri atlanik iñuŋnik.

9 Taatnamik taimakŋa uvlumiñ tusraalġatałłaptikniñaglaan taavrumiŋa agaayyu-
tituiñaġipsigiñ. Iŋiqsruutigiptigiñ Agaayyutmun kaŋiqsipkallapiaquplusri Agaayyu-
tim pisułhanik, suli isrumatusipkaquplusri kaŋiqsipkaquplusriḷu ilitqusriġiksuaġmi-
gun, 10 suli agaayyutiplusri agaayyutikuałiqsi Agaayyutmi quyaqnaquplugulu, ataramik
savaallautaqaquplusri suli iḷitchuġisaiñaquplugu Agaayyun, 11 suli agaayyutigiplugu
Agaayyutmun sayaksritquplusri kamanaqtuakun saŋŋiagun, igḷututlaquplugu sak-
iqnapayaaq anuqsrułikun quviasuutikunlu, 12 suli agaayyutiplusri quyyatiqaquplusri
ataramik Agaayyutmun atakkii piqasiutipkaqtusri atlanun ukpiqsriruanun iñuuru-
anun Agaayyutmi, iñuupmatun qaumami. 13 Agaayyutim annautiniġaatigut saŋŋianiñ
taaqtuam, aasrii tikiutipluta aŋaayuqautaanun piqpagiraġmi iġñiġmi. 14 Taavruma
Iġñiŋan Agaayyutim satuġniġaatigut Agaayyutmun natqigutitquplugich itqaumayu-
miñaiġḷugich killuqsautipayaavut.

Christ Kamanaġniqsrauruq

15 Christ atrigigaa qiñiġnaitchuam Agaayyutim inŋaniktuam supayaaq iñiqtau-
galuaqtitnagu. 16 Christ atrigigaa Agaayyutim atakkii ilaagun supayaat iñiqtau-
rut qiḷaŋmiittuat suli nunami, supayaat qiñiġnaqtuat qiñiġnaitchuatlu suli aŋalatit
saŋŋiqaqhutiŋ marrumani nunami siḷamiḷu. Agaayyutim iñiġniġai supayaurat ilaagun
supayaanun kamanaksruquplugu ilaa. 17 Christ inŋaniktuq sivuani iñiqtaupayaaq-
tuam. Suapayaaq itchugaaqtuq Christ-kun. 18 Christ niaquġigaa timim; taamna
timi ukpiqtuaŋuruapayaaŋuruq. Christ-ŋum iñuułiqaqtitkai ukpiqtuaŋuruat aŋip-
kaqqaaqsimapluni tuquŋaruaniñ iñuupluni taimuŋa. Taatnaqhuni Christ pitñiqsrauruq
supayaani. 19 Agaayyun sivunniġñiqsuq iluqnauġuni iñuusukhuni ataramik iġñiġmiñi.
20 Agaayyutim iḷauraaġiiksitqugai iŋmiñun kisupayaat nunami siḷamiittuallu Christ-kun
piiqtuakun Agaayyutim qinnautaanik maqipkaqamiuŋ auni tuqupluni sanniġutami.

21 Ilipsi, itkaluaqtuani uŋasriktusri Agaayyutmiñ iñuuniaqhusri killuqsautipsitñi,
uumigiplugu Agaayyun. 22 Aglaan pakma Christ-ŋum iḷauraaġiiksinniġaasri Agaayyut-
mun tuqułiġmigun sanniġutami, aasriiñ tikiutriruq ilipsitñik Agaayyutim sivuġaa-
nun killuqsautaiqhusri pasiñaġumiñaiqhusriḷu. 23 Tikiññiaqtusri taimuŋa ukpiqsritu-
iñaġupsi payaŋaiġusri nuktinnaġumiñaiġusri suli tigummitqiaġikkupsiuŋ niġiugikkaqsi

tusraakapsiuŋaglaan tusraayugaaġiksuaq. Taamna tusraayugaaġiksuaq quliaqtuaŋuraqtuq iñupayaanun nanipayaaq. Aasiiñ uvaŋa Paul uqqiraqtigigaaŋa uuma tusraayugaaġiksuam.

Paul Savautriruq Ukpiqsriruanik

24 Quviasuktuŋa igḷutuqapku sakiqnaq pisigiplusri. Nagliksaaqtitaukama timipkun
Christ nagliksaaqmatun piuŋa. Taatnamik quviasuktuŋa naarrusiqapkich Christ-
ŋum nagliksaaġniŋi pisigiplugich ukpiqsriqiruaŋuruat, tamatkua timigikkaŋi.
25 Aullaġniikamaaglaan savautriḷiġmik Agaayyutim uqqiraqtautqugaaŋa ukpiqsriruapayaanun. Taatnamik tiligaaŋa quliaqtuaġutitquplusri tusraayugaaġiksuapayaamik.
26 Taamna tusraayugaaġiksuaq nalunaqtuaŋuruq Agaayyutim iriqsimakkaŋa
imakŋaqaŋa iŋiḷġaasaaq. Aglaan pakma sagviġñiġaa ukpiqsriruanun. 27 Agaayyutim
iḷitchuġitqugai qanutun kamanaqtigiplutiŋ nalunaqtuat iñupayaanun, taputiplugich
Jew-ŋunġitchuat. Unauvva nalunaqtuaq—Christ iñuuruq ilipsitñi Jew-ŋunġitchuani,
aasiiñ niġiuganiktitlusri iñuułiksrapsitñik Agaayyutim kamanautaani. 28 Taamna
Christ quliaqtuaġigikput iñupayaanun, alġaqsruqługu suli iḷisautiplugu kisupayaaq
iḷisimatilaaptiktun. Iñupayaaq ukpiqsriruaġuqugikput Christ-kun iḷiḷuni iñuguqtuatun.
29 Tarra taamna sakuugutigigiga pisuqtilaamni, saŋŋiqaqłuŋa Christ-ŋum sayyiutaanik
savaktuamik uvamni.

2

1 Iḷisimatqugipsikii qanutupiaq sakuuktilaamnik ilipsitñun tamatkunuŋalu Laodicea-
miittuanun suli iluqaŋitñun qiñiqsimaitchuanun uvamnik. 2 Agaayyutimtuq
pitchuksaallaŋniaġligich piqatigiiḷhatigun piqpakkutiłikun, suli nalupqigiŋaiġḷugu
kaŋiqsiḷḷautaqtilligich nalunaqtuaŋanik Agaayyutim. Unauvva nalunaqtuaq
Christ-ŋuruq. 3 Christ-ŋum kisimi kaŋiqsimapkaġai iñuich Agaayyutmik,
iluqaanik iḷisimaraksraŋatnik Agaayyutikun. 4 Uqautigipsi taavrumiŋa, kiñaunniiñ
kinnipkaġniaqani uqallautaqtuanun uqautilusri saglunik. 5 Uŋasrikkaluaŋŋaġma
ilipsitñiñ piqatauruŋa irrutchipkun. Iḷisimagiga atausiŋŋułiqsi suli ukpiqsriḷiqsi
payaŋaiqhusri Christ-mik. Taatnamik quviasruktuŋa.

Iñuullapiaġatałiq Christ-mi

6-7 Ukpiqsriaqsirusri Christ Jesus-mik ataniġmik, ki iñuuniaġitchi tunŋaviqałhiñaġlugu
ilaa, kaŋiñigusri Christ-mi nappaġusriḷu ukpiqsriḷłapsigun, ukpiqsriḷiqsi saŋŋisi-
saiñaġlugu iḷisauttusriusriapsigun ulipkaulalusriḷu quyałiġmik. 8 Qaunagititchi, kimun-
unniiñ alapisaaqtinnasri iḷisauttutitigun suli imaiḷaatigun iñipchaqtitauruatigun. Taat-
natchich iñuich iḷisauttutiŋich iñuknitŋaqtaurut suli ittut aŋalarrutaiñiñ siḷam, un-
niisuli iḷisauttutiŋich Christ-mitŋaqtaunġitchut. 9 Uvvatakku iluqaġmi Agaayyun
iñuuruq inuqsraŋaiqhuni Christ-mi, amiami ilaan timaani. 10 Uvvasuli ataus-
riŋŋuqatigikapsiuŋ Christ ilipsipsuuq piqaqmiusri iñuułiġmik Agaayyutitŋaqtauru-
amik ilipsitñi. Christ kamanaġniqsraupluni atanġuruq aŋalatipayaaniñ suli saŋŋiñiñ.
11 Aasriisuli atausriŋŋuqataukapsi Christ-mun, nalunaitŋutchiqsaurusri liilaa. Nalu-
naitŋutchiqsaunġitchusri timipsitñi maliġutlugu Jew-ŋuruat piłhusikaaŋat aglaan nalu-
naitŋutchiqsaurusri uummatipsitñi. Christ-ŋum nutaqtitkaasri piiqḷugu kaŋiġruaq-
taqsi ilipsitñiñ. 12 Paptaakkaukapsi kaŋiġruaqtaqsi iḷuviqatauruq Christ-mi, aasriiñ
saŋŋian Agaayyutim aŋipkaġaasri nutaamun iñuułiġmun takku tunŋaplusri saŋŋiru-
amun Agaayyutmun aŋitqiktitchiruamun Christ-mik iñuułiġmun. 13 Ilipsi tuquŋagaluaq-
tuani killuqsautipsigun iñuuniaqhusri timim kimmutaagun, aglaan pakma Agaayyutim
aatchuqhusri nutaamik iñuułiġmik piqatautlasrigaasri Christ-mi. Suli natqigutigaasri
iluqaitñik killuqsautipsitñik. 14 Suliasriiñ piiġaa aglausimaruaq akikŋaqtauruaq uvaptik-
nun. Aglausimaruam uqautigigaa maliġutchiñġiḷiqput Agaayyutim iñuuniaqurrutaiñik,
akikŋautiġuqługu uvaptiknun. Agaayyutim tiguniġaa taamna aglausimaruaq aasriiñ
kikiaktuutiplugu liilaa sanniġutami. Taavrumuuna piiġai killuqsautivut. 15 Aasriisuli

Christ tuqukami akimaniqsuq iluqaitñiñ aŋalatipayaaniñ nanipayaaq suli saŋŋiiñiñ siḷam. Christ-ŋum qiñiqtinniġaa kisupayaamun saŋŋiqatluktilaani iliŋitñiñ.
16 Aŋŋua kisumununniiñ atanniqsinniaqasri niġikkapsigun naagaqaa imikkapsigun
unniiñ niġiqpagvikaapsigun naagaqaa niġiqpagvikaatigun tatqiḷitqikman naagaqaa
minġuiqsiaġviksigun. 17 Taatnatchich iñuuniaqurrutit Christ-ŋum taġġaġigai. Tikkuaġu-
taułhiñaġniqsut Christ-mun ilaan aggiġñiałhanunaglaan. 18 Uqautipkaġniaqasri kil-
luqsaġniḷusri. Taatnatchich iñuich atchiksuatun iḷipḷutiŋ putlatuniqsut israġuliŋ-
nun ataramik uqaġiplugich qiñiqquuraakkatiŋ. Qutchigillapiaqtut iŋmiknik atakkii
iñuknitŋaqtaupluni isrummataat. 19 Taatnatchich iñuich inŋaiqsuaŋurut Christ-mi.
Christ niaquuruq liilaa ukpiqsriruat timigigai. Iluqaġmiŋ ataruat niaqumun napyaati-
gun nukiktigunlu aglisuurut atautchikun, Agaayyutim aglipkaqługich.

Tuqułiġlu Iñuułiġlu Piqatigiplugu Christ

20 Christ tuqupman tuquqataurusri Christ-mi. Taatnamik aŋalatiŋaiqsuksrau-
rusri tamatkunuŋa aŋalarrutaiñun saŋŋiiñunlu siḷam. Suvaatami tupigivisigik iñu-
uniaqurrutit, itnaqsimaruat, 21 “Niġiñiaqnagu taamna, uuktuaġniaqnagu, aktuġni-
aqnagu.” 22 Iluqatiŋ tamatkua iñuuniaqurrutit atuġumiñaitchut, atakkii iñuich
piḷiaġigaich. Tamatkua iñuuniaqurrutit tunŋaviqałhiñaġniqsut iñuich tillisiŋitñun
iḷisauttutiŋitñunlu. 23 Itkaluaqhutiŋ nalaunŋaruatun iñuich putqataqtitlaplugich suli
ilitqusiqaqhutiŋ atchiksuatun suli anasiñŋuqsaqtitlugich timiŋich pigiplugich kil-
luqsautiŋich, aglaan tamatkua iñuuniaqurrutit sumun atuġumiñaitchut. Tupiksriḷha-
tigun tamatkua iñuuniaqurrutit iñuum piiġumiñaitchaa pigiitchuaq kimmutaa timim.

3

1 Aŋitqiqataurusri Christ-mi. Taamna taatniitpan ilipsitñi, kipiġniuġutigituiñaqsigik
pakmaniittuat, Christ-ŋum irviani, aquvititaupluni taliqpiani Agaayyutim.
2 Isrummatigituiñaġlugu iñuułiqsi Agaayyutmi. Isrummatigisuŋatnagich nunam
pigikkaŋi. 3 Ilipsi tuquruatun iñuktun ittuani atuiñġiqsusri atuġuugaluakkapsitñik.
Pakma nutaamik iñuułiqaqtusri piqatigiplugu Christ iriqsimaruaq Agaayyutmi. 4 Christ
iñuułiġikkaqput qiñiqnaqsikpan ilipsipsuuq qiñiqnaqsiqatiginiaġiksi, piqataulusri ilaan
kamanautaani.

Utuqqauruaq Iñuułiq Nutauruaġlu

5 Taatnamik tuqqutchigik iluqaisa kaŋiġruaqnitŋaqtauruat ilipsitñi. Isrummatigisitchi
ilipsitñik tuquruatun kimmutaiġḷugu qanusripayaaq sayuŋałiq, qanusripayaaq qaayuġ-
naqtuaq, kimmutiġniqḷuk, suli kaviuġutiłiq. Amiami, iñuk kaviuqtauruaq atlat sul-
liñauraŋitñik aanġuaqtuqtauruq. 6 Tamatkunuuna Agaayyutim qinnautigai iñuich tupik-
sriñġitmata ilaanik. 7 Sivuaniqaŋa killiqisruugaluaqmiruasri taatnatun iñuuniaqapsi
killuġmi. 8 Pakmapak piiqsigik iluqaisa tamatkua, qinnaun, qiniġun, kipinŋuqsriḷiq,
uqaġniqłuutriḷiq, qaayuġnaqtuanik uqaqałiq, 9 suli sagluqqutinġiġusri avatmun. Atakkii
aŋalataġinġiġaasri iñuuniałiġruapsi savaaqtuummaġmi, mattaqmatun atnuġaaġruaq.
10 Pakma iñuuniałiqsi nutaaġuqtuq, atipmatun atnuġaatchiamik. Agaayyutmun nutaqtil-
lusri iḷitqulusri ilaatun. Tarraasriiñ iḷitchuġipsaaġniaqtusri Agaayyutmik iñiqsirigikkap-
sitñik. 11 Iñuich nutaaġuqamiŋ Christ-kun Jew-ŋunġitchuatlu Jew-ŋuruatlu, nalu-
naitŋutchiqsittuatlu timimikni nalunaitŋutchiñġitchuatlu, sumikŋaqtuatlu satkuliqiru-
atlu Scythians-tun, savaktaaġruuruatlu savaktaaġruunġitchuatlu atlagiiñġiqsut. Christ
qaukłiullapiaqtuq tamatkunakŋa iluqaitñiñ suli iñuupluni iluqaitñi iñugikkaġmiñi.
12 Agaayyutim piksraqtaaġigaasri piqpagiplusri. Taatnamik iñuk atipmatun at-
nuġaatchiamik ilipsi piqpakkutisitchi avatmun, iłuaqqutilusriḷu, atchigusriḷu, ag-
gaŋaiḷḷusriḷu suli igḷutuutilusri. 13 Anuqsrutilusri avatmun suli natqigutisrimaaġusri
nalliqsi uqaqtuyaaqpan akitñaġusri. Natqigutriḷusri atriḷugu Agaayyun natqigutrip-
matun ilipsitñik. 14 Una pitḷuktuaq iluqaitñiñ, piqpakkutituiñaġitchi avatmun. Atakkii
piqpaksriḷhum atausriŋŋuumapkallapiaġai iñupayaat. 15 Ki qiñuiññaŋan Christ-ŋum

aŋalataaġlisigik uummatisri isrummatisiḷu. Agaayyutim iluqasri atausriŋŋuqtitkaasri
iñuuqatigiiquplusri qiñuiññaqaġusri avatmun. Aasiiñ ataramik quyyatiqaġitchi.
16 Ataramik isrummatigisigik iluqaisa Christ-ŋum iḷisauttutai suli ikayuutilusri avatmun
kaŋiqsiḷiksraŋatigun iḷisauttutit, pitchuksaaġutigilugu avatmun puqiḷikun, atuġusri
psalms-nik atuutiniglu suli quyyatiqaġlusi Agaayyutmun piqutigilugu iłuaqqutaa.
17 Qanusripayaamik savakkupsi naaga uqaġupsi, atuumaruksrauruq atqagun atanġum
Jesus-ŋum quyyavigilugu Agaayyun aapauruaq Christ-kun.

Iñuuniaqatigiiḷiq Nutauruakun Iñuułikun

18 Aġnauruasii, kamagilugich uisi, atakkii taamna nalaunŋaruq Agaayyutmi.
19 Uiŋuruasii, piqpagilugich nuliasri aggaŋairrutilugich. 20 Iḷaalugruuruasii,
tupigilugich aŋayuqaasri supayaatigun. Taamna quyaqnaqtuq Agaayyutmi.
21 Aapauruasii, uumitchaqusaasuŋaqnagich qitunġasri, atakkii qapiŋasiviaqtut
kamaksrigaluałiġmikniñ ilipsitñik.
22 Savaktaaġruuruasii, tupigilugich qaukłisi supayaatigun. Quyalitñiŋniasruŋaqasri
qaukłipsitñik takkuatniḷhiñaq, aglaan savautisigik qanutitanġiḷḷusri taluġilugu
Agaayyun. 23 Savautrigupsi iñuŋnik savaaġiyumagiksi pisuqtilaapsitñi, atakkii
savautriḷḷapiaqtusri Agaayyutmik savautri'apsi iñuŋnik. 24 Itqaġisiuŋ akiḷiusriaksraqsi
Agaayyutmiñ akiqsruutigikkaŋa iñuŋmiñun. Qanusripayaakun savautillapiaġiksi
Ataniq Christ ilaałhiñaq. 25 Aglaan kiña taimña nalaunŋaitchualiqiruaq akuqtuigisiruq
anasriñŋuqsautmik. Agaayyutim irrutigai atisripḷugich iñuich.

4

1 Savaktiqaqtuasii, irrutisigik savaktisri nalaunŋaruamik atisiḷugich, aasiiñ itqaġilugu
ataniqaqtilaaqsi qiḷaŋmi.

Alġaqsruutit

2 Iŋiqsruqtuiñaġitchi suli ataramik quyamaaġlugu Agaayyun. 3 Uvva, tigutaaŋu-
ruŋa piqutigiplugu quliaqtuaqałiġa tusraayugaaġiksuamik. Taatnamik itqaġiluta
agaayugupsi Agaayyutmun aatchuquluta piviksramik quliaqtuaqałiksraptiknik tus-
raayugaallautamik Christ-ŋum nalunaqtuaŋagun. 4 Agaayutiluŋa quliaqtuatlałik-
srapkun tusaayugaaġiksuamik iñuŋnun kaŋiqsiñaqsiḷugu. Taamna piraksraġikkaġa.
5 Iñuuniaġusri puqiksaałikun akunġatni ukpiŋaitchuat atullautaġlugu pivik pisuqtilaap-
sitñi. 6 Uqałiqsi ataramik quyaqnaqtitchiuŋ iñupayaanun suli iḷisimayumausiḷi qanuq
kiggutiqałiksrapsitñik kisupayaamun nalaullugu.

Paġlasuiqsaaġutit

7 Tychicus piqpagiplugu aniqatigigiga Christ-kun tuniqsimaruaq uqqiraqti suli
savaqatiga Agaayyutikun. Ilaan uqautigisigaasri iluqaitñik atuumaruanik uvamnun.
8 Taatnaqługu tuyuġigiga iḷisimatquplusri qanuq itilaaptiknik suli pitchuksaaquplusri.
9 Tuyuġipmigiga Onesimus tuniqsimaruaq piqpagiplugu aniqatvut Christ-kun. Ilaa
iḷagigiksi. Uqautigisigaasri atuumapayaaqtuamik uvani.
10 Aristarchus-ŋum tigutaaŋuqatigikkaġma suli Mark-ŋum, uyuġuŋan Barnabas-ŋum,
tuyuġaasri nayaaŋŋamik. Uqautianikkipsi qanuq piḷiksraŋanik Mark-ŋum aggiqpan.
Tutqiksitchumagiksi. 11 Joshua taiyuutiqaqtuaq Justus-mik tuyuqmiuq nayaaŋŋamik.
Taapkua piŋasut kisiitñik Jew-ŋuruat savaqatigigitka piqutigiplugu aŋaayuqautaa
Agaayyutim. Iliŋisa ikayullapiaġaatŋa araaqtuqłuŋalu. 12 Epaphras-ŋum nunaqatipsi
suli savaktaan Jesus Christ-ŋum tuyuqmigaasri nayaaŋŋamik. Ilaan agaayyutigaasri
Agaayyutmun ikayuquplusri saŋŋiḷusri suli nalaunŋalusri ukpiqsriḷipsigun. Agaayyutip-
migaasri iḷisimatquplugu Agaayyutim pisuutaa supayaatigun. 13 Iḷisimapiaġiga qanutun
iŋiqsruutriḷha piqutigiplusri ukpiqsriruatlu iñuuruat nunaaqqiŋñi atiligaak Laodicea-
mik Hierapolis-miglu. 14 Luke piqpagikkauruaq taakti Demas-lu tuyuqtuk nayaaŋŋamik.
15 Nayaaŋŋaaġukkitka ukpiqtuaŋuruapayaat nunaaqqiani Laodicea-ŋum suli
aġnaq atilik Nympha-mik ukpiqtuaŋuruatlu katiraġaqtuat taavruma tupqani.

16 Agliqiaġianikkupsiuŋ una tuyuutiga ilipsitñun tuyuġiyumagiksi ukpiqtuaŋuruanun
Laodicea-mi agliqitqulugu agaayyuviŋmikni. Aasiiḷi agliqiyumagiksipsuuq tuyuun
Laodicea-ġmiunun agaayyuvipsitñi. 17 Uqautiyumagiksi Archippus, “Naallapiaġuŋ
savaaq atanġum tillisigikkaŋa savaquplugu.”
18 Uvaŋa Paul argamnik aglakkiga nayaaŋŋaġa, “Puuyuġniaqnasriuŋ pituksimałiġa
isiqsiviŋmi.” Agaayyutimtuq iłuaqqutilisi.

Paul-ŋum Sivulliich Tuyuutai Thessalonica-ġmiunun

1 Paul-miñ Silas-miñḷu suli Timothy-miñ ukpiqtuaŋuruanun ittuanun Thessalonica-
mi pigipkakkaŋi Agaayyutim Aapauruam suli Atanġuruam Jesus Christ-ŋum. Uvvatuq
iłuaqqutmik suli qiñuiññamik qaitchiḷisi.

Iñuuniałhatlu Ukpiġusriatlu

2 Agaayyun iluqapsigun quyyatigiraġigikput, ataramik agaayułłaptikni itqaġiplusri.
3 Agaayyutmun uqaqaqtitluta itqaġigikput, qanutun ukpiqsriḷḷapiałiqsi, piqpak-
sriḷḷapiałiqsi, niġiugaqallapiałiqsi Atannaptiknik Jesus Christ-mik. 4 Aniqatiumaaŋ!
Agaayyutim piqpaksriḷha ilipsitñik nalunġitchikput iŋmiñun piksraqtaaġiplusri.
5 Uvvatakku tusraayugaallautaq ilipsitñun tikiuti'aptigu, nipiłhiñakuunġitchuaq
aglaan saŋŋikunlu suli Ipqitchuakun Irrutchikun, iḷumutuułha nalupqiginġiqługu,
taatna tikiutigikput. Iḷisimagiksi qanuq iñuuniałiqput iłuałiksrapsitñun ittuaq
ilipsitñiitnapta. 6 Ilipsi uvaptiknun suli Ataniġmun tuvrauti'apsi, atqunaq
nagliksautigigaluaŋŋaan, uqałiq quvianakun Ipqitchuamiñ Irrutchimiñ akuqtuġiksi,
7 itna ilipsi iluqaitñun ukpiqtuanun Macedonia-mi suli Greece-mi atriraksraġuqhusri.
8 Uvvatakku siaminniġiksi Atanġum uqałha iluqaitñun nunaŋiñun Macedonia-
mlu Greece-ŋumlu, aasriiñ tusraayugaallautaq ukpiġutiqaġnipsigun Agaayyutmun
siamitmiuq napmupayaaq, uvaptiknununniiñ iḷaraksraiqługu. 9 Iñuich iluqaġmiŋ
uqaġigaat qanuq ilipsitñun akuqtułiqput taamuŋa tikitñapta, suli qanuq mumiḷiqsi
aanġuaniñ Agaayyutmun, Agaayyun iñuuruaq iḷumunlu ittuaq savautisrukługu.
10 Uqaġipmigaat taqqisilaaqsi Iġñiġikkaŋanik Agaayyutim qiḷaŋmiñ, Jesus-mik, Ilaan
aŋitqiksitaġikkaŋanik tuqułiġmiñ. Aasrii taavruma Jesus-ŋum annautigisigaatigut
Agaayyutim qinnautaaniñ tikitchuksramiñ.

2

Paul-ŋum Savaaŋa Thessalonica-mi

1 Aniqatiumaaŋ! Ilipsipsuuq iḷitchuġianikkaqsi tikiumałiqput ilipsitñun suiḷaakun
inġiłha. 2 Iḷisimarusri qanutun nagliksaaŋaniktilaaptiknik suli kanŋunakun aŋalakkauti-
laaptiknik Philippi-mi. Naagauvva Agaayyutipta sayyiqsimaaġaatigut quliaqtuaqupluta
tusraayugaallautamik ilipsitñun igḷutułłaptikni atqunaq akiḷḷiḷiqsuutmik. 3 Uvvatakku
ilipsitñik quliaqtuaqtitluta kinniqitqusraanġitchiptigiñ, unniiñ qaayuġnaqtuakun
pitqusraanġitchiptigiñ, naagaqaa kisumik pisaasruġmigaġnianġitchugut. 4 Aglaan
Agaayyutim pitqułhagun ataramik uqaqaqtugut, takku Ilaan piksraqtaaġigaatigut
tusraayugaallautamik quliaqtuaqupluta. Iñuŋnik quyalitñiŋniaġummataitchugut
aglaan Agaayyutmik iñuuniałłapta naipiqtuqtaanik. 5 Tikiumanġiḷiqput uqayusrałikun
nalupqiginġitchiksi naagaqaa kaviułiq matummiñiaġlugu—Agaayyun iḷisimarigigikput.
6-7 Ilipsitñiñ unniiñ atlaniñ quyagitchiuniałhiñanġitchugut. Nanġaquułhiñaugalu-
aqtugut ilipsitñun atakkii Christ-ŋum uqqiraqtigipluta, aglaan ilipsitñi ittugut
aggaŋaiqhuta aakauruam qaunaksriḷha qitunġamiñik atripḷugu. 8 Piqpagivagitḷusri
Agaayyutim uqałhiñaġinġisaŋagun aglaan iñuułłaptigunlu piqasriqsułiksraqsi
itqanairrutigikput. Ilipsi uvaptikni piqpaknallapiaqhusri. 9 Aniqatiumaaŋ! Iḷumun
itqaġigiksi qanuq savałiqput sakuukhuta! Unnuaqtuummaan savaktugut, ilipsitñi
akiyauyumanġitḷuta Agaayyutim tusraayugaallautaŋa ilipsitñun uqauti'aptigu.
10 Iḷisimarusri, Agaayyutim iḷisimapmiuq, irrutchiqput ilipsitñik ukpiqtuaŋuruanik
ipqisilaaŋa nalaunŋapluniḷu patchisaitḷuniḷu. 11 Iḷisimagiksi pitchuksaaġiłiqput ilipsitñik
atripḷugu aapa nakuuruaq qitunġamiñik pitchuksaaġipmatun. 12 Pitchuksaaġipsi
arakhusri itqugaluaqhusri iñuuniałiġitqukkaŋagun Agaayyutim tuqłuumaripsi
aŋaayuqautmiñi suli kamanautmiñi piqatautqupluta.

13 Agaayyutim uqałha tikiuti'aptigu, tusraa'apsiuŋ, akuqtuġiksi iñuŋmiñ pipmatu-
unġitchuaq aglaan Agaayyutmiñ uqałiġiplugu, taatniillapiaqmipḷuniḷu. Uvvatakku
akunnapsitñi ukpiqsriruani Agaayyun savaaqaqtuq. Taatnaqługu uvaguttuuq ataramik
Agaayyun quyagikput. 14 Aniqatiumaaŋ! Agaayyutim ukpiqtuaŋuruaŋisun Judea-mi
iliŋisitun pigiliutipkaqtuatun Christ Jesus-mun taatnatuntuuq savauttusriaqaqtusri.
Ilipsipsuuq taatnatun piyuaqsiułiġmik nunaqatipsitñiñ igḷutuqtusri Jew-ŋuruaniñ tas-
rapkua igḷutuipmatun, 15 tuqqutchiruaniñ Ataniġmik Jesus-mik suli sivuniksriqirinik,
tasrapkua uvaŋalu iḷakkalu piyuaqmigaatigut. Qanutun Agaayyutmi quyaqnaisigivat!
Iñuŋni uumiksriŋuplutiŋ! 16 Uqautriḷiksraptikniñunniiñ Jew-ŋunġitchuanun anniqsułik-
sraŋatnik nutqaqtinniaġaluaġaatigut. Taatnatchich killuġmik ataramik iñiqtaqaqtut
Agaayyutim qinnautaanun tikiññiałiġmiknunaglaan.

Paul-ŋum Tikitqikkummiułha Iliŋitñun

17 Aniqatiumaaŋ! Uvagut piisaallałłaptikni ilipsitñiñ sivikisuurami, qanutun piitchivisi
qiñitqikkumagaluaqhusri. Isrumaptigun nayuġaluaġipsi. 18 Ilipsitñun utitqigukkalu-
aqhuta, uvaŋa Paul utitqiŋñiallakkaluaqtuŋa. Aglaan Tuunġaum piraiḷigaatigut.
19 Aglaan ilipsi kisipsi niġiugaqaġvigigipsi, quvianaġiplusri, suli akimałikun uqautig-
itlaplusri Atannapta Jesus-ŋum sivuġaani aggiqpan. 20 Iḷumutun kamanautigigipsi
quvianaġiplusri.

3

1 Aasriiñ igḷutulguiqaptigu, ittuallałiksraptigun Athen-mi sivunniqsugut 2 tuyuġiłhani
Timothy aniqatvut savaqatigikkaqput Agaayyutikun quliaqtuaqałiġmi tusraayugaal-
lautamik Christ-kun. Tuyuġigikput sayyiquplusri suli ukpiqsriḷiqsi ikayuquplugu,
3 nalliqsiunniiñ utiqunġitḷugu makuniŋa piyuaqsiułiġnik piqusriġuni. Taatnatchich
piyuaqqutit Agaayyutim pisułiġigai uvaptiknun. Taatna iḷitchuġianikkiksi. 4 Uvvatakku
innaptikni ilipsitñi sivuani uqautigipsi taatna piyuaqsiugisiñipḷuta, aasriiñ kaŋiqsian-
iłłapsisun tamarra taatnatchich atuummirut. 5 Igḷutuutilguiqama ukpiqsriḷiqsi kaŋiq-
sisukługu, taatnaqługu Timothy tuyuġigiga. Piŋiksraqtuŋa Tuunġaġmun killuqsaqtin-
niaġasugalusri, iluqaniasrii savaaqput suiḷaamun innasugalugu.
6 Pakma Timothy ilipsitñiñ uvaptiknun utiqman, tusraayugaaġiksaanik ukpiqs-
riḷłapsigun suli piqpakkutipsigun tikiutripḷuni, uqautigaatigut ataramik uvaptiknik
itqaqsriñipḷusripsuuq suli atqunaq qiñiġuŋnipḷuta uvaguttuuq ilipsitñik qiñiġukmatun.
7 Aniqatiumaaŋ! Taatnaqhuta iluqaani iłuiḷḷiułłaptikni suli nagliksaaqsiułłaptikni ilip-
sigun piyummasriḷaakkaurugut. Ilipsi ukpiqsriḷłapsi sayyiḷḷaaġaatigut. 8 Pakma iñu-
ugisipiaqtugut iḷitchuġianikapta makitatilaapsitñiksuli payaŋaiġusri iñuuniałłapsitñi
Agaayyutikun. 9 Quyyatinik Agaayyutmun ilipsigun qaitchiḷhiñaaġuqtugut, quyalugu
quvianaġipkakkaŋagun sivuqqamiñi ilipsi pigiplusri. 10 Unnuaqtuummaan iŋiqsrullapi-
aġikput qiñitqigukhusri aasriiñ inuqnaqtuanik ukpiqsriḷłapsitñi qaitchipsaaġusri.
11 Uvvatuq Agaayyutipta Aapauruam iŋmiñik suli Atannapta Jesus-ŋum tikisilisigut
ilipsitñun. 12 Uvvatuq Atanġum Jesus-ŋum piqpakkutri avatmun suli iñuŋnun iluqaitñun
naupkallaŋniaġumigaa, piqpaksriḷiqput ilipsitñik atriḷugu. 13 Taatnaġupsi sayyiġisi-
gaasri, Aapauruam Agaayyutipta sivuġaani patchisaiġusri suli ipqiḷḷusri qakugu Atan-
niġikkaqput Jesus aggiqpan piqasriġuni iñuŋnik pigikkaġmiñik.

4

Iñuuniałiq Quyaqnaqtuaq Agaayyutmi

1 Aniqatiumaaŋ! Uvvasuli uvaptikniñ iḷiñŋanikkaqsi qanuq iñuuniałiksraqsi
Agaayyutmi quyaqnaġlugu, iḷumun iñuuniałiġianikkapsisun. Pakma Atanġuruam
Jesus-ŋum atqagun iŋiġipsi uqapsaaqhusri atuitquplusri pitḷuglugu. 2 Uvvatakku
iḷisimagisri iḷisauttutigianikkavut ilipsitñun Atanġuruam Jesus-ŋum aŋalatchiḷhagun.
3 Taamna Agaayyutim ilipsitñun pitqutigigaa, ipqiḷḷusri piisimaaġusri sayuŋałiġmiñ.
4 Atausriukattaaġusri aŋutit iḷitchuġiraksraġigiksi qanuq iḷaqatiksrałiksraqsi ipqiḷikun

nalaullugu, [5] itna killukun kimiksriḷikuuṅġitchuaq piruatitun Agaayyutmik naluplutiŋ.
[6] Tarra kia-unniiñ killukuanġiḷḷiuŋ aasiiñ saglutaġlugu aniqatni atlatuaġilugu
nuliaŋa. Taatnatchikun sivuani uqautianikapsi alġaqsrullapiaqhusri, Ataniġmun
anasriñŋuqsautiqaġisiñipḷugich tamatkua taatnaiḷipḷugu nalaunġitchuat. [7] Agaayyutim
tuqłunġitchaatigut iñuuniaqupluta qaayuġnaqtuakun aglaan ipqiḷikun. [8] Taatnaġuni
kia tamatkua iḷisauttutit ayaummiyumigich iñuŋnik ayaksimanġitchuq aglaan
Agaayyutmik, qaitchirigikkapsitñik Ipqitchuamik Irrutchimik.
[9] Taamna aglanġitchumaunniiñ nakuuruq piqpaksriḷłapsigun ukpiqtuaqatiupsitñik.
Uvvatakku ilipsi Agaayyutmiñ iḷisauttusriaqaaniksimaplusri, qanuq piqpakkutiłiksrap-
sigun avatmun. [10] Suli taatnaiḷipḷugu aniqatiupayaapsitñun iluqaani Macedonia-
mi irrusriġianikługu. Aniqatiumaaŋ, taatnaqługu iŋiġipsi atuitquplusri pitḷuglugu.
[11] Sivunniutilugu iñuuniałiksraqsi iñuksruiġusri, iñuich atlat iḷaksianġiġḷugich suli iñu-
uniutiksraqsi piññaktaaġiniaġlugu, maliglugu uqautianiłiqput ilipsitñun. [12] Taatnaġupsi
iłuaġitchiułiq tamatkunakŋa ukpiqsriñġitchuaniñ piññaktaaġigisigiksi, suli kisumun
inuġikkapsigun tunŋaaqsiyumiñaitchusri.

Atanġum Aggiḷiksraŋa

[13] Aniqatiumaaŋ, pakma iḷisimatqugipsi iḷumutuułiġmik ukpiqsriruatigun
tuquruatigun alianniugaqsisruŋaqasri tamatkunatitun niġiugaitchuatitun iñuułiġmik
isruitchuamik. [14] Ukpiġigikput Jesus tuqulġaaqhuni aŋitqiłha. Taatnatuntuuq,
ukpiġigikput Agaayyutmun aggiutipkaġisiḷhat Jesus-mun tamatkua tuquruat Ilaanik
ukpiqsripḷutiŋ. [15] Tamarrumiŋa Atanġum iḷisauttutaanik uqautigipsi, uvagut iñuuruani
taivrumani uvlumi Atanġum aggiḷhani tamatkua tuquaniktuat sivulikkumiñaitchivut.
[16] Nipituruaq tilliñ itkisiruq, suli qaukłiat israġulgich nipliqpan suli Agaayyutim
qalġuqtautaa nipliqpan Ataniq iŋmiñik pakmakŋa qiḷaŋmiñ atqaġisiruq. Taipchua
tuquruat Christ-mik ukpiqsripḷutiŋ iñuułiġmun aŋiqqaaġisirut. [17] Tarakŋa uvagulli
iñuuruani taivrumani tatpauŋautrauniaqtugut piqatigilugich nuviyanun paaġlugu
Ataniq siḷami, aasriiñ Ataniġmi ataramik iqataugaqsiḷuta. [18] Taatnaġusri avatmun
tamatkunuuna uqałiqtigun arautisitchi.

5

Itqanaiġitchi Atanġum Aggiḷiksraŋanun

[1] Aniqatiumaaŋ! Atuummiruksrat aglałiksraŋat ilipsitñun inuqnanġitchuq.
[2] Uvvatakku ilipsi kaŋiqsimmaġiksianikkiksi Atanġum uvlua aggiqsuksraq
niġiunġisillusri atriḷugu tigliŋniaqti unnuami. [3] “Suapayaaq nuyuaġnaiqsuq.” Taatna
iñuich nipinikpata, taimmaiñaq piyaqqułhum tikitkisigai annakkumiñaiġḷugich, itna
liilaa auliyautikkaŋatun aġnaq iġñiḷiksraŋanun. [4] Aniqatiumaaŋ! Aglaan taamna
nalunġiġiksi, suli Atanġum uvluan niġiunġiḷḷaġumiñaiġaasri tigliŋniaqti atriḷugu.
[5] Iluqasri iñuŋni qaumami iñuuniaqtusri, savaasri sagvipḷutiŋ. Uvagut taaġmi
iñuunianġitchugut iriġaqtułikun. [6] Taatnaġuta atlatitun siñiktuanġiqsa, iqiiġuta
qauġrimaaġiksa. [7] Takku unnuami iñuich siñigaqtut, unniiñ unnuamik imiliġviqaqtut.
[8] Aglaan uvagut uvlumik irviqaqtuani qauġrimaaġiruksraurugut. Satqagutiruksraurugut
ukpiqsriḷiġmik suli piqpaksriḷiġmik suli nasrautiluta niġiugaqałiksramik
anniqsułiksraptiknik. [9] Agaayyutim tigusriaġinġitchaatigut qinnautni igḷutuqulugu
aglaan anniqsuġiaq piññaktaaġitquplugu uumuuna Atannaptigun Jesus Christ-
kun, [10] tuquruakun piqutigipluta, iŋmiñi iñuuniaqatigisrukhuta qakugu aggiqpan,
iñuugaluaŋŋapta naagaqaa tuqugaluaŋŋapta. [11] Taatnaġusri araaqtuutititchi avatmun
sayyiḷḷaaġutilusri tuniqsimatlasriḷusri taatna pakma pisuupmatun.

*Aqulliich I*ḷisauttutit suli Iḷammiuġutit

[12] Aniqatiumaaŋ, iŋiġipsi kamagitquplugich tamatkua savaaqaqtuat akunnapsitñi,
tamatkua Atanġum tigusriaġikkaŋi sivulliuqtautquplugiḷḷu alġaqsruitquplugiḷḷu.

13 Kamagiuraaġlugich tamatkua savaaġikkaŋat piqpaksriḷhatlu piqutigilugu. Akunnap-
sitñi qiñuiġusrimaaġusri. 14 Aniqatiumaaŋ, iqiasruuruat alġaqsruqsigik, qapiŋasriruat
pitchuksaaġlugich, sayaitchuat ikayuġlugich, iluqaisa anuqsrutilugich, 15 kaŋiqsimalugu
akisaqtunġiḷiksraqsi pigiitchuamun pigiiḷiḷugu, aglaan ataramik savaaqałiksraqsi
nakuuruamik avatmun suli iñupayaamun. 16 Ataramik quviatchauġigusri, 17 iñiġlugu
agaayulusri, 18 qanusripayaami irviqaŋŋapsi quyalusri. Taatnatun Agaayyutim
pitqugaasri iñuuniałłapsitñi Christ Jesus-kun. 19 Nutqaqtinniasruŋaqnagu Ipqitchuam
Irrutchim savaaġikkaŋa, qamitchiñiaqmatun ikniġmik. 20 Sivuniksriqirit uqałhich
ayaumasruŋaqnagich. 21 Sua iluqaan naipillugu, qanusriq nakuuruaq akuqtuaġilugu
piññaktaġilugulu, 22 qanusripayaamiñ pigiitchuamiñ piisimaaġusri.
23 Agaayyutimtuq qiñuiññamik qaitchirigikkapta ipqiqsaġumigaasri iŋmiñun iluq-
naġusri, suli qaunagiyummigaasri irrutchisiḷu iñuusrisiḷu timisiḷu patchisaiḷḷugich Atan-
napta Jesus Christ-ŋum aggiḷiksraŋanun. 24 Taatna Ilaan tuqłuqtigikkapsi iñiqtaġitlagaa,
takku tuniqsimaruq.
25 Aniqatiumaaŋ! Iŋiksruutiyumigiptigut. 26 Paġlalugich aniqatiut iluqaisa kunigut-
mik ipqitchuakun piqpakkutiłikun. 27 Tillisigillapiaġiga Atanġuruam aŋalatchisaagun
taapkua tuyuutit agliqiłiksraŋat aniqatiunun iluqaitñun. 28 Atannapta Jesus Christ-ŋum
iłuaqqutrisaan nayuġumigaasri.

Paul-ŋum Tugliat Tuyuutaiñ Thessalonica-ġmiunun

1 Paul-miñ Silas-miñḷu suli Timothy-miñ ukpiqtuaŋuruanun ittuanun Thessalonica-
mi pigikkaŋi Agaayyutim Aapauruam suli Atanġuruam Jesus Christ-ŋum. 2 Uvvatuq
Agaayyutim Aapauruam suli Atanġuruam Jesus Christ qaitchiḷisi iłuaqqutmik suli
qiñuiññamik.

Atanniiviksraq Christ Aggiqpan

3 Aniqatiumaaŋ! Agaayyun ataramik ilipsigun quyaraksraġigikput. Nalaunŋaruq
uvaptikni taatnaġupta, takku ukpiqsriłiqsi atqunaq nautmuktuq, suli piqpakkutiłiqsi
aglitmuktuq avatmun atausriukattaaqhusri. 4 Taatnaqhuta Agaayyutim
ukpiqtuaŋuruaŋiñun uqautigigipsi nanġaqhusri qanuq sivutmuutiplugu igḷutuiłiqsi suli
ukpiqsriłiqsi tumigigaluaŋŋaan piyuaqsiułiq suli nagliksaaqtitaułiq apqusraakkaqsi.
5 Iluqatiŋ tamatkua nalupqinaiyaġaat Agaayyutim sivunniutaa piqatautlasripḷusri
aŋaayuqautaani nagliksaaqsiugaluaŋŋapsi. 6 Uvvatakku Agaayyun atanniiḷuni
nalaunŋaruakun, ilaan nagliksaaqtitkisiyai tamatkua nagliksaaqtitigikkasri. 7 Ilipsi
nagliksaaqtuani ilaan pitḷuutigisigaasri taputiluta qakugu Ataniq Jesus sagviqpan
qiḷaŋmiñ israġuliŋmiñik kamanaqtuamiñik piqasriġuni iknikun. 8 Tamatkua
naluruat Agaayyutmik suli tupiksriñġitchuat tusaayugaallautamik Jesus-mik
Atannaptiknik ikniġmik anasriñŋuqsaġisigai. 9 Tamatkua piyaqquġviŋmun isruiḷaamun
anasriñŋuqsakkaugisirut, Atanġum sivuġaaniñ suli saŋŋianiñ kamanaqtuamiñ
piiġḷugich, 10 qakugu taivrumani uvlumi aggiqpan, kamagikkaułiksraq iñupayaamiñiñ
unniiñ kamagikkaullapiałiksraq ukpiqsriruapayaaniñ akuqtuġiaġlugu. Ilipsipsuuq
ukpiqsriłłapsigun uqaġikkaptiknik akunġugisirusri. 11 Taatnaqhuta iŋiqsruutiraġigipsi
Agaayyutmun akuqtuyunaqsitquplusri iñuuniaġvigitqukkaŋagun. Uvvatuq Ilaan
saŋŋimigun kimmutri iluqaan iłuałiksramun pisuiqsimaatlasriḷiuŋ, savaaqsi
ukpiksriłłapsigun taŋiġḷugu. 12 Taatnałłapsigun Jesus-ŋum Atannapta atiġikkaŋa
ilipsitñiñ kamagikkaugisiruq suli ilipsi ilaaniñ Agaayyutipta suli Atanġum Jesus Christ-
ŋum iłuaqqutrisaagun.

2

*Iñuk Pigii*ḷaq

1 Aniqatiumaaŋ! Piqutigiplugu Atannapta Jesus Christ-ŋum aggiłiksraŋa suli uvagut
katitaułiksraqput ilaanun iŋiġipsi, 2 isrummatri qanuġviiġaqtitqunġitḷugu qaġanaġlugu
unniiñ akatautqunġitḷusri Atanġum uvlua tikiumaaniŋniḷugu. Taamna uqautauvaluk-
tuaq sivuniksriqirit iḷaŋatigun unniiñ kia quliaqtuaġivalukkaŋa unniiñ iñuich uqaġival-
uŋniġaatigut taavrumiŋa tuyuutiptikni aglaŋnipḷuta.
3 Tamarrumuuna kimun-unniiñ iñuŋmun kinnipkaġumiñaitchusri, takku
taimña uvluq tikitchumiñaitchuq kisianik Agaayyutim igḷuliuġviksrautaa aqulliq
atuumagaluaqnagu suli Iñuk Pigiiḷaq sivuniqaqtuaq tammaġviŋmun sagviġaluaqnagu.
4 Taavruma Iñuum supayaaq iñuich agaayyutiqaġniałhat suli isrummatipayaaŋat
agaayyutikuaġiakun igḷuliġisiyaa. Iŋmiñik inillakkisiruq iluqaanun qulliġuġuni
unniiñ Agaayyutim agaayyuvikpaŋanun isiġuni suli aquvilluni agaayyutauniḷuni.
5 Itqaġinġitpisiuŋ tamarrumiŋa iluqaanik uqautianiłiqsi ilipsitñi nayuuti'ama?
6 Aglaan taamna pakma piraiḷiriqaqtuq iḷisimaanikkaqsi. Piviksraq nalaullugu
taimña Iñuk Pigiiḷaq sagviġisiruq. 7 Pigiirrun quviqnaqsipḷugu aullaġniiŋaniktuq,
aglaan atuummiruaksraq atuummiyumiñaitchuq kisianik tamarruma tigummisaa
piiġaluaqtitnagu. 8 Tarakŋa Iñuk Pigiiḷaq sagviġisiruq, aasrii Atanġum Jesus-ŋum
qaniġmi aniġniŋanik tuqqutkisigaa piyaqquġlugu sagviłiġmigun kamanaqsiḷugu
aggiġumi. 9 Iñuk Pigiiḷaq tikitkisiruq saŋŋiḷik Tuunġaġmiñ qanusripayaanik
quviqnaqtuanik iñiqtaqaġuni, taŋiġiḷaanik qiñiqtitchiḷuni kamagiraksraŋitñiglu.

10 Taavruma qanusripayaamik pigiiḷamik kinnigisigai. Iliŋich akuqtuiñġiḷiġmiktigun
suli piqpaksriñġiłiġmiktigun iḷumutuuruamik anniqsułiksraġmiknun piyaqquġisirut.
11 Taatnaġlugich Agaayyutim saŋŋisiḷugu killukuałiksraŋat iḷipkaġisigaa, taŋiġiḷaamik
ukpiqsritḷasriḷugich. 12 Taatnaġutiŋ ukpiqsriñġitchuapayaat iḷumutuułiġmik
quvianaqaġniaqtuat killukun piyaqquġisirut.

Piksraqtaaŋurusri Anniqsułiksramun

13 Aniqatiumaaŋ! Atanġum piqpagikkaŋasri, uvagut Agaayyun ataramik quyagi-
raksraġigikput piqutigilusri. Uvvatakku Agaayyutim piksraqtaaġiqqaaġaasri anniq-
sułiksramun Ipqitchuam Irrutchim saŋŋiagun suli ukpiqsriḷḷapsigun iḷumutuułiġmik
Agaayyutmun iñugitquplusri. 14 Taavrumuŋa piksraqtaaġigaasri tusraayugaallautaq
tumigiplugu uqautigikkaqput ilipsitñun. Atannapta Jesus Christ-ŋum quvianaŋani
piksraqsi piññaktaġitquplugu, Agaayyutim tuqłuġaasri. 15 Aniqatiumaaŋ! Taatnaġusri
makitaaġitchi payaŋaiġusri, suli tamatkunuŋa iḷumutuuruanun iḷisauttutigikkaptiknun
ilipsitñun iluqaakkun uqałłaptigunlu suli aglaptigun tunŋalusri. 16 Uvva Atannapta
Jesus Christ-ŋum iŋmiñik suli Agaayyutim Aapapta piqpagipluta suli iłuaqqutriḷiġmigun
isruiḷaamik araaqtuutmik suli niġiugallautamik qaitchigaatigut. 17 Ilaantuq aragligich
uummatisri saŋŋisiḷusri atuiḷiksrapsigun nipiqałiksrapsigunlu iluqaanik nakuuruamik.

3

Iŋiqsruutiyumiiptigut

1 Aniqatiumaaŋ! Suliuvva iŋiqsruutiyumiiptigut Atanġum uqałha uvaptigun sivut-
mun igliłiksraŋagun sukasriḷuni kamagikkauluni ilipsitñi pipmatun. 2 Suli Agaayyut-
mun iŋiqsruutiyumiiptigut annausimatquluta iñuŋniñ pigiitchuapayaaniñ. Uv-
vatakku iñuich iḷaŋich tusraayugaallautaq ukpiġinġitchaat. 3 Aglaan Atanġuruaq tu-
niqsimaruq. Ilaan saŋŋipkaġisigaasri pigiitchuamiñ annausrimalusri. 4 Atanġum
nalupqisrunġisitkaatigut ilipsigun atuigisiḷipsitñik sivutmun uqaġikkaptiknik ilip-
sitñun. 5 Atanġuruamtuq Agaayyun piqpagipkallaŋniaġliuŋ suli Christ-ŋum anuqsru-
tiqaqtillaŋniaġlisi.

Savaktuksraupiaqtugut

6 Aniqatiumaaŋ! Atannapta Jesus Christ-ŋum atqagun tiligipsi, piisimaaġumuusri
aniqatiupayaaniñ iñuuniaqtuaniñ iqiasruułikun maliġutchiñġitchuaniñḷu iḷisauttutinik
qaisaptiknik. 7 Ilipsi atuiruksraułiqsi uvaptiktitun nalupqiginġitchiksi. Ilipsitñi
nayuuti'apta iqiasruktaunġitchugut. 8 Nalaiḷaamik akuqtuiriłhiñaunġitchugut, aglaan
savaktugut unnuaqtuummaan sakuukhuta akiyausrunġiḷikun kimununniiñ sakuugu-
tiqaqhuta. 9 Iŋiłhiñaugaluaqhuta iñuuniutiksraptiknik iŋinġitchugut, takku taavru-
muuna ilipsitñi atriŋuyummiuqhuta. 10 Tamanna uqautigikkaqput ilipsitñi innaptikni,
kiñapayaaq savagutlaitpan niġiruksraunġitchuq. 11 Taatna tusraarugut iñuŋnik iqiasru-
uruanik akunnapsitñi iḷaqaġnipḷusri suniurasruŋaqatiŋ aglaan iñuich atlat sułhatnun
iḷḷagautniaqhutiŋ. 12 Atannapta Jesus Christ-ŋum atqagun taatnatchich iñuich tiligivut
suli alġaqsruġivut iñuuniurallautaquplugich, nalaullugu iñuuniutiksraġniaquplugich.
13 Aniqatiumaaŋ, aglaan ilipsi savaallautaq iñiqtuutraqtaksraġinġitchiksi.
14 Taamani maliġutchisunġitchuamik uqautiptiknik ukunani aglaŋni, nalunaisitchu-
migiksi taamna iñuk piqaqpan. Piqatigisruŋaqnagu, ilaali kanŋusruliġumuuq.
15 Uumigiritun irrutisruŋaqnagu, aglaan aniqatitun alġaqsruġlugu.

Uqautipsaaġutit

16 Uvvatuq Atanġum kaŋiuruam qiñuiññaŋa ataramik sukupayaaq qaitchiḷisi
qiñuiññamik. Atanġumtuq iluqasri nayuġlisi. 17 Uvaŋa Paul aglakkitka nayaaŋŋat
uvamnik. Tarra taatna iḷitchuqqutaat uvaŋa tuyuutipayaaġma, taatniittuq aglausiġa.
18 Uvvatuq Atannapta Jesus Christ-ŋum iłuaqqutrisaan iluqasri itqatigilisi.

Paul-ŋum Sivulliich Tuyuutai Timothy-mun

1 Uvaŋa Paul Timothy-mun aglaktuŋa. Christ Jesus-ŋum piksraqtaaġigaaŋa uqqi-
raqtautqupluŋa. Taamna Agaayyutim Anniqsuqtipta tillisigigaa suli Christ Jesus-ŋum
niġiugaġikkapta. 2 Timothii! Ukpiqsriḷikun iḷumun iġñiġigikpiñ. Uvvatuq Agaayyutim
Aapauruam suli Christ Jesus-ŋum Atannapta qaitchiḷisi iłuaqqutmik, iḷunŋusriḷiġmik suli
qiñuiññamik.

*Alġaqsruutai Akitñaqługich Taŋiġi*ḷaakun Iḷisauttutit

3 Uvaŋa Ephesus-mi itqugikpiñ ilvich uqautipmatun apqusraałłamni Macedonia-
mun. Iñuich iḷaŋich taamani uqałiġnik taŋiġitchuanik iḷisautrirut, aasriiñ iñiqtiġlugich
nutqaqtitaksraġigitin. 4 Uqautilugich suqutiginġitqulugich unipchaalianiglu kaŋŋi-
ułiġmikniglu takisipiaġataqługich takku taatnatchich uqaatchagusrimałiġmun irru-
tauŋiñaqtut, pitḷaitchut sayyiḷḷaaġutaulutiŋ ukpiqqutmun. 5 Taavruma tillisim iñuŋnik
piqpaksriyumapkaġayaġaatin, takku ipqitḷutin iḷisimaplugu qauġrimmaaġiutillautapni
nalaunŋaruaġlu nalaunŋaitchuaġlu suli piqaqhutin ukpiqsriḷiġmik iḷumutuuruamik.
6 Iñuich iḷaŋich ulapnaaraqtut Agaayyutim tumigitqukkaŋaniñ taŋiġiḷaanun uqavaaġuti-
nun. 7 Iliŋich Agaayyutim pitqutaigun iḷisautrauyummiuġaluaqtut, aglaan uqałłatiŋ
iŋmiŋ kaŋiqsitḷaitchaat tamarrumuuna uqaġikkaġmikkun nalupqisrunġiḷḷapiaqhutiŋ.
8 Agaayyutim maliġutaksraŋa nakuułha iḷisimagikput, kia-unniiñ atuqpagich
Agaayyutim sivunniutaatun. 9 Itqaġipmiḷḷaan iḷumun maliġutaksrat iñiqtauruaq
iñuŋnun nakuuruanun inġitchuq, aglaan navguirinun suli tupiguutaitchuanun,
agaayyutaitchuanun suli killiqirinun, tamatkunuŋa ukpinġitchuanun unniiñ
agaayyiaqtaitchuanun, iñuŋnun tuqqutchiullaktuanun aapamiknik unniiñ aakamiknik
naagaqaa iñuaqtuqtinun, 10 tamatkunuŋa atlatuqtuanun, killuliqiruanun atugaġiplugich
iyaalugruich aŋutitlu timiqaqtuat iŋmiktigun, tigliktuqtinun iñuŋnik, tamatkunuŋa
saglutiruanun unniiñ iḷisimaruaraġaqtuanun taŋiġiḷaakun naagaqaa iḷisauttutinun
iḷumutuuruanun qanusripayaanik akitñaummatiruanik. Taatnatchiñun maliġutaksraq
iñiqtauruq. 11 Taatnasriq iḷisauttun Agaayyutim uqałhiñi paqitauruq, uvaŋnun
qaisaupluni tusraayugaallautaq Agaayyutmiñ kamanaqtuamiñ quvianaqtuamiñ
uqautigiraksraupluni.

*Quyyatit Agaayyutim I*ḷunŋuktaŋagun

12 Christ Jesus Ataniqput quyagiga savaapkun sayyiqsigikkaġa. Ilaa quyagiga
piksraqtaaġipmaŋa tuniqsimanipḷuŋa aasrii savaktigiliutipluŋa. 13 Qaaŋiqsuami
uvaŋnun uqautigigaluaqtitluni pigiiḷipḷugu suli piyuaqługu unniiñ piñġiqługu,
Agaayyutim nagliginiġaaŋa takku ukpiqsriñġiḷikun taatnaqama sutilaamnik
nalupluŋa. 14 Taatnaqhuni Atannapta iłuaqqutiluġniġaaŋa atqunaq ukpiqsritḷasripḷuŋa
suli piqpaksritḷasripḷuŋa Christ Jesus-kun. 15 Uvvauna nipliun iḷumutuuruaq
akuqtuyunaqtuq ukpiġnaqhuni, Taamna Christ Jesus nunamun aggiqsuq killiqirinik
anniqsuityaqhuni, taputipluŋa tamatkunakŋa pigiitḷuktuami. 16 Aglaan Agaayyutim
nagliginiġaaŋa, pitḷuŋniqsraugaluaqtitluŋa killiqiriniñ, uumiŋa piqusriqługu
qiñiqtitchitqupluŋa Christ Jesus-ŋum anuqsrułhanik. Iḷitchuqqutauyumiñaqtuŋa
anuqsrułhanun iluqaitñun ukpiliġumaaqtuanun Ilaanun aasriiñ iñuutlasriḷutiŋ
isruitchuamun. 17 Taavrumuŋa Umialiŋmun isruiḷaamun, piunġiġanġitchuamun suli
qiñiġnaitchaluaqtuamun, Agaayyutmun kisianun—Ilaanun piipkaun suli kamanaun illi
taimuŋa isruiḷaamun. Amen.

18 Timothii Iġñiiŋ! Tillisigikpiñ tunŋasimatquplutin savautriḷipni Agaayyutmik.
Taamna tillisriaġa Agaayyutim uqałiġigaa ilipkun. Tamatkua sivuniksriqutit
sayyiḷḷaaġutiyumigitin aŋuyałiqni pigiitchuamik. 19 Ukpiqsriḷhiñ pigituiñaġlugu suli
qauġrimmaaġiutillautaqaġutin. Iñuich iḷaŋich ayaŋniġaat qauġrimmaaġiutillautaq

aasriiñ ukpiqsriḷiqtiŋ piyaqquqługu. 20 Tamatkunani Hymenaeus-lu Alexander-
lu akunnirautiruk, Tuunġaum saŋŋianun pilitakka, iliŋik iḷisaaqaquplugik
nutqautriḷiksraŋaknun uqamaqłuutriqałiġmiknik.

2

Ukpiqtuat Agaayumaaġvigiłiksraŋat

1 Sivulliuplugu agaayyutiqaġniałłapsitñi apiqsruutitqugipsi iŋiqsruutilugich
suli quyyatigilugich Agaayyutmun iñupayaat 2 suli umialgiḷḷu suli atlat
aŋalatchiruapayaat, iñuuniałiqaġumuugutli sułłuutaiḷaakun qiñuirrutrimaałikunlu
suli agaayyutiqammaaġiḷikunlu iłuatun iñuuniałikunlu. 3 Taamna nakuuruq suli
quvianaqtuq Agaayyutmi Anniqsuutiptikni, 4 anniqsuquriruami iñuŋnik iluqaitñik
suli iḷitchuqsritquruami iḷumutuułiġmik. 5 Uvvatakku atautchimik Agaayyutiqaqtuq
suli atautchimik akunniġutauruamik Agaayyunlu iñuiḷḷu akunġatni, taamna iñuk Christ
Jesus-ŋuruq, 6 qaitchuaq iŋmiñik iñupayaat satuqsaqługich. Taamna iḷitchuqqutauruq
Agaayyutim iñuich iluqaisa anniqsuquplugich. Taamna atuumaruq Agaayyutim
piviksrirrutaagun. 7 Taatnaqługu uvaŋa tuyuuruŋa Agaayyutmik naluruanun
uqaqtiġuqłuŋa suli iḷisautriġuqłuŋa, ukpiqsriḷhum suli iḷumutuułhum uqauttutaa
uqaġitquplugu. Sagluuqtaunġitchuŋa, iḷumutuuruamik uqaqtuŋa.
8 Aŋutit nanipayaaq iŋiqsrutlaqugitka, aŋutit iluqnauqsimaaqtuat Agaayyutmun
iŋiqsrułikun pullutiŋ, patchisaiḷaakun uumisuutaiḷakunlu uqavaaġutaiḷaakunlu. 9 Aġnat
itqugitka atnuġaaŋisigun iruqnaiḷḷugich suli isrumaugalgulugich, atnuġaaqtutlalugich
iłuaqnaġlugu, niaqumik piññaqnaqsaŋiñałiq pigitlusruŋaqnagu unniiñ maniŋñiñ su-
lianik suli atnuġaanik akisuruanik, 10 aglaan aġnat agaayyutiqammaaġiksuat savaal-
lautaqaġlich. 11 Aġnat iñuksruisaałikun atchiksualgułikunlu iḷisaqtuksraurut. 12 Uvaŋa
aġnat iḷisautritqunġitchitka unniiñ aŋutit qarġullugich aglaan iñuksruisaaqtuksraurut.
13 Takku Adam Eve-miñ iñiqtaulġaaqsimaruq. 14 Adam kinnikkaunġitchuq, aglaan aġ-
naq kinnikkaupluni Agaayyutim tillisaanik tupiksriñġitḷuni. 15 Aglaan aġnaq ukpiqs-
riḷiġmik piqpaktamiglu suli ipqiḷiġmik piaqtauyułikun piqaġumi qitunġiułiġmigun an-
niqsuġisiruq.

3

Qaukłiułiksraq Ukpiqtuaŋuruani

1 Uvvauna nipliun iḷumutuuruaq, Iñuk sivulliuqtaułiġmik agaayyuviŋmi piqaġukkumi,
savaallautaq kimigigaa. 2 Qaukłiq agaayyuviŋmi ittuksrauruq patchisaiḷḷuni, atautchimik
iḷaqatiqaġuni, qauġrimmaaġiguni, iŋmiñun aŋalalguluni, iruqnaiḷḷuni, tukkuġiŋñaġuni,
suli iḷisautriḷhiñaaŋuluni. 3 Taamna imiqtuqtauyumiñaitchuq unniiñ piaqłuktaiḷḷuni,
aglaan aggaŋaiḷḷuni suli qiñuiḷḷuni, maniŋmik piqaġugruasruŋaqani, 4 ilaan kiñunni
iłuatun aŋalalgulugu suli qitunġamiñun kamaksriḷikun tupigipkaġuni. 5 Uvvatakku
aŋutim qitunġani aŋalalguitchumigich, qanuġuni ukpiqtuaŋuruanik agaayyuviŋmi
aŋalatchiḷgugisiva? 6 Taatnasriq Agaayyutmun mumikpaaluktauŋuyumiñaitchuq. Ka-
magiliutiluni piyaqqukkauviaqtuq Tuunġaq pipmatun. 7 Taamna iñuuniaqtuksrauruq
ukpiqsriruaŋunġitchuanun kamagiuraatlasriḷuni. Taatniinġisuaġumi kanŋusaaġutauni-
aqtuq ukpiqtuaŋuruanun aasiiñ Tuunġaġmun pisaġipkaġuni.

Ikayuqtaułiksraq Ukpiqtuaŋuruani

8 Ikayuqtittuuq agaayyuviŋmi iñuuniusriġiksuksraurut, iḷumutuulutiŋ, imiqtuqtaus-
ruŋaqatiŋ, naagaqaa killukun piqaġugruaġutaiḷḷutiŋ. 9 Iliŋich ataramik ukpiqs-
riruksraurut arguaqtuutaiġutiŋ qauġrimmaaġiutillautaġmikni iḷisauttutinik iluqaitñik
Agaayyutim iñuiñ ukpiġikkaŋitñik. 10 Tamatkua naipilġaaqtaksraurut, aasrii uuktuaġun
pitḷuksimaaġniqpatruŋ, tarrali ikayułhiñaurut. 11 Iḷaqatiuŋittuuq iñuuniusriġiksuk-
sraupmiut uqaksraqsiuqtausruŋaqatiŋ. Ittuksraurut qauġrimmaaġigutiŋ supayaakun
qanutitaŋaiḷḷutiŋ. 12 Ikayuqtit agaayyuviŋmi atautchiḷhiñamik iḷaqatiqaqtuksraurut,

qitunġamiñik kiñuniġmiñik iłuatun aŋalatchitḷarauŋuluni. [13] Tamatkua savaaqallautaqtuat ikayuqtauplutiŋ iŋmiknun kamagikkaułiksramik piññaktaaqaġaqtut, uqaqałiksramik taluqsrautaiqhuni ukpiqsriłikun Christ Jesus-kun pigikkaptigun piqatigiiksitluta.

*Kamanaqtuaq Kaŋiqsi*ḷgunaitchuaq

[14] Aglałłamni ukuniŋa tuyuutinik utlautiyummiiqsuŋa qiñiġiaġutin akuniisruŋaqnagu. [15] Aglaan pigallanġiññiġuma ukua aglaich iḷisimapkaġisigaatin qanuq iñuusriusriqaqtuksrautilaaptiknik Agaayyutim tupiqatiŋiñi, ukpiqtuaŋuruaġikkaŋiñi iñuuruam Agaayyutim, aasriiñ tamatkua ilaan ayagigai tunŋavigiplugich iḷumutuułhum. [16] Kia-unniiñ ukpiġusripta nalunaqtuaŋa kamanaqtuaq arguaġiyumiñaitchaa suli piiḷaaġiyumiñaitchaa,
Agaayyun sagviqsuaq timinikhuni,
Agaayyutim Irrusian nalaunŋasripkaqługu,
israġulgich qiñiġaġiplugu,
quliaqtuaġiplugu nunaaqqipayaani,
iñuich nunami ukpiġiplugu,
suli qiḷaŋmun mayuutikkaupluni.

4

*I*ḷisautrit Taŋiġiḷaakun

[1] Ipqitchuaq Irrusriq uqaqtuq nalupqinaiqługu iñuich iḷaŋich ukpiġutaiġñiaġnipḷugich kiñuvaatigun, tupiksriḷiġutiŋ irrutchiñik sagluuqtuanik suli maliġuaġlutiŋ tuunġaich iḷisauttutiŋitñik. [2] Taatnatchich iḷisauttutit uqaġiraġigaich iñuich kinnitñiŋniaqtuat sagluuqtuaqhutiŋ, tammaipḷugu kaŋiqsitḷałiqtiŋ nalaunŋaruamiglu nalaunŋaitchuamiglu qauġrimmaaġiutillautaġmikni. [3] Taatnatchich iñuich iḷisautriraqtut iḷaqatniłiq suli niġiłiq niqit iḷaŋitñik naġġunaqługu. Aglaan Agaayyutim niqiksrat iñiqtaġigai niqiksrauplugich iŋiqsrułhum quyaksriłikun aquagun tamatkunuŋa ukpiqsriruanun suli iḷitchuġiruanun iḷumutuułiġmik. [4] Suapayaaq Agaayyutim iñiqtaġimakkaŋa nakuuruaŋuruq. Naġġugiraksramik piitchuq, aglaan iluqani quyałhum iŋiqsruutaagun iñuŋnun akuqtuumaaqtaksrauruq. [5] Uvvatakku Agaayyutim uqałhan suli agaayułhum akuqtuyunaqsipkaġaġigai.

Christ Jesus-ŋum Savaktillautaŋa

[6] Tamatkuniŋa ukpiqtuaqatiutin iḷisauttutiqaġupkich, Christ Jesus-mi savaktillautaugisirutin, sayyiqsimaałiqni ilipnik irrutchipkun ukpiqsriłhum uqauttutaiñiñ suli iḷisauttutmiñ iḷumutun ilvich maliġuakkaqniñ. [7] Aglaan tamatkunakŋa uqaaqtuaniñ agaayyiaqtaiḷaakun piisimaaġumuutin, inġitchuaniñ uqautiknaġutiŋ. Ilipnun ayuqqiqsałiq agaayyutiqammaaġiłikun iñuułiġmi irvigilugu. [8] Pisuqsałiq timipkun piññautaugaluaqmiraqtuq, aglaan agaayyutiqammaaġiḷiq piññautauruq supayaakun, takku iñuułiġmik akiqsruutmik piqaqtuq pakma suli sivuniġmi. [9] Taamna nipliun iḷumutuuruaq akuqtuqtaksraq suli ukpiġiraksraq iluqnaġlugu. [10] Taatnaqhuta sakkiqirugut sakuukhuta, takku niġiugaqput inillaktisrimaaqługu Agaayyutmun iñuuruamun iñuich iluqatiŋ Anniqsuqtiksraŋatnun, pitḷuglugich tamatkua ukpiqsriruat.

[11] Tamatkuniŋa tiliḷugich iḷisautiyumigitin. [12] Kimununniiñ piiŋiḷaġipkasruŋaqnak nutauniḷutintuuq, aglaan ukpiqtuani nipipkun iñuuniałłapkun piqpaktapkun ukpiqsriłłapkun suli ipqiłłapkun atriñiaqtaksraġuġutin. [13] Aggiłłamnunaglaan piviqaqtillugu agliqqutriłiq, quliaqtuałiq suli iḷisautriḷiq iñuŋnik Agaayyutim uqałhaniñ piyummatiqaġlugu. [14] Suqutiginġisruŋaqnagu Agaayyutim aatchuutaa ilipnun qaisauruaq sivuniksriqiruakun qaukłiŋich ukpiqtuaŋuruat patikmatigik argaktiŋ ilipnun. [15] Tamatkua atuyusraġlugich, tamatkunuuna sakuugutin, aasriiḷi iñuich iluqaġmiŋ qiñiġumagaat naułhiñ. [16] Ilipnun suli iḷisauttutipnun munaqqutiqaġutin, tamatkua sivutmun atuġlugich, taatnaġuvich anniqsuġisirutin suli tamatkua tusraaritin.

5

Niġiugaqaġviułhat Ukpiqtuat

1 Aŋutmik utuqqauruamik nipliatrisruŋaqnak, aglaan uqapsaaġummatiqaġlugu ilaa
aapaptun iḷiḷugu. Aŋutit nutauruat aniqatiuptun irrutilugich, 2 aġnat utuqqauruat
aakaptun suli aġnat nutauruat aġnauniuptun ipqitchuałikun.

3 Ikayuiyumałhiñ kamaksriḷikun uiḷgaġnaanik iḷaiḷaanik urriqsuġlugu. 4 Aglaan
uiḷgaġnaaq qitunġaqaqpan unniiñ tutitchiaqaqpan, tamatkua agaayyutikuałhum
atuqtaksraŋiñi aŋayuqaamiktigun sivulliulugu iḷisaksraġigaat. Taatnałiġmiktigun
aŋayuqaatiŋ suli taataatiŋ utiqtitchivigigisigaich, taatniiłiq Agaayyutmi quyanaqtuq.
5 Aġnaq qaunaksriksraipiaqtuaq uiḷgaġnaapiaŋuruaq Agaayyutmun tunŋapluni
agaayuraqtuq iŋiqsruqhuni ikayuġnałiġmigun unnuaqtuummaan. 6 Aglaan
uiḷgaġnaaŋugaluaqhuni qaiñŋaruaq iŋmiñik killukun quvianamun, iñuuŋuraġniallaġmi
tuqumaaŋaniktuq. 7 Taatna tiliyumigitin, iñuumli taavrumuuna upyaktunġitchumigai.
8 Aglaan kisum iñuum iḷani qaunakkutaitchumigich, suvaluk iḷani iŋmi kiñuniġmiñi,
taavruma ukpiqsriḷiq ayyaumigaa ukpiqsriñġitchuamiñ pigiiḷitḷukhuni.

9 Uiḷgaġnaaq iḷaliutiniaqnagu atiqaġviatnun ikayuġnaqtuat kisianik piñasrukipiaq
ukiuq qaaŋiġñiqpagu, suli taamna atautchiḷhiñami iḷaqatniksimaruksrauruq,
10 uqautigitchiiḷḷautałiġmik savaallautatigun piqaġuni, qitunġamiñik iłuatun
iñuguktitchianiksimaaġuni, iglaanik kiñuniġmiñun tukkiqsuimaluni, Agaayyutim iñuiñ
isigaŋitñik iġġuimaluni, iłuiḷḷiuqtuanik ikayuimaluni, suli savaallautaqaqsimaluni.
11 Aglaan uiḷgaġnaat nutautluktuat ikayuqtaksranun iḷaginiaqnagich, takku
iliŋisa kimmutaata iḷaqatnitqigułikun Christ-miñ tunutitkisiyai, 12 taavrumuuna
navguiłiġmiktigun akiqsruutiqqaaġmiknik Ilaanun patchisiñigutiŋ. 13 Tamatkuasuli
suuviġiiġałiġmik siñiqsrałikun tupiġni iḷitchigisirut naagasuli iḷitchiḷhat uqaksraqsi-
ułiġmik suli qaunaginġirrutiqałhat atlamik pigiitḷuktuq sunik uqaksraġinġisaġmiknik
uqautiqaqhutiŋ. 14 Taatnaqługu uiḷgaġnaat nutautluktuat iḷaqatnitqiqugitka
qitunġiuġlugich kiñuniġmiknik qaunaksraganiglugich. Taatnaġumiŋ piviisinnayaġaich
uumiksrivut uqautiqałiksraŋatniñ uvaptigun pigiiḷiḷugu. 15 Uvvatakku uiḷgaġnaat
iḷaŋich sannitmuaniktut malikługu Tuunġaq. 16 Aglaan kiña aġnaq ukpiqtuaŋuruaq
kiñuniġmiñi uiḷgaġnaaqaġniġumi qaunagiraksraġigaa, taamnaasrii ukpiqtuaŋuruanun
natmausruŋaqani, aasriiñ ukpiqtuaŋuruat uiḷgaġnaanik iḷaitchuanik qaunaksritḷalutiŋ.

17 Qaukłiich aŋalatchiruat ukpiqtuaŋuruanik isrummatigiraksraurut
akiḷiusriaqaqtuksraupiaġlugich malġuġuġlugu, suvaluk tamatkua quliaqtuaqtuat suli
iḷisautriruat sakuukhutiŋ. 18 Uvvatakku Agaayyutim uqałhi uqaqtut, “Savaktuam
aŋŋutim qanġa qiḷiqsruġumiñaitchiksi savaŋŋaan.” Taatnatuntuuq, “Savaktim
akiksrani piraksraġipmigaa.” 19 Agvisiksraqsiuġutinun naalaġnisruŋaqnak qaukłiuruaq
akitñaġlugu kisianik iḷisimaritigun malġukkun naagaqaa piñasrutigun tikiutraukpan.
20 Tamatkua killuqsaqtaqtuat iñiqtiġutiqaġumigitin takkuatni iñuich iluqaġmiŋ,
tamatkuali atlat taluqsriḷiġumuut killiqiłiksraġmikkun. 21 Sivuġaani Agaayyutim suli
Christ Jesus-ŋum suli israġulgich piksraqtaaġikkaŋi uvaŋa tiligikpiñ tupigitquplugich
tamatkua iḷisauttutit. Isivġiḷiġmik suli iłuaksriñġiḷiġmik kisumun sułipayaaqni
qiñiqtitchisuŋaqnak. 22 Kisumik Atanġuruam savaaŋanun qilamiksrułikun patiglugu
argapnik inillairaġasruŋaqnak, unniiñ killuqsautiŋitñun piqasriqsuutisruŋaqnak,
ipqiłiksran qaunagilugu.

23 Tarakŋaaglaan imiłhiñamik imiqasruŋaqnak aglaan iḷuvich ikayułiksraŋanun mis-
ruġuqtullaalutin atniġñaqtuiñaġuułłapkun. 24 Iñuich iḷaŋisa killuqsautiŋich sagvirut
aasriiñ iḷisimanaqhutiŋ atannikkaugaluaqnatiŋ. Aglaan atlat killuqsautiŋich aquagun
sagviġisirut. 25 Taatnatuntuuq savaallautat sagvirut suli inġitchaluaŋŋaġmiŋ sagviḷutiŋ
iriqsimaanikkumiñaitchut.

6

1 Kisupayaat tigutaaŋuplutiŋ savaktauruat isrummatigiraksraġigaich savagvisiŋ
piġuġlugich taluqqutiqallapiaġlugich, kisumli iñuum Agaayyutim atqa suli uvagut
iḷisauttutvut uqautiginġitchumigaa pigiiḷiḷugu. 2 Tamatkua savaktit savautriqaqtuat
ukpiqtuanik naġġuuqtaksraġinġitchaich, takku iliŋisa aniqatigigaich. Taatnasruŋaqatiŋ
savautraksraġigaich iłuatluglugu sakuugutiŋ, takku piññaktuat savaaŋatniñ
ukpiqtuaġigaich piqpagiplugich. Uqautigilugich iḷisauttutigillapiaġumigitin tamatkua.

*Taŋiġitchuat I*ḷisauttutit suli Iḷumutuuruat Umialgutit

3 Kiña iñuk iḷisauttinik atlakkamik iḷisauttutiqaġniqpan, Atannapta Jesus Christ-ŋum
uqautaiñik iḷumun suli ukpiġvipsa iḷisauttutaiñik agaayyutiqammaaġiḷikun maliġurruti-
nġitpan, 4 taatnasriq kamagiliutiraqtuq iŋmiñik sumik iḷisimanġitmiuq. Taamna ikayu-
utaunġitchuamik qapiqsiġiiḷikun suli uqavaaġumałikun taiyuutitigun kimmutinikhuni.
Taatnasriq siqñakutrałiġmik, avgumałiġmik, atniiyumałiġmik suli iḷimasrułiġmik
killukun tikiutriraqtuq. 5 Ataramik qapiqsiġiutraġummatinikhutiŋ iñuŋni isrum-
matiŋich savallautanġiqsuani iḷumutuułiġmik piqanġiqhutiŋ, iliŋisa isrummatigiliuti-
plugu agaayyutiqammaaġiḷiq piññallaksautauplugu.
6 Iḷumun agaayyutiqammaaġiłhum iñuk piññaktillapiaġaġigaa apaigigumigich
pigikkani. 7 Sumik nunamun tikiutrimavisa? Tikiutraitchugut. Sumik nunamiñ
aullautrigisivisa? Aullautriyumiñaitchugut. 8 Taatnaġlugu atnuġaaqauraqsiñaġupta
suli niqiqaqsiñaġupta, apaigiraksraġigivut. 9 Aglaan tamatkua umialgusrisuktuat
aŋiqusraaqtittaqtut aasrii pisaġipkaqhutiŋ naniġiaŋiñun. Napitittaqtut
iñugiaktuanun kinniqqutinun suli atniutauruanun kimmutinun tikiutrisuuruanun
iñuŋnik suksraunġiġviŋmun. 10 Uvvatakku kimmutiqałiq maniŋmik pigiitchuat
qanutchipayaurat kaŋigigai. Iḷaŋich piqaġugrualiqamiŋ tamarrumiŋa ulapnaaraqtut
ukpiqsriḷiġmiñ aasriiñ iŋmiknun isrumaaqpautiksriuqhutiŋ.

*I*ḷisauttutit Timothy-mun

11 Aglaan ilvich Agaayyutim iñugigaatin. Taatnatchiñiñ iluqaitñiñ piisimaaġiñ.
Nalaunŋaruałiq, agaayyutiqammaaġiḷi, ukpiqsriḷiq, piqpaksriḷiq, anuqsrułiq suli
aggaŋaiḷiq, taapkua sakuugutigilugich. 12 Pisuqtilaaqni ukpiqsriḷikun piqqautraġiñ,
aasiiḷi iñuułiġmik isruitchuamik piññaktaaqaġutin. Uvvatakku taavrumuŋa
iñuułiġmun Agaayyutim tuqłuġaatin uqauti'apkich nalupqinaiqhutin iñuich
ukpiqsriḷḷapiaqtilaapnik. 13 Agaayyun iñuułiġmik iluqaitñun qaitchiruq. Suli
Christ Jesus-ŋum Agaayyun Pontius Pilate-mun uqautigillautaġaa. Iliŋik uvaŋni
iḷisimarauruk, taatnaqhutin tiligikpiñ, 14 taivrumuŋaaglaan Jesus Christ-mun Atannapta
sagviġviksraŋan uvluanun tilliñ tupigilugu, ipqisillugu suli patchisaisillugu. 15 Ilaan
sagviḷha tikiutikkaugisiruq, Agaayyutim piviksriutaagun nalaullugu Aŋalatim,
kisimi umialgich Umialgat suli atanġich Atanġat kamanaqhuni. 16 Ilaa kisimi
tuquyumiñaitchuaq, Ilaa qaumami iñułhiñam tikitchumiñaisaŋani iñuuruaq, iñuum
qiñinġaqsimaitchaa, iñułhiñauluni qiñiġnaġumiñaitḷuni. Agaayyutmun kamanaun suli
saŋŋi isruitchuaq illi. Taatnatuq.
17 Alġaqsruġumiutin tamatkua umialguruat suuratigun mattumani iñuułiġmi ka-
manaġniaqunġiḷḷugich, taatnatchiñun suuranun piunġiḷḷaaruanun tunŋatqunġiḷḷugich,
aglaan Agaayyutmun iłuaqqutriḷiġmigun qaitchirigikkaptiknun supayaamik quviagirak-
sraptiknik. 18 Tillisiqaġlugich nakuuruamik savaaqaqulugich, savaallautanik umialgu-
tiqaqulugich, iłuaqqutriḷikun atlat piqasriqsułiksraŋat itqanairrutilugu. 19 Taatnaġumiŋ
suuraksraġmiknik iŋmiknun tugvaigisirut, tunŋaviksramiknik piiġumiñaitchuamik,
aasrii iliŋich piññaktaaqatlalutiŋ iñuułiġmik iḷumutuuruamik.
20 Timothii! Tamanna ilipnun qaunaksraqsrirrutauruaq qaunagillautaġumigiñ. Piisi-
maaġutin uqaqałiġmiñ agaayyiaqtaiḷaakun suli uqaksraqtułiġmiñ isiḷġaiḷikun. Iñuich
iḷaŋisa uqaqaqtuat taatna isrummatigiraqtut iŋmiknun isrumaturuaŋuplutiŋ, aglaan

taatniiṅġitchut. [21] Iñuich iḷaŋisa isrumattun piññaktaaġinigaluaqługu, aglaan taat-
nałiġmiktigun ukpiqsriḷiq tammairaġigaat. Agaayyutimtuq iłuaqqutriḷhan iluqasri
nayuutilisi.

Paul-ŋum Tugliat Tuyuutaiñ Timothy-mun

1 Uvaŋa Paul. Uqqiraqtigigaaŋa Christ Jesus-ŋum Agaayyutim pisułhagun. Tiliraurunŋa
quliaqtuaġitquplugu akiqsruutauruaq iñuułikun pigiagutikkaptigun piqasriutiłłaptigun
Christ Jesus-mi. 2 Aglaktuŋa Timothy-mun, piqpagiplugu iġñiġipmatun itamnun:
Agaayyutimtuq Aapauruam suli Christ Jesus Atannapta iłuaqqutilisiñ iḷunŋugilutin suli
qiñuirrusrimaaġutin.

Quyyatit suli Pitchuksaaġutit

3 Uvaŋa quyagiga Agaayyun savautraġikkaġa qauġrimmaaġiutillautakun, sivulliatkap-
tuuq pipmatun. Quyaraġigiga itqaġiplutin ataramik iŋiqsrułłamni unnuaqtuummaan.
4 Itqaġiplugich qulvisin, qiñiġummiullapiaġikpiñ atqunaq, uvaŋaptuuq imaqałiksram-
nun quvianamik. 5 Itqaġigiga iḷumutuuruaq ukpiqsrisigikkan Agaayyutikun, ukpiqs-
risigikkaŋa aanaruaqpich Lois-ŋum suli aakavich Eunice-ŋum. Arguaġinġitchiga taat-
naptuuq ukpiqsrisiqałhiñ. 6 Taatnaqługu itqaaqtuutigikpiñ makititquplugu Agaayyutim
aatchuutaa ilipnun iḷḷiqiłłapkun argamnik. 7 Uvvatakku Ipqitchuam Irrutchim Agaayyu-
tim qaisaŋan uvaptiknun iqsisaiġaatigut, aglaan saŋŋiksritchaatigut piqpakkutmiglu
suli iŋmun aŋalalgułiġmik.
8 Taatnaġutin kanŋuginagu iḷisimaraułhiñ Atannaptigun, unniiñ kanŋuginaŋa
uvaŋa Ilaan isiqtaŋa, aglaan nagliksaałhiñaaŋulutin piqutigilugu tusraayugaallautaq
Agaayyutim sayaqaqtitchiḷhagun ilipnik. 9 Ilaan anniqsuġaatigut suli tuqłuġaatigut
iŋmiñun iñugisrukhuta, pisigisruŋaqnagu savaavut, aglaan pisigiplugu Ilaan
sivunniutini suli iłuaqqutni. Sivuaniimma iłuaqqutianiŋniġaatigut Christ Jesus-
kun, 10 aglaan pakma iḷitchuġipkaġaatigut taavrumiŋa iłuaqqutmik tumigiplugu
sagviḷha Anniqsuqtipta Christ Jesus. Uvva takku Christ isrupkaġaa saŋŋia tuqułhum.
Tamarrumuuna tusraayugaallautakun Ilaan sagviġaa iñuułiġlu tuquyumiñaiḷiġlu.
11 Agaayyutim nalunaikkaġigaaŋa uqautigitquplugu tusraayugaallautaq, uqqiraqtauluŋa
suli iḷisautrauluŋa. 12 Taatnaqługu tamanna piqutigiplugu uvaŋa nagliksautiqaqtuŋa
tamatkuniŋa. Aglaan kanŋuginġitchiga, nalunġitḷugu kisumun tunŋałiġa, suli uvaŋa
nalupqiginġitchiga Ilaan qaunaksriḷiksraŋa savaamnik taivrumuŋaaglaan uvluanun
atanniivium. 13 Ukpiqqutaiġñiaqnagich iḷumutuuruat uqałhich iḷisauttutitka ilipnun
atriraksriuqługich, payaŋaiġvigilugu ukpiqsriḷiq suli piqpaktaq pigiagutikkaqput
piqasriuti'apta Christ Jesus-mun. 14 Qaunagilugich nakuuruat iḷisauttutit
qaunaksraqsrirrutauruat ilipnun saŋŋigikkaŋagun Ipqitchuam Irrutchim iñuuruam
uvaptikni.
15 Iḷisimagiñ, iluqatiŋ piqatipta Asia-miittuat malinġiġaatŋa unniiñ unitchaatŋa,
taapkuaksuli Phygelus-ŋumlu suli Hermogenes-ŋum. 16 Uvvatuq Agaayyutim iłuaqqu-
tigumigai tupiqatai Onesiphorus-ŋum, takku ikayuġaġigaaŋa iñugiaktuami. Ilaan
kanŋugisruŋaqnagu iłiġa isiqsiviŋmi. 17 Rome-mun tikipqauraqami pakkiutiniġaaŋa
paqilġatałłamnunaglaan. 18 Agaayyutimtuq nagligillaŋniaġliuŋ taivrumani uvluani atan-
niivium. Ilipsi iḷisimallapiaġiksi atqunaq ilaanun savautiłiġa Ephesus-mi.

2

Christ Jesus-ŋum Aŋuyaktillautaŋa

1 Ilvich, iġñiiŋ, saŋŋivigigumagiñ iłuaqqutaa Christ Jesus-ŋum. 2 Uqałhich tus-
raakkatin uvaŋniñ uqautigi'apkich sivuġaatni iñugiaktuat iḷisimarit qaaŋiqsitchu-
migitin iñuŋnun iḷisautritḷaruanun atlaniktuuq. 3 Igḷutuġlugu nagliksaałhiñaaŋułiksran
qanutitaŋaitchuatun aŋuyaktaatun Christ Jesus-ŋum. 4 Aŋuyakti aŋuyaktaułiġmiñi
iḷḷakkattaaġusrimmataitchuq iñuuniałiġruaġmiñun, aglaan ilaan quyaliyummatiqaġaġi-
gaa qaukłiġikkani tiliuqtigiplugu. 5 Suli aqpaliutraqti aqpaliutrałiġmiñi akimalguitchuq

kisianik tupiksriḷuni maliġutaksranik. [6] Suli nautchiiri sakuuktuaq piññaqqaaqtuk-
srauraqtuq nauruaniñ katitchiḷiġmi. [7] Tamatkua uqautitka isrummatigikkich, takku
Atanġuruam ikayuġisigaatin kaŋiqsiḷiksraŋatigun supayaat.
[8] Itqaġiuŋ Jesus Christ aŋipchakkauruaq tuquḷiġmiñ, kaŋŋiġviqaqtuaq David-mik, qu-
liaqtuaġikkaptun tusraayugaallautamik. [9] Uvvatakku uqaqaḷḷapkun tusraayugallautamik
nagliksaaqtitauruŋa suli pituqakkauruŋa liilaa savvaqḷukkataqti. Aglaan Agaayyutim
uqaḷha piñaiḷutaitchuq. [10] Taatnaqḷuŋa igḷutuġiga suapayaaq Agaayyutim piksraqtaaŋi
piqutigiplugich, iliŋittuuq anniqsukkautquplugich Christ Jesus-kun iñuutquplugiḷḷu
isruitchuami kamanautaani. [11] Uvvauna iḷumutuuruaq nipliun,

Uvagut tuquqataugupta Ilaagun
iñuutqikkisipmiugut Ilaagun.
[12] Uvagut igḷutuisuiñaġupta
aŋalatchiqataugisipmiugut Ilaagun.
Uvagut Ilaa piiḷaaġiguptigu,
Ilaantuuq piiḷaaġigisipmigaatigut.
[13] Tuniqsimmatriñġitchugutunniiñ
Ilaa tuniqsimmatriraqtuq,
takku piiḷaaġiyumiñaitchuq iŋmiñik.

Savakti Iłuagikkauruaq

[14] Itqaaqtuutigumigitin iñuktin tamarrumuuna, suli iḷumutuuruamik alġaqsrullapi-
aġlugich Agaayyutim sivuġaani aŋuyautiqaqunġiḷḷugich nipliutitigun. Taatnasriq ikayu-
utaunġitchuq iñuŋnun tusraaruanun, aglaan ukpiqqutaiġutauraqtuq. [15] Pisuqtilaaqni
piññaktaġiniaġlugu iłuagikkaułiq Agaayyutim qiññaŋani atriḷugu savakti kanŋusruu-
taitchuaq savaaġmigun, nalautlugu iḷisautriruaq uqaḷhanik Agaayyutim iḷumutuułhan.
[16] Uqaqatiginagich agaayyiaqtaiḷaat iñuich kinnauruat uqaqamiŋ. Taatnasriq uŋurrutau-
ruq ayuuqtaałiksraŋatnun iñuich Agaayyutmiñ. [17] Taatnatchich iḷisauttutaat atriqaqtuq
kiḷḷiġruamik nuŋuuqtuaqługu uviñġa timim cancer-tun. Malġuk taatnatchik iḷisautrik
Hymenaeus-lu Philetus-lu. [18] Taapkuak ukpiqsrisaiqhutik, ukpiqqutaiqsitchiruk iḷaŋitñik
ukpiqtuat nipiqałiġmikkun aŋitqiḷiksraqput atuumaaniŋnipḷugu. [19] Aglaan tunŋaviksri-
ugaŋa Agaayyutim iḷumutuuruaq atlaŋŋuqtanġitchuq. Taatnaqhuni aglaksimaaqtuq,
itna, “Atanġuruam iḷisimagai tamatkua Ilaan pigikkani,” suli itna, “Kisupayaaq nip-
iqaġumi Atanġuruamun piginiḷuni killuliqisruiqsuksrauruq.” [20] Tupiq aŋiruaq piqaġaq-
tuq puggutanik utkusriŋñik atlakaaġiiñik. Iḷaŋich piḷiaŋuraqtut maniŋmiñ qatiqtaamiñ
naagaqaa kaviqsaamiñ, atlat suli qiruŋmiñḷu qikumiñḷu. Akisuruat utkusiich puggatallu
atuqługich tuyuġmiaqaqamiŋ kisianik aasriiñ akiiññiqsrat ataramik atuqługich iḷaŋich
suaqłuqaġvigiplugich. [21] Taatnatuntuuq kiñapayaaq iñuk salummaqtitchumi iluqaaniñ
killuġmiñ atukkaugisiruq kamaginaqtuamun, takku ipqiqsitaugisiruq aasriiñ qaukłian
atutlalugu, itqanaiġusrimaaġlugu atułiksrani savaallautapayaamun.
[22] Nutaułhum kimmutai qimaummiugaqtaksraġigitin, aglaan piññaktaaġiniaġlugu
nalaunŋaruałiq, ukpiqsriḷiq, piqpaktaq suli qiñuiññaq, tapiġuġutin tamatkunuŋa iḷumun
tuqłuġaqtuanun Agaayyutmun ikayuquplutiŋ. [23] Aglaan uqaksraqtutiqasruŋaqasri
kinnaqtun nalukkapsigun. Iḷisimagiñ taatnatchim isruqaġaġiłha uqaallatrałiġmik.
[24] Agaayyutim savaktaa uqaalaruksraunġitchuq. Ilaa iłuaqqutriruksrauruq iluqaitñik,
nakuuluni suli anuqsruluni iḷisautriŋuluni, [25] aggaŋaiḷḷuni nalġuqsruiyumi igḷugirimiñik.
Itpiaqtuq Agaayyutim mumigviqaqtitchiḷiksraŋanun iḷitchuqsriḷutiŋ iḷumutuuruamik.
[26] Aasrii qauġrimmatinitqiŋniaqsut kaŋiqsiaqatqiḷikun, annagutiŋ nigatchiaŋaniñ Tu-
unġaum, tigugaluakkani tupigitqupluni.

3

Uvlut Aqulliich

1 Aglaan kaŋiqsisriuŋ una. Aqulliġñi uvluni sakiqnaġutit iḷiñiaqtut. 2 Iñuich
iḷitḷukkisirut iŋmiknułhiñaq, pisugruaġutinigutiŋ, uqaviḷiġutiŋ, arguaŋasriḷutiŋ,
uqaġniġḷuliġutiŋ, tupiktaiġutiŋ aŋayuqaamiknik, quyyataiġutiŋ, ukpiqsrisaiġutiŋ,
3 iłuaqqutrisaiġutiŋ, iḷunŋukkutaiġutiŋ, saglutusriḷutiŋ, tatamnaqsiḷutiŋ, suli
iqsiñaqsiḷutiŋ, iliŋisa nakuuruaq uumigiliutilugu, 4 iliŋich ataaguutitauġuġutiŋ,
isrumamikni sivutmuusruusriḷutiŋ, suunasrugiliutillapiaġutiŋ, quviasruŋniallitlugutiŋ
agaayyutiqałiksramikniñ, 5 ukpiġusriq qiñiġnautigiłhiñaġnialiġḷugu, aglaan ayak-
simapmiḷḷaan iḷumutuuruaq. Taatnatchiñiñ iñuŋniñ piisimaaġumuutin. 6 Taatnatchich
iḷaŋich siñiqsrałiġmiktigun payariraqtut piyaruanik aġnanik pigiiḷiḷḷapiaqtuanik
suli igliġutikkauliqsuanik qanusripayaatigun kimmutitigun. 7 Taatnatchich aġnat
iḷiññiuraġniallaġmiŋ ataramik iḷitchuqsrianitlaiqsuat iḷumutuułiġmik. 8 Taipchuak
Jannes-lu Jambres-lu akiḷḷiḷiutipmatun Moses-mun, taatnatuntuuq taipchua iñuich
akiḷḷiupmiut iḷumutuuruamun, isrummatiŋich pigiiḷipḷutiŋ, ukpiqsriŋŋualiqhutiŋ
Agaayyutikun. 9 Aglaan taatnatchich ayuuġumiñaitchut, takku kisupayaam
kaŋiqsimaiłhat qiñiġisigaat, ipchuŋnaktuntuuq Jannes-lu Jambres-lu pipmatun.

*I*ḷisauttutit Aqulliich

10 Aglaan ilvich maliġuakkaġigiñ iḷisauttutiga, qanusriułiġa, suli piyummatiga
iñuułiġmi. Tuvraġniakkaġigiñ ukpiqsriłiġa, anuqsrułiġa, piqpaktaġa, suli igḷutuiłiġa,
11 piyuaqsiułiġa, suli nagliksaaqsiułiġa ukpiqsriłłapkun. Iḷisimaanikkiñ iluqaan
atuummiruaq uvaŋnun Antioch-mi, Iconium-miḷu, suli Lystra-mi, tatamnaqsipḷugu
nagliksaaqsiułiq igḷutukkaġa. Aglaan tamatkunakŋa iluqaitñiñ Atanġuruam
annautikkaġigaaŋa. 12 Iñuich agaayyutikuaġuktuapayaat Christ Jesus-mi piqataulutiŋ
piyuaqsiugisirut. 13 Tamatkuali killukuaqtuat piŋŋuaqtit pigiiḷitmugutiŋ kinnitñiłikun
atlanik, suli kinniḷutiŋ iŋmiknun. 14 Aglaan ilvich iḷisauttusriaġianikkan iḷumutuuruaq
payaŋaiġḷugu sivutmuutigumigiñ. Iḷisimagiñ kisuniñ iḷisauttusriaġiłhagun, 15 suli
iḷisauttusriaġimałhatigun iḷaalugruułiqniñaglaan Agaayyutim uqałhi. Tamatkua
kaŋiqsipchałhiñaugaatin anniqsuqtiłiġmun ukpiqsriłikun Christ Jesus-kun. 16 Uvvatakku
uqałipayaaq Agaayyutim Makpiġaaŋani ittuq ilaan aniġniliutaagun, suli anniqsuutauruq
iḷisautriruni, iñiqtiġiruni, nalġuqsruiruni, suli alġaqsruiruni nalaunŋaruałiksramun,
17 iñugli agaayyutikuaqtuaq naamasripḷugu paqnamallautlasripḷugu qanusripayaamun
savaallautamun.

4

1 Tiligikpiñ sivuġaani Agaayyutim suli Christ Jesus-ŋum Atanniiruksrauruam
iñupayaanik iñukuuruanik unniiñ tuquŋaruanik, suli piqutigiplugu aggitqiłiksraŋalu
aŋaayuqautaalu: 2 tiliḷḷapiaġikpiñ quliaqtuaġitquplugu tusraayugaallautaq, uqaġiniapi-
aġlugu piviksraŋagun naagaqaa piviksraitmatun inŋaan, iḷitchuġipkaġniutigilugu,
alġaqsruutigilugu, pitchuksaaġutigilugu, suli anuqsrułipayaakun iḷisauttutigilugu.
3 Uvvatakku piviksraq tikiumagisiruq iñuich naalaġnisunġiłiksraŋat iḷumutuuruamun
iḷisauttutmun, igliġutluliġutiŋ iŋmiŋ pisułiġmikkun, katitchiñialiġutiŋ
iḷisautriksraġmiknik tusraasrukkałhiñaġmiktigun. 4 Iliŋich naalaġnitḷukkummataiġutiŋ
Agaayyutim iḷumutuułhanun, aglaan naalagulitḷuglugich utuqqaqtat unipchaaliat.
5 Ilviḷḷiasriiñ qauġrimmaaġiksuksraurutin qanusripayaami irviqaŋŋaqpich, igḷutuġlugu
nagliksaaqsiułiq, quliaqtuaġilugu tusraayugaallautaq, suli taŋiġḷugu savaaksrapayaaŋa
savaktaan Agaayyutim.

6 Uvaŋaliuvva tikiummigiga tuqqutaułiksraġa Agaayyutmik piqusriġḷuŋa.
Aullałiksraġa marrumakŋa iñuułiġmiñ tikiummiruq. 7 Atripḷugu aqpaliutraqti
nuŋitchiruaq, uvaŋaptuuq iñuułłamni ukpiqsriłiq Agaayyutikun pigituiñaġiga. 8 Pakma
akiññaktaksraġma niaquġutiksraŋan nalaunŋaruałhum taqqigaaŋa, Agaayyutim
nalaunŋaruam Atanġum qaisaŋa uvaŋnun taivrumani uvlumi, uvaŋnułhiñaunġitchuaq
aglaan iluqaitñun aggitqiłiksraŋanik inuġruuqtuanun.

Uqauttutai Timothy-mun

9 Uggisigilugu utlakkumigikma. 10 Uvvatakku Demas-ŋum marrumiŋa nunamik kim-
mutiqatluliqhuni unitchaaŋa. Thessalonica-mun aullaqtuq, Crescens-li Galatia-mun,
Titus-aasrii Dalmatia-mun. 11 Kisimi Luke-ŋum nayuġaaŋa. Tuvaaqatigiyumigiñ Mark
ikayuqtiksraġa savaakun. 12 Tychicus-li tuyuġigiga Ephesus-mun. 13 Qakugu aggiaqsiyu-
vich saagaġumigiñ quppiġaaġa unisaġa Troas-mi Carpus-mun, makpiġaatlu suvaluk
qisiŋñiñ piḷiugat aglaktuġvitka. 14 Alexander-m savviuqtim atqunaq naviannniuqtitkaaŋa.
Atanġum utiqtitchivigigisigaa atniutaigun. 15 Ilvittuuq qaunakkutiqaġumuutin ilaa-
gun, takku iłuaksriñġiḷḷapiałikun akiḷḷiḷiqsuġai uqauttutivut. 16 Sivuġaŋiutiqqaałłamni
Rome-ŋum aŋalataiñun tapqitchuŋa, iluqatiŋ unitchaatŋa. Agaayyutimtuq akitñau-
taiḷḷaŋniaġligich taipchua. 17 Aglaan Atanġum nayuqłuŋa sayyiqsuġaaŋa uqautigian-
itlasripḷugu inuŋaiġḷugu iluqatiŋ Jew-ŋunġitchuat tusraaraksraŋat. Uvaŋa annau-
tikkauruŋa tuqqutauviksraġaluamniñ. 18 Suli Atanġuruam annautiniaġaaŋa iluqaaniñ
pigiitchuamiñ, annautiluŋa pakmaniittuamun aŋaayuqautmiñun. Nanġaun illi ilaanun
qaŋavak isruiḷaamun. Amen!

*Aqulliich I*ḷammiuġutit

19 Tuyuqtuŋa iłuaqqutmik Prisca-mun suli Aquila-mun, suli tupiqataiñun
Onesiphorus-ŋum. 20 Erastus Corinth-mi ittuiñaqtuq, suli unitchiga Trophimus Miletus-
mun atniġñaliqman. 21 Aggiḷuaġniuraġumuutin ukiuġraguqtitnagu. Eubulus-ŋum
Pudens-lu Linus-lu suli Claudia-m nayaaŋŋaġaatin, atlallu aniqatiut.
22 Atanġuruamtuq piqasriqsuġlisin irrutchipkun. Agaayyutimtuq iłuaqqutilisi.

Paul-ŋum Tuyuutai Titus-mun

1 Tuyuutit ukua aggiqsut Paul-miñ savaktaaniñ Agaayyutim, uqqiraqtigiplugu
Jesus Christ-ŋum. Agaayyutim piksraqtaaġigaaŋa ikayuquplugich ilaan
iñuksraqtaaŋi ukpiliquplugich suli iḷisauttutiqaġlugich iḷumutuuṅġagun
ukpiġusripta, 2 tunŋaviqaqtuakun niġiugaqałikun isruitchuamik iñuułiġmik.
Agaayyutim saglutlaitchuam akiqsruġniġaatigut taavrumiŋa iñuułiġmik sivuani
aullaġniiḷhan piviksrauruam. 3 Aasrii nalaullapiaqługu piviksraq sagviġaa taamna
tusraayugaaġiksuaġmigun. Taatnaqtuksraġuqłuŋa savaaksritchaaŋa, uvaŋaasrii
uqaġiplugu tillisaagun Agaayyutim Anniqsuqtipta. 4 Titus, aglaktuŋa ilipnun
iġñaurapiamnun ukpiqsriḷikun piqatigikkamnun. Agaayyutimtuq Aapauruam suli
Christ Jesus Anniqsuqtipta iłuaqqutikun qiñuiññiqsimaaġumigaatin.

Titus-ŋum Savaaŋa Crete-mi

5 Uvaŋa unitchikpiñ Crete-mun iłuaqsruquplugich sut iłuaqsrugaksrauruat taamani,
suli nalunaiqsitquplutin ukpiqtuaŋuruat qaukłiksraŋitñik nunaaqqipayaani. Tillisitka
itqaġilugich, 6 qaukłiksraqtaaŋuruaq patchisaitchuksrauruq, aŋun atautchimik
iḷaqatiqaġuni, suli qitunġai ukpiqsriŋulutiŋ uqautausruŋaqatiŋ pitchiġiiḷḷugich
tupiktaiłikun. 7 Uqaqtiksraqtaaq Agaayyutim savaaŋanik aŋalatchiruksrauplugu
patchisaitchuksrauruq, pisułiġmigausruŋaqani, uumitchaktanġiġuni unniiñ
imiliġaqtausruŋaqani, qinnaktasruŋaqani unniiñ killukun piqaġugruasuŋaqani.
8 Ilaa tukkuġiŋñaqsuksrauruq, piqpaksriŋuluni nakuuruamik, iŋmiñun aŋalalguluni,
nalaunŋaluni, ipqiḷḷuni, suli alġaqsruutmik tuvrairuaŋuluni. 9 Uqaqtiksraqtaam
payaŋairvigiraksraġigaa uqauttutini ukpiġiraksrauruaq suli iviqtisrimaaqtuaq
iḷisauttutmun. Taatna ilitqusriqaġumi ilaa pitchuksaaġilgugisiruq atlanik
iḷumutuuruakun iḷisauttutikun, suli qiñiqtilgugisiyaa taŋiġiḷiqqutaat akiḷḷiiruat
uqałiġmun.
10 Uvvatakku iñugiaktut tupiguutaitchuat iñuich kinnitñikhutiŋ atlanik
nipiqałiġmikkun kinniqiłikun, suvaluk taapkua iḷisautriruat iñuk nalunaitŋutchiq-
suksrauplugu annautrauniaqpan. 11 Iḷisauttutaat nutqaqtitaksraġipiaġiñ, takku
iliŋisa akasrimagaich aŋayuqaaġiich iḷisautriḷiġmikkun iḷisauttutiginġiḷaaksraġmiknik
killukun piqaġugruaqhutiŋ. 12 Crete-taġmiut iḷaŋat sivuniksriqiraat nipliġñiqsuq,
Crete-taġmiurguuq ataramik sagluturuaŋunipḷugich, niġrugaaqłuktun innipḷugich,
suli iqiasruuplutiŋ niġitḷaturauŋuplugich. 13 Aasrii taamna nipliun iḷumutuupluni.
Taatnaġlugich iłuałiksraŋatnun ilvich iñiqtiġumigitin ipiksiḷugu, iliŋiḷḷi sayakturuamik
ukpiġusriñikkumuut, 14 itlunġiġutiŋ Jew-ŋuruat unipchaaliaŋitñunlu iḷisauttutaatnunlu
suli iñuich tillisaatnun, ayyairuat iḷumutuułiġmik. 15 Supayaaq ipqitchuq iñuŋni
ipqitchumaruani, aglaan ipqitchuaŋitchuq tamatkunani qaayuġnaqtuani suli
ukpiqsriñġitchuani, takku iliŋisa isrummatiŋich suli qauġrimmaaġiutillautaŋich
qaayuġnaqsianiksimaplutiŋ. 16 Iliŋich iḷitchuqsrimanigaluaqhutiŋ Agaayyutmik,
aglaan iñuuniałhata piiḷaaġigaa, iliŋich uumiktanikhutiŋ, tupiktaiqhutiŋ,
iñiqtaqaġumiñaiqhutiŋ nakuuruamik.

2

*Nalaunŋaruat I*ḷisauttutit

1 Aglaan ilvich iḷisauttutigiraksraġigiñ iḷisauttutiksraq iḷumutuurautigun uqałiqtigun.
2 Uqautilugich utuqqanaaġuqtuat aŋutit qauġrimmaaġiqulugich, isrumaugalgulutiŋ,
iliŋitñik aŋalalgusritqulugich. Iḷumutuġuġutiŋ ukpiqsriḷiġmikkun, piqpaktaġmikkun,
suli igḷutuiḷgusriḷiġmiktigun. 3 Taatnatuntuuq uqautilugich utuqqanaaġuqtuat
aġnat ukpiqtuam irrusrianik piqaqulugich, sagluturuaŋutqunġiḷḷugich,
naagaqaa tigutarriutitqunġiḷḷugich taaŋŋaġmun, iḷisautritqulugich nakuuruakun,

4 atriraksrallautaġuġutiŋ nutautluktuanun aġnanun piqpaksriłiksraŋatigun
iļaqatiumiknik suli qitunġaġmiknik, 5 iŋmiknun aŋalalgusriļutiŋ ipqiłikun suli
iļaqatausruqsiļutiŋ kiñuniġmi, tupiqsritļasriļutiŋ aŋutiumiknik. Agaayyutimli
uqałha iñuich suuŋiļļaġinġitchumigaat. 6 Taatnatuntuuq pitchuksaaġlugich nukatpiat
aŋalallautałiksraŋatnun iŋmiknik. 7 Ilviļļu supayaatigun atriraksrallautaġuġutin
savaallautakun. Iļumutuġullapiaġutin suli piyummatiqaġutin iļisautriłiqni.
8 Uqautriļutin naġġuksruġnaġumiñaitchuakun, akiļłiłiqsuqtitin kanŋusrutlasriļugich,
pigiitchuakun nipiksraiļłutiŋ uvaptigun. 9 Uqautilugich savaktaaġruich
tupiksritqulugich aŋaayuqaġmiknik suli quyaliļugich sukupayaaq. Iliŋich
kiumakłiqsuksraunġitchut 10 unniiñ tigliktuġvigiraksraġinġitchaich. Aglaan ataramik
urriqsuqtaksraġigaat nakuułiqtiŋ suli qanutitaŋaiłiqtiŋ kamagikkaułiksraŋanun
iļisauttutim Agaayyutikun Anniqsuqtiptigun suraġałipayaaġmikni.
11 Uvvatakku Agaayyutim iłuaqqutaa iļisimanaqsiruq iñupayaat anniqsułiksraŋatnun.
12 Taavrumuuna iłuaqqutmigun Agaayyutim iļisautigaatigut agaayyutaiļaakuaqunġitļuta
suli nunakuałhum kimmutaaguaqunġitļuta, iñuutqupluta uvaptiknik aŋalalgusriļuta,
nalaunŋaluta, agaayyutiqaġuta pakma uumani nunami, 13 taqqiłłaptikni
quvianaqtuamun uvluanun niġiugaġikkapta, kamanautaa kamanaqtuam Agaayyutipta
Anniqsuqtipta Jesus Christ-ŋum sagviqpan. 14 Ilaa qaitchuaq iŋmiñik piqutigipluta,
annautisraqhuta pigiitchuapayaamiñ suli pigiagutitqupluta iŋmiñułhiñaq, ipqiġuta,
piyummatiniguta nakuuruakun. 15 Tamatkua iļisauttutigiyumigitin, atuġlugich
aŋalatchiñiqni, pitchuksaaġiłiqni suli alġaqsrułhatni tusraarivich. Nalliatnun-unniiñ
piiŋiļłaġipkasruŋaqnak.

3

Ukpiqtuam Agaayyutikuaġiałiksraŋa

1 Itqaaqtuutilugich iñugikkatin maliġutchiłiksraŋatigun aŋalatinik suli qaukłiġñik,
tupiksriłikun iliŋitñik, itqanairrutitqulugu savaallautapayaaq. 2 Uqautilugich pigiiļakun
uqautiksritqunġiļługich, aglaan qiñuiyusrimaaġlugich, iļauraaqnaġlugich, suli ataramik
aggaŋairrutriłikun irrutriqulugich iñupayaanik. 3 Uvvaptuuqtakku qaaŋikkaptikni
kinniqipluta, tupiktaitļuta, nalaunŋaisimarugut, savaksiqsimaplugu kimiksriłiq qu-
vianaġikkaŋigun killuum qanusripayaatigun, iñuuniaqhuta uumiktakun suli siqñak-
takun uumikkutipluta avatmun. 4 Aglaan Agaayyutim Anniqsuqtipta aggiqami piqpak-
sriłiġmigun suli iłuaqqutriłiġmigun anniqsuġaatigut. 5 Uvagut savaaqallautałłaptigu-
unġitchuaq aglaan ilaan nagliksriłiġmigun anitqiksitkaatigut salummakkaukapta im-
iġmik aasriiñ Ipqitchuakun Irrutchikun qaitchipļuta nutaamik iñuułiġmik. 6 Uvvatakku
Agaayyutim aglipļugu qaitchigaatigut Ipqitchuamik Irrutchimik, uumuuna Jesus Christ-
kun Anniqsuqtiptigun, 7 taavrumuuna iłuaqqutaagun uvagut nalaunŋasripkaqhuta
Agaayyutmi, suli piññaktaaġilugu isruitchuaq iñuułiq niġiugaġikkakput.
8 Tarra taamna iļumutuuruaq nipliun. Uvaŋa ataramik uqaqugikpiñ tamarru-
muuna nalupqisruutaiġutin, iñuiłłi ukpiqsriruat Agaayyutmik ataramik kipiġiyumuut
piviqaqtiłiksraŋagun savaallautam. Taatnatchich savaallautat nalaunŋarut suli ikayuu-
tiksraurut iñuŋni. 9 Aglaan piisimaaġvigilugu isiłġaiłikun uqaksraqtułiq, immakŋaq-
tatigun atiqtigun kaŋŋiułiq, aivvatrałiq, suli akimaniutrałiġmiñ maliġuksratigun
qaisauruatigun Moses-kun. Tamatkua ikayuutaunġitchut unniiñ pitļuktuaŋunġitchut.
10 Malġuġuġluguunniiñ alġaqsruutiqaġumigiñ iñuk akatchiruaq avgumałiġmik iļamiñi,
suqutigitqisruŋaqnagu maliŋŋuġutillanġitpan. 11 Uvvatakku iļisimagiñ taatnasriq iñuk
iłuaqsruutaunġitchuq suli killuqsautaiñ kaŋiqsimapkaġaġigaat nalaunġiłhagun.

Iļisauttutit Aqulliich

12 Qakugu tuyuġiyupku Artemas naagaqaa Tychicus ilipnun, utlallaksapiaġumigikma
Nikopolis-mun, takku sivuniqaqtuŋa ukiisukłuŋa tarani. 13 Ikayuġniallapiaġumiikkiñ

Zenas, maliġutaksraliqirilu suli Apollos aullaġniałhakni iglaułiksraġmiknun, suli supayaamik inuŋaiyallapiaġlugik. [14] Iḷisautilugich iñugikkavut piviqaqtitchiḷiksraŋatigun savaallautamik, aasiiñ piqaqtitchiḷutiŋ atlat inuġikkaŋitñik iqaisruktuasruŋaqatiŋ.
[15] Iluqaġmiŋ piqasriqsuqtima nayaaŋŋaġaatin. Nayaaŋŋaqmigivut ukpiqtuaqatiuvut. Agaayyutim iłuaqqutaan iluqasri nayuġumigaasri.

Paul-ŋum Tuyuutai Philemon-mun

1 Uvaŋa Paul tigutaaŋuruaŋa piqutigiplugu Jesus Christ, aasriiñ Timothy
aniqatigikkaqput uvamniittuqtuuq. Aglaktuŋa uumiŋa tuyuutmik Philemon-
mun piqpagikkamnun savaqatigikkamnun, 2 suli Apphia-munlu piqpagikkaptiknun
Archippus-munlu aŋuyyiuqtauqatiptiknun, ukpiqtuaŋuruanunlu katisruuruanun
tupipnun. 3 Uvvatuq Agaayyutim Aapagikkapta Atanġuruamlu Jesus Christ-ŋum
iłuaqqutiqpaglisi tutqiutiqaqtillusiḷu.

Philemon-ŋum Piqpaksriḷhalu Ukpiqsriḷhalu

4 Quyagiga Agaayyutiga itqaġiplutin iŋiqsruqama, 5 tusraapluŋa piqpaksrisilaap-
nik iluqaitñik Agaayyutim iñuiñik suli ukpiqsrisilaapnik Ataniġikkaptiknik Jesus.
6 Piqatigiiḷiqput ilipsitñi ukpiqsriruaŋuruani piġuqtuksrauruq iḷitchuġitlasriḷusri ikayuu-
tipayaanik pigikkapsitñik Christ Jesus-mi. 7 Aniqatmaaŋ, quviatchaigikma arau-
tiqaqłuŋalu piqpakkutiłłapku, atakkii iḷisimagiga quviatchaiḷhiñ iluqaitñik Agaayyutim
iñuiñik.

Paul-ŋum Iŋiqsruutigaa Onesimus

8 Taatnamik iŋiġvigillagukkikpiñ sumik piraksrapnik tiliḷhiñaugaluaqhutin,
aniqatigiplutin Christ-mi. 9 Uvvasuli Christ-ŋum piqpaksriḷhagun tilisunġitchikpiñ,
aglaan uvaŋa aŋayuqaaqtuami, isiqtaupluŋa pisigiplugu Jesus Christ iŋiġvigisrukkikpiñ.
10 Tarra iŋiqsruġikpiñ pigiplugu Onesimus iġñiġiliutikkaġa ukpiqsriḷiqman Christ-
mik qiḷiqsimałłamni pituutani. 11 Taimma qaaglaanimña ikayuutaunġitchaluaqtuq
ilipnun. Aglaan pakma ikayuqtiġuqtuq ilipnunlu uvaŋnunlu. 12 Utiġmun
tuyuġisraaqsigiga. Akuqtullaŋniaġumagiñ irrusriñigutilugu uvamnik liilaa pipmatun.
13 Nayuqtigisrukkaluaġiga uvaŋni illugu. Savautinayaġaaŋa iniksraġaluapni
qiḷiqsimałłamni piqutigiplugu tusraayugaaġiksuaq. 14 Aglaan suyumiñaipiaqtuŋa
apiqsrullakkaluaqnak. Nakuurualiqiiñ piyummatigillapiaġlugu nunuripkasruŋaqnak
uvaŋnun.
15 Taatnaqhuni aullaummiuraallaguknaġniqsuq ilipniñ, ilipnun utitlasripḷuni iñiġlugu.
16 Uvakŋaniñaglaan savaktaaġruułhiñaunġiqsuq ilipnun aglaan nakuqsitḷuktuq savak-
taaġruŋmiñ. Onesimus ukpiqsriaqsikami Christ-mik piqpaknaqsiruq aniqatigiliuti-
pluni uvaŋnun aglaan pitḷukługuunniiñ ilipnun, takku Agaayyutim pigiliutipmigaa
iliptuntuuq. 17 Isrummatigigupŋa piqatnaaġipiaġluŋa, paġlayumagiñ utiqpan uvak-
tun iḷiḷugu. 18 Suli qitkutiksriñiqpan suurapnik taimani qimakami suli niġġiuqsru-
maqaqpatin akiiḷḷiutiyumagiñ uvamnun. 19 Uvva aglaktuŋa argamnik itna, Uvaŋa
Paul akiḷiġñiapiaġikpiñ. Itqaaqtuutinġitchikpiñ qanutun niġġiuqsruutiqaqtilaaqnik
uvamnun. 20 Aniqatmaaŋ, quyalisallaŋniaŋŋa pisigilugu Ataniq, quviatchaksaġluŋa
aniqatigipluŋa Atanġuruakun.
21 Aglaktuŋa uumiŋa ilipnun nalupqiġiñġitḷugu tupiksrisuułhiñ iḷisimagaluaŋŋaan
savaaqatḷuŋniałhiñ iŋiqsruaġikkamniñ. 22 Aasriipsuuq niġiugaqaqtuŋa qiñitlasiḷgiḷimnik
ilipsitñik iŋiqsrułłapsigun. Taatnaqhutin itqanaiyaġumuutin iniksramnik.

Iḷammiuġutit

23 Epaphras-ŋum tigutaaŋuqatigikkaġma pisigiplugu Christ Jesus tuyuġaatin
nayaaŋŋaġmiñik. 24 Mark-ŋumlu, Aristarchus-ŋumlu, Demas-ŋumlu, Luke-ŋumlu
savaqatiuma tuyuqmigaatin nayaaŋŋanik. 25 Uvvatuq iłuaqqutrisaan Atannapta Jesus
Christ-ŋum irvigiliuŋ irrusriqsi.

Tuyuun Hebrew-ŋuruanun

Agaayyutim Uqałha Uqaqtigiplugu Iġñiñi

1 Iŋiļġaanimma Agaayyun uqaqtuq sivulliaptiknun sivuniksriqiritigun akulaiqługu
atlakaaġiikługich. 2 Aglaanpakma makunani aqulliġñi uvluni Agaayyutim uqautigaa-
tigut Iġñiġmigun, nalunaiqsaġmigun paitchaktaaquplugu supayaanik, aasriiñ ilaagun
iñiġnikkani nuna. 3 Agaayyutim kamanautaa qiñiġnaitchuq. Aglaanpakma kamanaun
qausaiñaqtuq Iġñiġuruakun Agaayyutillapiatun itluni. Iġñiġuruam tigummiugaġaa
supayaaq uqałiġmigun saŋŋiqaqtuatigun. Piiŋanikamigich iñuich killuqsautaat, aquvin-
niqsuq taliqpianun kamanaġniqsram pakmani.

Iġñiq Kamanatluktuq Isaġuliŋmiñ

4 Taatnaqhuni kamanatluksipłuni israġuliŋniñ Agaayyutim atchiġñiġaa kamanatluk-
tuamik atiġmik iliŋisa atiŋitñiñ. 5 Atakkii Agaayyutim nalliatunniiñ israġulgich nipliutis-
rimaitchaa, itna,
"Ilvich Iġñiġigikpiñ.
Uvlupak nalupqinaiġikpiñ iġñiġiplutin takkuatni iñupayaat." *Psalm 2:7*
Naagasuli itnaqsimaitchuq israġuliŋmun,
"Aapaugisiruŋa ilaanun aasrii uvaŋa Iġñiġilugu." *2 Samuel 7:14; 1 Chronicles 17:13*
6 Aasriipsuuq, tuyuġiyasripmagu Iġñiġuruaq aŋalatiqatini iñuŋnun marrumani nunami
nipliġñiqsuq, itna,
"Iluqatiŋ Agaayyutim israġulgiñ purvigilitruŋ." *Deuteronomy 32:43*
7 Suli uqautigigai israġulgich, itna,
"Israġulgich anuġiġuqtinniġai,
savaktiniasriiñ ikualaruaġuqtitlugich." *Psalm 104:4*
8 Aglaan Iġñiġuruamun uqaqtuq,
"Agaayyuun, aŋalatchiraugisirutin taimuŋa.
Aŋalatkisiġiñ aŋaayuqautiiñ nalaunŋałikun.
9 Quviagigiñ nalaunŋaruałiq aasrii uumigiplugu nalaunŋaitchuałiq.
Taatnaqhuni Atanġum, Agaayyutvich, piksraqtaaġigaatin qaitchipłutin
pitłuktuamik kamakkutmiglu quvianamiglu tamatkunakŋapayaaq piqatipniñ."
Psalm 45:6-7
10 Itnasuli uqaqtuq ilaagun,
"Ataniiq, aullaġniisaqqaaġatałiġmi iñiġiñ nunalu qiłaglu argapnik.
11 Tamatkua piunġiġñiaqtut, aglaan ilvich itchaġataqtutin.
Iluqatiŋ tamatkua utuqqaġuġniaqtut
aasriiñ atnuġaaluktun suunġiġutiŋ.
12 Uligaatun imuniaġitin
aasrii simmiġutiŋ atnuġaaluktun.
Aglaan ilvich atlaŋŋuġumiñaitchutin
suli ukiutin isrukłitchumiñaitchut." *Psalm 102:25-27*
13 Aasrii nalliatnun israġulgich uqautriłłaksimaitchuq itna,
"Aquvittin taliqpiŋma tuŋaani aŋalatchiqasiutilutinaasrii uvamnik
akiiłiłłapiaġniałhatnunaglaan iluqaitñik uumigirivich." *Psalm 110:1*
14 Israġulgich savaktaułhiñaqtut irrusriuplutiŋ. Tiliraurut ikayuquplugich tamatkua
annautrauniaqtuanik.

2

Kamanaqtuaq Anniqsuġiaq

1 Qiñiġikput Iġñiġuruam kamanatlułha israġuliŋniñ. Taatnaġuta
piłiqipiaqtuksraurugut qaunatqiaġigługich tusraakkavut. Tupigiguptigik

tamatkua taggivaktaġumiñaitchugut iḷumutuuruamiñ. [2] Uqałipayaaq israġulgich
uqautigikkaŋat payaŋaitchuaŋuruq. Aasriiñ kiñapayaaq navguiruaq maliġutaksramik
tupiksriñġitḷuniḷu nalliusriaqaġisiruq anasriñŋuqsautmik. [3] Taatniitpan
qanuġuta annaŋniaqpisa anasiñŋuqsaġviksraptikniñ suksraġinġitchuptigu
anniqsuġiaq? Atanġum Jesus uqautigiqqaaġaa taamna anniqsuġiaq. Aasriiñ
tamatkua tusraaqqaaqtuat uqałiġmik qaaŋiqsitkaat nalupqinaiqługu uvaptiknun
iḷumutuunipḷugu. [4] Agaayyutimtuuq iḷisimapkaġniġai atlakaaġiisigun quviqnaqhutiŋ
savaatigun, suli Ipqitchuam Irrutchim aatchuutaigun pisułiġmigun.

Sivulliuqtaat Anniqsukkauruat

[5] Aasriiñ Agaayyutim piksraqtaaġiñġitchai israġulgich aŋalatiksraulugich nunami tik-
itchaġumaruami. Taamna uqautigigikput. [6] Aglaan Agaayyutim uqałhani aglausimaruq,
itna,
"Agaayyuun, suvaata isrummatigitlaniqpiuŋ iñułhiñaq?
Naagaunniiñ suvaata qaunagitlaniqpiuŋ iñuum iġñiŋa?
[7] Sivikitchuami kamanaitḷuktitauraallakkaluaqługu israġuliŋniñ,
niaquusriġñiġiñ kamanautmik kamakkutmiglu,
[8] suli inillakkiñ aŋalataġitlasripḷugu supayaaq." *Psalm 8:4-6*

Taamna uqałiq uqautigigaluaqtitlugu Agaayyutmun inillaŋnipḷugu iñuk aŋalatchi-
rauplugu supayaamik, pakma qiñinġitchikputsuli iñuum aŋalatchitḷapiaqtilaaŋa su-
payaamik. [9] Aglaali qiñiġikput Jesus "sivikitchuami kamanaitḷullakługu israġuliŋniñ."
Agaayyutim iłuaqqutmigun tuqupkaġniġaa pisigiplugich iñupayaat nanipayaaq. Taat-
naqługu niaquusriġñiġaa kamanautmik kamakkutmiglu.
[10] Agaayyutim aŋalanniġai supayaat, suli supayaat sagviġñiġaat kamanautaa. Aas-
riiñ nalauttuq Agaayyutmun naamasipkaqamiuŋ iġñi nagliksaałikun tikiutitquplugich
iñugiaktuat iġñiġich qiḷaŋmun. Taamna iġñiq aullaġniiriġuġniġaa anniqsuġiaŋat-
nun. [11] Taamna ipqiqsitchiruaq iñuŋnik Agaayyutmun suli tamatkua ipqiqsitau-
ruat iluqatiŋ aapaqaġniqsut atautchiiñamik. Taamna pisigiplugu Jesus-ŋum kanŋug-
inġitchaa taiyułiksraŋat ukpiqsriruat aniqatiumiñik. [12] Nipliqhuni Agaayyutmun, itna,
"Iḷitchuġipkautigigisigikpiñ aniqatiumnun;
nanġaġisigikpiñ akunġatni ukpiqtuaŋuruat." *Psalm 22:22*
[13] Itnaqhunisuli,
"Tunŋavigigisigiga Ataniq." *Isaiah 8:17*
Sulipsuuq,
"Uvaniittuŋa iḷiḷgaani Agaayyutim qaisaŋiñi uvamnun." *Isaiah 8:18*
[14] Taapkua iḷiḷgaat timiqaqtut auqaqhutiŋlu. Taatnatun ilaa iñuguqtuq tim-
iqaqhuni iliŋisitun. Tuqukami sanniġutami timimigun piyaqqutlasriñiġaa tuqup-
kaitḷaruaq iñuŋnik, taamna tuunġaq. [15] Jesus-ŋum annautisraġniġai tamatkua iñuich
tigutaaŋuruat iñuuniqtutilaaġmikni iqsiḷhatigun tuqułiġmik. [16] Atakkii Jesus-ŋum is-
rumaaluutiginġitchai israġulgich, aglaan ikayuġugai iñuich kiñuviaġikkaŋi Abraham-
ŋum. [17] Taatnamik Jesus iḷiruksrauruq aniqatiuŋisun supayaakun. Taamna pisigiplugu
iḷunŋuksripḷuni tuniqsimaruaŋupluniḷu agaayuliqsiqpaguqtuq iliŋitñun. Jesus-ŋum
tuqułiġmigun piiġñiġai iñuich killuqsautiŋich qiñuiqsitlugu Agaayyun. [18] Jesus ilaaptuuq
nagliksaaqtuq uuktuaqsiukami. Taatnamik ikayulguniġai tamatkua ukpiqsriruat uuktu-
aqsiupmata ilaatun.

3

Jesus Kamanatluktuq Moses-miñ

[1] Aniqatiumaaŋ, pigigaasri Agaayyutim. Qiḷaŋmuqugaasri. Taatnamik
isrummatigiraksraġigiksi Jesus tilirauruaq Agaayyutmiñ, ilaaptuuq agaayuliqsiq-
pauruq ukpiġikkaqput payaŋaitḷugu. [2] Jesus tuniqsimmatriruq Agaayyutmun
piksraqtaaġirimiñun atripḷugu Moses-tuuq tuniqsimmatriruaq Agaayyutim iluqaani
tupqani savautrikami Agaayyutim iñuiñik. [3] Taamna iñuk nappairuaq tupiġmik

kamakkusriaqatluktuq tupiġmiñ. Taatnatuntuuq Jesus kamakkusriaqatluktuq Moses-
miñ. Moses savautriḷḷautaġaluaqtuq Agaayyutim iñuiñik Jesus savautriḷḷautatluktuq.
4 Tupipayaaq nappairiqaqtuq, aglaali Agaayyutim sua iluqaan nappakkaġigaa. 5 Moses-
guuq tuniqsimaruq iluqaani tupqani Agaayyutim, aglaan savaktaułhiñaqhuni.
Moses nipliqsimaruq sunik uqautauniaqtuanik sivuniksrami, [amiami Christ-mik].
6 Aglaan Christ tuniqsimaruq iġñiġupluni aŋalatchiruaq iluqaanik tupiġmik. Iluqata
ukpiqsriruani Agaayyutmik, uvagut tupiġigaatigut Agaayyutim ukpiqsrisiqaġupta
niġiugaqaġuptalu isruanunaglaan.

Minġuiqsiaġviqaqtut Agaayyutim Iñui

7 Tarraasriiñ Ipqitchuaq Irrusriq uqaqtuq,
"Uvluvak tusraayupsiuŋ Agaayyutim nipaa,
8 siqquqsiḷaaġniaqasigik isrummatigikkasri,
taipchunatitun akiḷḷiḷiqsuiruatun Agaayyutmik
uvlumi taivrumani suviksraiḷaami.
9 Aapaapsi uuktuapiaġataġaatŋa arguaġipluŋa qiñiġaluaqługich savaatka.
10 Taatnaqłuŋa malġukipiani ukiuni uumitchautriruŋa taipchuniŋa iñuqatigiiñik,
aasriiñ uqaqłuŋa, 'Pigisupayaakkaŋat killuuruq.
Kaŋiqsimaitchaat ilitqusriġa.'
11 Tarra akiqsruqtuŋa uvaŋnun uumitchałłamni, itna,
'Isiqtitchumiñaitchitka nunamun akiqsruutigikkamnun iliŋitñun minġuiqsiaġvig-
itqukkamnun.' " *Psalm 95:7-11*

12 Taamna Ipqitchuam Irrutchim uqaġikkaŋa. Taatnamik qaunatqiaġiutisitchi
avatmun. Avallanġitchumuusriḷi iñuuruamiñ Agaayyutmiñ pisigilugu killuqsaun
ukpiqqutaiḷiġlu uummatipsitñi. 13 Aglaan pitchuksaaġutisritchi avatmun
taiyuġnaŋŋaansuli "Uvluvaŋmik" suli tusraatlaŋŋapsi Agaayyutim nipaanik
tupiksritḷaŋŋapsiḷu. Tupiksriñġitchupsi nalliqsi siqquqsiviaqtuq iḷaatni killuqsautmun
sagluqipkaġuni. 14 Takku iluqata pigigaatigut Christ-ŋum ukpiqsimauraġniaġupta
ukpiqsriḷłaptiktun aullaġniiḷhaniñaglaan tuniqsimalutalu payaŋaiġuta isruanunaglaan.
15 Itnaqsimaruq,
"Uvluvak tusraayupsiuŋ Agaayyutim nipaa
siqquqsiḷaaġniaqasigik isrummatigikkasi
taipchunatitun akiḷḷiḷiqsuiruatun uvlumi taivrumani suviksraiḷaami." *Psalm 95:7-8*

16 Kisut tusraaniqpatruŋ Agaayyutim nipaa akiḷḷiḷiqsuipmata ilaanik? Aa, iluqatiŋ
taipchuaŋurut iñuich Moses-ŋum annisikkaŋi Egypt-miñ. 17 Kisutmi Agaayyutim
uumitchautiniqpagich malġukipiani ukiuni? Aa, iluqatiŋ taipchuaŋuniqsut
killuqsaqtaqtuat tuquplutiŋaasriiñ suviksraiḷaami. 18 Agaayyun akiqsruġniqsuq
iŋmiñun, "Isiqtitchumiñaitchitka nunamun akiqsruutigikkamnun iliŋitñun
minġuiqsiaġvigitqukkamnun." Kisut Agaayyutim uqautigivagich taatna? Aa,
iluqatiŋ taipchuaŋurut tupiksriñġitchuat Agaayyutmik. 19 Tarra iḷitchuġigikput
ukpiqsriñġisilaaŋat, taatnaqhutiŋaasriiñ tikitchumiñaiññiqsut kinilirviksraġmiknun,
taavrumuŋa nunamun Agaayyutim akiqsruutigikkaŋanun iliŋitñun.

4

1 Taatnamik Agaayyutim akiqsruutaa minġuiqsiaġviksrakun itchugaaqtuq. Anaya-
suktuaqta nalliqsi tikiñġitpiaqtuq taavrumuŋa minġuiqsiaġviŋmun. 2 Takku iñuktitun
suviksraiḷaami iŋiḷġaallapiaq uvaguttuuq tusraapmigikput ilaan nipaa tusraayugaaġik-
suakun. Aglaan tusraakkaŋata anniqsunġiññiġai, takku Agaayyun ukpiġinġitḷugu.
3 Uvagut ukpiqsriruani minġuiqsiaqataurugut Agaayyutmi nipliutaatun,
"Akiqsruqtuŋa uvamnun uumitchałłamni,
'Isiqtitchumiñaitchitka nunamun akiqsruutigikkamnun iliŋitñun minġuiqsiaġvig-
itqukkamnun.' " *Psalm 95:11*

Itnaġniqsuq taamna savaani naasrimagaluaqtitlugich iñiġatałhaniñaglaan nunam.
4 Aglausimaruq samma taavrumuuna tallimat malġuġuutaatigun uvlut itna, “Agaayyun
minġuiqsiaqtuq savaaġmiñiñ tallimat malġuġuutaatni uvlut.” 5 Tusraakkaptitun
sivuani itnalgitchuq, “Isiqtitchumiñaitchitka nunamun akiqsruutigikkamnun iliŋitñun
minġuiqsiaġvigitqukkamnun.” 6 Tarraasriiñ taipchua tusraaqqaaqtuat tusraayugaaġik-
suamik isinġitchut Agaayyutim minġuiqsiaġvianun ukpiqsriñġiḷiġmiktigun. Taatnamik
isitlasrugaaqtugut minġuiqsiaqataułiksraptiknun Agaayyutmi. 7 Agaayyun inillaitqiksuq
atlamik uvlumik taipḷugu “Uvluvaŋmik.” Iñugiaktuat ukiut pianikmata uqautigitqikkaa
tumigiplugu David, uqałiqtigun tusraakkaptigun itna,
“Uvluvak tusraagupsiuŋ Agaayyutim nipaa
siqquqsiḷaaġniaqasigik isrummatigikkasi.” *Psalm 95:7-8*
8 Tarra Joshua-mtuuq iñui Agaayyutim minġuiqsiaqtinniqpagich, Agaayyutim
uqaġitqikkayaitchaa atla uvluq David-kun. 9 Taatnamik iñui Agaayyutim
isitlasrugaaqtut akiqsruutauruamun minġuiqsiaġviŋmun. 10 Atakkii kiñapayaaq
isiqtuaq Agaayyutim minġuiqsiaġvianun, nutqaqmiuq savaaġmiñiñ Agaayyun
nutqaqmatun savaaġmiñiñtuuq. 11 Ki, sakuukta isiġuguta minġuiqsiaġvianun
Agaayyutim. Tupiksriñġitchuksraunġitchugut atriḷugich sivulliavut suviksraiḷaami
isinġitchuat taavrumuŋa minġuiqsiaġviŋmun ukpiqqutaiḷiġmiktigun. 12 Uvvatakku
uqałha Agaayyutim uumaruq saŋŋiḷḷapiaqhuni. Qamuŋaaġatlaruq iñuum iñuusrianunlu
irrusrianunlu suli isivġiuqługu isrummataalu kimmutaalu, atripḷugu ipillapiaqtuaq
avatmulik avguiraqtuq saunġiñik sagviqługu patqa. 13 Suli Agaayyutim sivuġaani
qanusripayauraq uumaruaq iriqsimanġitchuq, aglaan supayaaq sagviruq qiñiqnaqhuni
irraknun ilaan isivġiuġiyumaaqtuam uvaptiknik savaaptikniglu.

Jesus Kamanaqtuaq Agaayuliqsiqpak

14 Taatnamik, ki ukpiġilakput payaŋaiġuta Jesus, Agaayyutim Iġñiŋa, kamanaqtuaq
agaayuliqsiqpagikkaqput. Ilaa apqusaaŋaniŋniqsuq qiḷaktigun sivuġaanun Agaayyu-
tim. 15 Takku agaayuliqsiqpakput isumaaluqatautlaruq iḷisimapluni qanutun sayaisi-
laaptiknik. Ilaa aŋiqusaaqsiupmiuq uvaptiktitun supayaatigun, aglaan killuqsanġitḷuni.
16 Taatnamik sivuġaŋiutisa iłuaqqutriqaqtuamun Agaayyutmun nalupqisrunġiġuta,
iḷisimalugu Agaayyun iḷunŋuktaqaqtuaq iłuaqqutriginiakkaqput ikayuġnaqsiraġigupta.

5

1 Iḷisimałłapsisun Agaayyutim aglausimaruamiñ uqałhaniñ, qaukłipayaaŋat
agaayuliqsit piksraqtaaŋuraġniqsuq akunġatniñ iñuich savautitquplugu Agaayyun
pisigiplugich iñuich. Ilaa qaitchiruksrauruq aatchuutinik tuniḷḷautiniglu
killuqsautiŋitñun Israel-aaġmiut. 2 Ilaa iñułhiñaupluni iŋmiñik iḷisimaruq
sayaisilaaġmiñik. Taatnaqhuni aggaŋairrutitlagai tamatkua killuqsaqtuat
pisaġaluaqatiŋ. 3 Iḷumun aatchuqtuksraupmiraqtuq tuniḷḷautinik killuqsautmiñun
pitrigaluallaġmi killuqsautiŋitñun Israel-aaġmiuŋuqatmi. 4 Agaayuliqsiqpaułiq
kamakkutiqaqtuq. Aasriiñ kiñaunniiñ iñuk agaayuliqsiqpautlaitchuq iŋmigun;
piksraqtaaŋuruksrauruq Agaayyutmiñ Aaron piksraqtaaŋupmatun.
5 Taatnatuntuuq Christ kamanaġniaqsanġitmiuq iŋmiñik agaayuliqsiqpaŋnun
qaukłiġuqsaġuni. Aglaan Agaayyutim piksraqtaaġigaa nipliutiplugu,
“Ilvich Iġñiġigikpiñ.
Uvluvak nalupqinaiġikpiñ iġñiġiplutin takkuatni iñupayaat.” *Psalm 2:7*
6 Uqaġipmigaaptuuq atlamiimma,
“Ilvich agaayuliqsigigikpiñ Melchizedek-tun iḷipḷugu,
aasriiñ agaayuliqsaugisirutin isruitchuamun.” *Psalm 110:4*
7 Jesus nunamiitnami agaayuniqsuq nipitusripḷuni qulvisigun Agaayyutmun
annautitqupluni tuqułiġmiñ. Kiggusriaqaġniqsuq taluqsripḷunikii Agaayyutmik.
8 Iġñiġugaluaŋŋaġmi nagliksaaqtuq atripḷugich iñuich nagliksaaqmatun. Taatna
nagliksaaqami iḷiññiqsuq tupiksriḷiġmik. 9 Pakma tuquanikami Jesus naamasiruq,

aasriiñ anniqsuitḷasiruq iñuŋnik taimuŋa tupiksriruapayaanik ilaanik. [10] Agaayyutim taiyuutchiqḷugu agaayuliqsiqpaŋmik Melchizedek-tun iḷipḷugu.

*Kiliktuutit Qapiqunġi*ḷḷuta

[11] Uqautiksraukkaġaluaqtugut taavrumuuna Melchizedek-kun. Aglaan sakiqnaqtuq kaŋiqsipkautigiłiksraŋa taamna ilipsitñun, takku tusraasrunġitchusri alapisaaqpaitḷusri. [12] Pakma iḷisautriġuġumiñaqsigaluaqtusri aglaan iḷisautriqaqtuksraurusrisuli iḷisautripsaaqtuksrauruamik ilipsitñik sivulliqsigun iḷisauttutauruatigun Agaayyutim uqałhiñi. Aniqammiuratun miluktuqtuksrausrugaaġniqsusri niqipiatutlaitḷusri. [13] Kisupayaaq miluktuqtuaq aniqammiuratun ittuq. Taatnatun iñuk ukpiqsriaqsikami Jesus-mik iḷitchuġinġitchaasuli atlakaaġiiksilaaŋak nalaunŋaruamlu killuuruamlu. [14] Aglaan niqipiaq pigigaat iñuguaniksimaruat. Taatnatun iñuum iḷisaġuullapiaqtuam uqałhanik Agaayyutim kaŋiqsitḷasisaiñaġaġigai sakiqnaqtuat suli puttuqsritḷasriraġigaa sum nalaunŋatilaaŋa killuqsautautilaaŋalu.

6

[1] Taatnaġuta uqautiginġiġḷavut sivulliich qaġanaqtuat iḷisauttutauruat Christ-kun. Iñuguġnaqsigaatigut. Iḷisautriñġiqsa sivulliuplutiŋ iḷisauttutauruanik, itnautauruat mumiguni savaaŋiñiñ tuqułhum suli mumiguni Agaayyutmun ukpiqsriḷikun, [2] suli iḷisautriḷuni paptaaġiłiqtigun suli inillaiḷuni argaŋnik iñuŋnun, suli iḷisautriḷuni aŋitqiḷhatigun tuquŋaruanik atanniiḷikunlu isuitchuakun. Taapkua iḷisauttutigigai aniqammiurat. [3] Aasriiñ qulvaqtaaqta iḷisauttutinun iñuguaniktuanun iñuŋnun, ami Agaayyutim pisułiġikpauŋ.

[4] Iñuk ukpiqsriruaġuaniktuaq kaŋiqsipkakkauŋanikami Agaayyutim qaumaŋagun, uuktuaŋanikamiḷu aatchuutauruamik qiḷaŋmiñ, piqasriutianikamiḷu Ipqitchuami Irrutchimi, [5] uuktuaŋanikamiuŋlu nakuułha uqałhan Agaayyutim suli saŋŋiqałha Agaayyutim aŋalatchisaan, [6] tarra —taatnasiq ukpiqsriruaġuaniktuaq taggivaġumi maliġuaġaluałiġmiñiñ Agaayyutmik mumitqikkumiñaitchuq. Atakkii taatnatchim iñuum kikiaktuutitqiḷgitmatun pigaa Iġñiŋa Agaayyutim, suli mitautigiplugu ilaan tuqułha. [7] Iñuk ukpiqsrimaaqtuaq Christ-mik ikayuusiaqaqtuq nunatun qaunakkusiaqaqtuatun siḷalukman, aasriiñ nauriraqtuq niqiksranik tamatkunuŋa nunaliqiraunun. [8] Aglaali iñuk tunutchiruaq Christ-mik suksraunġiqsitauruq nunatun nauriraġaqtuatun kakitḷaġnaqtuanik ikikkaugisiruanik isruani. Taatnasriq iñuk anniqsunġitchuq.

[9] Piqpagikkamaaŋ, uqaqapta taatna nalupqisunġitchugut itilaapsitñik nunagiksuatun aasriiñ annautrauniaqtusri. [10] Agaayyun nalaunŋaruqtakku. Puuyuġumiñaitchaa qanuq ikayuiḷḷapiałiqsi Agaayyutim iñuiñik piqutigiplugu piqpaksriḷiqsi ilaanik. [11] Suli kaviuġigikput atausriullaalusri ikayuiñiapiaquplusri isruanunaglaan sivuanisun. Taatnaġupsi iñuuniqtutilaapsitñi nalupqinaiñiaġiksi niġiugaqałiqsi. [12] Savautrituiñaqugipsigiñ Agaayyutmik. Piyummatigilugu maliġuutisritchi atlanun ukpiqsriruanun akuqtuiruanun ukpiqsriḷikun anuqsrułikunlu Agaayyutim akiqsruutigikkaŋanik.

Agaayyutim Nalupqinaitchuaq Akiqsruutaa

[13] Itnaami, Agaayyutim akiqsruqamiuŋ Abraham atuġniġaa atini takku atqitchuq kamanatluktuamik ilaan atqaniñ. [14] Itnaġniqsuq,

"Nalupqinaitchuamik quviasaapiaġniaġikpiñ aatchuġutin iñugiallapiaqtuanik kiñuviak-
srapnik."

[15] Aasriiñ utaqqiḷġataqami anuqsrułikun akuqtuiruq Agaayyutim akiqsruutigikkaŋanik. [16] Iñuittuuq akiqsruġuupmiut atuqługu iñuum atqa kamanatluktuaq iŋmikniñ. Aŋiġutauruam nalupqinaiġaġigaa nalupqinaiyautikun aasrii uqavaaġutiksraq piiqḷugu. [17] Uvvali Agaayyutim nalupqinaiġukkaa tamatkunuŋa akiqsrukkaġmiñun atlaŋŋuġumiñaisilaaŋa sivunniutini aasriiñ nalupqinaiqḷugu atuqługu atchi.

18 Agaayyun saglutlaitchuq. Taatnamik tunŋavigigikput Agaayyun atuqamiuŋ
akiqsruutini nalupqinaiyautiniḷu, atakkii uqałha atlaŋŋutlaitḷuni. Ilaan akiqsruutaanlu
nalupqinaiyautaanlu pitchuksaallapiaġaatigut tigummitqiaġiquplugu niġiugaq
qaisauruaq uvaptiknun qamannirviuplugu. 19-20 Niġiugaġikkaqput kitchatun
iñuutchipsitñun ittuq aullatlaitḷuniḷu saŋŋipḷuniḷu. Taamna niġiugaq kisaqsimaruq
qiḷaŋmi sivuġaaniḷḷapiaq Agaayyutim liilaa talukuyaam tunuani inim ipqiññiqsrauruam
iḷuani. Kisaliqiri isiqtuq taruŋa piqutigipluta. Taamna kisaliqiri ittuq Jesus
agaayuliqsiqpaguqtuaq atripḷugu taimña Melchizedek.

7

Agaayuliqsi Melchizedek

1 Tarra taavruma Melchizedek-ŋum, umialgum Salem-mi agaayuliqsaupluniḷu ka-
manaġniqsrauruamun Agaayyutmun, nalaunniġaa Abraham utiqtuaq akiiḷiqqaaqługich
umialgich. Agaayyutiniġaa ikayuusriaqaquplugu. 2 Aasrii Abraham-ŋum Melchizedek
aatchuġniġaa quliŋŋuġutaanik utqutipayaakkaġmi. Taamna atiq Melchizedek sivulliu-
plugu itnautauruq Umialga Nalaunŋaruałhum, aasriisuli umialgupmiuq Salem-mi itnau-
tauruami Umialga Qiñuiññam. 3 Iñuich naluniġaich aŋayuqaak sivulliaŋiḷḷu unniiñ sumi
annisilaaŋa tuqqutilaaŋalu. Atriginiġaa Iġñiŋa Agaayyutim agaayuliqsiusugaaqhuni
qaŋapak taimuŋa.
4 Isrummatigisriuŋ qanutun kamanaqtilaaŋa taavruma aŋutim, unniikii Abraham-
ŋum sivulliaġikkapta kamanautiqaqtuam aatchuġniġaa quliŋŋuġutaatnik utqutikkaġmi.
5 Aasriiḷi Abraham kiŋuviaqaġniqsuq Levi-mik aquagunaasriiñ Moses-mik. Tu-
vraqługu maliġutaksraq Moses-ŋum aglaaŋa Israel-aaġmiupayaat quliŋŋuġutikuruk-
srauniqsut taapkunuŋa Levi-tkuayaanun agaayuliqsiġuqtuanun. Taatnaqtuksrauniqsut
iluqatiŋ Israel-aaġmiupayaat qitunġaġigaluaqtitlutiŋ Abraham-mun. 6 Aglaali taamna
iñuk Melchizedek Levi-tkuayaaŋunġiñŋaġmi akuqtuiñiqsuq quliŋŋuġutmik Abraham-
miñ. Iŋiqsruqtuq Agaayyutmun ikayuquplugu Abraham akiqsruusriaqaqtuaq. 7 Iñuk
qaitchiruaq ikayuusriaksramik kamanatluktuq iñuŋmiñ akuqtuiruamiñ ikayuusriamik.
Taamna iḷumutuuruq. 8 Aasriiḷi Levi-tkuayaat akuqtuiraqtut quliŋŋuġutinik aas-
riiñ iḷisimarugut tuqqutilaaŋatnik, aglaali Melchizedek akuqtuiruq quliŋŋuġutinik,
aasriiñ uqaġimaitchuq tuquniḷugu. 9 Uqautigillaglagu taatnatun, Levi kiŋuviaqtu-
ummaġmi kiñuagun akuqtuisuugaluaqhuni quliŋŋuġutinik, ilaan quliŋŋuġutikuniġaa
Melchizedek-mun atakkii sivulliaŋan Abraham-ŋum taimmani taputiplugu. 10 Takku Levi
anigaluaqtitnagu inniqsuq liilaa timaani sivulliaġmi Abraham-ŋum Melchizedek-ŋum
paaqmauŋ.
11 Taatnamik Levi-tkuayaat akuqtuiñiqsut maliġutaksramik Moses-kun atuqtaksraq-
tuummaitñik aŋalatchiḷhatigun agaayuliqsit savautriḷhatnik Agaayyutmik. Uvva
savaaŋat tamatkua agaayuliqsit anniqsuiḷhiñaullapiaġniqpan naamasiḷugu, suvaata in-
uqsraġniqpa atlakauruamik agaayuliqsimik aggiqsuksramik atriḷugu Melchizedek kiŋu-
viaġinġisaŋa Aaron-ŋum? 12 Tarra Aaron-ŋum kiŋuviaŋi agaayuliqsauruksraunġiqsut,
atakkii nutaaq agaayuliqsi aggiqsuq, Melchizedek-tun ittuaq. Taatnamik maliġutak-
sraq aŋalatchiruaq savautriḷhanik nutaam agaayuliqsiqpaum simmiqsuksrauniqsuq.
13 Christ taamnatarra nutaaq agaayuliqsiqpauruq uqautigikkaqput. Christ-tuuq Levi-
tkuayaaŋunġitchuq, nalliatunniiñ sivulliaqatai savautrimaitchut agaayuliqsauplutiŋ
tuniḷḷaqtuġviŋmi. 14 Atakkii nalupqinaitchuq Ataniqput kaŋiqałha Judah-miñ. Moses-
ŋum uqautigimaitchai taapkua Judah-tkuayaat savautritquplugich agaayuliqsauplugich.

Atla Agaayuliqsi Melchizedek-tun Ittuaq

15 Uvvasuli nalupqinaipsaaġniqsuq atla agaayuliqsi atripḷugu Melchizedek sagviqman.
16 Christ agaayuliqsiġunġitchuq maliġutaksram tillisaitigun Moses-ŋum aglakkaŋatigun
Levi-tkuayaaŋuruksrauluni, aglaan Christ agaayuliqsiġuqtuq saŋŋiagun iñuułhum sim-
miġumiñaitchuam. 17 Agaayyutim uqałhan nipliutiginiġaa Christ-kun,
“Agaayuliqsaurutin qaŋapak taimuŋa

atripḷugu Melchizedek." *Psalm 110:4*
18 Aasiiḷi sivulliq tilliñ atuġumiñaiqsuq takku sayaitḷuniḷu sumun ikayuutauyu-
miñaitḷuniḷu. 19 Maliġutaksram nalaunŋasripkaġumiñaitkai iñuich Agaayyutmi.
Aglaali nakuutluktuamik niġiuganiktugut nalaunŋasripkaqhuta Agaayyutmi. Tamanna
pisigiplugu qalliḷaaġniaqtugut Agaayyutmun.
20-21 Agaayyutim nalupqinaiġñiġaa taamna nalupqinaiyautmigun. Aglaali Levi-
tkuayaat agaayuliqsiġuqtut nalupqinaiyautaiḷaakun. Aasriiḷi Jesus agaayuliqsiġuqtuq
Agaayyutim nalupqinaiyautaagun ilaanun, itnaqhuni,
"Atanġuruam akiqsruutigigaa
isrummitqikkumiñaitḷuni, itna,
Agaayuliqsaurutin taimuŋa." *Psalm 110:4*
22 Taapkunuuna uqałiqtigun Jesus nalupqinaiġutigigaa nakuutluktuam sivunniuġu-
tim. 23 Sulipsuuq, iluqatiŋ sivulliich agaayuliqsit nayuutituiñatlaiññiqsut savaaġmikni
atakkii tuqułhum piiqsittaġiġai. 24 Aglaan Jesus agaayuliqsauruq nayuutituiñaqtuaq
taimuŋa. 25 Taatnaqhuni annautitlapiaġaġigai qanumipayaaq tamatkua iñuich utlau-
tiruat Agaayyutmun iŋmigun, ataramik iñuuruq iŋiqsruutripḷuni iliŋitñik.
26 Tarra taatnasriq agaayuliqsiqpak inuġigikput ipqitchuaq taqsraqtaitchuaġlu
pigiirrutaitchuaġlu piisimaaqtuaġlu killuliqiriniñ, aasriiñ kamanaqsipkakkaupluni
qiḷaŋmi. 27 Inuġinġitchaa tuniḷḷaqtułiksrani uvluġaġipman taipkunatitun qaukłiŋisitun
agaayuliqsit qaitchisuuruatitun tuniḷḷaqtuutmik, sivulliuplugu iŋmiŋ killuqsautmiknun
suliasriiñ Israel-aaqatmiŋ killuqsautiŋitñun. Aglaan Jesus tuqukami sanniġutami
tuniḷḷautigiruq iŋmiñik atausriġmiaqługu. 28 Moses-ŋum maliġutaksraŋagun
sayaitchuat iñuich agaayuliqsit qaukłiġuġuurut. Aglaan taamna maliġutaksraq
inuqnaiqsuq Agaayyutim iġñi agaayuliqsiqpaguqtitmauŋ nalupqinaiyautmigun. Aasiiñ
agaayuliqsiqpaugisiruq taimuŋa naamapluni supayaakun.

8

Agaayuliqsiqpaŋa Sivunniuġutim Nutauruamlu Nakuutluktuamlu

1 Tarra una uqautigikkaqput, naalaġniḷḷaksiuŋ, piqaqtugut taatnatchimik
agaayuliqsiqpaŋmik aquvittuamik taliqpianun aquppiutaqpaŋan kamanaqtuam
Agaayyutim qiḷaŋmi. 2 Savautriruq agaayuliqsiqpaupluni inimi ipqiññiqsrauruami
agaayyuvipiamiittuami [qiḷaŋmi], iñuum nappanġisaŋani aglaan Atanġum
iŋmiñik nappakkaŋani. 3 Qaukłipayaaŋat agaayuliqsit qaitchisuuruksraurut
aatchuutinik tuniḷḷautiniglu Agaayyutmun. Taatnaqhuni agaayuliqsiqpakputtuuq
aatchuutiqaqtuksrauruq Agaayyutmun. 4 Uvvaami Jesus nunami itchugaaġumisuli
agaayuliqsaunayaitchuq, takku atlanik agaayuliqsiqaqtuq qaitchisuuruanik
aatchuutinik tuniḷḷautiniglu tuvraġlugu maliġutaksraq. 5 Agaayuliqsipayaat
savaaqaġaqtut agaayyuvikpaŋmi nunami atriŋułhiñaqtuami taġġałhiñauruamiḷu
tuvraqługu agaayyuvikpapiaq qiḷaŋmiittuami. Moses nappaqsaaqsiḷġataqmauŋ tupiq
agaayyuvikpaksramun Agaayyutim uqautiniġaa, "Qaunatqiaġigutin nappaġumagiñ
tupiq tuvraġlugu iliktiġutaa iḷisauttusriaġikkan iñġimi." 6 Aglaan pakma Christ-
ŋum akuqtuġaa kamanatluktuaq savautriḷiq atlaniñ agaayuliqsiniñ savautriruaniñ
nunami. Taatnamik Jesus-ŋum akunniġutauruam atausiŋŋuqtitkai Agaayyunlu
iñuiḷḷu nakuutluktuakun sivunniuġutikun. Taamna nakuutluktuaq sivunniuġun
tunŋavigigaa Agaayyutim tuniqsimałhanun, tupiksriḷhanuuŋiḷaaq iñuich. 7 Uvvaami
sivulliq sivunniuġun patchisaiññiqpan, atlamik inuqnaġayaitchuq. 8 Agaayyutim
quyaginġiññiġai iñugikkani aasriiñ itnaqhuni,
"Taimanigu sivunniuġutiqaġisiruŋa nutaamik
iñuiñun Israel-ŋum Judah-mlu.
9 Itchumiñaitchuq atriŋatun sivunniuġutim
qaisaptun aapaaŋitñun uvlumi taivrumani
tasrirriutikapkich aullautityaqługich Egypt-miñ.

Tupiginġitmatruŋ sivunniuġutiga taatnaqługich suksraaġitka,
nipliqsuq Ataniq.
10 Una sivunniuġun inillaŋniaġiga Israel-aaġmiupayaanun
taivrumani uvlumi, nipliqsuq Ataniq,
Iḷigisigiga maliġutaksraġa iñuŋma isrummatiŋitñun aglaglugulu uummatiŋitñun,
atriḷugu iñuk aglakmatun kaliikkamun.
Iliŋisa kamagigisigaatŋa kisima agaayyutauluŋa
aasriiñ iliŋich iñuginiaġitka.
11 Taivrumanigu kiñaunniiñ iḷisautriyumiñaipiaqtuq
nunaqatmiñik aniqatmiñiglu itnaġuni, 'Iḷitchuġiuŋ Atanġuruaq.'
Atakkii kisupayaam iḷisimapiaġisigaaŋa
kamanaiññiqsramiñaglaan kamanaġniqsramun.
12 Takku iḷunŋugigisigitka tupiginġitchaluaqtitluŋa.
Suli itqaġitqikkumiñaiġitka killuqsautiŋich." *Jeremiah 31:31-34*
13 Agaayyutim uqautigikamiuŋ nutaaq sivunniuġun tarra uqautiginiġaa sivunniuġutiġruaq utuqqaliruaŋuplugu. Supayaaq atuġnaġumiñaiqman utuqqalipḷuni piiġaqtuq.

9

*Nunamitŋaqtauruaġlu Qi*ḷaŋmitŋaqtauruaġlu Agaayumaaġvik

1 Aasriiḷi sivulliq sivunniuġun atuqtaksraqaqtuq agaayuliqsitlu iñuiḷḷu savautriḷiksraŋatigun Agaayyutmik suli Agaayyutim irviagun nunamiittuakun. 2 Taamna Agaayyutim irvia malġuŋnik iniqaqtuq. Sivulliġmi inimi kialuuraqaġviqaqhuni niġġiviqaqhuniḷu ipqitchuanik qaqqialigaanik, taiyuutiqaqhuniasrii ipqitchuamik inimik. 3-4 Tuglian talukuyaam tunuani inauraq taiyuutiqaġniqsuq inimik ipqiññiqsrauruamik piqaqtuaq ikipkaiviḷiamik tipraġiksautinun piḷiaq kaviqsaamik maniŋmik suli ipqitchuamik suluutmik iluqani qaaligaaq kaviqsaamik maniŋmik. Iḷuani ipqitchuam suluutim iḷulik piḷiaq kaviqsaamik maniŋmik imalik Manna-mik suli ayauppiaŋanik Aaron-ŋum akutuqpalitḷaruamik suli uyaqqak aglaqaqtuak maliġutaksramik. 5 Qaaŋani suluutim matuan israġullak tuglauqsimauraaġniġaak Agaayyutim kamanautaa, ini Agaayyutim natqigutrisimaaġvia killuqsautinik. Aglaan tamatkua sut uqautigitlaitchivut pakma. 6 Uqautitqiġlagu, Agaayyutim irvia malġuŋnik iniqaqtuq. Uvluġaġipman agaayuliqsit isiġaġniqsut siḷalliġmun inimun savautityaqługu Agaayyun atuumaraġałhatigun. 7 Aglaan kisimi qaukłiat agaayuliqsit isiłhiñauraqniqsuq iḷulliġmun inimun aasriiñ atausriġmiaqługu ukiuġaġipman saagaqhuni auŋmik qaisaksraġmiñik killuqsautmiñun suli killuqsautaatnun Israel-aaqatmi killuqsaqtuat nalułiġmiktigun. 8 Taavrumuuna Ipqitchuam Irrutchim kaŋiqsipkaġaatigut apqun inimun ipqiññiqsrauruamun aŋmanġisilaaŋanik uvaptiknun napaniqtutilaaŋani siḷallium inim. 9 Taamna siḷalliq ini atrikusrautauruq iñuuvigikkaptikni pakma. Aatchuutit ikipkaqługich tuniḷḷautit nalaunŋasripkatlaitchaat iñuk Agaayyutmi; iñuum aatchuutaiñ patchisaiḷaaqtitkumiñaitchaat qauġrimmaaġiutillautaŋani. 10 Tamatkua atuqtaksrat aŋalatchiłhiñaqtut niqiniglu imimiglu suli iġġuutiksraqtuġvikaanik. Iñuich tupiksrirukrauniqsut tamatkuniŋa qaałhiñakun atuqtaksranik inillaŋniałhanunaglaan nutaaŋuruam nakuutluktuam sivunniuġutim.

11 Aglaali Christ aggianiktuq. Ilaan agaayuliqsiqpagigaa sivunniuġutim nutaaŋuruam nakuutluktuam. Christ savautriraqtuq kamanatluktuamiḷu nakuutluktuamiḷu agaayyuvikpaŋmi nunakŋaqtaunġitchuami suli nappanġisaŋatni iñuich. 12 Christ isiqtuq ipqiññiqsrauruamun inimun saagasuŋaqani auŋatnik niġrutit, aglaan isiqami tuniḷḷaqtuutiginiġaa auni piqutigipluta atausriġmiaqługu. Taatnaqami anniqsuutigaatigut taimuŋa. 13 Atakkii taimani iñuk qaayuġnaqsiruaq killuliqiłiġmigun. Ilaa ipqiqsitqigaqtuq agaayuliqsim siqiḷḷautipmagu atuqługu auŋat niġrutit suli kulavauram ikipkaqtam aġraŋa. 14 Tarra, nalupqinaitḷullapiaqtuq auŋanun Christŋum salummaqtilaaŋa qauġrimmaaġiutillautaptiknik savaaŋiñiñ kaŋiġruaqtam,

atakkii tuniḷḷautigiruq iŋmiñik killuutaitḷuni Agaayyutmun isruitchuakun Irrutchikun.
Taatnaqhuta savautriḷhiñaaġuqtugut Agaayyutmik iñuuruamik.
15 Tuqukami Christ akunniġutiġuġniqsuq Agaayyutmiḷu iñuŋmiḷu suli saŋŋiqaqti-
tlugu nutaaq sivunniuġun. Taavrumuuna Christ-ŋum tasutlasigai iñuich tuquruk-
srauruat piqutigiplugu tupiksriñġiḷhat maliġutaksramik sivulliġmi sivunniuġutiġru-
ami. Tasuġniġai iñuich Agaayyutim piksraqtaaġikkani akuqtuitquplugich isuitchuamik
paitchaktaaksrautmik, amiami iñuułiġmik isruitchuamik Agaayyutmi. 16 Sivunniuġun
Agaayyutim inillakkaŋa atriqaqtuq sivunniuġutmik iñuum aglagikkaŋanik iñuuŋŋaġmi.
Tuquanikpan iñuich iḷisimarautlaruksraurut tuqułhanik taavruma iñuum aglaktuam
sivunniuġutmik. 17 Takku iñuum sivunniuġutaani saŋŋiqutaitchuq iñuuŋŋaan taavru-
miŋa aglaktuaq. Aglaan aglaktuam tuqułhan aquagun sivunniuġutaa saŋŋinigaqtuq-
tarra. 18 Taatnatuntuuq sivulliq sivunniuġun saŋŋiqaqmiuq tuqułhatigułhiñaq niġrutit
auŋatigunlu. 19 Moses-ŋum uqautiqqaaqamigich iñuich tillisipayaat maliġutaksram
tiguniġai auŋat nuġġaich iḷaplugu imiġmik suli kaviqsaaq ipnaim mitqualu hyssop-ŋum
akiġuaniglu, aasrii siqiḷḷakługich makpiġaat iluqaisalu iñuich, 20 nipliqhuni iliŋitñun,
“Taavruma augum nalupqinaiġaa sivunniuġun Agaayyutim tillisigikkaŋa ilipsitñun.”
21 Taatnatunsuli Moses-ŋum siqiḷḷaŋniġaa auk ipqitchuamun inimun taputiplugich sut
atuġuuruat savautriḷiġmi Agaayyutmik. 22 Tarra, Agaayyutim maliġutaksraŋaguaqhuni
supayaaqayaq salummakkausruuruq aukun. Agaayyun natqigutriyumiñaitchuq killuu-
tinik auk maqipkaġaluaqnagu.

*Christ-ŋum Tuni*ḷḷaqtułhan Piiġai Killuqsautit

23 Taatnaqhuni Moses-ŋum ipqiqsaksraġiraġniġaa siqiḷḷautiqałhagun auŋmik
ipqitchuamun inimun tuvrautauruamun qiḷaŋmiittuamun. Aglaan nakuutlukhuni
tuniḷḷaun inuqnaqtuq inimun ipqitchuamun qiḷaŋmiittuamun. 24 Atakkii Christ
isinġitchuq ipqitchuamun inimun savaaġikkaŋatnun iñuich, tuvrautaułhiñaqtuamun
iḷumutuuruamun ipqitchuamun inimun. Aglaan Christ isianiktuq qiḷaŋmun
sivuġaallapiaŋanun Agaayyutim akunniġutchiutaupluni pisigipluta. 25 Qaukłiata
agaayuliqsit Israel-aaġmiuŋuruat isiġuuruq ipqiññiqsramun inimun ukiutauġaġipman
saagaaqhuni auŋanik niġrutim. Aglaan Christ aatchuutigilġataqtuksraunġitchuq
iŋmiñik akulaiqługu. 26 Taatna Christ aatchuutigitqigaqtuksraugumi naglik-
saatqigaaqtuksraunayaqtuq iñiqtaułhaniñaglaan nunam. Aglaan pakma Christ
sagviġñiqsuq atausriġmiaqługu piiġiaqługu killuqsaun tuniḷḷautigipluni iŋmiñik.
27 Iñupayaaq tuquruksrauruq atautchimi, aasriiñ aquagun taavruma atannikkauluni.
28 Taatnatuntuuq Christ tuquruq atausriġmiaqługu piiġiaqługich killuutiŋich iñupayaat.
Sagvitqikkisiruq tugliani, piiġiasruŋaqnagu killuqsaun aglaan annautityaġlugich
utaqqiruat ilaanik

10

1 Maliġutaksraŋa sivunniuġutiġruam tikkuałhiñaġniqsuq naamasiruamun
tuniḷḷautaanun Christ-ŋum, taġġaġiłhiñaqługich iḷumutuuruam. Ukiuġaġipman
piqutigiplugich iñuich agaayuliqsit aatchuġuurut tuniḷḷautinik. Aglaan tamatkua
tuniḷḷautit killuutaiqsitḷaiññiqsut iñuŋnik tuniḷḷaqtuqtuanik. 2 Tuniḷḷautit
killuutaiġitlakpata iñuich nutqautianikkayaġaat tuniḷḷaqtułiq iŋiḷġaanimma. Atakkii
iñuich ukpiqtuaŋuruat salummaqtinniqpata atausriġmiaqługu itqaġitqikkayaitkaich
killuutitiŋ qauġrimmaaġiutillautaġmikni. 3 Aglaan tamatkua tuniḷḷautauruat
itqaqtirrutauraqtut killuutiŋitñun ukiuġaġipman. 4 Takku auŋat niġrutit
piiġiyumiñaitchuq killuutmik. 5 Taatnaqhuni Christ uqaqtuq nunamuyasrikami, itna,
“[Agaayyutmaaŋ,] Piqaġukkumiñaitchutin tuniḷḷautinik aatchuutiniglu
aglaan timiqaqtillugu uvamnik tuniḷḷautigitqulugu.
6 Ikipkaqługich aatchuutit tuniḷḷautitlu killuutaiġutiksrat
quyalisauġitchut ilipni.
7 Aasriiñ nipliqsuŋa, ‘Agaayyutmaaŋ,

aggiqsuŋa savaaġityaqługu pisułhiñ,
aglaksimałhatun makpiġaani uvapkun.’ ” *Psalm 40:6-8*
8 Sivulliani itnaġniqsuq, “Piqaġukkumiñaitchutin tuniḷḷautinik aatchuutiniglu, ikipkaqługich aatchuutit tuniḷḷautitlu killuutaiġutiksrat quyalisaunġitchut ilipni,” iŋiaŋugaluaŋŋaisa maliġutaksrakun. 9 Tugliani nipliqsuq, “Agaayyutmaaŋ, aggiqsuŋa savaaġityaqługu pisułhiñ.” Taatnaqami Christ-ŋum suksraaġniġaa sivulliq sivunniuġun tuniḷḷautituummaisa aasrii inillakługu nutaaq sivunniuġun. 10 Tarraasriiñ Christ-ŋum tupiginiġaa Agaayyutim pisułha. Tuniḷḷautigikamiuŋ timini pisigiplugich killuutit ipqiqsaġaatigut nalaunŋapkaqhuta Agaayyutmi atausriġmiaqługu.

11 Aasriiḷi agaayuliqsipayaaq savautriraqtuq uvluġaġipman qaitchipḷuni atlaŋŋutlaiḷaanik tuniḷḷautinik killuutaiġiyumiñaitchuanik. 12 Aglaali Christ qaitchianikami atautchimik tuniḷḷautmik killuutinun, aquvittuq taliqpianun Agaayyutim minġuiqsiaġiaqhuni savaaġmiñiñ taimuŋa, 13 taimakŋaniñaglaan utaqqipḷuni tarani uumigirini akiiḷiłiksraŋatnunaglaan. 14 Takku atautchikun tuniḷḷautikun killuutaiġñiġai taimuŋa tamatkua ipqiqsitauruat. 15 Taavruma Ipqitchuam Irrutchim nalupqinaiġñiġaa uvaptiknun, itnaqhuni,

16 “Una sivunniuġun inillaŋniaġiga Israel-aaġmiupayaanun
taimani uvlumi, nipliqsuq Ataniq.
Iḷigisigiga maliġutaksraġa iñuŋma isrummatiŋitñun
aglaglugulu uummatiŋitñun.” *Jeremiah 31:33*
17 Nipliqsuqsuli, itna,
“Killuqsautiŋich nalaunŋairrutiŋiḷḷu
itqaġitqikkumiñaitmigitka.” *Jeremiah 31:34*
18 Taatnamik killuutit natqigutikkaukpata, ikipkaqługich tuniḷḷautiksrat pisigilugich killuutit inuqnaġumiñaiqsut.

*Qalli*ḷaaqta Agaayyutmun

19 Aniqatiumaaŋ! Pakma taluqsrautairrutiqaqtugut isiłiksraptiknun Agaayyutim sivuġaanun, atakkii Jesus-ŋum tuniḷḷautiginiġaa auni. 20 Christ-ŋum aŋmautiniġaatigut nutauruamik apqutmik sivuġaanun Agaayyutim. Agaayuliqsiqpaktun qalliḷaaqtuatun Agaayyutmun amuŋatchiaŋanun talukuyaam, uvaguttuuq qalliḷaatlasipmigikput Agaayyun timaagun Jesus-ŋum aatchuutigikkaŋagun tuqupluni. 21 Suli kamanaqtuamik agaayuliqsiqaqtugut Jesus-mik atanġuruamik Agaayyutim tupqani, amiami ukpiqsriruanun. 22 Taatnaġuta qalliḷaaqta Agaayyutmun iḷumutuġuġlugu uumman nalupqisruutaiḷḷapiaġlugu ukpiqsriłiqput, atakkii Christ-ŋum siqiḷḷaqamisigut auŋmiñik salummaġai qauġrimmaaġiutillautavut killuqsautiptikniñ suli iġġuqhuta imiġmik ipqitchuamik. 23 Tigummitqiaġigḷakput niġiugaq uqautigikkaqput qanuġliqaanġiġuta takku Agaayyun akiqsruiruaq tuniqsimaruq. 24 Qaunakkutiluta avatmun pitchuksaaġutilutalu piqpakkutiłiksraptiknun savaallautaqałiksraptiknunlu. 25 Katiraġaqta atautchimun qapiqtanġiġuta, atrisuŋaqnagich iḷaŋich iñuich katiraġaŋaiqsuat. Iḷitchuġigiksi Atanġum aggitqiŋñiałha. Taatnaqługu pitchuksaaġutiyumaugut avatmun qapiqtanġiġuta ukpiqsriłiptikni.

26 Uvvaami kaŋiqsiqqaaġupta iḷumutuułiġmik aasriiñ killuqsaqtuiñaġupta ukpiqsriñġiġuta Christ-mik, piitchuq niġiugamik uvaptiknun. Atakkii atlamik tuniḷḷautmik qaisaksramik killuutiptiknun piiññiaqtuq. 27 Aglaan taatnatun iñuuniaġupta niġiugiraksraġigikput iqsiñaqtuaq atanniiviksraq, ittuatun ikualaruatun piyaqquiñiaqtuatun uumiksriruanik Agaayyutmik. 28 Iñuk suksraqanġitchumi Moses-ŋum maliġutaksraŋanik, taamna iñuk tuquruksrauruq iḷunŋuktaiḷaakun iḷisimariqałhiñaqpan malġuŋnik unniiñ piñasrunik. 29 Aglaan iñuk suksraqanġitchumi Iġñiŋanik Agaayyutim suksraqanġitḷuniḷu auŋanik Christ-ŋum ipqiqsitigikkaġmiñik, Agaayyutim taamna iñuk anasriñŋuqsatlukkisigaa. Taavruma pisaaŋŋatigaa Ipqitchuaq Irrusriq iłuaqqutriruaq

ilaanik. [30] Iḷisimagikput kisuutilaaŋa nipliqsuam itna ipqitchuani makpiġaani, “Akisaun pigigiga. Pigiitchuapayaaq akisaġisigiga.” Uqaqmiñiqsuq itna, “Atanġuruam atanniġisigai iñugikkani.” [31] Iqsiñallapiaġataqtuq anasriñŋuqsakkauruni Agaayyutmiñ iñuuruamiñ.

[32] Itqallaksigik taipchua uvlut kaŋiqsiqqaaqapsi iḷumutuuruamik ukpiqsriruaŋŋuqhusri. Igḷutuġniġiksi sakiqniułiq atqunallapiaq. [33] Iḷaatni pisaaŋŋatigikkaurusri atniaqsiuplusriḷu iñuich takkuatni, iḷaatnisuli piqataułhiñaaġuqhusriunniiñ tamatkunani taatna aŋalatauruanun. [34] Uvvasuli nagliksaaqatiqaġuurusri isiqtauruanik ikayuqługich suli quviatchauġikhusri ivayaqtukkaugaluaqapsi suurapsitñik, iḷitchuġiplugu ilipsi suuraqałiksraqsi nakuutluktuanik nuŋuyumiñaitchuanik qiḷaŋmi. [35] Taamna pisigilugu taluqsrairrutiqaġitchi Ataniġmun. Kamanaqtuamik akiḷiusriaqaġniaqtusri nikaitkupsi. [36] Aglaan anuqsrutiqaqtuksraurusri tupiksriḷaaġusri pisułhanik Agaayyutim. Atakkii akuqtuaġiniaġiksi ilaan akiqsruutigikkaŋa. [37] Agaayyun nipliqsuq ipqitchuami makpiġaani,

“Pivikisuurami aggiqsaġumaruaq aggiġisiruq.
Piñatchiaġumiñaitchuq.
[38] Nalaunŋasripkakkaġa iñuugisiruq ukpiqsriḷhagun.
Aglaan quyagiyumiñaitchiga iñuk
tunuttuaq uvamniñ ukpiqsriŋaiqhuni.” *Deuteronomy 32:35*

[39] Uvagut, iḷaliqsuutinġitchugut tamatkunani tunutlutiŋ piyaqqukkauniaqtuani, aglaan iḷaurugut tamatkunani ukpiqsrimaaqtuani annautikkauplutiŋ.

11

Urrakusrautai Ukpiqsriḷhum

[1] Iñuum ukpiqsrikami nalupqisruutiginġiġaġigaa niġiugaġikkani. Nalupqiginġiġaġigaa atuumaruksraq qiñiġnaqsigaluaqnagu. [2] Sivulliavut taimani iñuuniagaġniqsut taavrumuuna ukpiqsriḷikun. Taatnaqługich uqaġillautakkaurut. [3] Ukpiqsriḷikun kaŋiqsigikput Agaayyutim iñiqsitilaaŋa nunamik siqiñiġmiglu uvluġianiglu uqałiġmigun. Taavrumuuna kaŋiqsigikputtuuq iñiqsitilaaŋa sunik qiñiġnaqtuanik saŋŋiagun iñuich iḷitchuġinġisaŋatnik isrummatigikkaġmikkun. [4] Ukpiqsriḷikun Abel aatchuutiqaqtuq Agaayyutmun nakuutluktuamik tuniḷḷautmik Cain-miñ. Agaayyutim akuqtuġniġaa Abel-ŋum tuniḷḷautaa uqaġiplugu nalaunŋatilaaŋa. Abel tuqugaluaqtitlugu iḷitchitḷarugutsuli ukpiqsriḷhaniñ. [5] Ukpiqsriḷikun Enoch aullautikkauniqsuq marrumakŋa iñuuniałiġmiñ tuquruksraunġitḷuni. Taatnaqługu iñuich paqinġiññiġaat Agaayyutim aullautipmagu. Aullautikkaugaluaqtitnagu uqałhum uqautigigaa iḷumutun quyalitñiktauŋunipḷugu Agaayyutmik. [6] Aglaan iñuk ukpiqsriñġitchumi quyalitñikkumiñaitchuq Agaayyutmik. Atakkii kisupayaaq piqatiqaġuktuaq Agaayyutmik ukpiqsriruksrauruq itilaaŋanik suli akiḷiutiqaqtilaaŋanik tamatkunuŋa piḷiqillapiaqhutiŋ pakaaqaqtuanun iŋmiñik. [7] Ukpiqsriḷikun Noah-m kiliktuusriaġigaa Agaayyutmiñ atuumaruksraq qiñiġnaqsigaluaqnagu. Tupigiplugu Agaayyutim tillisaa umiaqpaliruq annautiksraŋatnik qitunġami. Umiaqpiḷiġmigun sagviqsinniġaa ukpiqsriñġiḷhat nunam iñui, aasriiñ taavrumuuna patchisiqutiniġai. Pisigiplugu Noah-m ukpiqsriḷha Agaayyutim akuqtuġniġaa nalaunŋasripkakkauplugu.

[8] Ukpiqsriḷikun Abraham tupiksriñiqsuq Agaayyutim tuqłuqmani. Aullaġniqsuq atlamun nunamun akuqtuiviksraġmiñun paitchaktaaksrautmik, nalugaluaŋŋaan napmun aullaqtilaani. [9] Ukpiqsriḷikun iglaaŋuruq nunami akiqsruutigikkaŋani Agaayyutim, irviqaqhuni palapkaaqpaŋni piqatigiplugik Isaac-lu Jacob-lu akuqtuiruak atunim akiqsruutauruamik Agaayyutmiñ. [10] Takku Abraham niġiugaqaġniqsuq nunaaqqiqpaŋmik payaŋaitchuanik nappaviḷiŋmik, Agaayyutim iŋmiñik nappakkaŋanik maliġutlugu sivunniuġutni. [11] Ukpiqsriḷikun Sarah akuqtuiruq sayaksramik siŋaiyaułiksraġmiñun kiñuviaksramik. Iġñiruq aaquaġaluaŋŋaġmi, takku ukpiġiniġaa Agaayyun pitḷaruaŋuplugu akiqsruqtuaq. [12] Tarraasriiñ atausriq aŋun Abraham tuquŋaruatun

iŋmiñi iḷigaluaqtuaq kiñuvianiŋniqsuq iñugiakhutiŋ uvluġiaŋisun qiḷaum suli qavi-
aŋatun taġium siñaan kisitchuġnaitchuatun.
13 Tamatkua iñuich iluqaġmiŋ ukpiġigaat Agaayyun, aasriiñ tuqurut akuqtuigaluaqatiŋ
akiqsruutauruamik. Aglaan qiñiqługich immasraaġruk sivuniġmi quviatchaktitaurut.
Piiḷaaġinġitchaat avakŋaqtautilaaqtiŋ iglaaŋutilaaqtiŋlu marrumani nunami.
14 Iñupayaat uqaqamiŋ iglaaŋutilaaġmiknik marrumani nunami nalupqinaiġaat
pakaaqałiqtiŋ kiñuniksrautmiknik. 15 Iñuich taipkua isrumagisruuniġumitruŋ taimña
nuna unisaqtiŋ utiłhiñaugaluaġniqsut pisukkumiŋ. 16 Aglaan iliŋich kimmutiqaqtut
nakuutluktuamik kiñuniksramik qiḷaŋmi. Agaayyutim itqanaiyautigaa nunaaqqiq
iliŋitñun, atakkii kanŋuginġitchaa Agaayyutiginiḷuni Abraham-mun, Isaac-munlu,
Jacob-munlu.
17 Ukpiqsriḷikun Abraham tuniḷḷautiqałhiñaaġuġniqsuq Isaac-mik Agaayyutim
uuktuaqmani aatchuutigigisipmaŋaan iġñitualuni, taamna akuqtuaġikkaŋa
Agaayyutim akiqsruutaagun. 18 Piḷhiñaġniqsuq ukpiġiplugu Agaayyutim akiqsruutaa
iġñiġmigun itnaqhuni, “Isaac-kun kiñuviaqaġniaqtutin.” 19 Ukpiġiniġaa Agaayyutmun
aŋipkaġniałiksraŋa Isaac tuquŋaruaniñ. Abraham-ŋum akuqtuaġitqikkaa Isaac
iḷigaluaqtuaq tuquŋaruatun liilaa. 20 Ukpiqsriḷikun Isaac-ŋum piḷiusriaqaqtitmigik
Jacob-lu Esau-lu, isrummatigiplugu Agaayyutmun atuumapkaġisiḷha akiqsruutigikkani
sivuniksrami. 21 Ukpiqsriḷikun Jacob tuquaqsikami piḷiusriaqaqtitmigik
atausriullaaplugik iġñak Joseph-ŋum. Aasriiñ putluni agaayumaaġvigigaa Agaayyun
turvigiplugu nuvua ayauppiaġmi. 22 Ukpiqsriḷikun Joseph-ŋum uqautiginiġaa
aullałiksraŋat Israel-aaġmiut Egypt-miñ. Tuquyasrikami urriqsuutigai qanuq
savaaġiłiksraŋatigun sauniġmi.
23 Ukpiqsriḷikun Moses-ŋum aŋayuqaakkiñ iriqsimaniġaak piñasruni tatqiñi aniqqaaq-
man. Qiñiqamitku piññaqnałha iyaalugruam iqsiñġitchuk umialgum tillisaiñik
tuqqutquplugich aŋugaurat aniqammiurat. 24 Ukpiqsriḷikun Moses iñuguanikami
taiguquŋaiġñiqsuq iñuŋnun iġñiŋanik Pharaoh-m panian. 25 Piksraqtaaġigaa aŋal-
laqłuqataułiksrani iñuiñi Agaayyutim, atakkii quviaginġiġñiġaa iñuuniałiq qaġanaq-
tuaq akisuruaqtuummaan Pharaoh-m tupqani. 26 Isrummatiginiġaa nagliksaałiksraŋa
Christ-ŋum kamanatlukługu piqałhaniñ akisuruapayaaŋiñiñ Egypt-ŋum, takku ukpip-
iaġniqsuq Agaayyutmun akiḷiġñiaġnipḷuni sivuniksrami. 27 Ukpiqsriḷikun Moses-ŋum
aullaġviginiġaa Egypt iqsiginġitḷugu Pharaoh-m qinnautaa. Aullaqtuq iḷipḷuni qiñiq-
tuatun Agaayyutmik qiñiġnaitchuamik. Taamna qiñiqquuraaq siimasraaġutiginiġaa.
28 Ukpiqsriḷikun Moses-ŋum inillaŋniġaa niġiqpagvikaaq taiyuutiqaqtuaq Apqusraaqti-
taułiġmik. Ukpiġigaa Agaayyun uqaqman iñuich tigusritquplugich ipnaiyaat auŋatnik
siqiḷḷautiksraŋitñik tupqisa taluŋitñun. Agaayyutim iḷaksiatqunġitchai piyaqquiraumun
Israel-aaġmiut aŋayukłiich. 29 Ukpiqsriḷikun Israel-aaġmiut ikaaġniġaat taġiuq atiqaq-
tuaq Red Sea-mik paliumaruakun nunakuaqmatun. Egypt-miut taatnatun ikaaqsaġalu-
aġniqsut, aglaan iluqatiŋ ipiniqsut imikun.
30 Ukpiqsriḷikun Israel-aaġmiut kaivraaġniġaich katchiŋi Jericho-m tallimat malġuŋni
uvluni. Taatnaqhutiŋ katchich katagaalaniqsut. 31 Ukpiqsriḷikun Rahab akiisuk
tukkuġiniġaat nalunaqtuakun takkuuqtit. Taatnaqhuni piyaqqunġitchuq piqatigilugich
Jericho-ġmiut ukpiqsriñġitchuat Agaayyutmik.
32 Sumiksulitai uqapsaaġisivik? Pivikitchuq uqautigisaġupkich Gideon, Barak-
lu, Samson-lu, Jephthah-lu, David-lu, Samuel-lu, sivuniksriqiraiḷu Agaayyutim.
33 Ukpiqsriḷikun taipkua akimaraqtut umialiŋniñ, nalaunŋarualiqiplutiŋ, akuqtuipḷutiŋ
akiqsruutigikkaŋanik Agaayyutim, umitlaplugich qaniŋich lion-nat, 34 qamitlaplugu
ikualapiaqtuaq ikniq, annakhutiŋ savikpakun tuqqutaułiġmiñ, sayaitchuat
sayaktusripḷugich, sapiġñaqsipḷugich aŋuyałiġmi akiiḷitḷasipḷugich aŋuyaktiŋich
atlat nunat, 35 unniiñ aġnat akuqtuipḷutiŋ tuquŋaruamiknik aŋitqiksitaupmata.
Atlat iñuich naŋititauniqsut tuqułhiñaaġuqhutiŋ ayakługu annagviksraqtiŋ,
niġiugaqaqhutiŋ aŋitqiḷiksraġmiknik nakuutluktuamun iñuułiġmun tuquanikkumiŋ.

36 Atlattuuq nagliksaaqmiñiqsut mitautigitchiuplutiŋ ipiġaqtuqsiuplutiŋlu qiḷiqługiḷḷu
isiqtaupkaqługich, 37 uyaġaŋniglu miḷuqtuqsiuplutiŋ, uluaqtuqługich avikługiḷḷu,
uuktuaqsiuplutiŋ, tuqqutauplutiŋ savikpakun, qipiplutiŋ atnuġaaqhutiŋ ipnaich
amiŋitñik tuttułuuraisalu, piiḷḷiuqhutiŋ, iłuiḷḷiuqtitauplutiŋ, atniaqsiuplutiŋ,
38 qipiplutiŋ suviksraiḷaami iñġiñi, iñuuniaqhutiŋ sisini nunamiḷu uyaġałuŋmiḷu. Iñuiñ
nunam naliginġitchaich tamatkua!
39 Iluqatiŋ tamatkua iḷisimariqaqtut nalupqinaiġutriruat ukpiqsriḷiġmiknik uqaġil-
lautaqługich. Aglaan nalliat akuqtuiñġitchuq iñuuŋŋaġmiŋ Agaayyutim akiqs-
ruutigikkaŋanik. 40 Agaayyun sivunniutiqaqtuq nakuutluktuamik uvaptiknun, itna,
taipchua naamasripkakkauruksraupmiut piqatigiluta tikiññiaqaptigut aŋaayuqautaa-
nun Agaayyutim.

12

Agaayyun Aapakput

1 Taipkunatitun ukpiqsriruatitun iḷisimariqaqtuguttuuq avataŋiutriruanik uvaptiknik
nuviyatun, aasriiḷi tamatkua uqaġiłhiñaugaat ukpiqsriḷiqput. Aqpaliutraqtitun piiqługu
unaviqutaġikkaŋani, ki, piiġaġlavut qilamipiaq killupayaat unaviqutaġikkavut maliguta
Ataniġmik. Aqpaliutraqta igḷutuiḷikun tikiññiałhanunaglaan kinilirviksrapta. 2 Ataramik
qiñiqsimalakput Jesus aullaġniiraalu naamasriraalu ukpiqsriḷḷapta, [atakkii tunŋavigi-
gaa Agaayyun iluqnauqhuni]. Pisigiplugu quvianaqtuaq akiḷiusriaksrani suksraġinġitkaa
kanŋunaqtuaq tuqułiq sanniġutami. Aasriiñ aquvittuq Agaayyutim taliqpian tuŋaa-
nun aŋalatchiqatauplunі. 3 Jesus igḷutuipmiñiqsuq qanusripayaanik akiḷḷiḷiuġutiŋitñik
killuliqirit. Isrummatigiraksraġigiksi Jesus piyuaqsiugupsi taatnatun, minġuġanġitchu-
muusriḷi qapiŋasriraġanġiġusri maliġuałłapsitñi Christ-mik.
4 Killuqsaun ayyauqtuġaluaġiksi, aglaan ayyauqtunġitchiksi pigiitchuaq tuqułłap-
sitñunaglaan. 5 Puuyuġuknaġiksi Agaayyutim pitchuksaaġiłha ilipsitñun itna liilaa
uqaġipmatun qitunġamun,
"Iġñiiŋ, suksraġiñġiġñiaqnagu nalġuqsruutaa Atanġum
unniiñ qapiŋasiñak iñiqtiqpatin.
6 Takku Atanġum nalġuqsruġaġigai tamatkua piqpagikkani,
suli annauksraqługich iñupayaat iġñiġiliutikkani." *Proverbs 3:11, 12*
7 Igḷutuqtaksraġigiksi nalġuqsruutaa Agaayyutim. Aŋalattaġigaasri iġñiġikkaġmisun.
Qanusriuva una iġñiġuruaq aapauruam anasriñŋuqsatlaisaŋa? 8 Agaayyutim iġñi-
payaaq ataramik iñukkuksaġniġaa taatnatun. Ilipsi nalġuqsruqsimaitchupsi aa-
paiḷapsisun iḷumutun iġñiġiliutipkaqsimaiññiqsusri ilaanun. 9 Uvvasuliuna, aapapta
nunami nalġuqsruġaatigut aasriisuli uvagut kamagisuuplugich. Kamaksriruksrau-
ruguttuuq Aapaŋatnik irrutchipsa pitḷuglugu aapaptikniñ nunami, atakkii iñukkuk-
sairuq uvaptiknik isruitchuamun iñuułiġmun. 10 Sivikisuurami aapapta nalġuqs-
ruġaġigaatigut nalaunŋanasrugikamitruŋ. Aglaali Agaayyutim nalġuqsruġaġigaatigut
piññagviksraptiknun ipqiqatigisrukhuta iŋmisun. 11 Iluqani nalġuqsruun quvianaitchu-
uruq atniġñaqmiuq. Aglaan aquvatigun nalunaiġuuruq qanuq nalġuqsruun nakuu-
tilaaŋa Agaayyutim qitunġaġikkaŋiñun, tupiksriḷiġmiktigun iñuguqtut atuitḷasiruat
nalaunŋaruamik suli iñuuniaqtuat qiñuiññakun.
12 Taamna pigilugu sayyiqsigiŋ niviŋasriruat argasri suli sayaitchuat niusri;
qapiŋasiñasri. 13 Qaiqsisigiŋ apqutiksraŋat isigapsi. Aasriiḷi sayaitḷutiŋ
ukpiqsriruat pisrulguitchuatun puukaġumiñaitchut atniġutiŋ, aglaan mamititaulutiŋ
saŋŋisitqiŋñiaqtut.

*I*ḷisauttutit suli Kiliktuutit

14 Qiñuiññaqautrisitchi iñupayaanun, iluqnauqsimalusri Agaayyutmun. Iñuum iñuu-
nianġitchuam taatnatun qiñitlasriyumiñaitchaa Ataniq. 15 Qaunatqiaġigitchi kiñaunniiñ
iñuk suliqutiksrinġiġñiaqani iłuaqqutaanik Agaayyutim. Qaunaginġitchupsi iñuich
tikitpiaqtut akunnapsitñun miqutchisuuruat isrumagiiḷiqsitlusri, atripḷugu kaŋiġruaq

maqupkairuaq nauriamik. 16 Naagaunniiñ iñuk atlatuqtauviaqtuq agaayyiaqtaitḷuni
Esau-tun iŋiḷġaanimma. Esau tuniriruq paitchaktaaksrautigaluaġmiñik aŋayukłi-
ułiġmigun atautchimun niġiñiġmun. 17 Iḷisimakkapsisun, aquvatigun Esau-ŋum
piḷhiñaaġuqamiuŋ piññaktaaksrautni itigautiruq. Satuqsaġaluaġaa qulvimigun aglaan
Isaac isrummitqikkumiñaiññaniŋniqsuq.
18 Ilipsiasriiñ, tikisimaitchusri iñġimun aksiŋñaitchuamun atripḷugu iñġiq atilik Sinai-
mik. Israel-aaġmiut imani qiñiġniġaat iñġiq ikualaruaq ikniġmik. Kiñuagun taaqsiñiq-
suq anuqłiġullapiaqhuni. 19 Taipkua iñuich tusraaniqsut qatraŋanik qalġuqtautim suli
nipitullapiaqtuanik nipinik katluktun. Tusraaruat iqsitchakpagitḷutiŋ uqapsaaqtut
nipimun uqautitqiqunġitḷutiŋ. 20 Agaayyutim tiliñiġai, “Niġrutimunniiñ aksikpagu iñġiq
miḷuqtukkauniaqtuq uyaġaŋnik.” Aglaan iñuich tatamiłallaktut. 21 Iñġim qiñiqsałha
tatamnallapiaġataqtuq. Moses-unniiñ uqaġniqsuq, “Atqunallapiaq iqsitchakłuŋa uu-
liksiruŋa.” 22 Aglaan tikiñŋaniktusri Agaayyutim nayuutiłhanun tikitmatun iñġimun
atiliŋmun Zion-mik, suli nunaaqqiqpaŋanun iñuuruam Agaayyutim Jerusalem-mun
pakmani ittuamun, suli israġuliŋnun kisiññaġumiñaitchuanun. 23 Tikitchusri katiqpagvi-
atnun aŋayukłiuplutiŋ iġñiŋiñ Agaayyutim atiŋich aglausimaruat pakmani. Utlautirusri
Agaayyutmun atanġatnunlu iñupayaat irrusriŋitñunlu nalaunŋaruat iñuich tuquruat
naamasripkakkauplutiŋ pakmani. 24 Utlautipmiusri Jesus-mun akunniġutauruamun
aatchuqtuamun nutauruamik sivunniuġutmik iñuŋnun. Christ-ŋum killuqsautaiqu-
plugich iñuich maqipkaġniġaa auni sanniġutami. Auŋa Abel-ŋum tuqqutauruaq uqau-
tiqałhiñaqtuq akisautmik, aglaan auŋa Christ-ŋum uqautiqaqtuq natqigutriḷiġmik.
25 Naalaġnisritchi Agaayyutmun uqaqtuamun ilipsitñun pakma. Ayaiñasri ilaanik taip-
kunatitun Israel-aaġmiutitun. Annagviksraiññiqsut anasriñŋuqsaqsiułiġmiñ ayaum-
mitñikamiŋ kiliktuqtauruamik iliŋitñik maani nunami. Agaayyutim anasriñŋutlułal-
lakkisigaatigut tunutkuptigu ilaa kilgityaqtigikkaqput qiḷaŋmiñ pakma. 26 Iŋiḷġaan
Agaayyutim iḷiqsraqtiłhiñaġaa nuna uqaqami iñġimi atiliŋmi Sinai-mik, pakmaaglaan
ilaa akiqsruqtuq nipliqhuni, “Atausripsaami iḷiqsraqtinniaġiga nunałhiñaunġitchuaq
aglaan taputiniaqmigigaptuuq qiḷak.” 27 Taavruma uqałhum “atausripsaami” nalupqi-
naiḷḷapiaġaa Agaayyutmun supayaaq iñiqtaġikkani atlaŋŋuqtitkisiñipḷugu. Aasriiñ
kisimi iḷiqsraqtitanġitchuaq itchumaaġisipiaqtuq. 28 Taatnaġuta akuqtuiñiaqtugut is-
ruitchuamik kiñuniġmik iḷiqsraqtitanġitchuamik Agaayyutim aŋaayuqautaani. Aasriiñ
quyyatigilakput Agaayyun savautilugu akuqtuyunaġuta kamaksriḷikun taluqsriḷikunlu,
29 atakkii Agaayyutigikkaqput suunġiiraġaqtuatun ikniqtun ittuq.

13

Aqulliich Alġaqsruutit

1 Piqpakkutititchi ataramik aniqatigiiḷḷapsigun Christ-kun. 2 Suksraġinġitchuksraurusi
tukkuġiŋñałiġmik takku iḷaŋich iñuich tuyuġmiaqaġniqsut israġuliŋnik naluŋŋaisa
israġulgutilaaŋitñik. 3 Itqaumasrigik tamatkua isiqsiviŋmiittuat isiqsiviŋmiitqatigip-
matun iḷiḷugich, tamatkualu aŋallaqłuksiuruat nagliksaaqatigipmatun timipni iḷiḷugich.
4 Katchuusrimałiq kamakkutiqaqtuksrauruq akunġapsitñi. Iḷaqatigiiksuak katchuusri-
małiqtik ipqisittaksraġigaak tuniqsimmatilutik avatmun. Agaayyutim atanniġisigai atu-
nim iñuich sayuŋaruatlu atlatuqtuatlu. 5 Kimmutiqatlusruŋaqasri maniŋmik, apaigilugu
pigikkaqsi. Agaayyun nipliqsimaruq,
“Unitchumiñaitchikpiñ
unniiñ suksraaġumiñaitchikpiñ.” *Deuteronomy 31:6*
6 Taatnamik nalupqisrunġitḷuta nipliḷhiñaurugut,
“Atanġuruaq ikayuqtigigiga.
Iqsiyumiñaitchuŋa iñuum qanuġaaŋaunniiñ.” *Psalm 118:6-7*
7 Itqaumasigik aŋalatigikkasri uqautriruat ilipsitñun uqałhanik Agaayyutim.
Ukpiġutiqaġitchi taipchunatitun iñuuniałiġmikni suli isrummatigilugu qanuq
tuqułhat. 8 Jesus Christ atlaŋŋutlaitchuq ikpaksraġlu, uvlupaglu, taimuŋalu.

9 Iñuŋmun avallaktitnasri atlakaaġiisigun atlanaqtuaŋuplutiŋ iḷisauttutiŋisigun
malinġiquplusri Agaayyutim iḷumutuułhanik. Nakuuruq sayyikkaugupsi
ukpiqsriłipsitñi Agaayyutim iłuaqqutaagun; sayyiġumiñaitchusri ukpiqsriłipsitñi
maliktuiñaġupsigik iñuuniaqutit tuniḷḷautitigun niqinik. Tamatkua iñuuniaqutit
tuniḷḷautitigun anniqsuutiginiangitchaich iñuich iñuuniaqtuat tamatkunuuna.
10 Uvaguttuuq tuniḷḷautiqaqtugut. Taamna Jesus tuquruaq sanniġutami. Tuqułhagun
Jesus-ŋum piḷiusriaqaqtugut. Aglaan agaayuliqsit savautrisugaaqtuat ipqitchuami
inimi maani nunami niġġivigitlaitchaat tuniḷḷautigikkaqput. [Taamna itnautauruaq,
tamatkua anniqsukkauniruat tupiksriłiġmiktigun iñuuniaqutinik piqataulguitchut
uvaptikni.] 11 Ukiuġaġipman qaukłiata agaayuliqsit qamuŋautiraġigaa auŋat niġrutit
ipqiññiqsramun inimun tuniḷḷautigisaqługich iñuich killuqsautaiquplugich, aasriiñ
tuquŋaruat niġrutit timiŋich ikipkaqtitlugich siḷataani nullaaqtuġvium. 12 Taatnatun
Jesus-tuuq tuqupmiuq sanniġutami siḷataani nunaaqqim, tuniḷḷautigisaqamiuŋ
auni iñuich killuqsautaiquplugich. 13 Taatnaġutaasriiñ ilaanukta siḷataaniittuamun
nunaaqqim, igḷutuutiqaġuta iñuich naġġuqsruqpatigut pisigilugu ilaa. 14 Piitchugut
kiñunipiamik maani nunami, aglaan niġiuktugut kiñuniksramik isruitchuamik
qiḷaŋmi, aasriiñ utaqqigikput ukpiqsriłikun. 15 Pisigilugu Jesus-ŋum savaaġikkaŋa
uvaptiknun, nanġaqsimaaġlakput Agaayyun quyalugu atarallapiamik. Quyyativut
asriaġiksaatitun ittut aatchuutigikkavut Agaayyutmun tuniḷḷaqtuutigiplugich.
16 Nakuurualiqisimaaġitchi ikayuutilusri tamatkunuŋa inuqsraqtuanun. Taatnatchich
qaisauruat Agaayyutim quyagillapiaġai. 17 Tupigisigik iñuich aŋalatigikkasri
aŋalatillusri iliŋitñun, atakkii kiggutiqaqtaksraġigaat Agaayyun pisigilusri.
Taatnaqhutiŋ qaunaksrirut iñuuniałłapsitñik. Tupigigupsigiŋ savaaqtiŋ
quviatchauġiutiginiaġaat, aglaan sakiqniuqtitkupsigiŋ piññautigiyumiñaitchiksi.
18 Qauġrimmaaġiutillautaqaqtugut patchisaitchuamik iñuuniallautaġukhuta
supayaakun. Taatnamik agaayutillaŋniaqtigut. 19 Suvaluk agaayutqugipsi
utiqtitaułiksramnun ilipsitñun qilamipayaaq.

Agaayułiq

20 Agaayuruŋa Agaayyutmun aatchuiruamun qiñuiññamik. Jesus tuqukami
sanniġutami kamanaqsipḷuni munaqsriġuqtuq uvaptiknun, ipnaisun ittuaguut, suli
maqipkaqamiuŋ auni nalupqinaiġñiġaa nutaaq isuksraitchuaq sivunniuġutauruaq.
Piqutigiplugu taamna Agaayyun aŋitqiksitchiruq atannaptiknik Jesus-mik
tuquŋaruaniñ. 21 Aasriiñ pakma Agaayyutim ikayuġlisituq pitḷasiḷusri pisułiġikkaŋanik
supayaakun. Savaglisuq ilipsitñi akuqtuyunaqtuamik iŋmiñun Jesus Christ-kun.
Kamakkutiqaġisigikput pakma qaŋapaglu. Amen.

*Aqulliich I*ḷammiuġutit

22 Aniqatiumaaŋ, iŋiqsruaġipsi naalaġnitquplugich uqałitka pitchuksaaġutauplugich
ilipsitñun tuyuutigikkatka ukunani naitchuani tuyuutini. 23 Iḷisimatqugipsi
aniqatigikkaqput Timothy patchisaiqsitaułhanik isiqtauviŋmiñ. Aggipqauraqpan
iluqanuk qiñiġiaġisigipsi.
24 Tuyuġivut nayaaŋŋaġmik iluqaisa aŋalatigikkasri ukpiqtuaŋuruapayaatlu. Taapkua
Italy-miñ piruat tuyuqmigaasri iḷammiuġutillautamik. 25 Agaayyutimtuq tugluaġlisi
iłuaqqutillautaġmigun.

James-ŋum Tuyuutai

1 Uvaŋa James, savaktaa Agaayyutimlu Jesus Christ Atanġuruamlu. Tuyuqtuŋa
nayaaŋŋaġmik iluqaitñun siaminŋaruanun ukpiqtuanun nanipayaaq.

Ukpiġunlu Puqiunlu

2 Aniqatiumaaŋ, atlakaaġiich uuktuaġutit tikitpasi quviatchauġillapiaġitchi.
3 Iḷisimagiksi ukpiqsriłiqsi uuktuakkaupman sivutmuulgusriḷaaġaġigaa.
4 Sivutmuulgułhum savaani pianikpagu ilipsi piġuqniaqtusri naamapmiḷusiḷu,
susruksiunġiġusriḷu. 5 Nalliqsi kaŋiqsimaitkumi suvaata uuktuaqsiutilaaġmiñik, ki,
iŋiġliuŋ Agaayyun isumattutmik qaitchiyumaruaq iñupayaanun iġḷikkuttutaitḷuni suli
suakatautaitḷuniḷu. 6-7 Taamna iñuk iŋiqsruġli arguaqqutaiġḷugu. Ilaa iŋiqsruġumi
aasiiñ ukpiqsriŋitchumi Agaayyutmik akuqtuiyumiñaitchuq isumatułiġmik ataniġmiñ.
Iñuk nalupqisuktuaq atriqaqtuq aŋalatchiqsuatun taġiumi—qunmukpuuq atmukpuuq.
8 Taamna iñuk sivunniḷguitchuaq tuniqsimaruaŋuŋitchuq suraġałipayaaġmiñi.

Inuqsriuqtuatlu Inuqsriuŋitchuatlu

9 Iḷaippauraq mattumani nunami quviasuktuksrauruq Agaayyutim kamanaqsipkaq-
mani, 10 suli inuqsriuŋitchuaq quviasullapiaġli Agaayyutim atchiksipkaqmani. Inuqsri-
uŋitchuaq tunŋaviqaqtuaq umialgutmiñun nauriatun ittuq: 11 Upinġaami uunaqtaqman
siqiñġum pannaqłukkai ivgich. Nauriat katakhutiŋ, qiñiyunaġaluaqtuat piunġiġaqtut.
Taitñatun umialik tuqulliñiaqtuq iñuuŋuraġniallaġmi.

Uuktuaqsiułiġlu Aŋiqusaaqsiułiġlu

12 Quvianamiuruq iñuk maliŋŋuġutraŋitchuaq uuktuaqsiukami atakkii payaŋait-
tuiñaġumi akuqtuigisiruq akiññaktaksraġmiñik iñuułiġmik Agaayyutim akiqsruut-
tutaanik piqpagirimiñun. 13 Kisupayaaq aŋiqusaaqsiukami taavrumuuna uuktu-
aqsiułikun patchisigiraksraġiŋitchaa Agaayyun itnaġuni, “Uvaŋa aŋiqusaaqsiuruŋa
Agaayyutmiñ.” Agaayyutim killukuaqtaŋitchuam aŋiqusaatlaitchaatigut killuqsaqu-
luta. Agaayyun-unniiñ aŋiqusaaqsiukami maliŋŋuġutratlaitchuq. 14 Aglaan kisupayaaq
aŋiqusaaqsiuraqtuq kaviuġuksaaqtaukami napitaukamiḷu kimmutmiñun. 15 Tarra,
iñuum kimmutmi pigiitchuam killuliqisuupkaġaa, aasiiñ ilaan killuqsautaan tikiutiplugu
tuqułiġmun. Taatnałhaiñaq ittuq.
16 Kimun killukuaġutipkaqasi, aniqatiumaaŋ piqpagikkamaaŋ! Agaayyun patchisig-
inasiuŋ aŋiqusaaqsiugupsi. 17 Iluqani nakuuruapayaaq pakmakŋaqtauruq Agaayyut-
miñ. Ilaa simmiqsaġumiñaitchuq taġġatun siqiñiq nipipman. Agaayyun aŋiqusaaq-
siutlaitchuq uvaptiktun, aglaan iñuich simmiġaqtut payaŋakhutiŋ. 18 Pisułiġmigun
Agaayyutim nutaaġuqtitkaatigut uqałikun iḷumutuuruakun sivulliutqupluta akunġatni
iñiqtaġikkaŋi, iluqnauqhuta qaisimaruaguut Agaayyutmun.

Naalaġniruatlu Tupiksriruatlu

19 Isummatigilugu una, piqpagiplusi aniqatiumaaŋ, kisupayaaq ataramik itqanaiḷḷi
naalaġniłiksraġmiñun uqaqpaŋiłiksraġmiñunlu qinnaktaŋiłiksraġmiñunlu. 20 Atakkii
iñuk qinnaktaqami savakkumiñaitchuq nalaunŋaruamik pisułhani Agaayyutim.
21 Taatnamik piiqsillapiaġlugu iluqaan nalaunŋaitchuaq. Aglaan atchiłikun uqałha
Agaayyutim akuqtuġlugu inillakkaŋa uummatipsitñun. Ilaan uqałhan anniqsutlagaatin.
22 Tusaałhiñaqasi Agaayyutim uqałhiñik aglaan tupigilugich. Ukpiqsaqasi ilipsitñik
naalaġniłhiñałikun. 23 Atakkii kisupayaaq naalaġniłhiñaqtuaq Agaayyutim uqałhiñik
aasiiñ tupiksriŋitḷuni iñuktun taġġaqtuuraaqtuatun ittuq qiñiqtuaqhuni iŋmiñun.
24 Qiñiqtuaqqaaqhuni iŋmiñun aullaqamiasiiñ piiguġaġigaa qanuq qiññaqaqtilaani.

25 Agaayyutim uqałha nalaunŋaruaq maliġutaksrauruq. Tupiksriruni taavrumiŋa mali-
ġutaksramik patchisaiġutauruq. Iñuum pakkiaġituiñaqamiuŋ —piiguqtasuŋaqnagu
tusaakkani aglaan atuqługu—taamna iñuk quviasukkisiruq suraġałipayaaġmiñi.
26 Kisupayaaq ukpiqtuaŋunasugigumi aŋalalguitñamiuŋ uqani ilaa sagluqsruutiruq
iŋmiñik, ukpiqtuaŋŋuaŋuruq. 27 Agaayyutim Aapauruam uqautigaatigut qanuq
ukpiqsriruam iñuuniałiksraŋa ittuksrautilaaŋanik, ikayuġlugich ikayuqnaqtuat
iḷaippauraqtuummaisa uiḷgaġnaaqtuummaisalu, suli qaunagiluni iŋmiñik
ilitqusiqałiksraġmiñiñ ukpiqsriŋiḷikun.

2

*Irrutriñasi Iñuŋnik Atlakaaġiig*ḷugich

1 Aniqatiumaaŋ, ukpiqsrikapsi Jesus Christ-mik kamanaqtuamik irrutriñasi iñuŋnik
atlakaaġiigḷugich qiññałhiñaŋatigun. 2 Uvvaasiiñ una atrikusaun, Ukuagguuq iññuk,
iḷaqataa inuqsriuŋiññiqsuq iḷaqataasrii inuqsriuqhuni. Taamnaguuq inuqsriuŋitchuaq
atnuġaallauqaqhuni qitiqłiġutiqaqmiuq kaviqsaamik, taamnaliasiiñ inuqsriuqtuaq at-
nuġaaġiitḷuni. Taamna atnuġaallaulik isiġniqpan katimapkaġusi, 3 ilipsiasiiñ irru-
tillauġuglugu itnaġayaġiksi, “Aquppiutallauġuvva aquvirviksran.” Aasiiñ inuqsri-
uqtuaq isiqniqpan, ilipsi nipliutilugu, “Qikaġiñ tavrani, naagaqaa talum saniġaani
ayapiġviuŋuraġiñ.” 4 Taatnaġupsi tavra atlakaaġiiksitaġisi iñuich isummatipsitñi nali-
aqługich iñuich iŋmiguuġutiqaqhusikii. 5 Naalaġnisitchi, aniqatiumaaŋ piqpaknaqtuasii!
Agaayyun piksraqtaaqaqtuq iḷaippauranik mattumani nunami ukpiqsriḷḷapiaquplugich
iḷitchuġipkaitquplugich agaayyutitŋaqtauruamik iñuułiġmik, amii? Ilaan akiqsruutig-
iniġaa tamatkunuŋa piqpagirimiñun, amii? 6 Inuqsriuŋitchuat ataramik suksraġiŋitkaat
inuqsriuqtuaq. Taatniittusi. Inuqsriuŋitchuat iłuiḷḷiuqtitkaasi, amii? Tamatkua tikiutip-
kaqtaġaasi uqaqsittaaġviŋmun, amii? 7 Ilipsi pigigaasi Christ, aglaan inuqsriuŋitchuat
Christ-ŋum atqa uqautigiraġigaat pigiiḷipḷugu, amii?
8 Atuġniġupkich Agaayyutim uqałhiñi aglausimaruat itna: “Piqpagilugu iñuuni-
aqatin iḷiḷugu iliptun.” Taatnaġupsi piḷḷautaġisirusi. 9 Ilipsi irrutrigupsi iñuŋnik
atlakaaġiiksillugich qiññałhiñaŋatigun killuqsaqtusitavra, taavrumuuna patchisiñik-
tusi maliġutaksraq navikapsiuŋ. 10 Kisupayaaq navgigumi atautchimik tillitmik
taamna patchisauruq navgipmatun iluqaanik maliġutaksramik. 11 Agaayyun ni-
pliqsuq, “Sayuŋayumiñaitchutin” nipliqhunisuli, “Iñuaġumiñaitchutin.” Taatnamik
sayuŋaŋitkaluaġuvich aglaan iñuaġuvich navguiriġuqmiutin. 12 Taatnamik iñuuniaġitchi
tuvraġlugu maliġutaksraq patchisaiġutiksrauruaq ilipsitñik, iḷisimalugu Agaayyut-
mun atanniqsuqtilaaptiknik taavrumuuna tillisikun. 13 Agaayyun atanniqsuigaqsigumi
iñupayaanik ilaan anasriŋŋuqsaġisigai nagliktaiġuni nagliktaitchuat atlanik, aglaan
nagligigisigai nagliktaqaqtuat. Agaayyutim nagliktaŋa nakuutlukkisiruq ataniiḷik-
sraŋaniñ.

Ukpiġunlu Savaatlu

14 Aniqatiumaaŋ, iñuk nipliġumi ukpiqsrisiqaġniḷuni qiñiqtitmiñagulu
ikayuiḷiksraġmigun atlanik, ukpiqsriḷha suuyumiñaitchuq, amii? Taatnatchim
ukpiqsriḷhum anniqsuġumiñaitchaa. 15 Uvvauna atrikusaun aniqatigiisigun
atnuġaaksraiḷḷiuqtuanik niqiksraiḷḷiuqtuaniglu, 16 iḷapsiḷiasiiñ uqautillautaġniqpagich
itna, “Iñuuniurallautaġitchi, qiqisiasuŋaqasi, niġiḷḷautaġmiḷusi,” aatchuu-
raqmiñagiḷḷu inuġikkaŋitñik —taatnasiq ukpiqsrisaupiaqpa? Tavra sumun itpa?
17 Ukpiqsrisiqałhiñaqtuni savaaqaqmiñaniḷu taamna ukpiqsrisauŋiḷḷapiaqtuq. Taatnasriq
ukpiqsriḷiq suksraitchuq, iñuktun tuquŋaruatun ittuq.
18 Uvvasuli atla iñuk nipliġaqtuq akikŋaqtuipḷuni, “Aa, ilvich ukpiqsrisiqaqtutin
aglaali uvaŋa savaaqaqtuŋa.” Kiikaa, iḷitchuġipkaŋŋa ukpiqsrisipnik savaaqat-
laitchuanik aglaan urriqsutlasigikpiñ ukpiqsrisimnik savaaqaqtitamnik. 19 Ilvich

ukpiġiviuŋ Agaayyutim atausiutilaaŋa? Aarigaa, nakuullapiaqtuq! Uvva tu-
unġaich ukpiġipmigaat taamna—iqsiḷiqpaitḷutiŋ uulillagaluaqtut, aglaan anniqsuŋit-
miut. 20 Iḷitchuġiraksraġigiñ kaŋiqsimaitchuatiin, ukpiqsriḷiq savaaqaŋitkumi suuyu-
miñaitchuq. 21 Kiata, isummatigillaksaġlakput sivulliaġikkaqput Abraham: Agaayyutim
nalaunŋasipkakkaŋa savaaqałhagun. Abraham-li qiñiqtitkaa ukpiqsriḷḷi inillakamiuŋ
iġñiñi Isaac tuniḷḷaġviŋmun tuqqutlasipḷugu. 22 Tavra iḷitchiġigiñ una: ukpiqs-
riḷiġlu savaaqałiġlu tugliḷiutiruk. Abraham-ŋum tupigipmagu Agaayyun nalupqi-
naiġñiġaa ukpiqsriḷiqapiaqtilaaŋa. 23 Pakma iḷitchuġigikput uqałhan Agaayyutim
iḷumutuułha nipliuttutaupman, "Abraham ukpiġiplugu Agaayyun aasiiḷi tupiksripman
Agaayyutim nalaunŋasipkaġaa." Taatnaqhuni taiyuutiqaqtuq Iḷauraaŋanik Agaayyutim.
24 Kaŋiqsigikput una, iñuk nalaunŋasipkakkautilaaŋa Agaayyutmi ukpiqsriḷḷi qiñiqtit-
namiuŋ suraġałipayaaġmigun, ukpiġutiqałhiñakuuŋitchuaq. 25 Aasiisuli, Rahab-ŋum
akiisuuruam takkuuqtit tukkuqaqtitnamigich atlakun tumikun annaktitkai. Taat-
naanikman nalaunŋasipkakkauruq Agaayyutmi quyalitñikhuni Agaayyutmik. 26 Tarra
iḷitchuġigikput una, Iñuum ukpiqsriḷha suuyumiñaitchuq savaaqaqtiŋisuaġumiuŋ; ittuq
tuquŋaruatun irrusriq piiŋanikman timimiñ.

3

Uqam Irrusia

1 Iḷauraamaaŋ, iñugiaktuasii iḷisautrauniasuŋaqasi piviksraqaġaluaġupsi. Atakkii
Agaayyutim uvagut iḷisautrauruani atanniġisigaatigut pitḷuglugu atlaniñ. 2 Iluqata
kinniqiraqtugut atlakaaġiikun. Iñuk kinniqiraġaŋitñami suraġałipayaaġmigun taamna
quyalitñiktuq Agaayyutmik. Taavruma iñuum aŋalatlagaa timini iluqaan. 3 Uvvaukua
atrikusautit, Iñuum aŋalarrutchiġumiuŋ qunŋich qaniŋisigun taavruma aŋalatlagaa
iluqaan. 4 Umiaqpaitsuli aŋalatchiġaqtut mikiruuramiñ aquutmiñ igliġvigisukkaŋa-
gun aquttim. 5 Taatnatuntuuq uqaq, mikigaluaqhuni timimi aglaan uqavigaaqpau-
raġaqtuq. Uvvasuliuna, Ikniŋuluuram iknaktittaġigaa nuna napaaqtuqtuummaan.
6 Uqaqput taavrumatun ikniqtun ittuq. Uqaq mikigaluaqhuni saqviutriruq isum-
matipayaanik pigiitchuanik iñuum pigikkaŋiñik uummatmiñi. Uqałipayaapta pigi-
itchuat qiḷhuqtaġaġigaa piqatigiiḷiq akunġatni iñuich, tuunġaumkii taatnaqtitluta.
7 Iñuich taimakŋaaglaan nuyuiqsairaqtut atlakaaġiiñik niġrutinik: aŋŋutiniglu tiŋmi-
aniglu paamġuqtuaniglu taġium aŋŋutaiñiglu. 8 Aglaan iñupayaam aŋalalguitkaa
uqani. Uqaq aŋalatchuġnaitchuq. Iñupayaam isummataa immaukkaqtuq iñugiak-
tuanik pigiitchuanik isummatinik, iḷuliktun immaukkaqtuq tuqunamik. 9 Uqaptiknik
quyaraġigikput Ataniqput Aapagikkaqput sulipsuuq uqaptiknik uqamaqłuutigivut iñuu-
niaqatiuvut iñiqtaŋaruat Agaayyutim atriŋatun. 10 Taavrumakŋa atautchimiñ qaniġmiñ
quyałiq naagaqaa uqapiḷułiq aniraqtuq. Iḷauraamaaŋ, kisimi quyałiq aniraġaqtuksrau-
ruq. 11 Uvvasuli atrikusautik ukuak, imillautaġlu imiġiiḷaġlu atautchimiñ suvlikku-
miñaitchuk. 12 Taatnatuntuuq nunaŋiagich nauriyumiñaitchut paunġanik, naagaunniiñ
uqpiich nauriyumiñaitchut aqpiŋñik. Tarakŋa iḷitchuġigikput una, kisimi quyałiq
aniraġaqtuksrauruq qaniġmiñ.

Puqiun Pakmakŋaqtauruaq

13 Akunnapsitñi-samma piqaqpakiaq kaŋiqsimaaġikkasugiruamik? Taatnatchimik
iñuŋmik piqaqpan, kiikaa urriqsuutigiliuŋ kaŋiqsisiqaqtilaani suraġałipayaaġmigun
iñuuniallautałiġmigunlu. 14 Aglaan piqaqtusi uumiksriḷiġmik ilipsitñi killuqsriḷiġmiglu
kamanaġniałiġmiglu. Piqaġupsi taatnatchiñik kamasaaġutiginagu kaŋiqsimałiqsi
atakkii taatnaġupsi akikŋaqtuġiksi iḷumutuupluni ittuaq. 15 Taatnasiq isumatułiq pak-
makŋaqtauŋitchuq aglaan iñukmitŋaqtauruq, agaayyutitŋaqtauŋitchuq, tuunġaqŋaq-
tauruq. 16 Ukpiqsriruat killuqqutipmata avatmun kamasaaġutigiplugulu isumatułiqtiŋ,
sanmisiḷiq atlakaaġiisigun ittaqtuq. 17 Aglaan iñuk isumatułiġmik pakmakŋaqtamik
piqaqtuaq ipqitchuq, qiñuisaaġuŋnaqmipḷuniḷu, aggaŋaitmipḷuniḷu, uqautisuġnaqmiuq;

iḷunŋuktaupmipḷuni, aasiiñ iñuich ikayuusiaqaġvigiplugu; tunŋaviupluni ukpiŋŋuaq-
tauŋuŋitmiuq. [18] Kiisaimmalu qiñuisitchiñiaqtuat ukpiqsriruanik quviagigisivaat iñuułiq
taatnasiq quyalisauruaq Agaayyutmun, atriḷugich nautchiirit quviasuutiqaqtuat katit-
taġmiknik.

4

Iḷannaqałiq Nunam Iñuiñik

[1] Suvaatakiaq qiniġaġivisi uqaalaplusiḷu avatmun? Atakkii ataramik piññaŋniaqhusi
sunik pigiyumiñaisapsitñik. Taatnaġupsi pisuiqsimayumiñaitchusi, aasiiñ sanmisiłiq
itchaġataġisiruq. [2] Kimmutiqaqhusi pisuiqsimaŋitñapsi iñuaqtuġuktitkaasi.
Killuqsripḷusi sutigun aglaan piññaktaaqaŋiłłapsi uqaalapkaġaasi qiniqtitlusiḷu.
Naagauvva suqaŋitchusi atakkii iŋiqsruŋitḷusi Agaayyutmiñ. [3] Iŋiqsruuraġniallapsi
sumik akuqtuiḷḷaitmiusi killukun isumatiqaqhusikii. Suli akuqtuġumakkaqsi
iŋiqsrułikun atuġniałhiñaqługu iŋmiguuġniałipsitñun. [4] Ukpiqsririit! Sayuŋaruaqtitun,
ilipsi iñuuniaŋitchusi tuvraġlugu iñuuniaqurrutaa Agaayyutim! Naagauvva kimigiplugu
iñuich ilitqusiġiiłhat taavrumuuna Agaayyun uumigigiksi. Kaŋiqsimaaqpisiuŋ taamna?
Kisupayaaq taatnamik kimmutiqaqami ilitqusiġiiłiġmik Agaayyutmun akiḷḷiḷiutiraqtuq.
[5] Isumavisi taŋiġiḷḷugich aglausimaruat iŋiḷġaanimma itna, "Ipqitchuaq Irrusriq
Agaayyutim iḷiñiġaa uvaptiknun, taavruma siqñagipluta pigitqupluta Agaayyutmun
kisianun"? [6] Aglaan Agaayyutim iłuaqqutaa kamanatluktuaq taavrumakŋa siqñaktamiñ
sayyiiraqtuq uvaptiknik akimmataupluni kamagiagutiłiġmiñ. Taatnamik Agaayyutim
uqaġikkaŋani aglausimaruq,

"Agaayyutim akiḷḷiḷiqsimagai tamatkua kamagiagutiruat iŋmiknik,
aglaan qaitchiraqtuq iłuaqqutmik tamatkuniŋa atchiksuanik sivuġaġmiñi."
Proverbs 3:34

[7] Taatnamik iluqnauġusi qaiḷḷusi Agaayyutmun. Ayyauġlugu tuunġaq aŋiqusaaqsi-
ułipsitñi qimakkumauġli ilipsitñiñ. [8] Qalliḷaaġusi Agaayyutmun ilaaptuuq ilipsitñun
qalliḷaaġisipmiuq. Ukpiqsriruasii, Agaayyutim killuqsautisi piiqpagich tavra ipqiġai
isummatisi salummaqmipḷugu iñuuniałiqsi. Agaayyun taatnaqpan ilipsi savautitla-
sitqikkiksi iluqnaullapiaġusi. Ukpiŋŋuaqtuaŋuŋaiġitchi. [9] Iłuiḷḷiuġutigilugich iñuuni-
ałiġikkasi, nunuuraġilugich qulviḷusiunniiñ. Quvianniułiqsi simmiqsillugu alianamun.
[10] Itqaġilugu, Agaayyutim nayuutiłha nanipayaaq ittuaq. Agaayyutimli kamanaqsipkaġu-
magaasi atchikkupsi.

Kiliktuun Qanuqinniraġaqtitchiłikun Aniqatmik

[11] Iḷauraamaaŋ, saŋurrutiŋaiġitchi avatmun. Atakkii kiñaliqaa uqautiksrikami
akikŋaqługu aniqatni naipiqtuipḷuniḷu ilaanik, taamna iḷumun uqautiksriraqtuq
akikŋaqługu Agaayyutim maliġutaksraŋa. Taatnasiq iñuk tupiksritḷaitchuq Agaayyutim
maliġutaksraŋanik atakkii iḷisimatlukkasuŋniaqtuq Agaayyutmiñ taatnaqami.
Taimmaasiiñ ilipsi, naġġuksriłłapsigun maliġutaksramik atuiraunġiqsaqhusi
taavrumiŋa aglaan ataniġuqtaqtusi. [12] Aglaan iñuich tupiksriruksraurut Agaayyutmik.
Ilaa kisimi maliġutaksramik iñiqsiruq, suli ilaa kisimi atanġuruq saŋŋiqaqhuni
anniqsuitḷapluni naagaqaa piyaqquitḷapluni. Kisuunasugivichmi ataniġuqtaqavich
ilipnik iñuuniaqatiupnun?

Kiliktuun Uqavigaaġnikun

[13] Ataŋii nipliqsuasii, "Uvlupak naagaqaa uvlaakun nunaaqqimukkisirugut.
Tavrani ittuallakkisirugut ukiumi tauqsiġñiaġuta maniññaŋniagaqsiḷutaasiiñ."
[14] Iḷisimaŋitkaluaġiksiunniiñ uvlaakuksraq! Iñuułiqsi suuva? Ittuq puyułhiñatun.
Sagviḷḷakkaluaqami mikiruurami apyuiḷḷagaqtuq. [15] Aglaan itnaqtuksraġaluaqtuasii,
"Pisułiġikpauŋ Atanġum iñuugisirugut aasiiñ savaaqsiḷuta sunik." [16] Aglaan
uqaviutiqaqtusi ilipsitñik nalupqisuŋitpaitḷusikii. Tamanna uqaviutipayaaq

pigiitchuq. [17] Iñuum iḷisimagaluaġlugu atugaksrani nakuuruaq aasiiñ atuŋitñamiuŋ
killuqsaqtapiaqtuq.

5

Kiliktuun Umialiŋmun

[1] Ataŋii, inuqsriuŋitchuasii! Alianniuġitchi immakii iłuiḷliuġutiksrat tikitchaġumarut
ilipsitñun. [2] Umialgutisi suksraunġiqhutiŋ piunġiqsut, qupilġut niġigaich atnuġaallausi.
[3] Maniutisi kaviqsaat qatiqtaatlu qałiqtut. Taavruma qałhum iḷitchuġipkaġaa atuiñġiłiqsi
umialgutipsitñik ikayuutigiŋitḷugich inuqsralliuqtuanun. Siqñatuałipsi suunġiqsinni-
aqmigaasi atripḷugu ikniq. Atakkii tutquqsituiñaqtusi umialgutinik isuanunaglaan iñu-
uniałipsi. [4] Akiḷiqsuuraŋitmigisi savaktisi. Akiññaktaaksraŋich niġiugikkaŋich iliŋitñun
qaitḷaitmigisi. Tusaasigik uqaallatiŋich akikŋaqhusi! Savaktisi kappiaŋapmata Atanġu-
ruamun Saŋŋipayaaqaqtuamun tusaaraġigai aasiiñ ikayuqługich. [5] Inuqsriuŋitchuasii,
nunami quviasuutigiłhiñaġisi umialgutisi, aliasuŋisaaġusi inuqsriusuŋaqasi. Iñuuniałip-
sitñi iġḷiktuarusi quyalipḷugu kisian kimmutigikkaqsi. Taatnałipsigun iḷapsaaġaġigisi
akikŋautiksrat ilipsitñun uvluani atanniuviksram, atripḷugich qunŋich uqsraqsaq-
mata tuqqutchiłiksram uvluanun. [6] Suksraunġiqsusri iñuaqtuqmiusi nalaunŋaruamik
iñuŋmik, aasiiñ ilaan akitñaqtuŋitmigaasi.

Anuqsrułiġlu Agaayułiġlu

[7] Iḷauraamaaŋ, taatnamik anuqsrusiḷusi Agaayyutim Atanġuruam aggiłiksraŋa-
nunaglaan. Atrikusautim uuma kaŋiqsipkaġisigaasi: Kiñaliqaa asiaġniaġukami utaqqi-
raġigaa upinġaallapiaq. Taimmaasiiñ siqiñġum siḷamlu naupkaqmagich asiaġniagaqsir-
aqtuq. Taatna iñuk asirriruksramun utaqqiraqtuq nikasuŋaiqhuni. [8] Taatnatuntuuq
ilipsi anuqsrusiḷusi. Nikatchautinagu niġiugaqsi, Atanġuruam aggiłiksraŋa qalliu-
raaqmipkaqługu. [9] Iḷauraamaaŋ! Uqapiḷuutinasi avatmun, Agaayyutimli atanniq-
suŋitchumagaasi. Ataŋii, Agaayyun atanniqsuqti tikiyasiuraqtuq. [10] Iḷauraamaaŋ,
iḷisaġitchi sivuniksriqiriniñ qanuq igḷutuiłhatnik sakiqnamik igḷutuitḷasiḷusi anuqs-
rusiḷusiḷu. Iliŋittuuq tiliraurut uqaqtiksrauplutiŋ Agaayyutmun. [11] Uqautigiraġigivut
iñuich quvianaqługich igḷutuiruat anuqsrusipḷutiŋ. Itqaġilugu Job, iñuuniaqami tu-
niqsimaruaq Agaayyutmun anuqsrusipḷuni. Taatnatuntuuq sivulliapta qiñiqnaqtitkaat
uvaptiknun iñuuniałhatigun tuqułhatigunlu Agaayyutim iḷunŋuktaqaqtilaaŋa nagliq-
srisilaaŋalu iliŋitñun. Taamna iḷisimagikput.

[12] Uvvasuliuna iḷauramaaŋ, akiqsruġupsi sumik kiikaa uqaġikkapsiksun atuqsiuŋ.
Ataramik uqaġusi iḷumutuuruamik. Supayaamik uqaġupsi saglusuŋaqasi. Taat-
naŋitkupsi Agaayyutim atanniġisipiaġaasi.

[13] Kisupayaaq akunnapsitñi iłuiḷliuġumi ki agaayuli. Kisupayaaq quviasukkumi
atuġli quyyatinik. [14] Kisupayaaq akunnapsitñi atniġñaġumi tuqłuiḷi qaukłiŋitñik
ukpiqtuaŋuruat. Iliŋisaasiiñ iŋiqsruutilitruŋ uqsruġlugulu atqagun Atanġuruam.
[15] Atniġñaqtuaq una iłuaqsikkaugisiruq iŋiqsruqpata ukpiqsriḷikun. Atanġum iłuaqsip-
kaġisigaa. Aasiisuli taamna atniġñaqtuaq killuqsaġniqpan Agaayyutim natqigutigisip-
migaa. [16] Taatnamik, quliaġisigik killuqsautisi iŋiqsruutilusiḷu avatmun; taavruma
mamititkisigaasi. Iñuk atuiruaq quyalisauruamik Agaayyutmun iŋiqsruqami iŋiqs-
rułha savaaqatlapiaqtuq. [17] Itqaġilugu Elijah! Ilaaptuuq iñugaluaq uvaptiktun
aasiiñ inuqsraqami iŋiqsruqtuksrauruqtuuq kisupayaatun. Iŋiqsruqman Agaayyutmun
sialuquŋitḷugu, sialuŋitchuq nunami ukiuni piŋasuni avvaġmik iḷaplugich. [18] Aasiiñ aqua-
gun iŋiqsruqman Agaayyutmun sialuquplugu sialulgitchuq, nuna nauritqiaqsiḷgitchuq.
Taatnatuntuuq Agaayyutim ikayuġukkaatigut.

[19] Iḷauraamaaŋ, iḷari tupiksriŋaiqpan iḷumutuułiġmik aasiiñ ukpiqsriruam ikayuqpauŋ
tupiksritqitḷasipkaġlugu Agaayyutmik, [20] iḷitchuġiyumausi uumuuna, taavruma ukpiqs-
riruam ikayuġumiuŋ piqatauŋaiqsuaq Agaayyutmi utiqtitkisigaa tupiksriŋaiġaluałhaniñ

Agaayyutmik. Taatnatun ikayuġaa iñuuyumalitqiksitlugu iñuułiġmik agaayyutitŋaqtauruamik. Aasiiñ Agaayyun natqigutrigisiruq iñugiallapiaqtuanik killuqsautinik.

Peter-m Sivulliich Tuyuutai

1 Uvaŋa Peter. Uqqiraqtigigaaŋa Jesus Christ-ŋum. Aglaktuŋa ukuniŋa tuyuutinik pik-
sraqtaaŋiñun Agaayyutim uŋutauplutiŋ siamittuanun iluqaani Pontus-mi, Galatia-miḷu,
Cappadocia-miḷu, Asia-miḷu, Bithynia-miḷu, 2 piksraqtaaŋiñun maliġutlugu sivunniutni
iḷisimaplugich Agaayyutim Aapauruam, ipqiqsakkaŋiñun Ipqitchuam Irrutchim tupik-
sritquplugich Jesus Christ-mik siqiḷḷaqtitquplugiḷḷu auŋagun. Iłuaqqutaa qiñuiññaŋalu
nausaiñaġlik ilipsitñi.

Iñuuruaq Niġiugaq

3 Quyyan illi Agaayyutmun Aapaŋanun Atannapta Jesus Christ. Iḷunŋuktaqpałiġmigun
anitqiksitkaatigut iñuuruamun niġiugamun aŋitqiłhagun Jesus Christ tuqułiġmiñ
4 suli paitchaktaaksrautmun piunġiqsanġitchuamun pigiirrutaitchuamunlu unniiñ pi-
uġanġitchuamun. Ilaan qaunagigaa piksraqsi qiḷaŋmi. 5 Ilipsi qaunagikkaurusri
saŋŋiagun Agaayyutim pisigiplugu ukpiqsriłiqsi anniqsuġiamun sagviġñiaqtuamun
aqulliġmi piviŋmi. 6 Taamna pisigilugu quviasrugitchi, pakma sivikitchuami nagliksaaqtaullakkaluaqtusri atlakaaġiisigun uuktuaġutitigun. 7 Tamatkunuuna uuktu-
aġutitigun ukpiqsriłiqsi uuktuakkauruq igḷutuitḷapmaŋaan. Manik kaviqsaaq pi-
unġiġaqtuaq uuktuaġuugaat iknikun, taatnatuntuuq ukpiqsriłiqsi akisuruaŋutluk-
tuaq kaviqsaamiñ maniŋmiñuuktuakkauruksrauruq. Ukpiqsriłiqsi iḷumutuukpan
akuqtuigisirusri nanġautmik kamanautmik kamagikkaułiġmiglu sagviġataqpan Jesus
Christ. 8 Qiñiqsimaitchaluaŋŋaan piqpagigiksi. Pakmaunniiñ qiñinġitchaluaqługu
ukpiġigiksi quviasrullapiaqhusri quvianaqpauramik uqaġilgunaitchuamik. 9 Takku
iḷisimarusri aatchuusriaġiniaqtilaaŋapsitñik annautiksraŋanik iñuutchipsi, taŋiutauluni
ukpiġikkapsitñun. 10 Sivuniksriqirit uqaqtuat Agaayyutim iłuaqqutrisaanik aatchu-
usriaġikkapsitñik pakaaqallapiaqmiut iḷitchuġiniaqługu. 11 Tarra Irrusrian Christ-
ŋum taimani uqaqtitmatiŋ nagliksaałiksraŋanik Christ-ŋum suli kamanautmik tik-
itchuksramik aquagun nagliksaałhan, iliŋich iḷitchuġisullapiaqtut qakugun naagaqaa
qanuq atuumaniaqtilaaŋanik. 12 Agaayyutim iḷitchuġipkaġniġai savautriñġisilaaŋat
iŋmiknik aglaan ilipsitñik. Tamanna tusraayugaaġiksuaq pakma uqautauruq ilip-
sitñun taipchunuuna quliaqtuaġikkaŋatigun tumigiplugu Ipqitchuaq Irrusriq tuyuuruaq
qiḷaŋmiñ; israġulgitunniiñ inuġrugipmigaat kaŋiqsisukługu tamanna.

*Iñuuniałiksraq Ipqi*ḷḷuni

13 Taatnamik paqnammaaġiksilugich isrummatisri, qauġrimmaaġikkitchi niġiugusri
iłuaqqutrisaanik qaisaugisiruamik ilipsitñun sagviġataqpan Jesus Christ. 14 Atriḷugu
tupiktauruaq iḷiḷgaaq, atriŋuniasruŋaqasri pigiitchuanun kimmutiqaġuułłapsitñun
iñuuniaqapsi naluŋŋapsi tusraayugaaġiksuamik. 15 Aglaan iñuuniaġitchi ipqiḷḷusri
iñuuniałłapsitñi atriḷugu ilaa tuqłuqtigikkaqsi ipqitchuaq killuqsautaitḷuniḷu.
16 Atakkii Agaayyutim uqałhani aglausimaruq itna, “Ipqitchuksraurusri, takku
uvaŋa ipqitchuaŋuruŋa.” 17 Aasrii agaayukapsi Agaayyutmun taisuugiksi Aapamik
atanniisuuruamik iñuŋnik atlakaaġiiksitasuŋaqnagich savaaŋisigun. Iñuuniaġitchi
taluqsriłikun ilaanik irvigiuraallałhani marruma nunam. 18 Iḷisimagiksi tasukkaułiqsi
taŋiġiḷaaniñ iñuuniałhatñiñ sivulliapsi. Tasukkaunġitchusri piunġiġaqtuatigun sutigun,
ami manikun qatiqtaakun unniiñ kaviqsaakun, 19 aglaan akisuruakun auŋagun Christ-
ŋum [tuniḷḷaqtauruam] ipnaiyaatun patchisaitchuatun taqsraqtaitchuatunlu. 20 Ilaa
piksraqtaaŋuruaq iñiġaluaqnagu nuna, aglaan sagvikkauruq makunani aqulliġñi
piviŋñi pisigiplusri. 21 Christ-kun ukpiġigiksi Agaayyun aŋipkairuaq ilaanik tuqułiġmiñ
qaitchipḷugu kamanautmik, ukpiqsritquplusri niġiugaqaquplusriḷu Agaayyutmik.
22 Pakmaasriiñ ipqiqsitnapsiuŋ iñuusriqsi tupiksriłikun iḷumutuuruamik tumigiplugu
Ipqitchuaq Irrusriq piqpaksritḷasrirusri aniqatiupsitñik. Taatnamik piqpakkutisritchi

piḷiqillapiaġusri [ipqitchuamiñ] uummatmiñ. [23] Qitunġaġiliutigaasri Agaayyutim tuqqut-
laitchuam anitqiksimakapsi nautchiaksrakuunġitchuaq piunġiġaqtuakun aglaan pi-
unġiġanġitchuakun, ami uqałhagun Agaayyutim iñuuruakunlu isukłitḷaitchuakunlu.
[24] Takku Agaayyutim uqałha aglausimaruq, itna,
"Iñupayaaq atriqaqtuq ivigauramik,
suli iluqani kamanautaa iñuum atriqaqtuq nauriaŋatun ivgum.
Ivik pannaqługaqtuq, aasrii nauriaq katakhuni piiġaqtuq.
[25] Aglaan uqałha Atanġuruam itkisiruq qaŋavak taimuŋa." *Isaiah 40:6-8*
Taamna uqałiq tusraayugaaġiksuaq quliaqtuaġikkauruq ilipsitñun.

2

[1] Taatnaqługu piiqsitaksraġigiksi iluqaan pigiiḷiq, kinnitñiłiġlu, ukpiŋŋuaqtauŋułiġlu,
siqñałiġlu, pigiitchuakun uqautiksrisuułiġlu. [2] Atriḷugu aniqammiuraq miluguktuatun
kimmutiqaġitchi Agaayyutim ipqitḷuni uqałhanik, ilipsiḷi taavrumuuna nauyumuusri.
[3] Takku uuktuaġiksi Atanġuruam nakuułha.

Iñuuruaq Uyaġak Piksraqtaaŋuruatlu

[4] Utlautisitchi ilaanun, iñuuruamun uyaġaŋmun ayakkaŋatnun iñuich, aglaan piksraq-
taaġikkaŋanun Agaayyutim akisuruaġiplugu. [5] Suli atriŋurusri iñuuruatun uyaġaktitun.
Atanġum atuġumagaasri nappaġumiuŋ qiñiġnaitchuaq irrutchikun agaayyuvikpaŋni.
Aasrii Agaayyutim ipqitchuatun agaayuliqsaisun tuniḷḷaqtutlaniaqtusri tuniḷḷautinik ir-
rutchikun. Taapkualiasrii akuqtuyunaqsiuyumuut Agaayyutmi tumigilugu Jesus Christ.
[6] Taatnatun aglausimaruq Agaayyutim uqałhani, itnaqhuni,
"Piksraqtaaqaqtuŋa akisuruamik uyaġaŋmik
qaukłiutquplugu tunŋavik Zion-mi,
aasrii iñuum tunŋavigiyumiuŋ ilaa
qapiqpaŋayumiñaitchuq." *Isaiah 28:16*
[7] Ilipsitñunaasrii ukpiqsriruanun ilaa akisuruaŋuruq, aglaan tamatkunuŋa ukpiqs-
riñġitchuanun
"Taamna uyaġak tuppirit ayakkaŋat,
taamna uyaġak piitchuiḷḷapiaġaqtuq tuppirauni." *Psalm 118:22*
[8] Suli
"Taavruma uyaġaum putukkisinniaġai iñuich.
Taamna uyaġak paallaktitchiraġaqtuq iliŋitñik." *Isaiah 8:14*
Takku iŋmiknik putukkisaqtut tupiksriñġitḷutiŋ uqałiġmik. Taatnatun Agaayyutim
sivunniuġutigigai. [9] Aglaan ilipsi iñuksraqtaaŋurusri, agaayuliqsigiplusri umialgum, suli
ipqitchuaŋuplusri takku Agaayyutim iñugiplusri. Piksraqtaaŋurusri quliaqtuaġitqu-
plugich quviqnaqtuat savaaŋi Agaayyutim tuqłuqtigikkapsi taaqtuamiñ quviqnaqtua-
mun qaumamiñun. [10] Iḷaatniimma qaaŋiqsuami iñuginġipiaġaluakkaŋasri, aglaan pakma
iñugiliutigaasri Agaayyutim, suli akuqtuimaitḷusriunniiñ nagliktuutaanik, pakmaaglaan
akuqtuġiksi nagliktaŋa.

Agaayyutim Savaktai

[11] Piqpagiplusri iḷauraamaaŋ, avakŋaqtaułhiñaqtusri iglaaŋuplusriḷu mattumani
nunami. Taatnamik siimasaaġipsi piisimaaquplusri timim pisugruaġutaaniñ
aŋuyaktuamiñ akiḷḷiḷiqsuqługich iñuutchisi. [12] Nalaunŋaruakun iñuuniaġitchi akunġatni
ukpiqsriñġitchuat. Iḷaatni uqamaqłuutigigumisi pigiitchuakun savaktiġuġniḷusri,
qiñiġumagaich nakuuruat savaasi aasriiñ kamaksruġlugu Agaayyun uvlumi ilaan
tikiumakpatigut.
[13] Pisigilugu Ataniq kamakkutiqaġusri iñupayaanik saŋŋiqutiqaqtuanik, Rome-
maġmiut umialigigaluaqpatruŋ [14] naagalu kavanaugaluaqpata tillisiaqaqtuat ilaaniñ
anasriñŋuqsaquplugich savaaqaqtuat pigiitchuakun suli nanġaquplugich tamatkua
savaaqaqtuat nalaunŋaruakun. [15] Atakkii pisułiġigaa Agaayyutim savaallautapsigun

nutqautitquplugu piiŋiḷiqiłhat naluruat iñuich. [16] Iñuuniaġitchi patchisaitchuatitun
iñuktitun, aglaan atuqnagu patchisaiłiqsi mattutiginiaġlugu pigiitchuamun, aglaan
iñuuniaġitchi savaktiŋisun Agaayyutim. [17] Kamagilugich iñupayaat, piqpagilugich
ukpiqtuaŋuruaqatisri, taluġilugu Agaayyun, kamakkutiqaġlugu umialik.

Urrakutaułha Christ-ŋum Nagliksaałhan

[18] Savaktauruasrii, tupiksrisitchi atannapsitñik taluġipiaġlugich, kisiitñun
tamatkunuŋa iłuatmun aŋalatipsitñun pisuŋaqasri, aglaantuuq tamatkunuŋa
atanġuturuanun. [19] Iñuk akuqtuyunaqtuq Agaayyutmi qauġrimmaaġiutillautaġmigun
igḷutuigumi naŋinnamik nalaunŋaitchualiqinġitchaluaqhuniunniiñ. [20] Pisigilugu
savaaġiirrutin ipiġaqtuqsiuguvich kamakkutmik piksraitchutin Agaayyutmiñ
igḷutuġaluaġupkuunniiñ naŋinnaq. Aglaan igḷutuġupku naŋinnaq anuqsrułikun
nalaunŋarualiqiŋŋaqpich, taamna akuqtuyunaqtuq Agaayyutmi. [21] Taavrumuŋa ilipsi
tuqłukkaurusri. Christ-tuuq nagliksaaqtuq piqutigiplusri. Unitchiruq tuvraaksrapsitñik
maliglugich tuvliġaġniŋi.
[22] "Ilaa killuqsatlaitchuq.
Kinnitñiŋniutmik uqatlaitchuq." *Isaiah 53:9*
[23] Uqamaqłuutikkaukami uqamaqłuutmik kiumakłiñġitchuq. Nagliksaaqami aniqsraaq-
tuiñġitchuq. Aglaan tunŋaviqaqtuq ilaanik atanniisuuruamik nalaunŋaruakun.
[24] Ilaan akiyaġigai killuutivut timimigun tuqupluni sanniġutami tuqqutqupluta saŋŋia-
nun killuqsautim aasrii iñuutqupluta nalaunŋaruałikun. Ilaan ipiġaqtuġniŋigun
mamititaurusri.
[25] Ilipsi atriqaqtusri ipnaisun killukuaġuktuatun, aglaan pakma utiqsimarusri munaqs-
rimun suli qaunaksraanun iñuutchipsi.

3

Iḷaqatigiich

[1] Taatnatullapiaq nuliaŋuruasrii kamaksrisitchi uipsitñik. Iḷaŋichaasiiñ
ukpiqsriñġitpata uqałiġmik mumiksitauviaqtut nuliamiŋ iñuuniallautałhatigun [2] iliŋisa
qiñiġumitruŋ ipqiññiałiqsi taluqsriḷiqsiḷu iñuuniałłapsitñi. [3] Qiñiyunaqusriqsuqasri
qaałhiñakun, nutchiqiłłapsigun naagaqaa kaviqsaanik maniŋñik uyamitqualiqsułikun
suli atnuġaaġiksuanik atukkapsigun. [4] Aglaan piññaqnałiqsi ititchiuŋ iriqsimaaqtuakun
qamuuna uummatipsigun, piunġiġanġitchuakun piññaqnaqutaanik irrutchim
piisaanġitchuaŋupluni qiñuiññaqaqhuniḷu. Taamna kamanallapiaqhuni akisuruq
qiñiłhani Agaayyutim. [5] Taatnatuntuuq taipchua ipqitchuat aġnat ukpiqsriruat
Agaayyutmik iñuuniusriqaqtut piññaqnaqutiqaqhutiŋ qamuuna kamigiplugich uisiŋ,
[6] Sarah-tun tupiksriruatun Abraham-mik taipḷugu aŋaayuqaġmiñik. Ilipsi ilaan
panigigaasri nakuuruanik savaaqaġupsi iqsitchanġitchupsiḷu tupaŋanaqtuatigun.
[7] Taatnatuntuuq uiŋuruasii iñuuniaqatigisigiŋ nuliasri kaŋiqsimaugaġlusri aġnat
sayaktuitḷuktuaŋutilaaŋatnik aŋutiniñ suli paitchaktaaqatigiplugich iłuaqqutaanik iñu-
ułhum. Taatnaġupsi piñaiḷutaitkisiruq iŋiqsrułiqsi.

Nagliksaałiq Piqutigiplugu Nalaunŋaruałiq

[8] Pakmapak uqallautilapsi uumiŋa, iluqasri atunim isrumaqaġitchi, kaŋiqsiqutini-
uraġusri avatmun, piqpakkutilusri aniqatigiisun, iḷunŋukkutilusri, iłuaqqutilusriḷu
atchiḷikun. [9] Akisaqtuqnagich pigiitchuakun atniiyummatmiglu naagaqaa uqamaqłuut-
miglu uqamaqłuutrigikkasri, aglaali iŋiġusri tamatkua ikayuusriaqaqulugich iḷisimalugu
tuqłukkaułiqsi iŋiqsruutraksraġiplugich, aasriiñ taatnaġupsi ikayuusriaqaġisipmiusri,
[10] aglausimaruatun Agaayyutim makpiġaaŋiñi,
"Iñuk piqpaksriruaq iñuułiġmik
suli uvliḷḷautaġuktuaq quviasrukhuni
qaunagiliuŋ qaniġikkani uqałiksraŋaniñ pigiitchuamik
suli qaqłuuŋni uqałiksraŋakniñ sagluuqtuanik.

11 Savaṅġiġḷi pigiitchuanik aglaan savagli nakuuruanik.
Pakaaġiliuŋ qiñuiññaq pigiliutiniapiaġlugu.
12 Atakkii irrak Atanġuruam qaunaksriruk iñuŋnik nalaunŋaruanik,
suli siuttak naalaġniruk iŋiqsrułhatnun,
aglaan kigiñaŋan Atanġuruam akiḷḷiḷiqsimagai tamatkua
savaaqaqtuat pigiitchuamik." *Psalm 34:12-16*

13 Aasriiñ kia atniaġisiñiqpasri nakuuruanik savaaqaġupsi. 14 Aglaan nagliksaaġupsi pisigilugu nalaunŋaruaq quvianamiugisirusri. Iqsiginagu iñuich tatamnaqsiraġałhat, unniiñ iłuiḷḷiuġutiginagich tamatkua. 15 Kamagisriuŋ Atanġuruaq Christ uummatipsitñi, Ataniġikkaqsi. Itqanairrutilugu ataramik kiggutiqałiksraqsi iñuum apiqsruqpasri niġiugakun pigikkapsigun. 16 Aglaan kiuyumagiksi piisaanġiḷikun taluqsriḷikunlu, ataramik patchisaisillugich qauġrimmaaġiutillautasri. Taimmali kisut uqamaqłuutigikpasri savaaqaġniḷusri pigiitchuamik, iliŋich kanŋutchałhiñaġumuut iḷitchuġilutiŋ iñuuniallautałipsitñik Christ-kun. 17 Tarra iłuatluktuq, Agaayyutim pisułiġikpauŋ, nagliksaaġutigigupsiuŋ savaaqallautałiqsi uumakŋa savaaqałiġmiñ pigiitchuamik. 18 Christtuuq nagliksaaqmiuq. Ilaa tuquŋaruq pisigiplugich killuqsautit atausriġmiaqługu, nalaunŋaruaq iñuk pisigiplugich nalaunŋaitchuat tikiutisrukhuta Agaayyutmun. Timaa ilaan tuqqutaugaluaqtuq aglaan irrusia iñuuruqsuli. 19 Aasriiñ irrusriupluni ilaan utlaŋniġaa irrutchich tigutaaqsiuviŋmiittuat quliaqtuaġiaqhuni tusraayugaaġiksuamik. 20 Taipchua irrusrich tupiksriñġitchut Agaayyutmik iŋilġaanimma uvluŋiñi Noah-m, Agaayyutim anuqsrutikkaġmigun utaqqikamigich isrummitqiquplugich Noah umiaqpalipkaqługu. Ikituurat iñuich, tallimat piñasruuplutiŋ, annautikkaurut umiaqpaŋmi uliqpakman. 21 Taamna atriŋuruq paptaaġutmun pakma anniqsuutigikkapsitñun. Paptaaġutigun iñuk salummakkaunġitchuq puyaŋanik timim, aglaan iñuk iŋiqsruqtuq Agaayyutmun salummaquplugu qauġrimmaaġiutillautani killuqsautipayaaniñ, pisigiplugu aŋitqiḷha Jesus Christ-ŋum, 22 qiḷaŋmuktuaq aquppipḷuni taliqpian tuŋaani Agaayyutim. Israġulgiḷḷu saŋŋiqutiqaqtuatlu saŋŋiqaqtuatlu ataniġigaat ilaa.

4

Atlaŋŋuqtuaq Iñuuniałiq

1 Tarra Christ nagliksaaqtuksraupman timimigun pisigiplugu nalaunŋaruaq, isrumaqaqtuksraupmiusri Christ isrumapmatun itqanaiḷḷusri nagliksaaġutigiraksraukpan nalaunŋaruaq. Atakkii kiñapayaaq nagliksaaġumi timimigun nutqautipmigaa killuliqiłiq. 2 Taamna iñuk iñuunianġiqsuq pisuliġruakun tuquniałiġmiñunaglaan, aglaan pisułhagun Agaayyutim. 3 Taimma qaaŋianiktuami iñuuniaqpaaniktusri pisuułhatitun ukpiqsriñġitchuat iñuuniaqapsi suvaałłałikun, pisugruaġutiłikun, imilivaałłałikun, aliasrunġiñiałikun, piqḷuktałikun taaŋŋaqhuni, qaayuġnaqtuakunlu aanġuaqtułikun. 4 Pakma ukpiqsriñġitchuat atlagigaasri iḷaliqsuutinġiqapsi iliŋitñun qiḷhuqtaiḷhatni, aasriiñ uqamaqłuutigiaqsipḷusri. 5 Aglaan iliŋich kiggutiksraqaqtuksraugisirut savaaġmiktigun ilaanun atanniiḷhiñaaġuqtuamun iñuuruaniglu tuquŋaruaniglu. 6 Tarra taamna piqutigiplugu Christ quliaqtuaġniqsuq tusraayugaallautamik taipchunuŋa tuquaniktuanun taimani iliŋiḷḷi annautrautquplugittuuq. Atannikkauyumiñaqsipḷugich iñupayaatuntuuq nunami, aglaan Agaayyutim iñuuyumiñaquniġai irrutchiġmiktigun Agaayyutitun iñuuruatun.

*Aŋalatchi*ḷḷautaqtuat Agaayyutim Aatchuutaiñik

7 Aglaan supayaurat isruksraŋat qalliurallapiaqtuq. Taatnaġusri qauġrimmaaġigitchi qaunatqiaġigusriḷu aasriiñ iŋiqsrutlasriḷusri. 8 Pitḷuktaksraq una supayaamiñ, piḷiqillapiaġusri piqpakkutisritchi avatmun, atakkii piqpaksriḷhum maturaġigai iñugiallapiaqtuat killuqsautit. 9 Tukkiqsuutisritchi avatmun uqapiḷuutaiḷaakun. 10 Iñullaaŋuplusri akuqtuaqaqtusri aatchuutmik Agaayyutmiñ. Taatnaġusri savautisritchi avatmun savaktillautaulusri atullautaġlugich atlakaaġiich aatchuutai

Agaayyutim, itna, [11] kiñapayaaq uqaqpan, Agaayyun uqaġli taavruma uqaġikkaŋagun,
suli kiñapayaaq savautrigumi, ki savagli sayaksrirrutaagun Agaayyutim, Agaayyunli
kamagikkauyumuuq supayaurakun tumigilugu Jesus Christ, pigikkaŋa kamanaun
aŋalatchisiḷu taimuŋa isruitchuamun. Taatnatuq.

Nagliksaałiq Ukpiqtuaŋupluni

[12] Piqpagikkamaaŋ, tupaŋanasri ukpiqsriḷiqsi uuktuaqsiukpan sakiqnaqtuatigun ikniq-
tun ittuatigun; atlayuaġinagu niġiunaiḷaakun taamna atuumakpan ilipsitñun. [13] Aglaan
quviatchauġigitchi piqasiutiniḷusri Christ-mun nagliksaałhagun quviatchallapiaġu-
muusri quyalusri kamanautaa sagviqpan. [14] Pisaaŋŋatchiugupsi pisigilugu atqa Christ-
ŋum quvianamiurusri, atakkii Agaayyutim Irrusrian, Irrusria kamanautaan, nayuġaatin.
[15] Sumiunniiñ nalliqsi nagliksaaqani iñuaqtuqtauluni, unniiñ tigliŋniaqtauluni, unniiñ
savvaġluktauluni, unniiñ naipiqtuqtauluni iñuich sutilaaŋatnik. [16] Aglaan kisupayaaq
nagliksaaqtikkaugumi pisigilugu ukpiqsriḷha Christ-mik kanŋusruutiginġiḷḷiuŋ, aglaan
kamaksruġliuŋ Agaayyun iḷisimanałiġmigun Christ-mun iñugitilaaġmiñik. [17] Pakma
atanniiłhum aullaġniiviksraŋa tikitchuq, aasrii Agaayyutim iñuŋi atanniqsukkauqqaaq-
tuksraurut. Tarra atanniqsuqqaaġniqpatigut, qanutchimik isruksraqaġisivat tamatkua
tupiksriñġitchuat tusraayugaallautamik Agaayyutikun?
[18] "Nalaunŋaruat iñuich annałiksraŋat qaġanaŋġiññiqpan,
sugisiñiqpatmi iñuich agaayyutaitchuatlu killuliqiritlu?" *Proverbs 11:31*
[19] Tarraasrii tamatkua nagliksaaqtikkauruat pisułhagun Agaayyutim nakuurualiqilich.
Qaisimaapiaqtaksraġigaich iñuutchisiŋ iñiqsirimiknun ilaanun tuniqsimaruamun
ataramik.

5

Munaqsraŋi Agaayyutim

[1] Pakma siḷġiqsuġniaġitka qaukłiuruat akunnapsitñi, uvaŋaptuuq qaukłiupluŋa.
Qiñiqsimagiga nagliksaaqman Christ aasrii quliaqtuaġiplugu, piqatauyumaaqłuŋaptuuq
kamanautaanun sagviqsaġumaruamun. [2] Qaunagilugich iñugikkaŋi Agaayyutim, mu-
naqsraġikkasri akunnapsitñiittuat, [Agaayyutim atuqukkaŋa ilipsitñun]. Nunurausr-
ruŋaqasri aglaan piyummatigipiaġlugu, piññaŋniasruŋaqasri aglaan savautiyumaapi-
aġlugu. [3] Atanġuniaġvigisruŋaqnagich Agaayyutim iñugikkaŋi qaunagiraksriusiasri,
aglaan tuvraaksrallautausitchi munaqsranun. [4] Aasrii qaukłiat munaqsrit sagviqpan,
akuqtuigisirusri niaquġutaanik kamanautim akiññaktaatun piunġiġaġumiñaitchuamik.
[5] Taatnatuntuuq, nukatpiaŋuruasrii kamakkutiugaġitchi qaukłiuruanik. Iluqasri ka-
manaġasrugisruŋaqasri savauttutilusri atchiksuałikun, atakkii
"Agaayyutim ayaksimaaġai kamanaġasrugiruat
aglaan ikayuqsimaaġai atchiksuaqtuat." *Proverbs 3:34*
[6] Taatnamik atchiksimaaġitchi ilipsitñi ataatni sayakturuat argaiñ Agaayyutim, ilaanli
kamanaqsipkaġumagaasri piviksraq nalautitpan. [7] Igillugu iluqaan isrumaaluutigikkaqsi
ilaanun aasrii tutqiksiḷusri, takku ilaan qaunagigisigaasri. [8] Qauġrimmaaġigitchi
qaunatqiaġigusri. Uumiksriksi Tuunġaq ataramik ukpiġutaiqsitchiñiaqtuq ilipsitñik,
qaliŋuularuatun lion-tun kukiḷuktuatun sumunliqaa niqiksraqsiuqhuni. [9] Taatnamik
akiḷḷiḷiqsuqsiuŋ payaŋaiġvigilugu ukpiqsriḷiqsi, iḷisimalugu aniqatiusri nanipayaaq
nagliksaałhattuuq ilipsisun. [10] Aasriiñ nagliksaaqtuallaanikkupsi sivikitchuami,
Agaayyutim iłuaqqutipayaaqaqtuam tuqłuqtigikkapsi Christ Jesus-kun isruitchuamun
kamanautigikkaġmiñun, naamasripkaġniaġaasri, nalupqinaiġusri ukpiqsriḷipsitñi,
sayaktusriḷusri suli payaŋaiġusri. [11] Ilaanun illi kamanaun saŋŋiḷu qaŋavak taimuŋa.
Taatna.

Iḷammiuġutit

[12] Aglaktuŋa naigḷipḷugu Silvanus-kun isrummatigikkapkun tuniqsimapluni
aniqataułha. Pitchuksaaġukkipsi aglagikkapkun uqautilusri Agaayyutim

iłuaqqutigillapiałhamik. Iḷisimalugu taamna iłuaqqun tuniqsimavigisiuŋ.
13 Ukpiqtuaŋuruattuuq Babylon-mi ittuat piksraqtaaŋuruat ilipsisun, tuyuqmigaasri
nayaaŋŋamik, suli Mark-ŋum iġñiġipmatun itaġma. 14 Paġlatisritchi avatmun
kunigutmik ipqitchuakun piqpakkutiłikun. Qiñuiññaq illi iluqapsitñi ittuani Christ
Jesus-mi. [Taatnatuq.]

Peter-m Tugliat Tuyuutaiñ

1 Uvaŋa Simon Peter. Savaktigigaaŋa uqqiraqtigipluŋalu Jesus Christ-ŋum. Tuyuqtuŋa
ukuniŋa iñuŋnun akuqtuiruanun akisuruamik ukpiqsriḷiġmik uvaptiktun nalaunŋaru-
ałhagun Agaayyutipta suli anniqsuqtipta Jesus Christ-ŋum. 2 Iḷitchuġisaiñaqsiuŋtuq
Agaayyun suli Jesus Ataniqput. Uvvatuq iłuaqqutiqaġitchi atqunaq qiñuiññamiglu.

Agaayyutim Tuqłuutaalu Piksraqtaaŋalu

3 Agaayyutim pakmakŋaqtauruakun saŋŋiagun qaitchiñiġaatigut supayaanik
iñuutlasripḷuta agaayyutiqammaaġiḷikun tumigiplugu iḷitchuqsriḷiptigun ilaanik
tuqłuqtigikkaptiknik iḷaŋiutitqupluta kamanautmiñun nakuuniqsraułiġmiñunlu.
4 Tumigiplugik tamatkuak qaitchigaatigut kamanallapiaqtuanik akisuruanik
akiqsruutinik. Ukpiġigupsigik akiqsruutit annatlasrigisirusri qaayuġnaqtuamiñ
ittuamiñ nunami iñuich kaŋiġruaqtaŋisigun, aasrii piqatautlasriḷusri Agaayyutim
irrusriani ilaatun iḷiḷusri. 5 Tamanna pisigilugu pisuqtilaapsitñi iḷḷatigisriuŋ
ukpiqsriłłapsitñun nakuułiq, suli nakuułiq tapiġlugu iḷitchuġimmaaġiḷiġmik,
6 suli iḷitchuġimmaaġiḷiq tapiġlugu iŋmun aŋalalgułiġmik, iŋmun aŋalalgułiq
tapiġlugu anuqsrułiġmik, anuqsrułiq tapiġlugu agaayyutiqammaaġiḷiġmik, 7 suli
agaayyutiqammaaġiḷiq tapiġlugu piqpaksriḷiġmik aniqatinik, suli piqpaksriḷiq aniqatinik
tapiġlugu piqpaktamik iñupayaanun. 8 Tamarra taatnatchich irrusriksrat pigiraksrasi.
Pigigupsigiŋ nausaiñaqtusri taapkunuuna, imaiḷaatun inġitchusri asrirriŋġitchuatunlu,
aasriiñ iḷitchuqsrisaiñaġniaqtusri Atannaptiknik Jesus Christ-mik. 9 Aglaan kiñapayaaq
iñuk piqanġiññiġumi tamatkuniŋa irrusriksranik irigiitchuq qiñitlaitḷuni. Puuyuqmigaa
salummakkautilaani killuqsautiġruaġmiñiñ. 10 Taatniitman, aniqatiumaaŋ, sakuugitchi
pisuqtilaaġusri tuqłukkaułiqsi piksraqtaaŋułiqsiḷu nalupqinaiqsillugu, atakkii taatna
piyupsi paasraaġaġumiñaitchusri. 11 Suli akuqtuigisirusri kamanaqtuamik paġlatmik
isiġupsi isruitchuamun aŋaayuqautaanun atannapta anniqsuqtiptalu Jesus Christ.
12 Taatnaqłuŋa itqautisraġataġipsi tamatkuniŋa, iḷisimagaluaġisiunniiñ payaŋaiġvigi-
plugulu Agaayyutim iḷumutuuruaŋa pakma pigikkaqsi. 13 Nalaunŋaruaġigiga iñuuniqtu-
tilaamni maani nunami itqaqtitaġukhusri sunik tamatkuniŋa. 14 Iḷisimagiga timikułik-
sraġma tikitchaqtuurałha. Taatna atannapta Jesus Christ-ŋum nalupqinaiqługu uqauti-
gaaŋa. 15 Aglaan sakuugutiginiaġitka ilipsitñun itqaġitquplugich tamatkua ataramik
tuquanikkaluaġuma.

Christ-ŋum Kamanautaa suli Sivuniksriqutauruaq

16 Quliaqtuaġutinġitchipsi unipchaaliaŋisigun iñuich iḷitchuġipkaisaqapta
aggiġñiałhanik Atannapta Jesus Christ kamanaqtuakun saŋŋiqpauraġmigun.
Uvagut qiñillapiaqsimagikput kamanaqtuaq qaummaġiŋñiŋa. 17 Nayuutirugut
akuqtuipman Agaayyutmiñ Aapauruamiñ kamakkutmik kamanautmiglu, taavruma
nipim nipliutipmagu kamanaġniqsrauruam supayaaniñ nipliqhuni, “Tarrataamna
piqpagikkaġa Iġñiġa quyalimaaqtigillapiakkaġa.” 18 Aasrii taimani tusraagikput
taamna nipi nipliqsuaq qiḷaŋmiñ piqatigiplugu Jesus iñġimi taivrumani Agaayyutim
sagviqmagu kamanautni. 19 Uvaguttuuq nalupqisruutiginġipsaaġikput uqautigikkaŋat
Agaayyutim sivuniksriqiriŋisa iŋiḷġaanimma. Piḷḷautaqtusri naalaġnitqiaġikkupsigiŋ
uqałhich, takku uqałiŋich kaŋiqsipkaġaasri aggitqiŋñiaqtilaaŋanik Jesus-ŋum
atripḷugu nanġum qaumapkaiłha taaqtuaq ini qausraġataġniŋanunaglaan uvlum suli
nuiḷġataġniŋanunaglaan uvluġiaŋan uvlaam. 20 Sivulliulugu iḷitchuġiraksraqsi uvva,
sivuniksriqirim iŋmiktuiñaq kaŋiqsipkaġumiñaitchaa sivuniksriqutauruaq Agaayyutim
uqałhaniñ. 21 Atakkii iñuich sivuniksriqinġitchut sumiunniiñ pisułiġmiktigun, aglaan
Agaayyun uqaġniqsut iñuŋmigun aŋalatkaqsipmatiŋ Ipqitchuam Irrutchim.

2

*I*ḷisautrit Taŋiġiḷaakun

[1] Iŋiḷġaanimma taŋiġiḷaakun sivuniksriqirit iñukpalliġñiqsut akunġatni iñuich [Israel-
mi]; taatnatun taŋiġiḷaakun iḷisautrit iñukpalliġñiaqmiut akunnapsitñi. Tikiutriñiaqtut
nalunautchiḷutiŋ taŋiġiḷaanik iḷisauttutitinik suksraunġiutauyumiñaqtuanik,
piiḷaaġiluguunniiñ Atanġuruaq tuquruaq annautisukługich. Aasrii pisigiplugu
piiḷaaqałhat Ataniġmik taimmaiñaq piyaqqukkauniaqtut. [2] Suli iñugiallapiaqtuat
piqasriqsuutigisirut pigiiḷḷapiaqtuatigun kanŋunaqhutiŋ iñuuniałhatigun,
aasrii iñuŋnun uqamaqłuutigipkaaqsiḷugu iḷumutuuruaq pisigiplugich iliŋich.
[3] Pitḷatułiġmiktigun maniññaŋniaġvigigisigaasri, iḷisautilusri uqautilusriḷu
iḷumutuunġitchuanik. Agaayyutim atanniqsuiriŋata pasriñiġai taimakŋaaglaan, aasriiñ
siñiktuanġitchuq piyaqqułhiñaaġuqługich iliŋich.

[4] Takku israġulgich killuqsaqmata Agaayyutim anasriñŋuqsaqmigai igitlugich nagliksaaġviŋmun qiḷiqsruipḷugiḷḷu taaġniqsrami tikiññiałhanunaglaan uvluan atanniuviksram. [5] Suli Agaayyutim piyaqquqmigai iñuich iñuuruat taimani uvluŋiñi Noah-
m, ipipkaqługich agaayyutaitchuat nunami uliqpaŋmun kamanaqtuamun. Noah qu-
liaqtuaġaqtuq iñuŋnun nalaunŋasriruksraunipḷugich sivuġaani Agaayyutim, aasriiḷi
Agaayyutim annautigai Noah-lu tallimat malġuk iñuiḷḷu. [6] Suli Agaayyutim patchisiqu-
tiniġai iluqaisa iñuich iñuuruat nunaaqqiqpaaŋni Sodom-miḷu Gomorrah-miḷu, aasriiñ
aġralipkaġataqługik iknikun. Taavrumuuna Agaayyun urriqsuutiqaġniqsuq qanuq
suksraunġiġñiaqtilaaŋatnik iluqaitñik agaayyutaiḷaanik. [7] Suli Agaayyutim annautip-
migaa nalaunŋaruaq Lot, qiñupkakkauruaq atqunaq qaayuġnaqtuakun iñuuniałhati-
gun killuliqirit iñuich. [8] Atakkii taamna nalaunŋaruaq iñuk iñuuniaqami akunġatni
tamatkua killiqiruat iñuich uvluġaġipman, iłuiḷḷiuqtitauruq qiñiqługiḷḷu tusraaplugiḷḷu
pigiitchuat savaaŋich. [9] Taatnaqhuni Atanġum iḷisimagaa qanuq annautriḷiksrani
agaayyutiqaqtuanik uuktuaġusriaŋitñiñ suli qanuq tigummiḷiksraŋat nalaunŋaitchuat
iñuich uvluanunaglaan atanniuviksram anasriñŋuqsaġviksraŋatnun. [10] Agaayyutim
anasriñŋuqsaġisiñiġai suvaluk tamatkua iñuich aŋalataġipkaqtuat timim kimmu-
tiġruaŋiñun qaayuġnaqtuanunlu, suli suksraqanġitchuat Agaayyutim aŋalatchisaanik.
Tamatkua iḷisautrit taŋiġiḷaakun aaŋarut arguaŋaplutiŋ. Sivuuġaginġitchaat uqa-
maqłuutiqałiksraqtiŋ qiñiġnaitchuanik saŋŋiqaqtuanik qiḷaŋmi. [11] Israġulgitunniiñ ka-
manatluktuat saŋŋikun sayaktułikunlu tamatkunakŋa uqamaqłuutigitlaitchaich taap-
kua nayuqtigikkaŋi Atanġuruam. [12] Aglaali tamatkua iḷisautrit atriqaqtut isrumat-
laiḷaatun niġrutitun, aŋalatitautun aullasiġmiknun, aniruatun aŋuniagaksrauplutiŋ
tuqqutaksrauplutiŋlu. Uqaġuurut pigiiḷipḷugich sunik kaŋiqsimanġisaġmiknik. Aasrii
piyaqquġisirut isrumatlaiḷaatun niġrutitun. [13] Taamna akiḷiusriaġigisigaat nagliksaaqsi-
upkaiḷiġmiktigun atlanik iñuŋnik. Iliŋisa kimmutigiraġigaat pisułiġruaqtiŋ uvluġalu-
amiunniiñ. Kanŋusraaġutaułhiñaqtut ilipsitñun niġiqataukamiŋ ilipsitñi, taqsraq-
tatun suli qilġuliktun akunnapsitñi, quviasruutigiplugu ukpiqsaiḷiqtiŋ. [14] Qiñiqamitruŋ
aġnaq ikḷitchakhutiŋ sayuŋayumarut nutqaummisiḷguitḷugu taatnasriq killuqsaun.
Ikḷisaaġniġaich pitchiġiaqtuat iñuich killuliqiłiksraŋatnun. Iliŋisa uummatiŋich aŋala-
tiqaġniqsut kaviuqtaułiġmun. Iliŋich taiyuaniqłuutikkaurut, suksraunġiqsaġumaaqtut.
[15] Suksraaġniġaat nalaunŋaruakuaġiaq aasriiñ ulapnaaplutiŋ. Iñuuniagaqsirut iñuktun
atiliktun Balaam iġñiŋa Bosor-m, piqpaksriruaq akiḷiutaanik killuliqiłhum. [16] Aglaan
suakatakkauruq killuliqiłiġmigun. Uqatlaiḷaam natmaksiġvian nipliutiplugu iñuum
nipaatun nutqaqtinniġaa sivuniksriqiri kinniqisaġaluaqtuaq. [17] Tamatkua iḷisautrit
atriqaqtut nivviatun imġiḷaamik suli taktugayauratun aŋalataŋatun anuġiqłuum.
Tamatkua iñuich Agaayyutim itqanaiyautiniġai iniksraŋatnik taaqtuam taaġniqs-
raŋani isruksraitchuami. [18] Iliŋich uqaqamiŋ nipitusripḷutiŋ uqaġaqtut sumun atuġu-
miñaiḷaatigun. Ikḷisaaġuugaich pisugruaġutaagun timim pivaałłałikunlu tamatkua
salummaqtitlutiŋ annaqqammiqsuat tamatkunakŋa killukun iñuuniaqtuaniñ. [19] Iliŋisa

akiqsruqtuġuugaich iñuich atanniqsuqtiksraiñipḷugich iliŋich savaktaaġruuŋŋaġmiŋ
qaayuġnaqtuamun, atakkii iñuk aŋalatittaqtuq qanusripayaamun akiiḷiraġaqtimiñun.
20 Iñuich annaaniŋniqsut qaayuġnautaitñiñ nunam iñuiñ iḷitchuqsriḷiġmiktigun atannap-
tiknik Anniqsuqtiptikniglu Jesus Christ-mik. Uvvaami iliŋich iḷḷakkataaġutitqikkumiŋ
tamatkunuŋa akiiḷipkaġutiŋlu, isruksraŋat pigiitḷukkisiruq aullaġniiqqaaḷiġmikniñ.
21 Iḷitchuġigaluaqqaaqḷugu iñuuniaḷiq nalaunŋaruaḷikun, iḷuatlukkayaġniqsuq iliŋitñi
naḷuugaġumitruŋ taamna iñuuniaḷiq uumakŋa tunutchiḷiġmikniñ ipqitchuamik tillitmik
qaisauruamik iliŋitñun. 22 Uvva atuumapkaġaat taimña nipliutaumaruaq, “Qipmim
uttaqiraġigaa iŋmi miġiakkani,” suli “Kuniaq iġġuanikkaŋat utiġaqtuq maġġaġmun
maġġiḷuktaġiaqhuni.”

3

Akiqsruutaa Atanġum Aggiġñiaḷhan

1 Piqpagikkamaaŋ, ukua tuyuutit tugliġigaich tuyuutma ilipsitñun. Taapkuŋnu-
una tuyuutipkun itiqsaġukkipsi itqaqtillugich tamatkua uqautigikkatka iñuuniaqu-
plusri ipqitchuakun. 2 Ilipsitñun itqaġitqugitka sivuniksriqutauruat ipqitchuatigun
sivuniksriqiritigun suli tillisauruat uvaptiknun atannaptikniñḷu anniqsuqtiptikniñḷu
uqqiraqtitigun. 3 Kaŋiqsiraksraġigiksi una sivulliulugu, mitautiksriruat tikitkisirut ilip-
sitñun aqulliġñi uvluni aŋalatittuat pisuḷiġruaġmiknun. Mitautiginiaġaasri 4 uqaqhutiŋ,
“Jesus-ŋum akiqsruutigigaa aggitqiŋñiaḷḷi. Naamimi imma? Taimakŋaqaŋa aa-
paavut [Christ-kun] tuqugaluaqtut, aglaan sua iluqani tamarra atlaŋŋunġitchuq
aullaġniiḷġataḷhaniñaglaan nunam iñiqtauḷhan.” 5 Aglaan itqaġiyummataiḷḷapiaġaat
una, Iŋiḷġaan Agaayyutim iñiġaa uqaḷhagun qiḷak suli nuna, aasrii nuna nunaġuqḷugu im-
iġmiñ suli imikun, 6 suli tamarrumuuna imikun nunaqqaaq piyaqquqḷugu uliqpaktitlugu.
7 Taatnatuntuuq qiḷaiḷḷu nunalu pakma ittuat qaunaksriqaqtut Agaayyutim uqaḷhagun
piyaqquġniaḷhanunaglaan ikniġmun. Taimanigun uvluni Agaayyutim atanniqsuġisigai
iñuich agaayyutaitchuat aasriiñ piyaqquġlugich.

8 Aglaan piqpagikkamaaŋ, puuyuumanagu una, isrumaraqtugut atausriq uvluq
pivikisilaaŋanik suli 1,000 ukiut pivikpauraqaqtilaaŋanik, aglaan Ataniġmi atiruk.
9 Atanġum sukaisaaġutiginġitchaa immiumasraqamiuŋ akiqsruutigikkani, iñuich iḷaŋich
sukaiññiġiaġaluaġaqtut. Aglaan anuqsrutigaasri, atakkii piyummatiginġitchaa kiñaun-
niiñ piyaqququlugu, aglaan iluqaisa mumiqugaluaġai killuqsautmikniñ Agaayyutmun.
10 Aglaan uvlua Atanġuruam tikitkisiruq niġiiḷautiluni aggiḷhatun tigliŋniaqtim. Taivru-
mani qiḷaich piiġisirut qukiġñaqtuamik tusraġnaqhutiŋ suli qaummatit qiḷaŋmiittuat
siqumitkisirut iknikun suli nuna ikiniaqtuq supayaatlu nunamiittuat. 11 Iluqaġmiŋ
tamatkua sut piyaqquġumaaqmata taatnatun, qanutchimigli iñuuniaḷiqaqtuksrau-
niqpisi? Iñuuniaqtuksraurusri ipqiḷḷapiaġusri suli agaayyutikuaġusri supayaakun,
12 utaqqiḷugu Agaayyutim uvlua tikitchumaaqtuaq suli pisuqtilaapsitñi tikiumapkaġ-
naġiaġniaġlugu taimña uvluq. Taivrumani uvlumi ikniġum uunallapiaqtuam qiḷaich
piyaqquġisigai suli qaummatit aukkisigai. 13 Aglaan utaqqigivut Agaayyutim akiqs-
ruutigikkaŋi, itnaami, niġiugaqaqtugut nutaanik qiḷaŋnik suli nutaamik nunamik iñu-
uviksraŋatnik nalaunŋasripkakkauplutiŋ iñuich tupiksriruat Agaayyutmik.

14 Taatnamik piqpagikkamaaŋ, utaqqisiuŋ taamna uvluq. Pisuqtilaapsitñi iñuuni-
aġitchi taqsraqtaiḷaakun puyyiḷuktautaiḷaakun sivuġaani Agaayyutim suli qiñuiññakun.
15 Isrummatigisiuŋ anuqsrullapiaḷha atannapta kaŋiqsimalugu anniqsuquriḷha uvap-
tiknik. Taatnatuntuuq piqpagiplugu aniqatiupta Paul-ŋum aglakmigaasri puqiutikun
Agaayyutim qaisaŋagun. 16 Iluqaŋitñi tuyuqtuutmiñi uqautigipmigai tamatkua sut.
Uqaŋiñ iḷaŋich kaŋiqsiḷgunaitchaluaqtut. Aasriiñ iñuich naluruat payaŋaiqsimaitchu-
atlu qipititchiñiqsut Paul-ŋum tuyuqtuutaiñik suliunniiñ atlanik uqaḷhiñik Agaayyutim.
Taamna pisigiplugu Agaayyutim piyaqquġniaġai.

17 Ilipsiasriiñ piqpagikkamaaŋ, tamatkua sut iḷitchuġikkasri sivuani qaunatqiaġiksigik.
Taatnanġitchupsi sivullikkauviaqmiusri killukuaġutiŋisigun maliġutchiñġitchuat.

Aasriiḷi qaunagiyumagiksi paallanġiḷiksraqsi payaŋaiqsimmavigikkapsitñiñ.
18 Aglaan nausraiñaġitchi iłuaqqutrisaagun ilitchuġimmaaġiksisaiñaġlugu Ataniqput
anniqsuqtigikkaqputlu Jesus Christ. Ilaanun illi kamanaun pakma suli qaŋavak taimuŋa.
Taatnatuq.

Sivulliich Tuyuutai John-ŋum

Uqałiq Iñuunaqtuaq

1 Aglaktuŋa ilipsitñun Jesus-mik taiyuutiliŋmik uqałiġmik. Taamna iñuk Jesus qaitchi-
raqtuq iñuułiġmik inniqsuamik aullaġniiłiġmiñaglaan. Taamna tusaagikput qiñiqługulu
suli tautukługulu aksiapluguunniiñ. 2 Taamna iñuk qaitchiruaq nutaamik iñuułiġmik
tautuŋnaqsipman qiñiguraaqsiñiaġikput. Sagviqqaaqman iŋmiñik uvaptiknun uqau-
tiaqsigipsi Agaayyutitŋaqtauruakun iñuułikun inniqsuakun aapami aullaġniiłiġmiñ.
3 Tamanna qiñikkaqput suli tusaaplugu uqaġipmigikput ilipsitñun, iḷaliutitqugaluaqhusi
piqatigilugik Aapauruaġlu suli Iġñiŋalu Jesus Christ taatnatuntuuq uvagut piqatiqaq-
matun iliŋiknik. 4 Taatnaqhuta aglaaqsirugut ilipsitñun iñuułiġmik iḷitchuġitquplugu
Jesus. Taatnaġuta quviatchallapiaġisirugut.

Agaayyun Qaummatauruq

5 Uvvauna uqałiq uvagut tusaaŋanikkaqput Agaayyutim Iġñiŋaniñ aasiiñ quliaqtu-
aġigikput ilipsitñun, itnaiḷipḷugu, Agaayyun qaumaupluni suli ilaani taaqtuaŋitchuq
suuramikunniiñ. 6 Iñuk uqaqami piqatauniplṇuni Agaayyutmi killuqsaqtautigalugu,
taatnasiq iñuk sagluqsruġaqtuq piqataunitḷuni Agaayyutmi killuliqituiñaqhunikii. Taat-
naiḷipḷugu atriŋurugut iñuktitun taaqtuami pisuktuatitun. 7 Iñuuniaġupta piqatauluta
Agaayyutmi piqatigiiksilluta avatmun, taatnaiḷipḷugu atriŋurugut iñuktitun qaumami
pisuktuatun. Uvvaasiiñ salummaġaatigut killuqsapayaaniñ, atakkii Agaayyutim Iġñiŋa
Jesus tuqqutaupluni maqipkaqługu augikkani uvaptiknun. 8 Nipliakapta uvagut kil-
luqsaġumiñaitḷuta ukpiqsaġaqtugut uvaptiknik. Taatnaqapta iḷisimaŋitchugut Agaayyu-
tim iḷumutuułhanik. 9 Quliaġikaptigu Agaayyutmun killuqsaġniḷuta ilaan natqigutini-
aġaatigut nalaunŋaiłipayaaptiknik, atakkii ilaa tuniqsimaruq nalaunŋaruaŋupluni
suraġałipayaaġmiñi. 10 Agaayyun nipliqsuq killuqsaġnipḷuta aglaan nipliakapta kil-
luqsatlaitḷuta uqaġigikput Agaayyun saglutunipḷugu, tavraasiiñ Agaayyutim uqałhagun
iñuuniaŋitḷuta.

2

Christ Uqapsaaġutrikput

1 Iḷauraamaaŋ, aglaaqsiruŋa ilipsitñun killuqsaquŋitkaluaqhusi. Aglaan kiñapayaaq
killuqsaqnikpan piqaqtugut uqapsaaġutriksraptiknik Aapamun. Taamna Jesus Christ
killuqsaqsimaitchuaq. 2 Taamna tuqukami sanniġutami aatchuutigiruq iŋmiñik piqutigi-
pluta, taavrumuunnaqługu piiġai killuutivut suli killuqsautiŋich iluqatiŋ iñuich nani-
payaaq.
3 Taatnaqhuta tupigiguptigik Agaayyutim tillisai, nalupqisukkumiñaitchugut
iḷisimatilaaptiknik ilaanik. 4 Iñuk nipliqman iḷisimanipḷugu Agaayyun aglaan
tupigiŋitḷugu ilaan tillisaa sagluqsruġaqtuq. Taatnasiq iñuk iḷisimaŋitchuq
iḷumutuuruamik. 5 Kisupayaaq tupiksripman Agaayyutim nipliutaanik ilaan
piqpagiraġigaa Agaayyun atakkii iḷitchuqsruiruq Agaayyutitŋaqtauruamik piqpak-
sriłiġmik. Tupiksriguptaasiiñ Agaayyutmik nalupqinaiġikput atausiŋŋuqtilaaqput
ilaani. 6 Kisupayaaq nipliqami iñuuniaġniḷuni atausiŋŋuqatigimaaqługu Agaayyun
iñuuniaqtuksrauruq ataramik Jesus Christ-ŋum iñuuniałhatun.

Nutauruaq Iñuuniaqurrun

7 Iḷauraamaaŋ, tuyuqaŋitchuŋa ilipsitñun nutaamik tillitmik aglaan utuqqaġmik
inŋaniktuamik taimakŋaaglaan. Taamna tilliñ iḷisimakkaqsi tusaałłapsitñiñaglaan.
8 Uvva taamna tilliñ tuyuutigikkaġa ilipsitñun nutaaŋupmiuq. Iñuich iḷitchuġigaat
taatnasiq piqpaksriłiq Christ-ŋum iñuuniałhagun ilipsiḷuami iñuuniałłapsigun, atakkii
taaqtuaq qaaŋiqsaiñaqtuq aasiiñ iḷumun qauma qaummaġiksiruq. 9 Iñuk nipliakami

qaumamiinnipḷuni uumiksriuraaġutigalugu ukpiqtauqatiumiñik tavra kaŋiġruaqtaŋa
simmiŋitchuq —taaqtuamiittuq sivuanisun. Iñuuniagaqsiḷgitchaqtuq killuliqipluni.
10 Aglaan iñuum nakuaġikamigich ukpiqtuaqatiuni qaumamiittaqtuq, iñuuniałhani
sumunniiñ paasaaqtittaġumiñaitchaa. 11 Aglaan iñuk uumiksrikami ukpiqtuaqatiumiñik
ilaa taaqtuami ittuq, pisukhuni taaġmi. Kiisaimma-tai qanutnamuqausiksraiġaġivuq
atakkii taaqtuam qiñiḷguiḷipḷugu.
12 Qitunġamaaŋ, taatnaqłuŋa aglaktuŋa iluqapsitñun,
atakkii Agaayyutim natqigutigai
pigiiḷiqutisi Jesus Christ savaaqałhagun.
13 Aglaktuŋa ilipsitñun utuqqanaanun
atakkii iḷisimaanikługu Agaayyun
taimña inŋaniktuaq aullaġniiḷhaniñaglaan.
Aglaktuŋa ilipsitñun nukatpianun
atakkii akiiḷigiksi Tuunġaq pigiitchuapayaam aullaġniiraa.
14 Aglaktuŋa ilipsitñun, iḷiḷgaanun,
atakkii iḷisimaanikługu Aapauruaq.
Aglaktuŋa ilipsitñun utuqqanaanun iḷisimaaniktuanun
taivrumiŋa inŋaniktuamik aullaġniiḷhaniñaglaan.
Aglaktuŋa ilipsitñun nukatpianun saŋŋiruanun
tuniqsimaruanun Agaayyutim uqałhanun ittuanun ilipsitñi.
Taavrumuuna akiiḷigiksi pigiitchuapayaaq,
Tuunġauruq taamna.
15 Kaviuġinagich suuramik unniiñ ilitqusiat nunam iñuŋisa. Atakkii iñuum kav-
iuġikpagu taamna ilitqusiq piqpagiyumiñaitkaa Agaayyun. 16 Suami taavruma il-
itqutchim iḷagivauŋ? Kaŋiġruaqtam kaviuġikkaŋa, sut iñuich qiñikkaŋisa piññak-
taaġisukługu, suli supayaat mattumani nunami iñuich kamasaaġutigikkaŋich—taatnasiq
iłuaqnaŋitkaluaqtuq Agaayyutim irrusiani. 17 Taamna ilitqusiat iñuŋisa nunam suli
kaviuġikkaŋiḷḷu piiġumaaqtut. Aglaan iñuk tupiksriruaq Agaayyutim pisułhanik iñuu-
tuiñaqtuq Agaayyutmi.

*Aki*ḷḷiḷiqsuqti Christ-mun

18 Iḷauraamaaŋ, piviksram isua tikitchumaaqtuq. Tusaamagiksi akiḷḷiḷiqsuqtaa
Christ aggiqsaġumanipḷugu. Aasiiñ iḷitchuġigikput iñugiaktuat akiḷḷiḷiqsuqtai
Christ aggianiksimanipḷugich. Taatnamik iḷisimarugut piviksram isua
qallisilaaŋanik. 19 Tamatkua akiḷḷiḷiqsuqtai Christ unniiñ piqataugaluaqtuat
uvaptikni iḷaliutillapiaŋitkaluaŋŋaġmiŋ, taatnaqhutiŋ aullaġniqsut uvaptikniñ.
Tuniqsimagaluaġumiŋ Agaayyutmun akiḷḷiḷiqsuiñayaitchut Christ-mik, aasiiñ
nayuġayaġaatigut. Unitñamisigut nalupqinaisitkaat sumiunniiñ piqatauŋiḷiqtiŋ
uvaptikni. 20 Aglaan iluqasi, iḷumutuułiq iḷisimagiksi, atakki Christ-ŋum qaitchiñiġaasi
ilitqusiġmiñik. 21 Aglaktuŋa ilipsitñun naluruaġilusi iḷumutuuruałiġmik aglaan
iḷisimagiga iḷitchuġianikkaluałiqsi taavrumiŋa aasiiñ iḷisimapmigiksi sagluturuaq
iḷagiŋitkaa iḷumutuuruam. 22 Kiñali sagluturuaŋuniqpa? Kisupayaaq piiḷaaqaqtuaq
Jesus-mik Christ-ŋunipḷugu (“Christ” itnautauruq, Agaayyutim tuyuġikkaŋa
anniqsuutiksrauplugu uvaptiknun). Taatnaqtuaq taamna akiḷḷiḷiqsuqtauruq
Christ-mik, aasiiñ ayyakługik Aapauruaġlu Iġñiŋalu. 23 Kiñapayaaq piiḷaaqaqtuaq
Iġñiġuruamik piqatauyumiñaitchuq taavruma Aapaŋani; kisupayaaqaasiiñ uqaqtuaq
ukpiġiniḷugu Iġñiġuruaq taamna piqataullapiaqtuq taavruma Aapaŋani. 24 Aglaan ilipsi,
ukpiqsrituiñaġitchi tupiksriḷusriḷu tusaakkapsitñik aullaġniiḷhaniñ ukpiqsriqqaałłapsi.
Taatnaġupsi atausiŋŋuumaniaqtusi Iġñiġmiḷu Aapauruamiḷu. 25 Itqaġlugu Christ
nipliutigikkaŋa uvaptiknun, “Piqataułłapsigun Aapami qaitchigisigipsi iñuułiġmik
Agaayyutitŋaqtauruamik.”
26 Piruksraukama aglaktuŋa ilipsitñun tamatkunuuna uqaqtuanik iḷisautraunipḷutiŋ.
Iḷumun akiḷḷiḷiqsuqtaurut Christ-mik qanuġviiqsitchiñiaqhutiŋ ilipsitñik. 27 Aglaan

ilipsitñun Christ qaitchiñiqsuq Irrusiġmiñik nayuutiruamik ilipsitñi. Taatnamik ilipsi inuqsraŋitchusi atlamik iḷisautrimik, atakkii Christ-ŋum Irrusian iḷisautigaasi supayaanik, aasiiñ iḷitchuġipkautaa iḷumutuuruq. Iñuuniaqatigiigitchi Christ-mi.

28 Ki, qitunġamaaŋ, iñuuniaqatigiigitchi ilaani. Taatnaġupta tatavrualanayaitchugut tikitpan suli kanŋusukkayaitchugut sivuġaani aggiqpan. 29 Iḷisimaplugu Christ-ŋum killuqsaqsimaiḷaaŋułha nalupqigiŋitchiksi taamna nalaunŋarualiqiruaq Agaayyutmun qitunġaġitilaaŋa.

3

Agaayyutim Qitunġai

1 Uvvaami, qanutunaglaan Aapam piqpagivaitḷuta! Piqpaksriḷha uvaptiknun kamanaqpaitḷuni taiyuutiqaġaatigut qitunġaġmiñik, iḷumun ilaan qitunġaġillapiaġaatigut. Aglaan iñuich akitñaqtuiruat Agaayyutmik kaŋiqsiŋitkaatigut atakkii Aapauruaq iḷitchuġimaitḷugu. 2 Iḷauraamaaŋ, Agaayyutim qitunġaġiliutianikkaatigut. Iḷisimaŋitkikputsuli qanutchiuluta iḷiḷiksraqput, aglaan sagviqpan ilaatun iḷigisirugut, atakkii ilaa qiñiġisigikput kaŋiqsiḷugulu irrusipiaŋa. 3 Taatnamik, kisupayaaq niġiugaqaqtuaq Christ-ŋum sagviḷiksraŋanik ipqiññiuraġaqtuq atakkii iḷisimaplugu Christ-ŋum ipqisilaaŋa.

4 Iñupayaaq killuqsaqtuaq atuiruq atiruamik tupiksritḷaitchuam atuġaġikkaŋiñik. Iñuk killuqsaqami ayairaqtuq Agaayyutmik navgipḷuni iñuuniaqurrutaanik. 5 Uvvasuliuna iḷisimagiksi Christ-ŋum iñugułha piiġityaqhuni killuqsautipayaanik. Killuqsaġumiñaitchuq atakkii killuutaitḷuni. 6 Taatnamik, kisupayaaq atausiŋŋuqatausimaruaq Christ-mi killuqsaqtaŋitchuq. Aglaan killuqsaqtuam kaŋiqsimaitchaa iḷitchuġisimaitḷugu Christ qaŋaunniiñ. 7 Iḷauraamaaŋ, iñuŋmun ukpiqsaqtitnasi. Iñuk atuiruaq nalaunŋaruamik nalaunŋaruaŋuruq Christ-tun killuqsaqsimaiḷaaŋuruatun. 8 Iñuk killuqsaqtaqtuaq tuunġaqŋaqtauruq atakkii Tuunġaq killuliqiniqsuq aullaġniiḷhaniñaglaan. Pakma Iġñiŋa Agaayyutim aggiġñiqsuq piyaqquġiaqługu iluqaan Tuunġaum savaaġikkaŋa. 9 Kisupayaaq Agaayyutim qitunġaġiliutikkaŋa killuqsaqtaŋitchuq atakkii Agaayyutim qaitchisimaaqługu iñuułiġmiñik. Iñuk taamna killuqsaqtaġumiñaitchuq atakkii Agaayyutitŋaqtauruq. 10 Tavrakii iḷisimagiksi atlakaaġiiksilaaŋak qitunġaiñ Agaayyutim suli qitunġaiñ Tuunġaum taavrumuuna, iñupayaaq killuqsaqtaqtuaq suli piqpaksriŋitchuaq ukpiqtuaqatiumiñik Agaayyutitŋaqtauŋitchuq.

Piqpakkutititchi Avatmun

11 Uqałhi Agaayyutim inniqsuat aullaġniiḷhaniñaglaan tusaamakkapsiḷu uqautigaatigut piqpakkutitqupluta avatmun. 12 Iḷisimagikput Cain piqpaksriŋitḷuni Abel-mik nukatchiaġmiñik, taatnaqługu iñuaqtaġigaa atakkii tuunġaqŋaqtaupluni ilaa. Suvaata tuqqutpauŋ? Ilaan savaaġikkaŋi pigiitḷutiŋ. Aglaan Abel nalaunŋaniqsuq taatnamik ilaan savaaġikkaŋi nakuuplutiŋ. Ittuksrauyumiñaitchugut Cain-tun. 13 Ukpiqtuaqatmaaŋ, quviġusukkasi iñuich akitñaqtuiruat Agaayyutmik uumigikpasi. 14 Piqpagikaptigik ukpiqtuaqatiuvut iḷisimagikput annautrautilaaqput. Akiḷḷiḷiqsuikapta Agaayyutmik atriqaqtugut tuquŋaruatun aglaan annautraupluta pakma iñuutlasirugut Agaayyutikun. Iñupayaaq piqpaksriŋitchuaq ukpiqtuaqatiumiñik tuquŋaruqsuli piqataunitḷuni Agaayyutmi. 15 Kisupayaaq uumiksriruaq ukpiqtuaqatiumiñik tuunġaqŋaqtauruq, ilaa iñuaqtuqtaupluni uummatmiñi. Iḷisimapmigiksi iñuaqtuqti piqaġumiñaiññipḷugu iñuułiġmik Agaayyutitŋaqtauruamik. 16 Christ tuqqutikamisigut taavrumuunnaqługu kaŋiqsipkaġaatigut piqpaksriḷhum suutilaaŋanik. Taatnaqhuta tuqqutisugaaqtaksraġipmigivut ukpiqtuaqatiuvut. 17 Uvvaasiiñ iñuk umialgutiqaġumi inuqsriuŋitḷuni suni aasrii iḷitchuġiplugu aniqatiuni inuqsriuqtuaq suli ikayuŋitkumiuŋ inuqsriuqtuaq, iḷumun piqpaksriŋitchuq Agaayyun piqpaksripmatun. 18 Iḷauraamaaŋ, piqpaksriñata uqałhiñakun aglaan piqpaksrisa savaaġikkaptigunlu iḷumutuuruakunlu.

Taluqsrautairrun Sivuġaani Agaayyutim

19 Piqpaksrigupta taatna iḷisimagisigikput pigitilaaqput iḷumun Agaayyutmun.
Taatnaqhuta tutqiksut uummativut Agaayyutmi iqsisaiḷaakun. 20 Qakugupayaaq
uummatipta iłuiḷḷiuqtitkaqsikpatigut tunŋaruksraurugut Agaayyutmun atakkii
Agaayyun kamanatluktuq uummatiptikniñ, aasiiñ ilaan iḷisimagaa supayaaq.
21 Iḷauraamaaŋ, pasikkutmik piitkupta uummatiptikni tavra taluqsrautairrutiqaqtugut
sivuġaani Agaayyutim, 22 aasiiñ qanumipayaaq iŋiqsruġupta supayaanik
akuqtuigisirugut ilaaniñ apiqsruaġikkaptiknik atakkii tupigiplugich tillisai suli atuqługu
quyagikkaŋa. 23 Aasiiñ taamna Agaayyutim tillisigigaa, tunŋaluta Iġñiġmiñun Jesus
Christ-mun suli piqpakkutiluta avatmun, kamagilugu Christ-ŋum tillisaa uvaptiknun.
24 Iluqaġmiŋ tupiksriruat Agaayyutim tillisaiñik atausiŋŋuqatigimaaġaat Agaayyun,
aasiiñ Agaayyun piqataupluni iliŋitñi. Nalupqigiŋitchikput Agaayyutim nayuutiłha
uvaptikni atakkii qaitḷugu irrusiñi uvaptiknun.

4

*Irrusia Agaayyutim suli Taŋiġi*ḷaaq Irrusiq

1 Iḷauraamaaŋ, iñugiaktuat taŋiġiḷiqiruat iḷisautrit siamittut napmupayaaq. Taatnamik
tunŋaviginagu iñupayaaq uqaqtuaq Agaayyutim irrusiagun nipliġñipḷuni, aglaan uuk-
tuaġlugu Agaayyutitŋaqtaugaluaqmagaan. 2 Uumuuna nalupqigiŋitchiksi Agaayyutim
irrusia, Iñupayaaq nalupqinaiqhuni uqaqaqtuaq Jesus Christ timiqaqtilaaŋanik piqaqtuq
Agaayyutitŋaqtauruamik irrutchimik. 3 Kisupayaaq uqaqanġitchuaq nalupqinaiqhuni
Christ-mik taatna piqanġitchuq Agaayyutitŋaqtauruamik irrutchimik. Taamna irrusiġi-
gaa akiḷḷiḷiqsuqtauruam Christ-mun. Tusaaniġiksi taavruma aggiqsaġumałha naagaun-
niiñ ilaa imma nayuutianiktuq iñuŋni nanipayaaq.
4 Iḷauraamaaŋ, pigigaasi Agaayyutim aasiiñ akiiḷianikkisi tamatkua taŋiġiḷiqirit,
atakkii Agaayyun ittuaq ilipsitñi kamanatluktuaŋuruq taŋiġiḷiqiriniñ. 5 Taŋiġiḷiqirit
tuunġaqŋaqtaurut. Taatnakii uqaġigaat sutigun akitñaqtuiruat Agaayyutmik.
Iñuittuuq tuunġaqŋaqtaupmiruat naalaġnipmiraġigaich. 6 Aglaan uvagut Agaayyutim
pigigaatigut. Tamatkua piqatauruat Agaayyutmi naalaġnigaatigut. Uqautigikkaqput
suuŋiḷḷapiaġaluaqtuq iñuŋni qitunġaġiŋisaŋiñi Agaayyutim. Taavrumuuna
iḷitchuġiniaġivut iñuich malikpatruŋ iḷumutuułiq naagaqaa malikpatruŋ killiqiłiq.

Agaayyun Piqpaksriłhuruq

7 Iḷauraamaaŋ, piqpakkutisa avatmun atakkii Agaayyutim iḷisautipluta piqpak-
sriłiġmik aasiiñ kisupayaaq taatnatun piqpakkutiqaqtuaq qitunġaġigaa Agaayyutim
iḷisimaanikhuniḷu ilaanik. 8 Iñuk piqpaksriŋitchuaq iḷitchuqsrisimaitchuq Agaayyutmik
atakkii Agaayyun piqpaksriłhuruq. 9 Agaayyutim urriqsuġniġaa qanutunaglaan piqpak-
srisilaani uvaptiknik tuyuġikamiuŋ nunamun Iġñitualuni atriŋiḷaaq iñuutqupluta ilaa-
gun. 10 Qanuutaupiaqtilaaŋa piqpaksriłhum uvva, taimani uvagut piqpagiŋitkaluaġikput
Agaayyun, aglaan Ilaan urriqsuġniġaa piqpaksriłłi uvaptiknik tuyuġikamiuŋ Iġñitualuni
piiquplugich killuqsautivut tuqułiġmigun qiñuiqsitlugu Agaayyun. 11 Iḷauraamaaŋ,
Agaayyutim piqpagivaitḷuta, uvaguttuuq piqpakkutiruksrauniqsugut avatmun taat-
niiḷiḷugu. 12 Iñuum sumiunniiñ Agaayyun qiñinġaŋitchaa. Piqpakkutigupta avatmun
Agaayyun iñuuruq uvaptikni aasiiñ iḷisautipluta piqpaksritqupluta atlanik ilaa piqpak-
sripmatun iñuŋnik.
13 Nalupqigiŋitchikput atausiŋŋuqatigitilaaŋa Agaayyun suli ilaa iñuutilaaŋanik
uvaptikni, atakkii ilaan irrusiñi inillakługu uvaptiknun. 14 Uvvasuliuna Aapauruaq
tuyuqaġniqsuq Iġñituamiñik anniqsuqtiksrauplugu iñupayaanun, aasiiñ qiñiġikput
iḷisimarauplutalu.
15 Kisupayaaq uqautigumiuŋ nalupqinaiġḷugu Jesus Iġñiġiñiḷugu Agaayyutmun, tavra
Agaayyun iñuuruq ilaani aasiiñ ilaa atausiŋŋuumapluni Agaayyutmi. 16 Uvagut
iḷitchuġigikput ukpiġiplugulu piqpaktaŋa Agaayyutim uvaptiknun.

Agaayyun piqpaktauruq. Taamna piqpaksriruaq atausiŋŋuqsimaruq Agaayyutmi
suli Agaayyun ilaani. 17 Taatnatun iñuuniaqapta piqpaksrirugut Agaayyun piqpaksrip-
matun, aasiiñ attaqsrautiqaġumiñaitchugut uvluani atanniiḷhum, atakkii iñuułiqput
atrigigaa iñuuniałhan Christ-ŋum mattumani nunami. 18 Iñuk piqpaksriruaq attaqsraġu-
miñaitchuq. Piqpaksrigupta Agaayyun piqpaksripmatun ilaa taluġiyumiñaitchikput.
Iñuk iqsiruaq ilaanik piqpaksriñġitchuqsuli Agaayyun piqpaksripmatun, atakkii iq-
sisiqaqtuqsuli Agaayyutmun anasiññuqsaġisiñipḷuni.
19 Piqpagigikput, atakkii Agaayyutim piqpagiqqaaġaatigut. 20 Iñuk nipliġumi
piqpaksriñiḷuni Agaayyutmik aasiiñ uumiksriḷuni ukpiqtuaqatmiñik ilaa
sagluruq. Itniittuq: iñuk piqpaksriŋitñami ukpiqtuaqatiumiñik qiñitlakkaġmiñik
piqpaksritḷasiyumiñaitchuq Agaayyutmik qiñitlaisaġmiñik. 21 Tillisiusiaqput Christ-
miñ [aasiiñ taatnatun ilaan iñuuniaqugaatigut], iñuk piqpaksrikami Agaayyutmik
piqpaksriruksraupmiuqtuuq ukpiqtuaqatiumiñik.

5

Akimaruaŋurut

1 Iñupayaaq ukpiqsriruaq Jesus Christ-ŋutilaaŋanik Agaayyutim qitunġaġigaa.
Taatnaqhuta piqpaksrigupta Aapaptiknik piqpaksriruguttuuq ukpiqtuaqatiuptiknik.
2 Piqpaksrikapta Agaayyutmik tupiksrikaptalu tillisaiñik iḷisimanaqtuq piqpaksriḷiqput
Agaayyutim qitunġaiñik. 3 Piqpaksrikapta Agaayyutmik uvagut tupiksrirugut
tillisaiñik, aasiiñ tupiksriḷiqput tillisaiñik sakiqnaŋitchuq, 4 atakkii qitunġapayaaŋa
Agaayyutim akimatlasiruq nunam iñuŋisa ilitqusianiñ. Aasiiñ akimatlasirugut
ukpiqsrituiñałiptigun [Jesus-mik]. 5 Kiñaasiiñ akimatlasiva tuunġaqŋaqtauruaniñ
suli pigiitchuam kaviuġikkapayaaŋaniñ? Iñuk taamna kisimi ukpiqsriruaq aŋutim
Jesus-ŋum Iġñiġutilaaŋanik Agaayyutmun.

*I*ḷisimarauruat Jesus Christ-kun

6-8 Aasiiñ nalupqiginitchikput ilaa Agaayyutmun Iġñiġitilaaŋa atakkii piqaqtut piŋa-
sunik iḷisimarauruanik. Jesus paptaakkaupman imiġmik suli maqipkaġaluaqtitnagu
augikkani tuqukami, Agaayyun nipliġñiqsuq qiḷaŋmiñ Jesus Iġñiginipḷugu. Taatnatun
Agaayyutim irrusiaptuuq iḷumutuuruaq iḷisimaraupmiuq taavruma iḷumun Iġñiġiti-
laaŋanik. Ilaa iḷisimarauruq imikunlu aukunlu suli Agaayyutim irrusiagun, aasiiñ
taapkua piŋasut atirut iḷisimaraułiġmikni. 9 Iñuich iḷisimaraupmata akuqtuġaġigivut,
naagaqaa Agaayyutim iḷisimarauŋułha ukpiqnatluktuq atakkii piŋasuurautigun ni-
pliqsuq iḷumutuuplugu Jesus Iġñiġitilaaŋanik. 10 Kisupayaaq ukpiqsriruaq Agaayyu-
tim uqałhanik Iġñiġmigun iḷisimagaa uummatmiñi taavruma iḷumutuutilaaŋa. Kisu-
payaam ukpiqsriŋitchuam taavrumiŋa iḷumutuułiġmik uqaġipiaġaa Agaayyun saglutu-
nipḷugu, atakkii tunŋaŋitḷuni Agaayyutim iḷisimaraułhanun Iġñiġmigun. 11 Agaayyutim
iḷisimapkaġaatigut taavrumiŋa itnaqhuni: Agaayyutim qaisaŋa uvaptiknun iñuułiq
Agaayyutitŋaqtauruq, aasiiñ taatnasiq iñuułiq Iġñiŋaniittuq. 12 Kisupayaaq iñuuqatiqaq-
tuaq Iġñiŋanik Agaayyutim iñuułiqaqtuq ilaani Agaayyutitŋaqtauruamik. Kisupayaaq
iñuuqatiqaŋitchuaq Iġñiġuruamik iñuuyumiñaitchuġġuuq.

Iñuułiq Isuitchuaq

13 Tuyuqtuŋa taapkuniŋa ilipsitñun ukpiqtuanun Iġñiŋagun Agaayyutim
nalupqinaitquplusi piqaaniktilaapsitñik iñuułiġmik Agaayyutitŋaqtauruamik. 14 Una
pisigiplugu ukpiġillapiaġikput Agaayyun iŋiqsruqapta supayaamik pisułhagun
tusaaraġiłha uvaptiknik. 15 Iḷitchuġipluguasiiñ tusaaraġiłha iŋiqsrupayaaqapta tavra
iḷisimapiaġikput qaisaqaaniłha uvaptiknun iŋiqsruaġikkaptiknik ilaaniñ. 16 Kisupayaam
qiñiġumiuŋ ukpiqtuaqatni killuqsaġlugu taamna tuqułiġmuuŋitkaluaŋŋaan, ki
iŋiqsruutiliuŋ Agaayyutmun. Taatnaġuni ukpiqtuaqataa iñuugisiruq, atakkii
killuqsautai tuqułiġmuuŋitḷutiŋ. Aglaan killuqsałiq itmiuqtuuq tuqułiġmun ittuaq,

aasiiñ uqautigipsi iŋiqsruutigitquŋitḷugu taamna Agaayyutmun. [17] Iluqani killuliqiłiq
killuqsautauruq, aglaan killuqsautipayaat tuqułiġmun inġitmiut.
[18] Iḷisimagikput kiñapayaaq qitunġaġiliutikkaŋa Agaayyutim killuqsaaqsitḷaisilaaŋa
atakkii Iġñiŋan Agaayyutim tugluaqsimaraġigaa, aasiiñ Tuunġaum atniġumiñaitchaa
kinniyumiñaitḷugulu. [19] Iḷisimagikput qitunġaġitilaaqput Agaayyutmun, aasiiñ
iḷisimagikputtuuq atlat iñuich mattumani nunami pigitilaaŋat Tuunġaġmun suli
ilaan kinnipḷugich iliŋich. [20] Iḷisimagikputtuuq Iġñiġikkaŋan Agaayyutim aggianiłha,
aasiiñ ilaan kaŋiqsipkaġaatigut ilaanik iḷumutuuruamik. Atausiŋŋuqsimarugut ilaanun
iḷumutuuruamun, Iġñiŋanunlu Jesus Christ-mun. Ilaa Agaayyutaullapiaqtuq suli
iñuułhuruq isuitchuaq. [21] Iḷauraamaaŋ, agaayyutiqaqasi agaayyutiŋŋuanik.

Tugliat Tuyuutaiñ John-ŋum

[1] Uvaŋa John ukpiqtuaŋuruat qaukłiŋich, tuyuqtuŋa aġnamun Agaayyutim piksraq-
taaġikkaŋanun suli qitunġaŋiñun piqpagikkamnun iḷumun. Uvaŋałhiñauŋitchuŋa piq-
paksriruaŋaa, aglaantuuq iluqatiŋ tamatkua iḷisimaruat iḷumutuuruamik piqpagipmi-
gaasi. [2] Piqutigiplugu iḷumutuuruaq uvaptikni ittuaq suli itkisipḷuni qaŋapak taimuŋa.
[3] Uvvatuq Agaayyutim Aapauruam suli Jesus Christ Aapam Iġñiŋan iłuaqqutillaŋni-
aġiḷisik suli iḷunŋugilusik tutqiksiḷutiglu iḷumutuuruakun suli piqpaksriḷikun.

*I*ḷumutuułiġlu Piqpakkunlu

[4] Uvaŋa quviatchallapiaqtuŋa atakkii iḷitchuġigiga iḷaŋich qitunġavich iñuuniałhat
iḷumutuuruakun, maliġutlugu Agaayyutim Aaparuam tillisaa uvaptiknun. [5] Aasiiñ,
aġnaaq, aglaŋitchuŋa nutaamik tillitmik ilipnun aglaan taavrumiŋa pigikkaptiknik
aullaġniiḷhaniñaglaan. Iŋiġikpiñ uumiŋa, uvagut piqpakkutiruksraurugut avatmun.
[6] Taamna piqpaksriḷiq uqautigikkaġa itnautauruq: Iñuuniaqtuksraurusi tupiksriḷikun
Agaayyutim tillisaiñik tusaakkapsitñik aullaġniiḷhaniñaglaan. Atakkii ilaan tiligaatigut
iñuuniaqupluta piqpaktakun.

[7] Iñugiaktuat kinnirit tikitchut iñupayaanun uqaqaqtuat nalupqinaiqhutiŋ Jesus
Christ-mik timiqaŋiññipḷugu. Taatnatchich iñuich kinniraurut suli akiḷḷiḷiqsuqtaurut
Christ-mi. [8] Qaunagisitchi iliŋitñiñ. Tavra tammaiŋitchumaiksi savaaġikkaqsi aasiiñ
Agaayyutim akiḷiġisigaasi inuŋaiġḷugu. [9] Kisupayaaq simmiiruaq iḷisauttutaiñik Christ-
ŋum piqatauŋitchuq Agaayyutmi. Taamnaasiiñ tupiksriruaq iḷisauttutaiñik Christ-ŋum
piqatauruq Aapauruamiḷu suli Iġñiġuruami. [10] Kiñaliqaa utlautikpan ilipsitñun quli-
aqtuaqaŋiḷḷuni Christ-ŋum iḷisauttutaiñik tukkuliqñagu tupiqnun naagaqaa iḷaliñagu.
[11] Atakkii kisupayaam paġlagumiuŋ kinniri piqasiqñiaġaa pigiitchuakun savaaŋagun.

*Aqulliich I*ḷammiuġutit

[12] Uqaksraukkaġaluaqtuŋa aglaan uqautigisuŋitkitka ukunuuna tuyuutitigun,
aglaan taamuŋaġuktuŋa ilipnun uqaqatigilutinaasii. Quviasuutigillapiaġayaġikpuk.
[13] Qitunġaŋisa aġnam aniqatvich Agaayyutim piksraqtaaġikkaŋiñ tuyuġaatin
nayaaŋŋaġmik.

Piŋayuak Tuyuutai John-ŋum

1 Uvaŋa John ukpiqtuaŋuruat qaukłiŋich, tuyuqtuŋa uumuŋa Gaius-mun piq-
pagipiakkamnun. 2 Iḷauraamaaŋ, agaayyutigikpiñ supayaaq iłuaquplugu ilipni at-
niġñaquŋitḷutinlu. Iḷisimagiga iłuaqtilaan irrutchipkun. 3 Quviasuqpauraqtuŋa iḷaŋich
aniaqatiut tikitchuat uqautipmatŋa ilipnik iluqnaullapiaġnipḷutin Agaayyutmun suli
iñuuniaġnipḷutin iḷumutuuruakun. 4 Quviatchaktillapiaġaatŋa sumipayaaq tusaakapkich
qitunġatka iñuuniaġnipḷugich iḷumutuuruakun.

Gaius Nanġausiaqaqtuq

5 Iḷannamaaŋ, tuniqsimmatrirutin savautrikavich aniqatiunik, suvaluk iglauruanik.
6 Uqautigillautaġaat ukpiqtuaŋuruat iłuaqqutriḷhiñ. Piḷḷautaġniaqtutin qaisaksraqaġu-
vich inuġikkaŋatnik iglauniŋatni. Quyaliñiaġiksi Agaayyun taatnaġupsi. 7 Atakkii
piqutigiplugu Christ aullaqtut akuqtuisuŋaqatiŋ ikayuutmik Jew-ŋuŋitchuaniñ. 8 Uvagut
ukpiqtuaguut ikayuqtaksraġigivut taapkua iglauplutiŋ agaayuliqsit, savaqatauyu-
maugutli siamitchiḷhatni Agaayyutim iḷumutuuruanik uqałhiñik.

Diotrephes-lu Demetrius-lu

9 Aglakkaluaqtuŋa ukpiqtuaŋuruapayaanun, aglaan Diotrephes qaukłiutlaturuam
suliqutigiŋitkaaŋa. 10 Taatnamik aggiġuma sagviġñiaġitka savaaŋi uqaqhuni
sagluqsruutigipluta. Taruŋa nutqallaŋitmiuq. Paġlayumiñaitmigai aniaqatiut
suli pitchaiḷiraqługitunniiñ tukkiisuktuat iliŋitñik anitqataqługiḷḷu akunġatniñ
ukpiqtuaŋuruat.
11 Iḷannamaaŋ, tuvraqnagu pigiitchuaq aglaan nakuuruaq. Kisupayaaq atuiruaq
nakuuruamik agaayyutitŋaqtauruq naagasuli taamna atuiruaq pigiitchuamik
iḷitchuqsriñġaŋitchuq Agaayyutmik. 12 Aglaali Demetrius iñupayaat uqautigillautaġaat
suli iñuuniałhan iḷitchuġipkaġaatigut iḷisimatilaaŋanik iḷumutuuruamik. Uvaguttuuq
uqautigillautaġikput ilaa. Iḷisimagiñ uqaġikkapta iḷumutuutilaaŋanik.

*Aqulliich I*ḷammiuġutit

13 Uqaksraukkaġaluaqtuŋa aglaan uqautigisuŋitkitka ukunuuna tuyuutitigun.
14 Tautukkasuaġukkikpiñ aasiiñ uqaġunuk atautchimi kiiñaġruiñaaġutilunuk.
15 Tutqiutiqaġiñ. Iḷauraat tuyuqtut nayaaŋŋaġmik. Nayaaŋŋaġuugivut iḷauraavut
iluqaisa.

Jude-ŋum Tuyuutai

1 Uvaŋa Jude, savaktaa Jesus Christ-ŋum suli aniqatigiplugu James-ŋum.
Tuyuġigitka ukua iñuŋnun tuqłukkaŋiñun piqpagikkaŋiñun Agaayyutim Aapauruam,
qaunagikkaŋiñunlu Jesus Christ-ŋum. 2 Uvvatuq Agaayyutim iḷunŋuktaqaqtillisi
qiñuiññaqaqtillusriḷu suli piqpakkutiqaqtillusri ataramik.

*Atanniqsuiḷiksraq I*ḷisautriŋŋuatigun

3 Piqpagikkamaaŋ, pisuqtilaaptun aglaguktuŋa ilipsitñun uqautigisukkaluaqługu
anniqsuġiaq iluqata pigikkaqput, aglaan piyumaatchaktuŋa pitchuksaaġukhusri
itna, aŋuyautisiuŋ ukpiqsriḷiq ipqisimaaqulugu Agaayyutim qaisaŋa atausriaqługu
iñuŋmiñun. 4 Atakkii iḷaŋich agaayyutaitchuat iñuich nalunautchipḷutiŋ iḷḷatiniqsut
uvaptiknun. Atuġaġaat killukun iłuaqqutrisaa Agaayyutipta qaayuġnaqtuanun
pisugruaġutaitñun timimiŋ suli iliŋisa ayaktuaqmipḷugulu Jesus Christ Ataniqput
Aŋaayuqaqputlu. Agaayyutim taatnatchich iñuich atanniqsuġniġai patchisaunipḷugich
iŋiḷġaan.
5 Itqaqtitchukkipsi sunik iḷisimaanikkaluakkapsitñik. Itqaqsiuŋ una, Atanġu-
ruam annautigaluaqługich Israel-aaġmiut Egypt-miñ, aglaan aquagun piyaqquġniġai
tamatkua ukpiqqutaitchuat. 6 Suli israġulgich saŋŋiqaġaluaqhutiŋ savaaqaġaluaqhutiŋlu
qiḷaŋmi uniññiġaat irvigigaluakkaqtiŋ. Agaayyutim tigutaaġniġai taaqtuallapiaqtuami
pitukługich isruitchuanik kalimñiġñik taivrumuŋaaglaan kamanaqtuamun uvlumun
ilaan atanniqsuiviksrautmiñun. 7 Sulipsuuq Sodom-lu Gomorrah-lu nunaaqqiḷḷu avataat-
niittuat: Iñugikkaŋich aatchuutigirut iŋmiknik sayuŋałiġmun, aŋutigaluatunniiñ aŋuti-
nun. Savaaŋich kilgutaurut tuvraqunġitḷugich, aasriiñ nagliksaaġisirut tatapsausri-
aġmiknik isruksraitchuami ikniġmi.
8 Taatnatullapiaq tamatkua siññaktuuraaqtit qaayuġnaqsigaat timiriŋ pigiitchuakun,
suksraġinġiqḷugu Agaayyutim aŋalatchisaa, uqamaqłuutigiplugiḷḷu tamatkua
kamanaqtuat pakmani. 9 Qaukłiatunniiñ israġulgich Michael taatna uqanġitchuq.
Qanaaqatigikamiuŋ tuunġaq uqavaaġutigiplugu nalliġmiknun timaa Moses-ŋum
piginiaqtilaaŋa, akitñaqtunġiññiġaa uqamaqłuutilugu aglaan uqautiłhiñaġaa,
“Atanġumtuq iñiqtiġiḷisin.” 10 Aglaali tamatkua iñuich uqamaqłuutiqaġuurut supayaanik
kaŋiqsimmaaġiñġisaġmiknik. Niġrutitun aullasriqałhiñaqhutiŋ iliŋich kaŋiqsiḷhiñaġaat
malikługulu pisugruaġutriŋ, aasriiñ taatnaqamiŋ piyaqqukkauniaqtut. 11 Iqsiñamiurut
tamatkua! Iñuuniusriqaqtut Cain-tun, akiññaŋniałhiñaqhutiŋ killuliqiłhiñaaġuqhutiŋ
pisigiplugu manik Balaam-tun, aasrii Korah-tun piyaqquġniaqtut pisigiplugu
uqavaaġutriḷiqtiŋ. 12 Taatnatchich iñuich puyyiḷuktaqtitun ittut niġiqatigiikapsi, aasrii
niġiqataukamiŋ ilipsitñi qaunagiraqtut iŋmiknułhiñaq taluqsrisaiḷaakun. Taapkua
atrigigaich nuviyat imġiḷaat aŋalataŋi anuġim. Ittut napaaqtutitun asrirritlaiqsuatitun,
amusrimaplutiŋ kaŋituummaġmiŋ tuqullupiaqhutiŋ. 13 Qaiqpaisun taġium itmiut
aŋniqḷukman, aasrii kanŋunaqtuat savaaŋich itlutiŋ qapukłuatun qaim. Uvluġiatun
pamiuliktun ittut [taimmausruuruatun]. Taatnatchich iñuich iniksraqaġniaqtut
taaġniqsrapiaŋani taaqtuam qaŋavak taimuŋa.
14 Enoch-ŋumtuuq, tallimat malġuata kiñuviaŋiñ Adam-ŋum, sivuniksriqutigipmigai
tamatkua iñuich, uqaqhuni, “Ataŋii. Ataniq aggiġñiaqtuq piqatigilugich
kisitchuġnaitḷutiŋ ipqitchuat israġuligikkani. 15 Atanniqsuġniaġai iñupayaurat.
Anasriññuqsaġniaġai killuliqiraupayaat agaayyutaiḷaqhutiŋ savaapayaaŋisigun, suli
agaayyutaiḷaqhutiŋ iñuuniałhatigun, suli uqamaqłuutipayaatigun uqaġikkaŋisigun
akitñaqługu Agaayyun.” 16 Tamatkua iñuich uqapiḷuutriraqtut uqaqtuyaaqhutiŋ,
iñuuniaqhutiŋ iŋmiŋ pisułiġruaġmiktigun, uqavikhutiŋ suli nanġaqługich atlat iñuich
piññaŋniaġiaqhutiŋ pisukkaġmiknik.

Kilgutit Alġaqsruutitlu

17 Aglaan ilipsi piqpagikkamaaŋ, itqaġiraksraġigisi sivuniksriqutigikkaŋich
uqqiraqtiŋiñ Atannapta Jesus Christ-ŋum. 18 Iliŋisa uqautigaasri aqulliġñi uvluni
iñuqaġisiñipḷugu mitautiksriruanik iñuuniaġutiŋ iŋmiŋ pisułiġruaġmiktigun
pigiitchuakun. 19 Tamarra tamatkua iñuich agvisauruat atinġirrutinun, aŋalatitlutiŋ
nunakŋaqtam pisułiġruaŋiñun, suli piqanġitḷutiŋ Ipqitchuamik Irrutchimik. 20 Aglaan
ilipsi piqpagikkamaaŋ, nappaisitchi ilipsitñik tunŋavigilugu ipqiññiqsrauruaq
ukpiġun, agaayulusri Ipqitchuakun Irrutchikun. 21 Irviqaqtuiñaġusri piqpaktaani
Agaayyutim, niġiugituiñaġlugu Atannaptiknun Jesus Christ-mun tikiutitqulusri
iḷunŋuktaŋagun isruitchuamun iñuułiġmun. 22 Iḷunŋuksrisitchi tamatkuniŋa
nalupqisruktuanik ukpiqsriḷiġmiktigun. 23 Annautrisitchi iḷaŋitñik nuqitchipmatun
ikniġmiñ. Iḷunŋuksrisitchi atlanik anayasruutigilugu, uumigilugich atnuġaaŋich
puyyiḷuktakkaŋi killuqsautim.

Agaayułiq

24 Uvva, nanġaġlakput ilaa qaunaksritḷaruaq ilipsitñik paasraałiksrapsitñiñ ukpiqs-
riḷipsitñi suli tikiutitlaplusri patchisaunġiġusri quvianakun sivuġaanun kamanautaan.
25 Kisimi Agaayyutauruq, aasiiñ ilaan anniqsuġaatigut Jesus Christ-kun Atannaptigun.
Kamanautipayaaq, kamanaġniqsraq saŋŋi suli aŋalatchisipayaaq pigigai taimakŋaqaŋa
pakmanunaglaan suli qaŋavak taimuŋa. Amen.

Sagvikkauruat John-mun

1 Ukunani makpiġaani aglausimarut sut Jesus Christ sagvikkaŋi. Agaayyutim qaiññiġai
ilaanun qiñiqtitquplugich savaktimiñun sut akuniisruŋaqatiŋ atuumasraġumaruat.
Christ-ŋum iḷitchuġipkaġai savaktimiñun John-mun tuyuġiplugu israġuligikkani ilaa-
nun. 2 John-ŋum nalupqinaiqługu quliaqtuaġiniġaa Agaayyutim uqałhalu Jesus Christ-
ŋum sagvikkaŋalu. Uqautiginiġai sut iluqaisa qiñikkani. 3 Quvianamiuruq iñuk
agliqiruaq ukuniŋa sivuniksriqutmik suli quyanaqniaqpat taapkua tusraaruat uqałiġnik
ukuniŋa suli tupigiplugiḷḷu sut aglausimaruat taapkunani makpiġaani, atakkii tamatkua
atuumaviksraŋat qalliḷḷapiaġataqtuq.

Paġlatit Tallimat Malġuŋnun Agaayyuviŋñun

4 Uvaŋa John aglaŋniaqtuŋa ukpiqtuaŋuruanun ittuanun tallimat malġuŋni agaayyu-
viŋñi nunami Asia-mi. Iłuaqqutriḷiqaġitchisuq qiñuiññamiglu Agaayyutmiñ, pakma
ittuamiñ, taimakŋaqaŋa ittuamiñ suli aggiqsaġumaruamiñ, taapkunakŋalu tallimat
malġuŋniñ irrusrianiñ sivuġaaniittuaniñ aquppiutaqpaŋan Agaayyutim, 5 suli Je-
sus Christ-miñ tuniqsimapluni iḷisimarauruamiñ, aŋiruamiñ tuquŋaruaniñ sivulliqpi-
aŋupluni suli sivulliuqtiŋitñiñ umialguruat nunami. Jesus Christ-ŋum piqpagi-
gaatigut patchisaiqsitluta killuutiptikniñ ilaan auŋmigun. 6 Ilaan umialiguqtitkaa-
tigut agaayuliqsiġuqtitlugiḷḷu savautitquplugu Agaayyutini aapagikkaniḷu. Kamanaun
aŋalatchisiḷu pigigaa Jesus Christ-ŋum taimuŋa isruitchuamun. Amen.
7 Uvva, aggiġñiaqtuq nuviyatigun.
Iriqaqtuapayaam qiñiġisigaa,
iliŋisalu kapiriruat ilaanik.
Iluqatiŋlu atlakaaġiich iñuich nunami uiġualalutiŋ qiagisirut ilaa pisigilugu.
Aa, taatna itkisipiaqtuq.
8 "Uvaŋa Alpha-ŋuruŋa suli Omega-ŋupluŋalu, aullaġniisaaq suli isrukłitchaaq."
Taatna nipliqsuq Atanġuruaq, pakma ittuaq suli taimakŋaqaŋa ittuaq aggiqsaġumaru-
aġlu, Saŋŋipayaaqaqtuaq Agaayyun.

John-ŋum Qiñiqquuraałha Christ-mik

9 Uvaŋa John-ŋuruŋa aniqatigikkaqsi atausriŋŋuqatauplunja piqatigigipsi nagliksaaġu-
tinik pisigiplugu Christ, piqatigipkaqtuaq ilipsitñun aŋaayuqautmiñi suli piqatigip-
kaqhuni ilipsitñun igḷutuiḷiġmi. Qikiqtamun atiqaqtuamun Patmos-mik iḷikkauruŋa qu-
liaqtuaqałipkun uqałhaniglu Agaayyutim iḷumutuułhaniglu Jesus Christ-ŋum. 10 Iłłamni
Irrutchimi uvluani Atanġuruam tusraaruŋa nipimik nipituruamik tunumniñ, itna
liilaa qalġuqtautiqpaktun, 11 nipliqhuni, "Aglakkumagitin tautukkatin makpiġaanun
aasrii tuyuġilugich ukpiqtuaŋuruanun ittuanun tallimat malġuŋni agaayyuviŋñi Asia-
mi: Ephesus-mun, Smyrna-munlu, Pergamos-munlu, Thyatira-munlu, Sardis-munlu,
Philadelphia-munlu, Laodicea-munlu."
12 Tarani qiviaqtuŋa qiñiġukługu uqaqtuaq uvamnun. Qiviaqama qiñiġitka tallimat
malġuk kaviqsaat maniich kialuuraqaġviich. 13 Aasrii qitqatni tallimat malġuk kialuu-
raqaġviich qiñiġiga atausriq atriḷik iñuktun, atnuġaaqaqhuni akuqturuamik isigaŋmiñu-
naglaan, suli tapsiqaqhuni kaviqsaaq maniŋmiñ satqamigun. 14 Ilaan niaqua nuyaŋiḷu
qatiġniqsut ipnaim mitquatun qatiqhutiŋlu aputitun. Irraksuli inniqsuk ikualaruatun
ikniqtun. 15 Isigaŋiksuli qivliqtaġniqsuk patukpatun ipqiqsaqtatun uunaksautiqpakun.
Nipaasuli tusraġnaġniqsuq quġluqtaqpatun. 16 Ilaan taliqpiŋmiñi tigummiñiqsuq talli-
mat malġuŋnik uvluġianik. Savikpaksuli ipiktuaq avatmulik anniuġaaqtuq qanġaniñ.
Suli ilaan kiiñaŋa qaummaġiŋñiqsuq siqiññaaġikmatun.
17 Tarra qiñiqapku ulġuniqsuŋa isigaiñun tuquŋaruatun iḷipḷuŋa, aasriiñ iḷigai taliqpi-
ich argani uvaŋnun nipliutipluŋa, "Iqsiñak. Sivulliuruŋa aqulliupluŋalu. 18 Uvaŋa

iñuuruaŋuruŋa. Tuqugaluaqłuŋa iñuusraġataqtuŋa taimuŋa isruitchuamun. Iñuktun aŋmautiqaqtuatun aŋalatchiḷiqaqtuŋa tuqułiġmik suli tuquŋaruaqaġviŋmik. [19] Pakma aglakkich sut qiñikkatin suli pakma ittuat suli itchaġumaruat aquagun taavruma. [20] Taapkua kaŋiqsiḷgunaitchuat qiñikkatin—tallimat malġuk uvluġiat taliqpiani argaŋma suli tallimat malġuk kaviqsaat maniich kialuuraqaġviich—qanuutautilaaŋatuvva, tallimat malġuk uvluġiat israġuligigaich tallimat malġuk agaayyuviich, suli tallimat malġuk kialuuraqaġviich tallimat malġuk agaayyuvigipmigaich.

2

Agaayyutim Uqautai Ephesus-miunun

[1] "Israġulganun agaayyuvium Ephesus-mi aglagiñ itna: Tamatkua uqałiġigai tigummiruam tallimat malġuŋnik uvluġianik taliqpiŋmiñi, pisruktuam akunġatni tallimat malġuk kaviqsaat maniich kialuuraqaġviich.

[2] "Iḷisimagitka savaasri, sakuugutisriḷu igḷutukkasriḷu anuqsrułikun. Iḷisimagigaptuuq iḷatchitḷaisilaaqsi killuliqiruanik iñuŋnik suli isivġiuqtilaaqsi tamatkuniŋa uqaqtuanik uqqiraqtaunipḷutiŋ piunġitchaluaŋŋaġmiŋ suli ilipsi iḷitchuġiplugu saglututilaaŋat. [3] Iḷisimagiga anuqsrutilaaqsi nagliksaaqtilaaqsiḷu pisigipluŋa suli ilipsi nikaliŋitchusrisuli. [4] Aglaan uumiŋa akitñaummatiqaġipsi, piqpaginġiġipsitŋa iŋilġaanisun. [5] Itqaqsaqsiuŋ piqpaksriḷiqqaaqsi uvamnik ukpiqsriruaġuqapsi. Isrummitqigitchi aasriiñ savautitqigḷuŋa sivuanisun. Isrummitqiñġisuaġupsi aggiqiniaġipsi piiġḷuguasrii kialuuraqaġviksi inaaniñ. [6] Aglaan nakuuruaqaġaluaqtusri uumiŋa, uumiksrirusri savaaŋitñik pigiitchuanik Nicolait-aaġruat uvaptuntuuq. [7] Iñuk siutiqaqtuaq tusraggatiksraŋnik naalaġniḷi Irrutchim uqautigikkaŋanik ukpiqtuaŋuruanun. Iñuich akimaruat niġipkaġniaġitka napaaqtuaniñ iñuunaqtuam nauruamiñ nautchiaqaġviani Agaayyutim.

Agaayyutim Uqautai Smyrna-ġmiunun

[8] "Israġulganunli agaayyuvium Smyrna-mi aglagiñ itna: Taapkua uqałiġigai sivulliuruam aqulliuruamlu, tuqugaluaqtuamlu aŋitqiksuamlu.

[9] "Iḷisimagitka iłuiḷḷiuġutisri iḷaippaułiqsiḷu (aglaan umialgurusri). Iḷisimagitka saŋutchisiŋich tamatkua Jew-ŋuniruat iñuginġitchaluaqtitlutiŋ Agaayyutmun, aglaan iḷumun savautriruaŋurut tuunġaġmik. [10] Sivuġaginagu nagliksaaġutigiyasrikkaqsi. Uvva, tuunġaum isiqtaupkaġumaagaqsigai iḷasri isivġiukkauviksraŋitñun, aasrii iłuiḷḷiuġisirusri qulini uvluni. Tuniqsimatitchi tuqułipsitñunaglaan, aasriiḷi akiḷiññiaġipsi iñuułiġmik isruitchuamik niaquġusriqmatun. [11] Iñuk siutiqaqtuaq tusraggatiksraŋnik naalaġniḷi Irrutchim uqautigikkaŋanik ukpiqtuaŋuruanun. Iñuich akimaruat atnikkauyumiñaitchut tugliani tuqułhum.

Agaayyutim Uqautai Pergamos-miunun

[12] "Israġulganunli agaayyuvium Pergamos-mi aglagiñ itna: Taapkua uqałiġigai piqaqtuam ipiktuamik avatmuliŋmik savikpaŋmik.

[13] "Iḷisimagiga iñuuniaqtilaaqsi tuunġaum aŋalatchiviani. Aglaan tuniqsimarusri uvamnun ukpiqqutiqaqtuiñaqhusri, uvluiñiunniiñ tuqqutaupman tuniqsimapluni iḷisimariga Antipas akunnapsitñi tuunġaum iñuuviani. [14] Aglaan ikituuranik akitñaummatiqaġipsi: ilipsi iḷaqaqtusri tuvrairuanik iḷisauttutiŋigun Balaam iḷisautriruam Balak-mik killuqsaqtitquplugich Israel-aaġmiut. Killuqsaqtut niġikamiŋ niqinik tuniḷḷautauruanik aanġuanun suli sayuŋakamiŋ. [15] Sulipsuuq ilipsi iḷaqaqmiusri tuvrairuanik pigiitchuakun iḷisauttutiŋisigun Nicolait-aaġruat. [16] Isrummitqigitchiasriiñ. Taatnanġisuaġupsi aggiqiniaġipsi aŋuyyiaġlugich taapkua iñuich savikpaŋmik anniuġaaqtuamik qanimniñ. [17] Iñuk siutiqaqtuaq tusraggatiksraŋnik naalaġniḷi Irrutchim uqautigikkaŋanik ukpiqtuaŋuruanun. Iñuk akimaruaq niqiksriññiaġiga iriqsimaaqtuamik Manna-mik suli qaitchiḷugu qatiqtaamik uyaġaŋmik.

Aasrii uyaġaŋmi nutaaq atiq aglaqaġisiruq, kia-unniiñ iñuum iḷisimanġisaŋanik kisimiaglaan taavruma iñuum akuqtuiruam.

Agaayyutim Uqautai Thyatira-ġmiunun

18 "Israġulganunli agaayyuvium Thyatira-mi aglagiñ itna: Taapkua uqałiġigai Iġñiŋan Agaayyutim, iriqaqtuam atripḷugu ikualaruaq ikniq, suli isigaŋi atriqaqhutiŋ qivliqsaq-tuatun patukpatun.

19 "Iḷisimagitka savaasri, piqpaksriḷiqsiḷu, ukpiqqutriḷu, savautriḷiqsiḷu, suli anuqsrułiqsi. Iḷisimagigaptuuq una, savaaġikkapsi pakma qaaŋiummatipiaġaich savaaġikkasri ukpiqsriruaġuqqaaqapsi. 20 Aglaan uumiŋa akitñaummatiqaġipsi, ilipsi iḷatchiqḷugu aġnaq Jezebel taiyuqtuaq iŋmiñik sivuniksriqirimik. Iḷisautigai kinnipḷugich savaktitka sayuŋatquplugich suli niġitquplugich niqinik tuniḷḷautauruanik aanġuanun. 21 Piviqaqtitkaluaġiga isrummitqiḷiksraŋanun sayuŋałhaniñ, aglaan isrummitqigunġiññiqsuq. 22 Uvva, inillaktinniaġitka ilaalu tamatkualu sayuŋaqatigikkaŋi nagliksaaġutiqpauraġviksraŋatnun inillakmatun siñigviŋiñun naŋirrutim. Taamna piñiaġiga isrummitqiñġisuaqpata killuliqiłiġmikniñ. 23 Suli tuqunniaġitka iḷiḷgaaŋi. Tarra ukpiqtuaŋuruapayaat iḷitchuġiniaġaat uvaŋautilaaġa iḷisimaruaq iñuich ikpikkutaatnik isrummatiŋitñiglu. Suli akiḷiġisigipsi atausriullaalusri maliġullapiaġlugu savaaqsi. 24 Aglaan iḷasri Thyatira-miittuat qapsiugaluaŋŋaisa malinġitchuat taavruma pigiitchuamik iḷisauttutaanik suli iḷisaaġiñġitḷugich kalipsiksuat nalunaqtuaŋi tuunġaum, ilipsi uqautigipsi, Uqumaiḷḷiuġutigitqikkumiñaitchipsi, 25 aglaan tigummitqiaġiktaksraġiksi pigianikkaqsi aggiġñiałłamnunaglaan. 26 Iñuk akimaruaq savaaqaqtuiñaqtuaġlu pisułiġikkamnik isruanunaglaan, saŋŋiqutiksriññiaġiga aŋalatchitḷasilugu nunaaqqiqpaŋnik. 27 Uuma aŋalataagaqsiñiaġai saŋŋiqpapiamik saagaqaqtuatun ayaupiamik saviḷhamik,

aŋalataaġlugich iñuum siquvraġipmatun qiku iḷulik. *Psalm 2:9*

Taatnatun akuqtuaqaqtuŋa saŋŋiqutiqałimnik Aapamniñ. 28 Suli aatchuġisigiga uvlaam uvluġiaŋanik. 29 Iñuk siutiqaqtuaq tusraggatiksraŋnik naalaġniḷi Irrutchim uqautigikkaŋanik ukpiqtuaŋuruanun."

3

Agaayyutim Uqautai Sardis-miunun

1 "Israġulganunli agaayyuvium Sardis-mi aglagiñ itna: Tamatkua uqałiġigai piqaqtuam tallimat malġuŋnik Irrusriŋiñik Agaayyutim, suli tallimat malġuŋnik uvluġianik.

"Iḷisimagitka savaasri. Ilipsi taiyuutiqaġaluaqtusri iñuuruaŋunipḷusri, aglaan tuquŋarusri. 2 Qiptaitqigitchi. Sayyiqsimaaqsigiŋ tamatkua iñuułiqaqtuatsuli tuqugaluaqnagich, atakkii isivġiuġniġitka savaasri nalaunŋaitḷugich sivuġaani Agaayyutim. 3 Taatnamik itqaġilugu qanuq akuqtuiḷiqsi tusraayugaaġiksuamik tusraakkapsitñik. Tupigisiuŋ taamna isrummitqigusri. Qiptaiñġitchupsi aggiqigisigipsi atriḷugu tigliŋniaqti. Iḷisimayumiñaitchiksi kisumi sassaġniġmi aggiġñiałiksraġa ilipsitñun. 4 Aglaan piqaġaluaqtusrisuli ikituuranik iñuŋnik Sardis-mi atnuġaaġmiknik puyyaktairaġanġitchuanik. Iliŋisa iñuuniaqatiginiaġaatŋa qatiqtaanik atnuġaaqaġutiŋ atakkii iliŋich nalliummatirut. 5 Iñuk akimaruaq atnuġaaġisiruq qatiqtaanik atnuġaanik, suli piiġumiñaitchiga atiġikkaŋa makpigaaniñ iñuułhum. Uqautiginiaġiga sivuġaani Aapama israġuligikkaŋisalu piginiḷugu. 6 Iñuk siutiqaqtuaq tusraggatiksraŋnik naalaġniḷi Irrutchim uqautigikkaŋanik ukpiqtuaŋuruanun.

Agaayyutim Uqautai Philadelphia-ġmiunun

7 "Israġulganunli agaayyuvium Philadelphia-mi aglagiñ itna: Tamatkua uqałiġigai ipqitchuaŋuruam, iḷumutuuruamlu, piqaqtuamlu saŋŋiqutiqałhanik David-ŋum saa-gaqaqtuatun aŋmautinik. Aŋmaqpauŋ kia-unniiñ iñuum umikkumiñaitchaa, suli umik-pauŋ kia-unniiñ iñuum aŋmaġumiñaitḷugu.

8 “Iḷisimagitka savaasri. Uvva, aŋmaġniaġiga talu ilipsitñun kia-unniiñ
iñuum umikkumiñaisaŋa. Iḷisimaruŋa mikiruamik saŋŋiqałipsitñik. Naagasuli
tupiksrirusri uqaġikkamnik suli tuniqsimaaqtusri uvamnun piiḷaaġiñġitḷugu
atiġikkaġa. 9 Naalaġnisitchi, taapkua iñuich pigikkaŋi tuunġaum, nipliaruat Jew-
ŋunipḷutiŋ Jew-ŋunġiñŋaġmiŋ sagluplutiŋ—uvva, utlautipkaġisigitka ilipsitñun aasrii
purvigipkaġlugich sivuġapsitñun suli iḷitchuġipkaġlugich uvamnun piqpagitilaapsitñik.
10 Ilipsi, tupiksrirusri uqautikapsi igḷutuitquplusri. Taatnamik qaunaginiaġipsi
iłuiḷḷiuġviŋmi tikiññiaqtuami iluqaanun nunamun uuktuakkauviksraŋatnun
iñupayaurat nunamiittuat. 11 Aggiġisiruŋa qilamipiaq. Tigummitqiaġiksiuŋ
payaŋaiġḷugu pigikkaqsi, kisumununniiñ aatitchumiñaitḷusri akiññaktaapsitñik
akimagupsi. 12 Iñuk akimaruaq ayaguqtinniaġiga agaayyuvikpaŋani Agaayyutma, aasrii
ilaa anitqikkumiñaiqsuq. Aglakkisigiga ilaanun atiġikkaŋa Agaayyutma atiġikkaŋalu
nunaaqqiŋan Agaayyutma, taamna nutaaq Jerusalem atqaġniaqtuaq qiḷaŋmiñ
Agaayyutimniñ. Suli aglakkisipmigiga ilaanun nutauruaq atiġa. 13 Iñuk siutiqaqtuaq
tusraggatiksraŋnik naalaġniḷi Irrutchim uqautigikkaŋanik ukpiqtuaŋuruanun.

Agaayyutim Uqautai Laodicea-ġmiunun

14 “Israġulganunli agaayyuvium Laodicea-mi aglagiñ itna: Tamatkua uqałiġigai
Amen-ŋuruam, tuniqsimaruam iḷumutuupluni iḷisimarauruam, aullaġniirauruam iñiq-
tapayaaŋanik Agaayyutim.
15 “Iḷisimagitka savaasri, nigliñallapianġisilaaqsi unniiñ uunallapianġisilaaqsi. Uv-
vatuq nalliakni ititchi nigliñallapiaqtuamlu uunallapiaqtuamlu. 16 Uvvaasriiñ pisigiplugu
uunaavyułiqsi, nigliñapianġiññiqapsi uunallapianġitḷusriḷu, tivvuaqsałhiñaaġuġipsi
qanimniñ. 17 Uqaġaqtusri itna, ‘Uvaŋa umialguruŋa. Iñugiaksisaiñaqtut suurat. Inuqs-
raŋaiqsuŋa.’ Taatna uqaqapsi nalurusri qanutun iłuiḷḷiuqtilaapsitñik nagliŋnaqtilaap-
sitñiglu. Inuqsraqtusri qiñitlaitḷusriḷu atnuġaitḷusriḷu. 18 Alġaqsruġipsi tauqsiquplusri
uvaŋniñ maniŋñik kaviqsaamik ipqiqsakkauruamik iknikun umialgutquplusri, suli
tauqsiquplusri qatiqtaanik atnuġaanik qaliġuaġlugu kanŋunaqtuaq atnuġaiḷiqsi suli uqs-
ruġutiksramik mamirrutiksraŋatnik irigikkapsi qiñitlasriḷgitchumuusriḷi. 19 Tamatkua
piqpagikkatka suagaġigitka nalġuqsruqługiḷḷu. Taatnamik piḷiqipiaġitchi isrummitqi-
gusriḷu. 20 Uvva, qichaqtuŋa talumi katchaktuqłuŋa. Kisupayaam tusraayumiuŋ nipiga
aŋmautiluŋalu talumik, isiġisiruŋa ilaanun niġiqatigiaqsiḷuguasrii suli ilaan niġiqatig-
iluŋa. 21 Iñuk akimaruaq aquppiqatigipkaġniaġiga aquppiutaqpamni, uvaptuntuuq
akimapluŋa aquppiqataupmatun Aapaa ilaan aquppiutaqpaŋani. 22 Iñuk siutiqaqtuaq
tusraggatiksraŋnik naalaġniḷi Irrutchim uqautigikkaŋanik ukpiqtuaŋuruanun.”

4

*Nanġairuat Qi*ḷaŋmi

1 Taapkua aquatigun qiñiqtuŋa talumik aŋmaruamik qiḷaŋmi. Aasrii sivulliq nipi tus-
raakkaġa uqaqman uvamnun qalġuqtautiqpaktun itnaġaaŋa, “Mayuġiñ uvuŋa. Qiñiqtin-
niaġikpiñ sunik atuumaniaqtuanik uuma aquagun.” 2 Taimmaiñaq Ipqitchuam Ir-
rutchim aŋalatkaqsigaaŋa. Qiñiqtuŋa aquppiutaqpaŋmik inillaksimaruamik qiḷaŋmi,
aasriiñ taavrumiŋa aquppiruamik aquppiutaqpaŋmi. 3 Aasrii taamna aquppiruaq
tarani qiññaqaġniqsuq akisuruatitun uyaġaktitun kavviaġiksaatunlu, suli aquppiutaq-
pak kaivraġutiqaġniqsuq niggamik qiññaqaqtuamik akisuruatun uyaġaktun suŋauraaq-
taatun. 4 Avataani aquppiutaqpaum iñuiññaq sisamat aquppiutaqpaqaqmiut. Qiñiqtuŋa
iñuiññaq sisamanik umialiŋnanik aquppiruanik aquppiutaqpaŋni, atnuġaaligaat qatiq-
taanik. Niaquġutiqaġniqsut kaviqsaamik maniŋmik niaqumikni. 5 Aquppiutaqpaŋmiñ
anniuġaaġniqsut ikniqpalaich katlulatlu suli niprualaruatlu. Sivuġaani aquppiutaq-
paum naniuraqaqmiñiqsut tallimat malġuŋnik ikummatiliŋnik ikniġmik. Taapkua
tallimat malġuk nanipiat Irrusriġiniġai Agaayyutim. 6 Aasrii sivuġaani aquppiutaqpaum
taġiuqpauraqaġniqsuq tapinniḷuktuatun. Sisamat uumaruat iriłhaiñalgich saamiktigun

tunumiktigunlu inniqsut avataani aquppiutaqpaum. 7 Sivulliq uumaruaq atriqaġniqsuq
lion-tun, aasriiñ tuglia uumaruam paŋniqtun, piñayuatsuli uumaruat kigiñaqaġniq-
suq iñuum kigiñaŋatun, aasrii sisamaŋat uumaruat atriqaġniqsuq tiŋmiaqpaktun.
8 Aasriiñ taapkua sisamauruat uumaruat, iŋmikkullaa itchaksrallaanik israġuqaġniqsut
iriłhaiñauplutiŋlu ataaniḷu siḷataaniḷu israġuŋisa. Aasrii nipliatuiñaġniqsut uvluvakpau-
raq unnuaqtuummaan,

"Ipqitchuaq! Ipqitchuaq!
Ataniq Saŋŋipayaaqaqtuaq
Agaayyun killuqsautaiññiqsuq ipqitchuaŋupluni,
ilaa inniqsuaq taimakŋa, ittuaġlu pakma, suli aggiqsaġumaruaġlu."

9 Qakugupayaaq taapkua uumaruat qaitchipmata nanġautmik kamakkutmiglu quyyat-
miglu taavrumuŋa aquppiruamun aquppiutaqpaŋmi iñuuruamun taimuŋa isruitchua-
mun, 10 iñuiññaq sisamat umialiŋnat sitqummiraġniqsut sivuġaanun aquppiruamun
aquppiutaqpaŋmi purvigiplugu iñuuruaq taimuŋa isruitchuamun, mattaqługich ni-
aquġutitiŋ aasrii iḷipḷugich sivuġaanun aquppiutaqpaum, nipliqhutiŋ,

11 "Ataniqpuut Agaayyutikputlu, ilvich nalliummatiruaŋurutin
akuqtuiłiksrapnun nanġautmik kamakkutmiglu saŋŋimiglu,
atakkii iñiqtaġigitin supayaurat,
suli pisułłapkun iñiqtaurut iñuułiqaqhutiŋlu."

5

Imurat Makpiġaat Ipnaiyaaġlu

1 Aasriiñ qiñiqtuŋa taliqpiŋmi argaŋani taavruma aquppiruam aquppiutaqpaŋmi imu-
ranik makpiġaanik aglaqaqtuanik iḷuatniḷu siḷataatniḷu suli umiktuqsimaruanik tallimat
malġuŋnik nalunaitmiutanik. 2 Qiñiqmiuŋa saŋŋiqaqtuamik israġuliŋmik nipliraqtu-
amik nipituruamik nipimik, "Kiña nalliummativa qauqtiġukługich nalunaitmiutat aŋ-
maġlugiḷḷu imurat makpiġaat?" 3 Aglaan kiapayaaq qiḷaŋmi naagaqaa nunami naagaqaa
ataaniunniiñ nunam aŋmatlaiññiġaich imurat makpiġaat naagaunniiñ qiñiġlugich
imaŋat. 4 Tarra qiaruŋa atqunapiaq iñuiññiqman nalliummatiruamik aŋmatlalugich
makpiġaat agliqiruksramik unniiñ qiñiqtuksramik imaġikkaŋatnik. 5 Tarani iḷaŋata
umialiŋnat nipliutigaaŋa, "Qianak. Lion-ŋat kiñuviaŋiñ Judah-m, maŋŋuat David-ŋum,
akimaruq aŋmatlasripḷugich imurat makpiġaat suli tallimat malġuk nalunaitmiutat."

6 Aasrii aquppiutaqpaum akunġatni sisamat uumaruatlu akunġatniḷu umialiŋ-
nat qiñiqtuŋa ipnaiyaamik qichaqtuamik qiññaqaqhuni tuqqutauruatun. Taamna
nagruqaġniqsuq tallimat malġuŋnik. Iriqaqmiuqtuuq tallimat malġuŋnik, aas-
riiñ taapkua tallimat malġuk Irrusriġigaich Agaayyutim tuyugikkauruat iluqaanun
nunamun. 7 Ipnaiyaam aggiqhuni tigugai makpiġaat taliqpiŋan argaŋiñiñ taavru-
makŋa aquppiruamiñ aquppiutaqpaŋmi. 8 Tigupmagich makpiġaat sisamat uumaruat
iñuiññaq sisamatlu umialiŋnat sitquġniqsut sivuġaanun ipnaiyaam, atuqtuuraqal-
laaplutiŋ nuqaqtiliŋnik suli piŋaluuraqallaaplutiŋ piḷiuqtamik kaviqsaamik maniŋmik
immaukkaqhutiŋ tipraġiksautinik. Taapkua iŋiqsrułiġigaich Agaayyutim ipqiqsitaŋisa.
9 Taapkua atuqtut nutaamik atuutmik itna,

"Ilviḷhiñaq tigutlagitin imurat makpiġaat
suli qauqtitlalugich taapkua nalunaitmiutat.
Nalliummatirutin atakkii tuqqutaurutin
suli augikkapkun tasuipḷutin iñuŋnik Agaayyutmun
qanusripayaaniñ iñuŋniñ atlakaaġiiñik uqautchiḷiŋniñ, iñuŋitñik nakitñapayaaniñ.

10 Ilvich umialiguqtitkai agaayuliqsiġuqtitlugiḷḷu
savautitquplugulu Agaayyutikput,
suli atanġuniaqtut nunami."

11 Aasrii qivialgitchuŋa tusraapluŋa iñugiallapiaqtuanik israġuliŋnik kia iñuum
kisitḷaisaŋitñik. Avataani inniqsut aquppiutaqpaum uumaruat umialiŋnatlu,
12 nipliqsuat nipitusripḷutiŋ,
“Ipnaiyaaq tuqqutauruaq nalliummatiruq
akuqtuitḷapluni saŋŋimik,
umialgutmiglu isrumatułiġmiglu, sapiġñautmiglu, kamakkutmiglu, kamanautmiglu suli
nanġautmik.”
13 Aasriiñ tusraagitka uumaruapayaurat qiḷaŋmi, siḷamiḷu, nunamiḷu, ataaniḷu nunam,
taġiumiḷu—uumaruapayaat nanipayaaq—uqautiqaqtuat itna:
“Nanġaun kamakkunlu, iluqaan kamanaunlu aŋalatchiḷiġlu
pigigaa aquppiruam aquppiutaqpaŋmi
suli ipnaiyaam taimuŋa isruitchuamun.”
14 Sisamat uumaruat nipliġvigigaat, itna, “Amen.” Suli iñuiññaq sisamat umialiŋnat
purvigigaat [sivuġaanun iñuuruamun taimuŋa isruitchuamun].

6

Nalunaitmiutat

1 Qiñiqtuaġiga ipnaiyaaq aŋmaipman sivulliatnik nalunaitmiutat tallimat malġuuruat,
aasrii tusraagiga iḷaŋat sisamat uumaruat nipliqsuaq nipitusripḷuni liilaa katlularuatun
itnaqhuni, “Qaġġaiñ.” 2 Aasrii qiviaqama qiñiqtuŋa qatiqtaamik tuttuqpaŋmik, suli
natmaksiqsuaq tuttuqpaŋmi qiluiññaqaġniqsuq, suli qaitchikkaupluni niaquutmik. Ilaa
aullaġniqsuq akimaraupluni akimatyatqikhuni.
3 Ilaan aŋmaqmauŋ tuglia nalunaitmiutam, tusraagiga tuglia uumaruam nipliqsuaq,
“Qaġġaiñ.” 4 Tarra atla tuttuqpak kaviqsaaŋuniqsuaq aniḷgitchuq aasrii natmaksiqsuaq
saŋŋimik qaitchikkauniqsuq piiġitquplugu qiñuiññamik nunamiñ, iñuich tuqqutau-
titquplugich avatmun. Tarra qaitchikkauniqsuq savikpauramik.
5 Ilaan aŋmalgitmauŋ piñayuat nalunaitmiutat, tusraagiga piñayuat uumaruat uqal-
laktuaq, “Qaġġaiñ.” Qiviaqama qiñiqtuŋa taaqtaamik tuttuqpaŋmik, aasriiñ natmaksiq-
suaq taavrumani saagaqaġniqsuaq uqumaisilaaġutiŋnik argaŋmiñi. 6 Suli tusraalgitchiga
nipi akunġatniñ taapkua sisamat uumaruat uqallaktuaq, “Sisamat qallutit imaŋat
mukkaaq akiqaġniaqtuq savaktuam akiññaktaaksraŋanik uvlumi, suli qulit malġuk
qallutit imaŋat barley mukkaaq akiqaġniaqtuq savaktuam akiññaktaaksraŋanik uvlumi,
aglaan minillugik uqsruġlu misruġuġlu.”
7 Aasrii aŋmalgitmauŋ sisamaŋat nalunaitmiutat, tusraagiga nipi sisamaŋatniñ
uumaruat uqallaktuaq, “Qaġġaiñ.” 8 Qiviaqama qiñiqtuŋa qatiaġiyaktaamik tuttuq-
paŋmik. Natmaksiqsuaq taavrumani atiqaġniqsuq tuqqutmik suli tuquaniktuat ma-
likługu. Qaitchikkauniqsut saŋŋimik tuqqutchitḷaplugu sisamaŋat iñupayaat nunami
savikpakun, kakkaaġnakunlu, tuqunakunlu, iqsiñaqtuatigunlu niġrutiŋigun nunam.
9 Suli ilaan aŋmaqmagu tallimaŋat nalunaitmiutat, qiñiġitka ataani tuniḷḷaġvium
iñuusriŋich tamatkua tuqqutauruat piqutigiplugu uqałha Agaayyutim suli pisigiplugu
iḷisimaraułiqtiŋ tuniqsimałikun. 10 Iliŋich niplianiqsut nipitusriḷḷapiaqhutiŋ, “Aatai,
Ataniiq ipqitchuami suli iḷumutuuruami, qakugun atanniġñiaqpigich tuqqutigikkavut
iñuuruat nunami aasrii akisautiluta?” 11 Iluqaġmiŋ qaitchikkauniqsut qatiqtaanik
akuqturuanik atnuġaanik aasrii uqautiplugich utaqqiuraallaktuksraunipḷugitsuli
naatchianiłhatnunaglaan iñugiaktilaaksrautaat savaqatiŋisa aniqatiuŋiḷḷu ukpiqsriḷikun
tuqqutausaġumapmiruat iliŋisituntuuq. 12 Aŋmaqmagu itchaksraŋat nalunaitmiutat
nuna iliqsraqpauraġniqsuq siqiñiq taaqsipmipḷuni taaqtaatun ukiḷhaatun suli tatqiq
kaviqsipḷuni auktun. 13 Suli uvluġiat katagaalaplutiŋ nunamun, katagaalapmatun
asriaġikkani fig-ŋum napaaqtuaniñ piñaqsigaluaqnagich, ipsullakkaŋa liilaa
anuġiqpaum. 14 Qiḷaglu piiġñiqsuq imupmatun kaliikkaqtun. Iġġipayauratlu
qikiqtatlu nuuttut inimikniñ. 15 Aasrii umialiŋi nunam, qutchiksaatlu aŋalatit iñuich
qaukłiuruatlu aŋuyaktini umialguruatlu sapiġñaqtaatlu iñuich, iluqatiŋ savaktaaġruitḷu

savaktaaġruunġitchuatlu, iriqtut iŋmiknik qaiġusruŋnun akunġatnunlu uyaġaŋisa
iġġich, [16] kappiaŋaplutiŋ iġġiñun uyaġaŋnunlu, “Kattaqisigut aasrii iriġuta kiiñaŋaniñ
taavruma aquppiruam aquppiutaqpaŋmi suli qinnautaaniñ ipnaiyaam. [17] Atakkii
kamanaqtuaq uvlua qinnautaaknik tikitchuq. Kiñami igḷutuutigisiñiqpa taavrumani?”

7

144,000 Israel-aaġmiut

[1] Tamatkua aquatigun qiñiqtuŋa sisamanik israġuliŋnik makitaruanik sisamani
iqirġuŋiñi nunam. Tigummiugaġniġaich sisamat anuġiŋi nunam, anuqłiqunġitḷugu
sumiunniiñ nunamun naagaunniiñ taġiumun naagaunniiñ napaaqtunun. [2] Qiñiqtuŋa
atlamik israġuliŋmik qunmukhuni nuiraġaġvianiñ siqiñġum, saagaqhuni taluġniqus-
riqsaŋanik iñuuruam Agaayyutim. Ilaa tuqłuġaqtuq nipitusripḷugu sisamanun israġuliŋ-
nun saŋŋiksriññaniksimaruanun piyaqqułuktatlasipḷugu nuna taġiuġlu. [3] Nipliqhuni,
“Piyaqqułuktaqnagu nuna, taġiuġlu, napaaqtutlu uvagut nalunaitmiutchiigaluaqata
qauŋisigun savaktiŋiñik Agaayyutipta.” [4] Tarra tusraagiga kisirrutaat tamatkua nalu-
naitmiutchikkauruat. Iñugiaktilaaqaġniqsut 144,000-tun kiñuviapayaaŋitñiñ Israel-
aaġmiut.
[5] 12,000 kiñuviaŋi Judah-m nalunaitmiutchikkaurut,
kiñuviaŋisuli Reuben-ŋum 12,000,
kiñuviaŋisuli Gad-ŋum 12,000,
[6] kiñuviaŋisuli Asher-ŋum 12,000,
kiñuviaŋisuli Naphtali-m 12,000,
kiñuviaŋisuli Manasseh-ŋum 12,000,
[7] kiñuviaŋisuli Simeon-ŋum 12,000,
kiñuviaŋisuli Levi-ŋum 12,000,
kiñuviaŋisuli Issachar-ŋum 12,000,
[8] kiñuviaŋisuli Zebulun-ŋum 12,000,
kiñuviaŋisuli Joseph-ŋum 12,000,
kiñuviaŋisuli Benjamin-ŋum 12,000.

Iñugaaġruich Nunaaqqipayaaniñ

[9] Taavruma aquagun qiñiqtuŋa iñugiallapiaġataqtuanik iñuŋnik kia-unniiñ iñuum
kisitchumiñaisaŋiñik nunaaqqipayauraniñ atlakaaġiiñiñḷu iñuŋniñ suli uqausri-
payaaniñ. Qichaġniqsut sivuġaanun aquppiutaqpaum suli sivuġaanun ipnaiyaam,
atnuġaaqaqhutiŋ qatiqtaanik akuqturuanik qisiqsiutiniglu tigummiugaqhutiŋ,
[10] nipliraqhutiŋ nipitusripḷugu itna,
“Agaayyutipta aquppiruam aquppiutaqpaŋmi
suli ipnaiyaam annautigaatigut.”
[11] Iluqatiŋ israġulgich qichaġniqsut avataani aquppiutaqpaum suli umialiŋnat
sisamatlu uumaruat, sitquqhutiŋ sivuġaanun aquppiutaqpaum nanġaġaat Agaayyun.
[12] Niplianiqsut,
“Amen,
nanġaun, kamanaunlu,
isrumatułiġlu, quyyanlu, kamakkunlu,
saŋŋiḷu, sapiġñaunlu
illi Agaayyutiptiknun taimuŋa isruitchuamun.
Amen.”
[13] Aasrii iḷaŋata umialiŋnat apiqsruġaaŋa, “Kisut makua iñuich atnuġaaqaqtuat
qatiqtaanik akuqturuanik? Nakikŋalu aggiqsuaŋuvat?” [14] Nipliutigiga, “Aŋuun,
iḷisimaruaŋurutin.” Aasriiñ ilaan uqallautigaaŋa,
“Tamatkua iłuiḷḷiułiqpauraq apqusraaġniġaat. Iġġuġniġaich atnuġaatiŋ akuqturuat,
aasrii qatiqsipkaqługich auŋanun Ipnaiyaam.
[15] Taatnaqhutiŋ ittut sivuġaani aquppiutaqpaŋan Agaayyutim

savautiplugu uvlumi unnuamiḷu agaayyuvikpaŋani,
aasrii taavruma aquppiruam aquppiutaqpaŋmi
tugluaqsimaaġisigai nayuutiłiġmigun.
16 Iliŋich niġisuksiutqikkumiñaitchut
naaga imiġuksiutqikkumiñaitchut.
Siqiñġumlu atlamlu uunaum uunniuqtitqikkumiñaitchai.
17 Atakkii ipnaiyaam qichaqtuam sivuġaani aquppiutaqpaŋmi niġipkaġisigai munaqsritun
sivulliġlugiḷḷu iñuunaqtuanun suvliktuaġuraaqtuanun,
suli Agaayyutim allaqtiġisigai qulvipayaat iriŋitñiñ.”

8

Tallimat Malġuiŋat Nalunaitmiutat

1 Uvva ipnaiyaam aŋmaqmauŋ tallimat malġuiŋat nalunaitmiutat nipruisaaġataqtut qiḷaŋmi sivisutilaaliŋmi sassaġniġum avvaŋani. 2 Aasriiñ qiñiġitka tallimat malġuk israġulgich makitaruat sivuġaani Agaayyutim. Aatchukkauniqsut tallimat malġuŋnik qalġuqtautinik. 3 Tarra atlaptuuq israġulik aggiġñiqsuq. Sivuġaġmuktuq tuniḷḷaġviŋmun, saagaqhuni ikipkaiviḷiamik tipraġiksautmik piḷiuqtamik maniŋmiñ kaviqsaamiñ. Aatchukkauniqsuq atqunaq tipraġiksautmik avvutigitquplugu iŋiqsrułhatnun ipqiqsitaupayaat maniŋmi kaviqsaami tuniḷḷaġviŋmi sivuġaaniittuami aquppiutaqpaum. 4 Aasriiñ isiŋa tipraġiksautim piqatigiplugich iŋiqsrułhat ipqiqsittuat mayuqtuq israġulgum argaŋiñiñ sivuġaanun Agaayyutim. 5 Suli israġulgum tiguplugu ikipkaiviḷiaq tipraġiksautmik immiġñiġaa ikniŋaniñ tuniḷḷaġvium, igitluguasriiñ nunamun. Taimma tusraġnaqtut nipit katlulatlu, suli ikniqpalagaqhuni nuna iḷiqsraqhuniḷu.

Qalġuqtautit

6 Tarani tallimat malġuk israġulgich piqaqtuat tallimat malġuŋnik qalġuqtautinik itqanaiyaqtut nipliqsitchisukhutiŋ. 7 Sivulliq israġulik nipliqsitchipman, natatquġnat ikniġlu avulik auŋmik kataŋniqsut nunamun. Tarraasriiñ piñayuagun nunam napaaqtui suŋaaqtuatlu ivgich ikirut tamatkiqhutiŋ. 8 Aasriiñ tugliat israġulgich nipliqsitchipman liilaa imña iñġiqpauraq iknaktitaq igitauniqsuq taġiumun. Tarra piñayua taġium auguqtuq. 9 Suli piñayuatni taġiumi uumaruat tuquniqsut. Suli piñayuiŋich umiaqpaich tamatkiġñiqsut. 10 Piñayuat israġulgich nipliqsitchiḷgitman uvluġiaqpauraq ikualaruaq liilaa auktuuġun kataktuq qiḷaŋmiñ, katakhuni piñayuiŋitñun kurgiḷḷu suvliktuaġuraaqtuatlu. 11 Atqa taavruma uvluġiam taiyuutiqaġniqsuq “Suŋaġniłiq.” Piñayuiŋich imġich tuqunaġuġniqsut aasrii iñugiaktuat iñuich tuqurut imiġiiḷamiñ suŋaġnitchuamiñ. 12 Sisamaŋat israġulgich nipliqsitchiḷgitman, taimmaiñaq piñayuiŋich siqiñġum tatqimlu uvluġiatlu taaqsiḷiġniqsut. Tarraasrii uvlum qaummataan piñayua qaumanġiġñiqsuq, suli unnuam qaummataan piñayua qaumanġiġñiqsuq.

13 Qiñiqtitluŋa tusraagiga tiŋmiaqpak tiŋmiruaq qutchikhuni qiḷaŋmi uqaqhuni nipitusripḷugu, “Nakłiuŋ! Aa, nakłiuŋ iñupayaanun iñuuruanun nunami, atakkii atlat piñasrut israġulgich nipliqsinniaqpatigik qalġuqtautiqpat tatamnaġisiruq.”

9

1 Tarra tallimaŋat israġulgich nipliqsitchipman qalġuqtautiqpaŋmik qiñiqtuŋa uvluġiamik kataktuamik qiḷaŋmiñ nunamun, aasrii qaisauniqsuq aŋmaun natiqsiñaitchuamun aŋmaniġmun. 2 Aŋmaqmauŋ natiqsiñaitchuaq aŋmaniq isiq mayuqtuq tarakŋa, itchialaŋatun uunaksautiqpaum, siqiñiġlu siḷalu taaqsiruk isiagun aŋmaniġmiñ. 3 Itchialamiñ mitiglagaqtuat anirut qaaŋanun nunam. Qaisauruq saŋŋi atripḷugich putyuutilgich nunami saŋŋiqaqhutiŋ kapuutilgich tuqunaliŋnik. 4 Iliŋich tillisiaqaqtut piyaqqułuktaitqunġitḷugich ivgiŋiñik nunam naaga qanusripayaanik suŋaaqtuanik naurianik napaaqtuniglu, aglaan kisiisa tamatkua iñuich piqanġitchuat taluġniqusriqsaŋanik Agaayyutim qauŋisigun. 5 Suli tillisiaqaqtut

tuqqutchitqunġitḷugich iñuŋnik, aglaan atniġñapiaġataqtuakun nagliksaaqtitquplugich
tallimani tatqiñi, atniġñaŋatun putyuutilgum kapitnikmatun iñuŋnik. 6 Aasrii
taipchunani uvluni iñuich pakakkisigaat tuqułiq aglaan paqitchumiñaitchaat.
Tuqusruliḷḷapiaġisigaluaqtut aglaan tuqułiq qimakkisiruq iliŋitñiñ.

7 Tarra qiññaŋich mitiglagaqtuat atriqaġniqsut tuttuqpaktun itqanaiyaatun aŋuyałiġ-
mun; niaquŋitñi inniqsuq niaquġun liilaa kaviqsaaq manik, suli kigiñaŋich kigiñaŋisitun
iñuich. 8 Suli iliŋich nuyaqaġniqsut nuyaŋisitun aġnat, kigutiqaqhutiŋ suli kigutiŋisitun
lion-nat. 9 Satqagutiqaġniqsut satqagutititun saviḷhatun, aasrii siaksruŋniŋat israġuŋisa
inniqsuq siaksruŋniŋatitun aksraligaŋisa tuttuqpagautit iñugiakhutiŋ sukasripḷutiŋ
aŋuyałiġmun. 10 Suli pamiuqaġniqsut kapuutiqaqhutiŋ atripḷugich putyuutilgich. Il-
iŋich atniaġutiqaqtut pamiumiktigun, aasrii atniaġiruksrauplutiŋ iñuŋnik tallimani
tatqiñi. 11 Ataniqaġniqsut israġulganik natiqsiñaitchuam aŋmanġum. Jew-ŋuruat
atiqaġniġaat Abaddon-mik, aasriiḷi Greek-ŋich taggisiqaqługu Apollyon-mik, itnautiqaq-
tuaq Piyaqquqtimik. 12 Sivulliq nagliksaaġun qaaŋiqsuq. Uvva malġuk nagliksaaġutik
tikiññiaqtuk aquagun taavruma.

13 Tarani itchaksraŋat israġulgich nipliqsitchipman qalġuqtautiqpaŋmiñik, tusraaniq-
suŋa nipinik sisamaniñ iqirġuŋiñiñ tuniḷḷaġviŋmiñ piḷiuqtamiñ maniŋmik kaviqsaamik
ittuamiñ sivuġaani Agaayyutim. 14 Uqautiniġaa itchaksraŋat israġulgich piqaqtuaq
qalġuqtautiqpaŋmik, “Pituikkich sisamat israġulgich pituksimaruat kamanaqtuami ku-
uŋmi Euphrates-mi.” 15 Tarra pituiġaich sisamat israġulgich itqanaiqsimmatriruat
taavrumuŋa sassaġniġmun, uvlumunlu, tatqimunlu, ukiumunlu, tuqqutchiruksrauru-
anik piñayuiŋitñik iñupayaat. 16 Aasrii tusraagiga kisirrutaat aŋuyaktit suli tuttuqpi-
raqtuat. Iñugiaktilaaqaġniqsut 200,000,000-mik. 17 Suli qiñiġitka tuttuqpaich qiñiqqu-
uraamni itna, tamatkua aquppiruat iliŋitñi satqagutiqaġniqsut kaviqsaatun ikniqtun
suli uquaqtaatun sapphire-tun suli suŋaqpaluktun sulfur-tun. Aasrii tuttuqpaich ni-
aquŋich qiññaqaġniqsut niaquŋisitun lion-nat, suli qaniŋitñiñ anniuġaaġniqsuq ikniq,
itchiġlu, suli sulfur. 18 Taapkunuuna piñasrutigun nagliksaaġutitigun piñayuiŋich iñuich
tuqqutauniqsut iknikunlu, itchikunlu, suli sulfur-kun anniuġaaqtuakun qaniŋitñiñ tut-
tuqpaich. 19 Tamatkua saŋŋiqaġniqsut qaniġmikkun pamiumikkunlu. Pamiuqaġniqsut
nimiġiatun ittuanik niaquligaanik, aasrii atniaġutiginiġaich iñuŋnun.

20 Suli kisiŋŋuqtat iñuich tuqqutauġitchuat tamatkunuuna nagliksaaġutitigun is-
rummitqigunġitchut savaaŋatniñ argagikkaġmiŋ. Nutqautinġitchaat putqatałiqtiŋ
tuunġanun, aanġuanunlu piḷiuqtanun kaviqsaanik qatiqtaaniglu maniŋñun, patuk-
paŋniglu uyaġaŋniglu qiruŋniglu, qiñitlaitchuanik tusraatlaitchuanikunniiñ pisrut-
laitchuaniglu. 21 Naagaunniiñ isrummitqigunġitchut iñuaqtuqtaułiġmikniñ aŋatku-
ułiġmikniñḷu, sayuŋałiġmikniñḷu, tigliktuqtaułiġmikniñḷu.

10

Israġulik suli Imurat Makpiġaurat

1 Suli qiñiqtuŋa atlamik sapiġñaqtuamik israġuliŋmik atqaqtuamik qiḷaŋmiñ, at-
nuġaaqaqhuni nuviyamik, niaquġutiqaqhuni niggamik, kigiñaŋa qaumapluni siqiñiq-
tun, niuk iḷipḷutik ayaŋaktitun ikniġum. 2 Ilaa tigummiaqaġniqsuq makpiġauranik aŋ-
maruanik argaŋiñi, aasriiñ inillakkaa taliqpiich isigaŋni taġiumun, suli saumiich isigaŋni
nunamun. 3 Nipruaġniqsuq nipitusriḷḷapiaqhuni, atripḷugu lion-ŋum ugiaġuulanġa.
Tarraasrii nipruaqman, tallimat malġuk katlulat nipliqsut. 4 Tarraasrii tallimat katlulat
nipliqmata aglaksaġataqmiuŋalu. Tusraagiga nipi qiḷaŋmiñ uqautriga, “Aglasruŋaq-
nagich uqaġikkaŋich tamatkua tallimat malġuk katlulat, uqautiginagitunniiñ.”

5 Tarra israġulgum qiñikkaġma qichaqtuam taġiumiḷu nunamiḷu, israutigai argaŋni
qiḷaum tuŋaanun. 6 Akiqsruutigiruq ilaagun iñuuruakun taimuŋa isruitchuamun
iñiqsiruakun qiḷaŋmik, nunamiglu, taġiumiglu, suli uumaruapayaanik taapkunani itna,

"Tarani Agaayyutim atuumapkayasrigai sivunniutigikkani. 7 Aglaan tarani uvluni tallimat malġuata israġulgich nipliqsitchisaġataqpan qalġuqtautmik Agaayyutim naanniaġai kaŋiqsiḷgunaitchuat sivunniutini, uqautigikkani savaktimiñun sivuniksriqirinun."
8 Aasriiñ nipim tusraakkaġma qiḷaŋmiñ uqautilgitchaaŋa, "Utlautilutin tiggutyakkich makpiġaurat aŋmaqsimaruat argaŋiñi israġulgum qichaqtuam taġiumiḷu nunamiḷu."
9 Utlakapku israġulik nipliutigiga, "Qaiḷḷakkich makpiġaurat uvaŋnun." Aasrii nipliutigaaŋa, "Tigulugich niġikkich. Siiġḷanŋuliġisigaluaqtutin aqiaġupni, aglaan siiġñaaġniaqtuq honey-tun qanipni." 10 Aasrii tigukapkich makpiġaurat israġulgum argaŋiñiñ niġigitka. Tarra qanimni siiġñaaqtut honey-tun aglaan tarra iirgauraanikapkich aqiaġuġa siiġḷanŋuliqsuq. 11 Aasriiñ uqautigaaŋa, "Sivuniksriqiruksraulgitchutin iñugiaktuatigun iñuktigun, nunaaqqisigun, uqautchisigun, umialiktigunlu."

11

*Malġuk i*ḷisimarik

1 Tarani aatchuusriaqaqtuŋa uuktuutmik ayaupiatun ittuamik, aasrii israġulgum uqautigaaŋa, "Makillutin, uuktuġuŋ agaayyuvikpaŋa Agaayyutim tuniḷḷaġvialu, suli kisillugich iñugiaktilaaŋat taapkua agaayuruat tarani. 2 Aglaan uuktuġnagu siḷalliq katimmavik ittuaq siḷataani agaayyuvikpaum. Taamna iḷaginagu atakkii aatchuutauruq Jew-ŋunġitchuanun. Iliŋisa tutmaluginiaġaat ipqitchuaq nunaaqqiq malġukipiaq malġuŋni tatqiñi. 3 Suli tuyuġigisigikka malġuk iḷisimarikka, atnuġaaqaġutik miissuŋnik ukiḷhaanik. Aatchuġisigikka saŋŋimik 1,260 uvluni sivuniksriqirautqulugik."
4 Taapkuak malġuk olive napaaqtuk suli malġuk kialuuraqaġviiktarra naparuak sivuġaani Agaayyutaan nunam. 5 Aasriiñ kia iñuum atniaġniaġumigik taapkuak, ikniq anniuġaaġniaqtuq qanġakniñ, suli suksraunġiġaġniaġaik uumigiritik. Kisupayaam atniaġniaġumigik taatnatchikun tuqqutauraġaġisiruq. 6 Taapkuak saŋŋiqaqtuk umiksitḷalutik qiḷaŋmik sialukkumiñaiġḷugu uvluŋitñi sivuniksriqiłiġmiŋ, saŋŋiqaqmiḷutik imġich auguqtitlalugich suli nuna qanusripayaamik iłuiḷḷiuġutiqaqtitlaplugu, qanutupayaaq akulaisigilugu pisukkumik. 7 Tarraasrii taapkuak naatpakku uqaqtaułiqtik, iqsiñaqtuam niġrugaaqłuum mayuqtuam natiqsiñaitchuamiñ aŋmaniġmiñ aŋuyyiutigisigik aasrii akiiḷiḷugik suli tuqullugik. 8 Aasrii tuquŋaruak timiŋik nalagisiruk apqutaani nunaaqqim, atannapsi kikiaktuutikkauviani. Ilitqusiagun taamna nunaaqqiq atrigigaa Sodom-ŋum Egypt-ŋum. 9 Tarani iñuich nunapayauramiñ nakitñapayaaq qiñiġisigaich tuquŋaruak timiŋik piñasruni uvluni uvlumlu avvaŋani. Tuvvaqtitchumiñaitchaichunniiñ tuquŋaruak timiŋik iḷuviġmun. 10 Iluqatiŋ iñuich nayuutiruat nunami quviasruutigigaich tuqułhakkun, aasriiñ tuyuqtuutipmipḷutiŋ aatchuutinik avatmun. Quviasrullapiaġniqsut atakkii taapkuak sivuniksriqirik iłuiḷḷiuqtitchiñiqsuk tamatkuniŋa iñuuruanik nunami. 11 Tarra uvlut piñasrut avvaġmik iḷaqaqtuat pianikmata Agaayyutim aniġniŋan iñuułhan isiġniġik taapkuak, aasriiñ makitiqtuk. Iqsitchallapiaġniqsut tamatkua tautuktuat taapkuŋniŋa. 12 Aasrii tusraagaat nipituruaq nipi qiḷaŋmiñ uqaqtuaq iliŋiknun, "Qaġġisitchik," aasrii iliŋik mayuqtuk qiḷaŋmun nuviyakun, uumiksrimiknun qiñiqtuaqtitlutik. 13 Taavrumani sassaġniġmi nuna aulaqpauraqtuq, aasrii quliŋŋuġutaa nunaaqqim ulġuruq, suli nunam aularuam iñuich tuqqutkai iñugiaktutilaalgich 7,000-tun. Aasriiñ kisiŋŋuqtuat tatamillapiaqhutiŋ nanġaiñiqsut kamanautaanik Agaayyutim qiḷaŋmiittuam. 14 Tarra tuglia nagliksaaġutim pianiktuq. Uvva piñayuat nagliksaaġutit aggiyasriuraqtuq.

Tallimat Malġuiŋat Qalġuqtaun

15 Tarani tallimat malġuiŋat israġulgich qalġuqtautiqpaŋmiñik nipliqsitchiñiqsuq. Aasriiñ sapiġñaqtuat nipit qiḷaŋmiñ itnaqtut,
"Uvakŋaniñaglaan aŋaayuqautaa nunam
aŋaayuqautigiliutigaa Agaayyutipta suli Christ-ŋan,
aasrii ilaa aŋalatchigisiruq taimuŋa isruitchuamun."

16 Suli iñuiññaq sisamat umialiŋnat aquppiruat aquppiutaqpaŋmikñi sivuġaani Agaayyu-
tim, sitquqhutiŋ nanġaġaat Agaayyun, 17 uqaqhutiŋ,
“Ataniiq Agaayyuun Saŋŋipayaaqaqtuaq, ittuami ataramik pakmalu,
qaitchigiptigiñ quyyatmik,
atakkii urriqsuġiñ kamanallapiaqtuaq saŋŋiñ
suli aŋalatkaqsigitin iñupayaat.
18 Iñuŋi nunam qinnallapiaqtut,
aglaan qinnautaiñ tikitchuq atanniqsuiviksraġlu tuquŋaruapayaanik.
Pakma akiḷiigaqsirutin savaktigikkapnik sivuniksriqirinik ipqiqsittuaniglu,
suli taluqsriruanik atiġikkapnik kamanaiññaanlu kamanaŋŋaanlu.
Suli piyaqquġniaġitin tamatkua piyaqquqtairaut nunamik.”
19 Tarani agaayyuvikpaŋa Agaayyutim aŋmaqtuq qiḷaŋmi, aasrii suluun imalik sivun-
niuġutaanik qiñiġnaqsiruq iḷuani agaayyuvikpaŋan. Tarani ikniqpalagaqtuq katlulau-
raqhuniḷu, suli nuna aulapluni, atqunallapiaq natatquġnaqhuniḷu.

12

Aġnaġlu Tiritchiaqługlu

1 Tarra atlayuaġnaqpauraqtuaq sagviġñiqsuq qiḷaŋmi, sua-una aġnaq atnuġaalik
siqiñiġmik, aasrii tatqiq ataaniitluni isigaŋiñ, suli niaquġmiñi niaquġutiqaqhuni qulit
malġuŋnik uvluġianik. 2 Iġñiyasriñiqsuq. Iġialaugaqtuq atniġñaliutiplugu iġñisuum.
3 Aasriisuli sagviqsuq atla atlayuaġnaqpaktuaq qiḷaŋmi. Tarrali, kamanaqtuaq kav-
iqsaaq tiritchiaqłuk tallimat malġuŋnik niaqulik aasrii qulinik nagrulik suli tallimat
malġuiñik niaquġutilik niaquġmiñi. 4 Ilaan pamiuŋan salikuġniġai piñayuiŋich uvluġi-
aŋiñ qiḷaum aasriiñ iksautigiplugich nunamun. Tarra tiritchiaqłuk makittuq sivuġaanun
aġnam iġñiyasriruam niġisukługu iḷiḷgaaŋa anirgauraqpan. 5 Aġnaq iġñiruq aŋugau-
ramik aŋalatchiruksramik saviḷhamik ayaupiamik, aglaan aġnam iḷiḷgaaŋa nuqitauruq
Agaayyutmun aquppiutaqpaŋanunlu. 6 Tarakŋa aġnaq aullauruq suviksraiḷaamun,
iniksriukkaŋanun Agaayyutim ilaanun. Tarani munaġigisiñiġaat 1,260 uvluni.
7 Tarra aŋuyyiġñiqsut qiḷaŋmi. Michael-lu israġuliŋiḷu akiḷḷiḷiutiniqsut tiritchi-
aqłuŋmun. Tiritchiaqłuk aŋuyakmiuq israġuliktuummaġmi. 8 Aglaan tamatkua
akiiḷikkaurut iniksraqatqikkumiñaiqhutiŋ qiḷaŋmi. 9 Tiritchiaqłukpauraq igitauruq at-
mun, taamna taimakŋaqtaq nimiġiaq, atiqaqtuaq tuunġaġmik Satan-miglu, kinnitñik-
tuaq iñupayaanik nanipayaaq. Igitauruq nunamun israġuliktuummaġmi. 10 Aasrii
tusraaruŋa nipitullapiaqtuamik nipimik uqaqtuamik qiḷaŋmi,
“Pakma tikitchuq anniqsuġiaŋa, saŋŋialu, aŋaayuqautaalu Agaayyutipta suli
aŋalatchisaa Christ-ŋan,
atakkii taamna patchisiqutri aniqatiuptiknik
sivuġaani Agaayyutipta uvlumiḷu unnuamiḷu igitauruq atmun.
11 Iliŋisa akiiḷigaat auŋagun ipnaiyaam
suli iḷisimaraułiġmiktigun Agaayyutim uqałhanik,
atakkii suginġitkaat tuqqutauniksraqtiŋ.
12 Taatnamik quviasrugitchi, qiḷaak
suli iluqasri iñuuruani qiḷaŋmi.
Nakłiuŋ! Nagliksaaġun itkisiruq iñuŋnun nunami taġiumiḷu ittuanun,
atakkii tuunġaum tikitkaasri qinnautiqpaŋmigun
iḷisimaplugu sivikitchuami piviqałłi.”
13 Uvvaasriiñ tiritchiaqłuum iḷitchuġikami siŋitautilaaġmiñik nunamun, maliqsru-
aqsiñiġaa aġnaq iġñiruaq aŋugauramik. 14 Aasrii aġnaq qaitchikkauniqsuq israqquknik
tiŋmiaqpaum tiŋitquplugu nimiġiamiñ suviksraiḷaamun, pamatchiġviksraŋanun piñas-
runi ukiuni avvaġmik iḷaplugich. 15 Uvvaasriiñ qaniġmigun nimiġiaqłuk anitchiñiq-
suq imiġmik kuuktun ulirrutisrukkaluaqługu aġnaq, aullautitqugaluaqługu ulittuamun.
16 Aglaan nunam ikayuġaa aġnaq aŋmaqługu qaniġikkani. Iigaa kuuk tiritchiaqłuum

anitaŋa qaniġmigun. 17 Tarani tiritchiaqłuum qinnautillapiaġaa aġnaq, aasrii aullaqhuni
aŋuyyiaġai kisiŋŋuqtauruat aġnam kiñuviaŋi, tamatkua tupiksriruat tillisaiñik Agaayyu-
tim suli uqautiqaqtuat Jesus Christ-mik. 18 Aasrii tiritchiaqłuk qichaġniqsuq siñaani
taġium.

13

Malġuk Niġrugaaqłuuk

1 Aasrii qiñiqtuŋa niġrugaaqłuŋmik mayuqtuamik taġiumiñ tallimat malġuŋnik niaqu-
lik qulinik nagruliglu. Niaquġutiqaqmiuq qulini nagruŋmiñi, suli niaquġmiñi atiqaqhuni
pisaaŋŋatauruanik. 2 Aasriisuli niġrugaaqłuk qiñikkaġa atriqaqtuq leopard-mik, isi-
gaqaqhuniasrii akłam isigaŋisun, aasrii qanġa lion-ŋum qanġatun itluni. Tarra tiritchi-
aqłuum aatchuġniġaa niġrugaaqłuk saŋŋimiñik, aquppiutaġmiñiglu, kamanaqtuamiglu
aŋalatchiḷiġmiñik. 3 Qiñiġiga iḷaŋat niaquŋiñ niġrugaaqłuum ikiḷiqsimaruaq liilaa tuqus-
rimaplugu, aglaan ikiŋa mamisrimaniqsuq. Iñupayaam nanipayaaq quviġusruutiginiġaa
malikługulu. 4 Iñuich purviginiġaat tiritchiaqłuk aatchuqtuaq aŋalatchiḷiġmiñik niġru-
gaaqłuŋmun suli purvigipmigaat niġrugaaqłuk uqaqhutiŋ, “Kamanaġniaqpat taamna
niġrugaaqłuk! Suli kia aŋuyakkumiñaqpauŋ akiḷḷiḷiġlugu?”

5 Suli niġrugaaqłuk uqaqtitauniqsuq pigiiḷḷapiaqtuanik pisaaŋŋatinik aŋalatchitqu-
plugu malġukipiaq malġuŋni tatqiñi. 6 Taavruma aŋmaqługu qanni uqamaqłuutiniġaa
pisaaŋŋatinik akitñaqtuqługu Agaayyun ilaan atqalu iñuuniaġvialu taputiplugich iñu-
payaat nayuutiruat qiḷaŋmi. 7 Ilaa aŋuyaktitauniqsuq ipqiqsitaŋiñik Agaayyutim
akiiḷḷiḷugich. Suli qaitchikkauruq saŋŋimik aŋalatchiḷiġmik qanusripayaanun iñuŋ-
nun atlakaaġiiñik uqautchiḷiŋñunlu, iñuŋitñun nunaaqqipayaat. 8 Aasrii iluqaġmiŋ
iñuich nunami purvigigisigaat niġrugaaqłuŋmun, iñuich atiŋich aglaksimaitchuanun
Ipnaiyaam Tuqqutauruam makpiġaaŋitñi iñuuruatigun sivuani nuna iñiqtauŋaiñŋaan.
9 Kiñapayaaq siutiqaqtuaq ki tusraali.

10 Kiñapayaaq sivullikkaugumi tigutaaŋułiġmun
tigutaaŋuviŋmuŋniaqtuq.
Kiñapayaaq tuqqutauruksraugumi savikpakun
savikpakun tuqqutaugisiruq.
Tarra taatniitpan Agaayyutim iñuŋi igḷutuutiruksraurut ukpiqsriḷiqaqtuiñaġutiŋ.

11 Tarrasuli qiñilgitchuŋa atlamik niġrugaaqłuŋmik sagviqsuamik nunamiñ.
Malġuŋnik nagruqaġniqsuq ipnaiyaatun aasrii iqsiñaqtuanik nipiqaqhuni
tiritchiaqłuktun. 12 Aŋalatchiruq sivullium aŋalatchiḷhagun niġrugaaqłuum
takkuani. Purvigipkaġniġai iñupayaat nunami sivulliġmun niġrugaaqłuŋmun,
ikiḷiqsimakkauruamun aasriiñ mamititaupluni. 13 Ilaa savaaqaġniqsuq kamanaqtuanik
quviqnaqtuanik, ikniqunniiñ kataktitlugu qiḷaŋmiñ nunamun takkuatni iñuich.
14 Aasriiñ kinnitñiŋniqsuq iluqaitñik iñuŋnik iñuuruanik nunami tamatkunuuna
quviqnaqtuatigun savaaġikkaġmigun takkuani sivullium niġrugaaqłuum. Uqautiniġai
tamatkua iñuich nunami iñiqsitquplugich atriŋanik taavruma niġrugaaqłuum
ikiḷiqsimaruam savikpakun iñuuplunisuli. 15 Ilaan iñuułiksritkaa atriŋanun
niġrugaaqłuum suli atriŋa niġrugaaqłuum uqatlapkaqługu. Tamatkua putchunġitchuat
kamaksrisunġitchuatlu atriŋanun niġrugaaqłuum tuqqutaupkaġniġai. 16 Suli taavruma
nalunaitmiutchiqsinniaġai qauŋisigun iluqaisa iñuich kamanaitchuat kamanaqtuatlu,
umialguruatlu iḷaippauruatlu, savaktaaġruunġitchuatlu savaktaaġruuruatlu,
talliqpiagun argaŋisa naagaqaa. 17 Aasrii kiñaliqaa tauqsiġumiñaitchuq naaga
tunniuqqaiyumiñaitchuq, kisimiŋaglaan tamatkua piqaqtuat nalunaitmiutamik
atiġikkaŋanik niġrugaaqłuum naaga kisirrutaanik atqan. 18 Uvva taamna kalipsiksuq
suli iñupayaaq kaŋiqsisiqaqtuksrauruq. Iñuum kaŋiqsitḷaruam kisilliuŋ kisirrutaa
niġrugaaqłuum. Taamna kisirrutigigaa iñuum, aasrii kisirrutiqaqtuq 666-mik.

14

Atuutaat 144,000 Annautikkauruat

1 Tarani qiviaqama qiñiġiga ipnaiyaaq makitaruaq qimiġaaŋani Zion-ŋum. Piqa-
tiqaġniqsuq 144,000 iñuŋnik piqaqtuanik atiġmiñik Aapamiḷu atqanik aglausimaruanik
qauġmikni. 2 Aasrii tusraaruŋa nipinik qiḷaŋmiñ nipaatun quġluqtaqpaum katlulaqpau-
raqtuamlu aasriisuli nipaatun atuqtuuraqtuat nuqaqtiliŋnik atuqtuuramiknik. 3 Iliŋich
atuqtut nutauruamik atuutmik sivuġaani aquppiutaqpaum suli sivuġaatni sisamat
uumaruatlu umialiŋnatlu. Aasrii kia-unniiñ iñuum iḷitchumiñaiññiġaa taamna atuutaat
aglaan kisimiŋ taapkua 144,000 iñuich tasukkauruat nunamiñ. 4 Taapkua iñuich qau-
nagirut iŋmiknik atlatułiġmiñ, atakkii tuvaaqataitchut. Iliŋisa maliŋniġaat ipnaiyaaq
napmupayaaq aullaqman. Taapkua tasuqsimakkaurut akunġatniñ iñuich auŋagun
ipnaiyaam. Suli taapkua sivulliurut qaisaksrauplugich Agaayyutmun ipnaiyaamunlu.
5 Uqaqamiŋ sagluuqtuatlaitchut. Patchisiqutinaġumiñaitchut sivuġaani Agaayyutim,
atripḷugich iñuktitun taqsraqtaiḷaatun.

Piñasrut Israġulgich

6 Tarani qiñiqtuŋa atlamik israġuliŋmik tiŋmiruamik qutchikhuni qiḷaŋmi
isruitchuamik tusraayugaaġiksuaqaġniqsuaq uqautiksraġmiñik tamatkunuŋa
nayuutiruanun nunami, qanusripayaanun iñuŋnun atlakaaġiiñik uqautchiḷiŋñun,
iñuŋitñun nunaaqqiqpapayaat. 7 Uqaqtuq nipitusriḷḷapiaqhuni, “Taluqsrisitchi
Agaayyutmik kamaksruġlugu, atakkii tikitchuq sassaġnik atanniiviksraŋa. Purvigisriuŋ
ilaa iñiqsiruaq qiḷaŋmik nunamiglu taġiumiglu suvliktuaġuraaqtuaniglu.” 8 Atlam
israġulgum maliŋniġaa uqaqhuni, “Suksraunġikkauruq, kamanaqtuaq nunaaqqiq
taggisiqaqtuaq Babylon-mik suksraunġikkauruq, atakkii kinnipḷugich iñupayaat nunami
killuqsaqtinniġai iŋmiñun, imiliqtitlugich iñupayaat sayuŋałhan saŋŋiruamik wine-
naŋanik.” 9 Atlasuli piñayuak israġulik maliġuutipmiuq taapkuŋnuuna uqaqhuni
nipitusripḷuni, “Uvva, kisupayaam iñuum purvigigumiuŋ niġrugaaqłuk atriŋalu
akuqtuqługulu nalunaitmiutaŋa uuma qaumigun naagaqaa argaŋmigun, 10 taavruma
iñuum imiġisipmigaa wine-naŋa qinnautaan Agaayyutim, kuvikkauruaq avuiḷaaq
qallutaanun ilaan qinnautiqpaŋan. Taamna iñuk nagliksaaqtitaugisiruq iknikun sulfur-
kunlu sivuġaatni ipqitchuat israġulgich suli sivuġaani ipnaiyaam. 11 Aasrii itchiulanġa
ikniġum nagliksaaqtitauruatigun mayuqtuaġisiruq taimuŋa isruitchuamun. Iliŋich
iñiqtuiqsiaġviitchut uvlumi unnuamiḷu, tamatkua putqataqtuat niġrugaaqłuŋmun
atriŋanunlu, suli kisupayaaq akuqtuiruaq nalunaitmiutaŋanik atqaniglu.” 12 Uvvaasriiñ
ipqiqsittuat igḷutuutiqaqtuksraurut, tamatkua tupiksriruat tillisaiñik Agaayyutim
suli ukpiqsriruat Jesus-mik. 13 Aasriiñ tusraaruŋa nipimik qiḷaŋmiñ uqaqtuamik,
“Aglagiñ. Quvianamiurut tuquniaqtuat uvakŋaniñaglaan tuniqsimałiġmiktigun
Ataniġmun.” “Tarrallapiaq! Iliŋich minġuiqsiaġisirut savaaġmikniñ suli akuqtuġisigaich
akiññaktaatiŋ savaaġmiktigun.” Taamna irrusriq uqautigikkaŋa.

Kiprivik Katitchiviglu Nunami

14 Tarani qiñiqtuaqtitluŋa qiñiqtuŋa qatiqtaamik nuviyamik, aasriiñ una aquppiugaq-
tuaq qaaŋani nuviyam inniqsuq iġñiŋatun iñuum. Niaquġmiñi maniŋmik kaviqsaamik
niaquġutiqaġniqsuq, suli argaŋmiñi saagaġniqsuq ipiktuamik kipritmik. 15 Suli atla
israġulik aniruq agaayyuvikpaŋmiñ, tuqłuqhuni taavrumuŋa aquppiruamun nuviyami,
“Tigulugu kiprisin kipriiñ, atakkii katitchiviksraq tikitchuq. Piŋŋuqtuat asriat katin-
naqsirut nunami.” 16 Tarra taavruma aquppiruam nuviyami atuqsaġaa kiprisini nunami,
aasrii nunami piŋŋuqtuat asriat katitlugich.

17 Tarani atla israġulik aniḷgitchuq agaayyuvikpaŋmiñ ittuamiñ qiḷaŋmi, ilaaptuuq
kiprisiqaġmiñiqsuq ipiktuamik. 18 Aasriiñ atla israġulik amakŋaqtuq tuniḷḷaġviŋmiñ
saŋŋiqaqtuaq aŋalatlaplugu ikniq. Nipruaqtuq nipitusripḷuni taavrumuŋa tigummiru-
amun ipiktuamik kipritmik uqaqhuni, “Atuġuŋ ipiktuaq kipriñ, aasrii katillugich asriat

siiġñaqtuat nunamiñ, takku asriat piŋŋullapiaqtut.” [19] Tarra israġulgum kiprisautigigaa kiprisini nunamun. Katitkai asriat nunamiñ igitlugich misriqqivikpauraŋanun qinnautaan Agaayyutim. [20] Misriqqivium imaŋa tutmiqataġigaat siḷataani nunaaqqim, aasriiñ auk maqiruq misriqqiviŋmiñ uŋasriksilaaŋa 200 mile-latun aasriiñ ititilaaliqhuni tuttuqpaum qaqłuġutiknunaglaan.

15

*Israġulgich Aŋalatchiruat Iłui*ḷḷiuġutiqpauranik

[1] Qiñiqtuŋa atlamik atlayuaġnaqtuamik qiḷaŋmi kamanaqhuni quviqnaqtuamik. Tallimat malġuk israġulgich piqaġniqsut tallimat malġuŋnik iłuiḷḷiuġutiqpauraksranik. Aqulliqsaaŋurut atakkii qinnautaa Agaayyutim nuŋitchaaġutiqaqtuq taapkuniŋa.

[2] Tarani qiñiqtuŋa taġiumik taġġaqtuutitun liilaa iḷaratun ikniġmik suli taapkuniŋa akimaruanik niġrugaaqłuŋmiñ suli atriŋaniñ kisirrutaaniñḷu atqan. Qichaġniqsut siñaani taġium ittuam taġġaqtuutitun, tigummipḷugich nuqaqtilgich atuqtuurat Agaayyutim aatchuutai. [3] Iliŋisa atuġaġaat atuutaa Moses-ŋum savaktaan Agaayyutim suli atuutaa ipnaiyaam uqaqhutiŋ,

“Kamanaqtut quviqnaqhutiŋlu savaatin,
Ataniiq Agaayyuun Saŋŋipayaaqaqtuatiin.
Nalaunŋaruaŋurut suli iḷumutuurut piḷġusritin,
Umialigiplutin iñuich nunaaqqiqpaŋni.
[4] Ataniiq, kia taluġinġitkisivatin
kamakkutiqaġlugulu atiġikkan,
atakkii kisivich ipqitchuaŋurutin.
Iñuich nunaaqqipayaaniñ aggiġisirut purvigilutin,
atakkii qiñiġniġaich iluqaġmiŋ suraġautitin nalaunŋaruat.”

[5] Taavruma aquagun qiñiġniġiga ipqiññiqsrauruaq ini agaayyuvikpaŋmi qiḷaŋmiittuami aŋmaġataqtuaq. [6] Aasrii tallimat malġuk israġulgich anirut agaayyuvikpaŋmiñ, piqaqhutiŋ tallimat malġuŋnik iłuiḷḷiuġutiqpauraksranik, atnuġaaqaqhutiŋ salumaruanik qaummaġiksaanik ukiłhaaġiksaanik, suli tapsiqaqhutiŋ maniŋmik kaviqsaamik satqaŋmiktigun. [7] Tarra iḷaŋata sisamat uumaruat aatchuġai tallimat malġuk israġulgich tallimat malġuŋnik piŋalunik kaviqsaamiñ maniŋmiñ piḷianik immaukkaqtuanik qinnautaanik Agaayyutim iñuuruam taimuŋa isruitchuamun. [8] Aasrii agaayyuvikpak immaukkaqtuq itchimik kamanautaaniñ saŋŋianiñḷu Agaayyutim. Kiñaunniiñ iñuk isitlayumiñaitchuq agaayyuvikpaŋmun naatchigaluaqnagich tallimat malġuk israġulgich taapkuniŋa tallimat malġuŋnik iłuiḷḷiuġutiqpauranik.

16

*I*ḷuligaurat Imalgich Qinnautaanik Agaayyutim

[1] Tarani tusraaruŋa nipituruamik nipimik taavrumakŋa agaayyuvikpaŋmiñ uqaqhuni taapkunuŋa tallimat malġuŋnun israġuliŋnun, “Kuvvityaqsigiŋ nunamun imaŋich iḷuligaurat qinnautaa Agaayyutim.” [2] Tarra sivulliq israġulik aullaqtuq kuvipḷugu iḷuligaurani nunamun. Tarraasrii tatamnaqtuat atniġñapiaġataqtuatlu kiḷḷiġruat iḷirut iñuŋnun piqaqtuanun nalunaitmiutaŋanik niġrugaaqłuum purvigiplugulu atriŋa. [3] Tuglian israġulgum kuviñiġaa iḷuligaurani taġiumun. Tarra iḷiruq liilaa auŋa tuquŋaruam iñuum, aasrii uumaruapayaat taġiumi tuquplutiŋ. [4] Piñayuaknik israġullak kuviñiġaa iḷuligaurani kuuŋnun suvliktuaġuraaqtuanunlu. Suli tamatkua imġat auguqtuq. [5] Tarra tusraagiga israġulik aŋalatlaruaq imiġmik uqaqtuaq,

“Nalaunŋapiaqtutin atanniikavich taatna,
ilvich ittuami ataramik pakmalu ipqitchuamiḷu.
[6] Atakkii iñuich maqipkaiñiqsut auŋatnik ipqiqsittuatlu sivuniksriqirautlu,
aasriiḷi aatchuġitin auŋmik imigaksraŋatnik. Taatnagaksrauruttakku.”

[7] Suli tusraaruŋa nipimik tuniḷḷaġviŋmiñ uqaqtuamik,
“Aa, Ataniiq Agaayyuun Saŋŋipayaaqaqtuatiin,
atanniqsuutitin iḷumutuurut nalaunŋapiaqhutiŋ.”
[8] Sisamaŋata israġulgich kuviñiġaa iḷuligaurani siqiñiġmun. Tarakŋaaglaan siqiñġum uunaŋan iñuich uunniqipkaġniġai atniḷuutiqaqługich. [9] Suamaruam uunaum iñuich ikigai. Aasriisuli taimaqłuutiniġaat atqa Agaayyutim iłuiḷḷiuġutiqpauraqtitchiruam, suli isrummitqiñġitchut kamakkutiqaġuglugu kamanautaa.
[10] Tallimaŋat israġulgich kuvisiruq iḷuligauraġmiñik aquppiutaŋanun niġrugaaqłuum, aasrii aŋaayuqautaa taaqsiḷḷapiaqtuq. Iñuich kiŋmaġaich uqqatiŋ atniġñaqpagitḷutiŋ [11] taimaqłuutiplugu Agaayyun qiḷaŋmiittuaq pisigiplugu atniġñatiŋ kiḷḷiġruatiŋlu. Naagasuli mumiguliñġitmiut pigiitchuaniñ savaaġmikniñ.
[12] Itchaksraŋat israġulgich kuvisiruq iḷuligauraġmiñik kuukpauraŋanun Euphratesŋum, aasrii taamna kuuk paliġñiġaa itqanaiqsaqługu apqutiksraŋat umialiŋich kivaknam tuŋaaniñ. [13] Tarraasrii qiñiqtuŋa piñasrunik salumaitchuanik irrutchiñik liilaa naaġaayinik anniuġaqtuanik qanġaniñ tiritchiaqłuum suli qanġaniñ niġrugaaqłuum suli qanġaniñ taŋiġiḷaaqtuam sivuniksriqirim. [14] Taapkua irrusriqłuŋich tuunġaum savaaqaqtut quviqnaqtuanik. Taapkua piñasrut irrusriqłuich aullaġaqtut umialipayauraŋiñun nunam nanipayaaq, atautchimuktitchaqługich aŋuyaquplugich kamanaqtuami uvluani Agaayyutim Saŋŋipayaaqaqtuam. [15] (“Naalaġnisitchi! Aggiġñiaqtuŋa atriḷugu tigliŋniaqti. Quviasruktuq iñuk itqummaaġiksuaq qaunagiplugich atnuġaani. Tarrakii aullaġumiñaitchuq atnuġaiḷaaġuni suli kanŋugilugu atnuġaisilaani.”) [16] Taapkua irrusriqłuich katinniġaich atautchimun inimun taiyuutiqaqtuamun Armageddon uqautchisun Hebrew-t.
[17] Tallimat malġuata israġulgich kuviñiqsuq iḷuligauraġmiñik siḷamun. Tarraasrii kamanallapiaġataqtuaq nipi nipliqsuq aquppiutaqpaŋmiñ agaayyuvikpaŋmi uqaqhuni, “Naatchirut.” [18] Tarani tusraġnaqtuq katlulat, ikniqpalagaqhuni suli nuna iḷiqsraqpauraqhuni. Qaŋaunniiñ taatnatun nuna iḷiqsranġanġitchuq. Taamna nunam iḷiqsraqpaurałha suaŋaniqsrauruq nunam aullaġniivianiñaglaan. [19] Kamanaqtuaq nunaaqqiq avguġniqsuq piñasruutluni, suli nunaaqqich nunami piyaqqukkaurut. Agaayyutim itqaġigaa kamanaqtuaq Babylon qaitchukługu qallugauraq immaukkaqtuaq wine-naŋanik, tarra ilaan tatamnaqtuaq qinnautaa. [20] Suli qikiqtapayaurat piiqsut iñġipayauratlu paqinnatqikkumiñaiqhutiŋ. [21] Suli natatquġnaqpaurat kataktut iñuŋnun qiḷaŋmiñ uqumaisilaaqaqtuat 100-pound-tunlaa. Aasrii iñuich taimaqłuutigaat Agaayyun piqutigiplugu iłuiḷḷiuġutiqpauraq natatquġnatigun, taamna iłuiḷḷiuġutiqpauraq tatamnaqpagitḷuni.

17

Akiisuqpaglu Niġrugaaqługlu

[1] Tarani iḷaŋat tallimat malġuk israġulgich piqaqtuat tallimat malġuŋnik iḷuligauranik uvamnukhuni uqautigaaŋa, “Ki. Qiñiqtitkisigikpiñ tatapsausriaksraŋanik akiisuqpaum aquppiruam iñugiaktuani imiġni. [2] Umialiŋi nunam sayuŋaqatiqaġniqsut taavrumiŋa akiisumik, suli iluqatiŋ iñui nunam imiliġñiqsut imiqhutiŋ wine-mik sayuŋałhanik akiisum.” [3] Uvvaasriiñ Ipqitchuamun Irrutchimun aŋalatitluŋa israġulgum aullautigaaŋa suviksraiḷaamun. Aasriiñ qiñiqtuŋa aġnamik aquppiruamik qaaŋani kavviġiksaam niġrugaaqłuum aglaqaqtuam pigiitchuamik pisaaŋŋatinik iluqaani qaamiñi. Taamna niġrugaaqłuk tallimat malġuŋnik niaquqaqtuq suli qulinik nagruqaqhuni. [4] Aġnaq atnuġaaqaġniqsuq qiññaġiksuanik tuŋuaqtaanik kavviġiksaaniglu, suli qiñiyunaqusriqsuqhuni maniŋmik kaviqsaamik suli akisuruanik uyaġauraanik suli qatiqtaanik suŋauraqpaŋnik. Argaŋmiñi tigummiñiqsuq qallutmik piḷiuqtamik maniŋmiñ kaviqsaamiñ immaukkaqtuamik naġġunallapiaġataqtuanik atuummiruanik sayuŋałiġmigun. [5] Aġnam qauŋani aglaqaġniqsuq atiġmik kaŋiqsiḷgunaitchuamik,
“Babylon, kamanaqtuaq,

Aakaŋat Akiisut
naġġunallapiaġataqtuapayaatlu nunamiittuami.”
6 Tarra qiñiġiga aġnaq imiliqsuaq auŋatnik ipqiqsittuat suli auŋatnik tuqqutauruat
pisigiplugu ukpiqsriłiqtiŋ Jesus-mik.
Qiñiqapku aġnaq atqunaq quviġusruktuŋa 7 Aasrii israġulgum uqautigaaŋa, “Su-
vaata quviġusrukpich? Uqautigisigikpiñ kaŋiqsiłgunaitchuaŋanik aġnam suli taavruma
niġrugaaqłuum usriaqsiġvian, niaquqaqtuam tallimat malġuŋnik nagruqaqhuniłu
qulinik. 8 Niġrugaaqłuk qiñikkan itkaluaqtuaq inġiqsuq pakma, suli mayuġumaaqsiruq
natiqsiñaitchuamiñ aŋmaġnimiñ aasriiñ piyaqquġviŋmuktuksrauluni. Iñuich iñu-
uruat nunami tamatkua atiŋich aglaksimaitchuat makpiġaaŋani iñuułhum iñiq-
taulġatałhaniñaglaan nunam quviġusrukkisirut qiñiġumitruŋ niġrugaaqłuk itkaluaq-
tuaq suli inġiqhuni pakma suli sagvitqikkisipłuni iłaatnigu. 9 Iñuk kaŋiqsisuktuaq
taavrumiŋa isrumatułiqaqtuksrauruq Agaayyutmiñ. Tallimat malġuk niaqut tallimat
malġuk qimiġaaŋurut taavruma aġnam aquppivigikkaŋi. Tallimat malġuk umialgupmi-
uttuuq. 10 Tallimat umialgich umialguŋaiġñiqsut, atausriq umialgusugaaqhunisuli, suli
atla aggiqsaġumapluni. Taimma aggiġumi umialguurallakkisigaluaqtuq sivikitchuami
piviŋmi. 11 Aasriiłi niġrugaaqłuk itkaluaqtuaq inġiqhuni pakma, taamna tallimat
piñayuġigaat atanġich aglaan iłagigaat tallimat malġuk atanġich. Suli piyaqquġviŋ-
mukkisiruq. 12 Aasriiñ qulit nagruich qiñikkatin qulit umialgurut akuqtuimaitchuatsuli
aŋalatchiłiksramik umialiktitun, aglaan saŋŋiqaġumaaqtut umialiktitun sivikitchuami
piviŋmi piqatigilugu niġrugaaqłuk. 13 Taapkua atautchiiñamik sivunniutiqaqtut, suli
qaitkisigaat saŋŋigikkaqtiŋ aŋalatchiłiksraqtiŋlu niġrugaaqłuŋmun. 14 Iliŋich aŋuyyi-
aġisirut ipnaiyaamun aglaan ipnaiyaam akiiłigisigai, atakkii Ataniġigaat atanġich suli
umialigigaat umialgich, suli tamatkua piqatauruat ilaani tuqłuutiqaqtut piksraqtaaŋu-
plutiŋ suli tuniqsimaplutiŋ.”
15 Aasriiñ israġulgum uqautigaaŋa, “Imġich qiñikkatin akiisum aquppivigikkaŋi,
tamarra iñuich iñugiallapiaqhutiŋ nunaaqqipayauraniñ uqausriqaqtuat atlakaaġiiñik.
16 Suli qulit nagruich qiñikkatin suli niġrugaaqłuum uumigiagutigisigaat akiisuq. Il-
iŋisa aatkisigaat suurapayaaŋiñik uniłługu atnugaiłaaq aasriiñ niġipmiługu timaa ikip-
kaqmiługu ikniġmik. 17 Atakkii Agaayyutim kipiġniuġutiqaqtinniġai taŋiġukługich ilaan
sivunniutini atausriŋŋuqulugiłłu qaitchitqulugiłłu iliŋich aŋalatchiłiksraŋatnik umia-
liktitun niġrugaaqłuŋmun, Agaayyutim uqałhi immiumaniałhatnunaglaan. 18 Aġnaq
qiñikkan nunaaqqiġigaa kamanaqtuaq atanniqsimatniktuaq umialiŋitñik nunam.”

18

Babylon Suksraunġikkauruq

1 Tamatkua aquatigun qiñiqtuŋa atlamik israġuliŋmik atqaqtuamik qiłaŋmiñ
aŋalatchiłiqpauraqaqhuni, aasriiñ iluqaan nuna qaummaġiksipkaġaa qaumaniġmiñik.
2 Tarra nipruaġniqsuq itna,
“Babylon kamanaqtuaq suksraunġikkauruq, tarra iłumutuuruq!
Inigiliutigaat tuunġaiłłu qanusripayaatlu irrusriqłuich
sulipsuuq qaayuġnaqtuapayaatlu
uumiñaqtuatlu tiŋmiaġruich.
3 Babylon qaitchigai wine-mik iñuŋich nunaaqqipayaat imiliqtitlugich
sayuŋałhan saŋŋiruamik wine-naŋanik.
Umialiŋi nunam sayuŋaqatiginiġaat ilaa,
suli tauqsiġñiaqtiŋiñ nunam umialguġvigiplugu
umialgutitigun akuqtukkaŋich ilaan atugaułhagun.”
4 Tarra tusraapmiuŋa atlamik nipimik qiłaŋmiñ uqaqtuamik,
“Iñuŋmaaŋ, annisitchi taavrumakŋa nunaaqqimiñ.
Ilipsi iłauruksraunġitchusri killuqsautaiñi,
piqataunġitchumausriłi iłuiłłiuġutiksrautaiñi.

5 Killuqsautai iñugiaktut qutchiksipḷutiŋ qiḷaktun,
suli Agaayyutim itqaġigai savamaqłuutai.
6 Utiqtitchivigisriuŋ Babylon qaisaŋatun ilipsitñun,
akiḷiġḷugu malġuktun ilaan savaaŋigun,
immiġḷugu qallugauraŋa malġuktun ilaa imiksriuqmatun ilipsitñun.
7 Atqunallapiaqługu iŋmiñik kamagiruaq iñuuniugaqmiuq susrunġisaallapiaqhuni.
Pakma aatchuqsiuŋ nagliksaaġutiksramik alianallapiaqtuamiglu.
Atakkii uqaqtuq iŋmiñun,
'Uvaŋa aquppiuraaġisiruŋa ataniqtun. Uiḷgaanġitmiuŋa.
Iḷitchuqsriyumiñaitchuŋa alianamik.'
8 Taatnaqługu iłuiḷḷiuġutiqpauraksraŋiñ tikitkisigaat atautchimi uvlumi,
tuqułhum, alianamlu, kakkaaġnamlu.
Suli ikigisiruq ikniġmik,
atakkii Atanġuruaq Agaayyun sapiġñaqtuq atanniiruaq ilaanik."
9 Tarraasriiñ umialiŋisa nunam sayuŋaqatiqaqtuat akiisumik pisuŋnautaigun qiagisigaat alianniuġutigilugu taamna aġnaq qiñiġumitruŋ isia ikualaniŋan. 10 Qichaġisirut uŋasriksiḷutiŋ sivuuġagilugu ilaan nagliksaaqtitaułha uqaġutiŋ,
"Nakłiuŋ, nakłiuŋ, ilvich Babylon, kamanaqtuaq nunaaqqiq,
saŋŋiqaġaluaqtuaq nunaaqqiq.
Atautchimi sassaġniġmi anasriñŋuqsakkauŋaniktutin."
11 Uvvaasriiñ tauqsiġñiutilgich nunapayaami qiarut kiñuvġuplugu ilaa, atakkii tarakŋaaglaan kimikunniiñ tauqsiqsiksraiġñiqsuq suuraŋitñik. 12 Suuraqpaurat kaviqsaatlu qatiqtaatlu maniich, akisuruatlu uyaġauraat, qatiqtaatlu suŋauraqpaich, ukiḷhaaġiksaatlu suli ukiḷhaat tuŋuaqtaatlu, siluiḷḷu kavviġiksaatlu, qanusriḷimaatlu ayuġnaqtuat qiruich, qanusriḷimaat suurat tuugaaniñ, akisuruatlu qiruich, patukpaiḷḷu, saviłhatlu, uyaġaiḷḷu siqquqtatun, 13 sinimatlu, avuuġutit, tipraġiksautit ikipkaqługich, myrrh-lu, frankincense-lu, wine-nat, uqsrut, mukkaaġiksaat, mukkaaksratlu, niġrutitlu, ipnaich, tuttuqpaich, tuttuqpagautitlu, suliunniiñ iñuuruat iñuich. 14 "Asriatluunniiñ kipiġniuġutigikkatin piiqsut ilipniñ, suli suurapayaatin akisuruat qiñiyunaqtuatlu taimmaurut ilipniñ, aasrii sumiunniiñ paqitchumiñaiġitin." 15 Tauqsiġñiutilgich tamatkuniŋa suuranik umialguqtuat taavrumakŋa aġnamiñ qichaġisirut uŋasriksuami, sivuuġagilugu nagliksaaqtitaułha alianapiaqtuamik qialutiŋ, 16 uqaġutiŋ,
"Nakłiuŋ, nakłiuŋ. Kamanaqtuaq nunaaqqiq
atnuġaaqaġuuruq ukiḷhaaġiksaanik tuŋuaqtaaniglu kavviġiksaaniglu,
qiñiyunaqusriqsuqhuni maniŋmik kaviqsaamik,
akisuruaniglu uyaġauraanik, qatiqtaatlu suŋauraqpaŋnik.
17 Atautchimi sassaġniġmi tammaigai iluqaisa umialgutini."
Suli iluqaġmiŋ umiaqpaich umialiŋich taġiuqsiuqtillu suli iluqaġmiŋlu akiññaŋniaqtaut taġiumi qichaġniqsut uŋasriksuami, 18 suli nipaalarut qiñiqamitruŋ isia ikualaniŋan uqaqhutiŋ, "Piitchuq atlamik nunaaqqimik taavrumatun kamanaqtuatun nunaaqqisun." 19 Iliŋisa nalluqsruġniġaat nunam apyua niaqumiknun, qiallaġmiŋ kiŋuvġullaġmiŋlu nipaalaplutiŋ,
"Nakłiuŋ, nakłiuŋ. Taamna kamanaqtuaq nunaaqqiq!
Iluqaġmiŋ umiaqpaqaqtuat taġiumi umialguġniqsut
suuraŋigun akisuruatigun!
Atautchimi sassaġniġmi suksraunġiqsauruq."
20 "Qiḷaak, quviasrukpautigiuŋ suksraunġiqsaułha.
Quviasrukpagitchi Agaayyutim iñuiḷḷu uqqiraqtauruasiiḷu sivuniksriqirauruasiiḷu,
atakkii Agaayyutim akiisuq anasriñŋuqsaġutigigaa
pisigiplugu savaaŋagun ilipsitñun."
21 Tarani sapiġñaqtuaq israġulik tigusriruq uyaġagruamik aŋiruatun mukkaaksriuġutitun aasrii miḷuqsautiplugu taġiumun, itnaqhuni,

“Taatnatun kamanaqtuamik nunaaqqiq Babylon iksautikkaugisiruq,
aasriiñ qiñiġnatqikkumiñaiġisiruq sumiunniiñ.
22 Suli nipiŋich nuqaqtiligaqtit atuqtuuralgich
suli supluaqtuġnaqtuatlu qalġuqtautitlu tusraġnatqikkumiñaitchut ilipni uvakŋaniñaglaan.
Suliuqtit qanusripayaanik paqinnatqikkumiñaitchut ilipni,
suli qatraġniŋa mukkaaksriuġutim tusraġnatqikkumiñaitchuq ilipni.
23 Suli qaumanġa kialuuram
qaummaġitqikkumiñaitchuq ilipni uvakŋaniñaglaan.
Nipaat uiksrautimlu nuliaksrautimlu
tusraġnatqikkumiñaitchuq uvakŋaniñaglaan ilipni.
Ilvich tauqsiġñiaqtitin kamanaġniqsrauniqsut nunami.
Suli aŋatkuułipkun iluqaisa nunam iñui kinnigitin.
24 Suli Babylon anasriñŋukkauruq
atakkii auŋat sivuniksriqirit ipqitchuatlu iñuich
suli iluqaġmiŋ tuqqutauruat nunami qiñiġnaqtut nunaaqqimi.”

19

*Qatchallautiqałiq Qi*ļaŋmi

1 Taavruma aquagun tusraaruŋa nipiqpauraŋanik iñugaaġrukpaum qiļaŋmi, uqaqhutiŋ,
“Quyanaqniaqpat!
Anniqsuġiaġlu kamanaunlu [kamakkunlu] saŋŋiļu
pigigaa Atanġuruam Agaayyutipta.
2 Atanniqsuutai iļumutuurut nalaunŋaplutiŋ.
Atakkii akiisuqpaum asiŋŋuġaa iñupayaaq nunami sayuŋałiġmigun.
Taatnaqługu Agaayyutim atanniġaa anasriñŋuqsaqługu
piqutigiplugich tuqqutauruat ilaan savaktaiñ.”
3 Iļaqatchiqługu niplitqiksut.
“Quyanaqniaqpat!
Isiq ikualaruamiñ nunaaqqimiñ qunmuktuq taimuŋa isruitchuamun.”
4 Suli iñuiññaq sisamatlu umialiŋnat sisamatlu uumaruat putiqtut nanġaqługu Agaayyun aquppiruaq aquppiutaqpaŋmiñi, uqaqhutiŋ,
“Amen! Quyanaqniaqpat!”

Ipnaiyaam Katchuutiviksrautaa

5 Suli nipi nipliqsuq aquppiutaqpaŋmiñ,
“Nanġaqsiuŋ agaayyutigikkaqput,
iluqapsi savaktauruasrii
taluqsriruasriiļu ilaanik,
kamanaiñŋaġmiŋ, kamanaŋŋaġmiŋ.”
6 Aasrii tusraagiga nipiqpauraq itna liilaa nipaatitun iñugiallapiaġataqhutiŋ iñuich, nipaatitunlu iñugiaktuat imġich, nipaatunlu suaŋaruam katlulam, uqaqhutiŋ,
“Quyanaqniaqpat!
Atanġuruaq Agaayyutigikkaqput Saŋŋipayaaqaqtuaq aŋalatchiruq.
7 Quviatchakta quviasrullapiaġutalu.
Nanġaġlakput kamanautaa;
atakkii katchuutiviksrautaa ipnaiyaam tikitchuq,
suli ilaan nuliaksrautaa iŋmiñik itqanaiŋaniktuq.
8 Nuliaksrautaa atnuġaaksrisauruq
qatiqtaamik ukiłhaaġiksaamik qaummaġiksuamiglu salumaruamiglu.”
Atakkii ukiłhaaġiksaaq nalaunŋaruat savaaġigaat ipqiqsitaŋiñ Agaayyutim.

9 Aasriiñ israġulgum uqautigaaŋa, “Aglaguŋ una, quvianamiurut tamatkua aiyugaaq-
tauruat katchuutiruakun nullautchiqpagviksraŋanun ipnaiyaam.” Uqautitqikkaaŋa,
“Taapkua ittut iḷumutullapiaq Agaayyutim uqałhi.” 10 Taranitarra puttuŋa is-
raġulgum isigaiñun purvigisrukługu, aglaan uqautigaaŋa, “Taatnaqnak, uvaŋap-
tuuq savaktiłhiñaġigaaŋa Agaayyutim iliptun aniqatiuptitunlu tupiksriruat Jesus-ŋum
sagvikkaŋanik. Purvigilugu nanġaġuŋ Agaayyun. Atakkii taapkua uqaksrisimaruat
pisigiplugu Agaayyun sivullikkaurut irrutchikun sivuniksriqirititun sivuani.”

Usriaqsiqsuaq Qatiqtaami Tuttuqpaŋmi

11 Suli qiñiġiga qiḷak aŋmaqtuaq, ataŋii qatiqtaaq tuttuqpak! Taamnaasrii aquppiruaq
taavrumani atiqaġniqsuq Tuniqsimaruamik suli Iḷumutuuruamik, aasrii atanniqsuiruq
aŋuyakhuniḷu nalaunŋaruałikun. 12 Ilaan irrak inniqsuk ikualaruatun ikniqtun. Niaquani
iñugiaktut niaquġutit. Atqa aglausimaniqsuq ilaani, kia-unniiñ iñuum iḷisimanġisaŋa
aglaan kisimi. 13 Atnuġaaqaġniqsuq akuqturuamik misruktaqsimaruamik auŋmun, suli
taiyuġaat uumiŋa atiġmik “Uqałha Agaayyutim.” 14 Suli aŋuyaktaiñ qiḷaum maliŋniġaat
usriaqsiqhutiŋ qatiqtaani tuttuqpaŋni, atnuġaaqaqhutiŋ ukiḷhaaġiksaanik qatiqtaanik
salumaruanik. 15 Ilaan qanġaniñ anniuġaġniqsuq ipiktuaq savikpak. Taavrumiŋa
ipiġaqtuġisiñiġai nunaaqqiqpaich iñuŋich, suli aŋalatkisigai saviḷhamik ayaupiamik.
Tutmaġisigaa misriqqivia tatamnaqsiḷuni qinnautaa Saŋŋipayaaqaqtuam Agaayyutim.
16 Suli akuqturuamiñi mumiġmiñiḷu atiqaġniqsuq aglausimaruamik itna,

“Umialgat umialgich,
suli Atanġat Atanġich.”

17 Qiñilgitchuŋa israġuliŋmik qichaqtuamik siqiñiġmi nipitusriḷḷapiaqhuni uqauti-
plugich iluqaisa tiŋmiat tiŋmiruat siḷami, “Qaġġisitchi. Katittitchi niġityaġusri nul-
lautchiqpagviani Agaayyutim. 18 Niġiyumagisri timiŋich umialgich, timiŋich aŋuyak-
tit qaukłiŋisa, suli timiŋich kamanaqtuat aŋutit, tuttuqpaŋisalu timiŋich tamatkualu
tuttuqpagaqtit. Niġiyumagisri timiŋich iluqaisa iñupayaurat, savaktaaġruunġiñŋaanlu
savaktaaġruuŋŋaanlu, suli kamanaiñŋaanlu kamanaŋŋaanlu.” 19 Suli qiñiġiga niġru-
gaaqłuk suli umialiŋi nunam aŋuyaktituummaisa katiruat aŋuyaksaġumaaqługu taamna
aquppiruaq tuttuqpaŋmi aŋuyaktiŋiḷu. 20 Aglaan niġrugaaqłuk tigurauruq taputi-
plugu sivuniksriqiŋŋuaqti savaaqaqtuaq quviqnaqtuanik ilaan takkuani. Kinnitñiŋniq-
suq tamatkuniŋa akuqtuiruanik nalunaitmiutaŋanik niġrugaaqłuum suli putqataq-
tuanik ilaan atriŋanun. Iluqatik taapkuak siŋitauruk iñuuŋŋaaknik narvaŋanun
ikniġum ikualaruamun sulfur-mik. 21 Suli kisiŋŋuqtat tuqqutaurut savikpaŋagun
taavruma aquppiruam tuttuqpaŋmi, anniuġaqtuakun qanġaniñ; aasrii iluqaġmiŋ
tiŋmiat niġisuiġataġvigigaich timiŋich.

20

1,000 Ukiut

1 Tarra qiñiqtuŋa israġuliŋmik atqaqtuamik qiḷaŋmiñ, saagaqhuni argaŋmiñi aŋ-
mautaanik natiqsiñaitchuam aŋmanġum kalimñaqpaŋniglu. 2-3 Ilaan tigugaa tiritchi-
aqłuk, taamna taimakŋaqtaq nimiġiaq, tuunġauruaq Satan-ŋupluniḷu, qiḷiqsruqługu
sivunniqḷugu 1,000 ukiunik. Aasriiñ siŋinniġaa natiqsiñaitchuamun aŋmaniġmun
umikługu umŋutmik piiḷḷakkumiñaitchuamik, Satan-mun sagluqiyumiñaiġḷugich iñuich
tarakŋaniñaglaan 1,000 ukiut naanniałhatnunaglaan. Aglaan taapkua aquatigun pitu-
isaallaktuksraupmiuq sivikisuurami.

4 Qiñiqmiuŋa aquppiutaqpaŋnik, suli iñuich aquppiruat tamatkunani saŋŋiqu-
tiniŋñiqsut atanniqsuitquplugich. Aasriiñ qiñiġitka iñuusriŋich tamatkua niaquikkau-
ruat tuniqsimakamiŋ Jesus-mun uqałhanunlu Agaayyutim suli payaŋaitñamiŋ ukpiqs-
riḷiġmikni. Tamatkua putqatanġitchut niġrugaaqłuŋmun atriŋanunlu unniiñ akuq-
tunġitḷugu nalunaitmiutaŋa qaumiktigun naaga argaŋmiktigun. Iliŋich iñuutqiŋñiqsut
atanġuqatauplutiŋ Christ-mi 1,000-ni ukiuni. 5 Taamna tarra sivulliq aŋitqigviksraq.
Kisiŋŋuqtaŋich tuquŋaruat aŋitqiñġitchut 1,000 ukiut naanŋaiñŋaisa. 6 Quvianamiurut

ipqitḷutiŋ taapkua piqatauruat sivulliġmi aŋitqiḷiġmi. Tuglian tuqułhum saŋŋiksraipiaġai, aglaan agaayuliqsigigisigai Agaayyutim suli Christ-ŋum, suli atanġuqatigigisigaat 1,000-ni ukiuni.

*Satan Akii*ḷirauruq

7 Tarraasriiñ 1,000-gich ukiut naatpata, Satan pituikkaugisiruq isiqtauviŋmiñiñ.
8 Aasrii anigisiruq kinnitñigiaġuni iñuŋiñik nunam nanipayaaq iḷagilugik Gog-lu Magog-
lu. Katinniaġai iluqaisa aŋuyyiaqulugich. Iñugiaktutilaaqaqtut qaviaŋatun taġium
siñaan. 9 Aasriiñ iliŋich siaminniqsut iluqaanun nunamun aasrii iḷuplugu iñuiñ
Agaayyutim nunaaqqiġlu piqpagillapiakkaŋa. Tarraasriiñ ikniq atqaqtuq qiḷaŋmiñ aasrii
suksraunġiqługich. 10 Aasriiñ tuunġaq kinnitñiktuaq iliŋitñik siŋitauruq narvaŋanun
ikniġum sulfur-ŋumlu, siŋitauviaknun sivuani niġrugaaqłuum sivuniksriqiŋŋuaqtimlu.
Aasrii iliŋich nagliksaaġisirut uvlumiḷu unnuamiḷu taimuŋa isruitchuamun.

Aqulliq Atanniivik

11 Suli qiñiqtuŋa aŋiruamik qatiqtaamik aquppiutaqpaŋmik taavrumiŋalu aquppiru-
amik taavrumani. Ilaan sivuġaaniñ nunalu qiḷaglu aullauruk, sumiunniiñ paqinnaġu-
miñaiqhutik. 12 Suli qiñiġitka tuquŋaruat, kamanaiñŋaanlu kamanaŋŋaanlu, qichaqtuat
sivuġaani aquppiutaqpaum. Tarra makpiġaat aŋmakkaurut, sulipsuuq makpiġaaŋich
iñuułhum. Taapkua tuquŋaruat atannikkaurut savaaŋisigun aglaksimakkaŋisitun
makpiġaani. 13 Taġium suli tuqułhum aŋalatchivianlu utiqtitkai tuquŋaruapayaat. Iliŋich
atannikkaurut atausriuttaaqługich maliġutlugu savaaŋat. 14 Aasriiñ tuqułiġlu ilaan
aŋalatchivialu siŋitauruk narvaŋanun ikniġum. Tarra taamna tugliġigaa tuqułhum.
15 Tarraasriiñ kisupayaaq, atiġikkaŋa aglaksimaitman makpiġaaŋiñi iñuułhum, siŋitaup-
miuq narvaŋanun ikniġum.

21

*Nutaaq Qi*ḷak Nutaaġlu Nuna

1 Tarani uvaŋa John qiñiqtuŋa nutaamik qiḷaŋmik nutaamiglu nunamik. Sivulliq qiḷak
sivulliġḷu nuna piiqsuk, taġiuq piiqmiuqtuuq. 2 Suli qiñiġiga ipqitchuaq nunaaqqiq,
nutaaq Jerusalem, atqaqtuaq Agaayyutmiñ qiḷaŋmiñ, itqanaiyaqsimapluni suli qiñiyu-
naqusriqsukkaupluni nuliaksrautitun uiksrautmiñun. 3 Aasrii tusraaruŋa nipiqpaŋmik
aquppiutaqpaŋmiñ uqaqtuamik, “Uvva, ipqitchuaq inaa Agaayyutim piqasriutiruq
iñuŋnun. Agaayyutim nayuqatiginiaġai, aasrii iliŋich iñuginiaġai. Agaayyun iŋmiñik
itqatauniaqtuq iliŋitñi. 4 Agaayyutim allaqtiġisigai qulvipayaat iriŋitñiñ. Iliŋich
tuqqutqikkumiñaiqsut. Alianniutqikkumiñaiqsut kiŋuvġulutiŋ atniġñautiqaġutiŋlu
tarakŋaniñaglaan, atakkii sut sivuani itchuuruat piiġñiqsut.”

5 Suli taamna aquppiruaq aquppiutaqpaŋmi uqaqtuq, “Ataŋii, pakmapak savakkitka
supayaat nutaaġuqługich.” Aasriiñ uqautipsaaġaaŋa, “Aglakkich ukua, atakkii uqałhich
uqautigikkatka ukpiġnaqtut iḷumutuuplutiŋlu.” 6 Sulipsuuq uqautigaaŋa, “Naanŋanik-
tuq. Uvaŋa Alpha-ŋuruŋa suli Omega-ŋupluŋalu, aullaġniisaaq suli isrukłitchaaq.
Kimunliqaa imiġuliqsuamun aatchuutiginiaġiga imiq akiiḷaaġlugu suvliktuaġuraaqtu-
aŋaniñ imġum iñuunaqtuam. 7 Kiñapayaaq akimaruaq paitchaktaaqaġisiruq taapkuniŋa.
Suli ilaan Agaayyutigigisigaaŋa suli ilaa iġñiġigisigiga. 8 Aglaali iqsisuruatlu, ukpiqs-
risaitchuatlu, naġġunaqtuanik savaaqaqtuatlu, iñuaqtuqtitlu, sayuŋaruatlu, aŋatkuu-
ruatlu, aanġuaqtuqtautlu, iluqatiŋlu sagluturuat, iniqaġniaqtut narvami ikualaruami
ikniġmik sulfur-miglu. Taamna tugliġigaa tuqułhum.”

Nutaaq Jerusalem

9 Tarani iḷaŋata tallimat malġuk israġulgich tikitchaaŋa piqaqtuaq tallimat malġuŋnik
iḷuligauranik immaukkaqtuanik tallimat malġuŋnik aqulliġñik iłuiḷḷiuġutiqpauranik.
Uqautigaaŋa, “Qaġġaiñ, qiñiqtinniaġikpiñ katchuutityaqtuamik, nuliaksrautaanik ip-
naiyaam.” 10 Ilaan akiyaġaaŋa Ipqitchuakun Irrutchikun iñġiqpauramun qutchiksuamun,
aasriiñ qiñiqtitkaaŋa ipqitchuamik nunaaqqimik Jerusalem-mik atqaqtuamik qiḷaŋmiñ

Agaayyutmiñ. 11 Taamna nunaaqqiq qaumaqaġniqsuq kamanautaanik Agaayyutim
qaummaġiŋñiqaqtuamik akisuruatun uyaġaktun taiyuutiqaqtuatun jasper-mik tap-
inniḷuktun igaliqtun. 12 Suli katchikpaqaqtuq qutchiḷḷapiaqtuanik qulit malġuŋnik
paaqaqhuni, suli qulit malġuk israġulgich qaunaksrirut paanik. Paani aglaqaġniqsut
atiŋich qulit malġuk sivulliaŋi Israel-ŋum. 13 Piñasrut paaqpaqaġniqsut avatillaaŋani,
kivaknam tuŋaani piñasrut paaqpaich, nigiqpaum tuŋaani piñasrut paaqpaich, uŋallam
tuŋaani piñasrut paaqpaich, suli kanaknam tuŋaani piñasrut paaqpaich. 14 Suli katchiŋi
nunaaqqim turviqaġniqsut qulit malġuŋnik uyaġaŋnik aglaqaqtuanik qulit malġuŋnik
atiŋitñik uqqiraqtiŋiñik ipnaiyaam.

15 Taamna israġulik uqaqtuaq uvaŋnun piqaġniqsuq uuktuutmik piḷiamik maniŋmiñ
kaviqsaamiñ uuktuġukługu nunaaqqim paaŋiḷu katchiŋiḷu. 16 Nunaaqqiq sisamanik
iqirġuqaġniqsuq suli taktilaaŋalu iraqtutilaaŋalu atiplutik. Israġulgum uuktuġaa
nunaaqqiq uuktuutmiñik, taktilaaŋalu iraqtutilaaŋalu kiŋiktilaaŋalu inniqsut 1,500
mile-latun atunim. 17 Suli uuktuġai katchiŋi nunaaqqim. Qutchiksilaaqaġniq-
sut 216 isigaŋniqtun iñuum uuktuġuułhatun, uuktuun israġulgum atukkaŋatuntuuq.
18 Suli katchit piḷiaŋuniqsut qivliqtaaniñ uyaġaŋniñ taiyuutiqaqtuaniñ jasper-mik.
Nunaaqqiġli piḷiaŋuniqsuq maniŋmiñ kaviqsaamiñ, tapinniḷukługu igaliqtun. 19 Suli
turvii katchiŋiñ nunaaqqim qiñiyunaqusriqsuqsimarut qanusripayaanik akisullapi-
aqtuaniglu qivliqtaaniglu uyaġaŋnik taiyuutiqaqtuanik jasper-miglu, sapphire-miglu,
agate-miglu, emerald-miglu, 20 onyx-miglu, carnelian-miglu, chrysolite-miglu, beryl-
miglu, topaz-miglu, chrysoprase-miglu, jacinth-miglu, suli amethyst-mik. 21 Aasriiñ
qulit malġuk paaŋi qulit malġuuniqsut qatiqtaat suŋauraqpaich akisuruat. Paallaa
piḷiaŋuniqsuq atautchimiñ qatiqtaamiñ suŋauraqpaŋmiñ akisuruamiñ, suli apqutaa
nunaaqqim inniqsuq salumaruamiñ maniŋmiñ kaviqsaamiñ, tapinniḷukhuni igaliqtun.

22 Uvaŋa John qiñinġitchuŋa agaayyuvikpaŋmik nunaaqqimi, atakkii Ataniq Agaayyun
Saŋŋipayaaqaqtuaq ipnaiyaaġlu agaayyuvikpaginiġik taavruma. 23 Suli nunaaqqiq in-
uqsranġiññiqsuq siqiñiġmik naaga tatqimik qaummatiksraġmiñik, atakkii kamanautaan
Agaayyutim qaumagigaa suli ipnaiyaaq naniġiplugu taavruma. 24 Iñui nunapayaat
pisruktauġisirut nunaaqqim qaumaŋani, suli umialgi nunam tikiutrigisipmiut suura-
payaaġmiknik taruŋa. 25 Suli paaŋi taavruma umiksimayumiñaitchut uvluqtutilaaŋatun.
Itqaġisiuŋ, unnuatlaiññiaqtuq tarani. 26 Tikiutigisigaich taruŋa umialgutai suuraŋiḷu
nunam nunaaqqipayaaŋata. 27 Aglaan kiñapayaaq salumaitchuaq naaga savaaqaq-
tuaq naġġunallapiaqtuamik naaga sagluturuaq isiġumiñaitchuq taruŋa, aglaan kisimiŋ
tamatkua iñuich atiŋich aglaqaqtuat Ipnaiyaam makpiġaaŋiñi iñuuruatigun.

22

1 Tarra israġulgum qiñiqtitkaaŋa kuuŋanik imġan iñuunaqtuam, tapinniḷukługu
igaliqtun, suvliguraaqtuamik aquppiutaqpaŋaniñ Agaayyutim suli ipnaiyaam,
2 saġvaqhuni qitqagun apqutaan nunaaqqim. Suli avatikni kuugum inniqsut napaaqtut
iñuunaqtuat asrirriugaqtuat qulit malġuiñik tatqiġaġipman ukiumi. Akutuqpaliŋich
napaaqtut mamirrutiginiġaich nunam iñuŋisa. 3 Suapayaaq Agaayyutim naġġugikkaŋa
piqutigiplugu killuqsaun paqitqikkumiñaitchuq nunaaqqimi. Aquppiutaqpaŋa
Agaayyutim ipnaiyaamlu tarani itkisiruq, suli ilaan savaktiŋiñ purvigigisigaat.
4 Iliŋisa qiñiġisigaat kiiñaŋa [kaŋiqsiḷugu irrusripiaŋa]. Suli ilaan atqa aglaqaġniaqtuq
qauŋitñi. 5 Taavrumani unnuaqatqikkumiñaitchuq; iñuich inuqsratqikkumiñaitchut
qaumaŋaknik nanġumlu siqiñġumlu, atakkii Ataniq Agaayyun qaumagigisigaat. Suli
iñuich aŋalatchiqataugisirut taimuŋa isruitchuamun.

Jesus Christ-ŋum Aggiḷha

6 Suli israġulgum uqautigaaŋa, “Tamatkua uqautauruat ukpiġnapiaqtut suli
iḷumutuuplutiŋ. Suli Atanġuruam, Agaayyutaata irrusriŋich sivuniksriqirit, tiliñiġaa
israġuligikkani iḷitchuġipkaquplugich savaktigikkani sunik atuumayasriuraqtuanik.

7 Naalaġnisitchi, uvaŋa aggiḷuaġisiruŋa. Quvianamiuruq iñuk kamaksriruaq uqałiŋitñik
sivuniksriqutiŋisa ukua makpiġaat."
8 Uvva John-ŋuruŋa tusraaruaq qiñiqługu tamatkuniŋa sunik. Tarraasriiñ tus-
raakapkich qiñiqługiḷḷu sitquqtuŋa purvigisrukługu sivuġaatnun isigaŋiñ israġulgum
qiñiqtitchirima tamatkuniŋa sunik. 9 Aglaan ilaan uqautigaaŋa, "Taatnaqnak, uvaŋa
savaktauqataurunŋa ilipni aniqatiupniḷu sivuniksriqiriniḷu, suli piqatigiplugich tamatkua
kamaksriruat uqautiŋitñik ukua makpiġaat. Purvigilugu nanġaġuŋ Agaayyun."
10 Tarra ilaan uqautigaaŋa, "Iriqsimaniaqnagich uqałiŋich sivuniksriqutiŋisa ukua
makpiġaat, takku piviksraq qalliruq. 11 Iñuk pigiitchualiqiruaq pigiitchualiqituiñaġli.
Suli iñuk salumaitchuaq salumaittuiñaġli. Suli iñuk nalaunŋaruaq nalaunŋatuiñaġli.
Suli iñuk ipqitchuaq ipqiqsautuiñaġli. 12 Naalaġnisitchi, aggiḷuaġisiruŋa. Saagaġni-
aġiga akiḷiutiksraġa qaisaksraġa iñupayauramun maliġullugu qanutchimik savaaqaqpan.
13 Uvaŋa Alpha-ŋuruŋa suli Omega-ŋupluŋalu, sivulliq suli aqulliq, aullaġniisaaq suli
isrukłitchaaq."
14 Quvianamiurut [tamatkua kamaksriruat uuma tillisianik, suli] tamatkua iġġuq-
tuat atnuġaatiŋ salummaqługich. Iliŋich isitlasriñiaqtut paatigun nunaaqqimun suli
niġitḷasripḷutiŋ asrianik napaaqtuaniñ iñuunaqtuam. 15 Nunaaqqim siḷataani ittut qip-
mich, aŋatkutlu, atlatuqtitlu, iñuaqtuqtitlu, aanġuanun putqataqtitlu, kisupayaaġlu
piqpaksriruaġlu piḷiqiruaġlu saglutułiġmik. 16 "Uvva Jesus-ŋuruŋa, tuyuġigiga israġuliga
uqautitquplusri ukpiqtuaŋuruasri agaayyuviŋñi tamatkuniŋa sunik. Uvaŋa kaŋigi-
gaaŋa kiñuviaġipluŋalu David-ŋum. Qaummaġiksuaq uvlaam uvluġiaġigaaŋa." 17 Suli
Ipqitchuaq Irrusriq nuliaksraunlu uqaqtuk, "Qaġġisitchi." Suli kiñapayaaq tusraaruaq
taavrumiŋa uqaqtuksraupmiuq, itna, "Qaġġisitchi." Suli kiñapayaaq imiġuliqsuaq
utlautili. Kiñapayaaq imiġuktuaq akuqtuiḷi imiġmik iñuunaqtuamik aatchuusriaġilugu.

Uqaliqsaaġun

18 Uvaŋa John, kilillapiaġiga iñupayaaq tusraaruaq uqałiŋitñik sivuniksriqutiŋisa
ukua makpiġaat. Kiapayaaq iḷakpagich tamatkua, Agaayyutimtuuq iḷḷatiqaġisipmigaa
iłuiḷḷiuġutiqpauranik aglausimaruanik ukunani makpiġaani. 19 Suli kiñapayaaq pi-
iqsikpan uqautiŋitniñ makpiġaaŋat tamatkua sivuniksriqutit, Agaayyutimtuuq pi-
iġñiaqmigaa iḷaŋiutiłiksraŋa asriaŋiñiñ napaaqtuan iñuunaqtuam suli ipqitchuamiñ
nunaaqqimiñ, aglausimaruaniñ ukunani makpiġaani. 20 Taamna nipliġñiqsuaq iluqaitñik
tamatkuniŋa uqaqtuq, "Nalupqinaitchuamik aggiḷuaġisiruŋa." Amen. Aggiġiñ Ataniiq
Jesus. 21 Iłuaqqutrisaa Atannapta Jesus Christ-ŋum nayuutili iluqapsitñi. Amen. Taat-
napiaq.